ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീമദ്വാൽമീകീയരാമായണസ്യ

॥ ഉത്തരകാണ്ഡം ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചീ

1	പ്രഥമഃ സർഗഃ	**7**
2	ദ്വിതീയഃ സർഗഃ	**15**
3	തൃതീയഃ സർഗഃ	**22**
4	ചതുർഥഃ സർഗഃ	**29**
5	പഞ്ചമഃ സർഗഃ	**35**
6	ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ	**44**
7	സപ്തമഃ സർഗഃ	**57**
8	അഷ്ടമഃ സർഗഃ	**67**
9	നവമഃ സർഗഃ	**73**
10	ദശമഃ സർഗഃ	**82**
11	ഏകാദശഃ സർഗഃ	**91**
12	ദ്വാദശഃ സർഗഃ	**101**
13	ത്രയോദശഃ സർഗഃ	**107**
14	ചതുർദശഃ സർഗഃ	**115**
15	പഞ്ചദശഃ സർഗഃ	**121**
16	ഷോഡശഃ സർഗഃ	**129**
17	സപ്തദശഃ സർഗഃ	**138**
18	അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ	**146**
19	ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ	**153**

20	വിംശഃ സർഗഃ	**159**
21	ഏകവിംശഃ സർഗഃ	**165**
22	ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ	**174**
23	ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ	**183**
24	ചതുർവിംശഃ സർഗഃ	**193**
25	പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ	**201**
26	ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ	**211**
27	സപ്തവിംശഃ സർഗഃ	**222**
28	അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ	**232**
29	ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ	**241**
30	ത്രിംശഃ സർഗഃ	**249**
31	ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ	**259**
32	ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ	**267**
33	ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**280**
34	ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**285**
35	പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ	**294**
36	ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ	**306**
37	സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ	**318**
38	അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ	**323**
39	ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**329**

40	ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**335**
41	ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**341**
42	ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**346**
43	ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**353**
44	ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**358**
45	പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**363**
46	ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**368**
47	സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**375**
48	അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ	**379**
49	ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**384**
50	പഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**389**
51	ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**393**
52	ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**399**
53	ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**403**
54	ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**408**
55	പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**412**
56	ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**416**
57	സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**422**
58	അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ	**427**
59	ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**432**

60	പ്രക്ഷിപ്തേഷു പ്രഥമഃ സർഗഃ	**437**
61	പ്രക്ഷിപ്തേഷു ദ്വിതീയഃ സർഗഃ	**443**
62	ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**453**
63	ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**457**
64	ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**462**
65	ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**467**
66	ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**473**
67	പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**477**
68	ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**485**
69	സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**489**
70	അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ	**494**
71	ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**498**
72	സപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**506**
73	ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**510**
74	ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**515**
75	ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**519**
76	ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**523**
77	പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**530**
78	ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**534**
79	സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**543**

80	അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ	**548**
81	ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ	**554**
82	അശീതിതമഃ സർഗഃ	**558**
83	ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ	**562**
84	ദ്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ	**567**
85	ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ	**571**
86	ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ	**575**
87	പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ	**579**
88	ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ	**584**
89	സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ	**588**
90	അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ	**594**
91	ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ	**599**
92	നവതിതമഃ സർഗഃ	**604**
93	ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ	**609**
94	ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ	**615**
95	ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ	**619**
96	ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ	**623**
97	പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ	**629**
98	ഷണ്ണനവതിതമഃ സർഗഃ	**633**
99	സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ	**638**

100 അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ **643**
101 നവനവതിതമഃ സർഗഃ **649**
102 ശതതമഃ സർഗഃ **653**
103 ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ **658**
104 ദ്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ **662**
105 ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ **666**
106 ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ **670**
107 പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ **674**
108 ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ **678**
109 സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ **682**
110 അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ **686**
111 നവാധികശതതമഃ സർഗഃ **693**
112 ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **698**
113 ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ **704**

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ രാജസഭായാം മഹർഷീണാമാഗമനം തൈഃ സഹ തസ്യ വാർതാലാപഃ ശ്രീരാമസ്യ പ്രശ്നാശ്ച

പ്രാപ്തരാജ്യസ്യ രാമസ്യ
രാക്ഷസാനാം വധേ കൃതേ।
ആജഗ്മുർമുനയഃ സർവേ
രാഘവം പ്രതിനന്ദിതും ॥ **7.1.1** ॥ 1

കൗശികോഽഥ യവക്രീതോ
ഗാർഗ്യോ ഗാലവ ഏവ ച।
കൺവോ മേധാതിഥേഃ പുത്രഃ
പൂർവസ്യാം ദിശി യേ ശ്രിതാഃ ॥ **7.1.2** ॥ 2

സ്വസ്ത്യാത്രേയശ്ച ഭഗവാൻ
നമുചിഃ പ്രമുചിസ്തഥാ।
അഗസ്ത്യോഽത്രിശ്ച ഭഗവാൻ
സുമുഖോ വിമുഖസ്തഥാ ॥ **7.1.3** ॥ 3

ആജഗ്മുസ്തേ സഹാഗസ്ത്യാ
യേ ശ്രിതാ ദക്ഷിണാം ദിശം।

ന്യഷംഗുഃ കവഷോ ധൗമ്യഃ
കൗശേയശ്ച മഹാന്യഷിഃ ॥ **7.1.4** ॥ 4

ത്യേഽപ്യാജഗ്മുഃ സശിഷ്യാ വൈ
യേ ശ്രിതാഃ പശ്ചിമാം ദിശം ।
വസിഷ്ഠഃ കശ്യപോഽത്രാത്രി -
ർവിശ്വാമിത്രഃ സഗൗതമഃ ॥ **7.1.5** ॥ 5

ജമദഗ്നിർഭരദ്വാജ -
സ്ത്യേഽപി സപ്തർഷയസ്തഥാ ।
ഉദീച്യാം ദിശി സപ്തൈതേ
നിത്യമേവ നിവാസിനഃ ॥ **7.1.6** ॥ 6

സമ്പ്രാപ്യൈതേ മഹാത്മാനോ
രാഘവസ്യ നിവേശനം ।
വിഷ്ഠിതാഃ പ്രതിഹാരാർഥം
ഹുതാശനസമപ്രഭാഃ ॥ **7.1.7** ॥ 7

വേദവേദാംഗവിദുഷോ
നാനാശാസ്ത്രവിശാരദാഃ ।
ദ്വാഃസ്ഥം പ്രോവാച ധർമാത്മാ
അഗസ്ത്യോ മുനിസത്തമഃ ॥ **7.1.8** ॥ 8

നിവേദ്യതാം ദാശരഥേ -
ര്യഷയോ വയമാഗതാഃ ।
പ്രതീഹാരസ്തതസ്തൂർണ -
മഗസ്ത്യവചനാദ് ദ്രുതം ॥ **7.1.9** ॥ 9

സമീപം രാഘവസ്യാശു
പ്രവിവേശ മഹാത്മനഃ ।

നയേംഗിതജ്ഞഃ സദ്വൃത്തോ
ദക്ഷോ ധൈർയസമൻവിതഃ ॥ **7.1.10** ॥ 10

സ രാമം ദൃശ്യ സഹസാ
പൂർണചന്ദ്രസമദ്യുതിം ।
അഗസ്ത്യം കഥയാമാസ
സമ്പ്രാപ്തമൃഷിസത്തമം ॥ **7.1.11** ॥ 11

ശ്രുത്വാ പ്രാപ്താൻ മുനീംസ്താംസ്തു
ബാലസൂർയസമപ്രഭാൻ ।
പ്രത്യുവാച തതോ ദ്വാഃസ്ഥം
പ്രവേശയ യഥാസുഖം ॥ **7.1.12** ॥ 12

ദൃഷ്ട്വാ പ്രാപ്താൻ മുനീംസ്താംസ്തു
പ്രത്യുത്ഥായ കൃതാഞ്ജലിഃ ।
പാദ്യാർഘ്യാദിഭിരാനർച
ഗാം നിവേദ്യ ച സാദരം ॥ **7.1.13** ॥ 13

രാമോഽഭിവാദ്യ പ്രയത
ആസനാൻയാദിദേശ ഹ ।
തേഷു കാഞ്ചനചിത്രേഷു
മഹത്സു ച വരേഷു ച ॥ **7.1.14** ॥ 14

കുശാന്തർധാനദത്തേഷു
മൃഗചർമയുതേഷു ച ।
യഥാർഹമുപവിഷ്ടാസ്തേ
ആസനേഷ്വൃഷിപുംഗവാഃ ॥ **7.1.15** ॥ 15

രാമേണ കുശലം പൃഷ്ടാഃ
സശിഷ്യാഃ സപുരോഗമാഃ ।

മഹർഷയോ വേദവിദോ
രാമം വചനമബ്രുവൻ।
കുശലം നോ മഹാബാഹോ
സർവത്ര രഘുനന്ദന ॥ **7.1.16** ॥ 16

ത്വാം തു ദിഷ്ട്യാ കുശലിനം
പശ്യാമോ ഹതശാത്രവം।
ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ ഹതോ രാജൻ
രാവണോ ലോകരാവണഃ ॥ **7.1.17** ॥ 17

നഹി ഭാരഃ സ തേ രാമ
രാവണഃ പുത്രപൗത്രവാൻ।
സധനുസ്ത്വം ഹി ലോകാംസ്ത്രീൻ
വിജയേഥാ ന സംശയഃ ॥ **7.1.18** ॥ 18

ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ ഹതോ രാമ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ദിഷ്ട്യാ വിജയിനം ത്വാദ്യ
പശ്യാമഃ സഹ സീതയാ ॥ **7.1.19** ॥ 19

ലക്ഷ്മണേന ച ധർമാത്മൻ
ഭ്രാത്രാ ത്വദ്ധിതകാരിണാ।
മാതൃഭിർഭ്രാതൃസഹിതം
പശ്യാമോഽദ്യ വയം നൃപ ॥ **7.1.20** ॥ 20

ദിഷ്ട്യാ പ്രഹസ്തോ വികടോ
വിരൂപാക്ഷോ മഹോദരഃ।
അകമ്പനശ്ച ദുർധർഷോ
നിഹതാസ്തേ നിശാചരാഃ ॥ **7.1.21** ॥ 21

യസ്യ പ്രമാണാദ് വിപുലം
പ്രമാണം നേഹ വിദ്യതേ।
ദിഷ്ട്യാ തേ സമരേ രാമ
കുംഭകർണോ നിപാതിതഃ ॥ **7.1.22** ॥ 22

ത്രിശിരാശ്ചാതികായശ്ച
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ।
ദിഷ്ട്യാ തേ നിഹതാ രാമ
മഹാവീർയാ നിശാചരാഃ ॥ **7.1.23** ॥ 23

കുംഭശ്ചൈവ നികുംഭശ്ച
രാക്ഷസൗ ഭീമദർശനൗ।
ദിഷ്ട്യാ തൗ നിഹതൗ രാമ
കുംഭകർണസുതൗ മൃധേ ॥ **7.1.24** ॥ 24

യുദ്ധോൻമത്തശ്ച മത്തശ്ച
കാലാന്തകയമോപമൗ।
യജ്ഞകോപശ്ച ബലവാൻ
ധൂമ്രാക്ഷോ നാമ രാക്ഷസഃ ॥ **7.1.25** ॥ 25

കുർവന്തഃ കദനം ഘോര -
മേതേ ശസ്ത്രാസ്ത്രപാരഗാഃ।
അന്തകപ്രതിമൈർബാണൈ -
ർദിഷ്ട്യാ വിനിഹതാസ്ത്വയാ ॥ **7.1.26** ॥ 26

ദിഷ്ട്യാ ത്വം രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമുപാഗതഃ।
ദേവതാനാമവധ്യേന
വിജയം പ്രാപ്തവാനസി ॥ **7.1.27** ॥ 27

സംഖ്യേ തസ്യ ന കിഞ്ചിത് തു
രാവണസ്യ പരാഭവഃ।
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമനുപ്രാപ്തോ
ദിഷ്ട്യാ തേ രാവണിർഹതഃ ॥ **7.1.28** ॥ 28

ദിഷ്ട്യാ തസ്യ മഹാബാഹോ
കാലസ്യേവാഭിധാവതഃ।
മുക്തഃ സുരരിപോർവീര
പ്രാപ്തശ്ച വിജയസ്ത്വയാ ॥ **7.1.29** ॥ 29

അഭിനന്ദാമ തേ സർവേ
സംശ്രുത്യേന്ദ്രജിതോ വധം।
അവധ്യഃ സർവഭൂതാനാം
മഹാമായാധരോ യുധി ॥ **7.1.30** ॥ 30

വിസ്മയസ്ത്വേഷ ചാസ്മാകം
തം ശ്രുത്വേന്ദ്രജിതം ഹതം।
ഏതേ ചാൻയേ ച ബഹവോ
രാക്ഷസാഃ കാമരൂപിണഃ ॥ **7.1.31** ॥ 31

ദിഷ്ട്യാ ത്വയാ ഹതാ വീരാ
രഘൂണാം കുലവർധന।
ദത്ത്വാ പുൺയാമിമാം വീര
സൗമ്യാമഭയദക്ഷിണാം ॥ **7.1.32** ॥ 32

ദിഷ്ട്യാ വർധസി കാകുത്സ്ഥ
ജയേനാമിത്രകർശന।
ശ്രുത്വാ തു വചനം തേഷാം
മുനീനാം ഭാവിതാത്മനാം ॥ **7.1.33** ॥ 33

വിസ്മയം പരമം ഗത്വാ
രാമഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത് ।
ഭഗവന്തഃ കുംഭകർണം
രാവണം ച നിശാചരം ॥ **7.1.34** ॥ 34

അതിക്രമ്യ മഹാവീർയൗ
കിം പ്രശംസഥ രാവണിം ।
മഹോദരം പ്രഹസ്തം ച
വിരൂപാക്ഷം ച രാക്ഷസം ॥ **7.1.35** ॥ 35

മത്തോൻമത്തൗ ച ദുർധർഷൗ
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ।
അതിക്രമ്യ മഹാവീരാൻ
കിം പ്രശംസഥ രാവണിം ॥ **7.1.36** ॥ 36

അതികായം ത്രിശിരസം
ധൂമ്രാക്ഷം ച നിശാചരം ।
അതിക്രമ്യ മഹാവീർയാൻ
കിം പ്രശംസഥ രാവണിം ॥ **7.1.37** ॥ 37

കീദൃശോ വൈ പ്രഭാവോഽസ്യ
കിം ബലം കഃ പരാക്രമഃ ।
കേന വാ കാരണേനൈഷ
രാവണാദതിരിച്യതേ ॥ **7.1.38** ॥ 38

ശക്യം യദി മയാ ശ്രോതും
ന ഖൽവാജ്ഞാപയാമി വഃ ।
യദി ഗുഹ്യം ന ചേദ് വക്തും
ശ്രോതുമിച്ഛാമി കഥ്യതാം ॥ **7.1.39** ॥ 39

ശക്രോഽപി വിജിതസ്തേന
കഥം ലബ്ധവരശ്ച സഃ।
കഥം ച ബലവാൻ പുത്രോ
ന പിതാ തസ്യ രാവണഃ ॥ **7.1.40** ॥ 40

കഥം പിതുശ്ചാപ്യധികോ മഹാഹവേ
ശക്രസ്യ ജേതാ ഹി കഥം സ രാക്ഷസഃ।
വരാശ്ച ലബ്ധാഃ കഥയസ്വ മേഽദ്യ
പാപ്രച്ഛതശ്ചാസ്യ മുനീന്ദ്ര സർവം ॥ **7.1.41** ॥ 41

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

അഗസ്ത്യേന പുലസ്ത്യസ്യ ഗുണതപസോർവർണനം തതോ വിശ്രവസ ഉത്പത്തേഃ കഥനം ച

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ।
കുംഭയോനിർമഹാതേജാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.2.1** ॥ 42

ശൃണു രാമ യഥാ വൃത്തം
തസ്യ തേജോബലം മഹത്।
ജഘാന ശത്രൂൻ യേനാസൗ
ന ച വധ്യഃ സ ശത്രുഭിഃ ॥ **7.2.2** ॥ 43

താവത് തേ രാവണസ്യേദം
കുലം ജൻമ ച രാഘവ।
വരപ്രദാനം ച തഥാ
തസ്മൈ ദത്തം ബ്രവീമി തേ ॥ **7.2.3** ॥ 44

പുരാ കൃതയുഗേ രാമ
പ്രജാപതിസുതഃ പ്രഭുഃ।

പുലസ്ത്യോ നാമ ബ്രഹ്മർഷിഃ
സാക്ഷാദിവ പിതാമഹഃ ॥ **7.2.4** ॥ 45

നാനുകീർത്യാ ഗുണാസ്തസ്യ
ധർമതഃ ശീലതസ്തഥാ ।
പ്രജാപതേഃ പുത്ര ഇതി
വക്തും ശക്യം ഹി നാമതഃ ॥ **7.2.5** ॥ 46

പ്രജാപതിസുതത്വേന
ദേവാനാം വല്ലഭോ ഹി സഃ ।
ഇഷ്ടഃ സർവസ്യ ലോകസ്യ
ഗുണൈഃ ശുഭൈർമഹാമതിഃ ॥ **7.2.6** ॥ 47

സ തു ധർമപ്രസംഗേന
മേരോഃ പാർശ്വേ മഹാഗിരേഃ ।
തൃണബിന്ദ്വാശ്രമം ഗത്വാ -
പ്യവസൻമുനിപുംഗവഃ ॥ **7.2.7** ॥ 48

തപസ്തേപേ സ ധർമാത്മാ
സ്വാധ്യായനിയതേന്ദ്രിയഃ ।
ഗത്വാഽഽശ്രമപദം തസ്യ
വിഘ്നം കുർവന്തി കന്യകാഃ ॥ **7.2.8** ॥ 49

ഋഷിപന്നഗകന്യാശ്ച
രാജർഷിതനയാശ്ച യാഃ ।
ക്രീഡന്ത്യോഽപ്സരസശ്ചൈവ
തം ദേശമുപപേദിരേ ॥ **7.2.9** ॥ 50

സർവർതുഷൂപഭോഗ്യത്വാദ്
രമ്യത്വാത് കാനനസ്യ ച ।

നിത്യശസ്താസ്തു തം ദേശം
ഗത്വാ ക്രീഡന്തി കന്യകാഃ ॥ **7.2.10** ॥ 51

ദേശസ്യ രമണീയത്വാത്
പുലസ്ത്യോ യത്ര സ ദ്വിജഃ ।
ഗായന്ത്യോ വാദയന്ത്യശ്ച
ലാസയന്ത്യസ്തഥൈവ ച ॥ **7.2.11** ॥ 52

മുനേസ്തപസ്വിനസ്തസ്യ
വിഘ്നം ചക്രുരനിന്ദിതാഃ ।
അഥ രുഷ്ടോ മഹാതേജാ
വ്യാജഹാര മഹാമുനിഃ ॥ **7.2.12** ॥ 53

യാ മേ ദർശനമാഗച്ഛേത്
സാ ഗർഭം ധാരയിഷ്യതി ।
താസ്തു സർവാഃ പ്രതിശ്രുത്യ
തസ്യ വാക്യം മഹാത്മനഃ ॥ **7.2.13** ॥ 54

ബ്രഹ്മശാപഭയാദ് ഭീതാ -
സ്തം ദേശം നോപചക്രമുഃ ।
തൃണബിന്ദോസ്തു രാജർഷേ -
സ്തനയാ ന ശൃണോതി തത് ॥ **7.2.14** ॥ 55

ഗത്വാഽഽശ്രമപദം തത്ര
വിചചാര സുനിർഭയാ ।
ന ചാപശ്യച്ച സാ തത്ര
കാഞ്ചിദഭ്യാഗതാം സഖീം ॥ **7.2.15** ॥ 56

തസ്മിൻ കാലേ മഹാതേജാഃ
പ്രാജാപത്യോ മഹാനൃഷിഃ ।

സ്വാധ്യായമകരോത് തത്ര
തപസാ ഭാവിതഃ സ്വയം ॥ **7.2.16** ॥ 57

സാ തു വേദശ്രുതിം ശ്രുത്വാ
ദൃഷ്ട്വാ വൈ തപസോ നിധിം ।
അഭവത് പാണ്ഡുദേഹാ സാ
സുവ്യഞ്ജിതശരീരജാ ॥ **7.2.17** ॥ 58

ബഭൂവ ച സമുദ്വിഗ്നാ
ദൃഷ്ട്വാ തദ്ദോഷമാത്മനഃ ।
ഇദം മേ കിംത്വിതി ജ്ഞാത്വാ
പിതുർഗത്വാ᳖ശ്രമേ സ്ഥിതാ ॥ **7.2.18** ॥ 59

താം തു ദൃഷ്ട്വാ തഥാഭൂതാം
തൃണബിന്ദുരഥാബ്രവീത് ।
കിം ത്വമേതത്ത്വസദൃശം
ധാരയസ്യാത്മനോ വപുഃ ॥ **7.2.19** ॥ 60

സാ തു കൃത്വാഞ്ജലിം ദീനാ
കൻയോവാച തപോധനം ।
ന ജാനേ കാരണം താത
യേന മേ രൂപമീദൃശം ॥ **7.2.20** ॥ 61

കിം തു പൂർവം ഗതാസ്മ്യേകാ
മഹർഷേർഭാവിതാത്മനഃ ।
പുലസ്ത്യസ്യാശ്രമം ദിവ്യ -
മൻവേഷ്ടും സ്വസഖീജനം ॥ **7.2.21** ॥ 62

ന ച പശ്യാമ്യഹം തത്ര
കാഞ്ചിദഭ്യാഗതാം സഖീം ।

രൂപസ്യ തു വിപർയാസം
ദൃഷ്ട്വാ ത്രാസാദിഹാഗതാ ॥ **7.2.22** ॥ 63

തൃണബിന്ദുസ്തു രാജർഷി -
സ്തപസാ ദ്യോതിതപ്രഭഃ ।
ധ്യാനം വിവേശ തച്ചാപി
അപശ്യദ്ദൃഷികർമജം ॥ **7.2.23** ॥ 64

സ തു വിജ്ഞായ തം ശാപം
മഹർഷേർഭാവിതാത്മനഃ ।
ഗൃഹീത്വാ തനയാം ഗത്വാ
പുലസ്ത്യമിദമബ്രവീത് ॥ **7.2.24** ॥ 65

ഭഗവംസ്തനയാം മേ ത്വം
ഗുണൈഃ സ്വൈരേവ ഭൂഷിതാം ।
ഭിക്ഷാം പ്രതിഗൃഹാണേമാം
മഹർഷേ സ്വയമുദ്യതാം ॥ **7.2.25** ॥ 66

തപശ്ചരണയുക്തസ്യ
ശ്രാമ്യമാണേന്ദ്രിയസ്യ തേ ।
ശുശ്രൂഷണപരാ നിത്യം
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.2.26** ॥ 67

തം ബ്രുവാണം തു തദ് വാക്യം
രാജർഷിം ധാർമികം തദാ ।
ജിഘൃക്ഷുരബ്രവീത് കൻയാം
ബാഢമിത്യേവ സ ദ്വിജഃ ॥ **7.2.27** ॥ 68

ദത്ത്വാ തു തനയാം രാജാ
സ്വമാശ്രമപദം ഗതഃ ।

സാപി തത്രാവസത് കൻയാ
തോഷയന്തീ പതിം ഗുണൈഃ ॥ **7.2.28** ॥ 69

തസ്യാസ്തു ശീലവൃത്താഭ്യാം
തുതോഷ മുനിപുംഗവഃ ।
പ്രീതഃ സ തു മഹാതേജാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.2.29** ॥ 70

പരിതുഷ്ടോഽസ്മി സുശ്രോണി
ഗുണാനാം സമ്പദാ ഭൃശം ।
തസ്മാദ് ദേവി ദദാമ്യദ്യ
പുത്രമാത്മസമം തവ ॥ **7.2.30** ॥ 71

ഉഭയോർവംശകർതാരം
പൗലസ്ത്യ ഇതി വിശ്രുതം ।
യസ്മാത് തു വിശ്രുതോ വേദ -
സ്ത്വയേഹാധ്യയതോ മമ ॥ **7.2.31** ॥ 72

തസ്മാത് സ വിശ്രവാ നാമ
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ।
ഏവമുക്താ തു സാ ദേവീ
പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ ॥ **7.2.32** ॥ 73

അചിരേണൈവ കാലേനാ -
സൂത വിശ്രവസം സുതം ।
ത്രിഷു ലോകേഷു വിഖ്യാതം
യശോധർമസമൻവിതം ॥ **7.2.33** ॥ 74

ശ്രുതിമാൻ സമദർശീ ച
വ്രതാചാരരതസ്തഥാ ।

പിതേവ തപസാ യുക്തോ
ഹ്യഭവദ് വിശ്രവാ മുനിഃ ॥ **7.2.34** ॥ 75

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

വിശ്രവസോ വൈശ്രവണസ്യോത്പത്തേസ്തപസോ വരപ്രാപ്തേർലങ്കായാം നിവാസസ്യ ച വർണനം

അഥ പുത്രഃ പുലസ്ത്യസ്യ
വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ।
അചിരേണൈവ കാലേന
പിതേവ തപസി സ്ഥിതഃ ॥ **7.3.1** ॥ 76

സത്യവാഞ്ശീലവാൻ ദാന്തഃ
സ്വാധ്യായനിരതഃ ശുചിഃ।
സർവഭോഗേഷ്വസംസക്തോ
നിത്യം ധർമപരായണഃ ॥ **7.3.2** ॥ 77

ജ്ഞാത്വാ തസ്യ തു തദ് വൃത്തം
ഭരദ്വാജോ മഹാമുനിഃ।
ദദൗ വിശ്രവസേ ഭാർയാം
സ്വസുതാം ദേവവർണിനീം ॥ **7.3.3** ॥ 78

പ്രതിഗൃഹ്യ തു ധർമേണ
ഭരദ്വാജസുതാം തദാ।

പ്രജാൻവീക്ഷികയാ ബുദ്ധ്യാ
ശ്രേയോ ഹ്യസ്യ വിചിന്തയൻ ॥ **7.3.4** ॥ 79

മുദാ പരമയാ യുക്തോ
വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ।
സ തസ്യാം വീർയസമ്പന്ന -
മപത്യം പരമാദ്ഭുതം ॥ **7.3.5** ॥ 80

ജനയാമാസ ധർമജ്ഞഃ
സർവൈർബ്രഹ്മഗുണൈർവൃതം।
തസ്മിഞ്ജാതേ തു സംഹൃഷ്ടഃ
സ ബഭൂവ പിതാമഹഃ ॥ **7.3.6** ॥ 81

ദൃഷ്ട്വാ ശ്രേയസ്കരീം ബുദ്ധിം
ധനാധ്യക്ഷോ ഭവിഷ്യതി।
നാമ ചാസ്യാകരോത് പ്രീതഃ
സാർധം ദേവർഷിഭിസ്തദാ ॥ **7.3.7** ॥ 82

യസ്മാദ് വിശ്രവസോഽപത്യം
സാദൃശ്യാദ് വിശ്രവാ ഇവ।
തസ്മാദ് വൈശ്രവണോ നാമ
ഭവിഷ്യത്യേഷ വിശ്രുതഃ ॥ **7.3.8** ॥ 83

സ തു വൈശ്രവണസ്തത്ര
തപോവനഗതസ്തദാ।
അവർധതാഹുതിഹുതോ
മഹാതേജാ യഥാനലഃ ॥ **7.3.9** ॥ 84

തസ്യാശ്രമപദസ്ഥസ്യ
ബുദ്ധിർജജ്ഞേ മഹാത്മനഃ।

ചരിഷ്യേ പരമം ധർമം
ധർമോ ഹി പരമാ ഗതിഃ ॥ **7.3.10** ॥ 85

സ തു വർഷസഹസ്രാണി
തപസ്തപ്ത്വാ മഹാവനേ।
യന്ത്രിതോ നിയമൈരുഗ്രൈ -
ശ്ചകാര സുമഹത്തപഃ ॥ **7.3.11** ॥ 86

പൂർണേ വർഷസഹസ്രാന്തേ
തം തം വിധിമകൽപയത്।
ജലാശീ മാരുതാഹാരോ
നിരാഹാരസ്തഥൈവ ച ॥ **7.3.12** ॥ 87

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
ജഗ്മുസ്താൻയേകവർഷവത്।
അഥ പ്രീതോ മഹാതേജാഃ
സേന്ദ്രൈഃ സുരഗണൈഃ സഹ ॥ **7.3.13** ॥ 88

ഗത്വാ തസ്യാശ്രമപദം
ബ്രഹ്മേദം വാക്യമബ്രവീത്।
പരിതുഷ്ടോഽസ്മി തേ വത്സ
കർമണാനേന സുവ്രത ॥ **7.3.14** ॥ 89

വരം വൃണീഷ്വ ഭദ്രം തേ
വരാർഹസ്ത്വം മഹാമതേ।
അഥാബ്രവീദ് വൈശ്രവണഃ
പിതാമഹമുപസ്ഥിതം ॥ **7.3.15** ॥ 90

ഭഗവൻ ലോകപാലത്വ -
മിച്ഛേയം ലോകരക്ഷണം।

അഥാബ്രവീദ് വൈശ്രവണം
പരിതുഷ്ടേന ചേതസാ ॥ **7.3.16** ॥ 91

ബ്രഹ്മാ സുരഗണൈഃ സാർധം
ബാഢമിത്യേവ ഹൃഷ്ടവത്।
അഹം വൈ ലോകപാലാനാം
ചതുർഥം സ്രഷ്ടുമുദ്യതഃ ॥ **7.3.17** ॥ 92

യമേന്ദ്രവരുണാനാം ച
പദം യത് തവ ചേപ്സിതം।
തദ് ഗച്ഛ ബത ധർമജ്ഞ
നിധീശത്വമവാപ്നുഹി ॥ **7.3.18** ॥ 93

ശക്രാംബുപയമാനാം ച
ചതുർഥസ്ത്വം ഭവിഷ്യസി।
ഏതച്ച പുഷ്പകം നാമ
വിമാനം സൂര്യസന്നിഭം ॥ **7.3.19** ॥ 94

പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ യാനാർഥം
ത്രിദശൈഃ സമതാം വ്രജ।
സ്വസ്തി തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമഃ
സർവ ഏവ യഥാഗതം ॥ **7.3.20** ॥ 95

കൃതകൃത്യാ വയം താത
ദത്ത്വാ തവ വരദ്വയം।
ഇത്യുക്ത്വാ സ ഗതോ ബ്രഹ്മാ
സ്വസ്ഥാനം ത്രിദശൈഃ സഹ ॥ **7.3.21** ॥ 96

ഗതേഷു ബ്രഹ്മപൂർവേഷു
ദേവേഷ്വഥ നഭസ്തലം।

ധനേശഃ പിതരം പ്രാഹ
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രയതാത്മവാൻ ॥ **7.3.22** ॥ 97

ഭഗവൻ ലബ്ധവാനസ്മി
വരമിഷ്ടം പിതാമഹാത് ।
നിവാസനം ന മേ ദേവോ
വിദധേ സ പ്രജാപതിഃ ॥ **7.3.23** ॥ 98

തം പശ്യ ഭഗവൻ കഞ്ചി -
ന്നിവാസം സാധു മേ പ്രഭോ ।
ന ച പീഡാ ഭവേദ് യത്ര
പ്രാണിനോ യസ്യ കസ്യചിത് ॥ **7.3.24** ॥ 99

ഏവമുക്തസ്തു പുത്രേണ
വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ ।
വചനം പ്രാഹ ധർമജ്ഞ
ശ്രൂയതാമിതി സത്തമ ॥ **7.3.25** ॥ 100

ദക്ഷിണസ്യോദധേസ്തീരേ
ത്രികൂടോ നാമ പർവതഃ ।
തസ്യാഗ്രേ തു വിശാലാ സാ
മഹേന്ദ്രസ്യ പുരീ യഥാ ॥ **7.3.26** ॥ 101

ലങ്കാ നാമ പുരീ രമ്യാ
നിർമിതാ വിശ്വകർമണാ ।
രാക്ഷസാനാം നിവാസാർഥം
യഥേന്ദ്രസ്യാമരാവതീ ॥ **7.3.27** ॥ 102

തത്ര ത്വം വസ ഭദ്രം തേ
ലങ്കായാം നാത്ര സംശയഃ ।

ഹേമപ്രാകാരപരിഖാ
യന്ത്രശസ്ത്രസമാവൃതാ ॥ **7.3.28** ॥ 103

രമണീയാ പുരീ സാ ഹി
രുക്മവൈദൂര്യതോരണാ ।
രാക്ഷസൈഃ സാ പരിത്യക്താ
പുരാ വിഷ്ണുഭയാർദിതൈഃ ॥ **7.3.29** ॥ 104

ശൂന്യാ രക്ഷോഗണൈഃ സർവൈ
രസാതലതലം ഗതൈഃ ।
ശൂന്യാ സമ്പ്രതി ലങ്കാ സാ
പ്രഭുസ്തസ്യാ ന വിദ്യതേ ॥ **7.3.30** ॥ 105

സ ത്വം തത്ര നിവാസായ
ഗച്ഛ പുത്ര യഥാസുഖം ।
നിർദോഷസ്തത്ര തേ വാസോ
ന ബാധസ്തത്ര കസ്യചിത് ॥ **7.3.31** ॥ 106

ഏതച്ഛ്രുത്വാ സ ധർമാത്മാ
ധർമിഷ്ഠം വചനം പിതുഃ ।
നിവാസയാമാസ തദാ
ലങ്കാം പർവതമൂർധനി ॥ **7.3.32** ॥ 107

നൈരൃതാനാം സഹസ്രൈസ്തു
ഹൃഷ്ടൈഃ പ്രമുദിതൈഃ സദാ ।
അചിരേണൈവ കാലേന
സമ്പൂർണാ തസ്യ ശാസനാത് ॥ **7.3.33** ॥ 108

സ തു തത്രാവസത് പ്രീതോ
ധർമാത്മാ നൈരൃതർഷഭഃ ।

സമുദ്രപരിഖായാം സ
ലങ്കായാം വിശ്രവാത്മജഃ ॥ **7.3.34** ॥ 109

കാലേ കാലേ തു ധർമാത്മാ
പുഷ്പകേണ ധനേശ്വരഃ ।
അഭ്യാഗച്ഛദ് വിനീതാത്മാ
പിതരം മാതരം ച ഹി ॥ **7.3.35** ॥ 110

സ ദേവഗന്ധർവഗണൈരഭിഷ്ടുത -
സ്തഥാപ്സരോനൃത്യവിഭൂഷിതാലയഃ ।
ഗഭസ്തിഭിഃ സൂര്യ ഇവാവഭാസയൻ
പിതുഃ സമീപം പ്രയയൗ സ വിത്തപഃ ॥ **7.3.36** ॥ 111

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ തൃതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർഥഃ സർഗഃ ॥

രാക്ഷസവംശവർണനം
ഹേതിവിദ്യുത്കേശസുകേശാനാമുത്പത്തിഃ

ശ്രുത്വാഗസ്ത്യേരിതം വാക്യം
രാമോ വിസ്മയമാഗതഃ।
കഥമാസീത് തു ലങ്കായാം
സംഭവോ രക്ഷസാം പുരാ ॥ **7.4.1** ॥ 112

തതഃ ശിരഃ കമ്പയിത്വാ
ത്രേതാഗ്നിസമവിഗ്രഹം।
തമഗസ്ത്യം മുഹുർദൃഷ്ട്വാ
സ്മയമാനോഽഭ്യഭാഷത ॥ **7.4.2** ॥ 113

ഭഗവൻ പൂർവമപ്യേഷാ
ലങ്കാഽസീത് പിശിതാശിനാം।
ശ്രുത്വേദം ഭഗവദ്വാക്യം
ജാതോ മേ വിസ്മയഃ പരഃ ॥ **7.4.3** ॥ 114

പുലസ്ത്യവംശാദുദ്ഭൂതാ
രാക്ഷസാ ഇതി നഃ ശ്രുതം।

ഇദാനീമൻയതശ്ചാപി
സംഭവഃ കീർതിതസ്ത്വയാ ॥ **7.4.4** ॥ 115

രാവണാത് കുംഭകർണാച്ച
പ്രഹസ്താദ് വികടാദപി ।
രാവണസ്യ ച പുത്രേഭ്യഃ
കിം നു തേ ബലവത്തരാഃ ॥ **7.4.5** ॥ 116

ക ഏഷാം പൂർവകോ ബ്രഹ്മൻ
കിംനാമാ ച ബലോത്കടഃ ।
അപരാധം ച കം പ്രാപ്യ
വിഷ്ണുനാ ദ്രാവിതാഃ കഥം ॥ **7.4.6** ॥ 117

ഏതദ് വിസ്തരതഃ സർവം
കഥയസ്വ മമാനഘ ।
കുതൂഹലമിദം മഹ്യം
നുദ ഭാനുർയഥാ തമഃ ॥ **7.4.7** ॥ 118

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സംസ്കാരാലങ്കൃതം ശുഭം ।
അഥ വിസ്മയമാനസ്ത -
മഗസ്ത്യഃ പ്രാഹ രാഘവം ॥ **7.4.8** ॥ 119

പ്രജാപതിഃ പുരാ സൃഷ്ട്വാ
അപഃ സലിലസംഭവഃ ।
താസാം ഗോപായനേ സത്ത്വാ -
നസൃജത് പദ്മസംഭവഃ ॥ **7.4.9** ॥ 120

തേ സത്ത്വാഃ സത്ത്വകർതാരം
വിനീതവദുപസ്ഥിതാഃ ।

കിം കുർമ ഇതി ഭാഷന്തഃ
ക്ഷുത്പിപാസാഭയാർദിതാഃ ॥ **7.4.10** ॥ 121

പ്രജാപതിസ്തു താൻ സർവാൻ
പ്രത്യാഹ പ്രഹസന്നിവ ।
ആഭാഷ്യ വാചാ യത്നേന
രക്ഷധ്വമിതി മാനദ ॥ **7.4.11** ॥ 122

രക്ഷാമ ഇതി തത്രാൻയെ -
ർയക്ഷാമ ഇതി ചാപരൈഃ ।
ഭുങ്ക്ഷിതാഭുങ്ക്ഷിതൈരുക്ത -
സ്തതസ്താനാഹ ഭൂതകൃത് ॥ **7.4.12** ॥ 123

രക്ഷാമ ഇതി യൈരുക്തം
രാക്ഷസാസ്തേ ഭവന്തു വഃ ।
യക്ഷാമ ഇതി യൈരുക്തം
യക്ഷാ ഏവ ഭവന്തു വഃ ॥ **7.4.13** ॥ 124

തത്ര ഹേതിഃ പ്രഹേതിശ്ച
ഭ്രാതരൗ രാക്ഷസാധിപൗ ।
മധുകൈടഭസങ്കാശൗ
ബഭൂവതുരരിന്ദമൗ ॥ **7.4.14** ॥ 125

പ്രഹേതിർധാർമികസ്തത്ര
തപോവനഗതസ്തദാ ।
ഹേതിർദാരക്രിയാർഥേ തു
പരം യത്നമഥാകരോത് ॥ **7.4.15** ॥ 126

സ കാലഭഗിനീം കന്യാം
ഭയാം നാമ മഹാഭയാം ।

ഉദാവഹദമേയാത്മാ
സ്വയമേവ മഹാമതിഃ ॥ **7.4.16** ॥ 127

സ തസ്യാം ജനയാമാസ
ഹേതീ രാക്ഷസപുംഗവഃ।
പുത്രം പുത്രവതാം ശ്രേഷ്ഠോ
വിദ്യുത്കേശമിതി ശ്രുതം ॥ **7.4.17** ॥ 128

വിദ്യുത്കേശോ ഹേതിപുത്രഃ
സ ദീപ്താർകസമപ്രഭഃ।
വ്യവർധത മഹാതേജാ -
സ്തോയമധ്യ ഇവാംബുജം ॥ **7.4.18** ॥ 129

സ യദാ യൗവനം ഭദ്ര -
മനുപ്രാപ്തോ നിശാചരഃ।
തതോ ദാരക്രിയാം തസ്യ
കർതും വ്യവസിതഃ പിതാ ॥ **7.4.19** ॥ 130

സന്ധ്യാദുഹിതരം സോഽഥ
സന്ധ്യാതുൽയാം പ്രഭാവതഃ।
വരയാമാസ പുത്രാർഥം
ഹേതീ രാക്ഷസപുംഗവഃ ॥ **7.4.20** ॥ 131

അവശ്യമേവ ദാതവ്യാ
പരസ്മൈ സേതി സന്ധ്യയാ।
ചിന്തയിത്വാ സുതാ ദത്താ
വിദ്യുത്കേശായ രാഘവ ॥ **7.4.21** ॥ 132

സന്ധ്യായാസ്തനയാം ലബ്ധ്വാ
വിദ്യുത്കേശോ നിശാചരഃ।

രമതേ സ തയാ സാർധം
പൗലോമ്യാ മഘവാനിവ ॥ **7.4.22** ॥ 133

കേനചിത്ത്വഥ കാലേന
രാമ സാലകടങ്കടാ ।
വിദ്യുത്കേശാദ് ഗർഭമാപ
ഘനരാജിരിവാർണവാത് ॥ **7.4.23** ॥ 134

തതഃ സാ രാക്ഷസീ ഗർഭം
ഘനഗർഭസമപ്രഭം ।
പ്രസൂതാ മന്ദരം ഗത്വാ
ഗംഗാ ഗർഭമിവാഗ്നിജം ।
സമുത്സൃജ്യ തു സാ ഗർഭം
വിദ്യുത്കേശരതാർഥിനീ ॥ **7.4.24** ॥ 135

രേമേ തു സാർധം പതിനാ
വിസ്മൃത്യ സുതമാത്മജം ।
ഉത്സൃഷ്ടസ്തു തദാ ഗർഭോ
ഘനശബ്ദസമസ്വനഃ ॥ **7.4.25** ॥ 136

തയോത്സൃഷ്ടഃ സ തു ശിശുഃ
ശരദർകസമദ്യുതിഃ ।
നിധായാസ്യേ സ്വയം മുഷ്ടിം
രുരോദ ശനകൈസ്തദാ ॥ **7.4.26** ॥ 137

തതോ വൃഷഭമാസ്ഥായ
പാർവത്യാ സഹിതഃ ശിവഃ ।
വായുമാർഗേണ ഗച്ഛൻ വൈ
ശുശ്രാവ രുദിതസ്വനം ॥ **7.4.27** ॥ 138

അപശ്യദുമയാ സാർധം
രുദന്തം രാക്ഷസാത്മജം ।
കാരുണ്യഭാവാത് പാർവത്യാ
ഭവസ്ത്രിപുരസൂദനഃ ॥ **7.4.28** ॥ 139

തം രാക്ഷസാത്മജം ചക്രേ
മാതുരേവ വയഃസമം ।
അമരം ചൈവ തം കൃത്വാ
മഹാദേവോഽക്ഷരോഽവ്യയഃ ॥ **7.4.29** ॥ 140

പുരമാകാശഗം പ്രാദാത്
പാർവത്യാഃ പ്രിയകാമ്യയാ ।
ഉമയാപി വരോ ദത്തോ
രാക്ഷസീനാം നൃപാത്മജ ॥ **7.4.30** ॥ 141

സദ്യോപലബ്ധിർഗർഭസ്യ
പ്രസൂതിഃ സദ്യ ഏവ ച ।
സദ്യ ഏവ വയഃ പ്രാപ്തി -
ർമാതുരേവ വയഃസമം ॥ **7.4.31** ॥ 142

തതഃ സുകേശോ വരദാനഗർവിതഃ
ശ്രിയം പ്രഭോഃ പ്രാപ്യ ഹരസ്യ പാർശ്വതഃ ।
ചചാര സർവത്ര മഹാൻ മഹാമതിഃ
ഖഗം പുരം പ്രാപ്യ പുരന്ദരോ യഥാ ॥ **7.4.32** ॥ 143

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുർഥഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചമഃ സർഗഃ ॥

സുകേശസന്തതീനാം മാൽയവത്സുമാലിമാലിനാം സന്താനസ്യ വർണനം

സുകേശം ധാർമികം ദൃഷ്ട്വാ
വരലബ്ധം ച രാക്ഷസം।
ഗ്രാമണീർനാമ ഗന്ധർവോ
വിശ്വാവസുസമപ്രഭഃ ॥ **7.5.1** ॥ 144

തസ്യ ദേവവതീ നാമ
ദ്വിതീയാ ശ്രീരിവാത്മജാ।
ത്രിഷു ലോകേഷു വിഖ്യാതാ
രൂപയൗവനശാലിനീ ॥ **7.5.2** ॥ 145

താം സുകേശായ ധർമാത്മാ
ദദൗ രക്ഷഃശ്രിയം യഥാ।
വരദാനകൃതൈശ്വർയം
സാ തം പ്രാപ്യ പതിം പ്രിയം ॥ **7.5.3** ॥ 146

ആസീദ് ദേവവതീ തുഷ്ടാ
ധനം പ്രാപ്യേവ നിർധനഃ।

സ തയാ സഹ സംയുക്തോ
രരാജ രജനീചരഃ ॥ **7.5.4** ॥ 147

അഞ്ജനാദഭിനിഷ്ക്രാന്തഃ
കരേണ്വേവ മഹാഗജഃ ।
തതഃ കാലേ സുകേശസ്തു
ജനയാമാസ രാഘവ ॥ **7.5.5** ॥ 148

ത്രീൻ പുത്രാഞ്ജനയാമാസ
ത്രേതാഗ്നിസമവിഗ്രഹാൻ ।
മാൽയവന്തം സുമാലിം ച
മാലിം ച ബലിനാം വരം ॥ **7.5.6** ॥ 149

ത്രീംസ്ത്രിനേത്രസമാൻ പുത്രാൻ
രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസാധിപഃ ।
ത്രയോ ലോകാ ഇവാവ്യഗ്രാഃ
സ്ഥിതാസ്ത്രയ ഇവാഗ്നയഃ ॥ **7.5.7** ॥ 150

ത്രയോ മന്ത്രാ ഇവാത്യുഗ്രാ -
സ്ത്രയോ ഘോരാ ഇവാമയാഃ ।
ത്രയഃ സുകേശസ്യ സുതാ -
സ്ത്രേതാഗ്നിസമതേജസഃ ॥ **7.5.8** ॥ 151

വിവൃദ്ധിമഗമംസ്തത്ര
വ്യാധയോപേക്ഷിതാ ഇവ ।
വരപ്രാപ്തിം പിതുസ്തേ തു
ജ്ഞാത്വൈശ്വർയം തപോബലാത് ॥ **7.5.9** ॥ 152

തപസ്തപ്തും ഗതാ മേരും
ഭ്രാതരഃ കൃതനിശ്ചയാഃ ।

പ്രഗൃഹ്യ നിയമാൻ ഘോരാൻ
രാക്ഷസാ നൃപസത്തമ ॥ **7.5.10** ॥ 153

വിചേരുസ്തേ തപോ ഘോരം
സർവഭൂതഭയാവഹം ।
സത്യാർജവശമോപേതൈ -
സ്തപോഭിർഭുവി ദുർലഭൈഃ ॥ **7.5.11** ॥ 154

സന്താപയന്തസ്ത്രീൻ ലോകാൻ
സദേവാസുരമാനുഷാൻ ।
തതോ വിഭുശ്ചതുർവക്ത്രോ
വിമാനവരമാശ്രിതഃ ॥ **7.5.12** ॥ 155

സുകേശപുത്രാനാമന്തർയ
വരദോഽസ്മീത്യഭാഷത ।
ബ്രഹ്മാണം വരദം ജ്ഞാത്വാ
സേന്ദ്രൈർദേവഗണൈർവൃതം ॥ **7.5.13** ॥ 156

ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
വേപമാനാ ഇവ ദ്രുമാഃ ।
തപസാഽഽരാധിതോ ദേവ
യദി നോ ദിശസേ വരം ॥ **7.5.14** ॥ 157

അജേയാഃ ശത്രുഹന്താര -
സ്തഥൈവ ചിരജീവിനഃ ।
പ്രഭവിഷ്ണ്വോ ഭവാമേതി
പരസ്പരമനുവ്രതാഃ ॥ **7.5.15** ॥ 158

ഏവം ഭവിഷ്യഥേത്യുക്ത്വാ
സുകേശതനയാൻ വിഭുഃ ।

സ യയൗ ബ്രഹ്മലോകായ
ബ്രഹ്മാ ബ്രാഹ്മണവത്സലഃ ॥ **7.5.16** ॥ 159

വരം ലബ്ധ്വാ തു തേ സർവേ
രാമ രാത്രിഞ്ചരാസ്തദാ ।
സുരാസുരാൻ പ്രബാധന്തേ
വരദാനസുനിർഭയാഃ ॥ **7.5.17** ॥ 160

തൈർബാധ്യമാനാസ്ത്രിദശാഃ
സർഷിസംഘാഃ സചാരണാഃ ।
ത്രാതാരം നാധിഗച്ഛന്തി
നിരയസ്ഥാ യഥാ നരാഃ ॥ **7.5.18** ॥ 161

അഥ തേ വിശ്വകർമാണം
ശിൽപിനാം വരമവ്യയം ।
ഊചുഃ സമേത്യ സംഹൃഷ്ടാ
രാക്ഷസാ രഘുസത്തമ ॥ **7.5.19** ॥ 162

ഓജസ്തേജോബലവതാം
മഹതാമാത്മതേജസാ ।
ഗൃഹകർതാ ഭവാനേവ
ദേവാനാം ഹൃദയേപ്സിതം ॥ **7.5.20** ॥ 163

അസ്മാകമപി താവത് ത്വം
ഗൃഹം കുരു മഹാമതേ ।
ഹിമവന്തമുപാശ്രിത്യ
മേരും മന്ദരമേവ വാ ॥ **7.5.21** ॥ 164

മഹേശ്വരഗൃഹപ്രഖ്യം
ഗൃഹം നഃ ക്രിയതാം മഹത് ।

വിശ്വകർമാ തതസ്തേഷാം
രാക്ഷസാനാം മഹാഭുജഃ ॥ **7.5.22** ॥ 165

നിവാസം കഥയാമാസ
ശക്രസ്യേവാമരാവതീം ।
ദക്ഷിണസ്യോദധേസ്തീരേ
ത്രികൂടോ നാമ പർവതഃ ॥ **7.5.23** ॥ 166

സുവേല ഇതി ചാപ്യന്യോ
ദ്വിതീയോ രാക്ഷസേശ്വരാഃ ।
ശിഖരേ തസ്യ ശൈലസ്യ
മധ്യമേഽംബുദസന്നിഭേ ॥ **7.5.24** ॥ 167

ശകുനൈരപി ദുഷ്പ്രാപേട് -
അങ്കച്ഛിന്നചതുർദിശി ।
ത്രിംശദ്യോജനവിസ്തീർണാ
ശതയോജനമായതാ ॥ **7.5.25** ॥ 168

സ്വർണപ്രാകാരസംവീതാ
ഹേമതോരണസംവൃതാ ।
മയാ ലങ്കേതി നഗരീ
ശക്രാജ്ഞപ്തേന നിർമിതാ ॥ **7.5.26** ॥ 169

തസ്യാം വസത ദുർധർഷാ
യൂയം രാക്ഷസപുംഗവാഃ ।
അമരാവതീം സമാസാദ്യ
സേന്ദ്രാ ഇവ ദിവൗകസഃ ॥ **7.5.27** ॥ 170

ലങ്കാദുർഗം സമാസാദ്യ
രാക്ഷസൈർബഹുഭിർവൃതാഃ ।

ഭവിഷ്യഥ ദുരാധർഷാഃ
ശത്രൂണാം ശത്രുസൂദനാഃ ॥ **7.5.28** ॥ 171

വിശ്വകർമവചഃ ശ്രുത്വാ
തതസ്തേ രാക്ഷസോത്തമാഃ ।
സഹസ്രാനുചരാ ഭൂത്വാ
ഗത്വാ താമവസൻ പുരീം ॥ **7.5.29** ॥ 172

ദൃഢപ്രാകാരപരിഖാം
ഹൈമൈർഗൃഹശതൈർവൃതാം ।
ലങ്കാമവാപ്യ തേ ഹൃഷ്ടാ
ൻയവസൻ രജനീചരാഃ ॥ **7.5.30** ॥ 173

ഏതസ്മിന്നേവ കാലേ തു
യഥാകാമം ച രാഘവ ।
നർമദാ നാമ ഗന്ധർവീ
ബഭൂവ രഘുനന്ദന ॥ **7.5.31** ॥ 174

തസ്യാഃ കൻയാത്രയം ഹ്യാസീ -
ദ്ധീശ്രീകീർതിസമദ്യുതി ।
ജ്യേഷ്ഠക്രമേണ സാ തേഷാം
രാക്ഷസാനാമരാക്ഷസീ ॥ **7.5.32** ॥ 175

കൻയാസ്താഃ പ്രദദൗ ഹൃഷ്ടാ
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ ।
ത്രയാണാം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
തിസ്രോ ഗന്ധർവകൻയകാഃ ॥ **7.5.33** ॥ 176

ദത്താ മാത്രാ മഹാഭാഗാ
നക്ഷത്രേ ഭഗദൈവതേ ।

കൃതദാരാസ്തു തേ രാമ
സുകേശതനയാസ്തദാ ॥ **7.5.34** ॥ 177

ചിക്രീഡുഃ സഹ ഭാർയാഭി -
രപ്സരോഭിരിവാമരാഃ ।
തതോ മാൽയവതോ ഭാർയാ
സുന്ദരീ നാമ സുന്ദരീ ॥ **7.5.35** ॥ 178

സ തസ്യാം ജനയാമാസ
യദപത്യം നിബോധ തത് ।
വജ്രമുഷ്ടിർവിരൂപാക്ഷോ
ദുർമുഖശ്ചൈവ രാക്ഷസഃ ॥ **7.5.36** ॥ 179

സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
മത്തോൻമത്തൗ തഥൈവ ച ।
അനലാ ചാഭവത് കൻയാ
സുന്ദർയാം രാമ സുന്ദരീ ॥ **7.5.37** ॥ 180

സുമാലിനോഽപി ഭാർയാഽഽസീത്
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാ ।
നാമ്നാ കേതുമതീ രാമ
പ്രാണേഭ്യോഽപി ഗരീയസീ ॥ **7.5.38** ॥ 181

സുമാലീ ജനയാമാസ
യദപത്യം നിശാചരഃ ।
കേതുമത്യാം മഹാരാജ
തന്നിബോധാനുപൂർവശഃ ॥ **7.5.39** ॥ 182

പ്രഹസ്തോഽകമ്പനശ്ചൈവ
വികടഃ കാലികാമുഖഃ ।

ധൂമ്രാക്ഷശ്ചൈവ ദണ്ഡശ്ച
സുപാർശ്വശ്ച മഹാബലഃ ॥ **7.5.40** ॥ 183

സംഹ്രാദിഃ പ്രഘസശ്ചൈവ
ഭാസകർണശ്ച രാക്ഷസഃ।
രാകാ പുഷ്പോത്കടാ ചൈവ
കൈകസീ ച ശുചിസ്മിതാഃ ॥ **7.5.41** ॥ 184

കുംഭീനസീ ച ഇത്യേതേ സുമാലേഃ പ്രസവാഃ സ്മൃതാഃ ॥ **7.5.42** ॥ 185

മാലേസ്തു വസുദാ നാമ
ഗന്ധർവീ രൂപശാലിനീ।
ഭാർയാസീത് പദ്മപത്രാക്ഷീ
സ്വക്ഷീ യക്ഷീവരോപമാ ॥ **7.5.43** ॥ 186

സുമാലേരനുജസ്തസ്യാം
ജനയാമാസ യത് പ്രഭോ।
അപത്യം കഥ്യമാനം തു
മയാ ത്വം ശൃണു രാഘവ ॥ **7.5.44** ॥ 187

അനലശ്ചാനിലശ്ചൈവ
ഹരഃ സമ്പാതിരേവ ച।
ഏതേ വിഭീഷണാമാത്യാ
മാലേയാസ്തേ നിശാചരാഃ ॥ **7.5.45** ॥ 188

തതസ്തു തേ രാക്ഷസപുംഗവാസ്ത്രയോ
നിശാചരൈഃ പുത്രശതൈശ്ച സംവൃതാഃ।
സുരാൻ സഹേന്ദ്രാനൃഷിനാഗയക്ഷാൻ
ബബാധിരേ താൻ ബഹുവീർയദർപിതാഃ ॥ **7.5.46** ॥ 189

ജഗദ്ഭ്രമന്തോഽനിലവദ് ദുരാസദാ
രണേഷു മൃത്യുപ്രതിമാനതേജസഃ।
വരപ്രദാനാദപി ഗർവിതാ ഭൃശം
ക്രതുക്രിയാണാം പ്രശമങ്കരാഃ സദാ ॥ **7.5.47** ॥ 190

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ ॥

ഭഗവതഃ ശിവസ്യ സംമത്യാ ദേവാനാം രക്ഷോവധാർഥം ശ്രീവിഷ്ണോഃ ശരണഗ്രഹണം തതഃ സമാശ്വസ്താനാം ച നിവർതനം ദേവാനാമുപരി രക്ഷസാമാക്രമണം ദേവാനാം സാഹായ്യകരണായ ശ്രീവിഷ്ണോരാഗമനം ച

തൈർവധ്യമാനാ ദേവാശ്ച
ഋഷയശ്ച തപോധനാഃ।
ഭയാർതാഃ ശരണം ജഗ്മു -
ർദേവദേവം മഹേശ്വരം ॥ **7.6.1** ॥ 191

ജഗത്സൃഷ്ട്യന്തകർതാര -
മജമവ്യക്തരൂപിണം।
ആധാരം സർവലോകാനാ -
മാരാധ്യം പരമം ഗുരും ॥ **7.6.2** ॥ 192

തേ സമേത്യ തു കാമാരിം
ത്രിപുരാരിം ത്രിലോചനം।
ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ ദേവാ
ഭയഗദ്ഗദഭാഷിണഃ ॥ **7.6.3** ॥ 193

സുകേശപുത്രൈർഭഗവൻ
പിതാമഹവരോദ്ധതൈഃ।
പ്രജാധ്യക്ഷ പ്രജാഃ സർവാ
ബാധ്യന്തേ രിപുബാധനൈഃ ॥ **7.6.4** ॥ 194

ശരണ്യാൻയശരണ്യാനി
ഹ്യാശ്രമാണി കൃതാനി നഃ।
സ്വർഗാച്ച ദേവാൻ പ്രച്യാവ്യ
സ്വർഗേ ക്രീഡന്തി ദേവവത് ॥ **7.6.5** ॥ 195

അഹം വിഷ്ണുരഹം രുദ്രോ
ബ്രഹ്മാഹം ദേവരാഡഹം।
അഹം യമശ്ച വരുണ -
ശ്ചന്ദ്രോഽഹം രവിരപ്യഹം ॥ **7.6.6** ॥ 196

ഇതി മാലീ സുമാലീ ച
മാൽയവാംശ്ചൈവ രാക്ഷസാഃ।
ബാധന്തേ സമരോദ്ധർഷാ
യേ ച തേഷാം പുരഃസരാഃ ॥ **7.6.7** ॥ 197

തന്നോ ദേവ ഭയാർതാനാ -
മഭയം ദാതുമർഹസി।
അശിവം വപുരാസ്ഥായ
ജഹി വൈ ദേവകണ്ടകാൻ ॥ **7.6.8** ॥ 198

ഇത്യുക്തസ്തു സുരൈഃ സർവൈഃ
കപർദീ നീലലോഹിതഃ।
സുകേശം പ്രതി സാപേക്ഷഃ
പ്രാഹ ദേവഗണാൻ പ്രഭുഃ ॥ **7.6.9** ॥ 199

അഹം താന്ന ഹനിഷ്യാമി
മമാവധ്യാ ഹി തേഽസുരാഃ।
കിം തു മന്ത്രം പ്രദാസ്യാമി
യോ വൈ താൻ നിഹനിഷ്യതി ॥ **7.6.10** ॥ 200

ഏതമേവ സമുദ്യോഗം
പുരസ്കൃത്യ മഹർഷയഃ।
ഗച്ഛധ്വം ശരണം വിഷ്ണും
ഹനിഷ്യതി സ താൻ പ്രഭുഃ ॥ **7.6.11** ॥ 201

തതസ്തു ജയശബ്ദേന
പ്രതിനന്ദ്യ മഹേശ്വരം।
വിഷ്ണോഃ സമീപമാജഗ്മു -
ർനിശാചരഭയാർദിതാഃ ॥ **7.6.12** ॥ 202

ശംഖചക്രധരം ദേവം
പ്രണമ്യ ബഹുമാൻയ ച।
ഊചുഃ സംഭ്രാന്തവദ് വാക്യം
സുകേശതനയാൻ പ്രതി ॥ **7.6.13** ॥ 203

സുകേശതനയൈർദേവ
ത്രിഭിസ്ത്രേതാഗ്നിസന്നിഭൈഃ।
ആക്രമ്യ വരദാനേന
സ്ഥാനാൻയപഹതാനി നഃ ॥ **7.6.14** ॥ 204

ലങ്കാ നാമ പുരീ ദുർഗാ
ത്രികൂടശിഖരേ സ്ഥിതാ।
തത്ര സ്ഥിതാഃ പ്രബാധന്തേ
സർവാൻ നഃ ക്ഷണദാചരാഃ ॥ **7.6.15** ॥ 205

സ ത്വമസ്മദ്ധിതാർഥായ
ജഹി താൻ മധുസൂദന।
ശരണം ത്വാം വയം പ്രാപ്താ
ഗതിർഭവ സുരേശ്വര ॥ **7.6.16** ॥ 206

ചക്രകൃത്താസ്യകമലാൻ
നിവേദയ യമായ വൈ।
ഭയേഷ്വഭയദോഽസ്മാകം
നാൻയോഽസ്തി ഭവതാ വിനാ ॥ **7.6.17** ॥ 207

രാക്ഷസാൻ സമരേ ഹൃഷ്ടാൻ
സാനുബന്ധാൻ മദോദ്ധതാൻ।
നുദ ത്വം നോ ഭയം ദേവ
നീഹാരമിവ ഭാസ്കരഃ ॥ **7.6.18** ॥ 208

ഇത്യേവം ദൈവതൈരുക്തോ
ദേവദേവോ ജനാർദനഃ।
അഭയം ഭയദോഽരീണാം
ദത്ത്വാ ദേവാനുവാച ഹ ॥ **7.6.19** ॥ 209

സുകേശം രാക്ഷസം ജാനേ
ഈശാനവരദർപിതം।
താംശ്ചാസ്യ തനയാഞ്ജാനേ
യേഷാം ജ്യേഷ്ഠഃ സ മാൽയവാൻ ॥ **7.6.20** ॥ 210

താനഹം സമതിക്രാന്ത -
മർയാദാൻ രാക്ഷസാധമാൻ।
നിഹനിഷ്യാമി സക്രുദ്ധഃ
സുരാ ഭവത വിജ്വരാഃ ॥ **7.6.21** ॥ 211

ഇത്യുക്തൗസ്തേ സുരാഃ സർവേ
വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ ।
യഥാവാസം യയുർഹൃഷ്ടാഃ
പ്രശംസന്തോ ജനാർദനം ॥ **7.6.22** ॥ 212

വിബുധാനാം സമുദ്യോഗം
മാൽയവാംസ്തു നിശാചരഃ ।
ശ്രുത്വാ തൗ ഭ്രാതരൗ വീരാ -
വിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.6.23** ॥ 213

അമരാ ഋഷയശ്ചൈവ
സംഗമ്യ കില ശങ്കരം ।
അസ്മദ്വധം പരീപ്സന്ത
ഇദം വചനമബ്രുവൻ ॥ **7.6.24** ॥ 214

സുകേശതനയാ ദേവ
വരദാനബലോദ്ധതാഃ ।
ബാധന്ത്യേഽസ്മാൻ സമുദ്ഭൂപ്താ
ഘോരരൂപാഃ പദേ പദേ ॥ **7.6.25** ॥ 215

രാക്ഷസൈരഭിഭൂതാഃ സ്മോ
ന ശക്തൗഃ സ്മ പ്രജാപതേ ।
സ്വേഷു സദ്മസു സംസ്ഥാതും
ഭയാത് തേഷാം ദുരാത്മനാം ॥ **7.6.26** ॥ 216

തദസ്മാകം ഹിതാർഥായ
ജഹി താംശ്ച ത്രിലോചന ।
രാക്ഷസാൻ ഹുങ്കൃതേനൈവ
ദഹ പ്രദഹതാം വര ॥ **7.6.27** ॥ 217

ഇത്യേവം ത്രിദശൈരുക്തോ
നിശമ്യാന്ധകസൂദനഃ।
ശിരഃ കരം ച ധുൻവാന
ഇദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.6.28** ॥ 218

അവധ്യാ മമ തേ ദേവാഃ
സുകേശതനയാ രണേ।
മന്ത്രം തു വഃ പ്രദാസ്യാമി
യസ്താൻ വൈ നിഹനിഷ്യതി ॥ **7.6.29** ॥ 219

യോഽസൗ ചക്രഗദാപാണിഃ
പീതവാസാ ജനാർദനഃ।
ഹരിർനാരായണഃ ശ്രീമാ -
ഞ്ശരണം തം പ്രപദ്യഥ ॥ **7.6.30** ॥ 220

ഹരാദവാപ്യ തേ മന്ത്രം
കാമാരിമഭിവാദ്യ ച।
നാരായണാലയം പ്രാപ്യ
തസ്മൈ സർവം ൻയവേദയൻ ॥ **7.6.31** ॥ 221

തതോ നാരായണേനോക്തോ
ദേവാ ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ।
സുരാരീസ്താൻ ഹനിഷ്യാമി
സുരാ ഭവത നിർഭയാഃ ॥ **7.6.32** ॥ 222

ദേവാനാം ഭയഭീതാനാം
ഹരിണാ രാക്ഷസർഷഭൗ।
പ്രതിജ്ഞാതോ വധോഽസ്മാകം
ചിന്ത്യതാം യദിഹ ക്ഷമം ॥ **7.6.33** ॥ 223

ഹിരണ്യകശിപോർമൃത്യു -
രന്യേഷാം ച സുരദ്വിഷാം।
നമുചിഃ കാലനേമിശ്ച
സംഹ്രാദോ വീരസത്തമഃ ॥ **7.6.34** ॥ 224

രാധേയോ ബഹുമായീ ച
ലോകപാലോഽഥ ധാർമികഃ।
യമലാർജുനൗ ച ഹാർദിക്യഃ
ശുംഭശ്ചൈവ നിശുംഭകഃ ॥ **7.6.35** ॥ 225

അസുരാ ദാനവാശ്ചൈവ
സത്ത്വവന്തോ മഹാബലാഃ।
സർവേ സമരമാസാദ്യ
ന ശ്രൂയന്തേഽപരാജിതാഃ ॥ **7.6.36** ॥ 226

സർവൈഃ ക്രതുശതൈരിഷ്ടം
സർവേ മായാവിദസ്തഥാ।
സർവേ സർവാസ്ത്രകുശലാഃ
സർവേ ശത്രുഭയങ്കരാഃ ॥ **7.6.37** ॥ 227

നാരായണേന നിഹതാഃ
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ।
ഏതജ്ജ്ഞാത്വാ തു സർവേഷാം
ക്ഷമം കർതുമിഹാർഹഥ।
ദുഃഖം നാരായണം ജേതും
യോ നോ ഹന്തുമിഹേച്ഛതി ॥ **7.6.38** ॥ 228

തതഃ സുമാലീ മാലീ ച
ശ്രുത്വാ മാൽയവതോ വചഃ।

ഊചതുർഭ്രാതരം ജ്യേഷ്ഠ -
മശ്വിനാവിവ വാസവം ॥ **7.6.39** ॥ 229

സ്വധീതം ദത്തമിഷ്ടം ച
ഐശ്വർയം പരിപാലിതം।
ആയുർനിരാമയം പ്രാപ്തം
സുധർമഃ സ്ഥാപിതഃ പഥി ॥ **7.6.40** ॥ 230

ദേവസാഗരമക്ഷോഭ്യം
ശസ്ത്രൈഃ സമവഗാഹ്യ ച।
ജിതാ ദ്വിഷോ ഹ്യപ്രതിമാ -
സ്തന്നോ മൃത്യുകൃതം ഭയം ॥ **7.6.41** ॥ 231

നാരായണശ്ച രുദ്രശ്ച
ശക്രശ്ചാപി യമസ്തഥാ।
അസ്മാകം പ്രമുഖേ സ്ഥാതും
സർവേ ബിഭ്യതി സർവദാ ॥ **7.6.42** ॥ 232

വിഷ്ണോർദ്വേഷസ്യ നാസ്ത്യേവ
കാരണം രാക്ഷസേശ്വര।
ദേവാനാമേവ ദോഷേണ
വിഷ്ണോഃ പ്രചലിതം മനഃ ॥ **7.6.43** ॥ 233

തസ്മാദദ്യൈവ സഹിതാഃ
സർവേഽന്യോന്യസമാവൃതാഃ।
ദേവാനേവ ജിഘാംസാമോ
യേഭ്യോ ദോഷഃ സമുത്ഥിതഃ ॥ **7.6.44** ॥ 234

ഏവം സമ്മന്തര്യ ബലിനഃ
സർവസൈന്യസമാവൃതാഃ।

ഉദ്യോഗം ഘോഷയിത്വാ തു
സർവേ നൈരൃതപുംഗവാഃ ॥ **7.6.45** ॥ 235

യുദ്ധായ നിർയയുഃ ക്രുദ്ധാ
ജംഭവൃത്രാദയോ യഥാ ।
ഇതി തേ രാമ സമ്മന്തർയ
സർവോദ്യോഗേന രാക്ഷസാഃ ॥ **7.6.46** ॥ 236

യുദ്ധായ നിർയയുഃ സർവേ
മഹാകായാ മഹാബലാഃ ।
സ്യന്ദനൈർവാരണൈശ്ചൈവ
ഹയൈശ്ച കരിസന്നിഭൈഃ ॥ **7.6.47** ॥ 237

ഖരൈർഗോഭിരഥോഷ്ട്രൈശ്ച
ശിശുമാരൈർഭുജംഗമൈഃ ।
മകരൈഃ കച്ഛപൈർമീനൈ -
ർവിഹംഗൈർഗരുഡോപമൈഃ ॥ **7.6.48** ॥ 238

സിംഹൈർവ്യാഘ്രൈർവരാഹൈശ്ച
സൃമരൈശ്ചമരൈരപി ।
ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം ഗതാഃ സർവേ
രാക്ഷസാ ബലഗർവിതാഃ ॥ **7.6.49** ॥ 239

പ്രയാതാ ദേവലോകായ
യോദ്ധും ദൈവതശത്രവഃ ।
ലങ്കാവിപർയയം ദൃഷ്ട്വാ
യാനി ലങ്കാലയാൻയഥ ॥ **7.6.50** ॥ 240

ഭൂതാനി ഭയദർശീനി
വിമനസ്കാനി സർവശഃ ।

രഥോത്തമൈരുഹ്യമാനാഃ
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **7.6.51** ॥ 241

പ്രയാതാ രാക്ഷസാസ്തൂർണം
ദേവലോകം പ്രയത്നതഃ ।
രക്ഷസാമേവ മാർഗേണ
ദൈവതാൻയപചക്രമുഃ ॥ **7.6.52** ॥ 242

ഭൗമാശ്ചൈവാന്തരിക്ഷാശ്ച
കാലാജ്ഞപ്താ ഭയാവഹാഃ ।
ഉത്പാതാ രാക്ഷസേന്ദ്രാണാ -
മഭാവായ സമുത്ഥിതാഃ ॥ **7.6.53** ॥ 243

അസ്ഥീനി മേഘാ വവൃഷു -
രുഷ്ണം ശോണിതമേവ ച ।
വേലാം സമുദ്രാശ്ചോത്ക്രാന്താ -
ശ്ചേലുശ്ചാപ്യഥ ഭൂധരാഃ ॥ **7.6.54** ॥ 244

അട്ടഹാസാൻ വിമുഞ്ചന്തോ
ഘനനാദസമസ്വനാഃ ।
വാശ്യന്ത്യശ്ച ശിവാസ്തത്ര
ദാരുണം ഘോരദർശനാഃ ॥ **7.6.55** ॥ 245

സമ്പതന്ത്യഥ ഭൂതാനി
ദൃശ്യന്തേ ച യഥാക്രമം ।
ഗൃധ്രചക്രം മഹച്ചാത്ര
പ്രജ്വാലോദ്ഗാരിഭിർമുഖൈഃ ॥ **7.6.56** ॥ 246

രക്ഷോഗണസ്യോപരിഷ്ടാത്
പരിഭ്രമതി കാലവത് ।

കപോതാ രക്തപാദാശ്ച
സാരികാ വിദ്രുതാ യയുഃ ॥ **7.6.57** ॥ 247

കാകാ വാശ്യന്തി തത്രൈവ
വിഡാലാ വൈ ദ്വിപാദയഃ।
ഉത്പാതാംസ്താനനാദൃത്യ
രാക്ഷസാ ബലദർപിതാഃ ॥ **7.6.58** ॥ 248

യാന്ത്യേവ ന നിവർതന്തേ
മൃത്യുപാശാവപാശിതാഃ।
മാൽയവാംശ്ച സുമാലീ ച
മാലീ ച സുമഹാബലഃ ॥ **7.6.59** ॥ 249

പുരസ്സരാ രാക്ഷസാനാം
ജ്വലിതാ ഇവ പാവകാഃ।
മാൽയവന്തം തു തേ സർവേ
മാൽയവന്തമിവാചലം ॥ **7.6.60** ॥ 250

നിശാചരാ ആശ്രയന്തി
ധാതാരമിവ ദേവതാഃ।
തദ് ബലം രാക്ഷസേന്ദ്രാണാം
മഹാഭ്രഘനനാദിതം ॥ **7.6.61** ॥ 251

ജയേപ്സയാ ദേവലോകം
യയൗ മാലിവശേ സ്ഥിതം।
രാക്ഷസാനാം സമുദ്യോഗം
തം തു നാരായണഃ പ്രഭുഃ ॥ **7.6.62** ॥ 252

ദേവദൂതാദുപശ്രുത്യ
ചക്രേ യുദ്ധേ തദാ മനഃ।

സ സജ്ജായുധതൂണീരോ
വൈനതേയോപരി സ്ഥിതഃ ॥ **7.6.63** ॥ 253

ആസാദ്യ കവചം ദിവ്യം
സഹസ്രാർകസമദ്യുതി ।
ആബദ്ധ്യ ശരസമ്പൂർണേ
ഇഷുധീ വിമലേ തദാ ॥ **7.6.64** ॥ 254

ശ്രോണിസൂത്രം ച ഖഡ്ഗം ച
വിമലം കമലേക്ഷണഃ ।
ശംഖചക്രഗദാശാർംഗ -
ഖഡ്ഗാംശ്ചൈവ വരായുധാൻ ॥ **7.6.65** ॥ 255

സുപർണം ഗിരിസങ്കാശം
വൈനതേയമഥാസ്ഥിതഃ ।
രാക്ഷസാനാമഭാവായ
യയൗ തൂർണതരം പ്രഭുഃ ॥ **7.6.66** ॥ 256

സുപർണപൃഷ്ഠേ സ ബഭൗ
ശ്യാമഃ പീതാംബരോ ഹരിഃ ।
കാഞ്ചനസ്യ ഗിരേഃ ശൃംഗേ
സതഡിത്തോയദോ യഥാ ॥ **7.6.67** ॥ 257

സ സിദ്ധദേവർഷിമഹോരഗൈശ്ച
ഗന്ധർവയക്ഷൈരുപഗീയമാനഃ ।
സമാസസാദാസുരസൈന്യശത്രു -
ശ്ചക്രാസിശാർംഗായുധശംഖപാണിഃ ॥ **7.6.68** ॥ 258

സുപർണപക്ഷാനിലനുന്നപക്ഷം
ഭ്രമത്പതാകം പ്രവികീർണശസ്ത്രം ।

ചചാല തദ്രാക്ഷസരാജസൈന്യം
ചലോപലം നീലമിവാചലാഗ്രം ॥ **7.6.69** ॥ 259

തതഃ ശിതൈഃ ശോണിതമാംസരൂഷിതൈ -
ർയുഗാന്തവൈശ്വാനരതുൽയവിഗ്രഹൈഃ।
നിശാചരാഃ സമ്പരിവാര്യ മാധവം
വരായുധൈർനിർബിഭിദുഃ സഹസ്രശഃ ॥ **7.6.70** ॥ 260

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഷ്ഠഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തമഃ സർഗഃ ॥

വിഷ്ണുനാ രക്ഷസാം സംഹാരസ്തേഷാം പലായനം ച

നാരായണഗിരിം തേ തു
ഗർജന്തോ രാക്ഷസാംബുദാഃ ।
അർദയന്തോഽസ്ത്രവർഷേണ
വർഷേണേവാദ്രിമംബുദാഃ ॥ **7.7.1** ॥ 261

ശ്യാമാവദാതസ്തൈർവിഷ്ണു -
ർനീലൈർനക്തഞ്ചരോത്തമൈഃ ।
വൃതോഽഞ്ജനഗിരീവായം
വർഷമാണൈഃ പയോധരൈഃ ॥ **7.7.2** ॥ 262

ശലഭാ ഇവ കേദാരം
മശകാ ഇവ പാവകം ।
യഥാമൃതഘടം ദംശാ
മകരാ ഇവ ചാർണവം ॥ **7.7.3** ॥ 263

തഥാ രക്ഷോധനുർമുക്താ
വജ്രാനിലമനോജവാഃ ।
ഹരിം വിശന്തി സ്മ ശരാ
ലോകാ ഇവ വിപർയയേ ॥ **7.7.4** ॥ 264

സ്യന്ദനൈഃ സ്യന്ദനഗതാ
ഗജൈശ്ച ഗജമൂർധഗാഃ।
അശ്വാരോഹാസ്തഥാശ്വൈശ്ച
പാദാതാശ്ചാംബരേ സ്ഥിതാഃ ॥ **7.7.5** ॥ 265

രാക്ഷസേന്ദ്രാ ഗിരിനിഭാഃ
ശരൈഃ ശക്ത്യൃഷ്ടിതോമരൈഃ।
നിരുച്ഛ്വാസം ഹരിം ചക്രുഃ
പ്രാണായാമാ ഇവ ദ്വിജം ॥ **7.7.6** ॥ 266

നിശാചരൈസ്താഡ്യമാനോ
മീനൈരിവ മഹോദധിഃ।
ശാർംഗമായമ്യ ദുർധർഷോ
രാക്ഷസേഭ്യോഽസൃജച്ഛരാൻ ॥ **7.7.7** ॥ 267

ശരൈഃ പൂർണായതോത്സൃഷ്ടൈ -
ർവജ്രകൽപൈർമനോജവൈഃ।
ചിച്ഛേദ വിഷ്ണുർനിശിതൈഃ
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **7.7.8** ॥ 268

വിദ്രാവ്യ ശരവർഷേണ
വർഷം വായുരിവോത്ഥിതം।
പാഞ്ചജന്യം മഹാശംഖം
പ്രദധ്മൗ പുരുഷോത്തമഃ ॥ **7.7.9** ॥ 269

സോഽംബുജോ ഹരിണാ ധ്മാതഃ
സർവപ്രാണേന ശംഖരാട്।
രരാസ ഭീമനിർഹ്രാദ -
സ്ത്രൈലോക്യം വ്യഥയന്നിവ ॥ **7.7.10** ॥ 270

ശംഖരാജരവഃ സോഽഥ
ത്രാസയാമാസ രാക്ഷസാൻ।
മൃഗരാജ ഇവാരണ്യേ
സമദാനിവ കുഞ്ജരാൻ ॥ **7.7.11** ॥ 271

ന ശേകുരശ്വാഃ സംസ്ഥാതും
വിമദാഃ കുഞ്ജരാഽഭവൻ।
സ്യന്ദനേഭ്യശ്ച്യുതാ വീരാഃ
ശംഖരാവിതദുർബലാഃ ॥ **7.7.12** ॥ 272

ശാർംഗചാപവിനിർമുക്താ
വജ്രതുല്യാനനാഃ ശരാഃ।
വിദാര്യ താനി രക്ഷാംസി
സുപുംഖാ വിവിശുഃ ക്ഷിതിം ॥ **7.7.13** ॥ 273

ഭിദ്യമാനാഃ ശരൈഃ സംഖ്യേ
നാരായണകരച്യുതൈഃ।
നിപേതൂ രാക്ഷസാ ഭൂമൗ
ശൈലാ വജ്രഹതാ ഇവ ॥ **7.7.14** ॥ 274

വ്രണാനി പരഗാത്രേഭ്യോ
വിഷ്ണുചക്രകൃതാനി ഹി।
അസൃക് ക്ഷരന്തി ധാരാഭിഃ
സ്വർണധാരാ ഇവാചലാഃ ॥ **7.7.15** ॥ 275

ശംഖരാജരവശ്ചാപി
ശാർംഗചാപരവസ്തഥാ।
രാക്ഷസാനാം രവാംശ്ചാപി
ഗ്രസതേ വൈഷ്ണവോ രവഃ ॥ **7.7.16** ॥ 276

തേഷാം ശിരോധരാൻ ധൂതാ -
ംഛരധ്വജധനൂംഷി ച।
രഥാൻ പതാകാസ്തൂണീരാം -
ശ്ചിച്ഛേദ സ ഹരിഃ ശരൈഃ ॥ **7.7.17** ॥ 277

സൂർയാദിവ കരാ ഘോരാ
വാർയോഘാ ഇവ സാഗരാത്।
പർവതാദിവ നാഗേന്ദ്രാ
ധാരൗഘാ ഇവ ചാംബുദാത് ॥ **7.7.18** ॥ 278

തഥാ ശാർംഗവിനിർമുക്തൗഃ
ശരാ നാരായണേരിതാഃ।
നിർധാവന്തീഷവസ്തൂർണം
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **7.7.19** ॥ 279

ശരഭേണ യഥാ സിംഹാഃ
സിംഹേന ദ്വിരദാ യഥാ।
ദ്വിരദേന യഥാ വ്യാഘ്രാ
വ്യാഘ്രേണ ദ്വീപിനോ യഥാ ॥ **7.7.20** ॥ 280

ദ്വീപിനേവ യഥാ ശ്വാനഃ
ശുനാ മാർജാരകോ യഥാ।
മാർജാരേണ യഥാ സർപാഃ
സർപേണ ച യഥാഖവഃ ॥ **7.7.21** ॥ 281

തഥാ തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ।
ദ്രവന്തി ദ്രാവിതാശ്ചാൻയേ
ശായിതാശ്ച മഹീതലേ ॥ **7.7.22** ॥ 282

രാക്ഷസാനാം സഹസ്രാണി
നിഹത്യ മധുസൂദനഃ।
വാരിജം പൂരയാമാസ
തോയദം സുരരാഡിവ ॥ **7.7.23** ॥ 283

നാരായണശരത്രസ്തം
ശംഖനാദസുവിഹ്വലം।
യയൗ ലങ്കാമഭിമുഖം
പ്രഭഗ്നം രാക്ഷസം ബലം ॥ **7.7.24** ॥ 284

പ്രഭഗ്നേ രാക്ഷസബലേ
നാരായണശരാഹതേ।
സുമാലീ ശരവർഷേണ
നിവവാര രണേ ഹരിം ॥ **7.7.25** ॥ 285

സ തു തം ഛാദയാമാസ
നീഹാര ഇവ ഭാസ്കരം।
രാക്ഷസാഃ സത്ത്വസമ്പന്നാഃ
പുനർധൈർയം സമാദധുഃ ॥ **7.7.26** ॥ 286

അഥ സോഽഭ്യപതദ് രോഷാദ്
രാക്ഷസോ ബലദർപിതഃ।
മഹാനാദം പ്രകുർവാണോ
രാക്ഷസാഞ്ജീവയന്നിവ ॥ **7.7.27** ॥ 287

ഉത്ക്ഷിപ്യ ലംബാഭരണം
ധുൻവൻ കരമിവ ദ്വിപഃ।
രരാസ രാക്ഷസോ ഹർഷാത്
സതഡിത്തോയദോ യഥാ ॥ **7.7.28** ॥ 288

സുമാലേർനർദതസ്തസ്യ
ശിരോ ജ്വലിതകുണ്ഡലം।
ചിച്ഛേദ യന്തുരശ്വാശ്ച
ഭ്രാന്താസ്തസ്യ തു രക്ഷസഃ॥ **7.7.29**॥ 289

തൈരശ്വൈർഭ്രാമ്യതേ ഭ്രാന്തൈഃ
സുമാലീ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ഇന്ദ്രിയാശ്വൈഃ പരിഭ്രാന്തൈ -
ർധൃതിഹീനോ യഥാ നരഃ॥ **7.7.30**॥ 290

തതോ വിഷ്ണും മഹാബാഹും
പ്രപതന്തം രണാജിരേ।
ഹൃതേ സുമാലേരശ്വൈശ്ച
രഥേ വിഷ്ണുരഥം പ്രതി॥ **7.7.31**॥ 291

മാലീ ചാഭ്യദ്രവദ് യുക്തഃ
പ്രഗൃഹ്യ സശരം ധനുഃ।
മാലേർധനുശ്ച്യുതാ ബാണാഃ
കാർതസ്വരവിഭൂഷിതാഃ॥ **7.7.32**॥ 292

വിവിശുർഹരിമാസാദ്യ
ക്രൗഞ്ചം പത്രരഥാ ഇവ।
അർദ്യമാനഃ ശരൈഃ സോഽഥ
മാലിമുക്തൈഃ സഹസ്രശഃ॥ **7.7.33**॥ 293

ചുക്ഷുഭേ ന രണേ വിഷ്ണു -
ർജിതേന്ദ്രിയ ഇവാധിഭിഃ।
അഥ മൗർവീസ്വനം ശ്രുത്വാ
ഭഗവാൻ ഭൂതഭാവനഃ॥ **7.7.34**॥ 294

മാലിനം പ്രതി ബാണൗഘാൻ
സസർജാസിഗദാധരഃ।
തേ മാലിദേഹമാസാദ്യ
വജ്രവിദ്യുത്പ്രഭാഃ ശരാഃ ॥ **7.7.35** ॥ 295

പിബന്തി രുധിരം തസ്യ
നാഗാ ഇവ സുധാരസം।
മാലിനം വിമുഖം കൃത്വാ
ശംഖചക്രഗദാധരഃ ॥ **7.7.36** ॥ 296

മാലിമൗലിം ധ്വജം ചാപം
വാജിനശ്ചാപ്യപാതയത്।
വിരഥസ്തു ഗദാം ഗൃഹ്യ
മാലീ നക്തഞ്ചരോത്തമഃ ॥ **7.7.37** ॥ 297

ആപുപ്ലവേ ഗദാപാണി -
ർഗിർയഗ്രാദിവ കേസരീ।
ഗദയാ ഗരുഡേശാന -
മീശാനമിവ ചാന്തകഃ ॥ **7.7.38** ॥ 298

ലലാടദേശേഽഭ്യഹനദ്
വജ്രേണേന്ദ്രോ യഥാചലം।
ഗദയാഭിഹതസ്തേന
മാലിനാ ഗരുഡോ ഭൃശം ॥ **7.7.39** ॥ 299

രണാത് പരാങ്മുഖം ദേവം
കൃതവാൻ വേദനാതുരഃ।
പരാങ്മുഖേ കൃതേ ദേവേ
മാലിനാ ഗരുഡേന വൈ ॥ **7.7.40** ॥ 300

ഉദതിഷ്ഠൻമഹാശബ്ദോ
രക്ഷസാമഭിനർദതാം।
രക്ഷസാം രുവതാം രാവം
ശ്രുത്വാ ഹരിഹയാനുജഃ ॥ **7.7.41** ॥ 301

തിർയഗാസ്ഥായ സങ്ക്രുദ്ധഃ
പക്ഷീശേ ഭഗവാൻ ഹരിഃ।
പരാങ്മുഖോഽപ്യുത്സസർജ
മാലേശ്ചക്രം ജിഘാംസയാ ॥ **7.7.42** ॥ 302

തത് സൂർയമണ്ഡലാഭാസം
സ്വഭാസാ ഭാസയൻ നഭഃ।
കാലചക്രനിഭം ചക്രം
മാലേഃ ശീർഷമപാതയത് ॥ **7.7.43** ॥ 303

തച്ഛിരോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ചക്രോത്കൃത്തം വിഭീഷണം।
പപാത രുധിരോദ്ഗാരി
പുരാ രാഹുശിരോ യഥാ ॥ **7.7.44** ॥ 304

തതഃ സുരൈഃ സമ്പ്രഹൃഷ്ടൈഃ
സർവപ്രാണസമീരിതഃ।
സിംഹനാദരവോ മുക്തഃ
സാധു ദേവേതിവാദിഭിഃ ॥ **7.7.45** ॥ 305

മാലിനം നിഹതം ദൃഷ്ട്വാ
സുമാലീ മാൽയവാനപി।
സബലൗ ശോകസന്തപ്തൗ
ലങ്കാമേവ പ്രധാവിതൗ ॥ **7.7.46** ॥ 306

ഗരുഡസ്തു സമാശ്വസ്തഃ
സന്നിവൃത്യ യഥാ പുരാ।
രാക്ഷസാൻ ദ്രാവയാമാസ
പക്ഷവാതേന കോപിതഃ ॥ **7.7.47** ॥ 307

ചക്രകൃത്താസ്യകമലാ
ഗദാസഞ്ചൂർണിതോരസഃ।
ലാംഗലഗ്ലപിതഗ്രീവാ
മുസലൈർഭിന്നമസ്തകാഃ ॥ **7.7.48** ॥ 308

കേചിച്ചൈവാസിനാ ഛിന്നാ -
സ്തഥാൻയേ ശരതാഡിതാഃ।
നിപേതുരംബരാത് തൂർണം
രാക്ഷസാഃ സാഗരാംഭസി ॥ **7.7.49** ॥ 309

നാരായണോഽപീഷുവരാശനീഭി -
ർവിദാരയാമാസ ധനുർവിമുക്തൈഃ।
നക്തഞ്ചരാൻ ധൂതവിമുക്തകേശാൻ
യഥാശനീഭിഃ സതഡിൻമഹാഭ്രഃ ॥ **7.7.50** ॥ 310

ഭിന്നാതപത്രം പതമാനശസ്ത്രം
ശരൈരപധ്വസ്തവിനീതവേഷം।
വിനിഃസൃതാന്ത്രം ഭയലോലനേത്രം
ബലം തദുൻമത്തതരം ബഭൂവ ॥ **7.7.51** ॥ 311

സിംഹാർദിതാനാമിവ കുഞ്ജരാണാം
നിശാചരാണാം സഹ കുഞ്ജരാണാം।
രവാശ്ച വേഗാശ്ച സമം ബഭൂവുഃ
പുരാണസിംഹേന വിമർദിതാനാം ॥ **7.7.52** ॥ 312

തേ വാര്യമാണാ ഹരിബാണജാലൈഃ
സ്വബാണജാലാനി സമുത്സൃജന്തഃ।
ധാവന്തി നക്തഞ്ചരകാലമേഘാ
വായുപ്രണുന്നാ ഇവ കാലമേഘാഃ ॥ **7.7.53** ॥ 313

ചക്രപ്രഹാരൈർവിനികൃത്തശീർഷാഃ
സഞ്ചൂർണിതാംഗാശ്ച ഗദാപ്രഹാരൈഃ।
അസിപ്രഹാരൈർദ്വിവിധാവിഭിന്നാഃ
പതന്തി ശൈലാ ഇവ രാക്ഷസേന്ദ്രാഃ ॥ **7.7.54** ॥ 314

വിലംബമാനൈർമണിഹാരകുണ്ഡലൈ -
ർനിശാചരൈർനീലബലാഹകോപമൈഃ।
നിപാത്യമാനൈർദദൃശേ നിരന്തരം
നിപാത്യമാനൈരിവ നീലപർവതൈഃ ॥ **7.7.55** ॥ 315

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ॥

മാൽയവതോ യുദ്ധം പരാജയശ്ച സുമാലിപ്രഭൃതീനാം രക്ഷസാം രസാതലേ പ്രവേശഃ

ഹന്യമാനേ ബലേ തസ്മിൻ
പദ്മനാഭേന പൃഷ്ഠതഃ।
മാൽയവാൻ സന്നിവൃത്തോഽഥ
വേലാമേത്യ ഇവാർണവഃ ॥ **7.8.1** ॥ 316

സംരക്തനയനഃ ക്രോധാ -
ച്ചലൻമൗലിർനിശാചരഃ।
പദ്മനാഭമിദം പ്രാഹ
വചനം പുരുഷോത്തമം ॥ **7.8.2** ॥ 317

നാരായണ ന ജാനീഷേ
ക്ഷാത്രധർമം പുരാതനം।
അയുദ്ധമനസോ ഭീതാ -
നസ്മാൻ ഹംസി യഥേതരഃ ॥ **7.8.3** ॥ 318

പരാങ്മുഖവധം പാപം
യഃ കരോതി സുരേശ്വര।

സ ഹന്താ ന ഗതഃ സ്വർഗം
ലഭതേ പുണ്യകർമണാം ॥ **7.8.4** ॥ 319

യുദ്ധശ്രദ്ധാഥവാ തേഽസ്തി
ശംഖചക്രഗദാധര ।
അഹം സ്ഥിതോഽസ്മി പശ്യാമി
ബലം ദർശയ യത് തവ ॥ **7.8.5** ॥ 320

മാൽയവന്തം സ്ഥിതം ദൃഷ്ട്വാ
മാൽയവന്തമിവാചലം ।
ഉവാച രാക്ഷസേന്ദ്രം തം
ദേവരാജാനുജോ ബലീ ॥ **7.8.6** ॥ 321

യുഷ്മത്തോ ഭയഭീതാനാം
ദേവാനാം വൈ മയാഭയം ।
രാക്ഷസോത്സാദനം ദത്തം
തദേതദനുപാൽയതേ ॥ **7.8.7** ॥ 322

പ്രാണൈരപി പ്രിയം കാർയം
ദേവാനാം ഹി സദാ മയാ ।
സോഽഹം വോ നിഹനിഷ്യാമി
രസാതലഗതാനപി ॥ **7.8.8** ॥ 323

ദേവദേവം ബ്രുവാണം തം
രക്തതാംബുരുഹലോചനം ।
ശക്ത്യാ ബിഭേദ സങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഭുജാന്തരേ ॥ **7.8.9** ॥ 324

മാൽയവദ്ഭുജനിർമുക്താ
ശക്തിർഘണ്ടാകൃതസ്വനാ ।

ഹരേരുരസി ബഭ്രാജ
മേഘസ്ഥേവ ശതഹ്രദാ ॥ **7.8.10** ॥ 325

തതസ്താമേവ ചോത്കൃഷ്യ
ശക്തിം ശക്തിധരപ്രിയഃ ।
മാൽയവന്തം സമുദ്ദിശ്യ
ചിക്ഷേപാംബുരുഹേക്ഷണഃ ॥ **7.8.11** ॥ 326

സ്കന്ദോത്സൃഷ്ടേവ സാ ശക്തി -
ർഗോവിന്ദകരനിഃസൃതാ ।
കാങ്ക്ഷന്തീ രാക്ഷസം പ്രായാ -
ൻമഹോൽകേവാഞ്ജനാചലം ॥ **7.8.12** ॥ 327

സാ തസ്യോരസി വിസ്തീർണേ
ഹാരഭാരാവഭാസിതേ ।
ആപതദ് രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ഗിരികൂട ഇവാശനിഃ ॥ **7.8.13** ॥ 328

തയാ ഭിന്നതനുത്രാണഃ
പ്രാവിശദ് വിപുലം തമഃ ।
മാൽയവാൻ പുനരാശ്വസ്ത -
സ്തസ്ഥൗ ഗിരിരിവാചലഃ ॥ **7.8.14** ॥ 329

തതഃ കാലായസം ശൂലം
കണ്ടകൈർബഹുഭിശ്ചിതം ।
പ്രഗൃഹ്യാഭ്യഹനദ് ദേവം
സ്തനയോരന്തരേ ദൃഢം ॥ **7.8.15** ॥ 330

തഥൈവ രണരക്തസ്തു
മുഷ്ടിനാ വാസവാനുജം ।

താഡയിത്വാ ധനുർമാത്ര -
മപക്രാന്തോ നിശാചരഃ ॥ **7.8.16** ॥ 331

തതോഽംബരേ മഹാംഛബ്ദഃ
സാധുസാധ്വിതി ചോത്ഥിതഃ।
ആഹത്യ രാക്ഷസോ വിഷ്ണും
ഗരുഡം ചാപ്യതാഡയത് ॥ **7.8.17** ॥ 332

വൈനതേയസ്തതഃ ക്രുദ്ധഃ
പക്ഷവാതേന രാക്ഷസം।
വ്യപോഹദ് ബലവാൻ വായുഃ
ശുഷ്കപർണചയം യഥാ ॥ **7.8.18** ॥ 333

ദ്വിജേന്ദ്രപക്ഷവാതേന
ദ്രാവിതം ദൃശ്യ പൂർവജം।
സുമാലീ സ്വബലൈഃ സാർധം
ലങ്കാമഭിമുഖോ യയൗ ॥ **7.8.19** ॥ 334

പക്ഷവാതബലോദ്ഭൂതോ
മാൽയവാനപി രാക്ഷസഃ।
സ്വബലേന സമാഗമ്യ
യയൗ ലങ്കാം ഹ്രിയാ വൃതഃ ॥ **7.8.20** ॥ 335

ഏവം തേ രാക്ഷസാ രാമ
ഹരിണാ കമലേക്ഷണ।
ബഹുശഃ സംയുഗേ ഭഗ്നാ
ഹതപ്രവരനായകാഃ ॥ **7.8.21** ॥ 336

അശക്നുവന്തസ്തേ വിഷ്ണും
പ്രതിയോദ്ധും ബലാർദിതാഃ।

ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം ഗതാ വസ്തും
പാതാലം സഹപത്നയഃ ॥ **7.8.22** ॥ 337

സുമാലിനം സമാസാദ്യ
രാക്ഷസം രഘുസത്തമ ।
സ്ഥിതാഃ പ്രഖ്യാതവീർയാസ്തേ
വംശേ സാലകടങ്കടേ ॥ **7.8.23** ॥ 338

യേ ത്വയാ നിഹതാസ്തേ തു
പൗലസ്ത്യാ നാമ രാക്ഷസാഃ ।
സുമാലീ മാൽയവാൻ മാലീ
യേ ച തേഷാം പുരഃസരാഃ ।
സർവ ഏതേ മഹാഭാഗാ
രാവണാദ് ബലവത്തരാഃ ॥ **7.8.24** ॥ 339

ന ചാൻയോ രാക്ഷസാൻ ഹന്താ
സുരാരീൻ ദേവകണ്ടകാൻ ।
ഋതേ നാരായണം ദേവം
ശംഖചക്രഗദാധരം ॥ **7.8.25** ॥ 340

ഭവാൻ നാരായണോ ദേവ -
ശ്ചതുർബാഹുഃ സനാതനഃ ।
രാക്ഷസാൻ ഹന്തുമുത്പന്നോ
ഹ്യജയ്യഃ പ്രഭുരവ്യയഃ ॥ **7.8.26** ॥ 341

നഷ്ടധർമവ്യവസ്ഥാനാം
കാലേ കാലേ പ്രജാകരഃ ।
ഉത്പദ്യതേ ദസ്യുവധേ
ശരണാഗതവത്സലഃ ॥ **7.8.27** ॥ 342

ഏഷാ മയാ തവ നരാധിപ രാക്ഷസാനാ -
മുത്പത്തിരദ്യ കഥിതാ സകലാ യഥാവത് ।
ഭൂയോ നിബോധ രഘുസത്തമ രാവണസ്യ
ജൻമപ്രഭാവമതുലം സസുതസ്യ സർവം ॥ **7.8.28** ॥ 343

ചിരാത് സുമാലീ വ്യചരദ് രസാതലം
സ രാക്ഷസോ വിഷ്ണുഭയാർദിതസ്തദാ ।
പുത്രൈശ്ച പൗത്രൈശ്ച സമൻവിതോ ബലീ
തതസ്തു ലങ്കാമവസദ് ധനേശ്വരഃ ॥ **7.8.29** ॥ 344

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവമഃ സർഗഃ ॥

രാവണപ്രഭൃതീനാം ജൻമ തേഷാം തപഃകരണാർഥം ഗോകർണാശ്രമേ പ്രവേശഃ

കസ്യചിത് ത്വഥ കാലസ്യ
സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ।
രസാതലാൻമർത്യലോകം
സർവം വൈ വിചചാര ഹ ॥ **7.9.1** ॥ 345

നീലജീമൂതസങ്കാശ -
സ്തപ്തകാഞ്ചനകുണ്ഡലഃ।
കൻയാം ദുഹിതരം ഗൃഹ്യ
വിനാ പദ്മമിവ ശ്രിയം ॥ **7.9.2** ॥ 346

രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സ തു തദാ
വിചരൻ വൈ മഹീതലേ।
തദാപശ്യത് സ ഗച്ഛന്തം
പുഷ്പകേണ ധനേശ്വരം ॥ **7.9.3** ॥ 347

ഗച്ഛന്തം പിതരം ദ്രഷ്ടും
പുലസ്ത്യതനയം വിഭും।

തം ദൃഷ്ട്വാമരസങ്കാശം
ഗച്ഛന്തം പാവകോപമം ॥ **7.9.4** ॥ 348

രസാതലം പ്രവിഷ്ടഃ സ -
ൻമർത്യലോകാത് സവിസ്മയഃ।
ഇത്യേവം ചിന്തയാമാസ
രാക്ഷസാനാം മഹാമതിഃ ॥ **7.9.5** ॥ 349

കിം കൃത്വാ ശ്രേയ ഇത്യേവം
വർധേമഹി കഥം വയം।
അഥാബ്രവീത് സുതാം രക്ഷഃ
കൈകസീം നാമ നാമതഃ ॥ **7.9.6** ॥ 350

പുത്രി പ്രദാനകാലോ്യം
യൗവനം വ്യതിവർതതേ।
പ്രത്യാഖ്യാനാച്ച ഭീതൈസ്ത്വം
ന വരൈഃ പ്രതിഗൃഹ്യസേ ॥ **7.9.7** ॥ 351

ത്വത്കൃതേ ച വയം സർവേ
യന്ത്രിതാ ധർമബുദ്ധയഃ।
ത്വം ഹി സർവഗുണോപേതാ
ശ്രീഃ സാക്ഷാദിവ പുത്രികേ ॥ **7.9.8** ॥ 352

കൻയാപിതൃത്വം ദുഃഖം ഹി
സർവേഷാം മാനകാങ്ക്ഷിണാം।
ന ജ്ഞായതേ ച കഃ കൻയാം
വരയേദിതി കൻയകേ ॥ **7.9.9** ॥ 353

മാതുഃ കുലം പിതൃകുലം
യത്ര ചൈവ ച ദീയതേ।

കുലത്രയം സദാ കൻയാ
സംശയേ സ്ഥാപ്യ തിഷ്ഠതി ॥ **7.9.10** ॥ 354

സാ ത്വം മുനിവരം ശ്രേഷ്ഠം
പ്രജാപതികുലോദ്ഭവം ।
ഭജ വിശ്രവസം പുത്രി
പൗലസ്ത്യം വരയ സ്വയം ॥ **7.9.11** ॥ 355

ഈദൃശാസ്തേ ഭവിഷ്യന്തി
പുത്രാഃ പുത്രി ന സംശയഃ ।
തേജസാ ഭാസ്കരസമോ
യാദൃശോഽയം ധനേശ്വരഃ ॥ **7.9.12** ॥ 356

സാ തു തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
കൻയകാ പിതൃഗൗരവാത് ।
തത്ര ഗത്വാ ച സാ തസ്ഥൗ
വിശ്രവാ യത്ര തപ്യതേ ॥ **7.9.13** ॥ 357

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ
പുലസ്ത്യതനയോ ദ്വിജഃ ।
അഗ്നിഹോത്രമുപാതിഷ്ഠ -
ച്ചതുർഥ ഇവ പാവകഃ ॥ **7.9.14** ॥ 358

അവിചിന്ത്യ തു താം വേലാം
ദാരുണാം പിതൃഗൗരവാത് ।
ഉപസൃത്യാഗ്രതസ്തസ്യ
ചരണാധോമുഖീ സ്ഥിതാ ॥ **7.9.15** ॥ 359

വിലിഖന്തീ മുഹുർഭൂമി -
മംഗുഷ്ഠാഗ്രേണ ഭാമിനീ ।

സ തു താം വീക്ഷ്യ സുശ്രോണീം
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാം ॥ **7.9.16** ॥ 360

അബ്രവീത് പരമോദാരോ
ദീപ്യമാനാം സ്വതേജസാ ।
ഭദ്രേ കസ്യാസി ദുഹിതാ
കുതോ വാ ത്വമിഹാഗതാ ॥ **7.9.17** ॥ 361

കിം കാർയം കസ്യ വാ ഹേതോസ്തത്ത്വതോ ബ്രൂഹി ശോഭനേ ॥ **7.9.18** ॥ 362

ഏവമുക്താ തു സാ കൻയാ
കൃതാഞ്ജലിരഥാബ്രവീത് ।
ആത്മപ്രഭാവേണ മുനേ
ജ്ഞാതുമർഹസി മേ മതം ॥ **7.9.19** ॥ 363

കിം തു മാം വിദ്ധി ബ്രഹ്മർഷേ
ശാസനാത് പിതുരാഗതാം ।
കൈകസീ നാമ നാമ്നാഹം
ശേഷം ത്വം ജ്ഞാതുമർഹസി ॥ **7.9.20** ॥ 364

സ തു ഗത്വാ മുനിർധ്യാനം
വാക്യമേതദുവാച ഹ ।
വിജ്ഞാതം തേ മയാ ഭദ്രേ
കാരണം യൻമനോഗതം ॥ **7.9.21** ॥ 365

സുതാഭിലാഷോ മത്തസ്തേ
മത്തമാതംഗഗാമിനി ।
ദാരുണായാം തു വേലായാം
യസ്മാത് ത്വം മാമുപസ്ഥിതാ ॥ **7.9.22** ॥ 366

ശൃണു തസ്മാത് സുതാൻ ഭദ്രേ
യാദൃശാഞ്ജനയിഷ്യസി।
ദാരുണാൻ ദാരുണാകാരാൻ
ദാരുണാഭിജനപ്രിയാൻ ॥ **7.9.23** ॥ 367

പ്രസവിഷ്യസി സുശ്രോണി
രാക്ഷസാൻ ക്രൂരകർമണഃ।
സാ തു തദ്വചനം ശ്രുത്വാ
പ്രണിപത്യാബ്രവീദ് വചഃ ॥ **7.9.24** ॥ 368

ഭഗവന്നീദൃശാൻ പുത്രാം -
സ്ത്വത്തോഽഹം ബ്രഹ്മവാദിനഃ।
നേച്ഛാമി സുദുരാചാരാൻ
പ്രസാദം കർതുമർഹസി ॥ **7.9.25** ॥ 369

കൻയയാ ത്വേവമുക്തസ്തു
വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ।
ഉവാച കൈകസീം ഭൂയഃ
പൂർണേന്ദുരിവ രോഹിണീം ॥ **7.9.26** ॥ 370

പശ്ചിമോ യസ്തവ സുതോ
ഭവിഷ്യതി ശുഭാനനേ।
മമ വംശാനുരൂപഃ സ
ധർമാത്മാ ച ന സംശയഃ ॥ **7.9.27** ॥ 371

ഏവമുക്താ തു സാ കൻയാ
രാമ കാലേന കേനചിത്।
ജനയാമാസ ബീഭത്സം
രക്ഷോരൂപം സുദാരുണം ॥ **7.9.28** ॥ 372

ദശഗ്രീവം മഹാദംഷ്ട്രം
നീലാഞ്ജനചയോപമം।
താമ്രോഷ്ഠം വിംശതിഭുജം
മഹാസ്യം ദീപ്തമൂർധജം ॥ **7.9.29** ॥ 373

തസ്മിഞ്ജാതേ തതസ്തസ്മിൻ
സജ്വാലകവലാഃ ശിവാഃ।
ക്രവ്യാദാശ്ചാപസവ്യാനി
മണ്ഡലാനി പ്രചക്രമുഃ ॥ **7.9.30** ॥ 374

വവർഷ രുധിരം ദേവോ
മേഘാശ്ച ഖരനിഃസ്വനാഃ।
പ്രബഭൗ ന ച സൂർയോ വൈ
മഹോൽകാശ്ചാപതൻ ഭുവി ॥ **7.9.31** ॥ 375

ചകമ്പേ ജഗതീ ചൈവ
വവുർവാതാഃ സുദാരുണാഃ।
അക്ഷോഭ്യഃ ക്ഷുഭിതശ്ചൈവ
സമുദ്രഃ സരിതാം പതിഃ ॥ **7.9.32** ॥ 376

അഥ നാമാകരോത് തസ്യ
പിതാമഹസമഃ പിതാ।
ദശഗ്രീവഃ പ്രസൂതോ്യം
ദശഗ്രീവോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.9.33** ॥ 377

തസ്യ ത്വനന്തരം ജാതഃ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ।
പ്രമാണാദ് യസ്യ വിപുലം
പ്രമാണം നേഹ വിദ്യതേ ॥ **7.9.34** ॥ 378

തതഃ ശൂർപണഖാ നാമ
സഞ്ജജ്ഞേ വികൃതാനനാ।
വിഭീഷണശ്ച ധർമാത്മാ
കൈകസ്യാഃ പശ്ചിമഃ സുതഃ ॥ **7.9.35** ॥ 379

തസ്മിൻ ജാതേ മഹാസത്ത്വേ
പുഷ്പവർഷം പപാത ഹ।
നഭഃസ്ഥാനേ ദുന്ദുഭയോ
ദേവാനാം പ്രാണദംസ്തഥാ।
വാക്യം ചൈവാന്തരിക്ഷേ ച
സാധു സാധ്വിതി തത് തദാ ॥ **7.9.36** ॥ 380

തൗ തു തത്ര മഹാരണ്യേ
വവൃധാതേ മഹൗജസൗ।
കുംഭകർണദശഗ്രീവൗ
ലോകോദ്വേഗകരൗ തദാ ॥ **7.9.37** ॥ 381

കുംഭകർണഃ പ്രമത്തസ്തു
മഹർഷീൻ ധർമവത്സലാൻ।
ത്രൈലോക്യേ നിത്യാസന്തുഷ്ടോ
ഭക്ഷയൻ വിചചാര ഹ ॥ **7.9.38** ॥ 382

വിഭീഷണസ്തു ധർമാത്മാ
നിത്യം ധർമവ്യവസ്ഥിതഃ।
സ്വാധ്യായനിയതാഹാര
ഉവാസ വിജിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **7.9.39** ॥ 383

അഥ വൈശ്രവണോ ദേവ -
സ്തത്ര കാലേന കേനചിത്।

ആഗതഃ പിതരം ദ്രഷ്ടും
പുഷ്പകേണ ധനേശ്വരഃ ॥ **7.9.40** ॥ 384

തം ദൃഷ്ട്വാ കൈകസീ തത്ര
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ।
ആഗമ്യ രാക്ഷസീ തത്ര
ദശഗ്രീവമുവാച ഹ ॥ **7.9.41** ॥ 385

പുത്ര വൈശ്രവണം പശ്യ
ഭ്രാതരം തേജസാ വൃതം ।
ഭ്രാതൃഭാവേ സമേ ചാപി
പശ്യാത്മാനം ത്വമീദൃശം ॥ **7.9.42** ॥ 386

ദശഗ്രീവ തഥാ യത്നം
കുരുഷ്വാമിതവിക്രമ ।
യഥാ ത്വമപി മേ പുത്ര
ഭവേർവൈശ്രവണോപമഃ ॥ **7.9.43** ॥ 387

മാതുസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ ।
അമർഷമതുലം ലേഭേ
പ്രതിജ്ഞാം ചാകരോത് തദാ ॥ **7.9.44** ॥ 388

സത്യം തേ പ്രതിജാനാമി
ഭ്രാതൃതുൽയോഽധികോഽപി വാ ।
ഭവിഷ്യാമ്യോജസാ ചൈവ
സന്താപം ത്യജ ഹൃദ്ഗതം ॥ **7.9.45** ॥ 389

തതഃ ക്രോധേന തേനൈവ
ദശഗ്രീവഃ സഹാനുജഃ ।

ചികീർഷുർദുഷ്കരം കർമ
തപസേ ധൃതമാനസഃ ॥ **7.9.46** ॥ 390

പ്രാപ്സ്യാമി തപസാ കാമ -
മിതി കൃത്വാധ്യവസ്യ ച ।
ആഗച്ഛദാത്മസിദ്ധ്യർഥം
ഗോകർണസ്യാശ്രമം ശുഭം ॥ **7.9.47** ॥ 391

സ രാക്ഷസസ്തത്ര സഹാനുജസ്തദാ
തപശ്ചചാരാതുലമുഗ്രവിക്രമഃ ।
അതോഷയച്ചാപി പിതാമഹം വിഭും
ദദൗ സ തുഷ്ടശ്ച വരാഞ്ജയാവഹാൻ ॥ **7.9.48** ॥ 392

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ നവമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദശമഃ സർഗഃ ॥

രാവണാദീനാം തപോ വരപ്രാപ്തിശ്ച

അഥാബ്രവീൻമുനിം രാമഃ
കഥം തേ ഭ്രാതരോ വനേ।
കീദൃശം തു തദാ ബ്രഹ്മം -
സ്തപസ്തേപുർമഹാബലാഃ ॥ **7.10.1** ॥ 393

അഗസ്ത്യസ്ത്വബ്രവീത് തത്ര
രാമം സുപ്രീതമാനസം।
താംസ്താൻ ധർമവിധീംസ്തത്ര
ഭ്രാതരസ്തേ സമാവിശൻ ॥ **7.10.2** ॥ 394

കുംഭകർണസ്തതോ യത്തോ
നിത്യം ധർമപഥേ സ്ഥിതഃ।
തതാപ ഗ്രീഷ്മകാലേ തു
പഞ്ചാഗ്നീൻ പരിതഃ സ്ഥിതഃ ॥ **7.10.3** ॥ 395

മേഘാംബുസിക്തോ വർഷാസു
വീരാസനമസേവത।
നിത്യം ച ശിശിരേ കാലേ
ജലമധ്യപ്രതിശ്രയഃ ॥ **7.10.4** ॥ 396

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
ദശ തസ്യാപചക്രമുഃ।
ധർമേ പ്രയതമാനസ്യ
സത്പഥേ നിഷ്ഠിതസ്യ ച ॥ **7.10.5** ॥ 397

വിഭീഷണസ്തു ധർമാത്മാ
നിത്യം ധർമപരഃ ശുചിഃ।
പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി
പാദേനൈകേന തസ്ഥിവാൻ ॥ **7.10.6** ॥ 398

സമാപ്തേ നിയമേ തസ്യ
നന്യതുശ്ചാപ്സരോഗണാഃ।
പപാത പുഷ്പവർഷം ച
തുഷ്ടുവുശ്ചാപി ദേവതാഃ ॥ **7.10.7** ॥ 399

പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി
സൂർയം ചൈവാൻവവർതത।
തസ്ഥൗ ചോർധ്വശിരോബാഹുഃ
സ്വാധ്യായേ ധൃതമാനസഃ ॥ **7.10.8** ॥ 400

ഏവം വിഭീഷണസ്യാപി
സ്വർഗസ്ഥസ്യേവ നന്ദനേ।
ദശവർഷസഹസ്രാണി
ഗതാനി നിയതാത്മനഃ ॥ **7.10.9** ॥ 401

ദശവർഷസഹസ്രം തു
നിരാഹാരോ ദശാനനഃ।
പൂർണേ വർഷസഹസ്രേ തു
ശിരശ്ചാഗ്നൗ ജുഹാവ സഃ ॥ **7.10.10** ॥ 402

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
നവ തസ്യാതിചക്രമുഃ।
ശിരാംസി നവ ചാപ്യസ്യ
പ്രവിഷ്ടാനി ഹുതാശനം ॥ **7.10.11** ॥ 403

അഥ വർഷസഹസ്രേ തു
ദശമേ ദശമം ശിരഃ।
ഛേത്തുകാമേ ദശഗ്രീവേ
പ്രാപ്തസ്തത്ര പിതാമഹഃ ॥ **7.10.12** ॥ 404

പിതാമഹസ്തു സുപ്രീതഃ
സാർധം ദേവൈരുപസ്ഥിതഃ।
തവ താവദ് ദശഗ്രീവ
പ്രീതോഽസ്മീത്യഭ്യഭാഷത ॥ **7.10.13** ॥ 405

ശീഘ്രം വരയ ധർമജ്ഞ
വരോ യസ്ത്വേഭികാങ്ക്ഷിതഃ।
കം തേ കാമം കരോമ്യദ്യ
ന വൃഥാ തേ പരിശ്രമഃ ॥ **7.10.14** ॥ 406

അഥാബ്രവീദ് ദശഗ്രീവഃ
പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ।
പ്രണമ്യ ശിരസാ ദേവം
ഹർഷഗദ്ഗദയാ ഗിരാ ॥ **7.10.15** ॥ 407

ഭഗവൻ പ്രാണിനാം നിത്യം
നാൻയത്ര മരണാദ് ഭയം।
നാസ്തി മൃത്യുസമഃ ശത്രു -
രമരത്വമഹം വൃണേ ॥ **7.10.16** ॥ 408

ഏവമുക്തസ്തദാ ബ്രഹ്മാ
ദശഗ്രീവമുവാച ഹ।
നാസ്തി സർവാമരത്വം തേ
വരമന്യം വൃണീഷ്വ മേ ॥ **7.10.17** ॥ 409

ഏവമുക്തേ തദാ രാമ
ബ്രഹ്മണാ ലോകകർത്തൃണാ।
ദശഗ്രീവ ഉവാചേദം
കൃതാഞ്ജലിരഥാഗ്രതഃ ॥ **7.10.18** ॥ 410

സുപർണനാഗയക്ഷാണാം
ദൈത്യദാനവരക്ഷസാം।
അവധ്യോഽഹം പ്രജാധ്യക്ഷ
ദേവതാനാം ച ശാശ്വത ॥ **7.10.19** ॥ 411

നഹി ചിന്താ മമാന്യേഷു
പ്രാണിഷ്വമരപൂജിത।
തൃണഭൂതാ ഹി തേ മന്യേ
പ്രാണിനോ മാനുഷാദയഃ ॥ **7.10.20** ॥ 412

ഏവമുക്തസ്തു ധർമാത്മാ
ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ।
ഉവാച വചനം ദേവഃ
സഹ ദേവൈഃ പിതാമഹഃ ॥ **7.10.21** ॥ 413

ഭവിഷ്യത്യേവമേതത് തേ
വചോ രാക്ഷസപുംഗവ।
ഏവമുക്ത്വാ തു തം രാമ
ദശഗ്രീവം പിതാമഹഃ ॥ **7.10.22** ॥ 414

ശൃണു ചാപി വരോ ഭൂയഃ
പ്രീതസ്യേഹ ശുഭോ മമ।
ഹുതാനി യാനി ശീർഷാണി
പൂർവമഗ്നൗ ത്വയാനഘ ॥ **7.10.23** ॥ 415

പുനസ്താനി ഭവിഷ്യന്തി
തഥൈവ തവ രാക്ഷസ।
വിതരാമീഹ തേ സൗമ്യ
വരം ചാന്യം ദുരാസദം ॥ **7.10.24** ॥ 416

ഛന്ദതസ്തവ രൂപം ച
മനസാ യദ് യഥേപ്സിതം।
ഏവം പിതാമഹോക്തസ്യ
ദശഗ്രീവസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **7.10.25** ॥ 417

അഗ്നൗ ഹുതാനി ശീർഷാണി
പുനസ്താന്യുത്ഥിതാനി വൈ।
ഏവമുക്ത്വാ തു തം രാമ
ദശഗ്രീവം പിതാമഹഃ ॥ **7.10.26** ॥ 418

വിഭീഷണമഥോവാച
വാക്യം ലോകപിതാമഹഃ।
വിഭീഷണ ത്വയാ വത്സ
ധർമസംഹിതബുദ്ധിനാ ॥ **7.10.27** ॥ 419

പരിതുഷ്ടോഽസ്മി ധർമാത്മൻ
വരം വരയ സുവ്രത।
വിഭീഷണസ്തു ധർമാത്മാ
വചനം പ്രാഹ സാഞ്ജലിഃ ॥ **7.10.28** ॥ 420

വൃതഃ സർവഗുണൈർനിത്യം
ചന്ദ്രമാ രശ്മിഭിർയഥാ ।
ഭഗവൻ കൃതകൃത്യോഽഹം
യൻമേ ലോകഗുരുഃ സ്വയം ॥ **7.10.29** ॥ 421

പ്രീതേന യദി ദാതവ്യോ
വരോ മേ ശൃണു സുവ്രത ।
പരമാപദ്ഗതസ്യാപി
ധർമേ മമ മതിർഭവേത് ॥ **7.10.30** ॥ 422

അശിക്ഷിതം ച ബ്രഹ്മാസ്ത്രം
ഭഗവൻ പ്രതിഭാതു മേ ।
യാ യാ മേ ജായതേ ബുദ്ധി -
ർയേഷു യേഷ്വാശ്രമേഷു ച ॥ **7.10.31** ॥ 423

സാ സാ ഭവതു ധർമിഷ്ഠാ
തം തം ധർമം ച പാലയേ ।
ഏഷ മേ പരമോദാരോ
വരഃ പരമകോ മതഃ ॥ **7.10.32** ॥ 424

നഹി ധർമാഭിരക്തനാം
ലോകേ കിഞ്ചന ദുർലഭം ।
പുനഃ പ്രജാപതിഃ പ്രീതോ
വിഭീഷണമുവാച ഹ ॥ **7.10.33** ॥ 425

ധർമിഷ്ഠസ്ത്വം യഥാ വത്സ
തഥാ ചൈതദ് ഭവിഷ്യതി ।
യസ്മാദ് രാക്ഷസയോനൗ തേ
ജാതസ്യാമിത്രനാശന ॥ **7.10.34** ॥ 426

നാധർമേ ജായതേ ബുദ്ധി -
രമരത്വം ദദാമി തേ।
ഇത്യുക്ത്വാ കുംഭകർണായ
വരം ദാതുമവസ്ഥിതം ॥ **7.10.35** ॥ 427

പ്രജാപതിം സുരാഃ സർവേ
വാക്യം പ്രാഞ്ജലയോഽബ്രുവൻ।
ന താവത് കുംഭകർണായ
പ്രദാതവ്യോ വരസ്ത്വയാ ॥ **7.10.36** ॥ 428

ജാനീഷേ ഹി യഥാ ലോകാം -
സ്ത്രാസയത്യേഷ ദുർമതിഃ।
നന്ദനേഽപ്സരസഃ സപ്ത
മഹേന്ദ്രാനുചരാ ദശ ॥ **7.10.37** ॥ 429

അനേന ഭക്ഷിതാ ബ്രഹ്മ -
ന്യൃഷയോ മാനുഷാസ്തഥാ।
അലബ്ധവരപൂർവേണ
യത് കൃതം രാക്ഷസേന തു ॥ **7.10.38** ॥ 430

യദ്യേഷ വരലബ്ധഃ സ്യാദ്
ഭക്ഷയേദ് ഭുവനത്രയം।
വരവ്യാജേന മോഹോഽസ്മൈ
ദീയതാമമിതപ്രഭ ॥ **7.10.39** ॥ 431

ലോകാനാം സ്വസ്തി ചൈവം സ്യാദ്
ഭവേദസ്യ ച സമ്മതിഃ।
ഏവമുക്തഃ സുരൈർബ്രഹ്മാ -
ചിന്തയത് പദ്മസംഭവഃ ॥ **7.10.40** ॥ 432

ചിന്തിതാ ചോപതസ്ഥേ്യസ്യ
പാർശ്വം ദേവീ സരസ്വതീ।
പ്രാഞ്ജലിഃ സാ തു പാർശ്വസ്ഥാ
പ്രാഹ വാക്യം സരസ്വതീ ॥ **7.10.41** ॥ 433

ഇയമസ്മ്യാഗതാ ദേവ
കിം കാർയം കരവാൺയഹം।
പ്രജാപതിസ്തു താം പ്രാപ്താം
പ്രാഹ വാക്യം സരസ്വതീം ॥ **7.10.42** ॥ 434

വാണി ത്വം രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ഭവ വാഗ്ദേവതേപ്സിതാ।
തഥേത്യുക്ത്വാ പ്രവിഷ്ടാ സാ
പ്രജാപതിരഥാബ്രവീത് ॥ **7.10.43** ॥ 435

കുംഭകർണ മഹാബാഹോ
വരം വരയ യോ മതഃ।
കുംഭകർണസ്തു തദ്വാക്യം
ശ്രുത്വാ വചനമബ്രവീത് ॥ **7.10.44** ॥ 436

സ്വപ്തും വർഷാൺയനേകാനി
ദേവദേവ മമേപ്സിതം।
ഏവമസ്ത്വിതി തം ചോക്ത്വാ
പ്രായാദ് ബ്രഹ്മാ സുരൈഃ സമം ॥ **7.10.45** ॥ 437

ദേവീ സരസ്വതീ ചൈവ
രാക്ഷസം തം ജഹൗ പുനഃ।
ബ്രഹ്മണാ സഹ ദേവേഷു
ഗതേഷു ച നഭഃസ്ഥലം ॥ **7.10.46** ॥ 438

വിമുക്തോഽസൗ സരസ്വത്യാ
സ്വാം സംജ്ഞാം ച തതോ ഗതഃ।
കുംഭകർണസ്തു ദുഷ്ടാത്മാ
ചിന്തയാമാസ ദുഃഖിതഃ ॥ **7.10.47** ॥ 439

ഈദൃശം കിമിദം വാക്യം
മമാദ്യ വദനാച്ച്യുതം।
അഹം വ്യാമോഹിതോ ദേവൈ -
രിതി മൻയേ തദാഗതൈഃ ॥ **7.10.48** ॥ 440

ഏവം ലബ്ധവരാഃ സർവേ
ഭ്രാതരോ ദീപ്തതേജസഃ।
ശ്ലേഷ്മാതകവനം ഗത്വാ
തത്ര തേ ൻയവസൻ സുഖം ॥ **7.10.49** ॥ 441

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദശമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാദശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ സന്ദേശം ശ്രുത്വാ പിതുരാജ്ഞയാ ലങ്കാം ഹിത്വാ കുബേരസ്യ കൈലാസേ ഗമനം ലങ്കായാം രാവണസ്യാഭിഷേകോ രക്ഷസാം വാസശ്ച

സുമാലീ വരലബ്ധാംസ്തു
ജ്ഞാത്വാ ചൈതാൻ നിശാചരാൻ।
ഉദതിഷ്ഠദ് ഭയം ത്യക്ത്വാ
സാനുഗഃ സ രസാതലാത് ॥ **7.11.1** ॥ 442

മാരീചശ്ച പ്രഹസ്തശ്ച
വിരൂപാക്ഷോ മഹോദരഃ।
ഉദതിഷ്ഠൻ സുസംരബ്ധാഃ
സചിവാസ്തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **7.11.2** ॥ 443

സുമാലീ സചിവൈഃ സാർധം
വൃതോ രാക്ഷസപുംഗവൈഃ।
അഭിഗമ്യ ദശഗ്രീവം
പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത് ॥ **7.11.3** ॥ 444

ദിഷ്ട്യാ തേ വത്സ സമ്പ്രാപ്ത -
ശ്ചിന്തിതോഽയം മനോരഥഃ।

യസ്ത്വം ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠാ -
ൽലബ്ധവാൻ വരമുത്തമം ॥ **7.11.4** ॥ 445

യത്കൃതേ ച വയം ലങ്കാം
ത്യക്ത്വാ യാതാ രസാതലം ।
തദ്ഗതം നോ മഹാബാഹോ
മഹദ്വിഷ്ണുകൃതം ഭയം ॥ **7.11.5** ॥ 446

അസകൃത് തദ്ഭയാദ് ഭഗ്നാഃ
പരിത്യജ്യ സ്വമാലയം ।
വിദ്രുതാഃ സഹിതാഃ സർവേ
പ്രവിഷ്ടാഃ സ്മ രസാതലം ॥ **7.11.6** ॥ 447

അസ്മദീയാ ച ലങ്കേയം
നഗരീ രാക്ഷസോഷിതാ ।
നിവേശിതാ തവ ഭ്രാത്രാ
ധനാധ്യക്ഷേണ ധീമതാ ॥ **7.11.7** ॥ 448

യദി നാമാത്ര ശക്യം സ്യാത്
സാമ്നാ ദാനേന വാനഘ ।
തരസാ വാ മഹാബാഹോ
പ്രത്യാനേതും കൃതം ഭവേത് ॥ **7.11.8** ॥ 449

ത്വം ച ലങ്കേശ്വരസ്താത
ഭവിഷ്യസി ന സംശയഃ ।
ത്വയാ രാക്ഷസവംശോഽയം
നിമഗ്നോഽപി സമുദ്ധൃതഃ ॥ **7.11.9** ॥ 450

സർവേഷാം നഃ പ്രഭുശ്ചൈവ
ഭവിഷ്യസി മഹാബല ।

അഥാബ്രവീദ് ദശഗ്രീവോ
മാതാമഹമുപസ്ഥിതം ॥ **7.11.10** ॥ 451

വിത്തേശോ ഗുരുരസ്മാകം
നാർഹസേ വക്തുമീദൃശം ।
സാമ്നാ ഹി രാക്ഷസേന്ദ്രേണ
പ്രത്യാഖ്യാതോ ഗരീയസാ ॥ **7.11.11** ॥ 452

കിഞ്ചിന്നാഹ തദാ രക്ഷോ
ജ്ഞാത്വാ തസ്യ ചികീർഷിതം ।
കസ്യചിത് ത്വഥ കാലസ്യ
വസന്തം രാവണം തതഃ ॥ **7.11.12** ॥ 453

ഉക്തവന്തം തഥാ വാക്യം
ദശഗ്രീവം നിശാചരഃ ।
പ്രഹസ്തഃ പ്രശ്രിതം വാക്യ -
മിദമാഹ സകാരണം ॥ **7.11.13** ॥ 454

ദശഗ്രീവ മഹാബാഹോ
നാർഹസേ വക്തുമീദൃശം ।
സൗഭ്രാത്രം നാസ്തി ശൂരാണാം
ശൃണു ചേദം വചോ മമ ॥ **7.11.14** ॥ 455

അദിതിശ്ച ദിതിശ്ചൈവ
ഭഗിന്യൗ സഹിതേ ഹി തേ ।
ഭാർയേ പരമരൂപിണ്യൗ
കശ്യപസ്യ പ്രജാപതേഃ ॥ **7.11.15** ॥ 456

അദിതിർജനയാമാസ
ദേവാസ്ത്രിഭുവനേശ്വരാൻ ।

ദിതിസ്ത്വജനയദ് ദൈത്യാൻ
കശ്യപസ്യാത്മസംഭവാൻ ॥ **7.11.16** ॥ 457

ദൈത്യാനാം കില ധർമജ്ഞ
പുരേയം സവനാർണവാ ।
സപർവതാ മഹീ വീര
ത്യേഽഭവൻ പ്രഭവിഷ്ണവഃ ॥ **7.11.17** ॥ 458

നിഹത്യ താംസ്തു സമരേ
വിഷ്ണുനാ പ്രഭവിഷ്ണുനാ ।
ദേവാനാം വശമാനീതം
ത്രൈലോക്യമിദമവ്യയം ॥ **7.11.18** ॥ 459

നൈതദേകോ ഭവാനേവ
കരിഷ്യതി വിപർയയം ।
സുരാസുരൈരാചരിതം
തത് കുരുഷ്വ വചോ മമ ॥ **7.11.19** ॥ 460

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ
പ്രഹൃഷ്ടേനാന്തരാത്മനാ ।
ചിന്തയിത്വാ മുഹൂർതം വൈ
ബാഢമിത്യേവ സോഽബ്രവീത് ॥ **7.11.20** ॥ 461

സ തു തേനൈവ ഹർഷേണ
തസ്മിന്നഹനി വീർയവാൻ ।
വനം ഗതോ ദശഗ്രീവഃ
സഹ തൈഃ ക്ഷണദാചരൈഃ ॥ **7.11.21** ॥ 462

ത്രികൂടസ്ഥഃ സ തു തദാ
ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ ।

പ്രേഷയാമാസ ദൗത്യേന
പ്രഹസ്തം വാക്യകോവിദം ॥ **7.11.22** ॥ 463

പ്രഹസ്ത ശീഘ്രം ഗച്ഛ ത്വം
ബ്രൂഹി നൈരൃതപുംഗവം ।
വചസാ മമ വിത്തേശം
സാമപൂർവമിദം വചഃ ॥ **7.11.23** ॥ 464

ഇയം ലങ്കാ പുരീ രാജൻ
രാക്ഷസാനാം മഹാത്മനാം ।
ത്വയാ നിവേശിതാ സൗമ്യ
നൈതദ് യുക്തം തവാനഘ ॥ **7.11.24** ॥ 465

തദ് ഭവാൻ യദി നോ ഹ്യദ്യ
ദദ്യാദതുലവിക്രമ ।
കൃതാ ഭവേൻമമ പ്രീതി -
ർധർമശ്ചൈവാനുപാലിതഃ ॥ **7.11.25** ॥ 466

സ തു ഗത്വാ പുരീം ലങ്കാം
ധനദേന സുരക്ഷിതാം ।
അബ്രവീത് പരമോദാരം
വിത്തപാലമിദം വചഃ ॥ **7.11.26** ॥ 467

പ്രേഷിതോഽഹം തവ ഭ്രാത്രാ
ദശഗ്രീവേണ സുവ്രത ।
ത്വത്സമീപം മഹാബാഹോ
സർവശസ്ത്രഭൃതാം വര ॥ **7.11.27** ॥ 468

തച്ഛ്രൂയതാം മഹാപ്രാജ്ഞ
സർവശാസ്ത്രവിശാരദ ।

വചനം മമ വിത്തേശ
യദ് ബ്രവീതി ദശാനനഃ ॥ **7.11.28** ॥ 469

ഇയം കില പുരീ രമ്യാ
സുമാലിപ്രമുഖൈഃ പുരാ ।
ഭുക്തപൂർവാ വിശാലാക്ഷ
രാക്ഷസൈർഭീമവിക്രമൈഃ ॥ **7.11.29** ॥ 470

തേന വിജ്ഞാപ്യതേ സോഽയം
സാമ്പ്രതം വിശ്രവാത്മജ ।
തദേഷാ ദീയതാം താത
യാചതസ്തസ്യ സാമതഃ ॥ **7.11.30** ॥ 471

പ്രഹസ്താദപി സംശ്രുത്യ
ദേവോ വൈശ്രവണോ വചഃ ।
പ്രത്യുവാച പ്രഹസ്തം തം
വാക്യം വാക്യവിദാം വരഃ ॥ **7.11.31** ॥ 472

ദത്താ മമേയം പിത്രാ തു
ലങ്കാ ശൂൻയാ നിശാചരൈഃ ।
നിവേശിതാ ച മേ രക്ഷോ
ദാനമാനാദിഭിർഗുണൈഃ ॥ **7.11.32** ॥ 473

ബ്രൂഹി ഗച്ഛ ദശഗ്രീവം
പുരീ രാജ്യം ച യൻമമ ।
തത്രാപ്യേതൻമഹാബാഹോ
ഭുങ്ക്ഷ്വ രാജ്യമകണ്ടകം ॥ **7.11.33** ॥ 474

അവിഭക്തം ത്വയാ സാർധം
രാജ്യം യച്ചാപി മേ വസു ।

ഏവമുക്ത്വാ ധനാധ്യക്ഷോ
ജഗാമ പിതുരന്തികം ॥ **7.11.34** ॥ 475

അഭിവാദ്യ ഗുരും പ്രാഹ
രാവണസ്യ യദീപ്സിതം।
ഏഷ താത ദശഗ്രീവോ
ദൂതം പ്രേഷിതവാൻ മമ ॥ **7.11.35** ॥ 476

ദീയതാം നഗരീ ലങ്കാ
പൂർവം രക്ഷോഗണോഷിതാ।
മയാത്ര യദനുഷ്ഠേയം
തൻമമാചക്ഷ്വ സുവ്രത ॥ **7.11.36** ॥ 477

ബ്രഹ്മർഷിസ്ത്വേവമുക്തോഽസൗ
വിശ്രവാ മുനിപുംഗവഃ।
പ്രാഞ്ജലിം ധനദം പ്രാഹ
ശൃണു പുത്ര വചോ മമ ॥ **7.11.37** ॥ 478

ദശഗ്രീവോ മഹാബാഹു -
രുക്തവാൻ മമ സന്നിധൗ।
മയാ നിർഭർത്സിതശ്ചാസീദ്
ബഹുശോക്തഃ സുദുർമതിഃ ॥ **7.11.38** ॥ 479

സ ക്രോധേന മയാ ചോക്തോ
ധ്വംസസേ ച പുനഃ പുനഃ।
ശ്രേയോഽഭിയുക്തം ധർമ്യം ച
ശൃണു പുത്ര വചോ മമ ॥ **7.11.39** ॥ 480

വരപ്രദാനസമ്മൂഢോ
മാൻയാമാൻയം സുദുർമതിഃ।

ന വേത്തി മമ ശാപാച്ച
പ്രകൃതിം ദാരുണാം ഗതഃ ॥ **7.11.40** ॥ 481

തസ്മാദ് ഗച്ഛ മഹാബാഹോ
കൈലാസം ധരണീധരം ।
നിവേശയ നിവാസാർഥം
ത്യക്ത്വാ ലങ്കാം സഹാനുഗഃ ॥ **7.11.41** ॥ 482

തത്ര മന്ദാകിനീ രമ്യാ
നദീനാമുത്തമാ നദീ ।
കാഞ്ചനൈഃ സൂര്യസങ്കാശൈഃ
പങ്കജൈഃ സംവൃതോദകാ ॥ **7.11.42** ॥ 483

കുമുദൈരുത്പലൈശ്ചൈവ
അൻയൈശ്ചൈവ സുഗന്ധിഭിഃ ।
തത്ര ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സാപ്സരോരഗകിന്നരാഃ ॥ **7.11.43** ॥ 484

വിഹാരശീലാഃ സതതം
രമന്തേ സർവദാശ്രിതാഃ ।
നഹി ക്ഷമം തവാനേന
വൈരം ധനദ രക്ഷസാ ॥ **7.11.44** ॥ 485

ജാനീഷേ ഹി യഥാനേന ലബ്ധഃ പരമകോ വരഃ ॥ **7.11.45** ॥ 486

ഏവമുക്തോ ഗൃഹീത്വാ തു
തദ്വചഃ പിതൃഗൗരവാത് ।
സദാരപുത്രഃ സാമാത്യഃ
സവാഹനധനോ ഗതഃ ॥ **7.11.46** ॥ 487

പ്രഹസ്തോഽഥ ദശഗ്രീവം
ഗത്വാ വചനമബ്രവീത് ।
പ്രഹൃഷ്ടാത്മാ മഹാത്മാനം
സഹാമാത്യം സഹാനുജം ॥ **7.11.47** ॥ 488

ശൂന്യാ സാ നഗരീ ലങ്കാ
ത്യക്ത്വൈനാം ധനദോ ഗതഃ ।
പ്രവിശ്യ താം സഹാസ്മാഭിഃ
സ്വധർമം തത്ര പാലയ ॥ **7.11.48** ॥ 489

ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ
പ്രഹസ്തേന മഹാബലഃ ।
വിവേശ നഗരീം ലങ്കാം
ഭ്രാതൃഭിഃ സബലാനുഗൈഃ ॥ **7.11.49** ॥ 490

ധനദേന പരിത്യക്താം
സുവിഭക്തമഹാപഥാം ।
ആരുരോഹ സ ദേവാരിഃ
സ്വർഗം ദേവാധിപോ യഥാ ॥ **7.11.50** ॥ 491

സ ചാഭിഷിക്തഃ ക്ഷണദാചരൈസ്തദാ
നിവേശയാമാസ പുരീം ദശാനനഃ ।
നികാമപൂർണാ ച ബഭൂവ സാ പുരീ
നിശാചരൈർനീലബലാഹകോപമൈഃ ॥ **7.11.51** ॥ 492

ധനേശ്വരസ്ത്വഥ പിതൃവാക്യഗൗരവാ -
ന്ന്യവേശയച്ഛശിവിമലേ ഗിരൗ പുരീം ।
സ്വലങ്കൃതൈർഭവനവരൈർവിഭൂഷിതാം
പുരന്ദരഃ സ്വരിവ യഥാമരാവതീം ॥ **7.11.52** ॥ 493

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാദശഃ സർഗഃ ॥

ശൂർപണഖായാ വിവാഹോ രാവണാദീനാം ച പരിണയോ മേഘനാദസ്യ ജൻമ ച

രാക്ഷസേന്ദ്രോഽഭിഷിക്തസ്തു
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതസ്തദാ।
തതഃ പ്രദാനം രാക്ഷസ്യാ
ഭഗിൻയാഃ സമചിന്തയത് ॥ **7.12.1** ॥ 494

സ്വസാരം കാലകേയായ
ദാനവേന്ദ്രായ രാക്ഷസീം।
ദദൗ ശൂർപണഖാം നാമ
വിദ്യുജ്ജിഹ്വായ രാക്ഷസഃ ॥ **7.12.2** ॥ 495

അഥ ദത്ത്വാ സ്വയം രക്ഷോ
മൃഗയാമടതേ സ്മ തത്।
തത്രാപശ്യത് തതോ രാമ
മയം നാമ ദിതേഃ സുതം ॥ **7.12.3** ॥ 496

കൻയാസഹായം തം ദൃഷ്ട്വാ
ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ।

അപൃച്ഛത് കോ ഭവാനേകോ
നിർമനുഷ്യമൃഗേ വനേ ॥ **7.12.4** ॥ 497

അനയാ മൃഗശാവാക്ഷ്യാ
കിമർഥം സഹ തിഷ്ഠസി ।
മയസ്തദാബ്രവീദ് രാമ
പൃച്ഛന്തം തം നിശാചരം ॥ **7.12.5** ॥ 498

ശ്രൂയതാം സർവമാഖ്യാസ്യേ
യഥാവൃത്തമിദം തവ ।
ഹേമാ നാമാപ്സരാസ്താത
ശ്രുതപൂർവാ യദി ത്വയാ ॥ **7.12.6** ॥ 499

ദൈവതൈർമമ സാ ദത്താ
പൗലോമീവ ശതക്രതോഃ ।
തസ്യാം സക്തമനാ ഹ്യാസം
ദശവർഷശതാൻയഹം ॥ **7.12.7** ॥ 500

സാ ച ദൈവതകാർയേണ
ഗതാ വർഷാശ്ചതുർദശ ।
തസ്യാഃ കൃതേ ച ഹേമായാഃ
സർവം ഹേമമയം പുരം ॥ **7.12.8** ॥ 501

വജ്രവൈദൂർയചിത്രം ച
മായയാ നിർമിതം മയാ ।
തത്രാഹമവസം ദീന -
സ്തയാ ഹീനഃ സുദുഃഖിതഃ ॥ **7.12.9** ॥ 502

തസ്മാത് പുരാദ് ദുഹിതരം
ഗൃഹീത്വാ വനമാഗതഃ ।

ഇയം മമാത്മജാ രാജം -
സ്തസ്യാഃ കുക്ഷൗ വിവർധിതാ ॥ **7.12.10** ॥ 503

ഭർതാരമനയാ സാർധ -
മസ്യാഃ പ്രാപ്തോഽസ്മി മാർഗിതും।
കൻയാപിതൃത്വം ദുഃഖം ഹി
സർവേഷാം മാനകാങ്ക്ഷിണാം ॥ **7.12.11** ॥ 504

കൻയാ ഹി ദ്വേ കുലേ നിത്യം
സംശയേ സ്ഥാപ്യ തിഷ്ഠതി।
പുത്രദ്വയം മമാപ്യസ്യാം
ഭാർയായാം സംബഭൂവ ഹ ॥ **7.12.12** ॥ 505

മായാവീ പ്രഥമസ്താത
ദുന്ദുഭിസ്തദനന്തരഃ।
ഏവം തേ സർവമാഖ്യാതം
യാഥാതഥ്യേന പൃച്ഛതഃ ॥ **7.12.13** ॥ 506

ത്വാമിദാനീം കഥം താത
ജാനീയാം കോ ഭവാനിതി।
ഏവമുക്തം തു തദ് രക്ഷോ
വിനീതമിദമബ്രവീത് ॥ **7.12.14** ॥ 507

അഹം പൗലസ്ത്യതനയോ
ദശഗ്രീവശ്ച നാമതഃ।
മുനേർവിശ്രവസോ യസ്തു
തൃതീയോ ബ്രഹ്മണോഽഭവത് ॥ **7.12.15** ॥ 508

ഏവമുക്തസ്തദാ രാമ
രാക്ഷസേന്ദ്രേണ ദാനവഃ।

മഹർഷേസ്തനയം ജ്ഞാത്വാ
മയോ ഹർഷമുപാഗതഃ ॥ **7.12.16** ॥ 509

ദാതും ദുഹിതരം തസ്മൈ
രോചയാമാസ തത്ര വൈ ।
കരേണ തു കരം തസ്യാ
ഗ്രാഹയിത്വാ മയസ്തദാ ॥ **7.12.17** ॥ 510

പ്രഹസൻ പ്രാഹ ദൈത്യേന്ദ്രോ
രാക്ഷസേന്ദ്രമിദം വചഃ ।
ഇയം മമാത്മജാ രാജൻ
ഹേമയാപ്സരസാ ധൃതാ ॥ **7.12.18** ॥ 511

കൻയാ മന്ദോദരീ നാമ
പത്ന്യർഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം ।
ബാഢമിത്യേവ തം രാമ
ദശഗ്രീവോഽഭ്യഭാഷത ॥ **7.12.19** ॥ 512

പ്രജ്വാൽയ തത്ര ചൈവാഗ്നി -
മകരോത് പാണിസംഗ്രഹം ।
സ ഹി തസ്യ മയോ രാമ
ശാപാഭിജ്ഞസ്തപോധനാത് ॥ **7.12.20** ॥ 513

വിദിത്വാ തേന സാ ദത്താ
തസ്യ പൈതാമഹം കുലം ।
അമോഘാം തസ്യ ശക്തിം ച
പ്രദദൗ പരമാദ്ഭുതാം ॥ **7.12.21** ॥ 514

പരേണ തപസാ ലബ്ധാം
ജഘ്നിവാൻ ലക്ഷ്മണം യയാ ।

ഏവം സ കൃത്വാ ദാരാൻ വൈ
ലങ്കായാ ഈശ്വരഃ പ്രഭുഃ ॥ **7.12.22** ॥ 515

ഗത്വാ തു നഗരീം ഭാർയേ
ഭ്രാതൃഭ്യാം സമുപാഹരത് ।
വൈരോചനസ്യ ദൗഹിത്രീം
വജ്രജ്വാലേതി നാമതഃ ॥ **7.12.23** ॥ 516

താം ഭാർയാം കുംഭകർണസ്യ
രാവണഃ സമകൽപയത് ।
ഗന്ധർവരാജസ്യ സുതാം
ശൈലൂഷസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.12.24** ॥ 517

സരമാം നാമ ധർമജ്ഞാം
ലേഭേ ഭാർയാം വിഭീഷണഃ ।
തീരേ തു സരസോ വൈ തു
സഞ്ജജ്ഞേ മാനസസ്യ ഹി ॥ **7.12.25** ॥ 518

സരസ്തദാ മാനസം തു
വവൃധേ ജലദാഗമേ ।
മാത്രാ തു തസ്യാഃ കൻയായാഃ
സ്നേഹേനാക്രന്ദിതം വചഃ ॥ **7.12.26** ॥ 519

സരോ മാ വർധയസ്വേതി
തതഃ സാ സരമാഭവത് ।
ഏവം തേ കൃതദാരാ വൈ
രേമിരേ തത്ര രാക്ഷസാഃ ॥ **7.12.27** ॥ 520

സ്വാം സ്വാം ഭാർയാമുപാദായ
ഗന്ധർവാ ഇവ നന്ദനേ ।

തതോ മന്ദോദരീ പുത്രം
മേഘനാദമജീജനത് ॥ **7.12.28** ॥ 521

സ ഏഷ ഇന്ദ്രജിന്നാമ
യുഷ്മാഭിരഭിധീയതേ ।
ജാതമാത്രേണ ഹി പുരാ
തേന രാവണസൂനുനാ ॥ **7.12.29** ॥ 522

രുദതാ സുമഹാൻ മുക്തോ
നാദോ ജലധരോപമഃ ।
ജഡീകൃതാ ച സാ ലങ്കാ
തസ്യ നാദേന രാഘവ ॥ **7.12.30** ॥ 523

പിതാ തസ്യാകരോന്നാമ
മേഘനാദ ഇതി സ്വയം ।
സോഽവർധത തദാ രാമ
രാവണാന്തഃപുരേ ശുഭേ ॥ **7.12.31** ॥ 524

രക്ഷ്യമാണോ വരസ്ത്രീഭി -
ശ്ചരന്നഃ കാഷ്ഠൈരിവാനലഃ ।
മാതാപിത്രോർമഹാഹർഷം
ജനയൻ രാവണാത്മജഃ ॥ **7.12.32** ॥ 525

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന നിർമാപിതേ ശയനാഗാരേ കുംഭകർണസ്യ ശയനം
രാവണസ്യാത്യാചാരഃ കുബേരേണ ദൂതം പ്രേഷ്യ തസ്യ
പ്രബോധനം ക്രുദ്ധേന രാവണേന ദൂതസ്യ വധശ്ച

അഥ ലോകേശ്വരോത്സൃഷ്ടാ
തത്ര കാലേന കേനചിത് ।
നിദ്രാ സമഭവത് തീവ്രാ
കുംഭകർണസ്യ രൂപിണീ ॥ **7.13.1** ॥ 526

തതോ ഭ്രാതരമാസീനം
കുംഭകർണോഽബ്രവീദ് വചഃ ।
നിദ്രാ മാം ബാധതേ രാജൻ
കാരയസ്വ മമാലയം ॥ **7.13.2** ॥ 527

വിനിയുക്താസ്തതോ രാജ്ഞാ
ശിൽപിനോ വിശ്വകർമവത് ।
വിസ്തീർണം യോജനം സ്നിഗ്ധം
തതോ ദ്വിഗുണമായതം ॥ **7.13.3** ॥ 528

ദർശനീയം നിരാബാധം
കുംഭകർണസ്യ ചക്രിരേ ।

സ്ഫാടികൈഃ കാഞ്ചനൈശ്ചിത്രൈഃ
സ്തംഭൈഃ സർവത്ര ശോഭിതം ॥ **7.13.4** ॥ 529

വൈദൂർയകൃതസോപാനം
കിങ്കിണീജാലകം തഥാ ।
ദാന്തതോരണവിൻയസ്തം
വജ്രസ്ഫടികവേദികം ॥ **7.13.5** ॥ 530

മനോഹരം സർവസുഖം
കാരയാമാസ രാക്ഷസഃ ।
സർവത്ര സുഖദം നിത്യം
മേരോഃ പുൺയാം ഗുഹാമിവ ॥ **7.13.6** ॥ 531

തത്ര നിദ്രാം സമാവിഷ്ടഃ
കുംഭകർണോ മഹാബലഃ ।
ബഹൂൻയബ്ദസഹസ്രാണി
ശയാനോ ന ച ബുധ്യതേ ॥ **7.13.7** ॥ 532

നിദ്രാഭിഭൂതേ തു തദാ
കുംഭകർണേ ദശാനനഃ ।
ദേവർഷിയക്ഷഗന്ധർവാൻ
സഞ്ജഘ്നേ ഹി നിരങ്കുശഃ ॥ **7.13.8** ॥ 533

ഉദ്യാനാനി വിചിത്രാണി
നന്ദനാദീനി യാനി ച ।
താനി ഗത്വാ സുസങ്ക്രുദ്ധോ
ഭിനത്തി സ്മ ദശാനനഃ ॥ **7.13.9** ॥ 534

നദീം ഗജ ഇവ ക്രീഡൻ
വൃക്ഷാൻ വായുരിവ ക്ഷിപൻ ।

നഗാൻ വജ്ര ഇവോത്സൃഷ്ടോ
വിധ്വംസയതി രാക്ഷസഃ ॥ **7.13.10** ॥ 535

തഥാവൃത്തം തു വിജ്ഞായ
ദശഗ്രീവം ധനേശ്വരഃ ।
കുലാനുരൂപം ധർമജ്ഞോ
വൃത്തം സംസ്മൃത്യ ചാത്മനഃ ॥ **7.13.11** ॥ 536

സൗഭ്രാത്രദർശനാർഥം തു
ദൂതം വൈശ്രവണസ്തദാ ।
ലങ്കാം സമ്പ്രേഷയാമാസ
ദശഗ്രീവസ്യ വൈ ഹിതം ॥ **7.13.12** ॥ 537

സ ഗത്വാ നഗരീം ലങ്കാ -
മാസസാദ വിഭീഷണം ।
മാനിതസ്തേന ധർമേണ
പൃഷ്ടശ്ചാഗമനം പ്രതി ॥ **7.13.13** ॥ 538

പൃഷ്ട്വാ ച കുശലം രാജ്ഞോ
ജ്ഞാതീനാം ച വിഭീഷണഃ ।
സഭായാം ദർശയാമാസ
തമാസീനം ദശാനനം ॥ **7.13.14** ॥ 539

സ ദൃഷ്ട്വാ തത്ര രാജാനം
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ।
ജയേതി വാചാ സമ്പൂജ്യ
തൂഷ്ണീം സമഭിവർതത ॥ **7.13.15** ॥ 540

സ തത്രോത്തമപർയങ്കേ
വരാസ്തരണശോഭിതേ ।

ഉപവിഷ്ടം ദശഗ്രീവം
ദൂതോ വാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **7.13.16** ॥ 541

രാജൻ വദാമി തേ സർവം
ഭ്രാതാ തവ യദബ്രവീത്।
ഉഭയോഃ സദൃശം വീര
വൃത്തസ്യ ച കുലസ്യ ച ॥ **7.13.17** ॥ 542

സാധു പർയാപ്തമേതാവത്
കൃത്യശ്ചാരിത്രസംഗ്രഹഃ।
സാധു ധർമേ വ്യവസ്ഥാനം
ക്രിയതാം യദി ശക്യതേ ॥ **7.13.18** ॥ 543

ദൃഷ്ടം മേ നന്ദനം ഭഗ്ന -
മൃഷയോ നിഹതാഃ ശ്രുതാഃ।
ദേവതാനാം സമുദ്യോഗ -
സ്ത്വത്തോ രാജൻ മയാ ശ്രുതഃ ॥ **7.13.19** ॥ 544

നിരാകൃതശ്ച ബഹുശ -
സ്ത്വയാഹം രാക്ഷസാധിപ।
സാപരാധോഽപി ബാലോ ഹി
രക്ഷിതവ്യഃ സ്വബാന്ധവൈഃ ॥ **7.13.20** ॥ 545

അഹം തു ഹിമവത്പൃഷ്ഠം
ഗതോ ധർമമുപാസിതും।
രൗദ്രം വ്രതം സമാസ്ഥായ
നിയതോ നിയതേന്ദ്രിയഃ ॥ **7.13.21** ॥ 546

തത്ര ദേവോ മയാ ദൃഷ്ട
ഉമയാ സഹിതഃ പ്രഭുഃ।

സവ്യം ചക്ഷുർമയാ ദൈവാത്
തത്ര ദേവ്യാം നിപാതിതം ॥ **7.13.22** ॥ 547

കാ ൻവേഷേതി മഹാരാജ
ന ഖൽവൻയേന ഹേതുനാ ।
രൂപം ചാനുപമം കൃത്വാ
രുദ്രാണീ തത്ര തിഷ്ഠതി ॥ **7.13.23** ॥ 548

ദേവ്യാ ദിവ്യപ്രഭാവേണ
ദഗ്ധം സവ്യം മമേക്ഷണം ।
രേണുധ്വസ്താമിവ ജ്യോതിഃ
പിംഗലത്വമുപാഗതം ॥ **7.13.24** ॥ 549

തതോഽഹമൻയദ് വിസ്തീർണം
ഗത്വാ തസ്യ ഗിരേസ്തടം ।
തൂഷ്ണീം വർഷശതാൻയഷ്ടൗ
സമധാരം മഹാവ്രതം ॥ **7.13.25** ॥ 550

സമാപ്തേ നിയമേ തസ്മിം -
സ്തത്ര ദേവോ മഹേശ്വരഃ ।
തതഃ പ്രീതേന മനസാ
പ്രാഹ വാക്യമിദം പ്രഭുഃ ॥ **7.13.26** ॥ 551

പ്രീതോഽസ്മി തവ ധർമജ്ഞ
തപസാനേന സുവ്രത ।
മയാ ചൈതദ് വ്രതം ചീർണം
ത്വയാ ചൈവ ധനാധിപ ॥ **7.13.27** ॥ 552

തൃതീയഃ പുരുഷോ നാസ്തി
യശ്ചരേദ് വ്രതമീദൃശം ।

വ്രതം സുദുഷ്കരം ഹ്യേത -
ന്മയൈവോത്പാദിതം പുരാ ॥ **7.13.28** ॥ 553

തത്സഖിത്വം മയാ സൗമ്യ
രോചയസ്വ ധനേശ്വര ।
തപസാ നിർജിതശ്ചൈവ
സഖാ ഭവ മമാനഘ ॥ **7.13.29** ॥ 554

ദേവ്യാ ദഗ്ധം പ്രഭാവേണ
യച്ച സവ്യം തവേക്ഷണം ।
പൈംഗല്യം യദവാപ്തം ഹി
ദേവ്യാ രൂപനിരീക്ഷണാത് ॥ **7.13.30** ॥ 555

ഏകാക്ഷപിംഗലീത്യേവ
നാമ സ്ഥാസ്യതി ശാശ്വതം ।
ഏവം തേന സഖിത്വം ച
പ്രാപ്യാനുജ്ഞാം ച ശങ്കരാത് ॥ **7.13.31** ॥ 556

ആഗതേന മയാ ചൈവം
ശ്രുതസ്തേ പാപനിശ്ചയഃ ।
തദധർമിഷ്ഠസംയോഗാ -
ന്നിവർത കുലദൂഷണാത് ॥ **7.13.32** ॥ 557

ചിന്ത്യതേ ഹി വധോപായഃ
സർഷിസംഘൈഃ സുരൈസ്തവ ।
ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ
കോപസംരക്തലോചനഃ ॥ **7.13.33** ॥ 558

ഹസ്താൻ ദന്താംശ്ച സമ്പിഷ്യ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ।

വിജ്ഞാതം തേ മയാ ദൂത
വാക്യം യത് ത്വം പ്രഭാഷസേ ॥ **7.13.34** ॥ 559

നൈവ ത്വമസി നൈവാസൗ
ഭ്രാത്രാ യേനാസി ചോദിതഃ।
ഹിതം നൈഷ മമൈതദ്ധി
ബ്രവീതി ധനരക്ഷകഃ ॥ **7.13.35** ॥ 560

മഹേശ്വരസഖിത്വം തു
മൂഢഃ ശ്രാവയതേ കില।
നൈവേദം ക്ഷമണീയം മേ
യദേതദ് ഭാഷിതം ത്വയാ ॥ **7.13.36** ॥ 561

യദേതാവൻമയാ കാലം
ദൂത തസ്യ തു മർഷിതം।
ന ഹന്തവ്യോ ഗുരുജ്യേഷ്ഠോ
മയായമിതി മൻയതേ ॥ **7.13.37** ॥ 562

തസ്യ ത്വിദാനീം ശ്രുത്വാ മേ
വാക്യമേഷാ കൃതാ മതിഃ।
ത്രീൻ ലോകാനപി ജേഷ്യാമി
ബാഹുവീർയമുപാശ്രിതഃ ॥ **7.13.38** ॥ 563

ഏതൻമുഹൂർതമേവാഹം
തസ്യൈകസ്യ തു വൈ കൃതേ।
ചതുരോ ലോകപാലാംസ്താൻ
നയിഷ്യാമി യമക്ഷയം ॥ **7.13.39** ॥ 564

ഏവമുക്ത്വാ തു ലങ്കേശോ
ദൂതം ഖഡ്ഗേന ജഘ്നിവാൻ।

ദദൗ ഭക്ഷയിതും ഹ്യേനം
രാക്ഷസാനാം ദുരാത്മനാം ॥ **7.13.40** ॥ 565

തതഃ കൃതസ്വസ്ത്യയനോ
രഥമാരുഹ്യ രാവണഃ।
ത്രൈലോക്യവിജയാകാങ്ക്ഷീ
യയൗ യത്ര ധനേശ്വരഃ ॥ **7.13.41** ॥ 566

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രയോദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർദശഃ സർഗഃ ॥

മന്ത്രിഭിഃ സഹിതസ്യ രാവണസ്യ യക്ഷാണാമുപർയാക്രമണം തേഷാം പരാജയശ്ച

തതഃ സ സചിവൈഃ സാർധം
ഷഡ്ഭിർനിത്യബലോദ്ധതഃ।
മഹോദരപ്രഹസ്താഭ്യാം
മാരീചശുകസാരണൈഃ ॥ **7.14.1** ॥ 567

ധൂമ്രാക്ഷേണ ച വീരേണ
നിത്യം സമരഗർദ്ധിനാ।
വൃതഃ സമ്പ്രയയൗ ശ്രീമാൻ
ക്രോധാൽലോകാൻ ദഹന്നിവ ॥ **7.14.2** ॥ 568

പുരാണി സ നദീഃ ശൈലാൻ
വനാൻയുപവനാനി ച।
അതിക്രമ്യ മുഹൂർതേന
കൈലാസം ഗിരിമാഗമത് ॥ **7.14.3** ॥ 569

സന്നിവിഷ്ടം ഗിരൗ തസ്മിൻ
രാക്ഷസേന്ദ്രം നിശമ്യ തു।

യുദ്ധേപ്സും തം കൃതോത്സാഹം
ദുരാത്മാനം സമന്ത്രിണം ॥ **7.14.4** ॥ 570

യക്ഷാ ന ശേകുഃ സംസ്ഥാതും
പ്രമുഖേ തസ്യ രക്ഷസഃ।
രാജ്ഞോ ഭ്രാതേതി വിജ്ഞായ
ഗതാ യത്ര ധനേശ്വരഃ ॥ **7.14.5** ॥ 571

തേ ഗത്വാ സർവമാചഖ്യു -
ർഭ്രാതുസ്തസ്യ ചികീർഷിതം।
അനുജ്ഞാതാ യയുർഹൃഷ്ടാ
യുദ്ധായ ധനദേന തേ ॥ **7.14.6** ॥ 572

തതോ ബലാനാം സങ്ക്ഷോഭോ
വ്യവർധത ഇവോദധേഃ।
തസ്യ നൈരൃതരാജസ്യ
ശൈലം സഞ്ചാലയന്നിവ ॥ **7.14.7** ॥ 573

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്
യക്ഷരാക്ഷസസങ്കുലം।
വ്യഥിതാശ്ചാഭവംസ്തത്ര
സചിവാ രാക്ഷസസ്യ തേ ॥ **7.14.8** ॥ 574

സ ദൃഷ്ട്വാ താദൃശം സൈന്യം
ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ।
ഹർഷനാദാൻ ബഹൂൻ കൃത്വാ
സ ക്രോധാദഭ്യധാവത ॥ **7.14.9** ॥ 575

യേ തു തേ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
സചിവാ ഘോരവിക്രമാഃ।

തേഷാം സഹസ്രമേകൈകോ
യക്ഷാണാം സമയോധയത് ॥ **7.14.10** ॥ 576

തതോ ഗദാഭിർമുസലൈ -
രസിഭിഃ ശക്തിതോമരൈഃ।
ഹന്യമാനോ ദശഗ്രീവ -
സ്തസൈന്യം സമഗാഹത ॥ **7.14.11** ॥ 577

സ നിരുച്ഛ്വാസവത് തത്ര
വധ്യമാനോ ദശാനനഃ।
വർഷദ്ഭിരിവ ജീമൂതൈ -
ർധാരാഭിരവരുധ്യത ॥ **7.14.12** ॥ 578

ന ചകാര വ്യഥാം ചൈവ
യക്ഷശസ്ത്രൈഃ സമാഹതഃ।
മഹീധര ഇവാംഭോദൈ -
ർധാരാശതസമുക്ഷിതഃ ॥ **7.14.13** ॥ 579

സ മഹാത്മാ സമുദ്യമ്യ
കാലദണ്ഡോപമാം ഗദാം।
പ്രവിവേശ തതഃ സൈന്യം
നയൻ യക്ഷാൻ യമക്ഷയം ॥ **7.14.14** ॥ 580

സ കക്ഷമിവ വിസ്തീർണം
ശുഷ്കേന്ധനമിവാകുലം।
വാതേനാഗ്നിരിവാദീപ്തോ
യക്ഷസൈന്യം ദദാഹ തത് ॥ **7.14.15** ॥ 581

തൈസ്തു തത്ര മഹാമാത്യൈ -
ർമഹോദരശുകാദിഭിഃ।

അൽപാവശേഷാസ്തേ യക്ഷാഃ
കൃതാ വാതൈരിവാംബുദാഃ ॥ **7.14.16** ॥ 582

കേചിത് സമാഹതാ ഭഗ്നാഃ
പതിതാഃ സമരേ ക്ഷിതൗ ।
ഓഷ്ഠാംശ്ച ദശനൈസ്തീക്ഷ്ണൈ -
രദശൻ കുപിതാ രണേ ॥ **7.14.17** ॥ 583

ശ്രാന്താശ്ചാൻയോൻയമാലിംഗ്യ
ഭ്രഷ്ടശസ്ത്രാ രണാജിരേ ।
സീദന്തി ച തദാ യക്ഷാഃ
കൂലാ ഇവ ജലേന ഹ ॥ **7.14.18** ॥ 584

ഹതാനാം ഗച്ഛതാം സ്വർഗം
യുധ്യതാമഥ ധാവതാം ।
പ്രേക്ഷതാമൃഷിസംഘാനാം
ന ബഭൂവാന്തരം ദിവി ॥ **7.14.19** ॥ 585

ഭഗ്നാംസ്തു താൻ സമാലക്ഷ്യ
യക്ഷേന്ദ്രാംസ്തു മഹാബലാൻ ।
ധനാധ്യക്ഷോ മഹാബാഹുഃ
പ്രേഷയാമാസ യക്ഷകാൻ ॥ **7.14.20** ॥ 586

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ
വിസ്തീർണബലവാഹനഃ ।
പ്രേഷിതോ ൻയപതദ് യക്ഷോ
നാമ്നാ സംയോധകണ്ടകഃ ॥ **7.14.21** ॥ 587

തേന ചക്രേണ മാരീചോ
വിഷ്ണുനേവ രണേ ഹതഃ ।

പതിതോ ഭൂതലേ ശൈലാത്
ക്ഷീണപുണ്യ ഇവ ഗ്രഹഃ ॥ **7.14.22** ॥ 588

സസംജ്ഞസ്തു മുഹൂർതേന
സ വിശ്രമ്യ നിശാചരഃ ।
തം യക്ഷം യോധയാമാസ
സ ച ഭഗ്നഃ പ്രദുദ്രുവേ ॥ **7.14.23** ॥ 589

തതഃ കാഞ്ചനചിത്രാംഗം
വൈദൂർയരജതോക്ഷിതം ।
മർയാദാം പ്രതിഹാരാണാം
തോരണാന്തരമാവിശത് ॥ **7.14.24** ॥ 590

തം തു രാജൻ ദശഗ്രീവം
പ്രവിശന്തം നിശാചരം ।
സൂർയഭാനുരിതി ഖ്യാതോ
ദ്വാരപാലോ ൻയവാരയത് ॥ **7.14.25** ॥ 591

സ വാർയമാണോ യക്ഷേണ
പ്രവിവേശ നിശാചരഃ ।
യദാ തു വാരിതോ രാമ
ന വ്യതിഷ്ഠത് സ രാക്ഷസഃ ॥ **7.14.26** ॥ 592

തതസ്തോരണമുത്പാട്യ
തേന യക്ഷേണ താഡിതഃ ।
രുധിരം പ്രസ്രവൻ ഭാതി
ശൈലോ ധാതുസ്രവൈരിവ ॥ **7.14.27** ॥ 593

സ ശൈലശിഖരാഭേണ
തോരണേന സമാഹതഃ ।

ജഗാമ ന ക്ഷതിം വീരോ
വരദാനാത് സ്വയംഭുവഃ ॥ **7.14.28** ॥ 594

തേനൈവ തോരണേനാഥ
യക്ഷസ്തേനാഭിതാഡിതഃ ।
നാദൃശ്യത തദാ യക്ഷോ
ഭസ്മീകൃതതനുസ്തദാ ॥ **7.14.29** ॥ 595

തതഃ പ്രദുദ്രുവുഃ സർവേ
ദൃഷ്ട്വാ രക്ഷഃപരാക്രമം ।
തതോ നദീർഗുഹാശ്ചൈവ
വിവിശുർഭയപീഡിതാഃ ।
ത്യക്തപ്രഹരണാഃ ശ്രാന്താ
വിവർണവദനാസ്തദാ ॥ **7.14.30** ॥ 596

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുർദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചദശഃ സർഗഃ ॥

മാണിഭദ്രകുബേരയോഃ പരാജയോ രാവണേന പുഷ്പകസ്യാപഹരണം ച

തതസ്താൻ ലക്ഷ്യ വിത്രസ്താൻ
യക്ഷേന്ദ്രാംശ്ച സഹസ്രശഃ।
ധനാധ്യക്ഷോ മഹായക്ഷം
മാണിഭദ്രമഥാബ്രവീത് ॥ **7.15.1** ॥ 597

രാവണം ജഹി യക്ഷേന്ദ്ര
ദുർവൃത്തം പാപചേതസം।
ശരണം ഭവ വീരാണാം
യക്ഷാണാം യുദ്ധശാലിനാം ॥ **7.15.2** ॥ 598

ഏവമുക്തോ മഹാബാഹു -
ർമാണിഭദ്രഃ സുദുർജയഃ।
വൃതോ യക്ഷസഹസ്രൈസ്തു
ചതുർഭിഃ സമയോധയത് ॥ **7.15.3** ॥ 599

തേ ഗദാമുസലപ്രാസൈഃ
ശക്തിതോമരമുദ്ഗരൈഃ।

അഭിഘ്നന്തസ്തദാ യക്ഷാ
രാക്ഷസാൻ സമുപാദ്രവൻ ॥ **7.15.4** ॥ 600

കുർവന്തസ്തുമുലം യുദ്ധം
ചരന്തഃ ശ്യേനവൽലഘു ।
ബാഢം പ്രയച്ഛ നേച്ഛാമി
ദീയതാമിതി ഭാഷിണഃ ॥ **7.15.5** ॥ 601

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാ
ഋഷയോ ബ്രഹ്മവാദിനഃ ।
ദൃഷ്ട്വാ തത് തുമുലം യുദ്ധം
പരം വിസ്മയമാഗമൻ ॥ **7.15.6** ॥ 602

യക്ഷാണാം തു പ്രഹസ്തേന
സഹസ്രം നിഹതം രണേ ।
മഹോദരേണ ചാനിന്ദ്യം
സഹസ്രമപരം ഹതം ॥ **7.15.7** ॥ 603

ക്രുദ്ധേന ച തദാ രാജൻ
മാരീചേന യുയുത്സുനാ ।
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
ദ്വേ സഹസ്രേ നിപാതിതേ ॥ **7.15.8** ॥ 604

ക്വ ച യക്ഷാർജവം യുദ്ധം
ക്വ ച മായാബലാശ്രയം ।
രക്ഷസാം പുരുഷവ്യാഘ്ര
തേന തേഽഭ്യധികാ യുധി ॥ **7.15.9** ॥ 605

ധൂമ്രാക്ഷേണ സമാഗമ്യ
മാണിഭദ്രോ മഹാരണേ ।

മുസലേനോരസി ക്രോധാത്
താഡിതോ ന ച കമ്പിതഃ ॥ **7.15.10** ॥ 606

തതോ ഗദാം സമാവിധ്യ
മാണിഭദ്രേണ രാക്ഷസഃ।
ധൂമ്രാക്ഷസ്താഡിതോ മൂർധ്നി
വിഹ്വലഃ സ പപാത ഹ ॥ **7.15.11** ॥ 607

ധൂമ്രാക്ഷം താഡിതം ദൃഷ്ട്വാ
പതിതം ശോണിതോക്ഷിതം।
അഭ്യധാവത സംഗ്രാമേ
മാണിഭദ്രം ദശാനനഃ ॥ **7.15.12** ॥ 608

സക്രുദ്ധമഭിധാവന്തം
മാണിഭദ്രോ ദശാനനം।
ശക്തിഭിസ്താഡയാമാസ
തിസൃഭിർയക്ഷപുംഗവഃ ॥ **7.15.13** ॥ 609

താഡിതോ മാണിഭദ്രസ്യ
മുകുടേ പ്രാഹരദ് രണേ।
തസ്യ തേന പ്രഹാരേണ
മുകുടം പാർശ്വമാഗതം ॥ **7.15.14** ॥ 610

തതഃപ്രഭൃതി യക്ഷോഽസൗ
പാർശ്വമൗലിരഭൂത് കില।
തസ്മിംസ്തു വിമുഖീഭൂതേ
മാണിഭദ്രേ മഹാത്മനി।
സന്നാദഃ സുമഹാൻ രാജം -
സ്തസ്മിൻ ശൈലേ വ്യവർധത ॥ **7.15.15** ॥ 611

തതോ ദൂരാത് പ്രദദൃശേ
ധനാധ്യക്ഷോ ഗദാധരഃ।
ശുക്രപ്രൗഷ്ഠപദാഭ്യാം ച
പദ്മശംഖസമാവൃതഃ ॥ **7.15.16** ॥ 612

സ ദൃഷ്ട്വാ ഭ്രാതരം സംഖ്യേ
ശാപാദ് വിഭ്രഷ്ടഗൗരവം।
ഉവാച വചനം ധീമാൻ
യുക്തം പൈതാമഹേ കുലേ ॥ **7.15.17** ॥ 613

യൻമയാ വാർയമാണസ്ത്വം
നാവഗച്ഛസി ദുർമതേ।
പശ്ചാദസ്യ ഫലം പ്രാപ്യ
ജ്ഞാസ്യസേ നിരയം ഗതഃ ॥ **7.15.18** ॥ 614

യോ ഹി മോഹാദ് വിഷം പീത്വാ
നാവഗച്ഛതി ദുർമതിഃ।
സ തസ്യ പരിണാമാന്തേ
ജാനീതേ കർമണഃ ഫലം ॥ **7.15.19** ॥ 615

ദൈവതാനി ന നന്ദന്തി
ധർമയുക്തേന കേനചിത്।
യേന ത്വമീദൃശം ഭാവം
നീതസ്തച്ച ന ബുദ്ധ്യസേ ॥ **7.15.20** ॥ 616

മാതരം പിതരം വിപ്ര -
മാചാർയം ചാവമന്യതേ।
സ പശ്യതി ഫലം തസ്യ
പ്രേതരാജവശം ഗതഃ ॥ **7.15.21** ॥ 617

അധ്രുവേ ഹി ശരീരേ യോ
ന കരോതി തപോഽർജനം।
സ പശ്ചാത് തപ്യതേ മൂഢോ
മൃതോ ഗത്വാഽഽത്മനോ ഗതിം ॥ **7.15.22** ॥ 618

ധർമാദ് രാജ്യം ധനം സൗഖ്യ -
മധർമാദ് ദുഃഖമേവ ച।
തസ്മാദ് ധർമം സുഖാർഥായ
കുർയാത് പാപം വിസർജയേത് ॥ **7.15.23** ॥ 619

പാപസ്യ ഹി ഫലം ദുഃഖം
തദ് ഭോക്തവ്യമിഹാത്മനാ।
തസ്മാദാത്മാപഘാതാർഥം
മൂഢഃ പാപം കരിഷ്യതി ॥ **7.15.24** ॥ 620

കസ്യചിന്ന ഹി ദുർബുദ്ധേ -
ശ്ചരന്തതോ ജായതേ മതിഃ।
യാദൃശം കുരുതേ കർമ
താദൃശം ഫലമശ്നുതേ ॥ **7.15.25** ॥ 621

ഋദ്ധിം രൂപം ബലം പുത്രാൻ
വിത്തം ശൂരത്വമേവ ച।
പ്രാപ്നുവന്തി നരാ ലോകേ
നിർജിതം പുണ്യകർമഭിഃ ॥ **7.15.26** ॥ 622

ഏവം നിരയഗാമീ ത്വം
യസ്യ തേ മതിരീദൃശീ।
ന ത്വാം സമഭിഭാഷിഷ്യേ -
ഽസദ്വൃത്തേഷ്വേവ നിർണയഃ ॥ **7.15.27** ॥ 623

ഏവമുക്താസ്തതസ്തേന
തസ്യാമാത്യാഃ സമാഹതാഃ।
മാരീചപ്രമുഖാഃ സർവേ
വിമുഖാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **7.15.28** ॥ 624

തതസ്തേന ദശഗ്രീവോ
യക്ഷേന്ദ്രേണ മഹാത്മനാ।
ഗദയാഭിഹതോ മൂർധ്നി
ന ച സ്ഥാനാത് പ്രകമ്പിതഃ ॥ **7.15.29** ॥ 625

തതസ്തൗ രാമ നിഘ്നന്തൗ
തദാന്യോന്യം മഹാമൃധേ।
ന വിഹ്വലൗ ന ച ശ്രാന്തൗ
താവുഭൗ യക്ഷരാക്ഷസൗ ॥ **7.15.30** ॥ 626

ആഗ്നേയമസ്ത്രം തസ്മൈ സ
മുമോച ധനദസ്തദാ।
രാക്ഷസേന്ദ്രോ വാരുണേന
തദസ്ത്രം പ്രത്യവാരയത് ॥ **7.15.31** ॥ 627

തതോ മായാം പ്രവിഷ്ടോഽസൗ
രാക്ഷസീം രാക്ഷസേശ്വരഃ।
രൂപാണാം ശതസാഹസ്രം
വിനാശായ ചകാര ച ॥ **7.15.32** ॥ 628

വ്യാഘ്രോ വരാഹോ ജീമൂതഃ
പർവതഃ സാഗരോ ദ്രുമഃ।
യക്ഷോ ദൈത്യസ്വരൂപീ ച
സോഽദൃശ്യത ദശാനനഃ ॥ **7.15.33** ॥ 629

ബഹൂനി ച കരോതി സ്മ
ദൃശ്യന്തേ ന ത്വസൗ തതഃ।
പ്രതിഗൃഹ്യ തതോ രാമ
മഹദസ്ത്രം ദശാനനഃ ॥ **7.15.34** ॥ 630

ജഘാന മൂർധ്നി ധനദം
വ്യാവിദ്ധ്യ മഹതീം ഗദാം।
ഏവം സ തേനാഭിഹതോ
വിഹ്വലഃ ശോണിതോക്ഷിതഃ ॥ **7.15.35** ॥ 631

കൃത്തമൂല ഇവാശോകോ
നിപപാത ധനാധിപഃ।
തതഃ പദ്മാദിഭിസ്തത്ര
നിധിഭിഃ സ തദാ വൃതഃ ॥ **7.15.36** ॥ 632

ധനദോച്ഛ്വാസിതസ്തൈസ്തു
വനമാനീയ നന്ദനം।
നിർജിത്യ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തം
ധനദം ഹൃഷ്ടമാനസഃ ॥ **7.15.37** ॥ 633

പുഷ്പകം തസ്യ ജഗ്രാഹ
വിമാനം ജയലക്ഷണം।
കാഞ്ചനസ്തംഭസംവീതം
വൈദൂർയമണിതോരണം ॥ **7.15.38** ॥ 634

മുക്തജാലപ്രതിച്ഛന്നം
സർവകാലഫലദ്രുമം।
മനോജവം കാമഗമം
കാമരൂപം വിഹംഗമം ॥ **7.15.39** ॥ 635

മണികാഞ്ചനസോപാനം
തപ്തകാഞ്ചനവേദികം।
ദേവോപവാഹ്യമക്ഷയ്യം
സദാ ദൃഷ്ടിമനഃസുഖം॥ **7.15.40**॥ 636

ബഹ്വാശ്ചര്യം ഭക്തിചിത്രം
ബ്രഹ്മണാ പരിനിർമിതം।
നിർമിതം സർവകാമൈസ്തു
മനോഹരമനുത്തമം॥ **7.15.41**॥ 637

ന തു ശീതം ന ചോഷ്ണം ച
സർവർതുസുഖദം ശുഭം।
സ തം രാജാ സമാരുഹ്യ
കാമഗം വീര്യനിർജിതം॥ **7.15.42**॥ 638

ജിതം ത്രിഭുവനം മേനേ
ദർപോത്സേകാത് സുദുർമതിഃ।
ജിത്വാ വൈശ്രവണം ദേവം
കൈലാസാത് സമവാതരത്॥ **7.15.43**॥ 639

സ തേജസാ വിപുലമവാപ്യ തം ജയം
പ്രതാപവാൻ വിമലകിരീടഹാരവാൻ।
രരാജ വൈ പരമവിമാനമാസ്ഥിതോ
നിശാചരഃ സദസി ഗതോ യഥാനലഃ॥ **7.15.44**॥ 640

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചദശഃ സർഗഃ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷോഡശഃ സർഗഃ ॥

നന്ദീശ്വരസ്യ രാവണം പ്രതി ശാപഃ, ഭഗവതാ ശങ്കരേണ രാവണസ്യ മാനഭംഗസ്തതസ്തസ്യ ഖഡ്ഗപ്രാപ്തിശ്ച

സ ജിത്വാ ധനദം രാമ
ഭ്രാതരം രാക്ഷസാധിപഃ।
മഹാസേനപ്രസൂതിം തദ്
യയൗ ശരവണം മഹത് ॥ **7.16.1** ॥ 641

അഥാപശ്യദ് ദശഗ്രീവോ
രൗക്മം ശരവണം മഹത്।
ഗഭസ്തിജാലസംവീതം
ദ്വിതീയമിവ ഭാസ്കരം ॥ **7.16.2** ॥ 642

സ പർവതം സമാരുഹ്യ
കഞ്ചിദ് രമ്യവനാന്തരം।
പ്രേക്ഷതേ പുഷ്പകം തത്ര
രാമ വിഷ്ടംഭിതം തദാ ॥ **7.16.3** ॥ 643

വിഷ്ടബ്ധം കിമിദം കസ്മാ -
ന്നാഗമത് കാമഗം കൃതം।

അചിന്തയദ് രാക്ഷസേന്ദ്രഃ
സചിവൈസ്തൈഃ സമാവൃതഃ ॥ **7.16.4** ॥ 644

കിന്നിമിത്തമിച്ഛയാ മേ
നേദം ഗച്ഛതി പുഷ്പകം ।
പർവതസ്യോപരിഷ്ഠസ്യ
കർമേദം കസ്യചിദ് ഭവേത് ॥ **7.16.5** ॥ 645

തതോഽബ്രവീത് തദാ രാമ
മാരീചോ ബുദ്ധികോവിദഃ ।
നേദം നിഷ്കാരണം രാജൻ
പുഷ്പകം യന്ന ഗച്ഛതി ॥ **7.16.6** ॥ 646

അഥവാ പുഷ്പകമിദം
ധനദാന്നാൻയവാഹനം ।
അതോ നിസ്പന്ദമഭവദ്
ധനാധ്യക്ഷവിനാകൃതം ॥ **7.16.7** ॥ 647

ഇതി വാക്യാന്തരേ തസ്യ
കരാലഃ കൃഷ്ണപിംഗലഃ ।
വാമനോ വികടോ മുണ്ഡീ
നന്ദീ ഹ്രസ്വഭുജോ ബലീ ॥ **7.16.8** ॥ 648

തതഃ പാർശ്വമുപാഗമ്യ
ഭവസ്യാനുചരോഽബ്രവീത് ।
നന്ദീശ്വരോ വചശ്ചേദം
രാക്ഷസേന്ദ്രമശങ്കിതഃ ॥ **7.16.9** ॥ 649

നിവർതസ്വ ദശഗ്രീവ
ശൈലേ ക്രീഡതി ശങ്കരഃ ।

സുപർണനാഗയക്ഷാണാം
ദേവഗന്ധർവരക്ഷസാം ॥ **7.16.10** ॥ 650

സർവേഷാമേവ ഭൂതാനാ -
മഗമ്യഃ പർവതഃ കൃതഃ ।
ഇതി നന്ദിവചഃ ശ്രുത്വാ
ക്രോധാത് കമ്പിതകുണ്ഡലഃ ॥ **7.16.11** ॥ 651

രോഷാത് തു താമ്രനയനഃ
പുഷ്പകാദവരുഹ്യ സഃ ।
കോ‍ഽയം ശങ്കര ഇത്യുക്ത്വാ
ശൈലമൂലമുപാഗതഃ ॥ **7.16.12** ॥ 652

സോ‍ഽപശ്യന്നന്ദിനം തത്ര
ദേവസ്യാദൂരതഃ സ്ഥിതം ।
ദീപ്തം ശൂലമവഷ്ടഭ്യ
ദ്വിതീയമിവ ശങ്കരം ॥ **7.16.13** ॥ 653

തം ദൃഷ്ട്വാ വാനരമുഖ -
മവജ്ഞായ സ രാക്ഷസഃ ।
പ്രഹാസം മുമുചേ തത്ര
സതോയ ഇവ തോയദഃ ॥ **7.16.14** ॥ 654

തം ക്രുദ്ധോ ഭഗവാൻ നന്ദീ
ശങ്കരസ്യാപരാ തനുഃ ।
അബ്രവീത് തത്ര തദ് രക്ഷോ
ദശാനനമുപസ്ഥിതം ॥ **7.16.15** ॥ 655

യസ്മാദ് വാനരരൂപം മാ -
മവജ്ഞായ ദശാനന ।

അശനീപാതസങ്കാശ -
മപഹാസം പ്രമുക്തവാൻ ॥ **7.16.16** ॥ 656

തസ്മാൻമദ്വീർയസംയുക്താ
മദ്രൂപസമതേജസഃ ।
ഉത്പത്സ്യന്തി വധാർഥം ഹി
കുലസ്യ തവ വാനരാഃ ॥ **7.16.17** ॥ 657

നഖദംഷ്ട്രായുധാഃ ക്രൂരാ
മനഃസമ്പാതരംഹസഃ ।
യുദ്ധോൻമത്താ ബലോദ്രിക്താഃ
ശൈലാ ഇവ വിസർപിണഃ ॥ **7.16.18** ॥ 658

തേ തവ പ്രബലം ദർപ -
മുത്സേധം ച പൃഥഗ്വിധം ।
വ്യപനേഷ്യന്തി സംഭൂയ
സഹാമാത്യസുതസ്യ ച ॥ **7.16.19** ॥ 659

കിം ത്വിദാനീം മയാ ശക്യം
ഹന്തും ത്വാം ഹേ നിശാചര ।
ന ഹന്തവ്യോ ഹതസ്ത്വം ഹി
പൂർവമേവ സ്വകർമഭിഃ ॥ **7.16.20** ॥ 660

ഇത്യുദീരിതവാക്യേ തു
ദേവേ തസ്മിൻ മഹാത്മനി ।
ദേവദുന്ദുഭയോ നേദുഃ
പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ഖാച്ച്യുതാ ॥ **7.16.21** ॥ 661

അചിന്തയിത്വാ സ തദാ
നന്ദിവാക്യം മഹാബലഃ ।

പർവതം തു സമാസാദ്യ
വാക്യമാഹ ദശാനനഃ ॥ **7.16.22** ॥ 662

പുഷ്പകസ്യ ഗതിശ്ഛിന്നാ
യത്കൃതേ മമ ഗച്ഛതഃ।
തമിമം ശൈലമുൻമൂലം
കരോമി തവ ഗോപതേ ॥ **7.16.23** ॥ 663

കേന പ്രഭാവേണ ഭവോ
നിത്യം ക്രീഡതി രാജവത്।
വിജ്ഞാതവ്യം ന ജാനീതേ
ഭയസ്ഥാനമുപസ്ഥിതം ॥ **7.16.24** ॥ 664

ഏവമുക്ത്വാ തതോ രാമ
ഭുജാൻ വിക്ഷിപ്യ പർവതേ।
തോലയാമാസ തം ശീഘ്രം
സ ശൈലഃ സമകമ്പത ॥ **7.16.25** ॥ 665

ചാലനാത് പർവതസ്യൈവ
ഗണാ ദേവസ്യ കമ്പിതാഃ।
ചചാല പാർവതീ ചാപി
തദാശ്ലിഷ്ടാ മഹേശ്വരം ॥ **7.16.26** ॥ 666

തതോ രാമ മഹാദേവോ
ദേവാനാം പ്രവരോ ഹരഃ।
പാദാംഗുഷ്ഠേന തം ശൈലം
പീഡയാമാസ ലീലയാ ॥ **7.16.27** ॥ 667

പീഡിതാസ്തു തതസ്തസ്യ
ശൈലസ്തംഭോപമാ ഭുജാഃ।

വിസ്മിതാശ്ചാഭവംസ്തത്ര
സചിവാസ്തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **7.16.28** ॥ 668

രക്ഷസാ തേന രോഷാച്ച
ഭുജാനാം പീഡനാത് തഥാ ।
മുക്തോ വിരാവഃ സഹസാ
ത്രൈലോക്യം യേന കമ്പിതം ॥ **7.16.29** ॥ 669

മേനിരേ വജ്രനിഷ്പേഷം
തസ്യാമാത്യാ യുഗക്ഷയേ ।
തദാ വർത്മസു ചലിതാ
ദേവാ ഇന്ദ്രപുരോഗമാഃ ॥ **7.16.30** ॥ 670

സമുദ്രാശ്ചാപി സങ്ക്ഷുബ്ധാ -
ശ്ചലിതാശ്ചാപി പർവതാഃ ।
യക്ഷാ വിദ്യാധരാഃ സിദ്ധാഃ
കിമേതദിതി ചാബ്രുവൻ ॥ **7.16.31** ॥ 671

തോഷയസ്വ മഹാദേവം
നീലകംഠമുമാപതിം ।
തമൃതേ ശരണം നാന്യം
പശ്യാമോഽത്ര ദശാനന ॥ **7.16.32** ॥ 672

സ്തുതിഭിഃ പ്രണതോ ഭൂത്വാ
തമേവ ശരണം വ്രജ ।
കൃപാലുഃ ശങ്കരസ്തുഷ്ടഃ
പ്രസാദം തേ വിധാസ്യതി ॥ **7.16.33** ॥ 673

ഏവമുക്തസ്തദാമാത്യൈ -
സ്തുഷ്ടാവ വൃഷഭധ്വജം ।

സാമഭിർവിവിധൈഃ സ്തോത്രൈഃ
പ്രണമ്യ സ ദശാനനഃ।
സംവത്സരസഹസ്രം തു
രുദതോ രക്ഷസോ ഗതം ॥ **7.16.34** ॥ 674

തതഃ പ്രീതോ മഹാദേവഃ
ശൈലാഗ്രേ വിഷ്ഠിതഃ പ്രഭുഃ।
മുക്ത്വാ ചാസ്യ ഭുജാൻ രാമ
പ്രാഹ വാക്യം ദശാനനം ॥ **7.16.35** ॥ 675

പ്രീതോഽസ്മി തവ വീരസ്യ
ശൗടീർയാച്ച ദശാനന।
ശൈലാക്രാന്തേന യോ മുക്ത -
സ്ത്വയാ രാവഃ സുദാരുണഃ ॥ **7.16.36** ॥ 676

യസ്മാൽലോകത്രയം ചൈതദ്
രാവിതം ഭയമാഗതം।
തസ്മാത് ത്വം രാവണോ നാമ
നാമ്നാ രാജൻ ഭവിഷ്യസി ॥ **7.16.37** ॥ 677

ദേവതാ മാനുഷാ യക്ഷാ
യേ ചാൻയേ ജഗതീതലേ।
ഏവം ത്വാമഭിധാസ്യന്തി
രാവണം ലോകരാവണം ॥ **7.16.38** ॥ 678

ഗച്ഛ പൗലസ്ത്യ വിസ്രബ്ധം
പഥാ യേന ത്വമിച്ഛസി।
മയാ ചൈവാഭ്യനുജ്ഞാതോ
രാക്ഷസാധിപ ഗമ്യതാം ॥ **7.16.39** ॥ 679

ഏവമുക്തസ്തു ലങ്കേശഃ
ശംഭുനാ സ്വയമബ്രവീത്।
പ്രീതോ യദി മഹാദേവ
വരം മേ ദേഹി യാചതഃ ॥ **7.16.40** ॥ 680

അവധ്യത്വം മയാ പ്രാപ്തം
ദേവഗന്ധർവദാനവൈഃ।
രാക്ഷസൈർഗുഹ്യകൈർനാഗൈ -
ർയേ ചാൻയേ ബലവത്തരാഃ ॥ **7.16.41** ॥ 681

മാനുഷാൻ ന ഗണേ ദേവ
സ്വൽപാസ്തേ മമ സമ്മതാഃ।
ദീർഘമായുശ്ച മേ പ്രാപ്തം
ബ്രഹ്മണസ്ത്രിപുരാന്തക ॥ **7.16.42** ॥ 682

വാംഛിതം ചായുഷഃ ശേഷം
ശസ്ത്രം ത്വം ച പ്രയച്ഛ മേ।
ഏവമുക്തസ്തതസ്തേന
രാവണേന സ ശങ്കരഃ ॥ **7.16.43** ॥ 683

ദദൗ ഖഡ്ഗം മഹാദീപ്തം
ചന്ദ്രഹാസമിതി ശ്രുതം।
ആയുഷശ്ചാവശേഷം ച
ദദൗ ഭൂതപതിസ്തദാ ॥ **7.16.44** ॥ 684

ദത്ത്വോവാച തതഃ ശംഭു -
ർനാവജ്ഞേയമിദം ത്വയാ।
അവജ്ഞാതം യദി ഹി തേ
മാമേവൈഷ്യത്യസംശയഃ ॥ **7.16.45** ॥ 685

ഏവം മഹേശ്വരേണൈവ
കൃതനാമാ സ രാവണഃ।
അഭിവാദ്യ മഹാദേവ -
മാരുരോഹാഥ പുഷ്പകം ॥ **7.16.46** ॥ 686

തതോ മഹീതലം രാമ
പർയക്രാമത രാവണഃ।
ക്ഷത്രിയാൻ സുമഹാവീർയാൻ
ബാധമാനസ്തതസ്തതഃ ॥ **7.16.47** ॥ 687

കേചിത് തേജസ്വിനഃ ശൂരാഃ
ക്ഷത്രിയാ യുദ്ധദുർമദാഃ।
തച്ഛാസനമകുർവന്തോ
വിനേശുഃ സപരിച്ഛദാഃ ॥ **7.16.48** ॥ 688

അപരേ ദുർജയം രക്ഷോ
ജാനന്തഃ പ്രാജ്ഞസമ്മതാഃ।
ജിതാഃ സ്മ ഇത്യഭാഷന്ത
രാക്ഷസം ബലദർപിതം ॥ **7.16.49** ॥ 689

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷോഡശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തദശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന തിരസ്കൃതായാ ബ്രഹ്മർഷികൻയായാ
വേദവത്യാസ്തസ്മൈ ശാപം ദത്ത്വാഗ്നൗ പ്രവേശോ
ജൻമാന്തരേ സീതാരൂപേണ തസ്യാഃ പ്രാദുർഭാവശ്ച

അഥ രാജൻ മഹാബാഹു -
ർവിചരൻ പൃഥിവീതലേ ।
ഹിമവദ്വനമാസാദ്യ
പരിചക്രാമ രാവണഃ ॥ **7.17.1** ॥ 690

തത്രാപശ്യത് സ വൈ കൻയാം
കൃഷ്ണാജിനജടാധരാം ।
ആർഷേണ വിധിനാ ചൈനാം
ദീപ്യന്തീം ദേവതാമിവ ॥ **7.17.2** ॥ 691

സ ദൃഷ്ട്വാ രൂപസമ്പന്നാം
കൻയാം താം സുമഹാവ്രതാം ।
കാമമോഹപരീതാത്മാ
പപ്രച്ഛ പ്രഹസന്നിവ ॥ **7.17.3** ॥ 692

കിമിദം വർതസേ ഭദ്രേ
വിരുദ്ധം യൗവനസ്യ തേ ।

നഹി യുക്തോ തവൈതസ്യ
രൂപസ്യൈവം പ്രതിക്രിയാ ॥ **7.17.4** ॥ 693

രൂപം ത്വേനുപമം ഭീരു
കാമോൻമാദകരം നൃണാം।
ന യുക്തം തപസി സ്ഥാതും
നിർഗതോ ഹ്യേഷ നിർണയഃ ॥ **7.17.5** ॥ 694

കസ്യാസി കിമിദം ഭദ്രേ
കശ്ച ഭർതാ വരാനനേ।
യേന സംഭുജ്യസേ ഭീരു
സ നരഃ പുൺയഭാഗ് ഭുവി ॥ **7.17.6** ॥ 695

പൃച്ഛതഃ ശംസ മേ സർവം
കസ്യ ഹേതോഃ പരിശ്രമഃ।
ഏവമുക്താ തു സാ കൻയാ
രാവണേന യശസ്വിനീ ॥ **7.17.7** ॥ 696

അബ്രവീദ് വിധിവത് കൃത്വാ
തസ്യാതിഥ്യം തപോധനാ।
കുശധ്വജോ നാമ പിതാ
ബ്രഹ്മർഷിരമിതപ്രഭഃ ॥ **7.17.8** ॥ 697

ബൃഹസ്പതിസുതഃ ശ്രീമാൻ
ബുദ്ധ്യാ തുൽയോ ബൃഹസ്പതേഃ।
തസ്യാഹം കുർവതോ നിത്യം
വേദാഭ്യാസം മഹാത്മനഃ ॥ **7.17.9** ॥ 698

സംഭൂതാ വാങ്മയീ കൻയാ
നാമ്നാ വേദവതീ സ്മൃതാ।

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാ
യക്ഷരാക്ഷസപന്നഗാഃ ॥ **7.17.10** ॥ 699

തേ ചാപി ഗത്വാ പിതരം
വരണം രോചയന്തി മേ ।
ന ച മാം സ പിതാ തേഭ്യോ
ദത്തവാൻ രാക്ഷസേശ്വര ॥ **7.17.11** ॥ 700

കാരണം തദ് വദിഷ്യാമി
നിശാമയ മഹാഭുജ ।
പിതുസ്തു മമ ജാമാതാ
വിഷ്ണുഃ കില സുരേശ്വരഃ ॥ **7.17.12** ॥ 701

അഭിപ്രേതസ്ത്രിലോകേശ -
സ്തസ്മാന്നാൻയസ്യ മേ പിതാ ।
ദാതുമിച്ഛതി തസ്മൈ തു
തച്ഛ്രുത്വാ ബലദർപിതഃ ॥ **7.17.13** ॥ 702

ശംഭുർനാമ തതോ രാജാ
ദൈത്യാനാം കുപിതോഽഭവത് ।
തേന രാത്രൗ ശയാനോ മേ
പിതാ പാപേന ഹിംസിതഃ ॥ **7.17.14** ॥ 703

തതോ മേ ജനനീ ദീനാ
തച്ഛരീരം പിതുർമമ ।
പരിഷ്വജ്യ മഹാഭാഗാ
പ്രവിഷ്ടാ ഹവ്യവാഹനം ॥ **7.17.15** ॥ 704

തതോ മനോരഥം സത്യം
പിതുർനാരായണം പ്രതി ।

കരോമീതി തമേവാഹം
ഹൃദയേന സമുദ്വഹേ ॥ **7.17.16** ॥ 705

ഇതി പ്രതിജ്ഞാമാരുഹ്യ
ചരാമി വിപുലം തപഃ।
ഏതത് തേ സർവമാഖ്യാതം
മയാ രാക്ഷസപുംഗവ ॥ **7.17.17** ॥ 706

നാരായണോ മമ പതി -
ർന ത്വൻയഃ പുരുഷോത്തമാത്।
ആശ്രയേ നിയമം ഘോരം
നാരായണപരീപ്സയാ ॥ **7.17.18** ॥ 707

വിജ്ഞാതസ്ത്വം ഹി മേ രാജൻ
ഗച്ഛ പൗലസ്ത്യനന്ദന।
ജാനാമി തപസാ സർവം
ത്രൈലോക്യേ യദ്ധി വർതതേ ॥ **7.17.19** ॥ 708

സോഽബ്രവീദ് രാവണോ ഭൂയ -
സ്താം കൻയാം സുമഹാവ്രതാം।
അവരുഹ്യ വിമാനാഗ്രാത്
കന്ദർപശരപീഡിതഃ ॥ **7.17.20** ॥ 709

അവലിപ്താസി സുശ്രോണി
യസ്യാസ്തേ മതിരീദൃശീ।
വൃദ്ധാനാം മൃഗശാവാക്ഷി
ഭ്രാജതേ പുൺയസഞ്ചയഃ ॥ **7.17.21** ॥ 710

ത്വം സർവഗുണസമ്പന്നാ
നാർഹസേ വക്തുമീദൃശം।

ത്രൈലോക്യസുന്ദരീ ഭീരു
യൗവനം തേ്വതിവർതതേ ॥ **7.17.22** ॥ 711

അഹം ലങ്കാപതിർഭദ്രേ
ദശഗ്രീവ ഇതി ശ്രുതഃ।
തസ്യ മേ ഭവ ഭാർയാ ത്വം
ഭുങ്ക്ഷ്വ ഭോഗാൻ യഥാസുഖം ॥ **7.17.23** ॥ 712

കശ്ച താവദസൗ യം ത്വം
വിഷ്ണുരിത്യഭിഭാഷസേ।
വീർയേണ തപസാ ചൈവ
ഭോഗേന ച ബലേന ച ॥ **7.17.24** ॥ 713

സ മയാ നോ സമോ ഭദ്രേ
യം ത്വം കാമയസേ്വംഗനേ।
ഇത്യുക്തവതി തസ്മിംസ്തു
വേദവത്യഥ സാബ്രവീത് ॥ **7.17.25** ॥ 714

മാ മൈവമിതി സാ കൻയാ
തമുവാച നിശാചരം।
ത്രൈലോക്യാധിപതിം വിഷ്ണും
സർവലോകനമസ്കൃതം ॥ **7.17.26** ॥ 715

ത്വദൃതേ രാക്ഷസേന്ദ്രാൻയഃ
കോ്വമൻയേത ബുദ്ധിമാൻ।
ഏവമുക്തസ്തയാ തത്ര
വേദവത്യാ നിശാചരഃ ॥ **7.17.27** ॥ 716

മൂർധജേഷു തദാ കൻയാം
കരാഗ്രേണ പരാമൃശത്।

തതോ വേദവതീ ക്രുദ്ധാ
കേശാൻ ഹസ്തേന സാച്ഛിനത് ॥ **7.17.28** ॥ 717

അസിർഭൂത്വാ കരസ്തസ്യാഃ
കേശാംശ്ഛിന്നാംസ്തദാകരോത് ।
സാ ജ്വലന്തീവ രോഷേണ
ദഹന്തീവ നിശാചരം ॥ **7.17.29** ॥ 718

ഉവാചാഗ്നിം സമാധായ
മരണായ കൃതത്വരാ ।
ധർഷിതായാസ്ത്വയാനാർയ
ന മേ ജീവിതമിഷ്യതേ ॥ **7.17.30** ॥ 719

രക്ഷസ്തസ്മാത് പ്രവേക്ഷ്യാമി
പശ്യതസ്തേ ഹുതാശനം ।
യസ്മാത് തു ധർഷിതാ ചാഹം
ത്വയാ പാപാത്മനാ വനേ ॥ **7.17.31** ॥ 720

തസ്മാത് തവ വധാർഥം ഹി
സമുത്പത്സ്യേ ഹ്യഹം പുനഃ ।
നഹി ശക്യഃ സ്ത്രിയാ ഹന്തും
പുരുഷഃ പാപനിശ്ചയഃ ॥ **7.17.32** ॥ 721

ശാപേ ത്വയി മയോത്സൃഷ്ടേ
തപസശ്ച വ്യയോ ഭവേത് ।
യദി ത്വസ്തി മയാ കിഞ്ചിത്
കൃതം ദത്തം ഹുതം തഥാ ॥ **7.17.33** ॥ 722

തസ്മാത് ത്വയോനിജാ സാധ്വീ
ഭവേയം ധർമിണഃ സുതാ ।

ഏവമുക്ത്വാ പ്രവിഷ്ടാ സാ
ജ്വലിതം ജാതവേദസം ॥ **7.17.34** ॥ 723

പപാത ച ദിവോ ദിവ്യാ
പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ സമന്തതഃ ।
പുനരേവ സമുദ്ഭൂതാ
പദ്മേ പദ്മസമപ്രഭാ ॥ **7.17.35** ॥ 724

തസ്മാദപി പുനഃ പ്രാപ്താ
പൂർവവത് തേന രക്ഷസാ ।
കൻയാം കമലഗർഭാഭാം
പ്രഗൃഹ്യ സ്വഗൃഹം യയൗ ॥ **7.17.36** ॥ 725

പ്രഗൃഹ്യ രാവണസ്ത്വേതാം
ദർശയാമാസ മന്ത്രിണേ ।
ലക്ഷണജ്ഞോ നിരീക്ഷ്യൈവ
രാവണം ചൈവമബ്രവീത് ॥ **7.17.37** ॥ 726

ഗൃഹസ്ഥൈഷാ ഹി സുശ്രോണീ
ത്വദ്വധായൈവ ദൃശ്യതേ ।
ഏതച്ഛ്രുത്വാർണവേ രാമ
താം പ്രചിക്ഷേപ രാവണഃ ॥ **7.17.38** ॥ 727

സാ ചൈവ ക്ഷിതിമാസാദ്യ
യജ്ഞായതനമധ്യഗാ ।
രാജ്ഞോ ഹലമുഖോത്കൃഷ്ടാ
പുനരപ്യുത്ഥിതാ സതീ ॥ **7.17.39** ॥ 728

സൈഷാ ജനകരാജസ്യ
പ്രസൂതാ തനയാ പ്രഭോ ।

തവ ഭാർയാ മഹാബാഹോ
വിഷ്ണുസ്ത്വം ഹി സനാതനഃ ॥ **7.17.40** ॥ 729

പൂർവം ക്രോധഹതഃ ശത്രു -
ർയയാസൗ നിഹതസ്തയാ ।
ഉപാശ്രയിത്വാ ശൈലാഭ -
സ്തവ വീർയമമാനുഷം ॥ **7.17.41** ॥ 730

ഏവമേഷാ മഹാഭാഗാ
മർത്യേഷ്വൂത്പത്സ്യതേ പുനഃ ।
ക്ഷേത്രേ ഹലമുഖോത്കൃഷ്ടേ
വേദ്യാമഗ്നിശിഖോപമാ ॥ **7.17.42** ॥ 731

ഏഷാ വേദവതീ നാമ
പൂർവമാസീത് കൃതേ യുഗേ ।
ത്രേതായുഗമനുപ്രാപ്യ
വധാർഥം തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **7.17.43** ॥ 732

ഉത്പന്നാ മൈഥിലകുലേ
ജനകസ്യ മഹാത്മനഃ ।
സീതോത്പന്നാ തു സീതേതി
മാനുഷൈഃ പുനരുച്യതേ ॥ **7.17.44** ॥ 733

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേന മരുത്തസ്യ പരാജയ ഇന്ദ്രാദിഭിർമയൂരാദിഭ്യോ വരദാനം ച

പ്രവിഷ്ടായാം ഹുതാശം തു
വേദവത്യാം സ രാവണഃ।
പുഷ്പകം തു സമാരുഹ്യ
പരിചക്രാമ മേദിനീം ॥ **7.18.1** ॥ 734

തതോ മരുത്തം നൃപതിം
യജന്തം സഹ ദൈവതൈഃ।
ഉശീരബീജമാസാദ്യ
ദദർശ സ തു രാവണഃ ॥ **7.18.2** ॥ 735

സംവർതോ നാമ ബ്രഹ്മർഷിഃ
സാക്ഷാദ് ഭ്രാതാ ബൃഹസ്പതേഃ।
യാജയാമാസ ധർമജ്ഞഃ
സർവൈർദേവഗണൈർവൃതഃ ॥ **7.18.3** ॥ 736

ദൃഷ്ട്വാ ദേവാസ്തു തദ് രക്ഷോ
വരദാനേന ദുർജയം।

തിർയഗ്യോനിം സമാവിഷ്ടാ -
സ്തസ്യ ധർഷണഭീരവഃ ॥ **7.18.4** ॥ 737

ഇന്ദ്രോ മയൂരഃ സംവൃത്തോ
ധർമരാജസ്തു വായസഃ।
കൃകലാസോ ധനാധ്യക്ഷോ
ഹംസശ്ച വരുണോഽഭവത് ॥ **7.18.5** ॥ 738

അൻയേഷ്വപി ഗതേഷ്വേവം
ദേവേഷ്വരിനിഷൂദന।
രാവണഃ പ്രാവിശദ് യജ്ഞം
സാരമേയ ഇവാശുചിഃ ॥ **7.18.6** ॥ 739

തം ച രാജാനമാസാദ്യ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
പ്രാഹ യുദ്ധം പ്രയച്ഛേതി
നിർജിതോഽസ്മീതി വാ വദ ॥ **7.18.7** ॥ 740

തതോ മരുത്തോ നൃപതിഃ
കോ ഭവാനിത്യുവാച തം।
അവഹാസം തതോ മുക്ത്വാ
രാവണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.18.8** ॥ 741

അകുതൂഹലഭാവേന
പ്രീതോഽസ്മി തവ പാർഥിവ।
ധനദസ്യാനുജം യോ മാം
നാവഗച്ഛസി രാവണം ॥ **7.18.9** ॥ 742

ത്രിഷു ലോകേഷു കോഽൻയോഽസ്തി
യോ ന ജാനാതി മേ ബലം।

ഭ്രാതരം യേന നിർജിത്യ
വിമാനമിദമാഹൃതം ॥ **7.18.10** ॥ 743

തതോ മരുത്തഃ സ നൃപ -
സ്തം രാവണമഥാബ്രവീത് ।
ധൻയഃ ഖലു ഭവാൻ യേന
ജ്യേഷ്ഠോ ഭ്രാതാ രണേ ജിതഃ ॥ **7.18.11** ॥ 744

ന ത്വയാ സദൃശഃ ശ്ലാഘ്യ -
സ്ത്രിഷു ലോകേഷു വിദ്യതേ ।
കം ത്വം പ്രാക്കേവലം ധർമം
ചരിത്വാ ലബ്ധവാൻ വരം ॥ **7.18.12** ॥ 745

ശ്രുതപൂർവം ഹി ന മയാ
ഭാഷസേ യാദൃശം സ്വയം ।
തിഷ്ഠേദാനീം ന മേ ജീവൻ
പ്രതിയാസ്യസി ദുർമതേ ॥ **7.18.13** ॥ 746

അദ്യ ത്വാം നിശിതൈർബാണൈഃ
പ്രേഷയാമി യമക്ഷയം ।
തതഃ ശരാസനം ഗൃഹ്യ
സായകാംശ്ച നരാധിപഃ ॥ **7.18.14** ॥ 747

രണായ നിർയയൗ ക്രുദ്ധഃ സംവർതോ മാർഗമാവൃണോത് ।
സോഽബ്രവീത് സ്നേഹസംയുക്തം മരുത്തം തം മഹാനൃഷിഃ ॥ **7.18.15** ॥ 748

ശ്രോതവ്യം യദി മദ്വാക്യം
സമ്പ്രഹാരോ ന തേ ക്ഷമഃ ।
മാഹേശ്വരമിദം സത്ര -
മസമാപ്തം കുലം ദഹേത് ॥ **7.18.16** ॥ 749

ദീക്ഷിതസ്യ കുതോ യുദ്ധം
ക്രോധിത്വം ദീക്ഷിതേ കുതഃ।
സംശയശ്ച ജയേ നിത്യം
രാക്ഷസശ്ച സുദുർജയഃ॥ **7.18.17**॥ 750

സ നിവൃത്തോ ഗുരോർവാക്യാ -
ൻമരുത്തഃ പൃഥിവീപതിഃ।
വിസൃജ്യ സശരം ചാപം
സ്വസ്ഥോ മഖമുഖോഽഭവത്॥ **7.18.18**॥ 751

തതസ്തം നിർജിതം മത്വാ
ഘോഷയാമാസ വൈ ശുകഃ।
രാവണോ ജയതീത്യുച്ചൈ -
ർഹർഷാന്നാദം വിമുക്തവാൻ॥ **7.18.19**॥ 752

താൻ ഭക്ഷയിത്വാ തത്രസ്ഥാൻ
മഹർഷീൻ യജ്ഞമാഗതാൻ।
വിതൃപ്തോ രുധിരൈസ്തേഷാം
പുനഃ സമ്പ്രയയൗ മഹീം॥ **7.18.20**॥ 753

രാവണേ തു ഗതേ ദേവാഃ
സേന്ദ്രാശ്ചൈവ ദിവൗകസഃ।
തതഃ സ്വാം യോനിമാസാദ്യ
താനി സത്ത്വാനി ചാബ്രുവൻ॥ **7.18.21**॥ 754

ഹർഷാത് തദാബ്രവീദിന്ദ്രോ
മയൂരം നീലബർഹിണം।
പ്രീതോഽസ്മി തവ ധർമജ്ഞ
ഭുജംഗാദ്ധി ന തേ ഭയം॥ **7.18.22**॥ 755

ഇദം നേത്രസഹസ്രം തു
യത് തദ് ബർഹേ ഭവിഷ്യതി।
വർഷമാണേ മയി മുദം
പ്രാപ്സ്യസേ പ്രീതിലക്ഷണാം ॥ **7.18.23** ॥ 756

ഏവമിന്ദ്രോ വരം പ്രാദാൻമയൂരസ്യ സുരേശ്വരഃ ॥ **7.18.24** ॥ 757

നീലാഃ കില പുരാ ബർഹാ
മയൂരാണാം നരാധിപ।
സുരാധിപാദ് വരം പ്രാപ്യ
ഗതാഃ സർവേഽപി ബർഹിണഃ ॥ **7.18.25** ॥ 758

ധർമരാജോഽബ്രവീദ് രാമ
പ്രാഗ്വംശേ വായസം പ്രതി।
പക്ഷിംസ്തവാസ്മി സുപ്രീതഃ
പ്രീതസ്യ വചനം ശൃണു ॥ **7.18.26** ॥ 759

യഥാൻയേ വിവിധൈ രോഗൈഃ
പീഡ്യന്തേ പ്രാണിനോ മയാ।
തേ ന തേ പ്രഭവിഷ്യന്തി
മയി പ്രീതേ ന സംശയഃ ॥ **7.18.27** ॥ 760

മൃത്യുതസ്തേ ഭയം നാസ്തി
വരാൻ മമ വിഹംഗമ।
യാവത് ത്വാം ന വധിഷ്യന്തി
നരാസ്താവദ് ഭവിഷ്യസി ॥ **7.18.28** ॥ 761

യേ ച മദ്വിഷയസ്ഥാ വൈ
മാനവാഃ ക്ഷുധയാർദിതാഃ।

ത്വയി ഭുക്തേ സുതൃപ്താസ്തേ
ഭവിഷ്യന്തി സബാന്ധവാഃ ॥ **7.18.29** ॥ 762

വരുണസ്ത്വബ്രവീദ്ധംസം
ഗംഗാതോയവിചാരിണം ।
ശ്രൂയതാം പ്രീതിസംയുക്തം
വചഃ പത്രരഥേശ്വര ॥ **7.18.30** ॥ 763

വർണോ മനോരമഃ സൗമ്യ -
ശ്ചന്ദ്രമണ്ഡലസന്നിഭഃ ।
ഭവിഷ്യതി തവോദഗ്രഃ
ശുദ്ധഫേനസമപ്രഭഃ ॥ **7.18.31** ॥ 764

മച്ഛരീരം സമാസാദ്യ
കാന്തോ നിത്യം ഭവിഷ്യസി ।
പ്രാപ്സ്യസേ ചാതുലാം പ്രീതി -
മേതൻമേ പ്രീതിലക്ഷണം ॥ **7.18.32** ॥ 765

ഹംസാനാം ഹി പുരാ രാമ
ന വർണഃ സർവപാണ്ഡുരഃ ।
പക്ഷാ നീലാഗ്രസംവീതാഃ
ക്രോഡാഃ ശഷ്പാഗ്രനിർമലാഃ ॥ **7.18.33** ॥ 766

അഥാബ്രവീദ് വൈശ്രവണഃ
കൃകലാസം ഗിരൗ സ്ഥിതം ।
ഹൈരണ്യം സമ്പ്രയച്ഛാമി
വർണം പ്രീതസ്തവാപ്യഹം ॥ **7.18.34** ॥ 767

സദ്രവ്യം ച ശിരോ നിത്യം
ഭവിഷ്യതി തവാക്ഷയം ।

ഏഷ കാഞ്ചനകോ വർണോ
മത്പ്രീത്യാ തേ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.18.35** ॥ 768

ഏവം ദത്ത്വാ വരാംസ്തേഭ്യ -
സ്തസ്മിൻ യജ്ഞോത്സവേ സുരാഃ ।
നിവൃത്തേ സഹ രാജ്ഞാ തേ
പുനഃ സ്വഭവനം ഗതാഃ ॥ **7.18.36** ॥ 769

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടാദശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേനാനരണ്യസ്യ വധസ്തതസ്തസ്യ ശാപപ്രാപ്തിശ്ച

അഥ ജിത്വാ മരുത്തം സ
പ്രയയൗ രാക്ഷസാധിപഃ।
നഗരാണി നരേന്ദ്രാണാം
യുദ്ധകാങ്ക്ഷീ ദശാനനഃ ॥ **7.19.1** ॥ 770

സമാസാദ്യ തു രാജേന്ദ്രാൻ
മഹേന്ദ്രവരുണോപമാൻ।
അബ്രവീദ് രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു
യുദ്ധം മേ ദീയതാമിതി ॥ **7.19.2** ॥ 771

നിർജിതാഃ സ്മേതി വാ ബ്രൂത
ഏഷ മേ ഹി സുനിശ്ചയഃ।
അൻയഥാ കുർവതാമേവം
മോക്ഷോ നൈവോപപദ്യതേ ॥ **7.19.3** ॥ 772

തതസ്ത്വഭീരവഃ പ്രാജ്ഞാഃ
പാർഥിവാ ധർമനിശ്ചയാഃ।
മന്ത്രയിത്വാ തതോഽൻയോൻയം
രാജാനഃ സുമഹാബലാഃ ॥ **7.19.4** ॥ 773

നിർജിതാഃ സ്മേത്യഭാഷന്ത
ജ്ഞാത്വാ വരബലം രിപോഃ।
ദുഷ്യന്തഃ സുരഥോ ഗാധി -
ർഗയോ രാജാ പുരൂരവാഃ ॥ **7.19.5** ॥ 774

ഏതേ സർവേഽബ്രുവംസ്താത
നിർജിതാഃ സ്മേതി പാർഥിവാഃ।
അഥായോധ്യാം സമാസാദ്യ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **7.19.6** ॥ 775

സുഗുപ്താമനരണ്യേന
ശക്രേണേവാമരാവതീം।
സ തം പുരുഷശാർദൂലം
പുരന്ദരസമം ബലേ ॥ **7.19.7** ॥ 776

പ്രാഹ രാജാനമാസാദ്യ
യുദ്ധം ദേഹീതി രാവണഃ।
നിർജിതോഽസ്മീതി വാ ബ്രൂഹി
ത്വമേവം മമ ശാസനം ॥ **7.19.8** ॥ 777

അയോധ്യാധിപതിസ്തസ്യ
ശ്രുത്വാ പാപാത്മനോ വചഃ।
അനരണ്യസ്തു സങ്ക്രുദ്ധോ
രാക്ഷസേന്ദ്രമഥാബ്രവീത് ॥ **7.19.9** ॥ 778

ദീയതേ ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം തേ
രാക്ഷസാധിപതേ മയാ।
സന്തിഷ്ഠ ക്ഷിപ്രമായത്തോ
ഭവ ചൈവം ഭവാമ്യഹം ॥ **7.19.10** ॥ 779

അഥ പൂർവം ശ്രുതാർഥേന
നിർജിതം സുമഹദ് ബലം।
നിഷ്ക്രാമത് തന്നരേന്ദ്രസ്യ
ബലം രക്ഷോവധോദ്യതം ॥ **7.19.11** ॥ 780

നാഗാനാം ദശസാഹസ്രം
വാജിനാം നിയുതം തഥാ।
രഥാനാം ബഹുസാഹസ്രം
പത്തീനാം ച നരോത്തമ ॥ **7.19.12** ॥ 781

മഹീം സംഹാദ്യ നിഷ്ക്രാന്തം
സപദാതിരഥം രണേ।
തതഃ പ്രവൃത്തം സുമഹദ്
യുദ്ധം യുദ്ധവിശാരദ ॥ **7.19.13** ॥ 782

അനരണ്യസ്യ നൃപതേ
രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ ചാദ്ഭുതം।
തദ് രാവണബലം പ്രാപ്യ
ബലം തസ്യ മഹീപതേഃ ॥ **7.19.14** ॥ 783

പ്രാണശ്യത തദാ സർവം
ഹവ്യം ഹുതമിവാനലേ।
യുദ്ധ്വാ ച സുചിരം കാലം
കൃത്വാ വിക്രമമുത്തമം ॥ **7.19.15** ॥ 784

പ്രജ്വലന്തം തമാസാദ്യ
ക്ഷിപ്രമേവാവശേഷിതം।
പ്രാവിശത് സങ്കുലം തത്ര
ശലഭാ ഇവ പാവകം ॥ **7.19.16** ॥ 785

സോഽപശ്യത് തന്നരേന്ദ്രസ്തു
നശ്യമാനം മഹാബലം।
മഹാർണവം സമാസാദ്യ
വനാപഗശതം യഥാ ॥ **7.19.17** ॥ 786

തതഃ ശക്രധനുഃപ്രഖ്യം
ധനുർവിസ്ഫാരയൻ സ്വയം।
ആസസാദ നരേന്ദ്രസ്തം
രാവണം ക്രോധമൂർഛിതഃ ॥ **7.19.18** ॥ 787

അനരണ്യേന തേഽമാത്യാ
മാരീചശുകസാരണാഃ।
പ്രഹസ്തസഹിതാ ഭഗ്നാ
വ്യദ്രവന്ത മൃഗാ ഇവ ॥ **7.19.19** ॥ 788

തതോ ബാണശതാൻയഷ്ടൗ
പാതയാമാസ മൂർധനി।
തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
ഇക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനഃ ॥ **7.19.20** ॥ 789

തസ്യ ബാണാഃ പതന്തസ്തേ
ചക്രിരേ ന ക്ഷതം ക്വചിത്।
വാരിധാരാ ഇവാഭ്രേഭ്യഃ
പതന്ത്യോ ഗിരിമൂർധനി ॥ **7.19.21** ॥ 790

തതോ രാക്ഷസരാജേന
ക്രുദ്ധേന നൃപതിസ്തദാ।
തലേനാഭിഹതോ മൂർധ്നി
സ രഥാന്നിപപാത ഹ ॥ **7.19.22** ॥ 791

സ രാജാ പതിതോ ഭൂമൗ
വിഹ്വലഃ പ്രവിവേപിതഃ।
വജ്രദഗ്ധ ഇവാരണ്യേ
സാലോ നിപതിതോ യഥാ ॥ **7.19.23** ॥ 792

തം പ്രഹസ്യാബ്രവീദ് രക്ഷ
ഇക്ഷ്വാകും പൃഥിവീപതിം।
കിമിദാനീം ഫലം പ്രാപ്തം
ത്വയാ മാം പ്രതി യുധ്യതാ ॥ **7.19.24** ॥ 793

ത്രൈലോക്യേ നാസ്തി യോ ദ്വന്ദ്വം
മമ ദദ്യാന്നരാധിപ।
ശങ്കേ പ്രസക്തോ ഭോഗേഷു
ന ശൃണോഷി ബലം മമ ॥ **7.19.25** ॥ 794

തസ്യൈവം ബ്രുവതോ രാജാ
മന്ദാസുർവാക്യമബ്രവീത്।
കിം ശക്യമിഹ കർതും വൈ
കാലോ ഹി ദുരതിക്രമഃ ॥ **7.19.26** ॥ 795

നഹ്യഹം നിർജിതോ രക്ഷ -
സ്ത്വയാ ചാത്മപ്രശംസിനാ।
കാലേനൈവ വിപന്നോഽഹം
ഹേതുഭൂതസ്തു മേ ഭവാൻ ॥ **7.19.27** ॥ 796

കിം ത്വിദാനീം മയാ ശക്യം
കർതും പ്രാണപരിക്ഷയേ।
ന ഹ്യഹം വിമുഖോ രക്ഷോ
യുദ്ധ്യമാനസ്ത്വയാ ഹതഃ ॥ **7.19.28** ॥ 797

ഇക്ഷ്വാകുപരിഭാവിത്വാദ്
വചോ വക്ഷ്യാമി രാക്ഷസ।
യദി ദത്തം യദി ഹുതം
യദി മേ സുകൃതം തപഃ।
യദി ഗുപ്താഃ പ്രജാഃ സമ്യക്
തദാ സത്യം വചോഽസ്തു മേ ॥ **7.19.29** ॥ 798

ഉത്പത്സ്യതേ കുലേ ഹ്യസ്മി -
ന്നിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം।
രാമോ ദാശരഥിർനാമ
സ തേ പ്രാണാൻ ഹരിഷ്യതി ॥ **7.19.30** ॥ 799

തതോ ജലധരോദഗ്ര -
സ്താഡിതോ ദേവദുന്ദുഭിഃ।
തസ്മിന്നുദാഹതേ ശാപേ
പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ഖാച്ച്യുതാ ॥ **7.19.31** ॥ 800

തതഃ സ രാജാ രാജേന്ദ്ര
ഗതഃ സ്ഥാനം ത്രിവിഷ്ടപം।
സ്വർഗതേ ച നൃപേ തസ്മിൻ
രാക്ഷസഃ സോഽപസർപത ॥ **7.19.32** ॥ 801

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ വിംശഃ സർഗഃ ॥

നാരദേന രാവണസ്യ പ്രബോധനം തസ്യ പ്രേരണയാ രാവണസ്യ യുദ്ധാർഥം യമലോകേ ഗമനം നാരദസ്യ തദ്വിഷയേ വിചാരശ്ച

തതോ വിത്രാസയൻ മർത്യാൻ
പൃഥിവ്യാം രാക്ഷസാധിപഃ।
ആസസാദ ഘനേ തസ്മിൻ
നാരദം മുനിപുംഗവം ॥ **7.20.1** ॥ 802

തസ്യാഭിവാദനം കൃത്വാ
ദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ।
അബ്രവീത് കുശലം പൃഷ്ട്വാ
ഹേതുമാഗമനസ്യ ച ॥ **7.20.2** ॥ 803

നാരദസ്തു മഹാതേജാ
ദേവർഷിരമിതപ്രഭഃ।
അബ്രവീൻമേഘപൃഷ്ഠസ്ഥോ
രാവണം പുഷ്പകേ സ്ഥിതം ॥ **7.20.3** ॥ 804

രാക്ഷസാധിപതേ സൗമ്യ
തിഷ്ഠ വിശ്രവസഃ സുത।

പ്രീതോഽസ്മ്യഭിജനോപേത
വിക്രമൈരൂർജിതൈസ്തവ ॥ **7.20.4** ॥ 805

വിഷ്ണുനാ ദൈത്യഘാതൈശ്ച
ഗന്ധർവോരഗധർഷണൈഃ।
ത്വയാ സമം വിമർദൈശ്ച
ഭൃശം ഹി പരിതോഷിതഃ ॥ **7.20.5** ॥ 806

കിഞ്ചിദ് വക്ഷ്യാമി താവത് തു
ശ്രോതവ്യം ശ്രോഷ്യസേ യദി।
തൻമേ നിഗദതസ്താത
സമാധിം ശ്രവണേ കുരു ॥ **7.20.6** ॥ 807

കിമയം വധ്യതേ താത
ത്വയാവധ്യേന ദൈവതൈഃ।
ഹത ഏവ ഹ്യയം ലോകോ
യദാ മൃത്യുവശം ഗതഃ ॥ **7.20.7** ॥ 808

ദേവദാനവദൈത്യാനാം
യക്ഷഗന്ധർവരക്ഷസാം।
അവധ്യേന ത്വയാ ലോകഃ
ക്ലേഷ്ടും യോഗ്യോ ന മാനുഷഃ ॥ **7.20.8** ॥ 809

നിത്യം ശ്രേയസി സമ്മൂഢം
മഹദ്ഭിർവ്യസനൈർവൃതം।
ഹൻയാത് കസ്താദൃശം ലോകം
ജരാവ്യാധിശതൈരയുതം ॥ **7.20.9** ॥ 810

തൈസ്തൈരനിഷ്ടോപഗമൈ -
രജസ്രം യത്ര കുത്ര കഃ।

മതിമാൻ മാനുഷേ ലോകേ
യുദ്ധേന പ്രണയീ ഭവേത് ॥ **7.20.10** ॥ 811

ക്ഷീയമാണം ദൈവഹതം
ക്ഷുത്പിപാസാജരാദിഭിഃ ।
വിഷാദശോകസമ്മൂഢം
ലോകം ത്വം ക്ഷപയസ്വ മാ ॥ **7.20.11** ॥ 812

പശ്യ താവൻമഹാബാഹോ
രാക്ഷസേശ്വര മാനുഷം ।
മൂഢമേവം വിചിത്രാർഥം
യസ്യ ന ജ്ഞായതേ ഗതിഃ ॥ **7.20.12** ॥ 813

ക്വചിദ് വാദിത്രനൃത്യാദി
സേവ്യതേ മുദിതൈർജനൈഃ ।
രുദ്യതേ ചാപരൈരാർതൈ -
ർധാരാശ്രുനയനാനനൈഃ ॥ **7.20.13** ॥ 814

മാതാപിതൃസുതസ്നേഹ -
ഭാർയാബന്ധുമനോരമൈഃ ।
മോഹിതോഽയം ജനോ ധ്വസ്തഃ
ക്ലേശം സ്വം നാവബുധ്യതേ ॥ **7.20.14** ॥ 815

തത്കിമേവം പരിക്ലിശ്യ
ലോകം മോഹനിരാകൃതം ।
ജിത ഏവ ത്വയാ സൗമ്യ
മർത്യലോകോ ന സംശയഃ ॥ **7.20.15** ॥ 816

അവശ്യമേഭിഃ സർവൈശ്ച
ഗന്തവ്യം യമസാദനം ।

തന്നിഗൃഹ്ണീഷ്വ പൗലസ്ത്യ
യമം പരപുരഞ്ജയ ॥ **7.20.16** ॥ 817

തസ്മിഞ്ജിതേ ജിതം സർവം
ഭവത്യേവ ന സംശയഃ।
ഏവമുക്തസ്തു ലങ്കേശോ
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ॥ **7.20.17** ॥ 818

അബ്രവീന്നാരദം തത്ര
സമ്പ്രഹസ്യാഭിവാദ്യ ച।
മഹർഷേ ദേവഗന്ധർവ -
വിഹാര സമരപ്രിയ ॥ **7.20.18** ॥ 819

അഹം സമുദ്യതോ ഗന്തും
വിജയാർഥം രസാതലം।
തതോ ലോകത്രയം ജിത്വാ
സ്ഥാപ്യ നാഗാൻ സുരാൻ വശേ ॥ **7.20.19** ॥ 820

സമുദ്രമമൃതാർഥം ച
മഥിഷ്യാമി രസാലയം।
അഥാബ്രവീദ് ദശഗ്രീവം
നാരദോ ഭഗവാന്ഋഷിഃ ॥ **7.20.20** ॥ 821

ക്വ ഖൽവിദാനീം മാർഗേണ
ത്വയേഹാൻയേന ഗമ്യതേ।
അയം ഖലു സുദുർഗമ്യഃ
പ്രേതരാജപുരം പ്രതി ॥ **7.20.21** ॥ 822

മാർഗോ ഗച്ഛതി ദുർധർഷ
യമസ്യാമിത്രകർശന।

സ തു ശാരദമേഘാഭം
ഹാസം മുക്ത്വാ ദശാനനഃ ॥ **7.20.22** ॥ 823

ഉവാച കൃതമിത്യേവ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ।
തസ്മാദേവമഹം ബ്രഹ്മൻ
വൈവസ്വതവധോദ്യതഃ ॥ **7.20.23** ॥ 824

ഗച്ഛാമി ദക്ഷിണാമാശാം
യത്ര സൂര്യാത്മജോ നൃപഃ ।
മയാ ഹി ഭഗവൻ ക്രോധാത്
പ്രതിജ്ഞാതം രണാർഥിനാ ॥ **7.20.24** ॥ 825

അവജേഷ്യാമി ചതുരോ
ലോകപാലാനിതി പ്രഭോ ।
തദിഹ പ്രസ്ഥിതോഽഹം വൈ
പിതൃരാജപുരം പ്രതി ॥ **7.20.25** ॥ 826

പ്രാണിസങ്ക്ലേശകർതാരം
യോജയിഷ്യാമി മൃത്യുനാ ।
ഏവമുക്ത്വാ ദശഗ്രീവോ
മുനിം തമഭിവാദ്യ ച ॥ **7.20.26** ॥ 827

പ്രയയൗ ദക്ഷിണാമാശാം
പ്രവിഷ്ടഃ സഹ മന്ത്രിഭിഃ ।
നാരദസ്തു മഹാതേജാ
മുഹൂർതം ധ്യാനമാസ്ഥിതഃ ॥ **7.20.27** ॥ 828

ചിന്തയാമാസ വിപ്രേന്ദ്രോ
വിധൂമ ഇവ പാവകഃ ।

യേന ലോകാസ്ത്രയഃ സേന്ദ്രാഃ
ക്ലിശ്യന്തേ സചരാചരാഃ ॥ **7.20.28** ॥ 829

ക്ഷീണേ ചായുഷി ധർമേണ
സ കാലോ ജേഷ്യതേ കഥം ।
സ്വദത്തകൃതസാക്ഷീ യോ
ദ്വിതീയ ഇവ പാവകഃ ॥ **7.20.29** ॥ 830

ലബ്ധസംജ്ഞാ വിചേഷ്ടന്തേ
ലോകാ യസ്യ മഹാത്മനഃ ।
യസ്യ നിത്യം ത്രയോ ലോകാ
വിദ്രവന്തി ഭയാർദിതാഃ ॥ **7.20.30** ॥ 831

തം കഥം രാക്ഷസേന്ദ്രോഽസൗ
സ്വയമേവ ഗമിഷ്യതി ।
യോ വിധാതാ ച ധാതാ ച
സുകൃതം ദുഷ്കൃതം തഥാ ॥ **7.20.31** ॥ 832

ത്രൈലോക്യം വിജിതം യേന
തം കഥം വിജയിഷ്യതേ ।
അപരം കിം തു കൃത്വൈവം
വിധാനം സംവിധാസ്യതി ॥ **7.20.32** ॥ 833

കൗതൂഹലസമുത്പന്നോ
യാസ്യാമി യമസാദനം ।
വിമർദം ദ്രഷ്ടുമനയോ -
ർയമരാക്ഷസയോഃ സ്വയം ॥ **7.20.33** ॥ 834

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ വിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകവിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണകർതൃകം യമലോകസ്യോപർയാക്രമണം തേന യമസൈനികാനാം സംഹരണം ച

ഏവം സഞ്ചിന്ത്യ വിപ്രേന്ദ്രോ
ജഗാമ ലഘുവിക്രമഃ।
ആഖ്യാതും തദ് യഥാവൃത്തം
യമസ്യ സദനം പ്രതി ॥ **7.21.1** ॥ 835

അപശ്യത് സ യമം തത്ര
ദേവമഗ്നിപുരസ്കൃതം।
വിധാനമനുതിഷ്ഠന്തം
പ്രാണിനോ യസ്യ യാദൃശം ॥ **7.21.2** ॥ 836

സ തു ദൃഷ്ട്വാ യമഃ പ്രാപ്തം
മഹർഷിം തത്ര നാരദം।
അബ്രവീത് സുഖമാസീന -
മർഘ്യമാവേദ്യ ധർമതഃ ॥ **7.21.3** ॥ 837

കച്ചിത് ക്ഷേമം നു ദേവർഷേ
കച്ചിദ് ധർമോ ന നശ്യതി।

കിമാഗമനകൃത്യം തേ
ദേവഗന്ധർവസേവിത ॥ **7.21.4** ॥ 838

അബ്രവീത് തു തദാ വാക്യം
നാരദോ ഭഗവാനൃഷിഃ ।
ശ്രൂയതാമഭിധാസ്യാമി
വിധാനം ച വിധീയതാം ॥ **7.21.5** ॥ 839

ഏഷ നാമ്നാ ദശഗ്രീവഃ
പിതൃരാജ നിശാചരഃ ।
ഉപയാതി വശം നേതും
വിക്രമൈസ്ത്വാം സുദുർജയം ॥ **7.21.6** ॥ 840

ഏതേന കാരണേനാഹം
ത്വരിതോ ഹ്യാഗതഃ പ്രഭോ ।
ദണ്ഡപ്രഹരണസ്യാദ്യ
തവ കിം നു ഭവിഷ്യതി ॥ **7.21.7** ॥ 841

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ദൂരാ -
ദംശുമന്തമിവോദിതം ।
ദദൃശുർദീപ്തമായാന്തം
വിമാനം തസ്യ രക്ഷസഃ ॥ **7.21.8** ॥ 842

തം ദേശം പ്രഭയാ തസ്യ
പുഷ്പകസ്യ മഹാബലഃ ।
കൃത്വാ വിതിമിരം സർവം
സമീപമഭ്യവർതത ॥ **7.21.9** ॥ 843

സോഽപശ്യത് സ മഹാബാഹു -
ർദശഗ്രീവസ്തതസ്തതഃ ।

പ്രാണിനഃ സുകൃതം ചൈവ
ഭുഞ്ജാനാംശ്ചൈവ ദുഷ്കൃതം ॥ **7.21.10** ॥ 844

അപശ്യത് സൈനികാംശ്ചാസ്യ
യമസ്യാനുചരൈഃ സഹ ।
യമസ്യ പുരുഷൈരുഗ്രൈ -
ർഘോരരൂപൈർഭയാനകൈഃ ॥ **7.21.11** ॥ 845

ദദർശ വധ്യമാനാംശ്ച
ക്ലിശ്യമാനാംശ്ച ദേഹിനഃ ।
ക്രോശതശ്ച മഹാനാദം
തീവ്രനിഷ്ടനതത്പരാൻ ॥ **7.21.12** ॥ 846

കൃമിഭിർഭക്ഷ്യമാണാംശ്ച
സാരമേയൈശ്ച ദാരുണൈഃ ।
ശ്രോത്രായാസകരാ വാചോ
വദതശ്ച ഭയാവഹാഃ ॥ **7.21.13** ॥ 847

സന്താർയമാണാൻ വൈതരണീം
ബഹുശഃ ശോണിതോദകാം ।
ബാലുകാസു ച തപ്താസു
തപ്യമാനാൻ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **7.21.14** ॥ 848

അസിപത്രവനേ ചൈവ
ഭിദ്യമാനാനധാർമികാൻ ।
രൗരവേ ക്ഷാരനദ്യാം ച
ക്ഷുരധാരാസു ചൈവ ഹി ॥ **7.21.15** ॥ 849

പാനീയം യാചമാനാംശ്ച
തൃഷിതാൻ ക്ഷുധിതാനപി ।

ശവഭൂതാൻ കൃശാൻ ദീനാൻ
വിവർണാൻ മുക്തമൂർധജാൻ ॥ **7.21.16** ॥ 850

മലപങ്കധരാൻ ദീനാൻ
രൂക്ഷാംശ്ച പരിധാവതഃ।
ദദർശ രാവണോ മാർഗേ
ശതശോഽഥ സഹസ്രശഃ ॥ **7.21.17** ॥ 851

കാംശ്ചിച്ച ഗൃഹമുഖ്യേഷു
ഗീതവാദിത്രനിഃസ്വനൈഃ।
പ്രമോദമാനാനദ്രാക്ഷീദ്
രാവണഃ സുകൃതൈഃ സ്വകൈഃ ॥ **7.21.18** ॥ 852

ഗോരസം ഗോപ്രദാതാരോ
ഹ്യന്നം ചൈവാന്നദായിനഃ।
ഗൃഹാംശ്ച ഗൃഹദാതാരഃ
സ്വകർമഫലമശ്നതഃ ॥ **7.21.19** ॥ 853

സുവർണമണിമുക്താഭിഃ
പ്രമദാഭിരലങ്കൃതാൻ।
ധാർമികാനപരാംസ്തത്ര
ദീപ്യമാനാൻ സ്വതേജസാ ॥ **7.21.20** ॥ 854

ദദർശ സ മഹാബാഹൂ
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
തതസ്താൻ ഭിദ്യമാനാംശ്ച
കർമഭിർദുഷ്കൃതൈഃ സ്വകൈഃ ॥ **7.21.21** ॥ 855

രാവണോ മോചയാമാസ
വിക്രമേണ ബലാദ് ബലീ।

പ്രാണിനോ മോക്ഷിതാസ്തേന
ദശഗ്രീവേണ രക്ഷസാ ॥ **7.21.22** ॥ 856

സുഖമാപുർമുഹൂർതം തേ
ഹ്യതർകിതമചിന്തിതം ।
പ്രേതേഷു മുച്യമാനേഷു
രാക്ഷസേന മഹീയസാ ॥ **7.21.23** ॥ 857

പ്രേതഗോപാഃ സുസങ്ക്രുദ്ധാ
രാക്ഷസേന്ദ്രമഭിദ്രവൻ ।
തതോ ഹലഹലാശബ്ദഃ
സർവദിഗ്ഭ്യഃ സമുത്ഥിതഃ ॥ **7.21.24** ॥ 858

ധർമരാജസ്യ യോധാനാം
ശൂരാണാം സമ്പ്രധാവതാം ।
തേ പ്രാസൈഃ പരിഘൈഃ ശൂലൈ -
ർമുസലൈഃ ശക്തിതോമരൈഃ ॥ **7.21.25** ॥ 859

പുഷ്പകം സമധർഷന്ത
ശൂരാഃ ശതസഹസ്രശഃ ।
തസ്യാസനാനി പ്രാസാദാൻ
വേദികാസ്തോരണാനി ച ॥ **7.21.26** ॥ 860

പുഷ്പകസ്യ ബഭഞ്ജുസ്തേ
ശീഘ്രം മധുകരാ ഇവ ।
ദേവനിഷ്ഠാനഭൂതം തദ്
വിമാനം പുഷ്പകം മൃധേ ॥ **7.21.27** ॥ 861

ഭജ്യമാനം തഥൈവാസീ -
ദക്ഷയം ബ്രഹ്മതേജസാ ।

അസംഖ്യാ സുമഹത്യാസീത്
തസ്യ സേനാ മഹാത്മനഃ ॥ **7.21.28** ॥ 862

ശൂരാണാമഗ്രയാത്യൂണാം
സഹസ്രാണി ശതാനി ച ।
തതോ വ്യക്ഷൈശ്ച ശൈലൈശ്ച
പ്രാസാദാനാം ശതൈസ്തഥാ ॥ **7.21.29** ॥ 863

തതസ്തേ സചിവാസ്തസ്യ
യഥാകാമം യഥാബലം ।
അയുധ്യന്ത മഹാവീരാഃ
സ ച രാജാ ദശാനനഃ ॥ **7.21.30** ॥ 864

തേ തു ശോണിതദിഗ്ധാംഗാഃ
സർവശസ്ത്രസമാഹതാഃ ।
അമാത്യാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
ചക്രുരായോധനം മഹത് ॥ **7.21.31** ॥ 865

അൻയോൻയം തേ മഹാഭാഗാ
ജഘ്നുഃ പ്രഹരണൈർഭൃശം ।
യമസ്യ ച മഹാബാഹോ
രാവണസ്യ ച മന്ത്രിണഃ ॥ **7.21.32** ॥ 866

അമാത്യാംസ്താംസ്തു സന്ത്യജ്യ
യമയോധാ മഹാബലാഃ ।
തമേവ ചാഭ്യധാവന്ത
ശൂലവർഷൈർദശാനനം ॥ **7.21.33** ॥ 867

തതഃ ശോണിതദിഗ്ധാംഗഃ
പ്രഹാരൈർജർജരീകൃതഃ ।

ഫുൽലാശോക ഇവാഭാതി
പുഷ്പകേ രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **7.21.34** ॥ 868

സ തു ശൂലഗദാപ്രാസാ -
ംഛരക്ഷതിതോമരസായകാൻ।
മുസലാനി ശിലാവൃക്ഷാൻ
മുമോചാസ്ത്രബലാദ് ബലീ ॥ **7.21.35** ॥ 869

തരൂണാം ച ശിലാനാം ച
ശസ്ത്രാണാം ചാതിദാരുണം।
യമസൈന്യേഷു തദ് വർഷം
പപാത ധരണീതലേ ॥ **7.21.36** ॥ 870

താംസ്തു സർവാൻ വിനിർഭിദ്യ
തദസ്ത്രമപഹത്യ ച।
ജഘ്നുസ്തേ രാക്ഷസം ഘോര -
മേകം ശതസഹസ്രശഃ ॥ **7.21.37** ॥ 871

പരിവാര്യ ച തം സർവേ
ശൈലം മേഘോത്കരാ ഇവ।
ഭിന്ദിപാലൈശ്ച ശൂലൈശ്ച
നിരുച്ഛ്വാസമപോഥയൻ ॥ **7.21.38** ॥ 872

വിമുക്തകവചഃ ക്രുദ്ധഃ
സിക്തഃ ശോണിതവിസ്രവൈഃ।
തതഃ സ പുഷ്പകം ത്യക്ത്വാ
പൃഥിവ്യാമവതിഷ്ഠത ॥ **7.21.39** ॥ 873

തതഃ സ കാർമുകീ ബാണീ
സമരേ ചാഭിവർധത।

ലബ്ധസംജ്ഞോ മുഹൂർതേന
ക്രുദ്ധസ്തസ്ഥൗ യഥാന്തകഃ ॥ **7.21.40** ॥ 874

തതഃ പാശുപതം ദിവ്യ -
മസ്ത്രം സന്ധായ കാർമുകേ ।
തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി താനുക്ത്വാ
തച്ചാപം വ്യപകർഷത ॥ **7.21.41** ॥ 875

ആകർണാത് സ വികൃഷ്യാഥ
ചാപമിന്ദ്രാരിരാഹവേ ।
മുമോച തം ശരം ക്രുദ്ധ -
സ്ത്രിപുരേ ശങ്കരോ യഥാ ॥ **7.21.42** ॥ 876

തസ്യ രൂപം ശരസ്യാസീത്
സധൂമജ്വാലമണ്ഡലം ।
വനം ദഹിഷ്യതോ ഘർമേ
ദാവാഗ്നേരിവ മൂർച്ഛതഃ ॥ **7.21.43** ॥ 877

ജ്വാലാമാലീ സ തു ശരഃ
ക്രവ്യാദാനുഗതോ രണേ ।
മുക്തോ ഗുൽമാൻ ദ്രുമാംശ്ചാപി
ഭസ്മ കൃത്വാ പ്രധാവതി ॥ **7.21.44** ॥ 878

തേ തസ്യ തേജസാ ദഗ്ധാഃ
സൈന്യാ വൈവസ്വതസ്യ തു ।
രണേ തസ്മിൻ നിപതിതാ
മാഹേന്ദ്രാ ഇവ കേതവഃ ॥ **7.21.45** ॥ 879

തതസ്തു സചിവൈഃ സാർധം
രാക്ഷസോ ഭീമവിക്രമഃ ।

നനാദ സുമഹാനാദം
കമ്പയന്നിവ മേദിനീം ॥ **7.21.46** ॥ 880

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ ॥

യമരാവണയോർയുദ്ധം യമേന രാവണവധാർഥമുത്ഥാപിതസ്യ കാലദണ്ഡസ്യ ബ്രഹ്മണ ആജ്ഞയാ നിവർതനം വിജയിനോ രാവണസ്യ യമലോകാത് പ്രസ്ഥാനം ച

സ തസ്യ തു മഹാനാദം
    ശ്രുത്വാ വൈവസ്വതഃ പ്രഭുഃ।
ശത്രും വിജയിനം മേനേ
    സ്വബലസ്യ ച സങ്ക്ഷയം ॥ **7.22.1** ॥ 881

സ ഹി യോധാൻ ഹതാൻ മത്വാ
    ക്രോധസംരക്തലോചനഃ।
അബ്രവീത് ത്വരിതഃ സൂതം
    രഥോ മേ ഉപനീയതാം ॥ **7.22.2** ॥ 882

തസ്യ സൂതസ്തദാ ദിവ്യ -
    മുപസ്ഥാപ്യ മഹാരഥം।
സ്ഥിതഃ സ ച മഹാതേജാ
    അധ്യാരോഹത തം രഥം ॥ **7.22.3** ॥ 883

പ്രാസമുദ്ഗരഹസ്തശ്ച
    മൃത്യുസ്തസ്യാഗ്രതഃ സ്ഥിതഃ।

യേന സങ്ക്ഷിപ്യതേ സർവം
ത്രൈലോക്യമിദമവ്യയം ॥ **7.22.4** ॥ 884

കാലദണ്ഡസ്തു പാർശ്വസ്ഥോ
മൂർതിമാനസ്യ ചാഭവത് ।
യമപ്രഹരണം ദിവ്യം
തേജസാ ജ്വലദഗ്നിവത് ॥ **7.22.5** ॥ 885

തസ്യ പാർശ്വേഷു നിച്ഛിദ്രാഃ
കാലപാശാഃ പ്രതിഷ്ഠിതാഃ ।
പാവകസ്പർശസങ്കാശഃ
സ്ഥിതോ മൂർതശ്ച മുദ്ഗരഃ ॥ **7.22.6** ॥ 886

തതോ ലോകത്രയം ക്ഷുബ്ധ -
മകമ്പന്ത ദിവൗകസഃ ।
കാലം ദൃഷ്ട്വാ തഥാ ക്രുദ്ധം
സർവലോകഭയാവഹം ॥ **7.22.7** ॥ 887

തതസ്ത്വചോദയത് സൂത -
സ്താനശ്വാൻ രുചിരപ്രഭാൻ ।
പ്രയയൗ ഭീമസന്നാദോ
യത്ര രക്ഷഃപതിഃ സ്ഥിതഃ ॥ **7.22.8** ॥ 888

മുഹൂർതേന യമം തേ തു
ഹയാ ഹരിഹയോപമാഃ ।
പ്രാപയൻ മനസസ്തുൽയാ
യത്ര തത് പ്രസ്തുതം രണം ॥ **7.22.9** ॥ 889

ദൃഷ്ട്വാ തഥൈവ വികൃതം
രഥം മൃത്യുസമൻവിതം ।

സചിവാ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്യ
സഹസാ വിപ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **7.22.10** ॥ 890

ലഘുസത്ത്വതയാ തേ ഹി
നഷ്ടസംജ്ഞാ ഭയാർദിതാഃ।
നേഹ യോദ്ധും സമർഥാഃ സ്മ
ഇത്യുക്ത്വാ പ്രയയുർദിശഃ ॥ **7.22.11** ॥ 891

സ തു തം താദൃശം ദൃഷ്ട്വാ
രഥം ലോകഭയാവഹം।
നാക്ഷുഭ്യത ദശഗ്രീവോ
ന ചാപി ഭയമാവിശത് ॥ **7.22.12** ॥ 892

സ തു രാവണമാസാദ്യ
വ്യസൃജച്ഛുക്തിതോമരാൻ।
യമോ മർമാണി സങ്ക്രുദ്ധോ
രാവണസ്യ ൻയകൃന്തത ॥ **7.22.13** ॥ 893

രാവണസ്തു തതഃ സ്വസ്ഥഃ
ശരവർഷം മുമോച ഹ।
തസ്മിൻ വൈവസ്വതരഥേ
തോയവർഷമിവാംബുദഃ ॥ **7.22.14** ॥ 894

തതോ മഹാശക്തിശതൈഃ
പാത്യമാനൈർമഹോരസി।
നാശക്നോത് പ്രതികർതും സ
രാക്ഷസഃ ശൽയപീഡിതഃ ॥ **7.22.15** ॥ 895

ഏവം നാനാപ്രഹരണൈ -
ർയമേനാമിത്രകർഷിണാ।

സപ്തരാത്രം കൃതഃ സംഖ്യേ
വിസംജ്ഞോ വിമുഖോ രിപുഃ ॥ **7.22.16** ॥ 896

തദാഽഽസീത് തുമുലം യുദ്ധം
യമരാക്ഷസയോർദ്വയോഃ ।
ജയമാകാങ്ക്ഷതോർവീര
സമരേഷ്വനിവർതിനോഃ ॥ **7.22.17** ॥ 897

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
പ്രജാപതിം പുരസ്കൃത്യ
സമേതാസ്തദ്രണാജിരേ ॥ **7.22.18** ॥ 898

സംവർത ഇവ ലോകാനാം
യുധ്യതോരഭവത് തദാ ।
രാക്ഷസാനാം ച മുഖ്യസ്യ
പ്രേതാനാമീശ്വരസ്യ ച ॥ **7.22.19** ॥ 899

രാക്ഷസേന്ദ്രോഽപി വിസ്ഫാർയ
ചാപമിന്ദ്രാശനിപ്രഭം ।
നിരന്തരമിവാകാശം
കുർവൻ ബാണാംസ്തതോഽസൃജത് ॥ **7.22.20** ॥ 900

മൃത്യും ചതുർഭിർവിശിഖൈഃ
സൂതം സപ്തഭിരാർദയത് ।
യമം ശതസഹസ്രേണ
ശീഘ്രം മർമസ്വതാഡയത് ॥ **7.22.21** ॥ 901

തതഃ ക്രുദ്ധസ്യ വദനാദ്
യമസ്യ സമജായത ।

ജ്വാലാമാലീ സനിഃശ്വാസഃ
സധൂമഃ കോപപാവകഃ ॥ **7.22.22** ॥ 902

തദാശ്ചര്യമഥോ ദൃഷ്ട്വാ
ദേവദാനവസന്നിധൗ ।
പ്രഹർഷിതൗ സുസംരബ്ധൗ
മൃത്യുകാലൗ ബഭൂവതുഃ ॥ **7.22.23** ॥ 903

തതോ മൃത്യുഃ ക്രുദ്ധതരോ
വൈവസ്വതമഭാഷത ।
മുഞ്ച മാം സമരേ യാവ -
ദ്ധൻമീമം പാപരാക്ഷസം ॥ **7.22.24** ॥ 904

നൈഷാ രക്ഷോ ഭവേദദ്യ
മർയാദാ ഹി നിസർഗതഃ ।
ഹിരൺയകശിപുഃ ശ്രീമാൻ
നമുചിഃ ശംബരസ്തഥാ ॥ **7.22.25** ॥ 905

നിസന്ദിർധൂമകേതുശ്ച
ബലിർവൈരോചനോഽപി ച ।
ശംഭുർദൈത്യോ മഹാരാജോ
വൃത്രോ ബാണസ്തഥൈവ ച ॥ **7.22.26** ॥ 906

രാജർഷയഃ ശാസ്ത്രവിദോ
ഗന്ധർവാഃ സമഹോരഗാഃ ।
ഋഷയഃ പന്നഗാ ദൈത്യാ
യക്ഷാശ്ച ഹ്യപ്സരോഗണാഃ ॥ **7.22.27** ॥ 907

യുഗാന്തപരിവർതേ ച
പൃഥിവീ സമഹാർണവാ ।

ക്ഷയം നീതാ മഹാരാജ
സപർവതസരിദ്രുമാ ॥ **7.22.28** ॥ 908

ഏതേ ചാൻയേ ച ബഹവോ
ബലവന്തോ ദുരാസദാഃ।
വിനിപന്നാ മയാ ദൃഷ്ടാഃ
കിമുതായം നിശാചരഃ ॥ **7.22.29** ॥ 909

മുഞ്ച മാം സാധു ധർമജ്ഞ
യാവദേനം നിഹൻമ്യഹം।
നഹി കശ്ചിൻമയാ ദൃഷ്ടോ
ബലവാനപി ജീവതി ॥ **7.22.30** ॥ 910

ബലം മമ ന ഖൽവേത -
ൻമർയാദൈഷാ നിസർഗതഃ।
സ ദൃഷ്ടോ ന മയാ കാല
മുഹൂർതമപി ജീവതി ॥ **7.22.31** ॥ 911

തസ്യൈവം വചനം ശ്രുത്വാ
ധർമരാജഃ പ്രതാപവാൻ।
അബ്രവീത് തത്ര തം മൃത്യും
ത്വം തിഷ്ഠേനം നിഹൻമ്യഹം ॥ **7.22.32** ॥ 912

തതഃ സംരക്തനയനഃ
ക്രുദ്ധോ വൈവസ്വതഃ പ്രഭുഃ।
കാലദണ്ഡമമോഘം തു
തോലയാമാസ പാണിനാ ॥ **7.22.33** ॥ 913

യസ്യ പാർശ്വേഷു നിഹിതാഃ
കാലപാശാഃ പ്രതിഷ്ഠിതാഃ।

പാവകാശനിസങ്കാശോ
മുദ്ഗരോ മൂർതിമാൻ സ്ഥിതഃ ॥ **7.22.34** ॥ 914

ദർശനാദേവ യഃ പ്രാണാൻ
പ്രാണിനാമപി കർഷതി ।
കിം പുനഃ സ്പൃശമാനസ്യ
പാത്യമാനസ്യ വാ പുനഃ ॥ **7.22.35** ॥ 915

സ ജ്വാലാപരിവാരസ്തു
നിർദഹന്നിവ രാക്ഷസം ।
തേന സ്പൃഷ്ടോ ബലവതാ
മഹാപ്രഹരണോഽസ്ഫുരത് ॥ **7.22.36** ॥ 916

തതോ വിദുദ്രുവുഃ സർവേ
തസ്മാത് ത്രസ്താ രണാജിരേ ।
സുരാശ്ച ക്ഷുഭിതാഃ സർവേ
ദൃഷ്ട്വാ ദണ്ഡോദ്യതം യമം ॥ **7.22.37** ॥ 917

തസ്മിൻ പ്രഹർതുകാമേ തു
യമേ ദണ്ഡേന രാവണം ।
യമം പിതാമഹഃ സാക്ഷാദ്
ദർശയിത്വേദമബ്രവീത് ॥ **7.22.38** ॥ 918

വൈവസ്വത മഹാബാഹോ
ന ഖൽവമിതവിക്രമ ।
ന ഹന്തവ്യസ്ത്വയൈതേന
ദണ്ഡേനൈഷ നിശാചരഃ ॥ **7.22.39** ॥ 919

വരഃ ഖലു മയൈതസ്മൈ
ദത്തസ്ത്രിദശപുംഗവ ।

സ ത്വയാ നാനൃതഃ കാർയോ
യൻമയാ വ്യാഹൃതം വചഃ ॥ **7.22.40** ॥ 920

യോ ഹി മാമനൃതം കുർയാദ്
ദേവോ വാ മാനുഷോഽപി വാ ।
ത്രൈലോക്യമനൃതം തേന
കൃതം സ്യാന്നാത്ര സംശയഃ ॥ **7.22.41** ॥ 921

ക്രുദ്ധേന വിപ്രമുക്തോഽയം
നിർവിശേഷം പ്രിയാപ്രിയേ ।
പ്രജാഃ സംഹരതേ രൗദ്രോ
ലോകത്രയഭയാവഹഃ ॥ **7.22.42** ॥ 922

അമോഘോ ഹ്യേഷ സർവേഷാം
പ്രാണിനാമമിതപ്രഭഃ ।
കാലദണ്ഡോ മയാ സൃഷ്ടഃ
പൂർവം മൃത്യുപുരസ്കൃതഃ ॥ **7.22.43** ॥ 923

തന്ന ഖൽവേഷ തേ സൗമ്യ
പാത്യോ രാവണമൂർധനി ।
നഹ്യസ്മിൻ പതിതേ കശ്ചി -
ൻമുഹൂർതമപി ജീവതി ॥ **7.22.44** ॥ 924

യദി ഹ്യസ്മിൻ നിപതിതേ
ന മ്രിയേതൈഷ രാക്ഷസഃ ।
മ്രിയതേ വാ ദശഗ്രീവ -
സ്തദാപ്യുഭയതോഽനൃതം ॥ **7.22.45** ॥ 925

തന്നിവർതയ ലങ്കേശാദ്
ദണ്ഡമേതം സമുദ്യതം ।

സത്യം ച മാം കുരുഷ്വാദ്യ
ലോകാംസ്ത്വം യദ്യവേക്ഷസേ ॥ **7.22.46** ॥ 926

ഏവമുക്തസ്തു ധർമാത്മാ
പ്രത്യുവാച യമസ്തദാ ।
ഏഷ വ്യാവർതിതോ ദണ്ഡഃ
പ്രഭവിഷ്ണുർഹി നോ ഭവാൻ ॥ **7.22.47** ॥ 927

കിം ത്വിദാനീം മയാ ശക്യം
കർതും രണഗതേന ഹി ।
ന മയാ യദ്യയം ശക്യോ
ഹന്തും വരപുരസ്കൃതഃ ॥ **7.22.48** ॥ 928

ഏഷ തസ്മാത് പ്രണശ്യാമി
ദർശനാദസ്യ രക്ഷസഃ ।
ഇത്യുക്ത്വാ സരഥഃ സാശ്വ -
സ്തത്രൈവാന്തരധീയത ॥ **7.22.49** ॥ 929

ദശഗ്രീവസ്തു തം ജിത്വാ
നാമ വിശ്രാവ്യ ചാത്മനഃ ।
ആരുഹ്യ പുഷ്പകം ഭൂയോ
നിഷ്ക്രാന്തോ യമസാദനാത് ॥ **7.22.50** ॥ 930

സ തു വൈവസ്വതോ ദേവൈഃ
സഹ ബ്രഹ്മപുരോഗമൈഃ ।
ജഗാമ ത്രിദിവം ഹൃഷ്ടോ
നാരദശ്ച മഹാമുനിഃ ॥ **7.22.51** ॥ 931

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വാവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ നിവാതകവചൈഃ സഹ മൈത്രീ രാവണേന കാലകേയാനാം വധോ വരുണപുത്രാണാം പരാജയശ്ച

തതോ ജിത്വാ ദശഗ്രീവോ
യമം ത്രിദശപുംഗവം ।
രാവണസ്തു രണശ്ലാഘീ
സ്വസഹായാൻ ദദർശ ഹ ॥ **7.23.1** ॥ 932

തതോ രുധിരസിക്താംഗം
പ്രഹാരൈർജർജരീകൃതം ।
രാവണം രാക്ഷസാ ദൃഷ്ട്വാ
വിസ്മയം സമുപാഗമൻ ॥ **7.23.2** ॥ 933

ജയേന വർധയിത്വാ ച
മാരീചപ്രമുഖാസ്തതഃ ।
പുഷ്പകം ഭേജിരേ സർവേ
സാന്ത്വിതാ രാവണേന തു ॥ **7.23.3** ॥ 934

തതോ രസാതലം രക്ഷഃ
പ്രവിഷ്ടഃ പയസാം നിധിം ।

ദൈത്യോരഗഗണാധ്യുഷ്ടം
വരുണേന സുരക്ഷിതം ॥ **7.23.4** ॥ 935

സ തു ഭോഗവതീം ഗത്വാ
പുരീം വാസുകിപാലിതാം ।
കൃത്വാ നാഗാൻ വശേ ഹൃഷ്ടോ
യയൗ മണിമയീം പുരീം ॥ **7.23.5** ॥ 936

നിവാതകവചാസ്തത്ര
ദൈത്യാ ലബ്ധവരാ വസൻ ।
രാക്ഷസസ്താൻ സമാഗമ്യ
യുദ്ധായ സമുപാഹ്വയത് ॥ **7.23.6** ॥ 937

തേ തു സർവേ സുവിക്രാന്താ
ദൈതേയാ ബലശാലിനഃ ।
നാനാപ്രഹരണാസ്തത്ര
പ്രഹൃഷ്ടാ യുദ്ധദുർമദാഃ ॥ **7.23.7** ॥ 938

ശൂലൈസ്ത്രിശൂലൈഃ കുലിശൈഃ
പട്ടിശാസിപരശ്വധൈഃ ।
അൻയോൻയം ബിഭിദുഃ ക്രുദ്ധാ
രാക്ഷസാ ദാനവാസ്തഥാ ॥ **7.23.8** ॥ 939

തേഷാം തു യുധ്യമാനാനാം
സാഗ്രഃ സംവത്സരോ ഗതഃ ।
ന ചാൻയതരതസ്തത്ര
വിജയോ വാ ക്ഷയോഽപി വാ ॥ **7.23.9** ॥ 940

തതഃ പിതാമഹസ്തത്ര
ത്രൈലോക്യഗതിരവ്യയഃ ।

ആജഗാമ ദ്രുതം ദേവോ
വിമാനവരമാസ്ഥിതഃ ॥ **7.23.10** ॥ 941

നിവാതകവചാനാം തു
നിവാര്യ രണകർമ തത് ।
വൃദ്ധഃ പിതാമഹോ വാക്യ -
മുവാച വിദിതാർഥവത് ॥ **7.23.11** ॥ 942

നഹ്യയം രാവണോ യുദ്ധേ
ശക്യോ ജേതും സുരാസുരൈഃ ।
ന ഭവന്തഃ ക്ഷയം നേതു -
മപി സാമരദാനവൈഃ ॥ **7.23.12** ॥ 943

രാക്ഷസസ്യ സഖിത്വം ച
ഭവദ്ഭിഃ സഹ രോചതേ ।
അവിഭക്തശ്ച സർവാർഥാഃ
സുഹൃദാം നാത്ര സംശയഃ ॥ **7.23.13** ॥ 944

തതോഽഗ്നിസാക്ഷികം സഖ്യം
കൃതവാംസ്തത്ര രാവണഃ ।
നിവാതകവചൈഃ സാർധം
പ്രീതിമാനഭവത് തദാ ॥ **7.23.14** ॥ 945

അർചിതസ്തൈർയഥാന്യായം
സംവത്സരമഥോഷിതഃ ।
സ്വപുരാന്നിർവിശേഷം ച
പ്രിയം പ്രാപ്തോ ദശാനനഃ ॥ **7.23.15** ॥ 946

തത്രോപധാർയ മായാനാം
ശതമേകം സമാപ്തവാൻ ।

സലിലേന്ദ്രപുരാൻവേഷീ
ഭ്രമതി സ്മ രസാതലം ॥ **7.23.16** ॥ 947

തതോഽശ്മനഗരം നാമ
കാലകേയൈരധിഷ്ഠിതം।
ഗത്വാ തു കാലകേയാംശ്ച
ഹത്വാ തത്ര ബലോത്കടാൻ ॥ **7.23.17** ॥ 948

ശൂർപണഖ്യാശ്ച ഭർതാര -
മസിനാ പ്രാച്ഛിനത് തദാ।
ശ്യാലം ച ബലവന്തം ച
വിദ്യുജ്ജിഹ്വം ബലോത്കടം ॥ **7.23.18** ॥ 949

ജിഹ്വയാ സംലിഹന്തം ച
രാക്ഷസം സമരേ തദാ।
തം വിജിത്യ മുഹൂർതേന
ജഘ്നേ ദൈത്യാംശ്ചതുഃശതം ॥ **7.23.19** ॥ 950

തതഃ പാണ്ഡുരമേഘാഭം
കൈലാസമിവ ഭാസ്വരം।
വരുണസ്യാലയം ദിവ്യ -
മപശ്യദ് രാക്ഷസാധിപഃ ॥ **7.23.20** ॥ 951

ക്ഷരന്തീം ച പയസ്തത്ര
സുരഭിം ഗാമവസ്ഥിതാം।
യസ്യാഃ പയോഽഭിനിഷ്പന്ദാത്
ക്ഷീരോദോ നാമ സാഗരഃ ॥ **7.23.21** ॥ 952

ദദർശ രാവണസ്തത്ര
ഗോവൃഷേന്ദ്രവരാരണിം।

യസ്മാച്ചന്ദ്രഃ പ്രഭവതി
ശീതരശ്മിർനിശാകരഃ ॥ **7.23.22** ॥ 953

യം സമാശ്രിത്യ ജീവന്തി
ഫേനപാഃ പരമർഷയഃ।
അമൃതം യത്ര ചോത്പന്നം
സ്വധാ ച സ്വധഭോജിനാം ॥ **7.23.23** ॥ 954

യാം ബ്രുവന്തി നരാ ലോകേ
സുരഭിം നാമ നാമതഃ।
പ്രദക്ഷിണം തു താം കൃത്വാ
രാവണഃ പരമാദ്ഭുതാം।
പ്രവിവേശ മഹാഘോരം
ഗുപ്തം ബഹുവിധൈർബലൈഃ ॥ **7.23.24** ॥ 955

തതോ ധാരാശതാകീർണം
ശാരദാഭ്രനിഭം തദാ।
നിത്യപ്രഹൃഷ്ടം ദദൃശേ
വരുണസ്യ ഗൃഹോത്തമം ॥ **7.23.25** ॥ 956

തതോ ഹത്വാ ബലാധ്യക്ഷാൻ
സമരേ തൈശ്ച താഡിതഃ।
അബ്രവീച്ച തതോ യോധാൻ
രാജാ ശീഘ്രം നിവേദ്യതാം ॥ **7.23.26** ॥ 957

യുദ്ധാർഥീ രാവണഃ പ്രാപ്ത -
സ്തസ്യ യുദ്ധം പ്രദീയതാം।
വദ വാ ന ഭയം തേഽസ്തി
നിർജിതോഽസ്മീതി സാഞ്ജലിഃ ॥ **7.23.27** ॥ 958

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധാ
വരുണസ്യ മഹാത്മനഃ।
പുത്രാഃ പൗത്രാശ്ച നിഷ്ക്രാമൻ
ഗൗശ്ച പുഷ്കര ഏവ ച ॥ **7.23.28** ॥ 959

തേ തു തത്ര ഗുണോപേതാ
ബലൈഃ പരിവൃതാഃ സ്വകൈഃ।
യുക്ത്വാ രഥാൻ കാമഗമാ -
നുദ്യദ്ഭാസ്കരവർചസഃ ॥ **7.23.29** ॥ 960

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്
ദാരുണം രോമഹർഷണം।
സലിലേന്ദ്രസ്യ പുത്രാണാം
രാവണസ്യ ച ധീമതഃ ॥ **7.23.30** ॥ 961

അമാത്യൈശ്ച മഹാവീർയൈ -
ർദശഗ്രീവസ്യ രക്ഷസഃ।
വാരുണം തദ് ബലം സർവം
ക്ഷണേന വിനിപാതിതം ॥ **7.23.31** ॥ 962

സമീക്ഷ്യ സ്വബലം സംഖ്യേ
വരുണസ്യ സുതാസ്തദാ।
അർദിതാഃ ശരജാലേന
നിവൃത്താ രണകർമണഃ ॥ **7.23.32** ॥ 963

മഹീതലഗതാസ്തേ തു
രാവണം ദൃശ്യ പുഷ്പകേ।
ആകാശമാശു വിവിശുഃ
സ്യന്ദനൈഃ ശീഘ്രഗാമിഭിഃ ॥ **7.23.33** ॥ 964

മഹദാസീത് തതസ്തേഷാം
തുൽയം സ്ഥാനമവാപ്യ തത്।
ആകാശയുദ്ധം തുമുലം
ദേവദാനവയോരിവ ॥ **7.23.34** ॥ 965

തതസ്തേ രാവണം യുദ്ധേ
ശരൈഃ പാവകസന്നിഭൈഃ।
വിമുഖീകൃത്യ സംഹൃഷ്ടാ
വിനേദുർവിവിധാൻ രവാൻ ॥ **7.23.35** ॥ 966

തതോ മഹോദരഃ ക്രുദ്ധോ
രാജാനം വീക്ഷ്യ ധർഷിതം।
ത്യക്ത്വാ മൃത്യുഭയം വീരോ
യുദ്ധാകാങ്ക്ഷീ വ്യലോകയത് ॥ **7.23.36** ॥ 967

തേന തേ വാരുണാ യുദ്ധേ
കാമഗാഃ പവനോപമാഃ।
മഹോദരേണ ഗദയാ
ഹയാസ്തേ പ്രയയുഃ ക്ഷിതിം ॥ **7.23.37** ॥ 968

തേഷാം വരുണസൂനൂനാം
ഹത്വാ യോധാൻ ഹയാംശ്ച താൻ।
മുമോചാശു മഹാനാദം
വിരഥാൻ പ്രേക്ഷ്യ താൻ സ്ഥിതാൻ ॥ **7.23.38** ॥ 969

തേ തു തേഷാം രഥാഃ സാശ്വാഃ
സഹ സാരഥിഭിർവരൈഃ।
മഹോദരേണ നിഹതാഃ
പതിതാഃ പൃഥിവീതലേ ॥ **7.23.39** ॥ 970

തേ തു ത്യക്ത്വാ രഥാൻ പുത്രാ
വരുണസ്യ മഹാത്മനഃ।
ആകാശേ വിഷ്ഠിതാഃ ശൂരാഃ
സ്വപ്രഭാവാന്ന വിവ്യഥുഃ ॥ **7.23.40** ॥ 971

ധനൂംഷി കൃത്വാ സജ്ജാനി
വിനിർഭിദ്യ മഹോദരം।
രാവണം സമരേ ക്രുദ്ധാഃ
സഹിതാഃ സമവാരയൻ ॥ **7.23.41** ॥ 972

സായകൈശ്ചാപവിഭ്രഷ്ടൈ -
ർവജ്രകൽപൈഃ സുദാരുണൈഃ।
ദാരയന്തി സ്മ സങ്ക്രുദ്ധാ
മേഘാ ഇവ മഹാഗിരിം ॥ **7.23.42** ॥ 973

തതഃ ക്രുദ്ധോ ദശഗ്രീവഃ
കാലാഗ്നിരിവ മൂർച്ഛിതഃ।
ശരവർഷം മഹാഘോരം
തേഷാം മർമസ്വപാതയത് ॥ **7.23.43** ॥ 974

മുസലാനി വിചിത്രാണി
തതോ ഭൽലശതാനി ച।
പട്ടിശാംശ്ചൈവ ശക്തീശ്ച
ശതഘ്നീമഹതീരപി ॥ **7.23.44** ॥ 975

പാതയാമാസ ദുർധർഷ -
സ്തേഷാമുപരി വിഷ്ഠിതഃ।
അപവിദ്ധാസ്തു തേ വീരാ
വിനിഷ്പേതുഃ പദാതയഃ ॥ **7.23.45** ॥ 976

തതസ്തേനൈവ സഹസാ
സീദന്തി സ്മ പദാതിനഃ।
മഹാപങ്കമിവാസാദ്യ
കുഞ്ജരാഃ ഷഷ്ടിഹായനാഃ ॥ **7.23.46** ॥ 977

സീദമാനാൻ സുതാൻ ദൃഷ്ട്വാ
വിഹ്വലാൻ സ മഹാബലഃ।
നനാദ രാവണോ ഹർഷാ -
ൻമഹാനംബുധരോ യഥാ ॥ **7.23.47** ॥ 978

തതോ രക്ഷോ മഹാനാദാൻ
മുക്ത്വാ ഹന്തി സ്മ വാരുണാൻ।
നാനാപ്രഹരണോപേതൈ -
ർധാരാപാതൈരിവാംബുദഃ ॥ **7.23.48** ॥ 979

തതസ്തേ വിമുഖാഃ സർവേ
പതിതാ ധരണീതലേ।
രണാത് സ്വപുരുഷൈഃ ശീഘ്രം
ഗൃഹാൺയേവ പ്രവേശിതാഃ ॥ **7.23.49** ॥ 980

താനബ്രവീത് തതോ രക്ഷോ
വരുണായ നിവേദ്യതാം।
രാവണം ത്വബ്രവീൻമന്ത്രീ
പ്രഹാസോ നാമ വാരുണഃ ॥ **7.23.50** ॥ 981

ഗതഃ ഖലു മഹാരാജോ
ബ്രഹ്മലോകം ജലേശ്വരഃ।
ഗാന്ധർവം വരുണഃ ശ്രോതും
യം ത്വമാഹ്വയസേ യുധി ॥ **7.23.51** ॥ 982

തത് കിം തവ യഥാ വീര
പരിശ്രമ്യ ഗതേ നൃപേ।
യേ തു സന്നിഹിതാ വീരാഃ
കുമാരാസ്തേ പരാജിതാഃ ॥ **7.23.52** ॥ 983

രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു തച്ഛ്രുത്വാ
നാമ വിശ്രാവ്യ ചാത്മനഃ।
ഹർഷാന്നാദം വിമുഞ്ചൻ വൈ
നിഷ്ക്രാന്തോ വരുണാലയാത് ॥ **7.23.53** ॥ 984

ആഗതസ്തു പഥാ യേന
തേനൈവ വിനിവൃത്യ സഃ।
ലങ്കാമഭിമുഖോ രക്ഷോ
നഭസ്തലഗതോ യയൗ ॥ **7.23.54** ॥ 985

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രയോവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർവിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണേനാപഹൃതാനാം ദേവാദികൻയാനാം സ്ത്രീണാം ച വിലാപസ്തം പ്രതി ശാപശ്ച രാവണേന ശൂർപണഖായാ ആശ്വാസനം ഖരേണ സഹ തസ്യാ ദണ്ഡകാരൺയേ പ്രേഷണം ച

നിവർതമാനഃ സംഹൃഷ്ടോ
രാവണഃ സ ദുരാത്മവാൻ ।
ജഹ്രേ പഥി നരേന്ദ്രർഷി -
ദേവദാനവകൻയകാഃ ॥ **7.24.1** ॥ 986

ദർശനീയാം ഹി യാം രക്ഷഃ
കൻയാം സ്ത്രീ വാഥ പശ്യതി ।
ഹത്വാ ബന്ധുജനം തസ്യാ
വിമാനേ താം രുരോധ സഃ ॥ **7.24.2** ॥ 987

ഏവം പന്നഗകൻയാശ്ച
രാക്ഷസാസുരമാനുഷീഃ ।
യക്ഷദാനവകൻയാശ്ച
വിമാനേ സോഽധ്യരോപയത് ॥ **7.24.3** ॥ 988

താ ഹി സർവാഃ സമം ദുഃഖാ -
ൻമുമുചുർബാഷ്പജം ജലം।
തുൽയമഗ്ന്യർചിഷാം തത്ര
ശോകാഗ്നിഭയസംഭവം ॥ **7.24.4** ॥ 989

താഭിഃ സർവാനവദ്യാഭി -
ർനദീഭിരിവ സാഗരഃ।
ആപൂരിതം വിമാനം തദ്
ഭയശോകാശിവാശ്രുഭിഃ ॥ **7.24.5** ॥ 990

നാഗഗന്ധർവകൻയാശ്ച
മഹർഷിതനയാശ്ച യാഃ।
ദൈത്യദാനവകൻയാശ്ച
വിമാനേ ശതശോഽരുദൻ ॥ **7.24.6** ॥ 991

ദീർഘകേശ്യഃ സുചാർവംഗ്യഃ
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാഃ।
പീനസ്തനതടാ മധ്യേ
വജ്രവേദിസമപ്രഭാഃ ॥ **7.24.7** ॥ 992

രഥകൂബരസങ്കാശൈഃ
ശ്രോണിദേശൈർമനോഹരാഃ।
സ്ത്രിയഃ സുരാംഗനാപ്രഖ്യാ
നിഷ്ടപ്തകനകപ്രഭാഃ ॥ **7.24.8** ॥ 993

ശോകദുഃഖഭയത്രസ്താ
വിഹ്വലാശ്ച സുമധ്യമാഃ।
താസാം നിഃശ്വാസവാതേന
സർവതഃ സമ്പ്രദീപിതം ॥ **7.24.9** ॥ 994

അഗ്നിഹോത്രമിവാഭാതി
സന്നിരുദ്ധാഗ്നി പുഷ്പകം।
ദശഗ്രീവവശം പ്രാപ്താ -
സ്താസ്തു ശോകാകുലാഃ സ്ത്രിയഃ ॥ **7.24.10** ॥ 995

ദീനവക്ത്രേക്ഷണാഃ ശ്യാമാ
മൃഗ്യഃ സിംഹവശാ ഇവ।
കാചിച്ചിന്തയതീ തത്ര
കിം നു മാം ഭക്ഷയിഷ്യതി ॥ **7.24.11** ॥ 996

കാചിദ് ദധ്യൗ സുദുഃഖാർതാ
അപി മാം മാരയേദയം।
ഇതി മാതൄഃ പിതൄൻ സ്മൃത്വാ
ഭർതൄൻ ഭ്രാതൄംസ്തഥൈവ ച ॥ **7.24.12** ॥ 997

ദുഃഖശോകസമാവിഷ്ടാ
വിലേപുഃ സഹിതാഃ സ്ത്രിയഃ।
കഥം നു ഖലു മേ പുത്രോ
ഭവിഷ്യതി മയാ വിനാ ॥ **7.24.13** ॥ 998

കഥം മാതാ കഥം ഭ്രാതാ
നിമഗ്നാഃ ശോകസാഗരേ।
ഹാ കഥം നു കരിഷ്യാമി
ഭർതുസ്തസ്മാദഹം വിനാ ॥ **7.24.14** ॥ 999

മൃത്യോ പ്രസാദയാമി ത്വാം
നയ മാം ദുഃഖഭാഗിനീം।
കിം നു തദ് ദുഷ്കൃതം കർമ
പുരാ ദേഹാന്തരേ കൃതം ॥ **7.24.15** ॥ 1000

ഏവം സ്മ ദുഃഖിതാഃ സർവാഃ
പതിതാഃ ശോകസാഗരേ।
ന ഖൽവിദാനീം പശ്യാമോ
ദുഃഖസ്യാസ്യാന്തമാത്മനഃ ॥ **7.24.16** ॥ 1001

അഹോ ധിങ്മാനുഷം ലോകം
നാസ്തി ഖൽവധമഃ പരഃ।
യദ് ദുർബലാ ബലവതാ
ഭർതാരോ രാവണേന നഃ ॥ **7.24.17** ॥ 1002

സൂർയേണോദയതാ കാലേ
നക്ഷത്രാണീവ നാശിതാഃ।
അഹോ സുബലവദ് രക്ഷോ
വധോപായേഷു രജ്യതേ ॥ **7.24.18** ॥ 1003

അഹോ ദുർവൃത്തമാസ്ഥായ
നാത്മാനം വൈ ജുഗുപ്സതേ।
സർവഥാ സദൃശസ്താവദ്
വിക്രമോഽസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **7.24.19** ॥ 1004

ഇദം ത്വസദൃശം കർമ
പരദാരാഭിമർശനം।
യസ്മാദേഷ പരക്യാസു
രമതേ രാക്ഷസാധമഃ ॥ **7.24.20** ॥ 1005

തസ്മാദ് വൈ സ്ത്രീകൃതേനൈവ
വധം പ്രാപ്സ്യതി ദുർമതിഃ।
സതീഭിർവരനാരീഭി -
രേവം വാക്യൈരുദീരിതേ ॥ **7.24.21** ॥ 1006

നേദുർദുന്ദുഭയഃ ഖസ്ഥാഃ
പുഷ്പവൃഷ്ടിഃ പപാത ച ।
ശപ്തഃ സ്ത്രീഭിഃ സ തു സമം
ഹതൗജാ ഇവ നിഷ്പ്രഭഃ ॥ **7.24.22** ॥ 1007

പതിവ്രതാഭിഃ സാധ്വീഭി -
ർബഭൂവ വിമനാ ഇവ ।
ഏവം വിലപിതം താസാം
ശൃൺവൻ രാക്ഷസപുംഗവഃ ॥ **7.24.23** ॥ 1008

പ്രവിവേശ പുരീ ലങ്കാം
പൂജ്യമാനോ നിശാചരൈഃ ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ ഘോരാ
രാക്ഷസീ കാമരൂപിണീ ॥ **7.24.24** ॥ 1009

സഹസാ പതിതാ ഭൂമൗ
ഭഗിനീ രാവണസ്യ സാ ।
താം സ്വസാരം സമുത്ഥാപ്യ
രാവണഃ പരിസാന്ത്വയൻ ॥ **7.24.25** ॥ 1010

അബ്രവീത് കിമിദം ഭദ്രേ
വക്തുകാമാസി മാം ദ്രുതം ।
സാ ബാഷ്പപരിരുദ്ധാക്ഷീ
രക്തതാക്ഷീ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.24.26** ॥ 1011

കൃതാസ്മി വിധവാ രാജം -
സ്ത്വയാ ബലവതാ ബലാത് ।
ഏതേ രാജംസ്ത്വയാ വീർയാദ്
ദൈത്യാ വിനിഹതാ രണേ ॥ **7.24.27** ॥ 1012

കാലകേയാ ഇതി ഖ്യാതാഃ
സഹസ്രാണി ചതുർദശ।
പ്രാണേഭ്യോഽപി ഗരീയാൻ മേ
തത്ര ഭർതാ മഹാബലഃ॥ **7.24.28**॥ 1013

സോഽപി ത്വയാ ഹതസ്താത
രിപുണാ ഭ്രാതൃഗന്ധിനാ।
ത്വയാസ്മി നിഹതാ രാജൻ
സ്വയമേവ ഹി ബന്ധുനാ॥ **7.24.29**॥ 1014

രാജൻ വൈധവ്യശബ്ദം ച
ഭോക്ഷ്യാമി ത്വത്കൃതം ഹ്യഹം।
നനു നാമ ത്വയാ രക്ഷ്യാ
ജാമാതാ സമരേഷ്വപി॥ **7.24.30**॥ 1015

സ ത്വയാ നിഹതോ യുദ്ധേ
സ്വയമേവ ന ലജ്ജസേ।
ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവോ
ഭഗിൻയാ ക്രോശമാനയാ॥ **7.24.31**॥ 1016

അബ്രവീത് സാന്ത്വയിത്വാ താം
സാമപൂർവമിദം വചഃ।
അലം വത്സേ രുദിത്വാ തേ
ന ഭേതവ്യം ച സർവശഃ॥ **7.24.32**॥ 1017

ദാനമാനപ്രസാദൈസ്ത്വാം
തോഷയിഷ്യാമി യത്നതഃ।
യുദ്ധപ്രമത്തോ വ്യാക്ഷിപ്തോ
ജയാകാങ്ക്ഷീ ക്ഷിപഞ്ശരാൻ॥ **7.24.33**॥ 1018

നാഹമജ്ഞാസിഷം യുധ്യൻ
സ്വാൻ പരാൻ വാപി സംയുഗേ।
ജാമാതരം ന ജാനേ സ്മ
പ്രഹരൻ യുദ്ധദുർമദഃ॥ **7.24.34**॥ 1019

തേനാസൗ നിഹതഃ സംഖ്യേ
മയാ ഭർതാ തവ സ്വസഃ।
അസ്മിൻ കാലേ തു യത് പ്രാപ്തം
തത് കരിഷ്യാമി തേ ഹിതം॥ **7.24.35**॥ 1020

ഭ്രാതുരൈശ്വർയയുക്തസ്യ
ഖരസ്യ വസ പാർശ്വതഃ।
ചതുർദശാനാം ഭ്രാതാ തേ
സഹസ്രാണാം ഭവിഷ്യതി॥ **7.24.36**॥ 1021

പ്രഭുഃ പ്രയാണേ ദാനേ ച
രാക്ഷസാനാം മഹാബലഃ।
തത്ര മാതൃഷ്വസേയസ്തേ
ഭ്രാതായം വൈ ഖരഃ പ്രഭുഃ॥ **7.24.37**॥ 1022

ഭവിഷ്യതി തവാദേശം
സദാ കുർവൻ നിശാചരഃ।
ശീഘ്രം ഗച്ഛത്വയം വീരോ
ദണ്ഡകാൻ പരിരക്ഷിതും॥ **7.24.38**॥ 1023

ദൂഷണോഽസ്യ ബലാധ്യക്ഷോ
ഭവിഷ്യതി മഹാബലഃ।
തത്ര തേ വചനം ശൂരഃ
കരിഷ്യതി സദാ ഖരഃ॥ **7.24.39**॥ 1024

രക്ഷസാം കാമരൂപാണാം
പ്രഭുരേഷ ഭവിഷ്യതി।
ഏവമുക്ത്വാ ദശഗ്രീവഃ
സൈന്യമസ്യാദിദേശ ഹ ॥ **7.24.40** ॥ 1025

ചതുർദശ സഹസ്രാണി
രക്ഷസാം വീര്യശാലിനാം।
സ തൈഃ പരിവൃതഃ സർവൈ
രാക്ഷസൈർഘോരദർശനൈഃ ॥ **7.24.41** ॥ 1026

ആഗച്ഛത ഖരഃ ശീഘ്രം
ദണ്ഡകാനകുതോഭയഃ।
സ തത്ര കാരയാമാസ
രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം।
സാ ച ശൂർപണഖാ തത്ര
ന്യവസദ് ദണ്ഡകേ വനേ ॥ **7.24.42** ॥ 1027

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുർവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ ॥

യജ്ഞൈർമേഘനാദസ്യ സാഫല്യം വിഭീഷണേന രാവണം
പ്രതി പരസ്ത്രീഹരണദോഷാണാം വർണനം
കുംഭീനസീമാശ്വാസ്യ മധുനാ സഹ രാവണസ്യ
ദേവലോകോപർയാക്രമണം

സ തു ദത്ത്വാ ദശഗ്രീവോ
ബലം ഘോരം ഖരസ്യ തത് ।
ഭഗിനീം സ സമാശ്വാസ്യ
ഹൃഷ്ടഃ സ്വസ്ഥതരോഽഭവത് ॥ **7.25.1** ॥ 1028

തതോ നികുംഭിലാ നാമ
ലങ്കോപവനമുത്തമം ।
തദ് രാക്ഷസേന്ദ്രോ ബലവാൻ
പ്രവിവേശ സഹാനുഗഃ ॥ **7.25.2** ॥ 1029

തതോ യൂപശതാകീർണം
സൗമ്യചൈത്യോപശോഭിതം ।
ദദർശ വിഷ്ഠിതം യജ്ഞം
ശ്രിയാ സമ്പ്രജ്വലന്നിവ ॥ **7.25.3** ॥ 1030

തതഃ കൃഷ്ണാജിനധരം
കമണ്ഡലുശിഖാധ്വജം।
ദദർശ സ്വസുതം തത്ര
മേഘനാദം ഭയാവഹം ॥ **7.25.4** ॥ 1031

തം സമാസാദ്യ ലങ്കേശഃ
പരിഷ്വജ്യാഥ ബാഹുഭിഃ।
അബ്രവീത് കിമിദം വത്സ
വർതസേ ബ്രൂഹി തത്ത്വതഃ ॥ **7.25.5** ॥ 1032

ഉശനാ ത്വബ്രവീത് തത്ര
യജ്ഞസമ്പത്സമൃദ്ധയേ।
രാവണം രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
ദ്വിജശ്രേഷ്ഠോ മഹാതപാഃ ॥ **7.25.6** ॥ 1033

അഹമാഖ്യാമി തേ രാജ -
ഞ്ശ്രൂയതാം സർവമേവ തത്।
യജ്ഞാസ്തേ സപ്ത പുത്രേണ
പ്രാപ്താസ്തേ ബഹുവിസ്തരാഃ ॥ **7.25.7** ॥ 1034

അഗ്നിഷ്ടോമോഽശ്വമേധശ്ച
യജ്ഞോ ബഹുസുവർണകഃ।
രാജസൂയസ്തഥാ യജ്ഞോ
ഗോമേധോ വൈഷ്ണവസ്തഥാ ॥ **7.25.8** ॥ 1035

മാഹേശ്വരേ പ്രവൃത്തേ തു
യജ്ഞേ പുംഭിഃ സുദുർലഭേ।
വരാംസ്തേ ലബ്ധവാൻ പുത്രഃ
സാക്ഷാത് പശുപതേരിഹ ॥ **7.25.9** ॥ 1036

കാമഗം സ്യന്ദനം ദിവ്യ -
മന്തരിക്ഷചരം ധ്രുവം।
മായാം ച താമസീം നാമ
യയാ സമ്പദ്യതേ തമഃ ॥ **7.25.10** ॥ 1037

ഏതയാ കില സംഗ്രാമേ
മായയാ രാക്ഷസേശ്വര।
പ്രയുക്തയാ ഗതിഃ ശക്യാ
നഹി ജ്ഞാതും സുരാസുരൈഃ ॥ **7.25.11** ॥ 1038

അക്ഷയാവിഷുധീ ബാണൈ -
ശ്ചാപം ചാപി സുദുർജയം।
അസ്ത്രം ച ബലവദ് രാജ -
ംഛത്രുവിധ്വംസനം രണേ ॥ **7.25.12** ॥ 1039

ഏതാൻ സർവാൻ വരാൻ ലബ്ധ്വാ
പുത്രസ്ത്വേയം ദശാനന।
അദ്യ യജ്ഞസമാപ്തൗ ച
ത്വാം ദിദൃക്ഷൻ സ്ഥിതോ ഹ്യഹം ॥ **7.25.13** ॥ 1040

തതോഽബ്രവീദ് ദശഗ്രീവോ
ന ശോഭനമിദം കൃതം।
പൂജിതാഃ ശത്രവോ യസ്മാദ്
ദ്രവ്യൈരിന്ദ്രപുരോഗമാഃ ॥ **7.25.14** ॥ 1041

ഏഹീദാനീം കൃതം യദ്ധി
സുകൃതം തന്ന സംശയഃ।
ആഗച്ഛ സൗമ്യ ഗച്ഛാമഃ
സ്വമേവ ഭവനം പ്രതി ॥ **7.25.15** ॥ 1042

തതോ ഗത്വാ ദശഗ്രീവഃ
സപുത്രഃ സവിഭീഷണഃ।
സ്ത്രിയോഽവതാരയാമാസ
സർവാസ്താ ബാഷ്പഗദ്ഗദാഃ ॥ **7.25.16** ॥ 1043

ലക്ഷിണ്ഠയോ രത്നഭൂതാശ്ച
ദേവദാനവരക്ഷസാം।
തസ്യ താസു മതിം ജ്ഞാത്വാ
ധർമാത്മാ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.25.17** ॥ 1044

ഈദൃശൈസ്ത്വം സമാചാരൈ -
ർയശോഽർഥകുലനാശനൈഃ।
ധർഷണം പ്രാണിനാം ജ്ഞാത്വാ
സ്വമതേന വിചേഷ്ടസേ ॥ **7.25.18** ॥ 1045

ജ്ഞാതീംസ്താൻ ധർഷയിത്വേമാ -
സ്ത്വയാഽഽനീതാ വരാംഗനാഃ।
ത്വാമതിക്രമ്യ മധുനാ
രാജൻ കുംഭീനസീ ഹൃതാ ॥ **7.25.19** ॥ 1046

രാവണസ്ത്വബ്രവീദ് വാക്യം
നാവഗച്ഛാമി കിം ത്വിദം।
കോഽയം യസ്തു ത്വയാഽഽഖ്യാതോ
മധുരിത്യേവ നാമതഃ ॥ **7.25.20** ॥ 1047

വിഭീഷണസ്തു സങ്ക്രുദ്ധോ
ഭ്രാതരം വാക്യമബ്രവീത്।
ശ്രൂയതാമസ്യ പാപസ്യ
കർമണഃ ഫലമാഗതം ॥ **7.25.21** ॥ 1048

മാതാമഹസ്യ യോഽസ്മാകം
ജ്യേഷ്ഠോ ഭ്രാതാ സുമാലിനഃ।
മാൽയവാനിതി വിഖ്യാതോ
വൃദ്ധഃ പ്രാജ്ഞോ നിശാചരഃ ॥ **7.25.22** ॥ 1049

പിതാ ജ്യേഷ്ഠോ ജനൻയാ നോ
ഹ്യസ്മാകം ചാർയകോഽഭവത്।
തസ്യ കുംഭീനസീ നാമ
ദുഹിതുർദുഹിതാഭവത് ॥ **7.25.23** ॥ 1050

മാതൃഷ്വസുരഥാസ്മാകം
സാ ച കൻയാനലോദ്ഭവാ।
ഭവത്യസ്മാകമേവൈഷാ
ഭ്രാതൄണാം ധർമതഃ സ്വസാ ॥ **7.25.24** ॥ 1051

സാ ഹൃതാ മധുനാ രാജൻ
രാക്ഷസേന ബലീയസാ।
യജ്ഞപ്രവൃത്തേ പുത്രേ തു
മയി ചാന്തർജലോഷിതേ ॥ **7.25.25** ॥ 1052

കുംഭകർണോ മഹാരാജ
നിദ്രാമനുഭവത്യഥ।
നിഹത്യ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠാ -
നമാത്യാനിഹ സമ്മതാൻ ॥ **7.25.26** ॥ 1053

ധർഷയിത്വാ ഹൃതാ സാ തു
ഗുപ്താപ്യന്തഃപുരേ തവ।
ശ്രുത്വാപി തൻമഹാരാജ
ക്ഷാന്തമേവ ഹതോ ന സഃ ॥ **7.25.27** ॥ 1054

യസ്മാദവശ്യം ദാതവ്യാ
കൻയാ ഭർത്രേ ഹി ഭ്രാതൃഭിഃ।
തദേതത് കർമണോ ഹ്യസ്യ
ഫലം പാപസ്യ ദുർമതേഃ ॥ **7.25.28** ॥ 1055

അസ്മിന്നേവാഭിസമ്പ്രാപ്തം
ലോകേ വിദിതമസ്തു തേ।
വിഭീഷണവചഃ ശ്രുത്വാ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സ രാവണഃ ॥ **7.25.29** ॥ 1056

ദൗരാത്മ്യനാത്മനോദ്ഭൂത -
സ്തപ്താംഭാ ഇവ സാഗരഃ।
തതോഽബ്രവീദ് ദശഗ്രീവഃ
ക്രുദ്ധഃ സംരക്തലോചനഃ ॥ **7.25.30** ॥ 1057

കൽപ്യതാം മേ രഥഃ ശീഘ്രം
ശൂരാഃ സജ്ജീഭവന്തു നഃ।
ഭ്രാതാ മേ കുംഭകർണശ്ച
യേ ച മുഖ്യാ നിശാചരാഃ ॥ **7.25.31** ॥ 1058

വാഹനാൻയധിരോഹന്തു
നാനാപ്രഹരണായുധാഃ।
അദ്യ തം സമരേ ഹത്വാ
മധും രാവണനിർഭയം ॥ **7.25.32** ॥ 1059

സുരലോകം ഗമിഷ്യാമി
യുദ്ധാകാങ്ക്ഷീ സുഹൃദ്വൃതഃ।
അക്ഷൗഹിണീസഹസ്രാണി
ചത്വാർയഗ്ര്യാണി രക്ഷസാം ॥ **7.25.33** ॥ 1060

നാനാപ്രഹരണാൻയാശു
നിർയയുർയുദ്ധകാങ്ക്ഷിണാം।
ഇന്ദ്രജിത് ത്വഗ്രതഃ സൈന്യാത്
സൈനികാൻ പരിഗൃഹ്യ ച ॥ **7.25.34** ॥ 1061

ജഗാമ രാവണോ മധ്യേ
കുംഭകർണശ്ച പൃഷ്ഠതഃ।
വിഭീഷണശ്ച ധർമാത്മാ
ലങ്കായാം ധർമമാചരൻ ॥ **7.25.35** ॥ 1062

ശേഷാഃ സർവേ മഹാഭാഗാ
യയുർമധുപുരം പ്രതി।
ഖരൈരുഷ്ട്രൈർഹയൈർദീപ്തൈഃ
ശിശുമാരൈർമഹോരഗൈഃ ॥ **7.25.36** ॥ 1063

രാക്ഷസാഃ പ്രയയുഃ സർവേ
കൃത്വാ᳖കാശം നിരന്തരം।
ദൈത്യാശ്ച ശതശസ്തത്ര
കൃതവൈരാശ്ച ദൈവതൈഃ ॥ **7.25.37** ॥ 1064

രാവണം പ്രേക്ഷ്യ ഗച്ഛന്ത -
മൻവഗച്ഛൻ ഹി പൃഷ്ഠതഃ।
സ തു ഗത്വാ മധുപുരം
പ്രവിശ്യ ച ദശാനനഃ ॥ **7.25.38** ॥ 1065

ന ദദർശ മധും തത്ര
ഭഗിനീം തത്ര ദൃഷ്ടവാൻ।
സാ ച പ്രഹ്വാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
ശിരസാ ചരണൗ ഗതാ ॥ **7.25.39** ॥ 1066

തസ്യ രാക്ഷസരാജസ്യ
ത്രസ്താ കുംഭീനസീ തദാ।
താം സമുത്ഥാപയാമാസ
ന ഭേതവ്യമിതി ബ്രുവൻ ॥ **7.25.40** ॥ 1067

രാവണോ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠഃ
കിം ചാപി കരവാണി തേ।
സാബ്രവീദ് യദി മേ രാജൻ
പ്രസന്നസ്ത്വം മഹാഭുജ ॥ **7.25.41** ॥ 1068

ഭർതാരം ന മമേഹാദ്യ
ഹന്തുമർഹസി മാനദ।
നഹീദൃശം ഭയം കിഞ്ചിത്
കുലസ്ത്രീണാമിഹോച്യതേ ॥ **7.25.42** ॥ 1069

ഭയാനാമപി സർവേഷാം
വൈധവ്യം വ്യസനം മഹത്।
സത്യവാഗ് ഭവ രാജേന്ദ്ര
മാമവേക്ഷസ്വ യാചതീം ॥ **7.25.43** ॥ 1070

ത്വയാപ്യുക്തം മഹാരാജ
ന ഭേതവ്യമിതി സ്വയം।
രാവണസ്ത്വബ്രവീദ്ധൃഷ്ടഃ
സ്വസാരം തത്ര സംസ്ഥിതാം ॥ **7.25.44** ॥ 1071

ക്വ ചാസൗ തവ ഭർതാ വൈ
മമ ശീഘ്രം നിവേദ്യതാം।
സഹ തേന ഗമിഷ്യാമി
സുരലോകം ജയായ ഹി ॥ **7.25.45** ॥ 1072

തവ കാരുണ്യസൗഹാർദാ -
ന്നിവൃത്തോഽസ്മി മധോർവധാത്।
ഇത്യുക്താ സാ സമുത്ഥാപ്യ
പ്രസുപ്തം തം നിശാചരം ॥ **7.25.46** ॥ 1073

അബ്രവീത് സമ്പ്രഹൃഷ്ടേവ
രാക്ഷസീ സാ പതിം വചഃ।
ഏഷ പ്രാപ്തോ ദശഗ്രീവോ
മമ ഭ്രാതാ മഹാബലഃ ॥ **7.25.47** ॥ 1074

സുരലോകജയാകാങ്ക്ഷീ
സാഹായ്യേ ത്വാം വൃണോതി ച।
തദസ്യ ത്വം സഹായാർഥം
സബന്ധുർഗച്ഛ രാക്ഷസ ॥ **7.25.48** ॥ 1075

സ്നിഗ്ധസ്യ ഭജമാനസ്യ
യുക്തമർഥായ കൽപിതും।
തസ്യാസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
തഥേത്യാഹ മധുർവചഃ ॥ **7.25.49** ॥ 1076

ദദർശ രാക്ഷസശ്രേഷ്ഠം
യഥാന്യായമുപേത്യ സഃ।
പൂജയാമാസ ധർമേണ
രാവണം രാക്ഷസാധിപം ॥ **7.25.50** ॥ 1077

പ്രാപ്യ പൂജാം ദശഗ്രീവോ
മധുവേശ്മനി വീർയവാൻ।
തത്ര ചൈകാം നിശാമുഷ്യ
ഗമനായോപചക്രമേ ॥ **7.25.51** ॥ 1078

തതഃ കൈലാസമാസാദ്യ
ശൈലം വൈശ്രവണാലയം।
രാക്ഷസേന്ദ്രോ മഹേന്ദ്രാഭഃ
സേനാമുപനിവേശയത് ॥ **7.25.52** ॥ 1079

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ രംഭായാ ഉപരി ബലാത്കാരോ നലകൂബരേണ രാവണായ ഘോരശാപദാനം ച

സ തു തത്ര ദശഗ്രീവഃ
സഹ സൈന്യേന വീര്യവാൻ।
അസ്തം പ്രാപ്തേ ദിനകരേ
നിവാസം സമരോചയത് ॥ **7.26.1** ॥ 1080

ഉദിതേ വിമലേ ചന്ദ്രേ
തുല്യപർവതവർചസി।
പ്രസുപ്തം സുമഹത് സൈന്യം
നാനാപ്രഹരണായുധം ॥ **7.26.2** ॥ 1081

രാവണസ്തു മഹാവീർയോ
നിഷണ്ണഃ ശൈലമൂർധനി।
സ ദദർശ ഗുണാംസ്തത്ര
ചന്ദ്രപാദപശോഭിതാൻ ॥ **7.26.3** ॥ 1082

കർണികാരവനൈർദീപ്തൈഃ
കദംബബകുലൈസ്തഥാ।

പദ്മിനീഭിശ്ച ഫുൽലാഭി -
ർമന്ദാകിൻയാ ജലൈരപി ॥ **7.26.4** ॥ 1083

ചമ്പകാശോകപുന്നാഗ -
മന്ദാരതരുഭിസ്തഥാ ।
ചൂതപാടലലോധൈശ്ച
പ്രിയംഗ്വർജുനകേതകൈഃ ॥ **7.26.5** ॥ 1084

തഗരൈർനാരികേലൈശ്ച
പ്രിയാലപനസൈസ്തഥാ ।
ഏതൈരൻയൈശ്ച തരുഭി -
രുദ്ഭാസിതവനാന്തരേ ॥ **7.26.6** ॥ 1085

കിന്നരാ മദനേനാർതാ
രക്തോ മധുരകംഠിനഃ ।
സമം സമ്പ്രജഗുർയത്ര
മനസ്തുഷ്ടിവിവർധനം ॥ **7.26.7** ॥ 1086

വിദ്യാധരാ മദക്ഷീബാ
മദരക്തോന്തലോചനാഃ ।
യോഷിദ്ഭിഃ സഹ സങ്ക്രാന്താ -
ശ്ചിക്രീഡുർജഹൃഷുശ്ച വൈ ॥ **7.26.8** ॥ 1087

ഘണ്ടാനാമിവ സന്നാദഃ
ശുശ്രുവേ മധുരസ്വനഃ ।
അപ്സരോഗണസംഘാനാം
ഗായതാം ധനദാലയേ ॥ **7.26.9** ॥ 1088

പുഷ്പവർഷാണി മുഞ്ചന്തോ
നഗാഃ പവനതാഡിതാഃ ।

ശൈലം തം വാസയന്തീവ
മധുമാധവഗന്ധിനഃ ॥ **7.26.10** ॥ 1089

മധുപുഷ്പരജഃപൃക്തം
ഗന്ധമാദായ പുഷ്കലം ।
പ്രവവൗ വർധയൻ കാമം
രാവണസ്യ സുഖോഽനിലഃ ॥ **7.26.11** ॥ 1090

ഗേയാത് പുഷ്പസമൃദ്ധ്യാ ച
ശൈത്യാദ് വായോർഗിരേർഗുണാത് ।
പ്രവൃത്തായാം രജൻയാം ച
ചന്ദ്രസ്യോദയനേന ച ॥ **7.26.12** ॥ 1091

രാവണഃ സ മഹാവീർയഃ
കാമസ്യ വശമാഗതഃ ।
വിനിഃശ്വസ്യ വിനിഃശ്വസ്യ
ശശിനം സമവൈക്ഷത ॥ **7.26.13** ॥ 1092

ഏതസ്മിന്നന്തരേ തത്ര
ദിവ്യാഭരണഭൂഷിതാ ।
സർവാപ്സരോവരാ രംഭാ
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാ ॥ **7.26.14** ॥ 1093

ദിവ്യചന്ദനലിപ്താംഗീ
മന്ദാരകൃതമൂർധജാ ।
ദിവ്യോത്സവകൃതാരംഭാ
ദിവ്യപുഷ്പവിഭൂഷിതാ ॥ **7.26.15** ॥ 1094

ചക്ഷുർമനോഹരം പീനം
മേഖലാദാമഭൂഷിതം ।

സമുദ്വഹന്തീ ജഘനം
രതിപ്രാഭൃതമുത്തമം ॥ **7.26.16** ॥ 1095

കൃതൈർവിശേഷകൈരാർദ്രൈഃ
ഷഡർതുകുസുമോദ്ഭവൈഃ।
ബഭാവൻയതമേവ ശ്രീഃ
കാന്തിശ്രീദ്യുതികീർതിഭിഃ ॥ **7.26.17** ॥ 1096

നീലം സതോയമേഘാഭം
വസ്ത്രം സമവഗുംഠിതാ।
യസ്യാ വക്ത്രം ശശിനിഭം
ഭ്രുവൗ ചാപനിഭേ ശുഭേ ॥ **7.26.18** ॥ 1097

ഊരൂ കരികരാകാരൗ
കരൗ പൽലവകോമലൗ।
സൈന്യമധ്യേന ഗച്ഛന്തീ
രാവണേനോപലക്ഷിതാ ॥ **7.26.19** ॥ 1098

താം സമുത്ഥായ ഗച്ഛന്തീം
കാമബാണവശം ഗതഃ।
കരേ ഗൃഹീത്വാ ലജ്ജന്തീം
സ്മയമാനോഽഭ്യഭാഷത ॥ **7.26.20** ॥ 1099

ക്വ ഗച്ഛസി വരാരോഹേ
കാം സിദ്ധിം ഭജസേ സ്വയം।
കസ്യാഭ്യുദയകാലോഽയം
യസ്ത്വാം സമുപഭോക്ഷ്യതേ ॥ **7.26.21** ॥ 1100

ത്വദാനനരസസ്യാദ്യ
പദ്മോത്പലസുഗന്ധിനഃ।

സുധാമൃതരസസ്യേവ
കോഽദ്യ തൃപ്തിം ഗമിഷ്യതി ॥ **7.26.22** ॥ 1101

സ്വർണകുംഭനിഭൗ പീനൗ
ശുഭൗ ഭീരു നിരന്തരൗ ।
കസ്യോരഃസ്ഥലസംസ്പർശം
ദാസ്യതസ്തേ കുചാവിമൗ ॥ **7.26.23** ॥ 1102

സുവർണചക്രപ്രതിമം
സ്വർണദാമചിതം പൃഥു ।
അധ്യാരോക്ഷ്യതി കസ്ത്വേദ്യ
ജഘനം സ്വർഗരൂപിണം ॥ **7.26.24** ॥ 1103

മദ്വിശിഷ്ടഃ പുമാൻ കോഽദ്യ
ശക്രോ വിഷ്ണുരഥാശ്വിനൗ ।
മാമതീത്യ ഹി യച്ച ത്വം
യാസി ഭീരു ന ശോഭനം ॥ **7.26.25** ॥ 1104

വിശ്രമ ത്വം പൃഥുശ്രോണി
ശിലാതലമിദം ശുഭം ।
ത്രൈലോക്യേ യഃ പ്രഭുശ്ചൈവ
മദന്യോ നൈവ വിദ്യതേ ॥ **7.26.26** ॥ 1105

തദേവം പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഹ്വോ
യാചതേ ത്വാം ദശാനനഃ ।
ഭർതുർഭർതാ വിധാതാ ച
ത്രൈലോക്യസ്യ ഭജസ്വ മാം ॥ **7.26.27** ॥ 1106

ഏവമുക്താബ്രവീദ് രംഭാ
വേപമാനാ കൃതാഞ്ജലിഃ ।

പ്രസീദ നാർഹസേ വക്തു -
മീദൃശം ത്വം ഹി മേ ഗുരുഃ ॥ **7.26.28** ॥ 1107

അൻയേഭ്യോഽപി ത്വയാ രക്ഷ്യാ
പ്രാപ്നുയാം ധർഷണം യദി।
തദ്ധർമതഃ സ്നുഷാ തേഽഹം
തത്ത്വമേതദ് ബ്രവീമി തേ ॥ **7.26.29** ॥ 1108

അഥാബ്രവീദ് ദശഗ്രീവ -
ശ്ചരണാധോമുഖീം സ്ഥിതാം।
രോമഹർഷമനുപ്രാപ്താം
ദൃഷ്ടമാത്രേണ താം തദാ ॥ **7.26.30** ॥ 1109

സുതസ്യ യദി മേ ഭാർയാ
തതസ്ത്വം ഹി സ്നുഷാ ഭവേഃ।
ബാഢമിത്യേവ സാ രംഭാ
പ്രാഹ രാവണമുത്തരം ॥ **7.26.31** ॥ 1110

ധർമതസ്തേ സുതസ്യാഹം
ഭാർയാ രാക്ഷസപുംഗവ।
പുത്രഃ പ്രിയതരഃ പ്രാണൈ -
ർഭ്രാതുർവൈശ്രവണസ്യ തേ ॥ **7.26.32** ॥ 1111

വിഖ്യാതസ്ത്രിഷു ലോകേഷു
നലകൂബര ഇത്യയം।
ധർമതോ യോ ഭവേദ് വിപ്രഃ
ക്ഷത്രിയോ വീർയതോ ഭവേത് ॥ **7.26.33** ॥ 1112

ക്രോധാദ് യശ്ച ഭവേദഗ്നിഃ
ക്ഷാന്ത്യാ ച വസുധാസമഃ।

തസ്യാസ്മി കൃതസങ്കേതാ
ലോകപാലസുതസ്യ വൈ ॥ **7.26.34** ॥ 1113

തമുദ്ദിശ്യ തു മേ സർവം
വിഭൂഷണമിദം കൃതം ।
യഥാ തസ്യ ഹി നാന്യസ്യ
ഭാവോ മാം പ്രതി തിഷ്ഠതി ॥ **7.26.35** ॥ 1114

തേന സത്യേന മാം രാജൻ
മോക്തുമർഹസ്യരിന്ദമ ।
സ ഹി തിഷ്ഠതി ധർമാത്മാ
മാം പ്രതീക്ഷ്യ സമുത്സുകഃ ॥ **7.26.36** ॥ 1115

തത്ര വിഘ്നം തു തസ്യേഹ
കർതും നാർഹസി മുഞ്ച മാം ।
സദ്ഭിരാചരിതം മാർഗം
ഗച്ഛ രാക്ഷസപുംഗവ ॥ **7.26.37** ॥ 1116

മാനനീയോ മമ ത്വം ഹി
പാലനീയാ തഥാസ്മി തേ ।
ഏവമുക്തോ ദശഗ്രീവഃ
പ്രത്യുവാച വിനീതവത് ॥ **7.26.38** ॥ 1117

സ്നുഷാസ്മി യദവോചസ്ത്വ -
മേകപത്നീഷ്വയം ക്രമഃ ।
ദേവലോകസ്ഥിതിരിയം
സുരാണാം ശാശ്വതീ മതാ ॥ **7.26.39** ॥ 1118

പതിരപ്സരസാം നാസ്തി
ന ചൈകസ്ത്രീപരിഗ്രഹഃ ।

ഏവമുക്ത്വാ സ താം രക്ഷോ
നിവേശ്യ ച ശിലാതലേ ॥ **7.26.40** ॥ 1119

കാമഭോഗാഭിസംരക്തോ
മൈഥുനായോപചക്രമേ ।
സാ വിമുക്താ തതോ രംഭാ
ഭ്രഷ്ടമാൽയവിഭൂഷണാ ॥ **7.26.41** ॥ 1120

ഗജേന്ദ്രാക്രീഡമഥിതാ
നദീവാകുലതാം ഗതാ ।
ലുലിതാകുലകേശാന്താ
കരവേപിതപൽലവാ ॥ **7.26.42** ॥ 1121

പവനേനാവധൂതേവ
ലതാ കുസുമശാലിനീ ।
സാ വേപമാനാ ലജ്ജന്തീ
ഭീതാ കരകൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.26.43** ॥ 1122

നലകൂബരമാസാദ്യ
പാദയോർനിപപാത ഹ ।
തദവസ്ഥാം ച താം ദൃഷ്ട്വാ
മഹാത്മാ നലകൂബരഃ ॥ **7.26.44** ॥ 1123

അബ്രവീത് കിമിദം ഭദ്രേ
പാദയോഃ പതിതാസി മേ ।
സാ വൈ നിഃശ്വസമാനാ തു
വേപമാനാ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.26.45** ॥ 1124

തസ്മൈ സർവം യഥാതത്ത്വ -
മാഖ്യാതുമുപചക്രമേ ।

ഏഷ ദേവ ദശഗ്രീവഃ
പ്രാപ്തോ ഗന്തും ത്രിവിഷ്ടപം ॥ **7.26.46** ॥ 1125

തേന സൈന്യസഹായേന
നിശേയം പരിണാമിതാ ।
ആയാന്തീ തേന ദൃഷ്ടാസ്മി
ത്വത്സകാശമരിന്ദമ ॥ **7.26.47** ॥ 1126

ഗൃഹീതാ തേന പൃഷ്ടാസ്മി
കസ്യ ത്വമിതി രക്ഷസാ ।
മയാ തു സർവം യത് സത്യം
തസ്മൈ സർവം നിവേദിതം ॥ **7.26.48** ॥ 1127

കാമമോഹാഭിഭൂതാത്മാ
നാശ്രൗഷീത് തദ് വചോ മമ ।
യാച്യമാനോ മയാ ദേവ
സ്നുഷാ തേ ഽഹമിതി പ്രഭോ ॥ **7.26.49** ॥ 1128

തത് സർവം പൃഷ്ഠതഃ കൃത്വാ
ബലാത് തേനാസ്മി ധർഷിതാ ।
ഏവം ത്വമപരാധം മേ
ക്ഷന്തുമർഹസി സുവ്രത ॥ **7.26.50** ॥ 1129

നഹി തുൽയം ബലം സൗമ്യ
സ്ത്രിയാശ്ച പുരുഷസ്യ ഹി ।
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു സക്രുദ്ധ -
സ്തദാ വൈശ്രവണാത്മജഃ ॥ **7.26.51** ॥ 1130

ധർഷണാം താം പരാം ശ്രുത്വാ
ധ്യാനം സമ്പ്രവിവേശ ഹ ।

തസ്യ തത് കർമ വിജ്ഞായ
തദാ വൈശ്രവണാത്മജഃ ॥ **7.26.52** ॥ 1131

മുഹൂർതാത് ക്രോധതാമ്രാക്ഷ -
സ്തോയം ജഗ്രാഹ പാണിനാ ।
ഗൃഹീത്വാ സലിലം സർവ -
മുപസ്പൃശ്യ യഥാവിധി ॥ **7.26.53** ॥ 1132

ഉത്സസർജ തദാ ശാപം
രാക്ഷസേന്ദ്രായ ദാരുണം ।
അകാമാ തേന യസ്മാത് ത്വം
ബലാദ് ഭദ്രേ പ്രധർഷിതാ ॥ **7.26.54** ॥ 1133

തസ്മാത് സ യുവതീമന്യാം
നാകാമാമുപയാസ്യതി ।
യദാ ഹ്യകാമാം കാമാർതോ
ധർഷയിഷ്യതി യോഷിതം ॥ **7.26.55** ॥ 1134

മൂർധാ തു സപ്തധാ തസ്യ
ശകലീഭവിതാ തദാ ।
തസ്മിന്നുദാഹൃതേ ശാപേ
ജ്വലിതാഗ്നിസമപ്രഭേ ॥ **7.26.56** ॥ 1135

ദേവദുന്ദുഭയോ നേദുഃ
പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച ഖാച്ച്യുതാ ।
പിതാമഹമുഖാശ്ചൈവ
സർവേ ദേവാഃ പ്രഹർഷിതാഃ ॥ **7.26.57** ॥ 1136

ജ്ഞാത്വാ ലോകഗതിം സർവാം
തസ്യ മൃത്യും ച രക്ഷസഃ ।

ഋഷയഃ പിതരശ്ചൈവ
പ്രീതിമാപുരനുത്തമാം ॥ **7.26.58** ॥ 1137

ശ്രുത്വാ തു സ ദശഗ്രീവ -
സ്തം ശാപം രോമഹർഷണം ।
നാരീഷു മൈഥുനീഭാവം
നാകാമാസ്വഭ്യരോചയത് ॥ **7.26.59** ॥ 1138

തേന നീതാഃ സ്ത്രിയഃ പ്രീതി -
മാപുഃ സർവാഃ പതിവ്രതാഃ ।
നലകൂബരനിർമുക്തം
ശാപം ശ്രുത്വാ മനഃപ്രിയം ॥ **7.26.60** ॥ 1139

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഡ്വിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തവിംശഃ സർഗഃ ॥

**സേനാസഹിതസ്യ രാവണസ്യേന്ദ്രലോകോപരി
സമാക്രമണമിന്ദ്രേണ വിഷ്ണും പ്രതി സാഹായ്യാർഥം പ്രാർഥനം
രാവണം ഭാവിനി കാലേ ഹനിഷ്യസീതി പ്രതിജ്ഞായ
വിഷ്ണുനേന്ദ്രസ്യ നിവർതനം ദേവൈഃ സഹ രക്ഷസാം യുദ്ധം
വസുനാ സുമാലിനോ വധശ്ച**

കൈലാസം ലംഘയിത്വാ തു
സസൈന്യബലവാഹനഃ।
ആസസാദ മഹാതേജാ
ഇന്ദ്രലോകം ദശാനനഃ ॥ **7.27.1** ॥ 1140

തസ്യ രാക്ഷസസൈന്യസ്യ
സമന്താദുപയാസ്യതഃ।
ദേവലോകേ ബഭൗ ശബ്ദോ
ഭിദ്യമാനാർണവോപമഃ ॥ **7.27.2** ॥ 1141

ശ്രുത്വാ തു രാവണം പ്രാപ്ത -
മിന്ദ്രശ്ചലിത ആസനാത്।
ദേവാനഥാബ്രവീത് തത്ര
സർവാനേവ സമാഗതാൻ ॥ **7.27.3** ॥ 1142

ആദിത്യാംശ്ച വസൂൻ രുദ്രാൻ
സാധ്യാംശ്ച സമരുദ്ഗണാൻ।
സജ്ജാ ഭവത യുദ്ധാർഥം
രാവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **7.27.4** ॥ 1143

ഏവമുക്താസ്തു ശക്രേണ
ദേവാഃ ശക്രസമാ യുധി।
സന്നഹ്യ സുമഹാസത്ത്വാ
യുദ്ധശ്രദ്ധാസമൻവിതാഃ ॥ **7.27.5** ॥ 1144

സ തു ദീനഃ പരിത്രസ്തോ
മഹേന്ദ്രോ രാവണം പ്രതി।
വിഷ്ണോഃ സമീപമാഗത്യ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.27.6** ॥ 1145

വിഷ്ണോ കഥം കരിഷ്യാമി
രാവണം രാക്ഷസം പ്രതി।
അഹോഽതിബലവദ് രക്ഷോ
യുദ്ധാർഥമഭിവർതതേ ॥ **7.27.7** ॥ 1146

വരപ്രദാനാദ് ബലവാൻ
ന ഖൽവൻയേന ഹേതുനാ।
തത് തു സത്യം വചഃ കാർയം
യദുക്തം പദ്മയോനിനാ ॥ **7.27.8** ॥ 1147

തദ് യഥാ നമുചിർവൃത്രോ
ബലിർനരകശംബരൗ।
ത്വദ്ബലം സമവഷ്ടഭ്യ
മയാ ദഗ്ധാസ്തഥാ കുരു ॥ **7.27.9** ॥ 1148

നഹ്യൻയോ ദേവദേവേശ
ത്വദൃതേ മധുസൂദന।
ഗതിഃ പരായണം ചാപി
ത്രൈലോക്യേ സചരാചരേ ॥ **7.27.10** ॥ 1149

ത്വം ഹി നാരായണഃ ശ്രീമാൻ
പദ്മനാഭഃ സനാതനഃ।
ത്വയേമേ സ്ഥാപിതാ ലോകാഃ
ശക്രശ്ചാഹം സുരേശ്വരഃ ॥ **7.27.11** ॥ 1150

ത്വയാ സൃഷ്ടമിദം സർവം
ത്രൈലോക്യം സചരാചരം।
ത്വാമേവ ഭഗവൻ സർവേ
പ്രവിശന്തി യുഗക്ഷയേ ॥ **7.27.12** ॥ 1151

തദാചക്ഷ്വ യഥാതത്ത്വം
ദേവദേവ മമ സ്വയം।
അസിചക്രസഹായസ്ത്വം
യോത്സ്യസേ രാവണം പ്രതി ॥ **7.27.13** ॥ 1152

ഏവമുക്തഃ സ ശക്രേണ
ദേവോ നാരായണഃ പ്രഭുഃ।
അബ്രവീന്ന പരിത്രാസഃ
കർതവ്യഃ ശ്രൂയതാം ച മേ ॥ **7.27.14** ॥ 1153

ന താവദേഷ ദുഷ്ടാത്മാ
ശക്യോ ജേതും സുരാസുരൈഃ।
ഹന്തും ചാപി സമാസാദ്യ
വരദാനേന ദുർജയഃ ॥ **7.27.15** ॥ 1154

സർവഥാ തു മഹത് കർമ
കരിഷ്യതി ബലോത്കടഃ।
രാക്ഷസഃ പുത്രസഹിതോ
ദൃഷ്ടമേതന്നിസർഗതഃ ॥ **7.27.16** ॥ 1155

യത് തു മാം ത്വമഭാഷിഷ്ഠാ
യുധ്യസ്വേതി സുരേശ്വര।
നാഹം തം പ്രതിയോത്സ്യാമി
രാവണം രാക്ഷസം യുധി ॥ **7.27.17** ॥ 1156

നാഹത്വാ സമരേ ശത്രും
വിഷ്ണുഃ പ്രതിനിവർതതേ।
ദുർലഭശ്ചൈവ കാമോഽദ്യ
വരഗുപ്താദ്ധി രാവണാത് ॥ **7.27.18** ॥ 1157

പ്രതിജാനേ ച ദേവേന്ദ്ര
ത്വത്സമീപേ ശതക്രതോ।
ഭവിതാസ്മി യഥാസ്യാഹം
രക്ഷസോ മൃത്യുകാരണം ॥ **7.27.19** ॥ 1158

അഹമേവ നിഹന്താസ്മി
രാവണം സപുരഃസരം।
ദേവതാ നന്ദയിഷ്യാമി
ജ്ഞാത്വാ കാലമുപാഗതം ॥ **7.27.20** ॥ 1159

ഏതത് തേ കഥിതം തത്ത്വം
ദേവരാജ ശചീപതേ।
യുദ്ധ്യസ്വ വിഗതത്രാസഃ
സുരൈഃ സാർധം മഹാബല ॥ **7.27.21** ॥ 1160

തതോ രുദ്രാഃ സഹാദിത്യാ
വസവോ മരുതോഽശ്വിനൗ।
സന്നദ്ധാ നിർയയുസ്തൂർണം
രാക്ഷസാനഭിതഃ പുരാത് ॥ **7.27.22** ॥ 1161

ഏതസ്മിന്നന്തരേ നാദഃ
ശുശ്രുവേ രജനീക്ഷയേ।
തസ്യ രാവണസൈന്യസ്യ
പ്രയുദ്ധസ്യ സമന്തതഃ ॥ **7.27.23** ॥ 1162

തേ പ്രബുദ്ധാ മഹാവീർയാ
അൻയോൻയമഭിവീക്ഷ്യ വൈ।
സംഗ്രാമമേവാഭിമുഖാ
അഭ്യവർതന്ത ഹൃഷ്ടവത് ॥ **7.27.24** ॥ 1163

തതോ ദൈവതസൈൻയാനാം
സങ്ക്ഷോഭഃ സമജായത।
തദക്ഷയം മഹാസൈൻയം
ദൃഷ്ട്വാ സമരമൂർധനി ॥ **7.27.25** ॥ 1164

തതോ യുദ്ധം സമഭവദ്
ദേവദാനവരക്ഷസാം।
ഘോരം തുമുലനിർഹ്രാദം
നാനാപ്രഹരണോദ്യതം ॥ **7.27.26** ॥ 1165

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശൂരാ
രാക്ഷസാ ഘോരദർശനാഃ।
യുദ്ധാർഥം സമവർതന്ത
സചിവാ രാവണസ്യ തേ ॥ **7.27.27** ॥ 1166

മാരീചശ്ച പ്രഹസ്തശ്ച
മഹാപാർശ്വമഹോദരൗ ।
അകമ്പനോ നികുംഭശ്ച
ശുകഃ സാരണ ഏവ ച ॥ **7.27.28** ॥ 1167

സംഹ്രാദോ ധൂമകേതുശ്ച
മഹാദംഷ്ട്രോ ഘടോദരഃ ।
ജംബുമാലീ മഹാഹ്രാദോ
വിരൂപാക്ഷശ്ച രാക്ഷസഃ ॥ **7.27.29** ॥ 1168

സുപ്തഘ്നോ യജ്ഞകോപശ്ച
ദുർമുഖോ ദൂഷണഃ ഖരഃ ।
ത്രിശിരാഃ കരവീരാക്ഷഃ
സൂര്യശത്രുശ്ച രാക്ഷസഃ ॥ **7.27.30** ॥ 1169

മഹാകായോഽതികായശ്ച
ദേവാന്തകനരാന്തകൗ ।
ഏതൈഃ സർവൈഃ പരിവൃതോ
മഹാവീർയൈർമഹാബലഃ ॥ **7.27.31** ॥ 1170

രാവണസ്യാർയകഃ സൈന്യം
സുമാലീ പ്രവിവേശ ഹ ।
സ ദൈവതഗണാൻ സർവാൻ
നാനാപ്രഹരണൈഃ ശിതൈഃ ॥ **7.27.32** ॥ 1171

വ്യധ്വംസയത് സമം ക്രുദ്ധോ
വായുർജലധരാനിവ ।
തദ് ദൈവതബലം രാമ
ഹന്യമാനം നിശാചരൈഃ ॥ **7.27.33** ॥ 1172

പ്രണുന്നം സർവതോ ദിഗ്ഭ്യഃ
സിംഹനുന്നാ മൃഗാ ഇവ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശൂരോ
വസൂനാമഷ്ടമോ വസുഃ ॥ **7.27.34** ॥ 1173

സാവിത്ര ഇതി വിഖ്യാതഃ
പ്രവിവേശ രണാജിരം।
സൈന്യൈഃ പരിവൃതോ ഹൃഷ്ടൈ -
ർനാനാപ്രഹരണോദ്യതൈഃ ॥ **7.27.35** ॥ 1174

ത്രാസയഞ്ശത്രുസൈന്യാനി
പ്രവിവേശ രണാജിരം।
തഥാദിത്യൗ മഹാവീർയൗ
ത്വഷ്ടാ പൂഷാ ച തൗ സമം ॥ **7.27.36** ॥ 1175

നിർഭയൗ സഹ സൈന്യേന
തദാ പ്രാവിശതാം രണേ।
തതോ യുദ്ധം സമഭവത്
സുരാണാം സഹ രാക്ഷസൈഃ ॥ **7.27.37** ॥ 1176

ക്രുദ്ധാനാം രക്ഷസാം കീർതിം
സമരേഷ്വനിവർതിനാം।
തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സർവേ
വിബുധാൻ സമരേ സ്ഥിതാൻ ॥ **7.27.38** ॥ 1177

നാനാപ്രഹരണൈർഘോരൈ -
ർജഘ്നുഃ ശതസഹസ്രശഃ।
ദേവാശ്ച രാക്ഷസാൻ ഘോരാൻ
മഹാബലപരാക്രമാൻ ॥ **7.27.39** ॥ 1178

സമരേ വിമലൈഃ ശസ്ത്രൈ -
രുപനിൻയുർയമക്ഷയം।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ
സുമാലീ നാമ രാക്ഷസഃ ॥ **7.27.40** ॥ 1179

നാനാപ്രഹരണൈഃ ക്രുദ്ധ -
സ്തതൈസൻയം സോഽഭ്യവർതത।
സ ദൈവതബലം സർവം
നാനാപ്രഹരണൈഃ ശിതൈഃ ॥ **7.27.41** ॥ 1180

വ്യധ്വംസയത സങ്ക്രുദ്ധോ
വായുർജലധരം യഥാ।
തേ മഹാബാണവർഷൈശ്ച
ശൂലപ്രാസൈഃ സുദാരുണൈഃ ॥ **7.27.42** ॥ 1181

ഹൻയമാനാഃ സുരാഃ സർവേ
ന വ്യതിഷ്ഠന്ത സംഹതാഃ।
തതോ വിദ്രാവ്യമാണേഷു
ദൈവതേഷു സുമാലിനാ ॥ **7.27.43** ॥ 1182

വസൂനാമഷ്ടമഃ ക്രുദ്ധഃ
സാവിത്രോ വൈ വ്യവസ്ഥിതഃ।
സംവൃതഃ സ്വൈരഥാനീകൈഃ
പ്രഹരന്തം നിശാചരം ॥ **7.27.44** ॥ 1183

വിക്രമേണ മഹാതേജാ
വാരയാമാസ സംയുഗേ।
തതസ്തയോർമഹദ് യുദ്ധ -
മഭവൽലോമഹർഷണം ॥ **7.27.45** ॥ 1184

സുമാലിനോ വസോശ്ചൈവ
സമരേഷ്വനിവർതിനോഃ।
തതസ്തസ്യ മഹാബാണൈ -
ർവസുനാ സുമഹാത്മനാ ॥ **7.27.46** ॥ 1185

നിഹതഃ പന്നഗരഥഃ
ക്ഷണേന വിനിപാതിതഃ।
ഹത്വാ തു സംയുഗേ തസ്യ
രഥം ബാണശതൈശ്ചിതം ॥ **7.27.47** ॥ 1186

ഗദാം തസ്യ വധാർഥായ
വസുർജഗ്രാഹ പാണിനാ।
തതഃ പ്രഗൃഹ്യ ദീപ്താഗ്രാം
കാലദണ്ഡോപമാം ഗദാം ॥ **7.27.48** ॥ 1187

താം മൂർധ്നി പാതയാമാസ
സാവിത്രോ വൈ സുമാലിനഃ।
സാ തസ്യോപരി ചോൽകാഭാ
പതന്തീ വിബഭൗ ഗദാ ॥ **7.27.49** ॥ 1188

ഇന്ദ്രപ്രമുക്താ ഗർജന്തീ
ഗിരാവിവ മഹാശനിഃ।
തസ്യ നൈവാസ്ഥി ന ശിരോ
ന മാംസം ദദൃശേ തദാ ॥ **7.27.50** ॥ 1189

ഗദയാ ഭസ്മതാം നീതം
നിഹതസ്യ രണാജിരേ।
തം ദൃഷ്ട്വാ നിഹതം സംഖ്യേ
രാക്ഷസാസ്തേ സമന്തതഃ ॥ **7.27.51** ॥ 1190

വ്യദ്രവൻ സഹിതാഃ സർവേ
ക്രോശമാനാഃ പരസ്പരം।
വിദ്രാവ്യമാണാ വസുനാ
രാക്ഷസാ നാവതസ്ഥിരേ ॥ **7.27.52** ॥ 1191

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ ॥

മേഘനാദജയന്തയോർയുദ്ധം പുലോമ്നാ
ജയന്തസ്യാൻയത്രാപനയനമിന്ദ്രസ്യ രണഭൂമൗ പ്രവേശോ
രുദ്രൈർമരുദ്ഭിശ്ച രാക്ഷസസേനായാഃ സംഹാര
ഇന്ദ്രരാവണയോർയുദ്ധം

സുമാലിനം ഹതം ദൃഷ്ട്വാ
വസുനാ ഭസ്മസാത്കൃതം।
സ്വസൈന്യം വിദ്രുതം ചാപി
ലക്ഷയിത്വാർദിതം സുരൈഃ ॥ **7.28.1** ॥ 1192

തതഃ സ ബലവാൻ ക്രുദ്ധോ
രാവണസ്യ സുതസ്തദാ।
നിവർത്യ രാക്ഷസാൻ സർവാൻ
മേഘനാദോ വ്യവസ്ഥിതഃ ॥ **7.28.2** ॥ 1193

സ രഥേനാഗ്നിവർണേന
കാമഗേന മഹാരഥഃ।
അഭിദുദ്രാവ സേനാം താം
വനാൻയഗ്നിരിവ ജ്വലൻ ॥ **7.28.3** ॥ 1194

തതഃ പ്രവിശതസ്തസ്യ
വിവിധായുധധാരിണഃ।
വിദുദ്രുവുർദിശഃ സർവാ
ദർശനാദേവ ദേവതാഃ ॥ **7.28.4** ॥ 1195

ന ബഭൂവ തദാ കശ്ചിദ്
യുയുത്സോരസ്യ സമ്മുഖേ।
സർവാനാവിദ്ധ്യ വിത്രസ്താം -
സ്തതഃ ശക്രോഽബ്രവീത് സുരാൻ ॥ **7.28.5** ॥ 1196

ന ഭേതവ്യം ന ഗന്തവ്യം
നിവർതധ്വം രണേ സുരാഃ।
ഏഷ ഗച്ഛതി പുത്രോ മേ
യുദ്ധാർഥമപരാജിതഃ ॥ **7.28.6** ॥ 1197

തതഃ ശക്രസുതോ ദേവോ
ജയന്ത ഇതി വിശ്രുതഃ।
രഥേനാദ്ഭുതകൽപേന
സംഗ്രാമേ സോഽഭ്യവർതത ॥ **7.28.7** ॥ 1198

തതസ്തേ ത്രിദശാഃ സർവേ
പരിവാര്യ ശചീസുതം।
രാവണസ്യ സുതം യുദ്ധേ
സമാസാദ്യ പ്രജഘ്നിരേ ॥ **7.28.8** ॥ 1199

തേഷാം യുദ്ധം സമഭവത്
സദൃശം ദേവരക്ഷസാം।
മഹേന്ദ്രസ്യ ച പുത്രസ്യ
രാക്ഷസേന്ദ്രസുതസ്യ ച ॥ **7.28.9** ॥ 1200

തതോ മാതലിപുത്രസ്യ
ഗോമുഖസ്യ സ രാവണിഃ।
സാരഥേഃ പാതയാമാസ
ശരാൻ കനകഭൂഷണാൻ ॥ **7.28.10** ॥ 1201

ശചീസുതശ്ചാപി തഥാ
ജയന്തസ്തസ്യ സാരഥിം।
തം ചാപി രാവണിഃ ക്രുദ്ധഃ
സമന്താത് പ്രത്യവിധ്യത ॥ **7.28.11** ॥ 1202

സ ഹി ക്രോധസമാവിഷ്ടോ
ബലീ വിസ്ഫാരിതേക്ഷണഃ।
രാവണിഃ ശക്രതനയം
ശരവർഷൈരവാകിരത് ॥ **7.28.12** ॥ 1203

തതോ നാനാപ്രഹരണാ -
ംശ്ചരിതധാരാൻ സഹസ്രശഃ।
പാതയാമാസ സങ്ക്രുദ്ധഃ
സുരസൈന്യേഷു രാവണിഃ ॥ **7.28.13** ॥ 1204

ശതഘ്നീമുസലപ്രാസ -
ഗദാഖഡ്ഗപരശ്വധാൻ।
മഹാന്തി ഗിരിശൃംഗാണി
പാതയാമാസ രാവണിഃ ॥ **7.28.14** ॥ 1205

തതഃ പ്രവ്യഥിതാ ലോകാഃ
സഞ്ജജ്ഞേ ച തമസ്തതഃ।
തസ്യ രാവണപുത്രസ്യ
ശത്രുസൈന്യാനി നിഘ്നതഃ ॥ **7.28.15** ॥ 1206

തതസ്തദ് ദൈവതബലം
സമന്താത് തം ശചീസുതം।
ബഹുപ്രകാരമസ്വസ്ഥ -
മഭവച്ഛരപീഡിതം ॥ **7.28.16** ॥ 1207

നാഭ്യജാനന്ത ചാൻയോൻയം
രക്ഷോ വാ ദേവതാഥവാ।
തത്ര തത്ര വിപർയസ്തം
സമന്താത് പരിധാവത ॥ **7.28.17** ॥ 1208

ദേവാ ദേവാൻ നിജഘ്നുസ്തേ
രാക്ഷസാൻ രാക്ഷസാസ്തഥാ।
സമ്മൂഢാസ്തമസാച്ഛന്നാ
വ്യദ്രവന്നപരേ തഥാ ॥ **7.28.18** ॥ 1209

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരഃ
പുലോമാ നാമ വീർയവാൻ।
ദൈത്യേന്ദ്രസ്തേന സംഗൃഹ്യ
ശചീപുത്രോ(ഽപവാഹിതഃ ॥ **7.28.19** ॥ 1210

സംഗൃഹ്യ തം തു ദൗഹിത്രം
പ്രവിഷ്ടഃ സാഗരം തദാ।
ആർയകഃ സ ഹി തസ്യാസീത്
പുലോമാ യേന സാ ശചീ ॥ **7.28.20** ॥ 1211

ജ്ഞാത്വാ പ്രണാശം തു തദാ
ജയന്തസ്യാഥ ദേവതാഃ।
അപ്രഹൃഷ്ടാസ്തതഃ സർവാ
വ്യഥിതാഃ സമ്പ്രദുദ്രുവുഃ ॥ **7.28.21** ॥ 1212

രാവണിസ്ത്വഥ സങ്ക്രുദ്ധോ
ബലൈഃ പരിവൃതഃ സ്വകൈഃ।
അഭ്യധാവത ദേവാംസ്താൻ
മുമോച ച മഹാസ്വനം ॥ **7.28.22** ॥ 1213

ദൃഷ്ട്വാ പ്രണാശം പുത്രസ്യ
ദൈവതേഷു ച വിദ്രുതം।
മാതലിം ചാഹ ദേവേശോ
രഥഃ സമുപനീയതാം ॥ **7.28.23** ॥ 1214

സ തു ദിവ്യോ മഹാഭീമഃ
സജ്ജ ഏവ മഹാരഥഃ।
ഉപസ്ഥിതോ മാതലിനാ
വാഹ്യമാനോ മഹാജവഃ ॥ **7.28.24** ॥ 1215

തതോ മേഘാ രഥേ തസ്മിം -
സ്തഡിത്ത്വന്തോ മഹാബലാഃ।
അഗ്രതോ വായുചപലാ
നേദുഃ പരമനിഃസ്വനാഃ ॥ **7.28.25** ॥ 1216

നാനാവാദ്യാനി വാദ്യന്ത
ഗന്ധർവാശ്ച സമാഹിതാഃ।
നന്യതുശ്ചാപ്സരഃസംഘാ
നിർയാതേ ത്രിദശേശ്വരേ ॥ **7.28.26** ॥ 1217

രുദ്രൈർവസുഭിരാദിത്യൈ -
രശ്വിഭ്യാം സമരുദ്ഗണൈഃ।
വൃതോ നാനാപ്രഹരണൈ -
ർനിർയയൗ ത്രിദശാധിപഃ ॥ **7.28.27** ॥ 1218

നിർഗച്ഛതസ്തു ശക്രസ്യ
പരുഷഃ പവനോ വവൗ।
ഭാസ്കരോ നിഷ്പ്രഭശ്ചൈവ
മഹോൽകാശ്ച പ്രപേദിരേ ॥ **7.28.28** ॥ 1219

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ശൂരോ
ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ।
ആരുരോഹ രഥം ദിവ്യം
നിർമിതം വിശ്വകർമണാ ॥ **7.28.29** ॥ 1220

പന്നഗൈഃ സുമഹാകായൈ -
ർവേഷ്ടിതം ലോമഹർഷണൈഃ।
യേഷാം നിഃശ്വാസവാതേന
പ്രദീപ്തമിവ സംയുഗേ ॥ **7.28.30** ॥ 1221

ദൈത്യൈർനിശാചരൈശ്ചൈവ
സ രഥഃ പരിവാരിതഃ।
സമരാഭിമുഖോ ദിവ്യോ
മഹേന്ദ്രം സോഽഭ്യവർതത ॥ **7.28.31** ॥ 1222

പുത്രം തം വാരയിത്വാ തു
സ്വയമേവ വ്യവസ്ഥിതഃ।
സോഽപി യുദ്ധാദ് വിനിഷ്ക്രമ്യ
രാവണിഃ സമുപാവിശത് ॥ **7.28.32** ॥ 1223

തതോ യുദ്ധം പ്രവൃത്തം തു
സുരാണാം രാക്ഷസൈഃ സഹ।
ശസ്ത്രാണി വർഷതാം തേഷാം
മേഘാനാമിവ സംയുഗേ ॥ **7.28.33** ॥ 1224

കുംഭകർണസ്തു ദുഷ്ടാത്മാ
നാനാപ്രഹരണോദ്യതഃ।
നാജ്ഞായത തദാ രാജൻ
യുദ്ധം കേനാഭ്യപദ്യത ॥ **7.28.34** ॥ 1225

ദന്തൈഃ പാദൈർഭുജൈർഹസ്തൈഃ
ശക്തിതോമരമുദ്ഗരൈഃ।
യേന തേനൈവ സങ്ക്രുദ്ധ -
സ്താഡയാമാസ ദേവതാഃ ॥ **7.28.35** ॥ 1226

സ തു രുദ്രൈർമഹാഘോരൈഃ
സംഗമ്യാഥ നിശാചരഃ।
പ്രയുദ്ധസ്തൈശ്ച സംഗ്രാമേ
ക്ഷതഃ ശസ്ത്രൈർനിരന്തരം ॥ **7.28.36** ॥ 1227

ബഭൗ ശസ്ത്രാചിതതനുഃ
കുംഭകർണഃ ക്ഷരന്നസൃക്।
വിദ്യുത്സ്തനിതനിർഘോഷോ
ധാരാവാനിവ തോയദഃ ॥ **7.28.37** ॥ 1228

തതസ്തദ് രാക്ഷസം സൈന്യം
പ്രയുദ്ധം സമരുദ്ഗണൈഃ।
രണേ വിദ്രാവിതം സർവം
നാനാപ്രഹരണൈസ്തദാ ॥ **7.28.38** ॥ 1229

കേചിദ് വിനിഹതാഃ കൃത്താ -
ശ്ചേഷ്ടന്തി സ്മ മഹീതലേ।
വാഹനേഷ്വവസക്താശ്ച
സ്ഥിതാ ഏവാപരേ രണേ ॥ **7.28.39** ॥ 1230

രഥാൻ നാഗാൻ ഖരാനുഷ്ട്രാൻ
പന്നഗാംസ്തുരഗാംസ്തഥാ ।
ശിശുമാരാൻ വരാഹാംശ്ച
പിശാചവദനാനപി ॥ **7.28.40** ॥ 1231

താൻ സമാലിംഗ്യ ബാഹുഭ്യാം
വിഷ്ടബ്ധാഃ കേചിദുത്ഥിതാഃ ।
ദേവൈസ്തു ശസ്ത്രസംഭിന്നാ
മമ്രിരേ ച നിശാചരാഃ ॥ **7.28.41** ॥ 1232

ചിത്രകർമ ഇവാഭാതി
സർവേഷാം രണസന്ലവഃ ।
നിഹതാനാം പ്രസുപ്താനാം
രാക്ഷസാനാം മഹീതലേ ॥ **7.28.42** ॥ 1233

ശോണിതോദകനിഷ്പന്ദാ
കാകഗൃധ്രസമാകുലാ ।
പ്രവൃത്താ സംയുഗമുഖേ
ശസ്ത്രഗ്രാഹവതീ നദീ ॥ **7.28.43** ॥ 1234

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധോ
ദശഗ്രീവഃ പ്രതാപവാൻ ।
നിരീക്ഷ്യ തു ബലം സർവം
ദൈവതൈർവിനിപാതിതം ॥ **7.28.44** ॥ 1235

സ തം പ്രതിവിഗാഹ്യാശു
പ്രവൃദ്ധം സൈന്യസാഗരം ।
ത്രിദശാൻ സമരേ നിഘ്ന -
ഞ്ശക്രമേവാഭ്യവർതത ॥ **7.28.45** ॥ 1236

തതഃ ശക്രോ മഹച്ചാപം
വിസ്ഫാര്യ സുമഹാസ്വനം।
യസ്യ വിസ്ഫാരനിർഘോഷൈഃ
സ്തനന്തി സ്മ ദിശോ ദശ ॥ **7.28.46** ॥ 1237

തദ് വികൃഷ്യ മഹച്ചാപ -
മിന്ദ്രോ രാവണമൂർധനി।
പാതയാമാസ സ ശരാൻ
പാവകാദിത്യവർചസഃ ॥ **7.28.47** ॥ 1238

തഥൈവ ച മഹാബാഹു -
ർദശഗ്രീവോ നിശാചരഃ।
ശക്രം കാർമുകവിഭ്രഷ്ടൈഃ
ശരവർഷൈരവാകിരത് ॥ **7.28.48** ॥ 1239

പ്രയുധ്യതോരഥ തയോ -
ർബാണവർഷൈഃ സമന്തതഃ।
നാജ്ഞായത തദാ കിഞ്ചിത്
സർവം ഹി തമസാ വൃതം ॥ **7.28.49** ॥ 1240

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടാവിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ ദേവസേനാമധ്യതോ നിർഗമനം തം നിഗ്രഹീതും ദേവാനാം പ്രയത്നോ മേഘനാദേന മായയേന്ദ്രസ്യ നിഗ്രഹണം വിജയമുപേതസ്യ തസ്യ സേനയാ സഹ ലങ്കാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം

തതസ്തമസി സഞ്ജാതേ
സർവേ തേ ദേവരാക്ഷസാഃ।
അയുദ്ധ്യന്ത ബലോൻമത്താഃ
സൂദയന്തഃ പരസ്പരം ॥ **7.29.1** ॥ 1241

തതസ്തു ദേവസൈന്യേന
രാക്ഷസാനാം ബൃഹദ് ബലം।
ദശാംശം സ്ഥാപിതം യുദ്ധേ
ശേഷം നീതം യമക്ഷയം ॥ **7.29.2** ॥ 1242

തസ്മിംസ്തു താമസേ യുദ്ധേ
സർവേ തേ ദേവരാക്ഷസാഃ।
അൻയോൻയം നാഭ്യജാനന്ത
യുദ്ധ്യമാനാഃ പരസ്പരം ॥ **7.29.3** ॥ 1243

ഇന്ദ്രശ്ച രാവണശ്ചൈവ
രാവണിശ്ച മഹാബലഃ।

തസ്മിംസ്തമോജാലവൃതേ
മോഹമീയുർന തേ ത്രയഃ ॥ **7.29.4** ॥ 1244

സ തു ദൃഷ്ട്വാ ബലം സർവം
രാവണോ നിഹതം ക്ഷണാത്।
ക്രോധമഭ്യഗമത് തീവ്രം
മഹാനാദം ച മുക്തവാൻ ॥ **7.29.5** ॥ 1245

ക്രോധാത് സൂതം ച ദുർധർഷഃ
സ്യന്ദനസ്ഥമുവാച ഹ।
പരസൈന്യസ്യ മധ്യേന
യാവദന്തോ നയസ്വ മാം ॥ **7.29.6** ॥ 1246

അദ്യൈതാൻ ത്രിദശാൻ സർവാൻ
വിക്രമൈഃ സമരേ സ്വയം।
നാനാശസ്ത്രമഹാസാരൈ -
ർനയാമി യമസാദനം ॥ **7.29.7** ॥ 1247

അഹമിന്ദ്രം വധിഷ്യാമി
ധനദം വരുണം യമം।
ത്രിദശാൻ വിനിഹത്യാശു
സ്വയം സ്ഥാസ്യാമ്യഥോപരി ॥ **7.29.8** ॥ 1248

വിഷാദോ നൈവ കർതവ്യഃ
ശീഘ്രം വാഹയ മേ രഥം।
ദ്വിഃ ഖലു ത്വാം ബ്രവീമ്യദ്യ
യാവദന്തം നയസ്വ മാം ॥ **7.29.9** ॥ 1249

അയം സ നന്ദനോദ്ദേശോ
യത്ര വർതാവഹേ വയം।

നയ മാമദ്യ തത്ര ത്വ -
മുദയോ യത്ര പർവതഃ ॥ **7.29.10** ॥ 1250

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
തുരഗാൻ സ മനോജവാൻ।
ആദിദേശാഥ ശത്രൂണാം
മധ്യേനൈവ ച സാരഥിഃ ॥ **7.29.11** ॥ 1251

തസ്യ തം നിശ്ചയം ജ്ഞാത്വാ
ശക്രോ ദേവേശ്വരസ്തദാ।
രഥസ്ഥഃ സമരസ്ഥസ്താൻ
ദേവാൻ വാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **7.29.12** ॥ 1252

സുരാഃ ശൃണുത മദ്വാക്യം
യത് താവൻമമ രോചതേ।
ജീവന്നേവ ദശഗ്രീവഃ
സാധു രക്ഷോ നിഗൃഹ്യതാം ॥ **7.29.13** ॥ 1253

ഏഷ ഹ്യതിബലഃ സൈന്യേ
രഥേന പവനൗജസാ।
ഗമിഷ്യതി പ്രവൃദ്ധോർമിഃ
സമുദ്ര ഇവ പർവണി ॥ **7.29.14** ॥ 1254

നഹ്യേഷ ഹന്തും ശക്യോഽദ്യ
വരദാനാത് സുനിർഭയഃ।
തദ് ഗ്രഹീഷ്യാമഹേ രക്ഷോ
യത്താ ഭവത സംയുഗേ ॥ **7.29.15** ॥ 1255

യഥാ ബലൗ നിരുദ്ധേ ച
ത്രൈലോക്യം ഭുജ്യതേ മയാ।

ഏവമേതസ്യ പാപസ്യ
നിരോധോ മമ രോചതേ ॥ **7.29.16** ॥ 1256

തതോഽന്തരം ദേശമാസ്ഥായ
ശക്രഃ സന്ത്യജ്യ രാവണം ।
അയുധ്യത മഹാരാജ
രാക്ഷസാംസ്ത്രാസയൻ രണേ ॥ **7.29.17** ॥ 1257

ഉത്തരേണ ദശഗ്രീവഃ
പ്രവിവേശാനിവർതകഃ ।
ദക്ഷിണേന തു പാർശ്വേന
പ്രവിവേശ ശതക്രതുഃ ॥ **7.29.18** ॥ 1258

തതഃ സ യോജനശതം
പ്രവിഷ്ടോ രാക്ഷസാധിപഃ ।
ദേവതാനാം ബലം സർവം
ശരവർഷൈരവാകിരത് ॥ **7.29.19** ॥ 1259

തതഃ ശക്രോ നിരീക്ഷ്യാഥ
പ്രണഷ്ടം തു സ്വകം ബലം ।
ൻയവർതയദസംഭ്രാന്തഃ
സമാവൃത്യ ദശാനനം ॥ **7.29.20** ॥ 1260

ഏതസ്മിന്നന്തരേ നാദോ
മുക്തോ ദാനവരാക്ഷസൈഃ ।
ഹാ ഹതാഃ സ്മ ഇതി ഗ്രസ്തം
ദൃഷ്ട്വാ ശക്രേണ രാവണം ॥ **7.29.21** ॥ 1261

തതോ രഥം സമാസ്ഥായ
രാവണിഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ।

തത് സൈന്യമതിസങ്ക്രുദ്ധഃ
പ്രവിവേശ സുദാരുണം ॥ **7.29.22** ॥ 1262

താം പ്രവിശ്യ മഹാമായാം
പ്രാപ്താം പശുപതേഃ പുരാ ।
പ്രവിവേശ സുസംരബ്ധ -
സ്തത് സൈന്യം സമഭിദ്രവത് ॥ **7.29.23** ॥ 1263

സ സർവാ ദേവതാസ്ത്യക്ത്വാ
ശക്രമേവാഭ്യധാവത ।
മഹേന്ദ്രശ്ച മഹാതേജാ
നാപശ്യച്ച സുതം രിപോഃ ॥ **7.29.24** ॥ 1264

വിമുക്തകവചസ്തത്ര
വധ്യമാനോഽപി രാവണിഃ ।
ത്രിദശൈഃ സുമഹാവീർയൈ -
ർന ചകാര ച കിഞ്ചന ॥ **7.29.25** ॥ 1265

സ മാതലിം സമായാന്തം
താഡയിത്വാ ശരോത്തമൈഃ ।
മഹേന്ദ്രം ബാണവർഷേണ
ഭൂയ ഏവാഭ്യവാകിരത് ॥ **7.29.26** ॥ 1266

തതസ്ത്യക്ത്വാ രഥം ശക്രോ
വിസസർജ ച സാരഥിം ।
ഐരാവതം സമാരുഹ്യ
മൃഗയാമാസ രാവണിം ॥ **7.29.27** ॥ 1267

സ തത്ര മായാബലവാ -
നദൃശ്യോഽന്തരിക്ഷഗഃ ।

ഇന്ദ്രം മായാപരിക്ഷിപ്തം
കൃത്വാ സ പ്രാദ്രവച്ഛരൈഃ ॥ **7.29.28** ॥ 1268

സ തം യദാ പരിശ്രാന്ത -
മിന്ദ്രം ജഹ്രേഽഥ രാവണിഃ ।
തദൈനം മായയാ ബദ്ധ്വാ
സ്വസൈന്യമഭിതോഽനയത് ॥ **7.29.29** ॥ 1269

തം തു ദൃഷ്ട്വാ ബലാത് തേന
നീയമാനം മഹാരണാത് ।
മഹേന്ദ്രമമരാഃ സർവേ
കിം നു സ്യാദിത്യചിന്തയൻ ॥ **7.29.30** ॥ 1270

ദൃശ്യതേ ന സ മായാവീ
ശക്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ ।
വിദ്യാവാനപി യേനേന്ദ്രോ
മായയാപഹതോ ബലാത് ॥ **7.29.31** ॥ 1271

ഏതസ്മിന്നന്തരേ ക്രുദ്ധാഃ
സർവേ സുരഗണാസ്തദാ ।
രാവണം വിമുഖീകൃത്യ
ശരവർഷൈരവാകിരൻ ॥ **7.29.32** ॥ 1272

രാവണസ്തു സമാസാദ്യ
ആദിത്യാംശ്ച വസൂംസ്തദാ ।
ന ശശാക സ സംഗ്രാമേ
യോദ്ധും ശത്രുഭിരർദിതഃ ॥ **7.29.33** ॥ 1273

സ തം ദൃഷ്ട്വാ പരിമ്ലാനം
പ്രഹാരൈർജർജരീകൃതം ।

രാവണിഃ പിതരം യുദ്ധേ -
ഽദർശനസ്ഥോഽബ്രവീദിദം ॥ **7.29.34** ॥ 1274

ആഗച്ഛ താത ഗച്ഛാമോ
രണകർമ നിവർതതാം ।
ജിതം നോ വിദിതം തേഽസ്തു
സ്വസ്ഥോ ഭവ ഗതജ്വരഃ ॥ **7.29.35** ॥ 1275

അയം ഹി സുരസൈന്യസ്യ
ത്രൈലോക്യസ്യ ച യഃ പ്രഭുഃ ।
സ ഗൃഹീതോ ദേവബലാദ്
ഭഗ്നദർപാഃ സുരാഃ കൃതാഃ ॥ **7.29.36** ॥ 1276

യഥേഷ്ടം ഭുങ്ക്ഷ്വ ലോകാംസ്ത്രീൻ
നിഗൃഹ്യാരാതിമോജസാ ।
വൃഥാ കിം തേ ശ്രമേണേഹ
യുദ്ധമദ്യ തു നിഷ്ഫലം ॥ **7.29.37** ॥ 1277

തതസ്തേ ദൈവതഗണാ
നിവൃത്താ രണകർമണഃ ।
തച്ഛ്രുത്വാ രാവണേർവാക്യം
ശക്രഹീനാഃ സുരാ ഗതാഃ ॥ **7.29.38** ॥ 1278

അഥ രണവിഗതഃ സ ഉത്തമൗജാ -
സ്ത്രിദശരിപുഃ പ്രഥിതോ നിശാചരേന്ദ്രഃ ।
സ്വസുതവചനമാദൃതഃ പ്രിയം തത്
സമനുനിശമ്യ ജഗാദ ചൈവ സൂനും ॥ **7.29.39** ॥ 1279

അതിബലസദൃശൈഃ പരാക്രമൈസ്ത്വം
മമ കുലവംശവിവർധനഃ പ്രഭോ ।

യദയമതുൽയബലസ്ത്വയാദ്യ വൈ
ത്രിദശപതിസ്ത്രിദശാശ്ച നിർജിതാഃ ॥ **7.29.40** ॥ 1280

നയ രഥമധിരോപ്യ വാസവം നഗര -
മിതോ വ്രജ സേനയാ വൃതസ്ത്വം ।
അഹമപി തവ പൃഷ്ഠതോ ദ്രുതം
സഹ സചിവൈരനുയാമി ഹൃഷ്ടവത് ॥ **7.29.41** ॥ 1281

അഥ സ ബലവൃതഃ സവാഹന -
സ്ത്രിദശപതിം പരിഗൃഹ്യ രാവണിഃ ।
സ്വഭവനമധിഗമ്യ വീർയവാൻ
കൃതസമരാൻ വിസസർജ രാക്ഷസാൻ ॥ **7.29.42** ॥ 1282

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ബ്രഹ്മണേന്ദ്രജിതേ വരം പ്രദായ തദ്ബന്ധനത ഇന്ദ്രസ്യ മോചനം
തദീയം പൂർവകൃതമഘം സ്മാരയിത്വാ
തത്കർതൃകവൈഷ്ണവയാഗസ്യാനുഷ്ഠാനായ സമ്മതിദാനം
തം യജ്ഞം പൂരയിത്വേന്ദ്രസ്യ സ്വർഗലോകേ ഗമനം

ജിതേ മഹേന്ദ്രേ ത്രിബലേ
രാവണസ്യ സുതേന വൈ ।
പ്രജാപതിം പുരസ്കൃത്യ
യയുർലങ്കാം സുരാസ്തദാ ॥ **7.30.1** ॥ 1283

തത്ര രാവണമാസാദ്യ
പുത്രഭ്രാതൃഭിരാവൃതം ।
അബ്രവീദ് ഗഗനേ തിഷ്ഠൻ
സാമപൂർവം പ്രജാപതിഃ ॥ **7.30.2** ॥ 1284

വത്സ രാവണ തുഷ്ടോഽസ്മി
പുത്രസ്യ തവ സംയുഗേ ।
അഹോഽസ്യ വിക്രമൗദാർയം
തവ തുൽയോഽധികോഽപി വാ ॥ **7.30.3** ॥ 1285

ജിതം ഹി ഭവതാ സർവം
ത്രൈലോക്യം സ്വേന തേജസാ।
കൃതാ പ്രതിജ്ഞാ സഫലാ
പ്രീതോഽസ്മി സസുതസ്യ തേ ॥ **7.30.4** ॥ 1286

അയം ച പുത്രോഽതിബല -
സ്തവ രാവണ വീർയവാൻ।
ജഗതീന്ദ്രജിദിത്യേവ
പരിഖ്യാതോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.30.5** ॥ 1287

ബലവാൻ ദുർജയശ്ചൈവ
ഭവിഷ്യത്യേവ രാക്ഷസഃ।
യം സമാശ്രിത്യ തേ രാജൻ
സ്ഥാപിതാസ്ത്രിദശാ വശേ ॥ **7.30.6** ॥ 1288

തൻമുച്യതാം മഹാബാഹോ
മഹേന്ദ്രഃ പാകശാസനഃ।
കിം ചാസ്യ മോക്ഷണാർഥായ
പ്രയച്ഛന്തു ദിവൗകസഃ ॥ **7.30.7** ॥ 1289

അഥാബ്രവീൻമഹാതേജാ
ഇന്ദ്രജിത് സമിതിഞ്ജയഃ।
അമരത്വമഹം ദേവ
വൃണേ യദ്യേഷ മുച്യതേ ॥ **7.30.8** ॥ 1290

തതോഽബ്രവീൻമഹാതേജാ
മേഘനാദം പ്രജാപതിഃ।
നാസ്തി സർവാമരത്വം ഹി
കസ്യചിത് പ്രാണിനോ ഭുവി ॥ **7.30.9** ॥ 1291

പക്ഷിണശ്ചതുഷ്പദോ വാ
ഭൂതാനാം വാ മഹൗജസാം।
ശ്രുത്വാ പിതാമഹേനോക്ത -
മിന്ദ്രജിത് പ്രഭുണാവ്യയം ॥ **7.30.10** ॥ 1292

അഥാബ്രവീത് സ തത്രസ്ഥം
മേഘനാദോ മഹാബലഃ।
ശ്രൂയതാം യാ ഭവേത് സിദ്ധിഃ
ശതക്രതുവിമോക്ഷണേ ॥ **7.30.11** ॥ 1293

മമേഷ്ടം നിത്യശോ ഹവ്യൈ -
ർമന്ത്രൈഃ സമ്പൂജ്യ പാവകം।
സംഗ്രാമമവതർതും ച
ശത്രുനിർജയകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **7.30.12** ॥ 1294

അശ്വയുക്തോ രഥോ മഹ്യ -
മുത്തിഷ്ഠേത് തു വിഭാവസോഃ।
തത്സ്ഥസ്യാമരതാ സ്യാൻമേ
ഏഷ മേ നിശ്ചിതോ വരഃ ॥ **7.30.13** ॥ 1295

തസ്മിൻ യദ്യസമാപ്തേ ച
ജപ്യഹോമേ വിഭാവസൗ।
യുധ്യേയം ദേവ സംഗ്രാമേ
തദാ മേ സ്യാദ് വിനാശനം ॥ **7.30.14** ॥ 1296

സർവോ ഹി തപസാ ദേവ
വൃണോത്യമരതാം പുമാൻ।
വിക്രമേണ മയാ ത്വേത -
ദമരത്വം പ്രവർതിതം ॥ **7.30.15** ॥ 1297

ഏവമസ്ത്വിതി തം ചാഹ
വാക്യം ദേവഃ പിതാമഹഃ।
മുക്തശ്ചേന്ദ്രജിതാ ശക്രോ
ഗതാശ്ച ത്രിദിവം സുരാഃ ॥ **7.30.16** ॥ 1298

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമ
ദീനോ ഭ്രഷ്ടാമരദ്യുതിഃ।
ഇന്ദ്രശ്ചിന്താപരീതാത്മാ
ധ്യാനതത്പരതാം ഗതഃ ॥ **7.30.17** ॥ 1299

തം തു ദൃഷ്ട്വാ തഥാഭൂതം
പ്രാഹ ദേവഃ പിതാമഹഃ।
ശതക്രതോ കിമു പുരാ
കരോതി സ്മ സുദുഷ്കൃതം ॥ **7.30.18** ॥ 1300

അമരേന്ദ്ര മയാ ബുദ്ധ്യാ
പ്രജാഃ സൃഷ്ടാസ്തഥാ പ്രഭോ।
ഏകവർണാഃ സമാഭാഷാ
ഏകരൂപാശ്ച സർവശഃ ॥ **7.30.19** ॥ 1301

താസാം നാസ്തി വിശേഷോ ഹി
ദർശനേ ലക്ഷണേഽപി വാ।
തതോഽഹമേകാഗ്രമനാ -
സ്താഃ പ്രജാഃ സമചിന്തയം ॥ **7.30.20** ॥ 1302

സോഽഹം താസാം വിശേഷാർഥം
സ്ത്രിയമേകാം വിനിർമമേ।
യദ് യത് പ്രജാനാം പ്രത്യക്ഷം
വിശിഷ്ടം തത് തദുദ്ധൃതം ॥ **7.30.21** ॥ 1303

തതോ മയാ രൂപഗുണൈ -
രഹൽയാ സ്ത്രീ വിനിർമിതാ।
ഹലം നാമേഹ വൈരൂപ്യം
ഹൽയം തത്പ്രഭവം ഭവേത് ॥ **7.30.22** ॥ 1304

യസ്യാ ന വിദ്യതേ ഹൽയം
തേനാഹൽയേതി വിശ്രുതാ।
അഹൽയേത്യേവ ച മയാ
തസ്യാ നാമ പ്രകീർതിതം ॥ **7.30.23** ॥ 1305

നിർമിതായാം ച ദേവേന്ദ്ര
തസ്യാം നാർയാം സുരർഷഭ।
ഭവിഷ്യതീതി കസ്യൈഷാ
മമ ചിന്താ തതോഽഭവത് ॥ **7.30.24** ॥ 1306

ത്വം തു ശക്ര തദാ നാരീ
ജാനീഷേ മനസാ പ്രഭോ।
സ്ഥാനാധികതയാ പത്നീ
മമൈഷേതി പുരന്ദര ॥ **7.30.25** ॥ 1307

സാ മയാ ൻയാസഭൂതാ തു
ഗൗതമസ്യ മഹാത്മനഃ।
ൻയസ്താ ബഹൂനി വർഷാണി
തേന നിർയാതിതാ ച ഹ ॥ **7.30.26** ॥ 1308

തതസ്തസ്യ പരിജ്ഞായ
മഹാസ്ഥൈർയം മഹാമുനേഃ।
ജ്ഞാത്വാ തപസി സിദ്ധിം ച
പത്ന്യർഥം സ്പർശിതാ തദാ ॥ **7.30.27** ॥ 1309

സ തയാ സഹ ധർമാത്മാ
രമതേ സ്മ മഹാമുനിഃ।
ആസന്നിരാശാ ദേവാസ്തു
ഗൗതമേ ദത്തയാ തയാ ॥ **7.30.28** ॥ 1310

ത്വം ക്രുദ്ധസ്ത്വിഹ കാമാത്മാ
ഗത്വാ തസ്യാശ്രമം മുനേഃ।
ദൃഷ്ടവാംശ്ച തദാ താം സ്ത്രീം
ദീപ്താമഗ്നിശിഖാമിവ ॥ **7.30.29** ॥ 1311

സാ ത്വയാ ധർഷിതാ ശക്ര
കാമാർതേന സമന്യുനാ।
ദൃഷ്ടസ്ത്വം സ തദാ തേന
ആശ്രമേ പരമർഷിണാ ॥ **7.30.30** ॥ 1312

തതഃ ക്രുദ്ധേന തേനാസി
ശപ്തഃ പരമതേജസാ।
ഗതോഽസി യേന ദേവേന്ദ്ര
ദശാഭാഗവിപർയയം ॥ **7.30.31** ॥ 1313

യസ്മാൻമേ ധർഷിതാ പത്നീ
ത്വയാ വാസവ നിർഭയാത്।
തസ്മാത് ത്വം സമരേ ശക്ര
ശത്രുഹസ്തം ഗമിഷ്യസി ॥ **7.30.32** ॥ 1314

അയം തു ഭാവോ ദുർബുദ്ധേ
യസ്ത്വയേഹ പ്രവർതിതഃ।
മാനുഷേഷ്വപി ലോകേഷു
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.30.33** ॥ 1315

തത്രാർധം തസ്യ യഃ കർതാ
ത്വയ്യർധം നിപതിഷ്യതി।
ന ച തേ സ്ഥാവരം സ്ഥാനം
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ॥ **7.30.34**॥ 1316

യശ്ച യശ്ച സുരേന്ദ്രഃ സ്യാദ്
ധ്രുവഃ സ ന ഭവിഷ്യതി।
ഏഷ ശാപോ മയാ മുക്ത
ഇത്യസൗ ത്വാം തദാബ്രവീത്॥ **7.30.35**॥ 1317

താം തു ഭാർയാം സുനിർഭർത്സ്യ
സോഽബ്രവീത് സുമഹാതപാഃ।
ദുർവിനീതേ വിനിധ്വംസ
മമാശ്രമസമീപതഃ॥ **7.30.36**॥ 1318

രൂപയൗവനസമ്പന്നാ
യസ്മാത് ത്വമനവസ്ഥിതാ।
തസ്മാദ് രൂപവതീ ലോകേ
ന ത്വമേകാ ഭവിഷ്യതി॥ **7.30.37**॥ 1319

രൂപം ച തേ പ്രജാഃ സർവാ
ഗമിഷ്യന്തി ന സംശയഃ।
യത് തദേകം സമാശ്രിത്യ
വിഭ്രമോഽയമുപസ്ഥിതഃ॥ **7.30.38**॥ 1320

തദാപ്രഭൃതി ഭൂയിഷ്ഠം
പ്രജാ രൂപസമൻവിതാ।
സാ തം പ്രസാദയാമാസ
മഹർഷിം ഗൗതമം തദാ॥ **7.30.39**॥ 1321

അജ്ഞാനാദ് ധർഷിതാ വിപ്ര
ത്വദ്രൂപേണ ദിവൗകസാ ।
ന കാമകാരാദ് വിപ്രർഷേ
പ്രസാദം കർതുമർഹസി ॥ **7.30.40** ॥ 1322

അഹൽയയാ ത്വേവമുക്തഃ
പ്രത്യുവാച സ ഗൗതമഃ ।
ഉത്പത്സ്യതി മഹാതേജാ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാരഥഃ ॥ **7.30.41** ॥ 1323

രാമോ നാമ ശ്രുതോ ലോകേ
വനം ചാപ്യുപയാസ്യതി ।
ബ്രാഹ്മണാർഥേ മഹാബാഹു -
ർവിഷ്ണുർമാനുഷവിഗ്രഹഃ ॥ **7.30.42** ॥ 1324

തം ദ്രക്ഷ്യസി യദാ ഭദ്രേ
തതഃ പൂതാ ഭവിഷ്യസി ।
സ ഹി പാവയിതും ശക്ത -
സ്ത്വയാ യദ് ദുഷ്കൃതം കൃതം ॥ **7.30.43** ॥ 1325

തസ്യാതിഥ്യം ച കൃത്വാ വൈ
മത്സമീപം ഗമിഷ്യസി ।
വത്സ്യസി ത്വം മയാ സാർധം
തദാ ഹി വരവർണിനി ॥ **7.30.44** ॥ 1326

ഏവമുക്ത്വാ സ വിപ്രർഷി -
രാജഗാമ സ്വമാശ്രമം ।
തപശ്ചചാര സുമഹത്
സാ പത്നീ ബ്രഹ്മവാദിനഃ ॥ **7.30.45** ॥ 1327

ശാപോത്സർഗാദ്ധി തസ്യേദം
മുനേഃ സർവമുപസ്ഥിതം।
തത് സ്മര ത്വം മഹാബാഹോ
ദുഷ്കൃതം യത് ത്വയാ കൃതം ॥ **7.30.46** ॥ 1328

തേന ത്വം ഗ്രഹണം ശത്രോ -
ർയാതോ നാൻയേന വാസവ।
ശീഘ്രം വൈ യജ യജ്ഞം ത്വം
വൈഷ്ണവം സുസമാഹിതഃ ॥ **7.30.47** ॥ 1329

പാവിതസ്തേന യജ്ഞേന
യാസ്യസേ ത്രിദിവം തതഃ।
പുത്രശ്ച തവ ദേവേന്ദ്ര
ന വിനഷ്ടോ മഹാരണേ ॥ **7.30.48** ॥ 1330

നീതഃ സന്നിഹിതശ്ചൈവ
ആർയകേണ മഹോദധൗ।
ഏതച്ഛ്രുത്വാ മഹേന്ദ്രസ്തു
യജ്ഞമിഷ്ട്വാ ച വൈഷ്ണവം ॥ **7.30.49** ॥ 1331

പുനസ്ത്രിദിവമാക്രാമ -
ദൻവശാസച്ച ദേവരാട്।
ഏതദിന്ദ്രജിതോ നാമ
ബലം യത് കീർതിതം മയാ ॥ **7.30.50** ॥ 1332

നിർജിതസ്തേന ദേവേന്ദ്രഃ
പ്രാണിനോഽൻയേ തു കിം പുനഃ।
ആശ്ചർയമിതി രാമശ്ച
ലക്ഷ്മണശ്ചാബ്രവീത് തദാ ॥ **7.30.51** ॥ 1333

അഗസ്ത്യവചനം ശ്രുത്വാ
വാനരാ രാക്ഷസാസ്തദാ।
വിഭീഷണസ്തു രാമസ്യ
പാർശ്വസ്ഥോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.30.52** ॥ 1334

ആശ്ചർയം സ്മാരിതോഽസ്മ്യദ്യ
യത് തദ് ദൃഷ്ടം പുരാതനം।
അഗസ്ത്യം ത്വബ്രവീദ് രാമഃ
സത്യമേതച്ഛ്രുതം ച മേ ॥ **7.30.53** ॥ 1335

ഏവം രാമ സമുദ്ഭൂതോ
രാവണോ ലോകകണ്ടകഃ।
സപുത്രോ യേന സംഗ്രാമേ
ജിതഃ ശക്രഃ സുരേശ്വരഃ ॥ **7.30.54** ॥ 1336

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

രാവണസ്യ മാഹിഷ്മത്യാം ഗമനം തത്രത്യം രാജാനമർജുനമനുപലഭ്യ മന്ത്രിഭിഃ സഹ തേന വിന്ധ്യഗിരിപാർശ്വേ നർമദായാം സ്നാത്വാ ഭഗവതഃ ശിവസ്യ സമാരാധനം

തതോ രാമോ മഹാതേജാ
വിസ്മയാത് പുനരേവ ഹി ।
ഉവാച പ്രണതോ വാക്യ -
മഗസ്ത്യമൃഷിസത്തമം ॥ **7.31.1** ॥ 1337

ഭഗവൻ രാക്ഷസഃ ക്രൂരോ
യദാപ്രഭൃതി മേദിനീം ।
പർയടത് കിം തദാ ലോകാഃ
ശൂൻയാ ആസൻ ദ്വിജോത്തമ ॥ **7.31.2** ॥ 1338

രാജാ വാ രാജമാത്രോ വാ
കിം തദാ നാത്ര കശ്ചന ।
ധർഷണം യത്ര ന പ്രാപ്തോ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **7.31.3** ॥ 1339

ഉതാഹോ ഹതവീർയാസ്തേ
ബഭൂവുഃ പൃഥിവീക്ഷിതഃ।
ബഹിഷ്കൃതാ വരാസ്ത്രൈശ്ച
ബഹവോ നിർജിതാ നൃപാഃ ॥ **7.31.4** ॥ 1340

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
അഗസ്ത്യോ ഭഗവാനൃഷിഃ।
ഉവാച രാമം പ്രഹസൻ
പിതാമഹ ഇവേശ്വരം ॥ **7.31.5** ॥ 1341

ഇത്യേവം ബാധമാനസ്തു
പാർഥിവാൻ പാർഥിവർഷഭ।
ചചാര രാവണോ രാമ
പൃഥിവീം പൃഥിവീപതേ ॥ **7.31.6** ॥ 1342

തതോ മാഹിഷ്മതീം നാമ
പുരീം സ്വർഗപുരീപ്രഭാം।
സമ്പ്രാപ്തോ യത്ര സാന്നിധ്യം
സദാസീദ് വസുരേതസഃ ॥ **7.31.7** ॥ 1343

തുൽയ ആസീന്നൃപസ്തസ്യ
പ്രഭാവാദ് വസുരേതസഃ।
അർജുനോ നാമ യത്രാഗ്നിഃ
ശരകുണ്ഡേശയഃ സദാ ॥ **7.31.8** ॥ 1344

തമേവ ദിവസം സോഽഥ
ഹൈഹയാധിപതിർബലീ।
അർജുനോ നർമദാം രന്തും
ഗതഃ സ്ത്രീഭിഃ സഹേശ്വരഃ ॥ **7.31.9** ॥ 1345

തമേവ ദിവസം സോഽഥ
രാവണസ്തത്ര ആഗതഃ।
രാവണോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു
തസ്യാമാത്യാനപൃച്ഛത ॥ **7.31.10** ॥ 1346

ക്വാർജുനോ നൃപതിഃ ശീഘ്രം
സമ്യഗാഖ്യാതുമർഹഥ।
രാവണോഽഹമനുപ്രാപ്തോ
യുദ്ധേപ്സുർന്യവരേണ ഹ ॥ **7.31.11** ॥ 1347

മമാഗമനമപ്യഗ്രേ
യുഷ്മാഭിഃ സന്നിവേദ്യതാം।
ഇത്യേവം രാവണേനോക്താ -
സ്തേഽമാത്യാഃ സുവിപശ്ചിതഃ ॥ **7.31.12** ॥ 1348

അബ്രുവൻ രാക്ഷസപതി -
മസാന്നിധ്യം മഹീപതേഃ।
ശ്രുത്വാ വിശ്രവസഃ പുത്രഃ
പൗരാണാമർജുനം ഗതം ॥ **7.31.13** ॥ 1349

അപസൃത്യാഗതോ വിന്ധ്യം
ഹിമവത്സന്നിഭം ഗിരിം।
സ തമഭ്രമിവാവിഷ്ട -
മുദ്ഭ്രാന്തമിവ മേദിനീം ॥ **7.31.14** ॥ 1350

അപശ്യദ് രാവണോ വിന്ധ്യ -
മാലിഖന്തമിവാംബരം।
സഹസ്രശിഖരോപേതം
സിംഹാധ്യുഷിതകന്ദരം ॥ **7.31.15** ॥ 1351

പ്രപാതപതിതൈഃ ശീതൈഃ
സാട്ടഹാസമിവാംബുഭിഃ।
ദേവദാനവഗന്ധർവൈഃ
സാപ്സരോഭിഃ സകിന്നരൈഃ ॥ **7.31.16** ॥ 1352

സ്വസ്ത്രീഭിഃ ക്രീഡമാനൈശ്ച
സ്വർഗഭൂതം മഹോച്ഛ്രയം।
നദീഭിഃ സ്യന്ദമാനാഭിഃ
സ്ഫടികപ്രതിമം ജലം ॥ **7.31.17** ॥ 1353

ഫണാഭിശ്ചലജിഹ്വാഭി -
രനന്തമിവ വിഷ്ഠിതം।
ഉത്ക്രാമന്തം ദരീവന്തം
ഹിമവത്സന്നിഭം ഗിരിം ॥ **7.31.18** ॥ 1354

പശ്യമാനസ്തതോ വിന്ധ്യം
രാവണോ നർമദാം യയൗ।
ചലോപലജലാം പുണ്യാം
പശ്ചിമോദധിഗാമിനീം ॥ **7.31.19** ॥ 1355

മഹിഷൈഃ സൃമരൈഃ സിംഹൈഃ
ശാർദൂലർക്ഷഗജോത്തമൈഃ।
ഉഷ്ണാഭിതപ്തൈസ്തൃഷിതൈഃ
സങ്ക്ഷോഭിതജലാശയാം ॥ **7.31.20** ॥ 1356

ചക്രവാകൈഃ സകാരണ്ഡൈഃ
സഹംസജലകുക്കുടൈഃ।
സാരസൈശ്ച സദാ മത്തൈഃ
കൂജദ്ഭിഃ സുസമാവൃതാം ॥ **7.31.21** ॥ 1357

ഫുൽലദ്രുമകൃതോത്തംസാം
ചക്രവാകയുഗസ്തനീം।
വിസ്തീർണപുലിനശ്രോണീം
ഹംസാവലിസുമേഖലാം ॥ **7.31.22** ॥ 1358

പുഷ്പരേണ്വനുലിപ്താംഗീം
ജലഫേനാമലാംശുകാം।
ജലാവഗാഹസുസ്പർശീം
ഫുൽലോത്പലസുഭേക്ഷണാം ॥ **7.31.23** ॥ 1359

പുഷ്പകാദവരുഹ്യാശു
നർമദാം സരിതാം വരാം।
ഇഷ്ടാമിവ വരാം നാരീ -
മവഗാഹ്യ ദശാനനഃ ॥ **7.31.24** ॥ 1360

സ തസ്യാഃ പുലിനേ രമ്യേ
നാനാമുനിനിഷേവിതേ।
ഉപോപവിഷ്ടഃ സചിവൈഃ
സാർധം രാക്ഷസപുംഗവഃ ॥ **7.31.25** ॥ 1361

പ്രഖ്യായ നർമദാം സോഽഥ
ഗംഗേയമിതി രാവണഃ।
നർമദാദർശനേ ഹർഷ -
മാപ്തവാൻ സ ദശാനനഃ ॥ **7.31.26** ॥ 1362

ഉവാച സചിവാംസ്തത്ര
സലീലം ശുകസാരണൗ।
ഏഷ രശ്മിസഹസ്രേണ
ജഗത് കൃത്വേവ കാഞ്ചനം ॥ **7.31.27** ॥ 1363

തീക്ഷ്ണതാപകരഃ സൂര്യോ
നഭസോ മധ്യമാസ്ഥിതഃ।
മാമാസീനം വിദിത്വൈവ
ചന്ദ്രായതി ദിവാകരഃ ॥ **7.31.28** ॥ 1364

നർമദാജലശീതശ്ച
സുഗന്ധിഃ ശ്രമനാശനഃ।
മദ്ഭയാദനിലോ ഹ്യേഷ
വാത്യസൗ സുസമാഹിതഃ ॥ **7.31.29** ॥ 1365

ഇയം വാപി സരിച്ഛ്രേഷ്ഠാ
നർമദാ നർമവർധിനീ।
നക്രമീനവിഹംഗോർമിഃ
സഭയേവാംഗനാ സ്ഥിതാ ॥ **7.31.30** ॥ 1366

തദ്ഭവന്തഃ ക്ഷതാഃ ശസ്ത്രൈ -
ർന്യൂപൈരിന്ദ്രസമൈർയുധി।
ചന്ദനസ്യ രസേനേവ
രുധിരേണ സമുക്ഷിതാഃ ॥ **7.31.31** ॥ 1367

തേ യൂയമവഗാഹധ്വം
നർമദാം ശർമദാം ശുഭാം।
സാർവഭൗമമുഖാ മത്താ
ഗംഗാമിവ മഹാഗജാഃ ॥ **7.31.32** ॥ 1368

അസ്യാം സ്നാത്വാ മഹാനദ്യാം
പാപ്മനോ വിപ്രമോക്ഷ്യഥ।
അഹമപ്യദ്യ പുലിനേ
ശരദിന്ദുസമപ്രഭേ ॥ **7.31.33** ॥ 1369

പുഷ്പോപഹാരം ശനകൈഃ
കരിഷ്യാമി കപർദിനഃ।
രാവണേനൈവമുക്തോസ്തു
പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ ॥ **7.31.34** ॥ 1370

സമഹോദരധൂമ്രാക്ഷാ
നർമദാം വിജഗാഹിരേ।
രാക്ഷസേന്ദ്രഗജൈസ്തൈസ്തു
ക്ഷോഭിതാ നർമദാ നദീ ॥ **7.31.35** ॥ 1371

വാമനാഞ്ജനപദ്മാദ്യൈ -
ർഗംഗാ ഇവ മഹാഗജൈഃ।
തതസ്തേ രാക്ഷസാഃ സ്നാത്വാ
നർമദായാം മഹാബലാഃ ॥ **7.31.36** ॥ 1372

ഉത്തീർയ പുഷ്പാൺയാജഹ്രു -
ർബലൗയർഥം രാവണസ്യ തു।
നർമദാപുലിനേ ഹൃദ്യേ
ശുഭ്രാഭ്രസദൃശപ്രഭേ ॥ **7.31.37** ॥ 1373

രാക്ഷസൈസ്തു മുഹൂർതേന
കൃതഃ പുഷ്പമയോ ഗിരിഃ।
പുഷ്പേഷൂപഹൃതേഷ്വേവം
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ ॥ **7.31.38** ॥ 1374

അവതീർണോ നദീ സ്നാതും
ഗംഗാമിവ മഹാഗജഃ।
തത്ര സ്നാത്വാ ച വിധിവ -
ജ്ജപ്ത്വാ ജപ്യമനുത്തമം ॥ **7.31.39** ॥ 1375

നർമദാസലിലാത് തസ്മാ -
ദുത്തതാര സ രാവണഃ।
തതഃ ക്ലിന്നാംബരം ത്യക്ത്വാ
ശുക്ലവസ്ത്രസമാവൃതഃ ॥ **7.31.40** ॥ 1376

രാവണം പ്രാഞ്ജലിം യാന്ത -
മൻവയുഃ സർവരാക്ഷസാഃ।
തദ്ഗതീവശമാപന്നാ
മൂർതിമന്ത ഇവാചലാഃ ॥ **7.31.41** ॥ 1377

യത്ര യത്ര ച യാതി സ്മ
രാവണോ രാക്ഷസേശ്വരഃ।
ജാംബൂനദമയം ലിംഗം
തത്ര തത്ര സ്മ നീയതേ ॥ **7.31.42** ॥ 1378

വാലുകാവേദിമധ്യേ തു
തൽലിംഗം സ്ഥാപ്യ രാവണഃ।
അർചയാമാസ ഗന്ധൈശ്ച
പുഷ്പൈശ്ചാമൃതഗന്ധിഭിഃ ॥ **7.31.43** ॥ 1379

തതഃ സതാമാർതിഹരം പരം വരം
വരപ്രദം ചന്ദ്രമയൂഖഭൂഷണം।
സമർചയിത്വാ സ നിശാചരോ ജഗൗ
പ്രസാർയ ഹസ്താൻ പ്രണനർത ചാഗ്രതഃ ॥ **7.31.44** ॥ 1380

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

അർജുനസ്യ ഭുജാഭിർനർമദായാഃ പ്രവാഹസ്യാവരോധോ രാവണസഞ്ചിതപുഷ്പോപഹാരസ്യ ജലേ വഹനം രാവണാദിനിശാചരൈഃ സഹാർജുനസ്യ യുദ്ധം രാവണം നിഗൃഹ്യാർജുനസ്യ സ്വനഗരേ പ്രസ്ഥാനം

നർമദാപുലിനേ യത്ര
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ സ ദാരുണഃ ।
പുഷ്പോപഹാരം കുരുതേ
തസ്മാദ് ദേശാദദൂരതഃ ॥ **7.32.1** ॥ 1381

അർജുനോ ജയതാം ശ്രേഷ്ഠോ
മാഹിഷ്മത്യാഃ പതിഃ പ്രഭുഃ ।
ക്രീഡതേ സഹ നാരീഭി -
ർനർമദാതോയമാശ്രിതഃ ॥ **7.32.2** ॥ 1382

താസാം മധ്യഗതോ രാജാ
രരാജ ച തദാർജുനഃ ।
കരേണൂനാം സഹസ്രസ്യ
മധ്യസ്ഥ ഇവ കുഞ്ജരഃ ॥ **7.32.3** ॥ 1383

ജിജ്ഞാസുഃ സ തു ബാഹൂനാം
സഹസ്രസ്യോത്തമം ബലം।
രുരോധ നർമദാവേഗം
ബാഹുഭിർബഹുഭിർവൃതഃ ॥ **7.32.4** ॥ 1384

കാർതവീർയഭുജാസക്തം
തജ്ജലം പ്രാപ്യ നിർമലം।
കൂലോപഹാരം കുർവാണം
പ്രതിസ്രോതഃ പ്രധാവതി ॥ **7.32.5** ॥ 1385

സമീനനക്രമകരഃ
സപുഷ്പകുശസംസ്തരഃ।
സ നർമദാംഭസോ വേഗഃ
പ്രാവൃട്കാല ഇവാബഭൗ ॥ **7.32.6** ॥ 1386

സ വേഗഃ കാർതവീർയേണ
സമ്പ്രേഷിത ഇവാംഭസഃ।
പുഷ്പോപഹാരം സകലം
രാവണസ്യ ജഹാര ഹ ॥ **7.32.7** ॥ 1387

രാവണോഽർധസമാപ്തം ത -
മുത്സൃജ്യ നിയമം തദാ।
നർമദാം പശ്യതേ കാന്താം
പ്രതികൂലാം യഥാ പ്രിയാം ॥ **7.32.8** ॥ 1388

പശ്ചിമേന തു തം ദൃഷ്ട്വാ
സാഗരോദ്ഗാരസന്നിഭം।
വർധന്തമംഭസോ വേഗം
പൂർവാമാശാം പ്രവിശ്യ തു ॥ **7.32.9** ॥ 1389

തതോഽനുഭ്രാന്തശകുനാം
സ്വഭാവേ പരമേ സ്ഥിതാം।
നിർവികാരാംഗനാഭാസാ -
മപശ്യദ് രാവണോ നദീം ॥ **7.32.10** ॥ 1390

സവ്യേതരകരാംഗുൽയാ
ഹ്യശബ്ദാസ്യോ ദശാനനഃ।
വേഗപ്രഭവമൻവേഷ്ടും
സോഽദിശച്ഛുകസാരണൗ ॥ **7.32.11** ॥ 1391

തൗ തു രാവണസന്ദിഷ്ടൗ
ഭ്രാതരൗ ശുകസാരണൗ।
വ്യോമാന്തരഗതൗ വീരൗ
പ്രസ്ഥിതൗ പശ്ചിമാമുഖൗ ॥ **7.32.12** ॥ 1392

അർധയോജനമാത്രം തു
ഗത്വാ തൗ രജനീചരൗ।
പശ്യേതാം പുരുഷം തോയേ
ക്രീഡന്തം സഹയോഷിതം ॥ **7.32.13** ॥ 1393

ബൃഹത്സാലപ്രതീകാശം
തോയവ്യാകുലമൂർധജം।
മദരക്തതാന്തനയനം
മദവ്യാകുലചേതസം ॥ **7.32.14** ॥ 1394

നദീം ബാഹുസഹസ്രേണ
രുന്ധന്തമരിമർദനം।
ഗിരിം പാദസഹസ്രേണ
രുന്ധന്തമിവ മേദിനീം ॥ **7.32.15** ॥ 1395

ബാലാനാം വരനാരീണാം
സഹസ്രേണ സമാവൃതം।
സമദാനാം കരേണൂനാം
സഹസ്രേണേവ കുഞ്ജരം॥ **7.32.16**॥ 1396

തമദ്ഭുതതരം ദൃഷ്ട്വാ
രാക്ഷസൗ ശുകസാരണൗ।
സന്നിവൃത്താവുപാഗമ്യ
രാവണം തമഥോചതുഃ॥ **7.32.17**॥ 1397

ബൃഹത്സാലപ്രതീകാശഃ
കോഽപ്യസൗ രാക്ഷസേശ്വര।
നർമദാം രോധവദ് രുദ്ധ്വാ
ക്രീഡാപയതി യോഷിതഃ॥ **7.32.18**॥ 1398

തേന ബാഹുസഹസ്രേണ
സന്നിരുദ്ധജലാ നദീ।
സാഗരോദ്ഗാരസങ്കാശാ -
നുദ്ഗാരാൻ സൃജതേ മുഹുഃ॥ **7.32.19**॥ 1399

ഇത്യേവം ഭാഷമാണൗ തൗ
നിശമ്യ ശുകസാരണൗ।
രാവണോഽർജുന ഇത്യുക്ത്വാ
സ യയൗ യുദ്ധലാലസഃ॥ **7.32.20**॥ 1400

അർജുനാഭിമുഖേ തസ്മിൻ
രാവണേ രാക്ഷസാധിപേ।
ചണ്ഡഃ പ്രവാതി പവനഃ
സനാദഃ സരജസ്തഥാ॥ **7.32.21**॥ 1401

സകൃദേവ കൃതോ രാവഃ
സരക്തപൃഷതോ ഘനൈഃ।
മഹോദരമഹാപാർശ്വ -
ധൂമ്രാക്ഷശുകസാരണൈഃ ॥ **7.32.22** ॥ 1402

സംവൃതോ രാക്ഷസേന്ദ്രസ്തു
തത്രാഗാദ് യത്ര ചാർജുനഃ।
അദീർഘേണൈവ കാലേന
സ തദാ രാക്ഷസോ ബലീ ॥ **7.32.23** ॥ 1403

തം നർമദാഹ്രദം ഭീമ -
മാജഗാമാഞ്ജനപ്രഭഃ।
സ തത്ര സ്ത്രീപരിവൃതം
വാസിതാഭിരിവ ദ്വിപം ॥ **7.32.24** ॥ 1404

നരേന്ദ്രം പശ്യതേ രാജാ
രാക്ഷസാനാം തദാർജുനം।
സ രോഷാദ് രക്തനയനോ
രാക്ഷസേന്ദ്രോ ബലോദ്ധതഃ ॥ **7.32.25** ॥ 1405

ഇത്യേവമർജുനാമാത്യാ -
നാഹ ഗംഭീരയാ ഗിരാ।
അമാത്യാഃ ക്ഷിപ്രമാഖ്യാത
ഹൈഹയസ്യ നൃപസ്യ വൈ ॥ **7.32.26** ॥ 1406

യുദ്ധാർഥം സമനുപ്രാപ്തോ
രാവണോ നാമ നാമതഃ।
രാവണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
മന്ത്രിണോഽഥാർജുനസ്യ തേ ॥ **7.32.27** ॥ 1407

ഉത്തസ്ഥുഃ സായുധാസ്തം ച
രാവണം വാക്യമബ്രുവൻ।
യുദ്ധസ്യ കാലോ വിജ്ഞാതഃ
സാധു ഭോ സാധു രാവണ ॥ **7.32.28** ॥ 1408

യഃ ക്ഷീബം സ്ത്രീഗതം ചൈവ
യോദ്ധുമുത്സഹസേ നൃപം।
സ്ത്രീസമക്ഷഗതം യത് ത്വം
യോദ്ധുമുത്സഹസേ നൃപ ॥ **7.32.29** ॥ 1409

വാസിതാമധ്യഗം മത്തം
ശാർദൂല ഇവ കുഞ്ജരം।
ക്ഷമസ്വാദ്യ ദശഗ്രീവ
ഉഷ്യതാം രജനീ ത്വയാ।
യുദ്ധേ ശ്രദ്ധാ തു യദ്യസ്തി
ശ്വസ്താത സമരേഽർജുനം ॥ **7.32.30** ॥ 1410

യദി വാപി ത്വരാ തുഭ്യം
യുദ്ധതൃഷ്ണാസമാവൃത।
നിപാത്യാസ്മാൻ രണേ യുദ്ധ -
മർജുനേനോപയാസ്യസി ॥ **7.32.31** ॥ 1411

തതസ്തൈ രാവണാമാത്യൈ -
രമാത്യാസ്തേ നൃപസ്യ തു।
സൂദിതാശ്ചാപി തേ യുദ്ധേ
ഭക്ഷിതാശ്ച ബുഭുക്ഷിതൈഃ ॥ **7.32.32** ॥ 1412

തതോ ഹലഹലാശബ്ദോ
നർമദാതീരഗോ ബഭൗ।

അർജുനസ്യാനുയാത്രാണാം
രാവണസ്യ ച മന്ത്രിണാം ॥ **7.32.33** ॥ 1413

ഇഷുഭിസ്തോമരൈഃ പ്രാസൈ -
സ്ത്രിശൂലൈർവജ്രകർഷണൈഃ।
സരാവണാനർദയന്തഃ
സമന്താത് സമഭിദ്രുതാഃ ॥ **7.32.34** ॥ 1414

ഹൈഹയാധിപയോധാനാം
വേഗ ആസീത് സുദാരുണഃ।
സനക്രമീനമകര -
സമുദ്രസ്യേവ നിഃസ്വനഃ ॥ **7.32.35** ॥ 1415

രാവണസ്യ തു തേഽമാത്യാഃ
പ്രഹസ്തശുകസാരണാഃ।
കാർതവീർയബലം ക്രുദ്ധാ
നിർദഹന്തി സ്മ തേജസാ ॥ **7.32.36** ॥ 1416

അർജുനായ തു തത്കർമ
രാവണസ്യ സമന്ത്രിണഃ।
ക്രീഡമാനായ കഥിതം
പുരുഷൈർഭയവിഹ്വലൈഃ ॥ **7.32.37** ॥ 1417

ശ്രുത്വാ ന ഭേതവ്യമിതി
സ്ത്രീജനം സ തദാർജുനഃ।
ഉത്തതാര ജലാത് തസ്മാദ്
ഗംഗാതോയാദിവാഞ്ജനഃ ॥ **7.32.38** ॥ 1418

ക്രോധദൂഷിതനേത്രസ്തു
സ തദാർജുനപാവകഃ।

പ്രജജ്വാല മഹാഘോരോ
യുഗാന്ത ഇവ പാവകഃ ॥ **7.32.39** ॥ 1419

സ തൂർണതരമാദായ
വരഹേമാംഗദോ ഗദാം।
അഭിദുദ്രാവ രക്ഷാംസി
തമാംസീവ ദിവാകരഃ ॥ **7.32.40** ॥ 1420

ബാഹുവിക്ഷേപകരണാം
സമുദ്യമ്യ മഹാഗദാം।
ഗാരുഡം വേഗമാസ്ഥായ
ആപപാതൈവ സോഽർജുനഃ ॥ **7.32.41** ॥ 1421

തസ്യ മാർഗം സമാരുദ്ധ്യ
വിന്ധ്യോഽർകസ്യേവ പർവതഃ।
സ്ഥിതോ വിന്ധ്യ ഇവാകമ്പ്യഃ
പ്രഹസ്തോ മുസലായുധഃ ॥ **7.32.42** ॥ 1422

തതോഽസ്യ മുസലം ഘോരം
ലോഹബദ്ധം മദോദ്ധതഃ।
പ്രഹസ്തഃ പ്രേഷയൻ ക്രുദ്ധോ
രരാസ ച യഥാന്തകഃ ॥ **7.32.43** ॥ 1423

തസ്യാഗ്രേ മുസലസ്യാഗ്നി -
രശോകാപീഡസന്നിഭഃ।
പ്രഹസ്തകരമുക്തസ്യ
ബഭൂവ പ്രദഹന്നിവ ॥ **7.32.44** ॥ 1424

ആധാവമാനം മുസലം
കാർതവീർയസ്തദാർജുനഃ।

നിപുണം വഞ്ചയാമാസ
ഗദയാ ഗതവിക്ലവഃ ॥ **7.32.45** ॥ 1425

തതസ്തമഭിദുദ്രാവ
സഗദോ ഹൈഹയാധിപഃ।
ഭ്രാമയാണോ ഗദാം ഗുർവീം
പഞ്ചബാഹുശതോച്ഛ്രയാം ॥ **7.32.46** ॥ 1426

തതോ ഹതോഽതിവേഗേന
പ്രഹസ്തോ ഗദയാ തദാ।
നിപപാത സ്ഥിതഃ ശൈലോ
വജ്രിവജ്രഹതോ യഥാ ॥ **7.32.47** ॥ 1427

പ്രഹസ്തം പതിതം ദൃഷ്ട്വാ
മാരീചശുകസാരണാഃ।
സമഹോദരധൂമ്രാക്ഷാ
അപസൃഷ്ടാ രണാജിരാത് ॥ **7.32.48** ॥ 1428

അപക്രാന്തേഷ്വമാത്യേഷു
പ്രഹസ്തേ ച നിപാതിതേ।
രാവണോഽഭ്യദ്രവത് തൂർണ -
മർജുനം നൃപസത്തമം ॥ **7.32.49** ॥ 1429

സഹസ്രബാഹോസ്തദ് യുദ്ധം
വിംശദ്ബാഹോശ്ച ദാരുണം।
നൃപരാക്ഷസയോസ്തത്ര
ആരബ്ധം രോമഹർഷണം ॥ **7.32.50** ॥ 1430

സാഗരാവിവ സങ്ക്ഷുബ്ധൗ
ചലമൂലാവിവാചലൗ।

തേജോയുക്താവിവാദിത്യൗ
പ്രദഹന്താവിവാനലൗ ॥ **7.32.51** ॥ 1431

ബലോദ്ധതൗ യഥാ നാഗൗ
വാസിതാർഥേ യഥാ വൃഷൗ ।
മേഘാവിവ വിനർദന്തൗ
സിംഹാവിവ ബലോത്കടൗ ॥ **7.32.52** ॥ 1432

രുദ്രകാലാവിവ ക്രുദ്ധൗ
തൗ തദാ രാക്ഷസാർജുനൗ ।
പരസ്പരം ഗദാം ഗൃഹ്യ
താഡയാമാസതുർഭൃശം ॥ **7.32.53** ॥ 1433

വജ്രപ്രഹാരാനചലാ
യഥാ ഘോരാൻ വിഷേഹിരേ ।
ഗദാപ്രഹാരാംസ്തൗ തത്ര
സേഹാതേ നരരാക്ഷസൗ ॥ **7.32.54** ॥ 1434

യഥാശനിരവേഭ്യസ്തു
ജായതേഽഥ പ്രതിശ്രുതിഃ ।
തഥാ തയോർഗദാപോഥൈ -
ർദിശഃ സർവാഃ പ്രതിശ്രുതാഃ ॥ **7.32.55** ॥ 1435

അർജുനസ്യ ഗദാ സാ തു
പാത്യമാനാഹിതോരസി ।
കാഞ്ചനാഭം നഭശ്ചക്രേ
വിദ്യുത്സൗദാമിനീ യഥാ ॥ **7.32.56** ॥ 1436

തഥൈവ രാവണേനാപി
പാത്യമാനാ മുഹുർമുഹുഃ ।

അർജുനോരസി നിർഭാതി
ഗദോൽകേവ മഹാഗിരൗ ॥ **7.32.57** ॥ 1437

നാർജുനഃ ഖേദമായാതി
ന രാക്ഷസഗണേശ്വരഃ ।
സമമാസീത് തയോർയുദ്ധം
യഥാ പൂർവം ബലീന്ദ്രയോഃ ॥ **7.32.58** ॥ 1438

ശൃംഗൈരിവ വൃഷായുധ്യൻ
ദന്താഗ്രൈരിവ കുഞ്ജരൗ ।
പരസ്പരം വിനിഘ്നന്തൗ
നരരാക്ഷസസത്തമൗ ॥ **7.32.59** ॥ 1439

തതോഽർജുനേന ക്രുദ്ധേന
സർവപ്രാണേന സാ ഗദാ ।
സ്തനയോരന്തരേ മുക്താ
രാവണസ്യ മഹോരസി ॥ **7.32.60** ॥ 1440

വരദാനകൃതത്രാണേ
സാ ഗദാ രാവണോരസി ।
ദുർബലേവ യഥാവേഗം
ദ്വിധാഭൂതാപതത് ക്ഷിതൗ ॥ **7.32.61** ॥ 1441

സ ത്വർജുനപ്രയുക്തേന
ഗദാഘാതേന രാവണഃ ।
അപാസർപദ് ധനുർമാത്രം
നിഷസാദ ച നിഷ്ടനൻ ॥ **7.32.62** ॥ 1442

സ വിഹ്വലം തദാഽഽലക്ഷ്യ
ദശഗ്രീവം തതോഽർജുനഃ ।

സഹസോത്പത്യ ജഗ്രാഹ
ഗരുത്മാനിവ പന്നഗം ॥ **7.32.63** ॥ 1443

സ തു ബാഹുസഹസ്രേണ
ബലാദ് ഗൃഹ്യ ദശാനനം।
ബബന്ധ ബലവാൻ രാജാ
ബലിം നാരായണോ യഥാ ॥ **7.32.64** ॥ 1444

ബധ്യമാനേ ദശഗ്രീവേ
സിദ്ധചാരണദേവതാഃ।
സാധ്വീതി വാദിനഃ പുഷ്പൈഃ
കിരന്ത്യർജുനമൂർധനി ॥ **7.32.65** ॥ 1445

വ്യാഘ്രോ മൃഗമിവാദായ
മൃഗരാഡിവ കുഞ്ജരം।
രരാസ ഹൈഹയോ രാജാ
ഹർഷാദംബുദവൻമുഹുഃ ॥ **7.32.66** ॥ 1446

പ്രഹസ്തസ്തു സമാശ്വസ്തോ
ദൃഷ്ട്വാ ബദ്ധം ദശാനനം।
സഹസാ രാക്ഷസഃ ക്രുദ്ധോ
ഹ്യഭിദുദ്രാവ ഹൈഹയം ॥ **7.32.67** ॥ 1447

നക്തഞ്ചരാണാം വേഗസ്തു
തേഷാമാപതതാം ബഭൗ।
ഉദ്ഭൂത ആതപാപായേ
പയോദാനാമിവാംബുധൗ ॥ **7.32.68** ॥ 1448

മുഞ്ചമുഞ്ചേതി ഭാഷന്ത -
സ്തിഷ്ഠതിഷ്ഠേതി ചാസകൃത്।

മുസലാനി ച ശൂലാനി
സോത്സസർജ തദാ രണേ ॥ **7.32.69** ॥ 1449

അപ്രാപ്താൻയേവ താൻയാശു
അസംഭ്രാന്തസ്തദാർജുനഃ ।
ആയുധാൻയമരാരീണാം
ജഗ്രാഹാരിനിഷൂദനഃ ॥ **7.32.70** ॥ 1450

തതസ്തൈരേവ രക്ഷാംസി
ദുർധരൈഃ പ്രവരായുധൈഃ ।
ഭിത്ത്വാ വിദ്രാവയാമാസ
വായുരംബുധരാനിവ ॥ **7.32.71** ॥ 1451

രാക്ഷസാംസ്ത്രാസയാമാസ
കാർതവീർയാർജുനസ്തദാ ।
രാവണം ഗൃഹ്യ നഗരം
പ്രവിവേശ സുഹൃദ്വൃതഃ ॥ **7.32.72** ॥ 1452

സ കീർയമാണഃ കുസുമാക്ഷതോത്കരൈ -
ർദ്വിജൈഃ സപൗരൈഃ പുരുഹൂതസന്നിഭഃ ।
തതോഽർജുനഃ സ്വാം പ്രവിവേശ താം പുരീം
ബലിം നിഗൃഹ്യൈവ സഹസ്രലോചനഃ ॥ **7.32.73** ॥ 1453

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

പുലസ്ത്യേന രാവണസ്യാർജുനബന്ധനതോ മോചനം

രാവണഗ്രഹണം തത് തു
വായുഗ്രഹണസന്നിഭം ।
തതഃ പുലസ്ത്യഃ ശുശ്രാവ
കഥിതം ദിവി ദൈവതൈഃ ॥ **7.33.1** ॥ 1454

തതഃ പുത്രകൃതസ്നേഹാത്
കമ്പമാനോ മഹാധൃതിഃ ।
മാഹിഷ്മതീപതിം ദ്രഷ്ടു -
മാജഗാമ മഹാനൃഷിഃ ॥ **7.33.2** ॥ 1455

സ വായുമാർഗമാസ്ഥായ
വായുതുൽയഗതിർദ്വിജഃ ।
പുരീം മാഹിഷ്മതീം പ്രാപ്തോ
മനഃസമ്പാതവിക്രമഃ ॥ **7.33.3** ॥ 1456

സോഽമരാവതിസങ്കാശാം
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാം ।
പ്രവിവേശ പുരീം ബ്രഹ്മാ
ഇന്ദ്രസ്യേവാമരാവതീം ॥ **7.33.4** ॥ 1457

പാദചാരമിവാദിത്യം
നിഷ്പതന്തം സുദുർദൃശം।
തതസ്തേ പ്രത്യഭിജ്ഞായ
അർജുനായ ന്യവേദയൻ ॥ **7.33.5** ॥ 1458

പുലസ്ത്യ ഇതി വിജ്ഞായ
വചനാദ്ധൈഹയാധിപഃ।
ശിരസ്യഞ്ജലിമാധായ
പ്രത്യുദ്ഗച്ഛത് തപസ്വിനം ॥ **7.33.6** ॥ 1459

പുരോഹിതോഽസ്യ ഗൃഹ്യാർഘ്യം
മധുപർകം തഥൈവ ച।
പുരസ്താത് പ്രയയൗ രാജ്ഞഃ
ശക്രസ്യേവ ബൃഹസ്പതിഃ ॥ **7.33.7** ॥ 1460

തതസ്തമൃഷിമായാന്ത -
മുദ്യന്തമിവ ഭാസ്കരം।
അർജുനോ ദൃശ്യ സംഭ്രാന്തോ
വവന്ദേന്ദ്ര ഇവേശ്വരം ॥ **7.33.8** ॥ 1461

സ തസ്യ മധുപർകം ഗാം
പാദ്യമർഘ്യം നിവേദ്യ ച।
പുലസ്ത്യമാഹ രാജേന്ദ്രോ
ഹർഷഗദ്ഗദയാ ഗിരാ ॥ **7.33.9** ॥ 1462

അദ്യൈവമമരാവത്യാ
തുല്യാ മാഹിഷ്മതീ കൃതാ।
അദ്യാഹം തു ദ്വിജേന്ദ്ര ത്വാം
യസ്മാത് പശ്യാമി ദുർദൃശം ॥ **7.33.10** ॥ 1463

അദ്യ മേ കുശലം ദേവ
അദ്യ മേ കുശലം വ്രതം।
അദ്യ മേ സഫലം ജൻമ
അദ്യ മേ സഫലം തപഃ ॥ **7.33.11** ॥ 1464

യത് തേ ദേവഗണൈർവന്ദ്യൗ
വന്ദേ്യഹം ചരണൗ തവ।
ഇദം രാജ്യമിമേ പുത്രാ
ഇമേ ദാരാ ഇമേ വയം।
ബ്രഹ്മൻ കിം കുർമഃ കിം കാർയ -
മാജ്ഞാപയതു നോ ഭവാൻ ॥ **7.33.12** ॥ 1465

തം ധർമേ്യഗ്നിഷു പുത്രേഷു
ശിവം പൃഷ്ട്വാ ച പാർഥിവം।
പുലസ്ത്യോവാച രാജാനം
ഹൈഹയാനാം തഥാർജുനം ॥ **7.33.13** ॥ 1466

നരേന്ദ്രാംബുജപത്രാക്ഷ
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനന।
അതുലം തേ ബലം യേന
ദശഗ്രീവസ്ത്വയാ ജിതഃ ॥ **7.33.14** ॥ 1467

ഭയാദ് യസ്യോപതിഷ്ഠേതാം
നിഷ്പന്ദൗ സാഗരാനിലൗ।
സോ്യം മൃധേ ത്വയാ ബദ്ധഃ
പൗത്രോ മേ രണദുർജയഃ ॥ **7.33.15** ॥ 1468

പുത്രകസ്യ യശഃ പീതം
നാമ വിശ്രാവിതം ത്വയാ।

മദ്വാക്യാദ് യാച്യമാനോഽദ്യ
മുഞ്ച വത്സ ദശാനനം ॥ **7.33.16** ॥ 1469

പുലസ്ത്യാജ്ഞാം പ്രഗൃഹ്യൈവ
ന കിഞ്ചന വചോഽർജുനഃ ।
മുമോച വൈ പാർഥിവേന്ദ്രോ
രാക്ഷസേന്ദ്രം പ്രഹൃഷ്ടവത് ॥ **7.33.17** ॥ 1470

സ തം പ്രമുച്യ ത്രിദശാരിമർജുനഃ
പ്രപൂജ്യ ദിവ്യാഭരണസ്രഗംബരൈഃ ।
അഹിംസകം സഖ്യമുപേത്യ സാഗ്നികം
പ്രണമ്യ തം ബ്രഹ്മസുതം ഗൃഹം യയൗ ॥ **7.33.18** ॥ 1471

പുലസ്ത്യേനാപി സന്ത്യക്തോ
രാക്ഷസേന്ദ്രഃ പ്രതാപവാൻ ।
പരിഷ്വക്തഃ കൃതാതിഥ്യോ
ലജ്ജമാനോ വിനിർജിതഃ ॥ **7.33.19** ॥ 1472

പിതാമഹസുതശ്ചാപി
പുലസ്ത്യോ മുനിപുംഗവഃ ।
മോചയിത്വാ ദശഗ്രീവം
ബ്രഹ്മലോകം ജഗാമ ഹ ॥ **7.33.20** ॥ 1473

ഏവം സ രാവണഃ പ്രാപ്തഃ
കാർതവീർയാത് പ്രധർഷണം ।
പുലസ്ത്യവചനാച്ചാപി
പുനർമുക്തോ മഹാബലഃ ॥ **7.33.21** ॥ 1474

ഏവം ബലിഭ്യോ ബലിനഃ
സന്തി രാഘവനന്ദന ।

നാവജ്ഞാ ഹി പരേ കാർയാ
യ ഇച്ഛേച്ഛേയ ആത്മനഃ ॥ **7.33.22** ॥ 1475

തതഃ സ രാജാ പിശിതാശനാനാം
സഹസ്രബാഹോരുപലഭ്യ മൈത്രീം ।
പുനർന്യപാണാം കദനം ചകാര
ചചാര സർവാം പൃഥിവീം ച ദർപാത് ॥ **7.33.23** ॥ 1476

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രയസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

വാലിനാ രാവണസ്യ പരാഭവോ രാവണസ്യ തേന സഹ മൈത്രീഭാവശ്ച

അർജുനേന വിമുക്തസ്തു
രാവണോ രാക്ഷസാധിപഃ।
ചചാര പൃഥിവീം സർവാ -
മനിർവിണ്ണസ്തഥാ കൃതഃ ॥ **7.34.1** ॥ 1477

രാക്ഷസം വാ മനുഷ്യം വാ
ശൃണുതേ യം ബലാധികം।
രാവണസ്തം സമാസാദ്യ
യുദ്ധേ ഹ്വയതി ദർപിതഃ ॥ **7.34.2** ॥ 1478

തതഃ കദാചിത് കിഷ്കിന്ധാം
നഗരീം വാലിപാലിതാം।
ഗത്വാ്ഽഹ്വയതി യുദ്ധായ
വാലിനം ഹേമമാലിനം ॥ **7.34.3** ॥ 1479

തതസ്തു വാനരാമാത്യാ -
സ്താരസ്താരാപിതാ പ്രഭുഃ।

ഉവാച വാനരോ വാക്യം
യുദ്ധപ്രേപ്സുമുപാഗതം ॥ **7.34.4** ॥ 1480

രാക്ഷസേന്ദ്ര ഗതോ വാലീ
യസ്തേ പ്രതിബലോ ഭവേത് ।
കോഽന്യഃ പ്രമുഖതഃ സ്ഥാതും
തവ ശക്തേഃ പ്ലവംഗമഃ ॥ **7.34.5** ॥ 1481

ചതുർഭ്യോഽപി സമുദ്രേഭ്യഃ
സന്ധ്യാമന്വാസ്യ രാവണ ।
ഇദം മുഹൂർതമായാതി
വാലീ തിഷ്ഠ മുഹൂർതകം ॥ **7.34.6** ॥ 1482

ഏതാനസ്ഥിചയാൻ പശ്യ
യ ഏതേ ശംഖപാണ്ഡുരാഃ ।
യുദ്ധാർഥിനാമിമേ രാജൻ
വാനരാധിപതേജസാ ॥ **7.34.7** ॥ 1483

യദ്വാമൃതരസഃ പീത -
സ്ത്വയാ രാവണ രാക്ഷസ ।
തദാ വാലിനമാസാദ്യ
തദന്തം തവ ജീവിതം ॥ **7.34.8** ॥ 1484

പശ്യേദാനീം ജഗച്ചിത്ര -
മിമം വിശ്രവസഃ സുത ।
ഇദം മുഹൂർതം തിഷ്ഠസ്വ
ദുർലഭം തേ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.34.9** ॥ 1485

അഥവാ ത്വരസേ മർതും
ഗച്ഛ ദക്ഷിണസാഗരം ।

വാലിനം ദ്രക്ഷ്യസേ തത്ര
ഭൂമിഷ്ഠമിവ പാവകം ॥ **7.34.10** ॥ 1486

സ തു താരം വിനിർഭർത്സ്യ
രാവണോ ലോകരാവണഃ ।
പുഷ്പകം തത് സമാരുഹ്യ
പ്രയയൗ ദക്ഷിണാർണവം ॥ **7.34.11** ॥ 1487

തത്ര ഹേമഗിരിപ്രഖ്യം
തരുണാർകനിഭാനനം ।
രാവണോ വാലിനം ദൃഷ്ട്വാ
സന്ധ്യോപാസനതത്പരം ॥ **7.34.12** ॥ 1488

പുഷ്പകാദവരുഹ്യാഥ
രാവണോഽഞ്ജനസന്നിഭഃ ।
ഗ്രഹീതും വാലിനം തൂർണം
നിഃശബ്ദപദമവ്രജത് ॥ **7.34.13** ॥ 1489

യദൃച്ഛയാ തദാ ദൃഷ്ടോ
വാലിനാപി സ രാവണഃ ।
പാപാഭിപ്രായകം ദൃഷ്ട്വാ
ചകാര ന തു സംഭ്രമം ॥ **7.34.14** ॥ 1490

ശശമാലക്ഷ്യ സിംഹോ വാ
പന്നഗം ഗരുഡോ യഥാ ।
ന ചിന്തയതി തം വാലീ
രാവണം പാപനിശ്ചയം ॥ **7.34.15** ॥ 1491

ജിഘൃക്ഷമാണമായാന്തം
രാവണം പാപചേതസം ।

കക്ഷാവലംബിനം കൃത്വാ
ഗമിഷ്യേ ത്രീൻ മഹാർണവാൻ ॥ **7.34.16** ॥ 1492

ദ്രക്ഷ്യന്ത്യരിം മമാങ്കസ്ഥം
സ്രംസദൂരുകരാംബരം ।
ലംബമാനം ദശഗ്രീവം
ഗരുഡസ്യേവ പന്നഗം ॥ **7.34.17** ॥ 1493

ഇത്യേവം മതിമാസ്ഥായ
വാലീ മൗനമുപാസ്ഥിതഃ ।
ജപൻ വൈ നൈഗമാൻ മന്ത്രാം -
സ്തസ്ഥൗ പർവതരാഡിവ ॥ **7.34.18** ॥ 1494

താവൻയോൻയം ജിഘൃക്ഷന്തൗ
ഹരിരാക്ഷസപാർഥിവൗ ।
പ്രയത്നവന്തൗ തത് കർമ
ഈഹതുർബലദർപിതൗ ॥ **7.34.19** ॥ 1495

ഹസ്തഗ്രാഹം തു തം മത്വാ
പാദശബ്ദേന രാവണം ।
പരാങ്മുഖോഽപി ജഗ്രാഹ
വാലീ സർപമിവാണ്ഡജഃ ॥ **7.34.20** ॥ 1496

ഗ്രഹീതുകാമം തം ഗൃഹ്യ
രക്ഷസാമീശ്വരം ഹരിഃ ।
ഖമുത്പപാത വേഗേന
കൃത്വാ കക്ഷാവലംബിനം ॥ **7.34.21** ॥ 1497

തം ച പീഡയമാനം തു
വിതുദന്തം നഖൈർമുഹുഃ ।

ജഹാര രാവണം വാലീ
പവനസ്തോയദം യഥാ ॥ **7.34.22** ॥ 1498

അഥ തേ രാക്ഷസാമാത്യാ
ഹ്രിയമാണേ ദശാനനേ ।
മുമോക്ഷയിഷവോ വാലിം
രവമാണാ അഭിദ്രുതാഃ ॥ **7.34.23** ॥ 1499

അൻവീയമാനസ്തൈർവാലീ
ഭ്രാജത്യേംബരമധ്യഗഃ ।
അൻവീയമാനോ മേഘൗഘൈ -
രംബരസ്ഥ ഇവാംശുമാൻ ॥ **7.34.24** ॥ 1500

ത്യേശക്നുവന്തഃ സമ്പ്രാപ്തും
വാലിനം രാക്ഷസോത്തമാഃ ।
തസ്യ ബാഹൂരുവേഗേന
പരിശ്രാന്താ വ്യവസ്ഥിതാഃ ॥ **7.34.25** ॥ 1501

വാലിമാർഗാദപാക്രാമൻ
പർവതേന്ദ്രോപി ഗച്ഛതഃ ।
കിം പുനർജീവനപ്രേപ്സു -
ർബിഭ്രദ് വൈ മാംസശോണിതം ॥ **7.34.26** ॥ 1502

അപക്ഷിഗണസമ്പാതാൻ
വാനരേന്ദ്രോ മഹാജവഃ ।
ക്രമശഃ സാഗരാൻ സർവാൻ
സന്ധ്യാകാലമവന്ദത ॥ **7.34.27** ॥ 1503

സമ്പൂജ്യമാനോ യാതസ്തു
ഖചരൈഃ ഖചരോത്തമഃ ।

പശ്ചിമം സാഗരം വാലീ
ആജഗാമ സരാവണഃ ॥ **7.34.28** ॥ 1504

തസ്മിൻ സന്ധ്യാമുപാസിത്വാ
സ്നാത്വാ ജപ്ത്വാ ച വാനരഃ ।
ഉത്തരം സാഗരം പ്രായാദ്
വഹമാനോ ദശാനനം ॥ **7.34.29** ॥ 1505

ബഹുയോജനസാഹസ്രം
വഹമാനോ മഹാഹരിഃ ।
വായുവച്ച മനോവച്ച
ജഗാമ സഹ ശത്രുണാ ॥ **7.34.30** ॥ 1506

ഉത്തരേ സാഗരേ സന്ധ്യാ -
മുപാസിത്വാ ദശാനനം ।
വഹമാനോഽഗമദ് വാലീ
പൂർവം വൈ സ മഹോദധിം ॥ **7.34.31** ॥ 1507

തത്രാപി സന്ധ്യാമൻവാസ്യ
വാസവിഃ സ ഹരീശ്വരഃ ।
കിഷ്കിന്ധാമഭിതോ ഗൃഹ്യ
രാവണം പുനരാഗമത് ॥ **7.34.32** ॥ 1508

ചതുർഷ്വപി സമുദ്രേഷു
സന്ധ്യാമൻവാസ്യ വാനരഃ ।
രാവണോദ്വഹനശ്രാന്തഃ
കിഷ്കിന്ധോപവനേഽപതത് ॥ **7.34.33** ॥ 1509

രാവണം തു മുമോചാഥ
സ്വകക്ഷാത് കപിസത്തമഃ ।

കുതസ്ത്വമിതി ചോവാച
പ്രഹസൻ രാവണം മുഹുഃ ॥ **7.34.34** ॥ 1510

വിസ്മയം തു മഹദ് ഗത്വാ
ശ്രമലോലനിരീക്ഷണഃ ।
രാക്ഷസേന്ദ്രോ ഹരീന്ദ്രം ത -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.34.35** ॥ 1511

വാനരേന്ദ്ര മഹേന്ദ്രാഭ
രാക്ഷസേന്ദ്രോഽസ്മി രാവണഃ ।
യുദ്ധേപ്സുരിഹ സമ്പ്രാപ്തഃ
സ ചാദ്യാസാദിതസ്ത്വയാ ॥ **7.34.36** ॥ 1512

അഹോ ബലമഹോ വീർയ -
മഹോ ഗാംഭീർയമേവ ച ।
യേനാഹം പശുവദ് ഗൃഹ്യ
ഭ്രാമിതശ്ചതുരോഽർണവാൻ ॥ **7.34.37** ॥ 1513

ഏവമശ്രാന്തവദ് വീര
ശീഘ്രമേവ ച വാനര ।
മാം ചൈവോദ്വഹമാനസ്തു
കോഽന്യോ വീരോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.34.38** ॥ 1514

ത്രയാണാമേവ ഭൂതാനാം
ഗതിരേഷാ പ്ലവംഗമ ।
മനോഽനിലസുപർണാനാം
തവ ചാത്ര ന സംശയഃ ॥ **7.34.39** ॥ 1515

സോഽഹം ദൃഷ്ടബലസ്തുഭ്യ -
മിച്ഛാമി ഹരിപുംഗവ ।

ത്വയാ സഹ ചിരം സഖ്യം
സുസ്നിഗ്ധം പാവകാഗ്രതഃ ॥ **7.34.40** ॥ 1516

ദാരാഃ പുത്രാഃ പുരം രാഷ്ട്രം
ഭോഗാച്ഛാദനഭോജനം ।
സർവമേവാവിഭക്തം നൗ
ഭവിഷ്യതി ഹരീശ്വര ॥ **7.34.41** ॥ 1517

തതഃ പ്രജ്വാലയിത്വാഗ്നിം
താവുഭൗ ഹരിരാക്ഷസൗ ।
ഭ്രാതൃത്വമുപസമ്പന്നൗ
പരിഷ്വജ്യ പരസ്പരം ॥ **7.34.42** ॥ 1518

അൻയോൻയം ലംബിതകരൗ
തതസ്തൗ ഹരിരാക്ഷസൗ ।
കിഷ്കിന്ധാം വിശതുർഹൃഷ്ടൗ
സിംഹൗ ഗിരിഗുഹാമിവ ॥ **7.34.43** ॥ 1519

സ തത്ര മാസമുഷിതഃ
സുഗ്രീവ ഇവ രാവണഃ ।
അമാത്യൈരാഗതൈർനീത -
സ്ത്രൈലോക്യോത്സാദനാർഥിഭിഃ ॥ **7.34.44** ॥ 1520

ഏവമേതത് പുരാ വൃത്തം
വാലിനാ രാവണഃ പ്രഭോ ।
ധർഷിതശ്ച വ്യതശ്ചാപി
ഭ്രാതാ പാവകസന്നിധൗ ॥ **7.34.45** ॥ 1521

ബലമപ്രതിമം രാമ
വാലിനോഽഭവദുത്തമം ।

സോഽപി ത്വയാ വിനിർദഗ്ധഃ
ശലഭോ വഹ്നിനാ യഥാ ॥ **7.34.46** ॥ 1522

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുസ്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമത ഉത്പത്തിഃ ശൈശവാവസ്ഥായാമസ്യ സൂർയരാഹ്വൈരാവതോപർയാക്രമണമിന്ദ്രസ്യ വവ്രതോ മാരുതേർമൂർച്ഛനം മരുതോ രോഷാത് പ്രാണിനാം ദുഃഖം തത്പ്രസാദനായ ദേവൈഃ സഹ ബ്രഹ്മണോ വായോഃ പാർശ്വ ആഗമനം

അപൃച്ഛത തദാ രാമോ
ദക്ഷിണാശാശ്രയം മുനിം।
പ്രാഞ്ജലിവിനയോപേത
ഇദമാഹ വചോഽർഥവത് ॥ **7.35.1** ॥ 1523

അതുലം ബലമേതദ് വൈ
വാലിനോ രാവണസ്യ ച।
ന ത്വേതാഭ്യാം ഹനുമതാ
സമം ത്വിതി മതിർമമ ॥ **7.35.2** ॥ 1524

ശൗർയം ദാക്ഷ്യം ബലം ധൈർയം
പ്രാജ്ഞതാ നയസാധനം।
വിക്രമശ്ച പ്രഭാവശ്ച
ഹനൂമതി കൃതാലയാഃ ॥ **7.35.3** ॥ 1525

ദൃഷ്ട്വൈവ സാഗരം വീക്ഷ്യ
സീദന്തീം കപിവാഹിനീം।
സമാശ്വാസ്യ മഹാബാഹു -
ർയോജനാനാം ശതം പ്ലുതഃ ॥ **7.35.4** ॥ 1526

ധർഷയിത്വാ പുരീം ലങ്കാം
രാവണാന്തഃപുരം തദാ।
ദൃഷ്ടാ സംഭാഷിതാ ചാപി
സീതാ ഹ്യാശ്വാസിതാ തഥാ ॥ **7.35.5** ॥ 1527

സേനാഗ്രഗാ മന്ത്രിസുതാഃ
കിങ്കരാ രാവണാത്മജഃ।
ഏതേ ഹനുമതാ തത്ര
ഏകേന വിനിപാതിതാഃ ॥ **7.35.6** ॥ 1528

ഭൂയോ ബന്ധാദ് വിമുക്തേന
ഭാഷയിത്വാ ദശാനനം।
ലങ്കാ ഭസ്മീകൃതാ യേന
പാവകേനേവ മേദിനീ ॥ **7.35.7** ॥ 1529

ന കാലസ്യ ന ശക്രസ്യ
ന വിഷ്ണോർവിത്തപസ്യ ച।
കർമാണി താനി ശ്രൂയന്തേ
യാനി യുദ്ധേ ഹനൂമതഃ ॥ **7.35.8** ॥ 1530

ഏതസ്യ ബാഹുവീർയേണ
ലങ്കാ സീതാ ച ലക്ഷ്മണഃ।
പ്രാപ്താ മയാ ജയശ്ചൈവ
രാജ്യം മിത്രാണി ബാന്ധവാഃ ॥ **7.35.9** ॥ 1531

ഹനൂമാൻ യദി മേ ന സ്യാദ്
വാനരാധിപതേഃ സഖാ।
പ്രവൃത്തിമപി കോ വേത്തും
ജാനക്യാഃ ശക്തിമാൻ ഭവേത് ॥ **7.35.10** ॥ 1532

കിമർഥം വാലീ ചൈതേന
സുഗ്രീവപ്രിയകാമ്യയാ।
തദാ വൈരേ സമുത്പന്നേ
ന ദഗ്ധോ വീരുധോ യഥാ ॥ **7.35.11** ॥ 1533

നഹി വേദിതവാൻ മൻയേ
ഹനൂമാനാത്മനോ ബലം।
യദ് ദൃഷ്ടവാഞ്ജീവിതേഷ്ടം
ക്ലിശ്യന്തം വാനരാധിപം ॥ **7.35.12** ॥ 1534

ഏതൻമേ ഭഗവൻ സർവം
ഹനൂമതി മഹാമുനേ।
വിസ്തരേണ യഥാതത്ത്വം
കഥയാമരപൂജിത ॥ **7.35.13** ॥ 1535

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഹേതുയുക്തമൃഷിസ്തതഃ।
ഹനൂമതഃ സമക്ഷം ത -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.35.14** ॥ 1536

സത്യമേതദ് രഘുശ്രേഷ്ഠ
യദ് ബ്രവീഷി ഹനൂമതി।
ന ബലേ വിദ്യതേ തുൽയോ
ന ഗതൗ ന മതൗ പരഃ ॥ **7.35.15** ॥ 1537

അമോഘശാപൈഃ ശാപസ്തു
ദത്തോഽസ്യ മുനിഭിഃ പുരാ।
ന വേത്താ ഹി ബലം സർവം
ബലീ സന്നരിമർദന ॥ **7.35.16** ॥ 1538

ബാൽയേഽപ്യേതേന യത് കർമ
കൃതം രാമ മഹാബല।
തന്ന വർണയിതും ശക്യ -
മിതി ബാലതയാസ്യതേ ॥ **7.35.17** ॥ 1539

യദി വാസ്തി ത്വഭിപ്രായഃ
സംശ്രോതും തവ രാഘവ।
സമാധായ മതിം രാമ
നിശാമയ വദാമ്യഹം ॥ **7.35.18** ॥ 1540

സൂര്യദത്തവരസ്വർണഃ
സുമേരുർനാമ പർവതഃ।
യത്ര രാജ്യം പ്രശാസ്ത്യസ്യ
കേസരീ നാമ വൈ പിതാ ॥ **7.35.19** ॥ 1541

തസ്യ ഭാർയാ ബഭൂവേഷ്ടാ
അഞ്ജനേതി പരിശ്രുതാ।
ജനയാമാസ തസ്യാം വൈ
വായുരാത്മജമുത്തമം ॥ **7.35.20** ॥ 1542

ശാലിശൂകനിഭാഭാസം
പ്രാസൂതേമം തദാഞ്ജനാ।
ഫലാൻയാഹർതുകാമാ വൈ
നിഷ്ക്രാന്താ ഗഹനേ വരാ ॥ **7.35.21** ॥ 1543

ഏഷ മാതുർവിയോഗാച്ച
ക്ഷുധയാ ച ഭൃശാർദിതഃ।
രുരോദ ശിശുരത്യർഥം
ശിശുഃ ശരവണേ യഥാ ॥ **7.35.22** ॥ 1544

തദോദ്യന്തം വിവസ്വന്തം
ജപാപുഷ്പോത്കരോപമം।
ദദർശ ഫലലോഭാച്ച
ഹ്യുത്പപാത രവിം പ്രതി ॥ **7.35.23** ॥ 1545

ബാലാർകാഭിമുഖോ ബാലോ
ബാലാർക ഇവ മൂർതിമാൻ।
ഗ്രഹീതുകാമോ ബാലാർകം
പ്ലവതേഽംബരമധ്യഗഃ ॥ **7.35.24** ॥ 1546

ഏതസ്മിൻ പ്ലവമാനേ തു
ശിശുഭാവേ ഹനൂമതി।
ദേവദാനവയക്ഷാണാം
വിസ്മയഃ സുമഹാനഭൂത് ॥ **7.35.25** ॥ 1547

നാപ്യേവം വേഗവാൻ വായു -
ർഗരുഡോ ന മനസ്തഥാ।
യഥായം വായുപുത്രസ്തു
ക്രമതേഽംബരമുത്തമം ॥ **7.35.26** ॥ 1548

യദി താവച്ഛിശോരസ്യ
ഈദൃശോ ഗതിവിക്രമഃ।
യൗവനം ബലമാസാദ്യ
കഥം വേഗോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.35.27** ॥ 1549

തമനുപ്ലവതേ വായുഃ
പ്ലവന്തം പുത്രമാത്മനഃ।
സൂര്യദാഹഭയാദ് രക്ഷം -
സ്തുഷാരചയശീതലഃ ॥ **7.35.28** ॥ 1550

ബഹുയോജനസാഹസ്രം
ക്രാമന്നേവ ഗതോഽംബരം।
പിതുർബലാച്ച ബാൽയാച്ച
ഭാസ്കരാഭ്യാശമാഗതഃ ॥ **7.35.29** ॥ 1551

ശിശുരേഷ ത്വദോഷജ്ഞ
ഇതി മത്വാ ദിവാകരഃ।
കാർയം ചാസ്മിൻ സമായത്ത -
മിത്യേവം ന ദദാഹ സഃ ॥ **7.35.30** ॥ 1552

യമേവ ദിവസം ഹ്യേഷ
ഗ്രഹീതും ഭാസ്കരം പ്ലുതഃ।
തമേവ ദിവസം രാഹു -
ർജിഘൃക്ഷതി ദിവാകരം ॥ **7.35.31** ॥ 1553

അനേന ച പരാമൃഷ്ടോ
രാഹുഃ സൂര്യരഥോപരി।
അപക്രാന്തസ്തതസ്ത്രസ്തോ
രാഹുശ്ചന്ദ്രാർകമർദനഃ ॥ **7.35.32** ॥ 1554

ഇന്ദ്രസ്യ ഭവനം ഗത്വാ
സരോഷഃ സിംഹികാസുതഃ।
അബ്രവീദ് ഭ്രുകുടിം കൃത്വാ
ദേവം ദേവഗണൈർവൃതം ॥ **7.35.33** ॥ 1555

ബുഭുക്ഷാപനയം ദത്ത്വാ
ചന്ദ്രാർകൗ മമ വാസവ।
കിമിദം തത് ത്വയാ ദത്ത -
മൻയസ്യ ബലവൃത്രഹൻ ॥ **7.35.34** ॥ 1556

അദ്യാഹം പർവകാലേ തു
ജിഘൃക്ഷുഃ സൂർയമാഗതഃ।
അഥാൻയോ രാഹുരാസാദ്യ
ജഗ്രാഹ സഹസാ രവിം ॥ **7.35.35** ॥ 1557

സ രാഹോർവചനം ശ്രുത്വാ
വാസവഃ സംഭ്രമാൻവിതഃ।
ഉത്പപാതാസനം ഹിത്വാ
ഉദ്വഹൻ കാഞ്ചനീം സ്രജം ॥ **7.35.36** ॥ 1558

തതഃ കൈലാസകൂടാഭം
ചതുർദന്തം മദസ്രവം।
ശൃംഗാരധാരിണം പ്രാംശും
സ്വർണഘണ്ടാട്ടഹാസിനം ॥ **7.35.37** ॥ 1559

ഇന്ദ്രഃ കരീന്ദ്രമാരുഹ്യ
രാഹും കൃത്വാ പുരഃസരം।
പ്രായാദ് യത്രാഭവത് സൂർയഃ
സഹാനേന ഹനൂമതാ ॥ **7.35.38** ॥ 1560

അഥാതിരഭസേനാഗാദ്
രാഹുരുത്സൃജ്യ വാസവം।
അനേന ച സ വൈ ദൃഷ്ടഃ
പ്രധാവഞ്ഛൈലകൂടവത് ॥ **7.35.39** ॥ 1561

തതഃ സൂര്യം സമുത്സൃജ്യ
രാഹും ഫലമവേക്ഷ്യ ച ।
ഉത്പപാത പുനർയോമ
ഗ്രഹീതും സിംഹികാസുതം ॥ **7.35.40** ॥ 1562

ഉത്സൃജ്യാർകമിമം രാമ
പ്രധാവന്തം പ്ലവംഗമം ।
അവേക്ഷ്യൈവം പരാവൃത്തോ
മുഖശേഷഃ പരാങ്മുഖഃ ॥ **7.35.41** ॥ 1563

ഇന്ദ്രമാശംസമാനസ്തു
ത്രാതാരം സിംഹികാസുതഃ ।
ഇന്ദ്ര ഇന്ദ്രേതി സന്ത്രാസാ -
ന്മുഹുർമുഹുരഭാഷത ॥ **7.35.42** ॥ 1564

രാഹോർവിക്രോശമാനസ്യ
പ്രാഗേവാലക്ഷിതം സ്വരം ।
ശ്രുത്വേന്ദ്രോവാച മാ ഭൈഷീ -
രഹമേനം നിഷൂദയേ ॥ **7.35.43** ॥ 1565

ഐരാവതം തതോ ദൃഷ്ട്വാ
മഹത്തദിദമിത്യപി ।
ഫലം തം ഹസ്തിരാജാന -
മഭിദുദ്രാവ മാരുതിഃ ॥ **7.35.44** ॥ 1566

തഥാസ്യ ധാവതോ രൂപ -
മൈരാവതജിഘൃക്ഷയാ ।
മുഹൂർതമഭവദ് ഘോര -
മിന്ദ്രാഗ്ന്യോരിവ ഭാസ്വരം ॥ **7.35.45** ॥ 1567

ഏവമാധാവമാനം തു
നാതിക്രുദ്ധഃ ശചീപതിഃ।
ഹസ്താന്താദതിമുക്തേന
കുലിശേനാഭ്യതാഡയത് ॥ **7.35.46** ॥ 1568

തതോ ഗിരൗ പപാതൈഷ
ഇന്ദ്രവജ്രാഭിതാഡിതഃ।
പതമാനസ്യ ചൈതസ്യ
വാമാ ഹനുരഭജ്യത ॥ **7.35.47** ॥ 1569

തസ്മിംസ്തു പതിതേ ചാപി
വജ്രതാഡനവിഹ്വലേ।
ചുക്രോധേന്ദ്രായ പവനഃ
പ്രജാനാമഹിതായ സഃ ॥ **7.35.48** ॥ 1570

പ്രചാരം സ തു സംഗൃഹ്യ
പ്രജാസ്വന്തർഗതഃ പ്രഭുഃ।
ഗുഹാം പ്രവിഷ്ടഃ സ്വസുതം
ശിശുമാദായ മാരുതഃ ॥ **7.35.49** ॥ 1571

വിൺമൂത്രാശയമാവൃത്യ
പ്രജാനാം പരമാർതികൃത്।
രുരോധ സർവഭൂതാനി
യഥാ വർഷാണി വാസവഃ ॥ **7.35.50** ॥ 1572

വായുപ്രകോപാദ് ഭൂതാനി
നിരുച്ഛ്വാസാനി സർവതഃ।
സന്ധിഭിർഭിദ്യമാനൈശ്ച
കാഷ്ഠഭൂതാനി ജജ്ഞിരേ ॥ **7.35.51** ॥ 1573

നിഃസ്വാധ്യായവഷട്കാരം
നിഷ്ക്രിയം ധർമവർജിതം।
വായുപ്രകോപാത് ത്രൈലോക്യം
നിരയസ്ഥമിവാഭവത് ॥ **7.35.52** ॥ 1574

തതഃ പ്രജാഃ സഗന്ധർവാഃ
സദേവാസുരമാനുഷാഃ।
പ്രജാപതിം സമാധാവൻ
ദുഃഖിതാശ്ച സുഖേച്ഛയാ ॥ **7.35.53** ॥ 1575

ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ ദേവാ
മഹോദരനിഭോദരാഃ।
ത്വയാ തു ഭഗവൻ സൃഷ്ടാഃ
പ്രജാ നാഥ ചതുർവിധാഃ ॥ **7.35.54** ॥ 1576

ത്വയാ ദത്തോഽയമസ്മാക -
മായുഷഃ പവനഃ പതിഃ।
സോഽസ്മാൻ പ്രാണേശ്വരോ ഭൂത്വാ
കസ്മാദേഷോഽദ്യ സത്തമ ॥ **7.35.55** ॥ 1577

രുരോധ ദുഃഖം ജനയ -
ന്നന്തഃപുര ഇവ സ്ത്രിയഃ।
തസ്മാത് ത്വാം ശരണം പ്രാപ്താ
വായുനോപഹതാ വയം ॥ **7.35.56** ॥ 1578

വായുസംരോധജം ദുഃഖ -
മിദം നോ നുദ ദുഃഖഹൻ।
ഏതത് പ്രജാനാം ശ്രുത്വാ തു
പ്രജാനാഥഃ പ്രജാപതിഃ ॥ **7.35.57** ॥ 1579

കാരണാദിതി ചോക്ത്വാസൗ
പ്രജാഃ പുനരഭാഷത।
യസ്മിംശ്ച കാരണേ വായു -
ശ്ചുക്രോധ ച രുരോധ ച ॥ **7.35.58** ॥ 1580

പ്രജാഃ ശൃണുധ്വം തത് സർവം
ശ്രോതവ്യം ചാത്മനഃ ക്ഷമം।
പുത്രസ്തസ്യാമരേശേന
ഇന്ദ്രേണാദ്യ നിപാതിതഃ ॥ **7.35.59** ॥ 1581

രാഹോർവചനമാസ്ഥായ
തതഃ സ കുപിതോഽനിലഃ।
അശരീരഃ ശരീരേഷു
വായുശ്ചരതി പാലയൻ ॥ **7.35.60** ॥ 1582

ശരീരം ഹി വിനാ വായും
സമതാം യാതി ദാരുഭിഃ।
വായുഃ പ്രാണഃ സുഖം വായു -
ർവായുഃ സർവമിദം ജഗത് ॥ **7.35.61** ॥ 1583

വായുനാ സമ്പരിത്യക്തം
ന സുഖം വിന്ദതേ ജഗത്।
അദ്യൈവ ച പരിത്യക്തം
വായുനാ ജഗദായുഷാ ॥ **7.35.62** ॥ 1584

അദ്യൈവ തേ നിരുച്ഛ്വാസാഃ
കാഷ്ഠകുഡ്യോപമാഃ സ്ഥിതാഃ।
തദ് യാമസ്തത്ര യത്രാസ്തേ
മാരുതോ രുക്പ്രദോ ഹി നഃ।

മാ വിനാശം ഗമിഷ്യാമ
അപ്രസാദ്യാദിതേഃ സുതാഃ ॥ **7.35.63** ॥ 1585

തതഃ പ്രജാഭിഃ സഹിതഃ പ്രജാപതിഃ
സദേവഗന്ധർവഭുജംഗഗുഹ്യകൈഃ ।
ജഗാമ തത്രാസ്യതി യത്ര മാരുതഃ
സുതം സുരേന്ദ്രാഭിഹതം പ്രഗൃഹ്യ സഃ ॥ **7.35.64** ॥ 1586

തതോഽർകവൈശ്വാനരകാഞ്ചനപ്രഭം
സുതം തദോത്സംഗഗതം സദാഗതേഃ ।
ചതുർമുഖോ വീക്ഷ്യ കൃപാമഥാകരോത്
സദേവഗന്ധർവഋഷിയക്ഷരാക്ഷസൈഃ ॥ **7.35.65** ॥ 1587

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ഹനുമന്തം ജീവയിത്വാ ബ്രഹ്മാദിദേവൈസ്തസ്മൈ വരപ്രദാനം തമാദായ വായോരഞ്ജനാഗൃഹേ ഗമനം, ഋഷിശാപാദ്ധനുമതഃ സ്വബലസ്യ വിസ്മൃതിഃ, ശ്രീരാമേണ സ്വയജ്ഞേ സമാഗന്തും പ്രാർഥ്യാഗസ്ത്യപ്രഭൃതീനാം വിസർജനം

തതഃ പിതാമഹം ദൃഷ്ട്വാ
വായുഃ പുത്രവധാർദിതഃ ।
ശിശുകം തം സമാദായ
ഉത്തസ്ഥൗ ധാതുരഗ്രതഃ ॥ **7.36.1** ॥ 1588

ചലകുണ്ഡലമൗലിസ്രക്
തപനീയവിഭൂഷണഃ ।
പാദയോർന്യപതദ് വായു -
സ്ത്രിരുപസ്ഥായ വേധസേ ॥ **7.36.2** ॥ 1589

തം തു വേദവിദാ തേന
ലംബാഭരണശോഭിനാ ।
വായുമുത്ഥാപ്യ ഹസ്തേന
ശിശും തം പരിമൃഷ്ടവാൻ ॥ **7.36.3** ॥ 1590

സ്പൃഷ്ടമാത്രസ്തതഃ സോഽഥ
സലീലം പദ്മജൻമനാ।
ജലസിക്തം യഥാ സസ്യം
പുനർജീവിതമാപ്തവാൻ ॥ **7.36.4** ॥ 1591

പ്രാണവന്തമിമം ദൃഷ്ട്വാ
പ്രാണോ ഗന്ധവഹോ മുദാ।
ചചാര സർവഭൂതേഷു
സന്നിരുദ്ധം യഥാ പുരാ ॥ **7.36.5** ॥ 1592

മരുദ്രോധാദ് വിനിർമുക്താ -
സ്താഃ പ്രജാ മുദിതാഽഭവൻ।
ശീതവാതവിനിർമുക്താഃ
പദ്മിൻയ ഇവ സാംബുജാഃ ॥ **7.36.6** ॥ 1593

തതസ്ത്രിയുഗ്മസ്ത്രികകുത്
ത്രിധാമാ ത്രിദശാർചിതഃ।
ഉവാച ദേവതാ ബ്രഹ്മാ
മാരുതപ്രിയകാമ്യയാ ॥ **7.36.7** ॥ 1594

ഭോ മഹേന്ദ്രാഗ്നിവരുണാ
മഹേശ്വരധനേശ്വരാഃ।
ജാനതാമപി വഃ സർവം
വക്ഷ്യാമി ശ്രൂയതാം ഹിതം ॥ **7.36.8** ॥ 1595

അനേന ശിശുനാ കാർയം
കർതവ്യം വോ ഭവിഷ്യതി।
തദ് ദദധ്വം വരാൻ സർവേ
മാരുതസ്യാസ്യ തുഷ്ടയേ ॥ **7.36.9** ॥ 1596

തതഃ സഹസ്രനയനഃ
പ്രീതിയുക്തഃ ശുഭാനനഃ।
കുശേശയമയീം മാലാ -
മുത്ക്ഷേപ്യേദം വചോഽബ്രവീത് ॥ **7.36.10** ॥ 1597

മത്കരോത്സൃഷ്ടവജ്രേണ
ഹനുരസ്യ യഥാ ഹതഃ।
നാമ്നാ വൈ കപിശാർദൂലോ
ഭവിതാ ഹനുമാനിതി ॥ **7.36.11** ॥ 1598

അഹമസ്യ പ്രദാസ്യാമി
പരമം വരമദ്ഭുതം।
ഇതഃ പ്രഭൃതി വജ്രസ്യ
മമാവധ്യോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.36.12** ॥ 1599

മാർതണ്ഡസ്ത്വബ്രവീത് തത്ര
ഭഗവാംസ്തിമിരാപഹഃ।
തേജസോഽസ്യ മദീയസ്യ
ദദാമി ശതികാം കലാം ॥ **7.36.13** ॥ 1600

യദാ ച ശാസ്ത്രാണ്യധ്യേതും
ശക്തിരസ്യ ഭവിഷ്യതി।
തദാസ്യ ശാസ്ത്രം ദാസ്യാമി
യേന വാഗ്മീ ഭവിഷ്യതി।
ന ചാസ്യ ഭവിതാ കശ്ചിത്
സദൃശഃ ശാസ്ത്രദർശനേ ॥ **7.36.14** ॥ 1601

വരുണശ്ച വരം പ്രാദാ -
ന്നാസ്യ മൃത്യുർഭവിഷ്യതി।

വർഷായുതശതേനാപി
മത്പാശാദുദകാദപി ॥ **7.36.15** ॥ 1602

യമോ ദണ്ഡാദവധ്യത്വ -
മരോഗത്വം ച ദത്തവാൻ।
വരം ദദാമി സന്തുഷ്ട
അവിഷാദം ച സംയുഗേ ॥ **7.36.16** ॥ 1603

ഗദേയം മാമികാ നൈനം
സംയുഗേഷു വധിഷ്യതി।
ഇത്യേവം ധനദഃ പ്രാഹ
തദാ ഹ്യേകാക്ഷിപിംഗലഃ ॥ **7.36.17** ॥ 1604

മത്തോ മദായുധാനാം ച
അവധ്യോഽയം ഭവിഷ്യതി।
ഇത്യേവം ശങ്കരേണാപി
ദത്തോഽസ്യ പരമോ വരഃ ॥ **7.36.18** ॥ 1605

വിശ്വകർമാ ച ദൃഷ്ട്വേമം
ബാലസൂര്യോപമം ശിശും।
ശിൽപിനാം പ്രവരഃ പ്രാദാദ്
വരമസ്യ മഹാമതിഃ ॥ **7.36.19** ॥ 1606

മത്കൃതാനി ച ശസ്ത്രാണി
യാനി ദിവ്യാനി താനി ച।
തൈരവധ്യത്വമാപന്ന -
ശ്ചിരജീവീ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.36.20** ॥ 1607

ദീർഘായുശ്ച മഹാത്മാ ച
ബ്രഹ്മാ തം പ്രാബ്രവീദ് വചഃ।

സർവേഷാം ബ്രഹ്മദണ്ഡാനാ -
മവധ്യോഽയം ഭവിഷ്യതി ॥ **7.36.21** ॥ 1608

തതഃ സുരാണാം തു വരൈ -
ർദൃഷ്ട്വാ ഹ്യേനമലങ്കൃതം ।
ചതുർമുഖസ്തുഷ്ടമനാ
വായുമാഹ ജഗദ്ഗുരുഃ ॥ **7.36.22** ॥ 1609

അമിത്രാണാം ഭയകരോ
മിത്രാണാമഭയങ്കരഃ ।
അജേയോ ഭവിതാ പുത്ര -
സ്തവ മാരുത മാരുതിഃ ॥ **7.36.23** ॥ 1610

കാമരൂപഃ കാമചാരീ
കാമഗഃ പ്ലവതാം വരഃ ।
ഭവത്യവ്യാഹതഗതിഃ
കീർതിമാംശ്ച ഭവിഷ്യതി ॥ **7.36.24** ॥ 1611

രാവണോത്സാദനാർഥാനി
രാമപ്രീതികരാണി ച ।
രോമഹർഷകരാണ്യേവ
കർതാ കർമാണി സംയുഗേ ॥ **7.36.25** ॥ 1612

ഏവമുക്ത്വാ തമാമന്തര്യ
മാരുതം ത്വമരൈഃ സഹ ।
യഥാഗതം യയുഃ സർവേ
പിതാമഹപുരോഗമാഃ ॥ **7.36.26** ॥ 1613

സോഽപി ഗന്ധവഹഃ പുത്രം
പ്രഗൃഹ്യ ഗൃഹമാനയത് ।

അഞ്ജനായാസ്തമാഖ്യായ
വരദത്തം വിനിർഗതഃ ॥ **7.36.27** ॥ 1614

പ്രാപ്യ രാമ വരാനേഷ
വരദാനബലാൻവിതഃ ।
ജവേനാത്മനി സംസ്ഥേന
സോഽസൗ പൂർണ ഇവാർണവഃ ॥ **7.36.28** ॥ 1615

തരസാ പൂർയമാണോഽപി
തദാ വാനരപുംഗവഃ ।
ആശ്രമേഷു മഹർഷീണാ -
മപരാധ്യതി നിർഭയഃ ॥ **7.36.29** ॥ 1616

സ്രഗ്ഭാണ്ഡാൻയഗ്നിഹോത്രാണി
വൽകലാനാം ച സഞ്ചയാൻ ।
ഭഗ്നവിച്ഛിന്നവിധ്വസ്താൻ
സംശാന്താനാം കരോത്യയം ॥ **7.36.30** ॥ 1617

ഏവംവിധാനി കർമാണി
പ്രാവർതത മഹാബലഃ ।
സർവേഷാം ബ്രഹ്മദണ്ഡാനാ -
മവധ്യഃ ശംഭുനാ കൃതഃ ॥ **7.36.31** ॥ 1618

ജാനന്ത ഋഷയഃ സർവേ
സഹന്തേ തസ്യ ശക്തിതഃ ।
തഥാ കേസരിണാ ത്വേഷ
വായുനാ സോഽഞ്ജനീസുതഃ ॥ **7.36.32** ॥ 1619

പ്രതിഷിദ്ധോഽപി മർയാദാം
ലംഘയത്യേവ വാനരഃ ।

തതോ മഹർഷയഃ ക്രുദ്ധാ
ഭൃഗ്വംഗിരസവംശജാഃ ॥ **7.36.33** ॥ 1620

ശേപുരേനം രഘുശ്രേഷ്ഠ
നാതിക്രുദ്ധാതിമൻയവഃ ।
ബാധസേ യത് സമാശ്രിത്യ
ബലമസ്മാൻ പ്ലവംഗമ ॥ **7.36.34** ॥ 1621

തദ് ദീർഘകാലം വേത്താസി
നാസ്മാകം ശാപമോഹിതഃ ।
യദാ തേ സ്മാർയതേ കീർതി -
സ്തദാ തേ വർധതേ ബലം ॥ **7.36.35** ॥ 1622

തതസ്തു ഹതതേജൗജാ
മഹർഷിവചനൗജസാ ।
ഏഷോഽഽശ്രമാണി താൻയേവ
മൃദുഭാവം ഗതോഽചരത് ॥ **7.36.36** ॥ 1623

അഥർക്ഷരജസോ നാമ
വാലിസുഗ്രീവയോഃ പിതാ ।
സർവവാനരരാജാസീത്
തേജസാ ഇവ ഭാസ്കരഃ ॥ **7.36.37** ॥ 1624

സ തു രാജ്യം ചിരം കൃത്വാ
വാനരാണാം മഹേശ്വരഃ ।
തതസ്ത്വർക്ഷരജാ നാമ
കാലധർമേണ യോജിതഃ ॥ **7.36.38** ॥ 1625

തസ്മിന്നസ്തമിതേ ചാഥ
മന്ത്രിഭിർമന്ത്രകോവിദൈഃ ।

പിത്ര്യേ പദേ കൃതോ വാലീ
സുഗ്രീവോ വാലിനഃ പദേ ॥ **7.36.39** ॥ 1626

സുഗ്രീവേണ സമം ത്വസ്യ
അദ്വൈധം ഛിദ്രവർജിതം ।
ആബാൽയം സഖ്യമഭവ -
ദനിലസ്യാഗ്നിനാ യഥാ ॥ **7.36.40** ॥ 1627

ഏഷ ശാപവശാദേവ
ന വേദ ബലമാത്മനഃ ।
വാലിസുഗ്രീവയോർവൈരം
യദാ രാമ സമുത്ഥിതം ॥ **7.36.41** ॥ 1628

ന ഹ്യേഷ രാമ സുഗ്രീവോ
ഭ്രാമ്യമാണോഽപി വാലിനാ ।
ദേവ ജാനാതി ന ഹ്യേഷ
ബലമാത്മനി മാരുതിഃ ॥ **7.36.42** ॥ 1629

ഋഷിശാപാഹതബല -
സ്തദൈവ കപിസത്തമഃ ।
സിംഹഃ കുഞ്ജരരുദ്ധോ വാ
ആസ്ഥിതഃ സഹിതോ രണേ ॥ **7.36.43** ॥ 1630

പരാക്രമോത്സാഹമതിപ്രതാപ -
സൗശീൽയമാധുര്യനയാനയൈശ്ച ।
ഗാംഭീര്യചാതുര്യസുവീര്യധൈര്യൈ -
ർഹനൂമതഃ കോഽപ്യധികോഽസ്തി ലോകേ ॥ **7.36.44** ॥ 1631

അസൗ പുനർവ്യാകരണം ഗ്രഹീഷ്യൻ
സൂര്യോൻമുഖഃ പ്രഷ്ടുമനാഃ കപീന്ദ്രഃ ।

ഉദ്യദ്ഗിരേരസ്തഗിരിം ജഗാമ
ഗ്രന്ഥം മഹദ്ധാരയനപ്രമേയഃ ॥ **7.36.45** ॥ 1632

സസൂത്രവൃത്ത്യർഥപദം മഹാർഥം
സസംഗ്രഹം സിദ്ധ്യതി വൈ കപീന്ദ്രഃ ।
നഹ്യസ്യ കശ്ചിത് സദൃശോഽസ്തി ശാസ്ത്രേ
വൈശാരദേ ഛന്ദഗതൗ തഥൈവ ॥ **7.36.46** ॥ 1633

സർവാസു വിദ്യാസു തപോവിധാനേ
പ്രസ്പർധതേഽയം ഹി ഗുരും സുരാണാം ।
സോഽയം നവവ്യാകരണാർഥവേത്താ
ബ്രഹ്മാ ഭവിഷ്യത്യപി തേ പ്രസാദാത് ॥ **7.36.47** ॥ 1634

പ്രവീവിവിക്ഷോരിവ സാഗരസ്യ
ലോകാൻ ദിധക്ഷോരിവ പാവകസ്യ ।
ലോകക്ഷയേഷ്വിവ യഥാന്തകസ്യ
ഹനൂമതഃ സ്ഥാസ്യതി കഃ പുരസ്താത് ॥ **7.36.48** ॥ 1635

ഏഷേവ ചാൻയേ ച മഹാകപീന്ദ്രാഃ
സുഗ്രീവമൈന്ദദ്വിവിദാഃ സനീലാഃ ।
സതാരതാരേയനലാഃ സരംഭാ -
സ്ത്വത്കാരണാദ് രാമ സുരൈർഹി സൃഷ്ടാഃ ॥ **7.36.49** ॥ 1636

ഗജോ ഗവാക്ഷോ ഗവയഃ സുദംഷ്ട്രോ
മൈന്ദഃ പ്രഭോ ജ്യോതിമുഖോ നലശ്ച ।
ഏതേ ച ഋക്ഷാഃ സഹ വാനരേന്ദ്രൈ -
സ്ത്വത്കാരണാദ് രാമ സുരൈർഹി സൃഷ്ടാഃ ॥ **7.36.50** ॥ 1637

തദേതത് കഥിതം സർവം
യൻമാം ത്വം പരിപൃച്ഛസി ।

ഹനൂമതോ ബാലഭാവേ
കർമൈതത് കഥിതം മയാ ॥ **7.36.51** ॥ 1638

ശ്രുത്വാഗസ്ത്യസ്യ കഥിതം
രാമഃ സൗമിത്രിരേവ ച ।
വിസ്മയം പരമം ജഗ്മു -
ർവാനരാ രാക്ഷസൈഃ സഹ ॥ **7.36.52** ॥ 1639

അഗസ്ത്യസ്ത്വബ്രവീദ് രാമം
സർവമേതച്ഛ്രുതം ത്വയാ ।
ദൃഷ്ടഃ സംഭാഷിതശ്ചാസി
രാമ ഗച്ഛാമഹേ വയം ॥ **7.36.53** ॥ 1640

ശ്രുത്വൈതദ് രാഘവോ വാക്യ -
മഗസ്ത്യസ്യോഗ്രതേജസഃ ।
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രണതശ്ചാപി
മഹർഷിമിദമബ്രവീത് ॥ **7.36.54** ॥ 1641

അദ്യ മേ ദേവതാസ്തുഷ്ടാഃ
പിതരഃ പ്രപിതാമഹാഃ ।
യുഷ്മാകം ദർശനാദേവ
നിത്യം തുഷ്ടാഃ സബാന്ധവാഃ ॥ **7.36.55** ॥ 1642

വിജ്ഞാപ്യം തു മമൈതദ്ധി
യദ് വദാമ്യാഗതസ്പൃഹഃ ।
തദ് ഭവദ്ഭിർമമ കൃതേ
കർതവ്യമനുകമ്പയാ ॥ **7.36.56** ॥ 1643

പൗരജാനപദാൻ സ്ഥാപ്യ
സ്വകാർയേഷ്വഹമാഗതഃ ।

ക്രതൂനഹം കരിഷ്യാമി
പ്രഭാവാദ് ഭവതാം സതാം ॥ **7.36.57** ॥ 1644

സദസ്യാ മമ യജ്ഞേഷു
ഭവന്തോ നിത്യമേവ തു ।
ഭവിഷ്യഥ മഹാവീർയാ
മമാനുഗ്രഹകാങ്ക്ഷിണഃ ॥ **7.36.58** ॥ 1645

അഹം യുഷ്മാൻ സമാശ്രിത്യ
തപോനിർധൂതകൽമഷാൻ ।
അനുഗൃഹീതഃ പിതൃഭി -
ർഭവിഷ്യാമി സുനിർവൃതഃ ॥ **7.36.59** ॥ 1646

തദാഗന്തവ്യമനിശം
ഭവദ്ഭിരിഹ സംഗതൈഃ ।
അഗസ്ത്യാദ്യാസ്തു തച്ഛ്രുത്വാ
ഋഷയഃ സംശിതവ്രതാഃ ॥ **7.36.60** ॥ 1647

ഏവമസ്ത്വിതി തം പ്രോച്യ
പ്രയാതുമുപചക്രമുഃ ।
ഏവമുക്ത്വാ ഗതാഃ സർവേ
ഋഷയസ്തേ യഥാഗതം ॥ **7.36.61** ॥ 1648

രാഘവശ്ച തമേവാർഥം
ചിന്തയാമാസ വിസ്മിതഃ ।
തതോഽസ്തം ഭാസ്കരേ യാതേ
വിസൃജ്യ നൃപവാനരാൻ ॥ **7.36.62** ॥ 1649

സന്ധ്യാമുപാസ്യ വിധിവത്
തദാ നരവരോത്തമഃ ।

പ്രവൃത്തായാം രജന്യാം തു
സോഽന്തഃപുരചരോഽഭവത് ॥ **7.36.63** ॥

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷട്ത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ സദസ്യൈഃ സഹ രാജസഭായാമുപവേശനം

അഭിഷിക്തേ തു കാകുത്സ്ഥേ
ധർമേണ വിദിതാത്മനി ।
വ്യതീതാ യാ നിശാ പൂർവാ
പൗരാണാം ഹർഷവർധിനീ ॥ **7.37.1** ॥ 1651

തസ്യാം രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം
പ്രാതർനൃപതിബോധകാഃ ।
ബന്ദിനഃ സമുപാതിഷ്ഠൻ
സൗമ്യാ നൃപതിവേശ്മനി ॥ **7.37.2** ॥ 1652

തേ രക്തകംഠിനഃ സർവേ
കിന്നരാ ഇവ ശിക്ഷിതാഃ ।
തുഷ്ടുവുർനൃപതിം വീരം
യഥാവത് സമ്പ്രഹർഷിണഃ ॥ **7.37.3** ॥ 1653

വീര സൗമ്യ പ്രബുധ്യസ്വ
കൗസൽയാപ്രീതിവർധന ।
ജഗദ്ധി സർവം സ്വപിതി
ത്വയി സുപ്തേ നരാധിപ ॥ **7.37.4** ॥ 1654

വിക്രമസ്തേ യഥാ വിഷ്ണോ
രൂപം ചൈവാശ്വിനോരിവ।
ബുദ്ധ്യാ ബൃഹസ്പതേസ്തുൽയഃ
പ്രജാപതിസമോ ഹ്യസി ॥ **7.37.5** ॥ 1655

ക്ഷമാ തേ പൃഥിവീതുൽയാ
തേജസാ ഭാസ്കരോപമഃ।
വേഗസ്തേ വായുനാ തുൽയോ
ഗാംഭീർയമുദധേരിവ ॥ **7.37.6** ॥ 1656

അപ്രകമ്പ്യാ യഥാ സ്ഥാണു -
ശ്ചന്ദ്രേ സൗമ്യത്വമീദൃശം।
നേദൃശാഃ പാർഥിവാഃ പൂർവം
ഭവിതാരോ നരാധിപ ॥ **7.37.7** ॥ 1657

യഥാ ത്വമസി ദുർധർഷോ
ധർമനിത്യഃ പ്രജാഹിതഃ।
ന ത്വാം ജഹാതി കീർതിശ്ച
ലക്ഷ്മീശ്ച പുരുഷർഷഭ ॥ **7.37.8** ॥ 1658

ശ്രീശ്ച ധർമശ്ച കാകുത്സ്ഥ
ത്വയി നിത്യം പ്രതിഷ്ഠിതൗ।
ഏതാശ്ചാൻയാശ്ച മധുരാ
ബന്ദിഭിഃ പരികീർതിതാഃ ॥ **7.37.9** ॥ 1659

സൂതാശ്ച സംസ്തവൈർദിവ്യൈ -
ർബോധയന്തി സ്മ രാഘവം।
സ്തുതിഭിഃ സ്തൂയമാനാഭിഃ
പ്രത്യബുധ്യത രാഘവഃ ॥ **7.37.10** ॥ 1660

സ തദ്വിഹായ ശയനം
പാണ്ഡരാച്ഛാദനാസ്തതം।
ഉത്തസ്ഥൗ നാഗശയനാ -
ദ്ധരിർനാരായണോ യഥാ ॥ **7.37.11** ॥ 1661

തമുത്ഥിതം മഹാത്മാനം
പ്രഹ്വാഃ പ്രാഞ്ജലയോ നരാഃ।
സലിലം ഭാജനൈഃ ശുഭൈ -
രുപതസ്ഥുഃ സഹസ്രശഃ ॥ **7.37.12** ॥ 1662

കൃതോദകഃ ശുചിർഭൂത്വാ
കാലേ ഹുതഹുതാശനഃ।
ദേവാഗാരം ജഗാമാശു
പുണ്യമിക്ഷ്വാകുസേവിതം ॥ **7.37.13** ॥ 1663

തത്ര ദേവാൻ പിതൄൻ വിപ്രാ -
നർചയിത്വാ യഥാവിധി।
ബാഹ്യകക്ഷാന്തരം രാമോ
നിർജഗാമ ജനൈർവൃതഃ ॥ **7.37.14** ॥ 1664

ഉപതസ്ഥുർമഹാത്മാനോ
മന്ത്രിണഃ സപുരോഹിതാഃ।
വസിഷ്ഠപ്രമുഖാഃ സർവേ
ദീപ്യമാനാ ഇവാഗ്നയഃ ॥ **7.37.15** ॥ 1665

ക്ഷത്രിയാശ്ച മഹാത്മാനോ
നാനാജനപദേശ്വരാഃ।
രാമസ്യോപാവിശൻ പാർശ്വേ
ശക്രസ്യേവ യഥാമരാഃ ॥ **7.37.16** ॥ 1666

ഭരതോ ലക്ഷ്മണശ്ചാത്ര
ശത്രുഘ്നശ്ച മഹായശാഃ।
ഉപാസാഞ്ചക്രിരേ ഹൃഷ്ടാ
വേദാസ്ത്രയ ഇവാധ്വരം ॥ **7.37.17** ॥ 1667

യാതാഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഭൂത്വാ
കിങ്കരാ മുദിതാനനാഃ।
മുദിതാ നാമ പാർശ്വസ്ഥാ
ബഹവഃ സമുപാവിശൻ ॥ **7.37.18** ॥ 1668

വാനരാശ്ച മഹാവീർയാ
വിംശതിഃ കാമരൂപിണഃ।
സുഗ്രീവപ്രമുഖാ രാമ -
മുപാസന്തേ മഹൗജസഃ ॥ **7.37.19** ॥ 1669

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭി -
ശ്ചതുർഭിഃ പരിവാരിതഃ।
ഉപാസതേ മഹാത്മാനം
ധനേശമിവ ഗുഹ്യകഃ ॥ **7.37.20** ॥ 1670

തഥാ നിഗമവൃദ്ധാശ്ച
കുലീനാ യേ ച മാനവാഃ।
ശിരസാ വന്ദ്യ രാജാന -
മുപാസന്തേ വിചക്ഷണാഃ ॥ **7.37.21** ॥ 1671

തഥാ പരിവൃതോ രാജാ
ശ്രീമദ്ഭിരൃഷിഭിർവരൈഃ।
രാജഭിശ്ച മഹാവീർയൈ -
ർവാനരൈശ്ച സരാക്ഷസൈഃ ॥ **7.37.22** ॥ 1672

യഥാ ദേവേശ്വരോ നിത്യ -
മൃഷിഭിഃ സമുപാസ്യതേ।
അധികസ്തേന രൂപേണ
സഹസ്രാക്ഷാദ് വിരോചതേ ॥ **7.37.23** ॥ 1673

തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം
താസ്താഃ സുമധുരാഃ കഥാഃ।
കഥ്യന്തേ ധർമസംയുക്താഃ
പുരാണജ്ഞൈർമഹാത്മഭിഃ ॥ **7.37.24** ॥ 1674

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ജനകയുധാജിത്പ്രതർദനപ്രഭൃതീനാം ഭൂപാനാം സ്വദേശേ പ്രസ്ഥാപനം

ഏവമാസ്തേ മഹാബാഹു -
രഹൻയഹനി രാഘവഃ।
പ്രശാസത് സർവകാർയാണി
പൗരജാനപദേഷു ച ॥ **7.38.1** ॥ 1675

തതഃ കതിപയാഹഃസു
വൈദേഹം മിഥിലാധിപം।
രാഘവഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.38.2** ॥ 1676

ഭവാൻ ഹി ഗതിരവ്യഗ്രാ
ഭവതാ പാലിതാ വയം।
ഭവതസ്തേജസോഗ്രേണ
രാവണോ നിഹതോ മയാ ॥ **7.38.3** ॥ 1677

ഇക്ഷ്വാകൂണാം ച സർവേഷാം
മൈഥിലാനാം ച സർവശഃ।

അതുലാഃ പ്രീതയോ രാജൻ
സംബന്ധകപുരോഗമാഃ ॥ **7.38.4** ॥ 1678

തദ് ഭവാൻ സ്വപുരം യാതു
രത്നാൻയാദായ പാർഥിവ ।
ഭരതശ്ച സഹായാർഥം
പൃഷ്ഠതശ്ചാനുയാസ്യതി ॥ **7.38.5** ॥ 1679

സ തഥേതി തതഃ കൃത്വാ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത് ।
പ്രീതോഽസ്മി ഭവതാ രാജൻ
ദർശനേന നയേന ച ॥ **7.38.6** ॥ 1680

യാൻയേതാനി തു രത്നാനി
മദർഥം സഞ്ചിതാനി വൈ ।
ദുഹിത്രേ താൻയഹം രാജൻ
സർവാൺയേവ ദദാമി വൈ ॥ **7.38.7** ॥ 1681

ഏവമുക്ത്വാ തു കാകുത്സ്ഥം
ജനകോ ഹൃഷ്ടമാനസഃ ।
പ്രയയൗ മിഥിലാം ശ്രീമാം -
സ്തമനുജ്ഞായ രാഘവം ॥ **7.38.8** ॥ 1682

തതഃ പ്രയാതേ ജനകേ
കേകയം മാതുലം പ്രഭും ।
രാഘവഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
വിനയാദ് വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.38.9** ॥ 1683

ഇദം രാജ്യമഹം ചൈവ
ഭരതശ്ച സലക്ഷ്മണഃ ।

ആയത്തസ്ത്വം ഹി നോ രാജൻ
ഗതിശ്ച പുരുഷർഷഭ ॥ **7.38.10** ॥ 1684

രാജാ ഹി വൃദ്ധഃ സന്താപം
ത്വദർഥമുപയാസ്യതി ।
തസ്മാദ് ഗമനമദ്യൈവ
രോചതേ തവ പാർഥിവ ॥ **7.38.11** ॥ 1685

ലക്ഷ്മണേനാനുയാത്രേണ
പൃഷ്ഠതോഽനുഗമിഷ്യതേ ।
ധനമാദായ ബഹുലം
രത്നാനി വിവിധാനി ച ॥ **7.38.12** ॥ 1686

യുധാജിത് തു തഥേത്യാഹ
ഗമനം പ്രതി രാഘവ ।
രത്നാനി ച ധനം ചൈവ
ത്വയ്യേവാക്ഷയ്യമസ്ത്വിതി ॥ **7.38.13** ॥ 1687

പ്രദക്ഷിണം ച രാജാനം
കൃത്വാ കേകയവർധനഃ ।
രാമേണ ച കൃതഃ പൂർവ -
മഭിവാദ്യ പ്രദക്ഷിണം ॥ **7.38.14** ॥ 1688

ലക്ഷ്മണേന സഹായേന
പ്രയാതഃ കേകയേശ്വരഃ ।
ഹതേഽസുരേ യഥാ വൃത്രേ
വിഷ്ണുനാ സഹ വാസവഃ ॥ **7.38.15** ॥ 1689

തം വിസൃജ്യ തതോ രാമോ
വയസ്യമകുതോഭയം ।

പ്രതർദനം കാശിപതിം
പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത് ॥ **7.38.16** ॥ 1690

ദർശിതാ ഭവതാ പ്രീതി -
ർദർശിതം സൗഹൃദം പരം ।
ഉദ്യോഗശ്ച ത്വയാ രാജൻ
ഭരതേന കൃതഃ സഹ ॥ **7.38.17** ॥ 1691

തദ് ഭവാനദ്യ കാശേയ
പുരീം വാരാണസീം വ്രജ ।
രമണീയാം ത്വയാ ഗുപ്താം
സുപ്രാകാരാം സുതോരണാം ॥ **7.38.18** ॥ 1692

ഏതാവദുക്ത്വാ ചോത്ഥായ
കാകുത്സ്ഥഃ പരമാസനാത് ।
പർയഷ്വജത ധർമാത്മാ
നിരന്തരമുരോഗതം ॥ **7.38.19** ॥ 1693

വിസർജയാമാസ തദാ
കൗസൽയാപ്രീതിവർധനഃ ।
രാഘവേണ കൃതാനുജ്ഞഃ
കാശേയോ ഹ്യകുതോഭയഃ ॥ **7.38.20** ॥ 1694

വാരാണസീ യയൗ തൂർണം
രാഘവേണ വിസർജിതഃ ।
വിസൃജ്യ തം കാശിപതിം
ത്രിശതം പൃഥിവീപതീൻ ॥ **7.38.21** ॥ 1695

പ്രഹസൻ രാഘവോ വാക്യ -
മുവാച മധുരാക്ഷരം ।

ഭവതാം പ്രീതിരവ്യഗ്രാ
തേജസാ പരിരക്ഷിതാ ॥ **7.38.22** ॥ 1696

ധർമശ്ച നിയതോ നിത്യം
സത്യം ച ഭവതാം സദാ ।
യുഷ്മാകം ചാനുഭാവേന
തേജസാ ച മഹാത്മനാം ॥ **7.38.23** ॥ 1697

ഹതോ ദുരാത്മാ ദുർബുദ്ധീ
രാവണോ രാക്ഷസാധമഃ ।
ഹേതുമാത്രമഹം തത്ര
ഭവതാം തേജസാ ഹതഃ ॥ **7.38.24** ॥ 1698

രാവണഃ സഗണോ യുദ്ധേ
സപുത്രാമാത്യബാന്ധവഃ ।
ഭവന്തശ്ച സമാനീതാ
ഭരതേന മഹാത്മനാ ॥ **7.38.25** ॥ 1699

ശ്രുത്വാ ജനകരാജസ്യ
കാനനാത് തനയാം ഹൃതാം ।
ഉദ്യുക്തനാം ച സർവേഷാം
പാർഥിവാനാം മഹാത്മനാം ॥ **7.38.26** ॥ 1700

കാലോഽപ്യതീതഃ സുമഹാൻ
ഗമനം രോചയാമ്യതഃ ।
പ്രത്യൂചുസ്തം ച രാജാനോ
ഹർഷേണ മഹതാ വൃതാഃ ॥ **7.38.27** ॥ 1701

ദിഷ്ട്യാ ത്വം വിജയീ രാമ
സ്വരാജ്യേഽപി പ്രതിഷ്ഠിതഃ ।

ദിഷ്ട്യാ പ്രത്യാഹൃതാ സീതാ
ദിഷ്ട്യാ ശത്രുഃ പരാജിതഃ ॥ **7.38.28** ॥ 1702

ഏഷ നഃ പരമഃ കാമ
ഏഷാ നഃ പ്രീതിരുത്തമാ ।
യത് ത്വാം വിജയിനം രാമ
പശ്യാമോ ഹതശാത്രവം ॥ **7.38.29** ॥ 1703

ഏതത് ത്വയ്യുപപന്നം ച
യദസ്മാംസ്ത്വം പ്രശംസസേ ।
പ്രശംസാർഹം ന ജാനീമഃ
പ്രശംസാം വക്തുമീദൃശീം ॥ **7.38.30** ॥ 1704

ആപൃച്ഛാമോ ഗമിഷ്യാമോ
ഹൃദിസ്ഥോ നഃ സദാ ഭവാൻ ।
വർതാമഹേ മഹാബാഹോ
പ്രീത്യാത്ര മഹതാ വൃതാഃ ॥ **7.38.31** ॥ 1705

ഭവേച്ച തേ മഹാരാജ
പ്രീതിരസ്മാസു നിത്യദാ ।
ബാഢമിത്യേവ രാജാനോ
ഹർഷേണ പരമാൻവിതാഃ ॥ **7.38.32** ॥ 1706

ഊചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സർവേ
രാഘവം ഗമനോത്സുകാഃ ।
പൂജിതാസ്തേ ച രാമേണ
ജഗ്മുർദേശാൻ സ്വകാൻ സ്വകാൻ ॥ **7.38.33** ॥ 1707

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടാത്രിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

രാജഭിഃ ശ്രീരാമായോപഹാരസ്യ പ്രേഷണം തമാദായ ശ്രീരാമേണ സ്വമിത്രേഭ്യോ വാനരാദിഭ്യസ്തസ്യ വിതരണം വാനരാദീനാം തത്ര സുഖേനാവസ്ഥാനം

തേ പ്രയാതാ മഹാത്മാനഃ
പാർഥിവാസ്തേ പ്രഹൃഷ്ടവത് ।
ഗജവാജിസഹസ്രൗഘൈഃ
കമ്പയന്തോ വസുന്ധരാം ॥ **7.39.1** ॥ 1708

അക്ഷൗഹിണ്യോ ഹി തത്രാസൻ
രാഘവാർഥേ സമുദ്യതാഃ ।
ഭരതസ്യാജ്ഞയാനേകാഃ
പ്രഹൃഷ്ടബലവാഹനാഃ ॥ **7.39.2** ॥ 1709

ഊചുസ്തേ ച മഹീപാലാ
ബലദർപസമൻവിതാഃ ।
ന രാമ രാവണം യുദ്ധേ
പശ്യാമഃ പുരതഃ സ്ഥിതം ॥ **7.39.3** ॥ 1710

ഭരതേന വയം പശ്ചാത്
സമാനീതാ നിരർഥകം ।

ഹതാ ഹി രാക്ഷസാഃ ക്ഷിപ്രം
പാർഥിവൈഃ സ്യുർന സംശയഃ ॥ **7.39.4** ॥ 1711

രാമസ്യ ബാഹുവീർയേണ
രക്ഷിതാ ലക്ഷ്മണസ്യ ച ।
സുഖം പാരേ സമുദ്രസ്യ
യുധ്യേമ വിഗതജ്വരാഃ ॥ **7.39.5** ॥ 1712

ഏതാശ്ചാൻയാശ്ച രാജാനഃ
കഥാസ്തത്ര സഹസ്രശഃ ।
കഥയന്തഃ സ്വരാജ്യാനി
ജഗ്മുർഹർഷസമൻവിതാഃ ॥ **7.39.6** ॥ 1713

സ്വാനി രാജ്യാനി മുഖ്യാനി
ഋദ്ധാനി മുദിതാനി ച ।
സമൃദ്ധധനധാൻയാനി
പൂർണാനി വസുമന്തി ച ॥ **7.39.7** ॥ 1714

യഥാപുരാണി തേ ഗത്വാ
രത്നാനി വിവിധാൻയഥ ।
രാമസ്യ പ്രിയകാമാർഥ -
മുപഹാരം നൃപാ ദദുഃ ॥ **7.39.8** ॥ 1715

അശ്വാൻ യാനാനി രത്നാനി
ഹസ്തിനശ്ച മദോത്കടാൻ ।
ചന്ദനാനി ച മുഖ്യാനി
ദിവ്യാൻയാഭരണാനി ച ॥ **7.39.9** ॥ 1716

മണിമുക്തപ്രവാലാംസ്തു
ദാസ്യോ രൂപസമൻവിതാഃ ।

അജാവികം ച വിവിധം
രഥാംസ്തു വിവിധാൻ ബഹൂൻ ॥ **7.39.10** ॥ 1717

ഭരതോ ലക്ഷ്മണശ്ചൈവ
ശത്രുഘ്നശ്ച മഹാബലഃ।
ആദായ താനി രത്നാനി
സ്വാം പുരീം പുനരാഗതാഃ ॥ **7.39.11** ॥ 1718

ആഗമ്യ ച പുരീം രമ്യാ -
മയോധ്യാം പുരുഷർഷഭാഃ।
താനി രത്നാനി ചിത്രാണി
രാമായ സമുപാനയൻ ॥ **7.39.12** ॥ 1719

പ്രതിഗൃഹ്യ ച തത് സർവം
രാമഃ പ്രീതിസമൻവിതഃ।
സുഗ്രീവായ ദദൗ രാജ്ഞേ
മഹാത്മാ കൃതകർമണേ ॥ **7.39.13** ॥ 1720

വിഭീഷണായ ച ദദൗ
തഥാൻയേഭ്യോഽപി രാഘവഃ।
രാക്ഷസേഭ്യഃ കപിഭ്യശ്ച
യൈർവൃതോ ജയമാപ്തവാൻ ॥ **7.39.14** ॥ 1721

തേ സർവേ രാമദത്താനി
രത്നാനി കപിരാക്ഷസാഃ।
ശിരോഭിർധാരയാമാസു -
ർഭുജേഷു ച മഹാബലാഃ ॥ **7.39.15** ॥ 1722

ഹനൂമന്തം ച നൃപതി -
രിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാരഥഃ।

അംഗദം ച മഹാബാഹു -
മങ്കമാരോപ്യ വീർയവാൻ ॥ **7.39.16** ॥ 1723

രാമഃ കമലപത്രാക്ഷഃ
സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത് ।
അംഗദസ്തേ സുപുത്രോ(ഽ)യം
മന്ത്രീ ചാപ്യനിലാത്മജഃ ॥ **7.39.17** ॥ 1724

സുഗ്രീവമന്ത്രിതേ യുക്തൗ
മമ ചാപി ഹിതേ രതൗ ।
അർഹതോ വിവിധാം പൂജാം
ത്വത്കൃതേ വൈ ഹരീശ്വര ॥ **7.39.18** ॥ 1725

ഇത്യുക്ത്വാ വ്യപമുച്യാംഗാദ്
ഭൂഷണാനി മഹായശാഃ ।
സ ബബന്ധ മഹാർഹാണി
തദാംഗദഹനൂമതോഃ ॥ **7.39.19** ॥ 1726

ആഭാഷ്യ ച മഹാവീർയാൻ
രാഘവോ യൂഥപർഷഭാൻ ।
നീലം നലം കേസരിണം
കുമുദം ഗന്ധമാദനം ॥ **7.39.20** ॥ 1727

സുഷേണം പനസം വീരം
മൈന്ദം ദ്വിവിദമേവ ച ।
ജാംബവന്തം ഗവാക്ഷം ച
വിനതം ധൂമ്രമേവ ച ॥ **7.39.21** ॥ 1728

ബലീമുഖം പ്രജംഘം ച
സന്നാദം ച മഹാബലം ।

ദരീമുഖം ദധിമുഖ -
മിന്ദ്രജാനും ച യൂഥപം ॥ **7.39.22** ॥ 1729

മധുരം ശ്ലക്ഷ്ണയാ വാചാ
നേത്രാഭ്യാമാപിബന്നിവ ।
സുഹൃദോ മേ ഭവന്തശ്ച
ശരീരം ഭ്രാതരസ്തഥാ ॥ **7.39.23** ॥ 1730

യുഷ്മാഭിരുദ്ധൃതശ്ചാഹം
വ്യസനാത് കാനനൗകസഃ ।
ധൻയോ രാജാ ച സുഗ്രീവോ
ഭവദ്ഭിഃ സുഹൃദാം വരൈഃ ॥ **7.39.24** ॥ 1731

ഏവമുക്ത്വാ ദദൗ തേഭ്യോ
ഭൂഷണാനി യഥാർഹതഃ ।
വജ്രാണി ച മഹാർഹാണി
സസ്വജേ ച നരർഷഭഃ ॥ **7.39.25** ॥ 1732

തേ പിബന്തഃ സുഗന്ധീനി
മധൂനി മധുപിംഗലാഃ ।
മാംസാനി ച സുമൃഷ്ടാനി
മൂലാനി ച ഫലാനി ച ॥ **7.39.26** ॥ 1733

ഏവം തേഷാം നിവസതാം
മാസഃ സാഗ്രോ യയൗ തദാ ।
മുഹൂർതമിവ തേ സർവേ
രാമഭക്ത്യാ ച മേനിരേ ॥ **7.39.27** ॥ 1734

രാമോഽപി രേമേ തൈഃ സാർധം
വാനരൈഃ കാമരൂപിഭിഃ ।

രാക്ഷസൈശ്ച മഹാവീർയൈ -
ർൃക്ഷൈശ്ചൈവ മഹാബലൈഃ ॥ **7.39.28** ॥ 1735

ഏവം തേഷാം യയൗ മാസോ
ദ്വിതീയഃ ശിശിരഃ സുഖം ।
വാനരാണാം പ്രഹൃഷ്ടാനാം
രാക്ഷസാനാം ച സർവശഃ ॥ **7.39.29** ॥ 1736

ഇക്ഷ്വാകുനഗരേ രമ്യേ
പരാം പ്രീതിമുപാസതാം ।
രാമസ്യ പ്രീതികരണൈഃ
കാലസ്തേഷാം സുഖം യയൗ ॥ **7.39.30** ॥ 1737

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ വാനരർക്ഷരക്ഷസാം സ്വദേശേ പ്രസ്ഥാപനം

തഥാ സ്മ തേഷാം വസതാ -
മൃക്ഷവാനരരക്ഷസാം।
രാഘവസ്തു മഹാതേജാഃ
സുഗ്രീവമിദമബ്രവീത് ॥ **7.40.1** ॥ 1738

ഗമ്യതാം സൗമ്യ കിഷ്കിന്ധാം
ദുരാധർഷാം സുരാസുരൈഃ।
പാലയസ്വ സഹാമാത്യൈ
രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം ॥ **7.40.2** ॥ 1739

അംഗദം ച മഹാബാഹോ
പ്രീത്യാ പരമയാ യുതഃ।
പശ്യ ത്വം ഹനുമന്തം ച
നലം ച സുമഹാബലം ॥ **7.40.3** ॥ 1740

സുഷേണം ശ്വശുരം വീരം
താരം ച ബലിനാം വരം।
കുമുദം ചൈവ ദുർധർഷം
നീലം ചൈവ മഹാബലം ॥ **7.40.4** ॥ 1741

വീരം ശതബലിം ചൈവ
മൈന്ദം ദ്വിവിദമേവ ച ।
ഗജം ഗവാക്ഷം ഗവയം
ശരഭം ച മഹാബലം ॥ **7.40.5** ॥ 1742

ഋക്ഷരാജം ച ദുർധർഷം
ജാംബവന്തം മഹാബലം ।
പശ്യ പ്രീതിസമായുക്തോ
ഗന്ധമാദനമേവ ച ॥ **7.40.6** ॥ 1743

ഋഷഭം ച സുവിക്രാന്തം
പ്ലവംഗം ച സുപാടലം ।
കേസരിം ശരഭം ശുംഭം
ശംഖചൂഡം മഹാബലം ॥ **7.40.7** ॥ 1744

യേ യേ മേ സുമഹാത്മാനോ
മദർഥേ ത്യക്തജീവിതാഃ ।
പശ്യ ത്വം പ്രീതിസംയുക്തോ
മാ ചൈഷാം വിപ്രിയം കൃഥാഃ ॥ **7.40.8** ॥ 1745

ഏവമുക്ത്വാ ച സുഗ്രീവ -
മാശ്ലിഷ്യ ച പുനഃ പുനഃ ।
വിഭീഷണമുവാചാഥ
രാമോ മധുരയാ ഗിരാ ॥ **7.40.9** ॥ 1746

ലങ്കാം പ്രശാധി ധർമേണ
ധർമജ്ഞസ്ത്വം മതോ മമ ।
പുരസ്യ രാക്ഷസാനാം ച
ഭ്രാതുർവൈശ്രവണസ്യ ച ॥ **7.40.10** ॥ 1747

മാ ച ബുദ്ധിമധർമേ ത്വം
കുർയാ രാജൻ കഥഞ്ചന।
ബുദ്ധിമന്തോ ഹി രാജാനോ
ധ്രുവമശ്നന്തി മേദിനീം ॥ **7.40.11** ॥ 1748

അഹം ച നിത്യശോ രാജൻ
സുഗ്രീവസഹിതസ്ത്വയാ।
സ്മർതവ്യഃ പരയാ പ്രീത്യാ
ഗച്ഛ ത്വം വിഗതജ്വരഃ ॥ **7.40.12** ॥ 1749

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ഋക്ഷവാനരരാക്ഷസാഃ।
സാധുസാധ്വിതി കാകുത്സ്ഥം
പ്രശശംസുഃ പുനഃ പുനഃ ॥ **7.40.13** ॥ 1750

തവ ബുദ്ധിർമഹാബാഹോ
വീർയമദ്ഭുതമേവ ച।
മാധുർയം പരമം രാമ
സ്വയംഭോരിവ നിത്യദാ ॥ **7.40.14** ॥ 1751

തേഷാമേവം ബ്രുവാണാനാം
വാനരാണാം ച രക്ഷസാം।
ഹനൂമാൻ പ്രണതോ ഭൂത്വാ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.40.15** ॥ 1752

സ്നേഹോ മേ പരമോ രാജം -
സ്ത്വയി തിഷ്ഠതു നിത്യദാ।
ഭക്തിശ്ച നിയതാ വീര
ഭാവോ നാൻയത്ര ഗച്ഛതു ॥ **7.40.16** ॥ 1753

യാവദ് രാമകഥാ വീര
ചരിഷ്യതി മഹീതലേ।
താവച്ഛരീരേ വത്സ്യന്തു
പ്രാണാ മമ ന സംശയഃ ॥ **7.40.17** ॥ 1754

യച്ചൈതച്ചരിതം ദിവ്യം
കഥാ തേ രഘുനന്ദന।
തന്മമാപ്സരസോ രാമ
ശ്രാവയേയുർനരർഷഭ ॥ **7.40.18** ॥ 1755

തച്ഛ്രുത്വാഹം തതോ വീര
തവ ചർയാമൃതം പ്രഭോ।
ഉത്കംഠാം താം ഹരിഷ്യാമി
മേഘലേഖാമിവാനിലഃ ॥ **7.40.19** ॥ 1756

ഏവം ബ്രുവാണം രാമസ്തു
ഹനൂമന്തം വരാസനാത്।
ഉത്ഥായ സസ്വജേ സ്നേഹാദ്
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.40.20** ॥ 1757

ഏവമേതത് കപിശ്രേഷ്ഠ
ഭവിതാ നാത്ര സംശയഃ।
ചരിഷ്യതി കഥാ യാവ -
ദേഷാ ലോകേ ച മാമികാ ॥ **7.40.21** ॥ 1758

താവത് തേ ഭവിതാ കീർതിഃ
ശരീരേഽപ്യസവസ്തഥാ।
ലോകാ ഹി യാവത്സ്ഥാസ്യന്തി
താവത് സ്ഥാസ്യന്തി മേ കഥാഃ ॥ **7.40.22** ॥ 1759

ഏകൈകസ്യോപകാരസ്യ
പ്രാണാൻ ദാസ്യാമി തേ കപേ।
ശേഷസ്യേഹോപകാരാണാം
ഭവാമ ഋണിനോ വയം ॥ **7.40.23** ॥ 1760

മദംഗേ ജീർണതാം യാതു
യത് ത്വയോപകൃതം കപേ।
നരഃ പ്രത്യുപകാരാണാ -
മാപത്സ്വായാതി പാത്രതാം ॥ **7.40.24** ॥ 1761

തതോഽസ്യ ഹാരം ചന്ദ്രാഭം
മുച്യ കംഠാത് സ രാഘവഃ।
വൈദൂർയതരലം കംഠേ
ബബന്ധ ച ഹനൂമതഃ ॥ **7.40.25** ॥ 1762

തേനോരസി നിബദ്ധേന
ഹാരേണ മഹതാ കപിഃ।
രരാജ ഹേമശൈലേന്ദ്ര -
ശ്ചന്ദ്രേണാക്രാന്തമസ്തകഃ ॥ **7.40.26** ॥ 1763

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈത -
ദുത്ഥായോത്ഥായ വാനരാഃ।
പ്രണമ്യ ശിരസാ പാദൗ
നിർജഗ്മുസ്തേ മഹാബലാഃ ॥ **7.40.27** ॥ 1764

സുഗ്രീവഃ സ ച രാമേണ
നിരന്തരമുരോഗതഃ।
വിഭീഷണശ്ച ധർമാത്മാ
സർവേ തേ ബാഷ്പവിക്ലവാഃ ॥ **7.40.28** ॥ 1765

സർവേ ച തേ ബാഷ്പകലാഃ
സാശ്രുനേത്രാ വിചേതസഃ।
സമ്മൂഢാ ഇവ ദുഃഖേന
ത്യജന്തോ രാഘവം തദാ ॥ **7.40.29** ॥ 1766

കൃതപ്രസാദാസ്തേനൈവം
രാഘവേണ മഹാത്മനാ।
ജഗ്മുഃ സ്വം സ്വം ഗൃഹം സർവേ
ദേഹീ ദേഹമിവ ത്യജൻ ॥ **7.40.30** ॥ 1767

തതസ്തു തേ രാക്ഷസഋക്ഷവാനരാഃ
പ്രണമ്യ രാമം രഘുവംശവർധനം।
വിയോഗജാശ്രുപ്രതിപൂർണലോചനാഃ
പ്രതിപ്രയാതാസ്തു യഥാ നിവാസിനഃ ॥ **7.40.31** ॥ 1768

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

കുബേരപ്രഹിതസ്യ പുഷ്പകവിമാനസ്യാഗമനം ശ്രീരാമേണ പൂജിതസ്യാനുഗൃഹീതസ്യ ച തസ്യ തിരോഭാവോ ഭരതേന രാമരാജ്യസ്യാദ്ഭുതപ്രഭാവാണാം വർണനം

വിസൃജ്യ ച മഹാബാഹു -
രൃക്ഷവാനരരാക്ഷസാൻ ।
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ രാമഃ
പ്രമുമോദ സുഖം സുഖീ ॥ **7.41.1** ॥ 1769

അഥാപരാഹ്നസമയേ
ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ രാഘവഃ ।
ശുശ്രാവ മധുരാം വാണീ -
മന്തരിക്ഷാൻമഹാപ്രഭുഃ ॥ **7.41.2** ॥ 1770

സൗമ്യ രാമ നിരീക്ഷസ്വ
സൗമ്യേന വദനേന മാം ।
കുബേരഭവനാത് പ്രാപ്തം
വിദ്ധി മാം പുഷ്പകം പ്രഭോ ॥ **7.41.3** ॥ 1771

തവ ശാസനമാജ്ഞായ
ഗതോഽസ്മി ഭവനം പ്രതി ।

ഉപസ്ഥാതും നരശ്രേഷ്ഠ
സ ച മാം പ്രത്യഭാഷത ॥ **7.41.4** ॥ 1772

നിർജിതസ്ത്വം നരേന്ദ്രേണ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ।
നിഹത്യ യുധി ദുർധർഷം
രാവണം രാക്ഷസേശ്വരം ॥ **7.41.5** ॥ 1773

മമാപി പരമാ പ്രീതി -
ർഹതേ തസ്മിൻ ദുരാത്മനി ।
രാവണേ സഗണേ ചൈവ
സപുത്രേ സഹബാന്ധവേ ॥ **7.41.6** ॥ 1774

സ ത്വം രാമേണ ലങ്കായാം
നിർജിതഃ പരമാത്മനാ ।
വഹ സൗമ്യ തമേവ ത്വ -
മഹമാജ്ഞാപയാമി തേ ॥ **7.41.7** ॥ 1775

പരമോ ഹ്യേഷ മേ കാമോ
യത് ത്വം രാഘവനന്ദനം ।
വഹേർലോകസ്യ സംയാനം
ഗച്ഛസ്വ വിഗതജ്വരഃ ॥ **7.41.8** ॥ 1776

സോഽഹം ശാസനമാജ്ഞായ
ധനദസ്യ മഹാത്മനഃ ।
ത്വത്സകാശമനുപ്രാപ്തോ
നിർവിശങ്കഃ പ്രതീച്ഛ മാം ॥ **7.41.9** ॥ 1777

അധൃഷ്യഃ സർവഭൂതാനാം
സർവേഷാം ധനദാജ്ഞയാ ।

ചരാമ്യഹം പ്രഭാവേണ
തവാജ്ഞാം പരിപാലയൻ ॥ **7.41.10** ॥ 1778

ഏവമുക്തസ്തദാ രാമഃ
പുഷ്പകേണ മഹാബലഃ।
ഉവാച പുഷ്പകം ദൃഷ്ട്വാ
വിമാനം പുനരാഗതം ॥ **7.41.11** ॥ 1779

യദ്യേവം സ്വാഗതം തേഽസ്തു
വിമാനവര പുഷ്പക।
ആനുകൂൽയാദ് ധനേശസ്യ
വൃത്തദോഷോ ന നോ ഭവേത് ॥ **7.41.12** ॥ 1780

ലാജൈശ്ചൈവ തഥാ പുഷ്പൈ -
ർധൂപൈശ്ചൈവ സുഗന്ധിഭിഃ।
പൂജയിത്വാ മഹാബാഹൂ
രാഘവഃ പുഷ്പകം തദാ ॥ **7.41.13** ॥ 1781

ഗമ്യതാമിതി ചോവാച
ആഗച്ഛ ത്വം സ്മരേ യദാ।
സിദ്ധാനാം ച ഗതൗ സൗമ്യ
മാ വിഷാദേന യോജയ ॥ **7.41.14** ॥ 1782

പ്രതിഘാതശ്ച തേ മാ ഭൂദ്
യഥേഷ്ടം ഗച്ഛതോ ദിശഃ।
ഏവമസ്ത്വിതി രാമേണ
പൂജയിത്വാ വിസർജിതം ॥ **7.41.15** ॥ 1783

അഭിപ്രേതാം ദിശം തസ്മാത്
പ്രായാത് തത് പുഷ്പകം തദാ।

ഏവമന്തർഹിതേ തസ്മിൻ
പുഷ്പകേ സുകൃതാത്മനി ॥ **7.41.16** ॥ 1784

ഭരതഃ പ്രാഞ്ജലിർവാക്യ -
മുവാച രഘുനന്ദനം ।
വിബുധാത്മനി ദൃശ്യന്തേ
ത്വയി വീര പ്രശാസതി ॥ **7.41.17** ॥ 1785

അമാനുഷാണി സത്ത്വാനി
വ്യാഹൃതാനി മുഹുർമുഹുഃ ।
അനാമയശ്ച മർത്യാനാം
സാഗ്രോ മാസോ ഗതോ ഹ്യയം ॥ **7.41.18** ॥ 1786

ജീർണാനാമപി സത്ത്വാനാം
മൃത്യുർനായാതി രാഘവ ।
അരോഗപ്രസവാ നാർയോ
വപുഷ്മന്തോ ഹി മാനവാഃ ॥ **7.41.19** ॥ 1787

ഹർഷശ്ചാഭ്യധികോ രാജ -
ഞ്ജനസ്യ പുരവാസിനഃ ।
കാലേ വർഷതി പർജന്യഃ
പാതയന്നമൃതം പയഃ ॥ **7.41.20** ॥ 1788

വാതാശ്ചാപി പ്രവാന്ത്യേതേ
സ്പർശയുക്താഃ സുഖാഃ ശിവാഃ ।
ഈദൃശോ നശ്ചിരം രാജാ
ഭവേദിതി നരേശ്വരഃ ॥ **7.41.21** ॥ 1789

കഥയന്തി പുരേ രാജൻ
പൗരജാനപദാസ്തഥാ ।

ഏതാ വാചഃ സുമധുരാ
ഭരതേന സമീരിതാഃ।
ശ്രുത്വാ രാമോ മുദാ യുക്തോ
ബഭൂവ നൃപസത്തമഃ ॥ **7.41.22** ॥ 1790

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

അശോകവാടികായാം ശ്രീസീതാരാമയോർവിഹാരോ ഗർഭവത്യാഃ സീതായാസ്തപോവനം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛായാ ഉദയഃ ശ്രീരാമേണ തദർഥം സ്വീകൃതിപ്രദാനം

സ വിസൃജ്യ തതോ രാമഃ
പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം ।
പ്രവിവേശ മഹാബാഹു -
രശോകവനികാം തദാ ॥ **7.42.1** ॥ 1791

ചന്ദനാഗുരുചൂതൈശ്ച
തുംഗകാലേയകൈരപി ।
ദേവദാരുവനൈശ്ചാപി
സമന്താദുപശോഭിതാം ॥ **7.42.2** ॥ 1792

ചമ്പകാശോകപുന്നാഗ -
മധൂകപനസാസനൈഃ ।
ശോഭിതാം പാരിജാതൈശ്ച
വിധൂമജ്വലനപ്രഭൈഃ ॥ **7.42.3** ॥ 1793

ലോധ്രനീപാർജുനൈർനാഗൈഃ
സപ്തപർണാതിമുക്തകൈഃ ।

മന്ദാരകദലീഗുൽമ -
ലതാജാലസമാവൃതാം ॥ **7.42.4** ॥ 1794

പ്രിയംഗുഭിഃ കദംബൈശ്ച
തഥാ ച ബകുലൈരപി ।
ജംബൂഭിർദാഡിമൈശ്ചൈവ
കോവിദാരൈശ്ച ശോഭിതാം ॥ **7.42.5** ॥ 1795

സർവദാ കുസുമൈ രമ്യൈഃ
ഫലവദ്ഭിർമനോരമൈഃ ।
ദിവ്യഗന്ധരസോപേതൈ -
സ്തരുണാങ്കുരപല്ലവൈഃ ॥ **7.42.6** ॥ 1796

തഥൈവ തരുഭിർദിവ്യൈഃ
ശിൽപിഭിഃ പരികൽപിതൈഃ ।
ചാരുപല്ലവപുഷ്പാഢ്യൈ -
ർമത്തഭ്രമരസങ്കുലൈഃ ॥ **7.42.7** ॥ 1797

കോകിലൈർഭൃംഗരാജൈശ്ച
നാനാവർണൈശ്ച പക്ഷിഭിഃ ।
ശോഭിതാം ശതശശ്ചിത്രാം
ചൂതവൃക്ഷാവതംസകൈഃ ॥ **7.42.8** ॥ 1798

ശാതകുംഭനിഭാഃ കേചിത്
കേചിദഗ്നിശിഖോപമാഃ ।
നീലാഞ്ജനനിഭാശ്ചാന്യേ
ഭാന്തി തത്ര സ്മ പാദപാഃ ॥ **7.42.9** ॥ 1799

സുരഭീണി ച പുഷ്പാണി
മാൽയാനി വിവിധാനി ച ।

ദീർഘികാ വിവിധാകാരാഃ
പൂർണാഃ പരമവാരിണാ ॥ **7.42.10** ॥ 1800

മാണിക്യകൃതസോപാനാഃ
സ്ഫാടികാന്തരകുട്ടിമാഃ ।
ഫുൽലപദ്മോത്പലവനാ -
ശ്ചക്രവാകോപശോഭിതാഃ ॥ **7.42.11** ॥ 1801

ദാത്യൂഹശുകസംഘുഷ്ടാ
ഹംസസാരസനാദിതാഃ ।
തരുഭിഃ പുഷ്പശബലൈ -
സ്തീരജൈരുപശോഭിതാഃ ॥ **7.42.12** ॥ 1802

പ്രാകാരൈർവിവിധാകാരൈഃ
ശോഭിതാശ്ച ശിലാതലൈഃ ।
തത്രൈവ ച വനോദ്ദേശേ
വൈദൂര്യമണിസന്നിഭൈഃ ॥ **7.42.13** ॥ 1803

ശാദ്വലൈഃ പരമോപേതാം
പുഷ്പിതദ്രുമകാനനാം ।
തത്ര സംഘർഷജാതാനാം
വൃക്ഷാണാം പുഷ്പശാലിനാം ॥ **7.42.14** ॥ 1804

പ്രസ്തരാഃ പുഷ്പശബലാ
നഭസ്താരാഗണൈരിവ ।
നന്ദനം ഹി യഥേന്ദ്രസ്യ
ബ്രാഹ്മം ചൈത്രരഥം യഥാ ॥ **7.42.15** ॥ 1805

തഥാഭൂതം ഹി രാമസ്യ
കാനനം സന്നിവേശനം ।

ബഹ്വാസനഗൃഹോപേതാം
ലതാഗൃഹസമാവൃതാം ॥ **7.42.16** ॥ 1806

അശോകവനികാം സ്ഫീതാം
പ്രവിശ്യ രഘുനന്ദനഃ ।
ആസനേ ച ശുഭാകാരേ
പുഷ്പപ്രകരഭൂഷിതേ ॥ **7.42.17** ॥ 1807

കുഥാസ്തരണസംസ്തീർണേ
രാമഃ സന്നിഷസാദ ഹ ।
സീതാമാദായ ഹസ്തേന
മധു മൈരേയകം ശുചി ॥ **7.42.18** ॥ 1808

പായയാമാസ കാകുത്സ്ഥഃ
ശചീമിവ പുരന്ദരഃ ।
മാംസാനി ച സുമൃഷ്ടാനി
ഫലാനി വിവിധാനി ച ॥ **7.42.19** ॥ 1809

രാമസ്യാഭ്യവഹാരാർഥം
കിങ്കരാസ്തൂർണമാഹരൻ ।
ഉപാനൃത്യംശ്ച രാജാനം
നൃത്യഗീതവിശാരദാഃ ॥ **7.42.20** ॥ 1810

അപ്സരോരഗസംഘാശ്ച
കിന്നരീപരിവാരിതാഃ ।
ദക്ഷിണാ രൂപവത്യശ്ച
സ്ത്രിയഃ പാനവശം ഗതാഃ ॥ **7.42.21** ॥ 1811

ഉപാനൃത്യന്ത കാകുത്സ്ഥം
നൃത്യഗീതവിശാരദാഃ ।

മനോഽഭിരാമാ രാമാസ്താ
രാമോ രമയതാം വരഃ ॥ **7.42.22** ॥ 1812

രമയാമാസ ധർമാത്മാ
നിത്യം പരമഭൂഷിതാഃ।
സ തയാ സീതയാ സാർധ -
മാസീനോ വിരരാജ ഹ ॥ **7.42.23** ॥ 1813

അരുന്ധത്യാ ഇവാസീനോ
വസിഷ്ഠ ഇവ തേജസാ।
ഏവം രാമോ മുദാ യുക്തഃ
സീതാം സുരസുതോപമാം ॥ **7.42.24** ॥ 1814

രമയാമാസ വൈദേഹീ -
മഹർന്യഹനി ദേവവത്।
തഥാ തയോർവിഹരതോഃ
സീതാരാഘവയോശ്ചിരം ॥ **7.42.25** ॥ 1815

അത്യക്രാമച്ഛുഭഃ കാലഃ
ശൈശിരോ ഭോഗദഃ സദാ।
പ്രാപ്തയോർവിവിധാൻ ഭോഗാ -
നതീതഃ ശിശിരാഗമഃ ॥ **7.42.26** ॥ 1816

പൂർവാഹ്നേ ധർമകാർയാണി
കൃത്വാ ധർമേണ ധർമവിത്।
ശേഷം ദിവസഭാഗാർധ -
മന്തഃപുരഗതോഽഭവത് ॥ **7.42.27** ॥ 1817

സീതാപി ദേവകാർയാണി
കൃത്വാ പൗർവാഹികാനി വൈ।

ശ്വശ്രൂണാമകരോത് പൂജാം
സർവാസാമവിശേഷതഃ ॥ **7.42.28** ॥ 1818

അഭ്യഗച്ഛത് തതോ രാമം
വിചിത്രാഭരണാംബരാ ।
ത്രിവിഷ്ടപേ സഹസ്രാക്ഷ -
മുപവിഷ്ടം യഥാ ശചീ ॥ **7.42.29** ॥ 1819

ദൃഷ്ട്വാ തു രാഘവഃ പത്നീം
കൽയാണേന സമൻവിതാം ।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
സാധുസാധ്വിതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.42.30** ॥ 1820

അബ്രവീച്ച വരാരോഹാം
സീതാം സുരസുതോപമാം ।
അപത്യലാഭോ വൈദേഹി
ത്വയ്യയം സമുപസ്ഥിതഃ ॥ **7.42.31** ॥ 1821

കിമിച്ഛസി വരാരോഹേ
കാമഃ കിം ക്രിയതാം തവ ।
സ്മിതം കൃത്വാ തു വൈദേഹീ
രാമം വാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **7.42.32** ॥ 1822

തപോവനാനി പുൺയാനി
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി രാഘവ ।
ഗംഗാതീരോപവിഷ്ടാനാ -
മൃഷീണാമുഗ്രതേജസാം ॥ **7.42.33** ॥ 1823

ഫലമൂലാശിനാം ദേവ
പാദമൂലേഷു വർതിതും ।

ഏഷ മേ പരമഃ കാമോ
യൻമൂലഫലഭോജിനാം ॥ **7.42.34** ॥ 1824

അപ്യേകരാത്രിം കാകുത്സ്ഥ
നിവസേയം തപോവനേ ।
തഥേതി ച പ്രതിജ്ഞാതം
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ।
വിസ്രബ്ധാ ഭവ വൈദേഹി
ശ്വോ ഗമിഷ്യസ്യസംശയം ॥ **7.42.35** ॥ 1825

ഏവമുക്ത്വാ തു കാകുത്സ്ഥോ
മൈഥിലീം ജനകാത്മജാം ।
മധ്യകക്ഷാന്തരം രാമോ
നിർജഗാമ സുഹൃദ്വൃതഃ ॥ **7.42.36** ॥ 1826

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ഭദ്രേണ പൗരാണാം മുഖാദാകർണിതായാഃ സീതാവിഷയകാശുഭചർചായാഃ ശ്രീരാമസമക്ഷേ നിവേദനം

തത്രോപവിഷ്ടം രാജാന -
മുപാസന്തേ വിചക്ഷണാഃ।
കഥാനാം ബഹുരൂപാണാം
ഹാസ്യകാരാഃ സമന്തതഃ ॥ **7.43.1** ॥ 1827

വിജയോ മധുമത്തശ്ച
കാശ്യപോ മംഗലഃ കുലഃ।
സുരാജിഃ കാലിയോ ഭദ്രോ
ദന്തവക്ത്രഃ സുമാഗധഃ ॥ **7.43.2** ॥ 1828

ഏതേ കഥാ ബഹുവിധാഃ
പരിഹാസസമന്വിതാഃ।
കഥയന്തി സ്മ സംഹൃഷ്ടാ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.43.3** ॥ 1829

തതഃ കഥായാം കസ്യാഞ്ചിദ്
രാഘവഃ സമഭാഷത।

കാഃ കഥാ നഗരേ ഭദ്ര
വർതന്തേ വിഷയേഷു ച ॥ **7.43.4** ॥ 1830

മാമാശ്രിതാനി കാൻയാഹുഃ
പൗരജാനപദാ ജനാഃ।
കിം ച സീതാം സമാശ്രിത്യ
ഭരതം കിം ച ലക്ഷ്മണം ॥ **7.43.5** ॥ 1831

കിം നു ശത്രുഘ്നമുദ്ദിശ്യ
കൈകേയീം കിം നു മാതരം।
വക്തവ്യതാം ച രാജാനോ
വനേ രാജ്യേ വ്രജന്തി ച ॥ **7.43.6** ॥ 1832

ഏവമുക്തേ തു രാമേണ
ഭദ്രഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്।
സ്ഥിതാഃ ശുഭാഃ കഥാ രാജൻ
വർതന്തേ പുരവാസിനാം ॥ **7.43.7** ॥ 1833

അമും തു വിജയം സൗമ്യ
ദശഗ്രീവവധാർജിതം।
ഭൂയിഷ്ഠം സ്വപുരേ പൗരൈഃ
കഥ്യന്തേ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.43.8** ॥ 1834

ഏവമുക്തസ്തു ഭദ്രേണ
രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത്।
കഥയസ്വ യഥാതത്ത്വം
സർവം നിരവശേഷതഃ ॥ **7.43.9** ॥ 1835

ശുഭാശുഭാനി വാക്യാനി
കാൻയാഹുഃ പുരവാസിനഃ।

ശ്രുത്വേദാനീം ശുഭം കുർയാം
ന കുർയാമശുഭാനി ച ॥ **7.43.10** ॥ 1836

കഥയസ്വ ച വിസ്രബ്ധോ
നിർഭയം വിഗതജ്വരഃ।
കഥയന്തി യഥാ പൗരാഃ
പാപാ ജനപദേഷു ച ॥ **7.43.11** ॥ 1837

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു
ഭദ്രഃ സുരുചിരം വചഃ।
പ്രത്യുവാച മഹാബാഹും
പ്രാഞ്ജലിഃ സുസമാഹിതഃ ॥ **7.43.12** ॥ 1838

ശൃണു രാജൻ യഥാ പൗരാഃ
കഥയന്തി ശുഭാശുഭം।
ചത്വരാപണരഥ്യാസു
വനേഷൂപവനേഷു ച ॥ **7.43.13** ॥ 1839

ദുഷ്കരം കൃതവാൻ രാമഃ
സമുദ്രേ സേതുബന്ധനം।
അശ്രുതം പൂർവകൈഃ കൈശ്ചിദ്
ദേവൈരപി സദാനവൈഃ ॥ **7.43.14** ॥ 1840

രാവണശ്ച ദുരാധർഷോ
ഹതഃ സബലവാഹനഃ।
വാനരാശ്ച വശം നീതാ
ഋക്ഷാശ്ച സഹ രാക്ഷസൈഃ ॥ **7.43.15** ॥ 1841

ഹത്വാ ച രാവണം സംഖ്യേ
സീതാമാഹൃത്യ രാഘവഃ।

അമർഷം പൃഷ്ഠതഃ കൃത്വാ
സ്വവേശ്മ പുനരാനയത് ॥ **7.43.16** ॥ 1842

കീദൃശം ഹൃദയേ തസ്യ
സീതാസംഭോഗജം സുഖം।
അങ്കമാരോപ്യ തു പുരാ
രാവണേന ബലാദ്ധൃതാം ॥ **7.43.17** ॥ 1843

ലങ്കാമപി പുരാ നീതാ -
മശോകവനികാം ഗതാം।
രക്ഷസാം വശമാപന്നാം
കഥം രാമോ ന കുത്സ്യതി ॥ **7.43.18** ॥ 1844

അസ്മാകമപി ദാരേഷു
സഹനീയം ഭവിഷ്യതി।
യഥാ ഹി കുരുതേ രാജാ
പ്രജാസ്തമനുവർതതേ ॥ **7.43.19** ॥ 1845

ഏവം ബഹുവിധാ വാചോ
വദന്തി പുരവാസിനഃ।
നഗരേഷു ച സർവേഷു
രാജൻ ജനപദേഷു ച ॥ **7.43.20** ॥ 1846

തസ്യൈവം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
രാഘവഃ പരമാർതവത്।
ഉവാച സുഹൃദഃ സർവാൻ
കഥമേതദ് വദന്തു മാം ॥ **7.43.21** ॥ 1847

സർവേ തു ശിരസാ ഭൂമാ -
വഭിവാദ്യ പ്രണമ്യ ച।

പ്രത്യൂചൂ രാഘവം ദീന -
മേവമേതന്ന സംശയഃ ॥ **7.43.22** ॥ 1848

ശ്രുത്വാ തു വാക്യം കാകുത്സ്ഥഃ
സർവേഷാം സമുദീരിതം ।
വിസർജയാമാസ തദാ
വയസ്യാംഛത്രുസൂദനഃ ॥ **7.43.23** ॥ 1849

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ സമേഷാം ഭ്രാതൄണാം തത്പാർശ്വ ആഗമനം

വിസൃജ്യ തു സുഹൃദ്വർഗം
ബുദ്ധ്യാ നിശ്ചിത്യ രാഘവഃ।
സമീപേ ദ്വാഃസ്ഥമാസീന -
മിദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.44.1** ॥ 1850

ശീഘ്രമാനയ സൗമിത്രിം
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം।
ഭരതം ച മഹാഭാഗം
ശത്രുഘ്നമപരാജിതം ॥ **7.44.2** ॥ 1851

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
ദ്വാഃസ്ഥോ മൂർധ്നി കൃതാഞ്ജലിഃ।
ലക്ഷ്മണസ്യ ഗൃഹം ഗത്വാ
പ്രവിവേശാനിവാരിതഃ ॥ **7.44.3** ॥ 1852

ഉവാച സുമഹാത്മാനം
വർധയിത്വാ കൃതാഞ്ജലിഃ।

ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി രാജാ ത്വാം
ഗമ്യതാം തത്ര മാ ചിരം ॥ **7.44.4** ॥ 1853

ബാഢമിത്യേവ സൗമിത്രിഃ
കൃത്വാ രാഘവശാസനം ।
പ്രാദ്രവദ് രഥമാരുഹ്യ
രാഘവസ്യ നിവേശനം ॥ **7.44.5** ॥ 1854

പ്രയാന്തം ലക്ഷ്മണം ദൃഷ്ട്വാ
ദ്വാഃസ്ഥാ ഭരതമന്തികാത് ।
ഉവാച ഭരതം തത്ര
വർധയിത്വാ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.44.6** ॥ 1855

വിനയാവനതോ ഭൂത്വാ
രാജാ ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി ।
ഭരതസ്തു വചഃ ശ്രുത്വാ
ദ്വാഃസ്ഥാദ് രാമസമീരിതം ॥ **7.44.7** ॥ 1856

ഉത്പപാതാസനാത് തൂർണം
പദ്ഭ്യാമേവ മഹാബലഃ ।
ദൃഷ്ട്വാ പ്രയാന്തം ഭരതം
ത്വരമാണഃ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.44.8** ॥ 1857

ശത്രുഘ്നഭവനം ഗത്വാ
തതോ വാക്യമുവാച ഹ ।
ഏഹ്യാഗച്ഛ രഘുശ്രേഷ്ഠ
രാജാ ത്വാം ദ്രഷ്ടുമിച്ഛതി ॥ **7.44.9** ॥ 1858

ഗതോ ഹി ലക്ഷ്മണഃ പൂർവം
ഭരതശ്ച മഹായശാഃ ।

ശ്രുത്വാ തു വചനം തസ്യ
ശത്രുഘ്നഃ പരമാസനാത് ॥ **7.44.10** ॥ 1859

ശിരസാ വന്ദ്യ ധരണീം
പ്രയയൗ യത്ര രാഘവഃ।
ദ്വാഃസ്ഥസ്ത്വാഗമ്യ രാമായ
സർവാനേവ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.44.11** ॥ 1860

നിവേദയാമാസ തഥാ
ഭ്രാതൄൻ സ്വാൻ സമുപസ്ഥിതാൻ।
കുമാരാനാഗതാംശ്ചുത്വാ
ചിന്താവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **7.44.12** ॥ 1861

അവാങ്മുഖോ ദീനമനാ
ദ്വാഃസ്ഥം വചനമബ്രവീത്।
പ്രവേശയ കുമാരാംസ്ത്വം
മത്സമീപം ത്വരാൻവിതഃ ॥ **7.44.13** ॥ 1862

ഏതേഷു ജീവിതം മഹ്യ -
മേതേ പ്രാണാഃ പ്രിയാ മമ।
ആജ്ഞപ്താസ്തു നരേന്ദ്രേണ
കുമാരാഃ ശുക്ലവാസസഃ ॥ **7.44.14** ॥ 1863

പ്രഹ്വാഃ പ്രാഞ്ജലയോ ഭൂത്വാ
വിവിശുസ്തേ സമാഹിതാഃ।
തേ തു ദൃഷ്ട്വാ മുഖം തസ്യ
സഗ്രഹം ശശിനം യഥാ ॥ **7.44.15** ॥ 1864

സന്ധ്യാഗതമിവാദിത്യം
പ്രഭയാ പരിവർജിതം।

ബാഷ്പപൂർണേ ച നയനേ
ദൃഷ്ട്വാ രാമസ്യ ധീമതഃ।
ഹതശോഭം യഥാ പദ്മം
മുഖം വീക്ഷ്യ ച തസ്യ തേ ॥ **7.44.16** ॥ 1865

തതോഽഭിവാദ്യ ത്വരിതാഃ
പാദൗ രാമസ്യ മൂർധഭിഃ।
തസ്ഥുഃ സമാഹിതാഃ സർവേ
രാമസ്ത്വശ്രൂണ്യവർതയത് ॥ **7.44.17** ॥ 1866

താൻ പരിഷ്വജ്യ ബാഹുഭ്യാ -
മുത്ഥാപ്യ ച മഹാബലഃ।
ആസനേഷ്വാസതേത്യുക്ത്വാ
തതോ വാക്യം ജഗാദ ഹ ॥ **7.44.18** ॥ 1867

ഭവന്തോ മമ സർവസ്വം
ഭവന്തോ ജീവിതം മമ।
ഭവദ്ഭിശ്ച കൃതം രാജ്യം
പാലയാമി നരേശ്വരാഃ ॥ **7.44.19** ॥ 1868

ഭവന്തഃ കൃതശാസ്ത്രാർഥാ
ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതാഃ।
സംഭൂയ ച മദർഥോഽയ -
മന്വേഷ്ടവ്യോ നരേശ്വരാഃ ॥ **7.44.20** ॥ 1869

തഥാ വദതി കാകുത്സ്ഥേ
അവധാനപരായണാഃ।
ഉദ്വിഗ്നമനസഃ സർവേ
കിം നു രാജാഭിധാസ്യതി ॥ **7.44.21** ॥ 1870

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുശ്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ബന്ധൂനാം സമക്ഷേ സർവത്ര പ്രസൃതസ്യ ലോകാപവാദസ്യ വർണനം കൃത്വാ ശ്രീരാമേണ സീതാം വനേ വിസർജയിതും ലക്ഷ്മണം പ്രത്യാദേശഃ

തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം
സർവേഷാം ദീനചേതസാം।
ഉവാച വാക്യം കാകുത്സ്ഥോ
മുഖേന പരിശുഷ്യതാ ॥ **7.45.1** ॥ 1871

സർവേ ശൃണുത ഭദ്രം വോ
മാ കുരുധ്വം മനോഽന്യഥാ।
പൗരാണാം മമ സീതായാം
യാദൃശീ വർതതേ കഥാ ॥ **7.45.2** ॥ 1872

പൗരാപവാദഃ സുമഹാം -
സ്തഥാ ജനപദസ്യ ച।
വർതതേ മയി ബീഭത്സാ
സാ മേ മർമാണി കൃന്തതി ॥ **7.45.3** ॥ 1873

അഹം കില കുലേ ജാത
ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം।

സീതാപി സത്കുലേ ജാതാ
ജനകാനാം മഹാത്മനാം ॥ **7.45.4** ॥ 1874

ജാനാസി ത്വം യഥാ സൗമ്യ
ദണ്ഡകേ വിജനേ വനേ ।
രാവണേന ഹൃതാ സീതാ
സ ച വിധ്വംസിതോ മയാ ॥ **7.45.5** ॥ 1875

തത്ര മേ ബുദ്ധിരുത്പന്നാ
ജനകസ്യ സുതാം പ്രതി ।
അത്രോഷിതാമിമാം സീതാ -
മാനയേയം കഥം പുരീം ॥ **7.45.6** ॥ 1876

പ്രത്യയാർഥം തതഃ സീതാ
വിവേശ ജ്വലനം തദാ ।
പ്രത്യക്ഷം തവ സൗമിത്രേ
ദേവാനാം ഹവ്യവാഹനഃ ॥ **7.45.7** ॥ 1877

അപാപാം മൈഥിലീമാഹ
വായുശ്ചാകാശഗോചരഃ ।
ചന്ദ്രാദിത്യൗ ച ശംസേതേ
സുരാണാം സന്നിധൗ പുരാ ॥ **7.45.8** ॥ 1878

ഋഷീണാം ചൈവ സർവേഷാ -
മപാപാം ജനകാത്മജാം ।
ഏവം ശുദ്ധസമാചാരാ
ദേവഗന്ധർവസന്നിധൗ ॥ **7.45.9** ॥ 1879

ലങ്കാദ്വീപേ മഹേന്ദ്രേണ
മമ ഹസ്തേ നിവേശിതാ ।

അന്തരാത്മാ ച മേ വേത്തി
സീതാം ശുദ്ധാം യശസ്വിനീം ॥ **7.45.10** ॥ 1880

തതോ ഗൃഹീത്വാ വൈദേഹീ -
മയോധ്യാമഹമാഗതഃ।
അയം തു മേ മഹാൻ വാദഃ
ശോകശ്ച ഹൃദി വർതതേ ॥ **7.45.11** ॥ 1881

പൗരാപവാദഃ സുമഹാം -
സ്തഥാ ജനപദസ്യ ച।
അകീർതിർയസ്യ ഗീയേത
ലോകേ ഭൂതസ്യ കസ്യചിത് ॥ **7.45.12** ॥ 1882

പതത്യേവാധമാൻ ലോകാൻ
യാവച്ഛബ്ദഃ പ്രകീർത്യതേ।
അകീർതിർനിന്ദ്യതേ ദേവൈഃ
കീർതിർലോകേഷു പൂജ്യതേ ॥ **7.45.13** ॥ 1883

കീർത്യർഥം തു സമാരംഭഃ
സർവേഷാം സുമഹാത്മനാം।
അപ്യഹം ജീവിതം ജഹ്യാം
യുഷ്മാൻ വാ പുരുഷർഷഭാഃ ॥ **7.45.14** ॥ 1884

അപവാദഭയാദ് ഭീതഃ
കിം പുനർജനകാത്മജാം।
തസ്മാദ് ഭവന്തഃ പശ്യന്തു
പതിതം ശോകസാഗരേ ॥ **7.45.15** ॥ 1885

നഹി പശ്യാമ്യഹം ഭൂതം
കിഞ്ചിദ് ദുഃഖമതോഽധികം।

ശ്വസ്ത്വം പ്രഭാതേ സൗമിത്രേ
സുമന്ത്രാധിഷ്ഠിതം രഥം ॥ **7.45.16** ॥ 1886

ആരുഹ്യ സീതാമാരോപ്യ
വിഷയാന്തേ സമുത്സൃജ ।
ഗംഗായാസ്തു പരേ പാരേ
വാൽമീകേസ്തു മഹാത്മനഃ ॥ **7.45.17** ॥ 1887

ആശ്രമോ ദിവ്യസങ്കാശ -
സ്തമസാതീരമാശ്രിതഃ ।
തത്രൈതാം വിജനേ ദേശേ
വിസൃജ്യ രഘുനന്ദന ॥ **7.45.18** ॥ 1888

ശീഘ്രമാഗച്ഛ സൗമിത്രേ
കുരുഷ്വ വചനം മമ ।
ന ചാസ്മി പ്രതിവക്തവ്യഃ
സീതാം പ്രതി കഥഞ്ചന ॥ **7.45.19** ॥ 1889

തസ്മാത് ത്വം ഗച്ഛ സൗമിത്രേ
നാത്ര കാർയാ വിചാരണാ ।
അപ്രീതിർഹി പരാ മഹ്യം
ത്വയൈതത് പ്രതിവാരിതേ ॥ **7.45.20** ॥ 1890

ശാപിതാ ഹി മയാ യൂയം
പാദാഭ്യാം ജീവിതേന ച ।
യേ മാം വാക്യാന്തരേ ബ്രൂയു -
രനുനേതും കഥഞ്ചന ॥ **7.45.21** ॥ 1891

അഹിതാ നാമ തേ നിത്യം
മദഭീഷ്ടവിഘാതനാത് ।

മാനയന്തു ഭവന്തോ മാം
യദി മച്ഛാസനേ സ്ഥിതാഃ ॥ **7.45.22** ॥ 1892

ഇതോഽദ്യ നീയതാം സീതാ
കുരുഷ്വ വചനം മമ ।
പൂർവമുക്തോഽഹമനയാ
ഗംഗാതീരേഽഹമാശ്രമാൻ ॥ **7.45.23** ॥ 1893

പശ്യേയമിതി തസ്യാശ്ച
കാമഃ സംവർത്യതാമയം ।
ഏവമുക്ത്വാ തു കാകുത്സ്ഥോ
ബാഷ്പേണ പിഹിതേക്ഷണഃ ॥ **7.45.24** ॥ 1894

സംവിവേശ സ ധർമാത്മാ
ഭ്രാതൃഭിഃ പരിവാരിതഃ ।
ശോകസംവിഗ്നഹൃദയോ
നിശശ്വാസ യഥാ ദ്വിപഃ ॥ **7.45.25** ॥ 1895

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

സീതാം രഥ ഉപവേശ്യ വനേ പരിത്യക്തും ലക്ഷ്മണസ്യ ഗമനം ഗംഗാതടേ സമുപസ്ഥാനം ച

തതോ രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം
ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ।
സുമന്ത്രമബ്രവീദ് വാക്യം
മുഖേന പരിശുഷ്യതാ ॥ **7.46.1** ॥ 1896

സാരഥേ തുരഗാഞ്ശീഘ്രാൻ
യോജയസ്വ രഥോത്തമേ।
സ്വാസ്തീർണം രാജവചനാത്
സീതായാശ്ചാസനം ശുഭം ॥ **7.46.2** ॥ 1897

സീതാ ഹി രാജവചനാ -
ദാശ്രമം പുണ്യകർമണാം।
മയാ നേയാ മഹർഷീണാം
ശീഘ്രമാനീയതാം രഥഃ ॥ **7.46.3** ॥ 1898

സുമന്ത്രസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ
യുക്തം പരമവാജിഭിഃ।

രഥം സുരുചിരപ്രഖ്യം
സ്വാസ്തീർണം സുഖശയ്യയാ ॥ **7.46.4** ॥ 1899

ആനീയോവാച സൗമിത്രിം
മിത്രാണാം മാനവർധനം ।
രഥോഽയം സമനുപ്രാപ്തോ
യത്കാർയം ക്രിയതാം പ്രഭോ ॥ **7.46.5** ॥ 1900

ഏവമുക്തഃ സുമന്ത്രേണ
രാജവേശ്മനി ലക്ഷ്മണഃ ।
പ്രവിശ്യ സീതാമാസാദ്യ
വ്യാജഹാര നരർഷഭഃ ॥ **7.46.6** ॥ 1901

ത്വയാ കിലൈഷ നൃപതി -
ർവരം വൈ യാചിതഃ പ്രഭുഃ ।
നൃപേണ ച പ്രതിജ്ഞാത -
മാജ്ഞപ്തശ്ചാശ്രമം പ്രതി ॥ **7.46.7** ॥ 1902

ഗംഗാതീരേ മയാ ദേവി
ഋഷീണാമാശ്രമാഞ്ശുഭാൻ ।
ശീഘ്രം ഗത്വാ തു വൈദേഹി
ശാസനാത് പാർഥിവസ്യ നഃ ॥ **7.46.8** ॥ 1903

അരണ്യേ മുനിഭിർജുഷ്ടേ
അവനേയാ ഭവിഷ്യസി ।
ഏവമുക്താ തു വൈദേഹീ
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ ॥ **7.46.9** ॥ 1904

പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
ഗമനം ചാപ്യരോചയത് ।

വാസാംസി ച മഹാർഹാണി
രത്നാനി വിവിധാനി ച ॥ **7.46.10** ॥ 1905

ഗൃഹീത്വാ താനി വൈദേഹീ
ഗമനായോപചക്രമേ ।
ഇമാനി മുനിപത്നീനാം
ദാസ്യാമ്യാഭരണാൻയഹം ॥ **7.46.11** ॥ 1906

വസ്ത്രാണി ച മഹാർഹാണി
ധനാനി വിവിധാനി ച ।
സൗമിത്രിസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ
രഥമാരോപ്യ മൈഥിലീം ॥ **7.46.12** ॥ 1907

പ്രയയൗ ശീഘ്രതുരഗം
രാമസ്യാജ്ഞാമനുസ്മരൻ ।
അബ്രവീച്ച തദാ സീതാ
ലക്ഷ്മണം ലക്ഷ്മിവർധനം ॥ **7.46.13** ॥ 1908

അശുഭാനി ബഹൂൻയേവ
പശ്യാമി രഘുനന്ദന ।
നയനം മേ സ്ഫുരത്യദ്യ
ഗാത്രോത്കമ്പശ്ച ജായതേ ॥ **7.46.14** ॥ 1909

ഹൃദയം ചൈവ സൗമിത്രേ
അസ്വസ്ഥമിവ ലക്ഷയേ ।
ഔത്സുക്യം പരമം ചാപി
അധൃതിശ്ച പരാ മമ ॥ **7.46.15** ॥ 1910

ശൂൻയാമേവ ച പശ്യാമി
പൃഥിവീം പൃഥുലോചന ।

അപി സ്വസ്തി ഭവേത് തസ്യ
ഭ്രാതുസ്തേ ഭ്രാതൃവത്സല ॥ **7.46.16** ॥ 1911

ശ്വശ്രൂണാം ചൈവ മേ വീര
സർവാസാമവിശേഷതഃ।
പുരേ ജനപദേ ചൈവ
കുശലം പ്രാണിനാമപി ॥ **7.46.17** ॥ 1912

ഇത്യഞ്ജലികൃതാ സീതാ
ദേവതാ അഭ്യയാചത।
ലക്ഷ്മണോഽർഥം തതഃ ശ്രുത്വാ
ശിരസാ വന്ദ്യ മൈഥിലീം ॥ **7.46.18** ॥ 1913

ശിവമിത്യബ്രവീദ്ധൃഷ്ടോ
ഹൃദയേന വിശുഷ്യതാ।
തതോ വാസമുപാഗമ്യ
ഗോമതീതീര ആശ്രമേ ॥ **7.46.19** ॥ 1914

പ്രഭാതേ പുനരുത്ഥായ
സൗമിത്രിഃ സൂതമബ്രവീത്।
യോജയസ്വ രഥം ശീഘ്ര -
മദ്യ ഭാഗീരഥീജലം ॥ **7.46.20** ॥ 1915

ശിരസാ ധാരയിഷ്യാമി
ത്രിയംബക ഇവൗജസാ।
സോഽശ്വാൻ വിചാരയിത്വാ തു
രഥേ യുക്തൻ മനോജവാൻ ॥ **7.46.21** ॥ 1916

ആരോഹസ്വേതി വൈദേഹീം
സൂതഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്।

സാ തു സൂതസ്യ വചനാ -
ദാരുരോഹ രഥോത്തമം ॥ **7.46.22** ॥ 1917

സീതാ സൗമിത്രിണാ സാർധം
സുമന്ത്രേണ ച ധീമതാ ।
ആസസാദ വിശാലാക്ഷീ
ഗംഗാം പാപവിനാശിനീം ॥ **7.46.23** ॥ 1918

അഥാർധദിവസേ ഗത്വാ
ഭാഗീരഥ്യാ ജലാശയം ।
നിരീക്ഷ്യ ലക്ഷ്മണോ ദീനഃ
പ്രരുരോദ മഹാസ്വനഃ ॥ **7.46.24** ॥ 1919

സീതാ തു പരമായത്താ
ദൃഷ്ട്വാ ലക്ഷ്മണമാതുരം ।
ഉവാച വാക്യം ധർമജ്ഞാ
കിമിദം രുദ്യതേ ത്വയാ ॥ **7.46.25** ॥ 1920

ജാഹ്നവീതീരമാസാദ്യ
ചിരാഭിലഷിതം മമ ।
ഹർഷകാലേ കിമർഥം മാം
വിഷാദയസി ലക്ഷ്മണ ॥ **7.46.26** ॥ 1921

നിത്യം ത്വം രാമപാർശ്വേഷു
വർതസേ പുരുഷർഷഭ ।
കച്ചിദ് വിനാകൃതസ്തേന
ദ്വിരാത്രം ശോകമാഗതഃ ॥ **7.46.27** ॥ 1922

മമാപി ദയിതോ രാമോ
ജീവിതാദപി ലക്ഷ്മണ ।

ന ചാഹമേവം ശോചാമി
മൈവം ത്വം ബാലിശോ ഭവ ॥ **7.46.28** ॥ 1923

താരയസ്വ ച മാം ഗംഗാം
ദർശയസ്വ ച താപസാൻ।
തതോ മുനിഭ്യോ വാസാംസി
ദാസ്യാമ്യാഭരണാനി ച ॥ **7.46.29** ॥ 1924

തതഃ കൃത്വാ മഹർഷീണാം
യഥാർഹമഭിവാദനം।
തത്ര ചൈകാം നിശാമുഷ്യ
യാസ്യാമസ്താം പുരീ പുനഃ ॥ **7.46.30** ॥ 1925

മമാപി പദ്മപത്രാക്ഷം
സിംഹോരസ്കം കൃശോദരം।
ത്വരതേ ഹി മനോ ദ്രഷ്ടും
രാമം രമയതാം വരം ॥ **7.46.31** ॥ 1926

തസ്യാസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
പ്രമൃജ്യ നയനേ ശുഭേ।
നാവികാനാഹ്വയാമാസ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ।
ഇയം ച സജ്ജാ നൗശ്ചേതി
ദാശാഃ പ്രാഞ്ജലയോഽബ്രുവൻ ॥ **7.46.32** ॥ 1927

തിതീർഷുർലക്ഷ്മണോ ഗംഗാം
ശുഭാം നാവമുപാരുഹത്।
ഗംഗാം സന്താരയാമാസ
ലക്ഷ്മണസ്താം സമാഹിതഃ ॥ **7.46.33** ॥ 1928

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷട്ചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

നാവാ സീതാം ഗംഗാപാരം നീത്വാ ലക്ഷ്മണേന താം പ്രതി ദുഃഖേന തദീയപരിത്യാഗവാർതായാഃ പ്രകടനം

അഥ നാവം സുവിസ്തീർണാം
നൈഷാദീം രാഘവാനുജഃ ।
ആരുരോഹ സമായുക്തഃ
പൂർവമാരോപ്യ മൈഥിലീം ॥ **7.47.1** ॥ 1929

സുമന്ത്രം ചൈവ സരഥം
സ്ഥീയതാമിതി ലക്ഷ്മണഃ ।
ഉവാച ശോകസന്തപ്തഃ
പ്രയാഹീതി ച നാവികം ॥ **7.47.2** ॥ 1930

തതസ്തീരമുപാഗമ്യ
ഭാഗീരഥ്യാഃ സ ലക്ഷ്മണഃ ।
ഉവാച മൈഥിലീം വാക്യം
പ്രാഞ്ജലിർബാഷ്പസംവൃതഃ ॥ **7.47.3** ॥ 1931

ഹൃദ്ഗതം മേ മഹച്ഛല്യം
യസ്മാദാർയേണ ധീമതാ ।

അസ്മിന്നിമിത്തേ വൈദേഹി
ലോകസ്യ വചനീകൃതഃ ॥ **7.47.4** ॥ 1932

ശ്രേയോ ഹി മരണം മേഽദ്യ
മൃത്യുർവാ യത്പരം ഭവേത് ।
ന ചാസ്മിന്നീദൃശേ കാർയേ
നിയോജ്യോ ലോകനിന്ദിതേ ॥ **7.47.5** ॥ 1933

പ്രസീദ ച ന മേ പാപം
കർതുമർഹസി ശോഭനേ ।
ഇത്യഞ്ജലികൃതോ ഭൂമൗ
നിപപാത സ ലക്ഷ്മണഃ ॥ **7.47.6** ॥ 1934

രുദന്തം പ്രാഞ്ജലിം ദൃഷ്ട്വാ
കാങ്ക്ഷന്തം മൃത്യുമാത്മനഃ ।
മൈഥിലീ ഭൃശസംവിഗ്നാ
ലക്ഷ്മണം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.47.7** ॥ 1935

കിമിദം നാവഗച്ഛാമി
ബ്രൂഹി തത്ത്വേന ലക്ഷ്മണ ।
പശ്യാമി ത്വാം ന ച സ്വസ്ഥ -
മപി ക്ഷേമം മഹീപതേഃ ॥ **7.47.8** ॥ 1936

ശാപിതോഽസി നരേന്ദ്രേണ
യത് ത്വം സന്താപമാഗതഃ ।
തദ് ബ്രൂയാഃ സന്നിധൗ മഹ്യ -
മഹമാജ്ഞാപയാമി തേ ॥ **7.47.9** ॥ 1937

വൈദേഹ്യാ ചോദ്യമാനസ്തു
ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ ।

അവാങ്മുഖോ ബാഷ്പഗലോ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.47.10** ॥ 1938

ശ്രുത്വാ പരിഷദോ മധ്യേ
ഹ്യപവാദം സുദാരുണം ।
പുരേ ജനപദേ ചൈവ
ത്വത്കൃതേ ജനകാത്മജേ ॥ **7.47.11** ॥ 1939

രാമഃ സന്തപ്തഹൃദയോ
മാം നിവേദ്യ ഗൃഹം ഗതഃ ।
ന താനി വചനീയാനി
മയാ ദേവി തവാഗ്രതഃ ॥ **7.47.12** ॥ 1940

യാനി രാജ്ഞാ ഹൃദി ന്യസ്താ -
ന്യമർഷാത്പൃഷ്ഠതഃ കൃതഃ ।
സാ ത്വം ത്യക്താ നൃപതിനാ
നിർദോഷാ മമ സന്നിധൗ ॥ **7.47.13** ॥ 1941

പൗരാപവാദഭീതേന
ഗ്രാഹ്യം ദേവി ന തേഽന്യഥാ ।
ആശ്രമാന്തേഷു ച മയാ
ത്യക്തവ്യാ ത്വം ഭവിഷ്യസി ॥ **7.47.14** ॥ 1942

രാജ്ഞഃ ശാസനമാദായ
തഥൈവ കില ദൗർഹൃദം ।
തദേതജ്ജാഹ്നവീതീരേ
ബ്രഹ്മർഷീണാം തപോവനം ॥ **7.47.15** ॥ 1943

പുണ്യം ച രമണീയം ച
മാ വിഷാദം കൃഥാഃ ശുഭേ ।

രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യൈവ
പിതുർമേ മുനിപുംഗവഃ ॥ **7.47.16** ॥ 1944

സഖാ പരമകോ വിപ്രോ
വാൽമീകിഃ സുമഹായശാഃ ।
പാദച്ഛായാമുപാഗമ്യ
സുഖമസ്യ മഹാത്മനഃ ।
ഉപവാസപരൈകാഗ്രാ
വസ ത്വം ജനകാത്മജേ ॥ **7.47.17** ॥ 1945

പതിവ്രതാത്വമാസ്ഥായ
രാമം കൃത്വാ സദാ ഹൃദി ।
ശ്രേയസ്തേ പരമം ദേവി
തഥാ കൃത്വാ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.47.18** ॥ 1946

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

സീതായാഃ സദുഃഖം വചനം ശ്രീരാമം പ്രതി തസ്യാഃ സന്ദേശോ ലക്ഷ്മണസ്യ ഗമനം സീതായാ വിലാപശ്ച

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ദാരുണം ജനകാത്മജാ ।
പരം വിഷാദമാഗമ്യ
വൈദേഹീ നിപപാത ഹ ॥ **7.48.1** ॥ 1947

സാ മുഹൂർതമിവാസംജ്ഞാ
ബാഷ്പപര്യാകുലേക്ഷണാ ।
ലക്ഷ്മണം ദീനയാ വാചാ
ഉവാച ജനകാത്മജാ ॥ **7.48.2** ॥ 1948

മാമികേയം തനുർനൂനം
സൃഷ്ടാ ദുഃഖായ ലക്ഷ്മണ ।
ധാത്രാ യസ്യാസ്തഥാ മേഽദ്യ
ദുഃഖമൂർതിഃ പ്രദൃശ്യതേ ॥ **7.48.3** ॥ 1949

കിം നു പാപം കൃതം പൂർവ
കോ വാ ദാരൈർവിയോജിതഃ ।

യാഹം ശുദ്ധസമാചാരാ
ത്യക്താ നൃപതിനാ സതീ ॥ **7.48.4** ॥ 1950

പുരാഹമാശ്രമേ വാസം
രാമപാദാനുവർതിനീ ।
അനുരുധ്യാപി സൗമിത്രേ
ദുഃഖേ ച പരിവർതിനീ ॥ **7.48.5** ॥ 1951

സാ കഥം ഹ്യാശ്രമേ സൗമ്യ
വത്സ്യാമി വിജനീകൃതാ ।
ആഖ്യാസ്യാമി ച കസ്യാഹം
ദുഃഖം ദുഃഖപരായണാ ॥ **7.48.6** ॥ 1952

കിം നു വക്ഷ്യാമി മുനിഷു
കർമ ചാസത്കൃതം പ്രഭോ ।
കസ്മിൻ വാ കാരണേ ത്യക്താ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ॥ **7.48.7** ॥ 1953

ന ഖൽവദ്യൈവ സൗമിത്രേ
ജീവിതം ജാഹ്നവീജലേ ।
ത്യജേയം രാജവംശസ്തു
ഭർതുർമേ പരിഹാസ്യതേ ॥ **7.48.8** ॥ 1954

യഥാജ്ഞം കുരു സൗമിത്രേ
ത്യജ്യ മാം ദുഃഖഭാഗിനീം ।
നിദേശേ സ്ഥീയതാം രാജ്ഞഃ
ശൃണു ചേദം വചോ മമ ॥ **7.48.9** ॥ 1955

ശ്വശ്രൂണാമവിശേഷേണ
പ്രാഞ്ജലിപ്രഗ്രഹേണ ച ।

ശിരസാ വന്ദ്യ ചരണൗ
കുശലം ബ്രൂഹി പാർഥിവം ॥ **7.48.10** ॥ 1956

ശിരസാഭിനതോ ബ്രൂയാഃ
സർവാസാമേവ ലക്ഷ്മണ।
വക്തവ്യശ്ചാപി നൃപതി -
ധർമേഷു സുസമാഹിതഃ ॥ **7.48.11** ॥ 1957

ജാനാസി ച യഥാ ശുദ്ധാ
സീതാ തത്ത്വേന രാഘവ।
ഭക്ത്യാ ച പരയാ യുക്താ
ഹിതാ ച തവ നിത്യശഃ ॥ **7.48.12** ॥ 1958

അഹം ത്യക്താ ച തേ വീര
അയശോഭീരുണാ ജനേ।
യച്ച തേ വചനീയം സ്യാ -
ദപവാദഃ സമുത്ഥിതഃ ॥ **7.48.13** ॥ 1959

മയാ ച പരിഹർതവ്യം
ത്വം ഹി മേ പരമാ ഗതിഃ।
വക്തവ്യശ്ചൈവ നൃപതി -
ർധർമേണ സുസമാഹിതഃ ॥ **7.48.14** ॥ 1960

യഥാ ഭ്രാതൃഷു വർതേഥാ -
സ്തഥാ പൗരേഷു നിത്യദാ।
പരമോ ഹ്യേഷ ധർമസ്തേ
തസ്മാത് കീർതിരനുത്തമാ ॥ **7.48.15** ॥ 1961

യത്തു പൗരജനേ രാജൻ
ധർമേണ സമവാപ്നുയാത്।

അഹം തു നാനുശോചാമി
സ്വശരീരം നരർഷഭ ॥ **7.48.16** ॥ 1962

യഥാപവാദം പൗരാണാം
തഥൈവ രഘുനന്ദന ।
പതിർഹി ദേവതാ നാർയാഃ
പതിർബന്ധുഃ പതിർഗുരുഃ ॥ **7.48.17** ॥ 1963

പ്രാണൈരപി പ്രിയം തസ്മാദ്
ഭർതുഃ കാർയം വിശേഷതഃ ।
ഇതി മദ്വചനാദ് രാമോ
വക്തവ്യോ മമ സംഗ്രഹഃ ॥ **7.48.18** ॥ 1964

നിരീക്ഷ്യ മാദ്യ ഗച്ഛ ത്വ -
മൃതുകാലാതിവർതിനീം ।
ഏവം ബ്രുവന്ത്യാം സീതായാം
ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ ॥ **7.48.19** ॥ 1965

ശിരസാ വന്ദ്യ ധരണീം
വ്യാഹർതും ന ശശാക ഹ ।
പ്രദക്ഷിണം ച താം കൃത്വാ
രുദന്നേവ മഹാസ്വനഃ ॥ **7.48.20** ॥ 1966

ധ്യാത്വാ മുഹൂർതം താമാഹ
കിം മാം വക്ഷ്യസി ശോഭനേ ।
ദൃഷ്ടപൂർവം ന തേ രൂപം
പാദൗ ദൃഷ്ടൗ തവാനഘേ ॥ **7.48.21** ॥ 1967

കഥമത്ര ഹി പശ്യാമി
രാമേണ രഹിതാം വനേ ।

ഇത്യുക്ത്വാ താം നമസ്കൃത്യ
പുനർനാവമുപാരുഹത് ॥ **7.48.22** ॥ 1968

ആരുരോഹ പുനർനാവം
നാവികം ചാഭ്യചോദയത് ।
സ ഗത്വാ ചോത്തരം തീരം
ശോകഭാരസമൻവിതഃ ॥ **7.48.23** ॥ 1969

സമ്മൂഢ ഇവ ദുഃഖേന
രഥമധ്യാരുഹദ് ദ്രുതം ।
മുഹുർമുഹുഃ പരാവൃത്യ
ദൃഷ്ട്വാ സീതാമനാഥവത് ॥ **7.48.24** ॥ 1970

ചേഷ്ടന്തീം പരതീരസ്ഥാം
ലക്ഷ്മണഃ പ്രയയാവഥ ।
ദൂരസ്ഥം രഥമാലോക്യ
ലക്ഷ്മണം ച മുഹുർമുഹുഃ ।
നിരീക്ഷ്യമാണാം തൂദ്വിഗ്നാം
സീതാം ശോകഃ സമാവിശത് ॥ **7.48.25** ॥ 1971

സാ ദുഃഖഭാരാവനതാ യശസ്വിനീ
യശോധരാ നാഥമപശ്യതീ സതീ ।
രുരോദ സാ ബർഹിണനാദിതേ വനേ
മഹാസ്വനം ദുഃഖപരായണാ സതീ ॥ **7.48.26** ॥ 1972

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടചത്വാരിംശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

മുനികുമാരേഭ്യഃ ശ്രുത്വാ വാൽമീകേഃ സീതാപാർശ്വ ആഗമനം തേന തസ്യൈ സാന്ത്വനാപ്രദാനം തസ്യാഃ സ്വാശ്രമേ സമാനയനം ച

സീതാം തു രുദതീം ദൃഷ്ട്വാ
തേ തത്ര മുനിദാരകാഃ।
പ്രാദ്രവൻ യത്ര ഭഗവാ -
നാസ്തേ വാൽമീകിരുഗ്രധീഃ ॥ **7.49.1** ॥ 1973

അഭിവാദ്യ മുനേഃ പാദൗ
മുനിപുത്രാ മഹർഷയേ।
സർവേ നിവേദയാമാസു -
സ്തസ്യാസ്തു രുദിതസ്വനം ॥ **7.49.2** ॥ 1974

അദൃഷ്ടപൂർവാ ഭഗവൻ
കസ്യാപ്യേഷാ മഹാത്മനഃ।
പത്നീ ശ്രീരിവ സമ്മോഹാദ്
വിരൗതി വികൃതാനനാ ॥ **7.49.3** ॥ 1975

ഭഗവൻ സാധു പശ്യൈസ്ത്വം
ദേവതാമിവ ഖാച്ച്യുതാം।

നദ്യാസ്തു തീരേ ഭഗവൻ
വരസ്ത്രീ കാപി ദുഃഖിതാ ॥ **7.49.4** ॥ 1976

ദൃഷ്ടാസ്മാഭിഃ പ്രരുദിതാ
ദ്ധ്യം ശോകപരായണാ ।
അനർഹാ ദുഃഖശോകാഭ്യാ -
മേകാ ദീനാ അനാഥവത് ॥ **7.49.5** ॥ 1977

ന ഹ്യേനാം മാനുഷീം വിദ്മഃ
സത്ക്രിയാസ്യാഃ പ്രയുജ്യതാം ।
ആശ്രമസ്യാവിദൂരേ ച
ത്വാമിയം ശരണം ഗതാ ॥ **7.49.6** ॥ 1978

ത്രാതാരമിച്ഛതേ സാധ്വീ
ഭഗവംസ്ത്രാതുമർഹസി ।
തേഷാം തു വചനം ശ്രുത്വാ
ബുദ്ധ്യാ നിശ്ചിത്യ ധർമവിത് ॥ **7.49.7** ॥ 1979

തപസാ ലബ്ധചക്ഷുഷ്മാൻ
പ്രാദ്രവദ് യത്ര മൈഥിലീ ।
തം പ്രയാന്തമഭിപ്രേത്യ
ശിഷ്യാ ഹ്യേനം മഹാമതിം ॥ **7.49.8** ॥ 1980

തം തു ദേശമഭിപ്രേത്യ
കിഞ്ചിത് പദ്ഭ്യാം മഹാമതിഃ ।
അർഘ്യമാദായ രുചിരം
ജാഹ്നവീതീരമാഗമത് ।
ദദർശ രാഘവസ്യേഷ്ടാം
സീതാം പത്നീമനാഥവത് ॥ **7.49.9** ॥ 1981

താം സീതാം ശോകഭാരാർതാം
വാൽമീകിർമുനിപുംഗവഃ।
ഉവാച മധുരാം വാണീം
ഹ്ലാദയന്നിവ തേജസാ ॥ **7.49.10** ॥ 1982

സ്നുഷാ ദശരഥസ്യ ത്വം
രാമസ്യ മഹിഷീ പ്രിയാ।
ജനകസ്യ സുതാ രാജ്ഞഃ
സ്വാഗതം തേ പതിവ്രതേ ॥ **7.49.11** ॥ 1983

ആയാന്തീ ചാസി വിജ്ഞാതാ
മയാ ധർമസമാധിനാ।
കാരണം ചൈവ സർവം മേ
ഹൃദയേനോപലക്ഷിതം ॥ **7.49.12** ॥ 1984

തവ ചൈവ മഹാഭാഗേ
വിദിതം മമ തത്ത്വതഃ।
സർവം ച വിദിതം മഹ്യം
ത്രൈലോക്യേ യദ്ധി വർതതേ ॥ **7.49.13** ॥ 1985

അപാപാം വേദ്മി സീതേ തേ
തപോലബ്ധേന ചക്ഷുഷാ।
വിസ്രബ്ധാ ഭവ വൈദേഹി
സാമ്പ്രതം മയി വർതസേ ॥ **7.49.14** ॥ 1986

ആശ്രമസ്യാവിദൂരേ മേ
താപസ്യസ്തപസി സ്ഥിതാഃ।
താസ്ത്വാം വത്സേ യഥാ വത്സം
പാലയിഷ്യന്തി നിത്യശഃ ॥ **7.49.15** ॥ 1987

ഇദമർഘ്യം പ്രതീച്ഛ ത്വം
വിസ്രബ്ധാ വിഗതജ്വരാ।
യഥാ സ്വഗൃഹമഭ്യേത്യ
വിഷാദം ചൈവ മാ കൃഥാഃ ॥ **7.49.16** ॥ 1988

ശ്രുത്വാ തു ഭാഷിതം സീതാ
മുനേഃ പരമമദ്ഭുതം।
ശിരസാ വന്ദ്യ ചരണൗ
തഥേത്യാഹ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.49.17** ॥ 1989

തം പ്രയാന്തം മുനിം സീതാ
പ്രാഞ്ജലിഃ പൃഷ്ഠതോഽന്വഗാത്।
തം ദൃഷ്ട്വാ മുനിമായാന്തം
വൈദേഹ്യാ മുനിപത്നയഃ।
ഉപാജഗ്മുർമുദാ യുക്താ
വചനം ചേദമബ്രുവൻ ॥ **7.49.18** ॥ 1990

സ്വാഗതം തേ മുനിശ്രേഷ്ഠ
ചിരസ്യാഗമനം ച തേ।
അഭിവാദയാമസ്ത്വാം സർവാ
ഉച്യതാം കിം ച കുർമഹേ ॥ **7.49.19** ॥ 1991

താസാം തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
വാൽമീകിരിദമബ്രവീത്।
സീതേയം സമനുപ്രാപ്താ
പത്നീ രാമസ്യ ധീമതഃ ॥ **7.49.20** ॥ 1992

സ്നുഷാ ദശരഥസ്യൈഷാ
ജനകസ്യ സുതാ സതീ।

അപാപാ പതിനാ ത്യക്താ
പരിപാൽയാ മയാ സദാ ॥ **7.49.21** ॥ 1993

ഇമാം ഭവത്യഃ പശ്യന്തു
സ്നേഹേന പരമേണ ഹി ।
ഗൗരവാൻമമ വാക്യാച്ച
പൂജ്യാ വോഽസ്തു വിശേഷതഃ ॥ **7.49.22** ॥ 1994

മുഹുർമുഹുശ്ച വൈദേഹീം
പരിദായ മഹായശാഃ ।
സ്വമാശ്രമം ശിഷ്യവൃതഃ
പുനരായാൻമഹാതപാഃ ॥ **7.49.23** ॥ 1995

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ലക്ഷ്മണസുമന്ത്രയോഃ സംവാദഃ

ദൃഷ്ട്വാ തു മൈഥിലീം സീതാ -
മാശ്രമേ സമ്പ്രവേശിതാം ।
സന്താപമഗമദ് ഘോരം
ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ ॥ **7.50.1** ॥ 1996

അബ്രവീച മഹാതേജാഃ
സുമന്ത്രം മന്ത്രസാരഥിം ।
സീതാസന്താപജം ദുഃഖം
പശ്യ രാമസ്യ സാരഥേ ॥ **7.50.2** ॥ 1997

തതോ ദുഃഖതരം കിം നു
രാഘവസ്യ ഭവിഷ്യതി ।
പത്നീം ശുദ്ധസമാചാരാം
വിസൃജ്യ ജനകാത്മജാം ॥ **7.50.3** ॥ 1998

വ്യക്തം ദൈവാദഹം മന്യേ
രാഘവസ്യ വിനാഭവം ।
വൈദേഹ്യാ സാരഥേ നിത്യം
ദൈവം ഹി ദുരതിക്രമം ॥ **7.50.4** ॥ 1999

യോ ഹി ദേവാൻ സഗന്ധർവാ -
നസുരാൻ സഹ രാക്ഷസൈഃ।
നിഹൻയാദ് രാഘവഃ ക്രുദ്ധഃ
സ ദൈവം പർയുപാസതേ ॥ **7.50.5** ॥ 2000

പുരാ രാമഃ പിതുർവാക്യാദ്
ദണ്ഡകേ വിജനേ വനേ।
ഉഷിത്വാ നവ വർഷാണി
പഞ്ച ചൈവ മഹാവനേ ॥ **7.50.6** ॥ 2001

തതോ ദുഃഖതരം ഭൂയഃ
സീതായാ വിപ്രവാസനം।
പൗരാണാം വചനം ശ്രുത്വാ
നൃശംസം പ്രതിഭാതി മേ ॥ **7.50.7** ॥ 2002

കോ നു ധർമാശ്രയഃ സൂത
കർമണ്യസ്മിൻ യശോഹരേ।
മൈഥിലീം സമനുപ്രാപ്തഃ
പൗരൈർഹീനാർഥവാദിഭിഃ ॥ **7.50.8** ॥ 2003

ഏതാ വാചോ ബഹുവിധാഃ
ശ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണഭാഷിതാഃ।
സുമന്ത്രഃ ശ്രദ്ധയാ പ്രാജ്ഞോ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.50.9** ॥ 2004

ന സന്താപസ്ത്വയാ കാർയഃ
സൗമിത്രേ മൈഥിലീം പ്രതി।
ദൃഷ്ടമേതത് പുരാ വിപ്രൈഃ
പിതുസ്തേ ലക്ഷ്മണാഗ്രതഃ ॥ **7.50.10** ॥ 2005

ഭവിഷ്യതി ദൃഢം രാമോ
ദുഃഖപ്രായോ വിസൗഖ്യഭാക് ।
പ്രാപ്സ്യതേ ച മഹാബാഹു -
ർവിപ്രയോഗം പ്രിയൈർവൃതം ॥ **7.50.11** ॥ 2006

ത്വാം ചൈവ മൈഥിലീം ചൈവ
ശത്രുഘ്നഭരതൗ തഥാ ।
സ ത്യജിഷ്യതി ധർമാത്മാ
കാലേന മഹതാ മഹാൻ ॥ **7.50.12** ॥ 2007

ഇദം ത്വയി ന വക്തവ്യം
സൗമിത്രേ ഭരതേഽപി വാ ।
രാജ്ഞാ വോ വ്യാഹൃതം വാക്യം
ദുർവാസാ യദുവാച ഹ ॥ **7.50.13** ॥ 2008

മഹാജനസമീപേ ച
മമ ചൈവ നരർഷഭ ।
ഋഷിണാ വ്യാഹൃതം വാക്യം
വസിഷ്ഠസ്യ ച സന്നിധൗ ॥ **7.50.14** ॥ 2009

ഋഷേസ്തു വചനം ശ്രുത്വാ
മാമാഹ പുരുഷർഷഭഃ ।
സൂത ന ക്വചിദേവം തേ
വക്തവ്യം ജനസന്നിധൗ ॥ **7.50.15** ॥ 2010

തസ്യാഹം ലോകപാലസ്യ
വാക്യം തത്സുസമാഹിതഃ ।
നൈവ ജാത്വനൃതം കുർയാ -
മിതി മേ സൗമ്യ ദർശനം ॥ **7.50.16** ॥ 2011

സർവഥൈവ ന വക്തവ്യം
മയാ സൗമ്യ തവാഗ്രതഃ।
യദി തേ ശ്രവണേ ശ്രദ്ധാ
ശ്രൂയതാം രഘുനന്ദന ॥ **7.50.17** ॥ 2012

യദ്യപ്യഹം നരേന്ദ്രേണ
രഹസ്യം ശ്രാവിതഃ പുരാ।
തഥാപ്യുദാഹരിഷ്യാമി
ദൈവം ഹി ദുരതിക്രമം ॥ **7.50.18** ॥ 2013

യേനേദമീദൃശം പ്രാപ്തം
ദുഃഖം ശോകസമന്വിതം।
ന ത്വയാ ഭരതസ്യാഗ്രേ
ശത്രുഘ്നസ്യാപി സന്നിധൗ ॥ **7.50.19** ॥ 2014

തച്ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ
ഗംഭീരാർഥപദം മഹത്।
തഥ്യം ബ്രൂഹീതി സൗമിത്രിഃ
സൂതം തം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.50.20** ॥ 2015

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

മാർഗേ സുമന്ത്രേണ ദുർവാസസോ മുഖാദാകർണിതാം
ഭൃഗുശാപകഥാം കിഞ്ചിദ് ഭാവവൃത്തം ച വർണയിത്വാ
ദുഃഖാൻവിതായ ലക്ഷ്മണായ സാന്ത്വനാദാനം

തഥാ സഞ്ചോദിതഃ സൂതോ
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ।
തദ് വാക്യമൃഷിണാ പ്രോക്തം
വ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ॥ **7.51.1** ॥ 2016

പുരാ നാമ്നാ ഹി ദുർവാസാ
അത്രേഃ പുത്രോ മഹാമുനിഃ।
വസിഷ്ഠസ്യാശ്രമേ പുണ്യേ
വാർഷിക്യം സമുവാസ ഹ ॥ **7.51.2** ॥ 2017

തമാശ്രമം മഹാതേജാഃ
പിതാ തേ സുമഹായശാഃ।
പുരോഹിതം മഹാത്മാനം
ദിദൃക്ഷുരഗമത് സ്വയം ॥ **7.51.3** ॥ 2018

സ ദൃഷ്ട്വാ സൂർയസങ്കാശം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ।

ഉപവിഷ്ടം വസിഷ്ഠസ്യ
സവ്യപാർശ്വേ മഹാമുനിം ॥ **7.51.4** ॥ 2019

തൗ മുനീ താപസശ്രേഷ്ഠൗ
വിനീതോ ഹ്യഭ്യവാദയത് ।
സ താഭ്യാം പൂജിതോ രാജാ
സ്വാഗതേനാസനേന ച ॥ **7.51.5** ॥ 2020

പാദ്യേന ഫലമൂലൈശ്ച
ഉവാസ മുനിഭിഃ സഹ ।
തേഷാം തത്രോപവിഷ്ടാനാം
താസ്താഃ സുമധുരാഃ കഥാഃ ॥ **7.51.6** ॥ 2021

ബഭൂവുഃ പരമർഷീണാം
മധ്യാദിത്യഗതേ ഽഹനി ।
തതഃ കഥായാം കസ്യാഞ്ചിത്
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഗ്രഹോ നൃപഃ ॥ **7.51.7** ॥ 2022

ഉവാച തം മഹാത്മാന -
മത്രേഃ പുത്രം തപോധനം ।
ഭഗവൻ കിം പ്രമാണേന
മമ വംശോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.51.8** ॥ 2023

കിമായുശ്ച ഹി മേ രാമഃ
പുത്രാശ്ചാൻയേ കിമായുഷഃ ।
രാമസ്യ സ സുതാ യേ സ്യു -
സ്തേഷാമായുഃ കിയദ് ഭവേത് ॥ **7.51.9** ॥ 2024

കാമ്യയാ ഭഗവൻ ബ്രൂഹി
വംശസ്യാസ്യ ഗതിം മമ ।

തച്ഛ്രുത്വാ വ്യാഹൃതം വാക്യം
രാജ്ഞോ ദശരഥസ്യ തു ॥ **7.51.10** ॥ 2025

ദുർവാസാഃ സുമഹാതേജാ
വ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ।
ശൃണു രാജൻ പുരാ വൃത്തം
തദാ ദേവാസുരേ യുധി ॥ **7.51.11** ॥ 2026

ദൈത്യാഃ സുരൈർഭർത്സ്യമാനാ
ഭൃഗുപത്നീം സമാശ്രിതാഃ ।
തയാ ദത്താഭയാസ്തത്ര
ൻയവസന്നഭയാസ്തദാ ॥ **7.51.12** ॥ 2027

തയാ പരിഗൃഹീതാംസ്താൻ
ദൃഷ്ട്വാ ക്രുദ്ധഃ സുരേശ്വരഃ ।
ചക്രേണ ശിതധാരേണ
ഭൃഗുപത്ന്യാഃ ശിരോ ഽഹരത് ॥ **7.51.13** ॥ 2028

തതസ്താം നിഹതാം ദൃഷ്ട്വാ
പത്നീം ഭൃഗുകുലോദ്വഹഃ ।
ശശാപ സഹസാ ക്രുദ്ധോ
വിഷ്ണും രിപുകുലാർദനം ॥ **7.51.14** ॥ 2029

യസ്മാദവധ്യാം മേ പത്നീ -
മവധീഃ ക്രോധമൂർഛിതഃ ।
തസ്മാത് ത്വം മാനുഷേ ലോകേ
ജനിഷ്യസി ജനാർദന ॥ **7.51.15** ॥ 2030

തത്ര പത്നീവിയോഗം ത്വം
പ്രാപ്സ്യസേ ബഹുവാർഷികം ।

ശാപാഭിഹതചേതാസ്തു
സ്വാത്മനാ ഭാവിതോഽഭവത് ॥ **7.51.16** ॥ 2031

അർചയാമാസ തം ദേവം
ഭൃഗുഃ ശാപേന പീഡിതഃ ।
തപസാഽഽരാധിതോ ദേവോ
ഹ്യബ്രവീദ് ഭക്തവത്സലഃ ॥ **7.51.17** ॥ 2032

ലോകാനാം സമ്പ്രിയാർഥം തു
തം ശാപം ഗൃഹ്യമുക്തവാൻ ।
ഇതി ശപ്തോ മഹാതേജാ
ഭൃഗുണാ പൂർവജൻമനി ॥ **7.51.18** ॥ 2033

ഇഹാഗതോ ഹി പുത്രത്വം
തവ പാർഥിവസത്തമ ।
രാമ ഇത്യഭിവിഖ്യാത -
സ്ത്രിഷു ലോകേഷു മാനദ ॥ **7.51.19** ॥ 2034

തത് ഫലം പ്രാപ്സ്യതേ ചാപി
ഭൃഗുശാപകൃതം മഹത് ।
അയോധ്യായാഃ പതീ രാമോ
ദീർഘകാലം ഭവിഷ്യതി ॥ **7.51.20** ॥ 2035

സുഖിനശ്ച സമൃദ്ധാശ്ച
ഭവിഷ്യന്ത്യസ്യ യേഽനുഗാഃ ।
ദശവർഷസഹസ്രാണി
ദശവർഷശതാനി ച ॥ **7.51.21** ॥ 2036

രാമോ രാജ്യമുപാസിത്വാ
ബ്രഹ്മലോകം ഗമിഷ്യതി ।

സമൃദ്ധൈശ്ചാശ്വമേധൈശ്ച
ഇഷ്ട്വാ പരമദുർജയഃ ॥ **7.51.22** ॥ 2037

രാജവംശാംശ്ച ബഹുശോ
ബഹൂൻ സംസ്ഥാപയിഷ്യതി ।
ദ്വൗ പുത്രൗ തു ഭവിഷ്യേതേ
സീതായാം രാഘവസ്യ തു ॥ **7.51.23** ॥ 2038

സ സർവമഖിലം രാജ്ഞോ
വംശസ്യാഹ ഗതാഗതം ।
ആഖ്യായ സുമഹാതേജാ -
സ്തൂഷ്ണീമാസീൻമഹാമുനിഃ ॥ **7.51.24** ॥ 2039

തൂഷ്ണീഭൂതേ തദാ തസ്മിൻ
രാജാ ദശരഥോ മുനൗ ।
അഭിവാദ്യ മഹാത്മാനൗ
പുനരായാത് പുരോത്തമം ॥ **7.51.25** ॥ 2040

ഏതദ് വചോ മയാ തത്ര
മുനിനാ വ്യാഹൃതം പുരാ ।
ശ്രുതം ഹൃദി ച നിക്ഷിപ്തം
നാൻയഥാ തദ് ഭവിഷ്യതി ॥ **7.51.26** ॥ 2041

സീതായാശ്ച തതഃ പുത്രാ -
വഭിഷേക്ഷ്യതി രാഘവഃ ।
അൻയത്ര ന ത്വയോധ്യായാം
മുനേസ്തു വചനം യഥാ ॥ **7.51.27** ॥ 2042

ഏവം ഗതേ ന സന്താപം
കർതുമർഹസി രാഘവ ।

സീതാർഥേ രാഘവാർഥേ വാ
ദൃഢോ ഭവ നരോത്തമ ॥ **7.51.28** ॥ 2043

ശ്രുത്വാ തു വ്യാഹൃതം വാക്യം
സൂതസ്യ പരമാദ്ഭുതം ।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
സാധു സാധ്വിതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.51.29** ॥ 2044

തതഃ സംവദതോരേവം
സൂതലക്ഷ്മണയോഃ പഥി ।
അസ്തമർകേ ഗതേ വാസം
കേശിൻയാം താവഥോഷതുഃ ॥ **7.51.30** ॥ 2045

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

അയോധ്യായാ രാജഭവനേ പ്രവിഷ്ടേന ലക്ഷ്മണേന ഖിന്നം ശ്രീരാമം ദൃഷ്ട്വാ തസ്മൈ സാന്ത്വനാദാനം

തത്ര താം രജനീമുഷ്യ
കേശിൻയാം രഘുനന്ദനഃ।
പ്രഭാതേ പുനരുത്ഥായ
ലക്ഷ്മണഃ പ്രയയൗ തദാ ॥ **7.52.1** ॥ 2046

തതോഽർധദിവസേ പ്രാപ്തേ
പ്രവിവേശ മഹാരഥഃ।
അയോധ്യാം രത്നസമ്പൂർണാം
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാം ॥ **7.52.2** ॥ 2047

സൗമിത്രിസ്തു പരം ദൈൻയം
ജഗാമ സുമഹാമതിഃ।
രാമപാദൗ സമാസാദ്യ
വക്ഷ്യാമി കിമഹം ഗതഃ ॥ **7.52.3** ॥ 2048

തസ്യൈവം ചിന്തയാനസ്യ
ഭവനം ശശിസന്നിഭം।

രാമസ്യ പരമോദാരം
പുരസ്താത് സമദൃശ്യത ॥ **7.52.4** ॥ 2049

രാജ്ഞസ്തു ഭവനദ്വാരി
സോഽവതീർയ നരോത്തമഃ ।
അവാങ്മുഖോ ദീനമനാഃ
പ്രവിവേശാനിവാരിതഃ ॥ **7.52.5** ॥ 2050

സ ദൃഷ്ട്വാ രാഘവം ദീന -
മാസീനം പരമാസനേ ।
നേത്രാഭ്യാമശ്രുപൂർണാഭ്യാം
ദദർശാഗ്രജമഗ്രതഃ ॥ **7.52.6** ॥ 2051

ജഗ്രാഹ ചരണൗ തസ്യ
ലക്ഷ്മണോ ദീനചേതനഃ ।
ഉവാച ദീനയാ വാചാ
പ്രാഞ്ജലിഃ സുസമാഹിതഃ ॥ **7.52.7** ॥ 2052

ആർയസ്യാജ്ഞാം പുരസ്കൃത്യ
വിസൃജ്യ ജനകാത്മജാം ।
ഗംഗാതീരേ യഥോദ്ദിഷ്ടേ
വാൽമീകേരാശ്രമേ ശുഭേ ॥ **7.52.8** ॥ 2053

തത്ര താം ച ശുഭാചാരാ -
മാശ്രമാന്തേ യശസ്വിനീം ।
പുനരപ്യാഗതോ വീര
പാദമൂലമുപാസിതും ॥ **7.52.9** ॥ 2054

മാ ശുചഃ പുരുഷവ്യാഘ്ര
കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ ।

ത്വദ്വിധാ നഹി ശോചന്തി
ബുദ്ധിമന്തോ മനസ്വിനഃ ॥ **7.52.10** ॥ 2055

സർവേ ക്ഷയാന്താ നിചയാഃ
പതനാന്താഃ സമുച്ഛ്രയാഃ।
സംയോഗാ വിപ്രയോഗാന്താ
മരണാന്തം ച ജീവിതം ॥ **7.52.11** ॥ 2056

തസ്മാത് പുത്രേഷു ദാരേഷു
മിത്രേഷു ച ധനേഷു ച।
നാതിപ്രസംഗഃ കർതവ്യോ
വിപ്രയോഗോ ഹി തൈർധ്രുവം ॥ **7.52.12** ॥ 2057

ശക്തസ്ത്വമാത്മനാഽഽത്മാനം
വിനേതും മനസാ മനഃ।
ലോകാൻ സർവാംശ്ച കാകുത്സ്ഥ
കിം പുനഃ ശോകമാത്മനഃ ॥ **7.52.13** ॥ 2058

നേദൃശേഷു വിമുഹ്യന്തി
ത്വദ്വിധാഃ പുരുഷർഷഭാഃ।
അപവാദഃ സ കില തേ
പുനരേഷ്യതി രാഘവ ॥ **7.52.14** ॥ 2059

യദർഥം മൈഥിലീ ത്യക്താ
അപവാദഭയാന്നൃപ।
സോഽപവാദഃ പുരേ രാജൻ
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.52.15** ॥ 2060

സ ത്വം പുരുഷശാർദൂല
ധൈർയേണ സുസമാഹിതഃ।

ത്യജേമാം ദുർബലാം ബുദ്ധിം
സന്താപം മാ കുരുഷ്വ ഹ ॥ **7.52.16** ॥ 2061

ഏവമുക്തഃ സ കാകുത്സ്ഥോ
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ ।
ഉവാച പരയാ പ്രീത്യാ
സൗമിത്രിം മിത്രവത്സലഃ ॥ **7.52.17** ॥ 2062

ഏവമേതന്നരശ്രേഷ്ഠ
യഥാ വദസി ലക്ഷ്മണ ।
പരിതോഷശ്ച മേ വീര
മമ കാർയാനുശാസനേ ॥ **7.52.18** ॥ 2063

നിവൃത്തിശ്ചാഗതാ സൗമ്യ
സന്താപശ്ച നിരാകൃതഃ ।
ഭവദ്വാക്യൈഃ സുരുചിരൈ -
രനുനീതോഽസ്മി ലക്ഷ്മണ ॥ **7.52.19** ॥ 2064

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ കാർയാർഥിനാമുപേക്ഷാതോ നൃഗസംബന്ധിശാപകഥാം ശ്രാവയിത്വാ ലക്ഷ്മണസ്യ കാർയാർഥിനാം നിരീക്ഷണായ നിയോജനം

ലക്ഷ്മണസ്യ തു തദ് വാക്യം
നിശമ്യ പരമാദ്ഭുതം।
സുപ്രീതശ്ചാഭവദ് രാമോ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.53.1** ॥ 2065

ദുർലഭസ്ത്വീദൃശോ ബന്ധു -
രസ്മിൻ കാലേ വിശേഷതഃ।
യാദൃശസ്ത്വം മഹാബുദ്ധി -
ർമമ സൗമ്യ മനോഽനുഗഃ ॥ **7.53.2** ॥ 2066

യച്ച മേ ഹൃദയേ കിഞ്ചിദ്
വർതതേ ശുഭലക്ഷണ।
തന്നിശാമയ ച ശ്രുത്വാ
കുരുഷ്വ വചനം മമ ॥ **7.53.3** ॥ 2067

ചത്വാരോ ദിവസാഃ സൗമ്യ
കാർയം പൗരജനസ്യ ച।

അകുർവാണസ്യ സൗമിത്രേ
തൻമേ മർമാണി കൃന്തതി ॥ **7.53.4** ॥ 2068

ആഹൂയന്താം പ്രകൃതയഃ
പുരോധാ മന്ത്രിണസ്തഥാ ।
കാർയാർഥിനശ്ച പുരുഷാഃ
സ്ത്രിയോ വാ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.53.5** ॥ 2069

പൗരകാർയാണി യോ രാജാ
ന കരോതി ദിനേ ദിനേ ।
സംവൃതേ നരകേ ഘോരേ
പതിതോ നാത്ര സംശയഃ ॥ **7.53.6** ॥ 2070

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാ രാജാ
നൃഗോ നാമ മഹായശാഃ ।
ബഭൂവ പൃഥിവീപാലോ
ബ്രഹ്മണ്യഃ സത്യവാക് ശുചിഃ ॥ **7.53.7** ॥ 2071

സ കദാചിദ് ഗവാം കോടീഃ
സവത്സാഃ സ്വർണഭൂഷിതാഃ ।
നൃദേവോ ഭൂമിദേവേഭ്യഃ
പുഷ്കരേഷു ദദൗ നൃപഃ ॥ **7.53.8** ॥ 2072

തതഃ സംഗാദ് ഗതാ ധേനുഃ
സവത്സാ സ്പർശിതാനഘ ।
ബ്രാഹ്മണസ്യാഹിതാഗ്നേസ്തു
ദരിദ്രസ്യോംഛവർതിനഃ ॥ **7.53.9** ॥ 2073

സ നഷ്ടാം ഗാം ക്ഷുധാർതോ വൈ
അൻവിഷംസ്തത്ര തത്ര ഹ ।

നാപശ്യത് സർവരാഷ്ട്രേഷു
സംവത്സരഗണാൻ ബഹൂൻ ॥ **7.53.10** ॥ 2074

തതഃ കനഖലം ഗത്വാ
ജീർണവത്സാം നിരാമയാം ।
ദദൃശേ താം സ്വികാം ധേനും
ബ്രാഹ്മണസ്യ നിവേശനേ ॥ **7.53.11** ॥ 2075

അഥ താം നാമധേയേന
സ്വകേനോവാച ബ്രാഹ്മണഃ ।
ആഗച്ഛ ശബലേത്യേവം
സാ തു ശുശ്രാവ ഗൗഃ സ്വരം ॥ **7.53.12** ॥ 2076

തസ്യ തം സ്വരമാജ്ഞായ
ക്ഷുധാർതസ്യ ദ്വിജസ്യ വൈ ।
അൻവഗാത് പൃഷ്ഠതഃ സാ ഗൗ -
ർഗച്ഛന്തം പാവകോപമം ॥ **7.53.13** ॥ 2077

യോഽപി പാലയതേ വിപ്രഃ
സോഽപി ഗാമൻവഗാദ് ദ്രുതം ।
ഗത്വാ ച തമൃഷിം ചഷ്ടേ
മമ ഗൗരിതി സത്വരം ॥ **7.53.14** ॥ 2078

സ്പർശിതാ രാജസിംഹേന
മമ ദത്താ നൃഗേണ ഹ ।
തയോർബ്രാഹ്മണയോർവാദോ
മഹാനാസീദ് വിപശ്ചിതോഃ ॥ **7.53.15** ॥ 2079

വിവദന്തൗ തതോഽൻയോൻയം
ദാതാരമഭിജഗ്മതുഃ ।

തൗ രാജഭവനദ്വാരി
ന പ്രാപ്തൗ നൃഗശാസനം ॥ **7.53.16** ॥ 2080

അഹോരാത്രാൺയനേകാനി
വസന്തൗ ക്രോധമീയതുഃ ।
ഊചതുശ്ച മഹാത്മാനൗ
താവുഭൗ ദ്വിജസത്തമൗ ॥ **7.53.17** ॥ 2081

ക്രുദ്ധൗ പരമസന്തപ്തൗ
വാക്യം ഘോരാഭിസംഹിതം ।
അർഥിനാം കാർയസിദ്ധ്യർഥം
യസ്മാത്ത്വം നൈഷി ദർശനം ॥ **7.53.18** ॥ 2082

അദൃശ്യഃ സർവഭൂതാനാം
കൃകലാസോ ഭവിഷ്യസി ।
ബഹുവർഷസഹസ്രാണി
ബഹുവർഷശതാനി ച ॥ **7.53.19** ॥ 2083

ശ്വഭ്രേ ത്വം കൃകലീഭൂതോ
ദീർഘകാലം നിവത്സ്യസി ।
ഉത്പത്സ്യതേ ഹി ലോകേഽസ്മിൻ
യദൂനാം കീർതിവർധനഃ ॥ **7.53.20** ॥ 2084

വാസുദേവ ഇതി ഖ്യാതോ
വിഷ്ണുഃ പുരുഷവിഗ്രഹഃ ।
സ തേ മോക്ഷയിതാ ശാപാദ്
രാജംസ്തസ്മാദ് ഭവിഷ്യസി ॥ **7.53.21** ॥ 2085

കൃതാ ച തേന കാലേന
നിഷ്കൃതിസ്തേ ഭവിഷ്യതി ।

ഭാരാവതരണാർഥം ഹി
നരനാരായണാവുഭൗ ॥ **7.53.22** ॥ 2086

ഉത്പത്സ്യേതേ മഹാവീരൗ
കലൗ യുഗ ഉപസ്ഥിതേ।
ഏവം തൗ ശാപമുത്സൃജ്യ
ബ്രാഹ്മണൗ വിഗതജ്വരൗ ॥ **7.53.23** ॥ 2087

താം ഗാം ഹി ദുർബലാം വൃദ്ധാം
ദദതുർബ്രാഹ്മണായ വൈ।
ഏവം സ രാജാ തം ശാപ -
മുപഭുങ്ക്തേ സുദാരുണം ॥ **7.53.24** ॥ 2088

കാർയാർഥിനാം വിമർദോ ഹി
രാജ്ഞാം ദോഷായ കൽപതേ।
തച്ഛീഘ്രം ദർശനം മഹ്യ -
മഭിവർതന്തു കാർയിണഃ ॥ **7.53.25** ॥ 2089

സുകൃതസ്യ ഹി കാർയസ്യ
ഫലം നാവൈതി പാർഥിവഃ।
തസ്മാദ് ഗച്ഛ പ്രതീക്ഷസ്വ
സൗമിത്രേ കാർയവാഞ്ജനഃ ॥ **7.53.26** ॥ 2090

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

രാജ്ഞാ നൃഗേണ സ്വപുത്രായ രാജ്യം ദത്ത്വാ ഭൂമൗ രുചിരം ഗർതം നിർമാണ്യ തത്ര പ്രവിശ്യ ശാപസ്യോപഭോഗകരണം

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ പരമാർഥവിത് ।
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
രാഘവം ദീപ്തതേജസം ॥ **7.54.1** ॥ 2091

അൽപാപരാധേ കാകുത്സ്ഥ
ദ്വിജാഭ്യാം ശാപ ഈദൃശഃ ।
മഹാൻ നൃഗസ്യ രാജർഷേ -
ർയമദണ്ഡ ഇവാപരഃ ॥ **7.54.2** ॥ 2092

ശ്രുത്വാ തു പാപസംയുക്ത -
മാത്മാനം പുരുഷർഷഭ ।
കിമുവാച നൃഗോ രാജാ
ദ്വിജൗ ക്രോധസമൻവിതൗ ॥ **7.54.3** ॥ 2093

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു
രാഘവഃ പുനരബ്രവീത് ।

ശൃണു സൗമ്യ യഥാ പൂർവം
സ രാജാ ശാപവിക്ഷതഃ ॥ **7.54.4** ॥ 2094

അഥാധ്വനി ഗതൗ വിപ്രൗ
വിജ്ഞായ സ നൃപസ്തദാ ।
ആഹൂയ മന്ത്രിണഃ സർവാൻ
നൈഗമാൻ സപുരോധസഃ ॥ **7.54.5** ॥ 2095

താനുവാച നൃഗോ രാജാ
സർവാശ്ച പ്രകൃതീസ്തഥാ ।
ദുഃഖേന സുസമാവിഷ്ടഃ
ശ്രൂയതാം മേ സമാഹിതാഃ ॥ **7.54.6** ॥ 2096

നാരദഃ പർവതശ്ചൈവ
മമ ദത്ത്വാ മഹദ്ഭയം ।
ഗതൗ ത്രിഭുവനം ഭദ്രൗ
വായുഭൂതാവനിന്ദിതൗ ॥ **7.54.7** ॥ 2097

കുമാരോഽയം വസുർനാമ
സ ചേഹാദ്യാഭിഷിച്യതാം ।
ശ്വഭ്രം ച യത് സുഖസ്പർശം
ക്രിയതാം ശിൽപിഭിർമമ ॥ **7.54.8** ॥ 2098

യത്രാഹം സങ്ക്ഷയിഷ്യാമി
ശാപം ബ്രാഹ്മണനിഃസൃതം ।
വർഷഘ്നമേകം ശ്വഭ്രം തു
ഹിമഘ്നമപരം തഥാ ॥ **7.54.9** ॥ 2099

ഗ്രീഷ്മഘ്നം തു സുഖസ്പർശ -
മേകം കുർവന്തു ശിൽപിനഃ ।

ഫലവന്തശ്ച യേ വൃക്ഷാഃ
പുഷ്പവത്യശ്ച യാ ലതാഃ ॥ **7.54.10** ॥ 2100

വിരോപ്യന്താം ബഹുവിധാ -
ശ്ഛായാവന്തശ്ച ഗുൽമിനഃ।
ക്രിയതാം രമണീയം ച
ശ്വഭ്രാണാം സർവതോദിശം ॥ **7.54.11** ॥ 2101

സുഖമത്ര വസിഷ്യാമി
യാവത്കാലസ്യ പർയയഃ।
പുഷ്പാണി ച സുഗന്ധീനി
ക്രിയന്താം തേഷു നിത്യശഃ ॥ **7.54.12** ॥ 2102

പരിവാര്യ യഥാ മേ സ്യു -
രധ്യർധം യോജനം തഥാ।
ഏവം കൃത്വാ വിധാനം സ
സന്നിവേശ്യ വസും തദാ ॥ **7.54.13** ॥ 2103

ധർമനിത്യഃ പ്രജാഃ പുത്ര
ക്ഷത്രധർമേണ പാലയ।
പ്രത്യക്ഷം തേ തഥാ ശാപോ
ദ്വിജാഭ്യാം മയി പാതിതഃ ॥ **7.54.14** ॥ 2104

നരശ്രേഷ്ഠ സരോഷാഭ്യാ -
മപരാധ്യേഽപി താദൃശേ।
മാ കൃഥാസ്ത്വനുസന്താപം
മത്കൃതേ ഹി നരർഷഭ ॥ **7.54.15** ॥ 2105

കൃതാന്തഃ കുശലഃ പുത്ര
യേനാസ്മി വ്യസനീകൃതഃ।

പ്രാപ്തവ്യാൻയേവ പ്രാപ്നോതി
ഗന്തവ്യാൻയേവ ഗച്ഛതി ॥ **7.54.16** ॥ 2106

ലബ്ധവ്യാൻയേവ ലഭതേ
ദുഃഖാനി ച സുഖാനി ച ।
പൂർവേ ജാത്യന്തരേ വത്സ
മാ വിഷാദം കുരുഷ്വ ഹ ॥ **7.54.17** ॥ 2107

ഏവമുക്ത്വാ നൃപസ്തത്ര
സുതം രാജാ മഹായശാഃ ।
ശ്വഭ്രം ജഗാമ സുകൃതം
വാസായ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.54.18** ॥ 2108

ഏവം പ്രവിശ്യൈവ നൃപസ്തദാനീം
ശ്വഭ്രം മഹദ്രത്നവിഭൂഷിതം തത് ।
സമ്പാദയാമാസ തദാ മഹാത്മാ
ശാപം ദ്വിജാഭ്യാം ഹി രുഷാ വിമുക്തം ॥ **7.54.19** ॥ 2109

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുഃപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

രാജ്ഞോ നിമേർവസിഷ്ഠസ്യ ച മിഥഃ ശാപേന ദേഹത്യാഗഃ

ഏഷ തേ നൃഗശാപസ്യ
വിസ്തരോഽഭിഹിതോ മയാ।
യദ്യസ്തി ശ്രവണേ ശ്രദ്ധാ
ശൃണുഷ്വേഹാപരാം കഥാം ॥ **7.55.1** ॥ 2110

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
സൗമിത്രിഃ പുനരബ്രവീത്।
തൃപ്തിരാശ്ചര്യഭൂതാനാം
കഥാനാം നാസ്തി മേ നൃപ ॥ **7.55.2** ॥ 2111

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു
രാമ ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ।
കഥാം പരമധർമിഷ്ഠാം
വ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ॥ **7.55.3** ॥ 2112

ആസീദ് രാജാ നിമിർനാമ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം।
പുത്രോ ദ്വാദശമോ വീർയേ
ധർമേ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ ॥ **7.55.4** ॥ 2113

സ രാജാ വീർയസമ്പന്നഃ
പുരം ദേവപുരോപമം।
നിവേശയാമാസ തദാ
അഭ്യാശേ ഗൗതമസ്യ തു ॥ **7.55.5** ॥ 2114

പുരസ്യ സുകൃതം നാമ
വൈജയന്തമിതി ശ്രുതം।
നിവേശം യത്ര രാജർഷി -
ർനിമിശ്ചക്രേ മഹായശാഃ ॥ **7.55.6** ॥ 2115

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ
നിവേശ്യ സുമഹാപുരം।
യജേയം ദീർഘസത്രേണ
പിതുഃ പ്രഹ്ലാദയൻ മനഃ ॥ **7.55.7** ॥ 2116

തതഃ പിതരമാമന്തർയ
ഇക്ഷ്വാകും ഹി മനോഃ സുതം।
വസിഷ്ഠം വരയാമാസ
പൂർവം ബ്രഹ്മർഷിസത്തമം ॥ **7.55.8** ॥ 2117

അനന്തരം സ രാജർഷി -
ർനിമിരിക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ।
അത്രിമംഗിരസം ചൈവ
ഭൃഗും ചൈവ തപോനിധിം ॥ **7.55.9** ॥ 2118

തമുവാച വസിഷ്ഠസ്തു
നിമിം രാജർഷിസത്തമം।
വൃതോഽഹം പൂർവമിന്ദ്രേണ
അന്തരം പ്രതിപാലയ ॥ **7.55.10** ॥ 2119

അനന്തരം മഹാവിപ്രോ
ഗൗതമഃ പ്രത്യപൂരയത്।
വസിഷ്ഠോഽപി മഹാതേജാ
ഇന്ദ്രയജ്ഞമഥാകരോത് ॥ **7.55.11** ॥ 2120

നിമിസ്തു രാജാ വിപ്രാംസ്താൻ
സമാനീയ നരാധിപഃ।
അയജദ്ധിമവത്പാർശ്വേ
സ്വപുരസ്യ സമീപതഃ।
പഞ്ചവർഷസഹസ്രാണി
രാജാ ദീക്ഷാമഥാകരോത് ॥ **7.55.12** ॥ 2121

ഇന്ദ്രയജ്ഞാവസാനേ തു
വസിഷ്ഠോ ഭഗവാനൃഷിഃ।
സകാശമാഗതോ രാജ്ഞോ
ഹൗത്രം കർതുമനിന്ദിതഃ ॥ **7.55.13** ॥ 2122

തദന്തരമഥാപശ്യദ്
ഗൗതമേനാഭിപൂരിതം।
കോപേന മഹതാവിഷ്ടോ
വസിഷ്ഠോ ബ്രഹ്മണഃ സുതഃ ॥ **7.55.14** ॥ 2123

സ രാജ്ഞോ ദർശനാകാങ്ക്ഷീ
മുഹൂർതം സമുപാവിശത്।
തസ്മിന്നഹനി രാജർഷി -
ർനിദ്രയാപഹൃതോ ഭൃശം ॥ **7.55.15** ॥ 2124

തതോ മൻയുർവസിഷ്ഠസ്യ
പ്രാദുരാസീൻമഹാത്മനഃ।

അദർശനേന രാജർഷേ -
ർവ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ॥ **7.55.16** ॥ 2125

യസ്മാത് ത്വമൻയം വൃതവാൻ
മാമവജ്ഞായ പാർഥിവ ।
ചേതനേന വിനാഭൂതോ
ദേഹസ്തേ പാർഥിവൈഷ്യതി ॥ **7.55.17** ॥ 2126

തതഃ പ്രബുദ്ധോ രാജാ തു
ശ്രുത്വാ ശാപമുദാഹൃതം ।
ബ്രഹ്മയോനിമഥോവാച
സ രാജാ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ ॥ **7.55.18** ॥ 2127

അജാനതഃ ശയാനസ്യ
ക്രോധേന കലുഷീകൃതഃ ।
ഉക്തവാൻ മമ ശാപാഗ്നിം
യമദണ്ഡമിവാപരം ॥ **7.55.19** ॥ 2128

തസ്മാത് തവാപി ബ്രഹ്മർഷേ
ചേതനേന വിനാകൃതഃ ।
ദേഹഃ സ സുചിരപ്രഖ്യോ
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.55.20** ॥ 2129

ഇതി രോഷവശാദുഭൗ തദാനീ -
മൻയോൻയം ശപിതൗ നൃപദ്വിജേന്ദ്രൗ ।
സഹസൈവ ബഭൂവതുർവിദേഹൗ
തത്തുൽയാധിഗതപ്രഭാവവന്തൗ ॥ **7.55.21** ॥ 2130

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ബ്രഹ്മണഃ കഥനേന വസിഷ്ഠസ്യ വരുണരേതസി സമാവേശോ വരുണേനോർവശീസമീപേ ഏകസ്മിൻ കലശേ സ്വവീർയസ്യാധാനം മിത്രശാപേനോർവശ്യാ ഭൂതലേ പുരൂരവസഃ പാർശ്വേ സ്ഥിത്വാ പുത്രസ്യോത്പാദനം

രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ ।
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
രാഘവം ദീപ്തതേജസം ॥ **7.56.1** ॥ 2131

നിക്ഷിപ്യ ദേഹൗ കാകുത്സ്ഥ
കഥം തൗ ദ്വിജപാർഥിവൗ ।
പുനർദേഹേന സംയോഗം
ജഗ്മതുർദേവസമ്മതൗ ॥ **7.56.2** ॥ 2132

ലക്ഷ്മണേനൈവമുക്തസ്തു
രാമ ഇക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ ।
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാ
ലക്ഷ്മണം പുരുഷർഷഭഃ ॥ **7.56.3** ॥ 2133

തൗ പരസ്പരശാപേന
ദേഹമുത്സൃജ്യ ധാർമികൗ ।
അഭൂതാം നൃപവിപ്രർഷീ
വായുഭൂതൗ തപോധനൗ ॥ **7.56.4** ॥ 2134

അശരീരഃ ശരീരസ്യ
കൃത്സ്നേയസ്യ മഹാമുനിഃ ।
വസിഷ്ഠസ്തു മഹാതേജാ
ജഗാമ പിതുരന്തികം ॥ **7.56.5** ॥ 2135

സോഽഭിവാദ്യ തതഃ പാദൗ
ദേവദേവസ്യ ധർമവിത് ।
പിതാമഹമഥോവാച
വായുഭൂത ഇദം വചഃ ॥ **7.56.6** ॥ 2136

ഭഗവൻ നിമിശാപേന
വിദേഹത്വമുപാഗമം ।
ദേവദേവ മഹാദേവ
വായുഭൂതോഽഹമണ്ഡജ ॥ **7.56.7** ॥ 2137

സർവേഷാം ദേഹഹീനാനാം
മഹദ് ദുഃഖം ഭവിഷ്യതി ।
ലുപ്യന്തേ സർവകാർയാണി
ഹീനദേഹസ്യ വൈ പ്രഭോ ॥ **7.56.8** ॥ 2138

ദേഹസ്യാസ്നേയസ്യ സദ്ഭാവേ
പ്രസാദം കർതുമർഹസി ।
തമുവാച തതോ ബ്രഹ്മാ
സ്വയംഭൂരമിതപ്രഭഃ ॥ **7.56.9** ॥ 2139

മിത്രാവരുണജം തേജ
ആവിശ ത്വം മഹായശഃ।
അയോനിജസ്ത്വം ഭവിതാ
തത്രാപി ദ്വിജസത്തമ।
ധർമേണ മഹതാ യുക്തഃ
പുനരേഷ്യസി മേ വശം ॥ **7.56.10** ॥ 2140

ഏവമുക്തസ്തു ദേവേന
അഭിവാദ്യ പ്രദക്ഷിണം।
കൃത്വാ പിതാമഹം തൂർണം
പ്രയയൗ വരുണാലയം ॥ **7.56.11** ॥ 2141

തമേവ കാലം മിത്രോഽപി
വരുണത്വമകാരയത്।
ക്ഷീരോദേന സഹോപേതഃ
പൂജ്യമാനഃ സുരേശ്വരൈഃ ॥ **7.56.12** ॥ 2142

ഏതസ്മിന്നേവ കാലേ തു
ഉർവശീ പരമാപ്സരാഃ।
യദൃച്ഛയാ തമുദ്ദേശ -
മാഗതാ സഖിഭിർവൃതാ ॥ **7.56.13** ॥ 2143

താം ദൃഷ്ട്വാ രൂപസമ്പന്നാം
ക്രീഡന്തീം വരുണാലയേ।
തദാവിശത് പരോ ഹർഷോ
വരുണം ചോർവശീകൃതേ ॥ **7.56.14** ॥ 2144

സ താം പദ്മപലാശാക്ഷീം
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനാം।

വരുണോ വരയാമാസ
മൈഥുനായാപ്സരോവരാം ॥ **7.56.15** ॥ 2145

പ്രത്യുവാച തതഃ സാ തു
വരുണം പ്രാഞ്ജലിഃ സ്ഥിതാ ।
മിത്രേണാഹം വൃതാ സാക്ഷാത്
പൂർവമേവ സുരേശ്വര ॥ **7.56.16** ॥ 2146

വരുണസ്ത്വബ്രവീദ് വാക്യം
കന്ദർപശരപീഡിതഃ ।
ഇദം തേജഃ സമുത്സ്രക്ഷ്യേ
കുംഭേഽസ്മിൻ ദേവനിർമിതേ ॥ **7.56.17** ॥ 2147

ഏവമുത്സൃജ്യ സുശ്രോണി
ത്വയ്യഹം വരവർണിനി ।
കൃതകാമോ ഭവിഷ്യാമി
യദി നേച്ഛസി സംഗമം ॥ **7.56.18** ॥ 2148

തസ്യ തൽലോകനാഥസ്യ
വരുണസ്യ സുഭാഷിതം ।
ഉർവശീ പരമപ്രീതാ
ശ്രുത്വാ വാക്യമുവാച ഹ ॥ **7.56.19** ॥ 2149

കാമമേതദ് ഭവത്വേവം
ഹൃദയം മേ ത്വയി സ്ഥിതം ।
ഭാവശ്ചാപ്യധികം തുഭ്യം
ദേഹോ മിത്രസ്യ തു പ്രഭോ ॥ **7.56.20** ॥ 2150

ഉർവശ്യാ ഏവമുക്തസ്തു
രേതസ്തൻമഹദദ്ഭുതം ।

ജ്വലദഗ്നിസമപ്രഖ്യം
തസ്മിൻ കുംഭേ ന്യവാസൃജത് ॥ **7.56.21** ॥ 2151

ഉർവശീ ത്വഗമത് തത്ര
മിത്രോ വൈ യത്ര ദേവതാ ।
താം തു മിത്രഃ സുസങ്ക്രുദ്ധ
ഉർവശീമിദമബ്രവീത് ॥ **7.56.22** ॥ 2152

മയാഭിമന്ത്രിതാ പൂർവം
കസ്മാത് ത്വമവസർജിതാ ।
പതിമന്യം വൃതവതീ
കിമർഥം ദുഷ്ടചാരിണി ॥ **7.56.23** ॥ 2153

അനേന ദുഷ്കൃതേന ത്വം
മത്ക്രോധകലുഷീകൃതാ ।
മനുഷ്യലോകമാസ്ഥായ
കഞ്ചിത് കാലം നിവത്സ്യസി ॥ **7.56.24** ॥ 2154

ബുധസ്യ പുത്രോ രാജർഷിഃ
കാശിരാജഃ പുരൂരവാഃ ।
തമഭ്യാഗച്ഛ ദുർബുദ്ധേ
സ തേ ഭർതാ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.56.25** ॥ 2155

തതഃ സാ ശാപദോഷേണ
പുരൂരവസമഭ്യഗാത് ।
പ്രതിഷ്ഠാനേ പുരൂരവം
ബുധസ്യാത്മജമൗരസം ॥ **7.56.26** ॥ 2156

തസ്യ ജജ്ഞേ തതഃ ശ്രീമാ -
നായുഃ പുത്രോ മഹാബലഃ ।

നഹുഷോ യസ്യ പുത്രസ്തു
ബഭൂവേന്ദ്രസമദ്യുതിഃ ॥ **7.56.27** ॥ 2157

വജ്രമുത്സൃജ്യ വൃത്രായ
ശ്രാന്തോഽഥ ത്രിദിവേശ്വരേ ।
ശതം വർഷസഹസ്രാണി
യേനേന്ദ്രത്വം പ്രശാസിതം ॥ **7.56.28** ॥ 2158

സാ തേന ശാപേന ജഗാമ ഭൂമിം
തദോർവശീ ചാരുദതീ സുനേത്രാ ।
ബഹൂനി വർഷാണ്യവസച്ച സുഭ്രൂഃ
ശാപക്ഷയാദിന്ദ്രസദോ യയൗ ച ॥ **7.56.29** ॥ 2159

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷട്പഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

വസിഷ്ഠകർതൃകം നൂതനദേഹധാരണം നിമേഃ പ്രാണിനാം നയനേഷു നിവാസശ്ച

താം ശ്രുത്വാ ദിവ്യസങ്കാശാം
കഥാമദ്ഭുതദർശനാം ।
ലക്ഷ്മണഃ പരമപ്രീതോ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.57.1** ॥ 2160

നിക്ഷിപ്തദേഹീ കാകുത്സ്ഥ
കഥം തൗ ദ്വിജപാർഥിവൗ ।
പുനർദേഹേന സംയോഗം
ജഗ്മതുർദേവസമ്മതൗ ॥ **7.57.2** ॥ 2161

തസ്യ തദ് ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ।
താം കഥാം കഥയാമാസ
വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.57.3** ॥ 2162

യഃ സ കുംഭോ രഘുശ്രേഷ്ഠ
തേജഃപൂർണോ മഹാത്മനോഃ ।

തസ്മിംസ്തേജോമയൗ വിപ്രൗ
സംഭൂതാവൃഷിസത്തമൗ ॥ **7.57.4** ॥ 2163

പൂർവം സമഭവത് തത്ര
അഗസ്ത്യോ ഭഗവാനൃഷിഃ ।
നാഹം സുതസ്തവേത്യുക്ത്വാ
മിത്രം തസ്മാദപാക്രമത് ॥ **7.57.5** ॥ 2164

തദ്ധി തേജസ്തു മിത്രസ്യ
ഉർവശ്യാഃ പൂർവമാഹിതം ।
തസ്മിൻ സമഭവത് കുംഭേ
തത്തേജോ യത്ര വാരുണം ॥ **7.57.6** ॥ 2165

കസ്യചിത് ത്വഥ കാലസ്യ
മിത്രാവരുണസംഭവഃ ।
വസിഷ്ഠസ്തേജസാ യുക്തോ
ജജ്ഞേ ഇക്ഷ്വാകുദൈവതം ॥ **7.57.7** ॥ 2166

തമിക്ഷ്വാകുർമഹാതേജാ
ജാതമാത്രമനിന്ദിതം ।
വവ്രേ പുരോധസം സൗമ്യ
വംശസ്യാസ്യ ഹിതായ നഃ ॥ **7.57.8** ॥ 2167

ഏവം ത്വപൂർവദേഹസ്യ
വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ ।
കഥിതോ നിർഗമഃ സൗമ്യ
നിമേഃ ശൃണു യഥാഭവത് ॥ **7.57.9** ॥ 2168

ദൃഷ്ട്വാ വിദേഹം രാജാന -
മൃഷയഃ സർവ ഏവ തേ ।

തം ച തേ യാജയാമാസു -
ർയജ്ഞദീക്ഷാം മനീഷിണഃ ॥ **7.57.10** ॥ 2169

തം ച ദേഹം നരേന്ദ്രസ്യ
രക്ഷന്തി സ്മ ദ്വിജോത്തമാഃ ।
ഗന്ധൈർമാൽയൈശ്ച വസ്ത്രൈശ്ച
പൗരഭൃത്യസമൻവിതാഃ ॥ **7.57.11** ॥ 2170

തതോ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു
ഭൃഗുസ്തത്രേദമബ്രവീത് ।
ആനയിഷ്യാമി തേ ചേത -
സ്തുഷ്ടോഽസ്മി തവ പാർഥിവ ॥ **7.57.12** ॥ 2171

സുപ്രീതാശ്ച സുരാഃ സർവേ
നിമേശ്ചേതസ്തദാബ്രുവൻ ।
വരം വരയ രാജർഷേ
ക്വ തേ ചേതോ നിരൂപ്യതാം ॥ **7.57.13** ॥ 2172

ഏവമുക്തഃ സുരൈഃ സർവൈ -
ർനിമേശ്ചേതസ്തദാബ്രവീത് ।
നേത്രേഷു സർവഭൂതാനാം
വസേയം സുരസത്തമാഃ ॥ **7.57.14** ॥ 2173

ബാഢമിത്യേവ വിബുധാ
നിമേശ്ചേതസ്തദാബ്രുവൻ ।
നേത്രേഷു സർവഭൂതാനാം
വായുഭൂതശ്ചരിഷ്യസി ॥ **7.57.15** ॥ 2174

ത്വത്കൃതേ ച നിമിഷ്യന്തി
ചക്ഷൂംഷി പൃഥിവീപതേ ।

വായുഭൂതേന ചരതാ
വിശ്രാമാർഥം മുഹുർമുഹുഃ ॥ **7.57.16** ॥ 2175

ഏവമുക്ത്വാ തു വിബുധാഃ
സർവേ ജഗ്മുർയഥാഗതം।
ഋഷയോഽപി മഹാത്മാനോ
നിമേർദേഹം സമാഹരൻ ॥ **7.57.17** ॥ 2176

അരണിം തത്ര നിക്ഷിപ്യ
മഥനം ചക്രുരോജസാ।
മന്ത്രഹോമൈർമഹാത്മാനഃ
പുത്രഹേതോർനിമേസ്തദാ ॥ **7.57.18** ॥ 2177

അരണ്യാം മധ്യമാനായാം
പ്രാദുർഭൂതോ മഹാതപാഃ।
മഥനാൻമിഥിരിത്യാഹു -
ർജനനാജ്jനകോഽഭവത് ॥ **7.57.19** ॥ 2178

യസ്മാദ് വിദേഹാത് സംഭൂതോ
വൈദേഹസ്തു തതഃ സ്മൃതഃ।
ഏവം വിദേഹരാജശ്ച
ജനകഃ പൂർവകോഽഭവത്।
മിഥിർനാമ മഹാതേജാ -
സ്തേനായം മൈഥിലോഽഭവത് ॥ **7.57.20** ॥ 2179

ഇതി സർവമശേഷതോ മയാ
കഥിതം സംഭവകാരണം തു സൗമ്യ।
നൃപപുംഗവശാപജം ദ്വിജസ്യ
ദ്വിജശാപാച്ച യദദ്ഭുതം നൃപസ്യ ॥ **7.57.21** ॥ 2180

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

യയാതിം പ്രതി ശുക്രാചാർയസ്യ ശാപഃ

ഏവം ബ്രുവതി രാമേ തു
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ ।
പ്രത്യുവാച മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ॥ **7.58.1** ॥ 2181

മഹദദ്ഭുതമാശ്ചർയം
വിദേഹസ്യ പുരാതനം ।
നിർവൃത്തം രാജശാർദൂല
വസിഷ്ഠസ്യ മുനേശ്ച ഹ ॥ **7.58.2** ॥ 2182

നിമിസ്തു ക്ഷത്രിയഃ ശൂരോ
വിശേഷേണ ച ദീക്ഷിതഃ ।
ന ക്ഷമം കൃതവാൻ രാജാ
വസിഷ്ഠസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.58.3** ॥ 2183

ഏവമുക്തസ്തു തേനായം
രാമഃ ക്ഷത്രിയപുംഗവഃ ।
ഉവാച ലക്ഷ്മണം വാക്യം
സർവശാസ്ത്രവിശാരദം ॥ **7.58.4** ॥ 2184

രാമോ രമയതാം ശ്രേഷ്ഠോ
ഭ്രാതരം ദീപ്തതേജസം।
ന സർവത്ര ക്ഷമാ വീര
പുരുഷേഷു പ്രദൃശ്യതേ ॥ **7.58.5** ॥ 2185

സൗമിത്രേ ദുഃസഹോ രോഷോ
യഥാ ക്ഷാന്തോ യയാതിനാ।
സത്ത്വാനുഗം പുരസ്കൃത്യ
തന്നിബോധ സമാഹിതഃ ॥ **7.58.6** ॥ 2186

നഹുഷസ്യ സുതോ രാജാ
യയാതിഃ പൗരവർധനഃ।
തസ്യ ഭാർയാദ്വയം സൗമ്യ
രൂപേണാപ്രതിമം ഭുവി ॥ **7.58.7** ॥ 2187

ഏകാ തു തസ്യ രാജർഷേ -
ർനാഹുഷസ്യ പുരസ്കൃതാ।
ശർമിഷ്ഠാ നാമ ദൈതേയീ
ദുഹിതാ വൃഷപർവണഃ ॥ **7.58.8** ॥ 2188

അന്യാ തൂശനസഃ പത്നീ
യയാതേഃ പുരുഷർഷഭ।
ന തു സാ ദയിതാ രാജ്ഞോ
ദേവയാനീ സുമധ്യമാ ॥ **7.58.9** ॥ 2189

തയോഃ പുത്രൗ തു സംഭൂതൗ
രൂപവന്തൗ സമാഹിതൗ।
ശർമിഷ്ഠാജനയത് പൂരും
ദേവയാനീ യദും തദാ ॥ **7.58.10** ॥ 2190

പൂരുസ്തു ദയിതോ രാജ്ഞോ
ഗുണൈർമാതൃകൃതേന ച ।
തതോ ദുഃഖസമാവിഷ്ടോ
യദുർമാതരമബ്രവീത് ॥ **7.58.11** ॥ 2191

ഭാർഗവസ്യ കുലേ ജാതാ
ദേവസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ ।
സഹസേ ഹൃദ്ഗതം ദുഃഖ -
മവമാനം ച ദുഃസഹം ॥ **7.58.12** ॥ 2192

ആവാം ച സഹിതൗ ദേവി
പ്രവിശാവ ഹുതാശനം ।
രാജാ തു രമതാം സാർധം
ദൈത്യപുത്ര്യാ ബഹുക്ഷപാഃ ॥ **7.58.13** ॥ 2193

യദി വാ സഹനീയം തേ
മാമനുജ്ഞാതുമർഹസി ।
ക്ഷമ ത്വം ന ക്ഷമിഷ്യേഽഹം
മരിഷ്യാമി ന സംശയഃ ॥ **7.58.14** ॥ 2194

പുത്രസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
പരമാർതസ്യ രോദതഃ ।
ദേവയാനീ തു സങ്ക്രുദ്ധാ
സസ്മാര പിതരം തദാ ॥ **7.58.15** ॥ 2195

ഇംഗിതം തദഭിജ്ഞായ
ദുഹിതുർഭാർഗവസ്തദാ ।
ആഗതസ്ത്വരിതം തത്ര
ദേവയാനീ സ്മ യത്ര സാ ॥ **7.58.16** ॥ 2196

ദൃഷ്ട്വാ ചാപ്രകൃതിസ്ഥാം താ -
മപ്രഹൃഷ്ടാമചേതനാം।
പിതാ ദുഹിതരം വാക്യം
കിമേതദിതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.58.17** ॥ 2197

പൃച്ഛന്തമസകൃത് തം വൈ
ഭാർഗവം ദീപ്തതേജസം।
ദേവയാനീ തു സങ്ക്രുദ്ധാ
പിതരം വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.58.18** ॥ 2198

അഹമഗ്നിം വിഷം തീക്ഷ്ണ -
മപോ വാ മുനിസത്തമ।
ഭക്ഷയിഷ്യേ പ്രവേക്ഷ്യേ വാ
ന തു ശക്ഷ്യാമി ജീവിതും ॥ **7.58.19** ॥ 2199

ന മാം ത്വമവജാനീഷേ
ദുഃഖിതാമവമാനിതാം।
വൃക്ഷസ്യാവജ്ഞയാ ബ്രഹ്മം -
ശ്ഛിദ്യന്തേ വൃക്ഷജീവിനഃ ॥ **7.58.20** ॥ 2200

അവജ്ഞയാ ച രാജർഷിഃ
പരിഭൂയ ച ഭാർഗവ।
മയ്യവജ്ഞാം പ്രയുങ്ക്തേ ഹി
ന ച മാം ബഹു മന്യതേ ॥ **7.58.21** ॥ 2201

തസ്യാസ്തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
കോപേനാഭിപരീവൃതഃ।
വ്യാഹർതുമുപചക്രാമ
ഭാർഗവോ നഹുഷാത്മജം ॥ **7.58.22** ॥ 2202

യസ്മാൻമാമവജാനീഷേ
നാഹുഷ ത്വം ദുരാത്മവാൻ।
വയസാ ജരയാ ജീർണഃ
ശൈഥിൽയമുപയാസ്യസി ॥ **7.58.23** ॥ 2203

ഏവമുക്ത്വാ ദുഹിതരം
സമാശ്വാസ്യ സ ഭാർഗവഃ।
പുനർജഗാമ ബ്രഹ്മർഷി -
ർഭവനം സ്വം മഹായശാഃ ॥ **7.58.24** ॥ 2204

സ ഏവമുക്ത്വാ ദ്വിജപുംഗവാഗ്ര്യഃ
സുതാം സമാശ്വാസ്യ ച ദേവയാനീം।
പുനർയയൗ സൂർയസമാനതേജാ
ദത്ത്വാ ച ശാപം നഹുഷാത്മജായ ॥ **7.58.25** ॥ 2205

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടപഞ്ചാശഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

യയാതിനാ പുത്രായ പൂരവേ വാർധക്യം ദത്ത്വാ
തദീയയൗവനസ്യ ഗ്രഹണം ഭോഗതൃപ്തേന തേന
പുനശ്ചിരകാലമനു തസ്മൈ തദീയയൗവനസ്യ പ്രത്യാവർതനം
പൂരോഃ പിതൂ രാജ്യേഽഭിഷേകോ യദും പ്രതി പിതുഃ ശാപശ്ച

ശ്രുത്വാ തൂശനസം ക്രുദ്ധം
തദാർതോ നഹുഷാത്മജഃ ।
ജരാം പരമികാം പ്രാപ്യ
യദും വചനമബ്രവീത് ॥ **7.59.1** ॥ 2206

യദോ ത്വമസി ധർമജ്ഞോ
മദർഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം ।
ജരാ പരമികാ പുത്ര
ഭോഗൈ രംസ്യേ മഹായശഃ ॥ **7.59.2** ॥ 2207

ന താവത് കൃതകൃത്യോഽസ്മി
വിഷയേഷു നരർഷഭ ।
അനുഭൂയ തദാ കാമം
തതഃ പ്രാപ്സ്യാമ്യഹം ജരാം ॥ **7.59.3** ॥ 2208

യദുസ്തദ്വചനം ശ്രുത്വാ
പ്രത്യുവാച നരർഷഭം।
പുത്രസ്തേ ദയിതഃ പൂരുഃ
പ്രതിഗൃഹ്ണാതു വൈ ജരാം ॥ **7.59.4** ॥ 2209

ബഹിഷ്കൃതോഽഹമർഥേഷു
സന്നികർഷാച്ച പാർഥിവ।
പ്രതിഗൃഹ്ണാതു വൈ രാജൻ
യൈഃ സഹാശ്നാസി ഭോജനം ॥ **7.59.5** ॥ 2210

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാജാ പൂരുമഥാബ്രവീത്।
ഇയം ജരാ മഹാബാഹോ
മദർഥം പ്രതിഗൃഹ്യതാം ॥ **7.59.6** ॥ 2211

നാഹുഷേണൈവമുക്തസ്തു
പൂരുഃ പ്രാഞ്ജലിരബ്രവീത്।
ധൻയോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി
ശാസനേഽസ്മി തവ സ്ഥിതഃ ॥ **7.59.7** ॥ 2212

പൂരോർവചനമാജ്ഞായ
നാഹുഷഃ പരയാ മുദാ।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
ജരാം സങ്ക്രാമയച്ച താം ॥ **7.59.8** ॥ 2213

തതഃ സ രാജാ തരുണഃ
പ്രാപ്യ യജ്ഞാൻ സഹസ്രശഃ।
ബഹുവർഷസഹസ്രാണി
പാലയാമാസ മേദിനീം ॥ **7.59.9** ॥ 2214

അഥ ദീർഘസ്യ കാലസ്യ
രാജാ പൂരുമഥാബ്രവീത്।
ആനയസ്വ ജരാം പുത്ര
ന്യാസം നിർയാതയസ്വ മേ ॥ **7.59.10** ॥ 2215

ന്യാസഭൂതാ മയാ പുത്ര
ത്വയി സങ്ക്രാമിതാ ജരാ।
തസ്മാത് പ്രതിഗൃഹീഷ്യാമി
താം ജരാം മാ വ്യഥാം കൃഥാഃ ॥ **7.59.11** ॥ 2216

പ്രീതശ്ചാസ്മി മഹാബാഹോ
ശാസനസ്യ പ്രതിഗ്രഹാത്।
ത്വാം ചാഹമഭിഷേക്ഷ്യാമി
പ്രീതിയുക്തോ നരാധിപം ॥ **7.59.12** ॥ 2217

ഏവമുക്ത്വാ സുതം പൂരും
യയാതിർനഹുഷാത്മജഃ।
ദേവയാനീസുതം ക്രുദ്ധോ
രാജാ വാക്യമുവാച ഹ ॥ **7.59.13** ॥ 2218

രാക്ഷസസ്ത്വം മയാ ജാതഃ
ക്ഷത്രരൂപോ ദുരാസദഃ।
പ്രതിഹംസി മമാജ്ഞാം ത്വം
പ്രജാർഥേ വിഫലോ ഭവ ॥ **7.59.14** ॥ 2219

പിതരം ഗുരുഭൂതം മാം
യസ്മാത് ത്വമവമന്യസേ।
രാക്ഷസാൻ യാതുധാനാംസ്ത്വം
ജനയിഷ്യസി ദാരുണാൻ ॥ **7.59.15** ॥ 2220

ന തു സോമകുലോത്പന്നേ
വംശേ സ്ഥാസ്യതി ദുർമതേഃ।
വംശോഽപി ഭവതസ്തുൽയോ
ദുർവിനീതോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.59.16** ॥ 2221

തമേവമുക്ത്വാ രാജർഷിഃ
പൂരും രാജ്യവിവർധനം।
അഭിഷേകേണ സമ്പൂജ്യ
ആശ്രമം പ്രവിവേശ ഹ ॥ **7.59.17** ॥ 2222

തതഃ കാലേന മഹതാ
ദിഷ്ടാന്തമുപജഗ്മിവാൻ।
ത്രിദിവം സ ഗതോ രാജാ
യയാതിർനഹുഷാത്മജഃ ॥ **7.59.18** ॥ 2223

പൂരുശ്ചകാര തദ് രാജ്യം
ധർമേണ മഹതാ വൃതഃ।
പ്രതിഷ്ഠാനേ പുരവരേ
കാശിരാജ്യേ മഹായശാഃ ॥ **7.59.19** ॥ 2224

യദുസ്തു ജനയാമാസ
യാതുധാനാൻ സഹസ്രശഃ।
പുരേ ക്രൗഞ്ചവനേ ദുർഗേ
രാജവംശബഹിഷ്കൃതഃ ॥ **7.59.20** ॥ 2225

ഏഷ തൂശനസാ മുക്തഃ
ശാപോത്സർഗോ യയാതിനാ।
ധാരിതഃ ക്ഷത്രധർമേണ
യം നിമിശ്ചക്ഷമേ ന ച ॥ **7.59.21** ॥ 2226

ഏതത് തേ സർവമാഖ്യാതം
ദർശനം സർവകാരിണാം।
അനുവർതാമഹേ സൗമ്യ
ദോഷോ ന സ്യാദ് യഥാ നൃഗേ ॥ **7.59.22** ॥ 2227

ഇതി കഥയതി രാമേ ചന്ദ്രതുൽയാനനേന
പ്രവിരലതരതാരം വ്യോമ ജജ്ഞേ തദാനീം।
അരുണകിരണരക്തോ ദിഗ് ബഭൗ ചൈവ പൂർവാ
കുസുമരസവിമുക്തം വസ്ത്രമാഗുംഠിതേവ ॥ **7.59.23** ॥ 2228

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പ്രക്ഷിപ്തേഷു പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമദ്വാരി കാർയാർഥിനഃ ശുന ആഗമനം രാജസഭായാം തമാനേതും ശ്രീരാമസ്യ ലക്ഷ്മണം പ്രത്യാദേശഃ

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ
കൃത്വാ പൗർവാഹ്നികീ ക്രിയാം।
ധർമാസനഗതോ രാജാ
രാമോ രാജീവലോചനഃ ॥ **1** ॥ 2229

രാജധർമാനവേക്ഷൻ വൈ
ബ്രാഹ്മണൈർനൈഗമൈഃ സഹ।
പുരോധസാ വസിഷ്ഠേന
ഋഷിണാ കശ്യപേന ച ॥ **2** ॥ 2230

മന്ത്രിഭിർവ്യവഹാരജ്ഞൈ -
സ്തഥാൻയൈർധർമപാഠകൈഃ।
നീതിജ്ഞൈരഥ സഭ്യൈശ്ച
രാജഭിഃ സാ സഭാ വൃതാ ॥ **3** ॥ 2231

സഭാ യഥാ മഹേന്ദ്രസ്യ
യമസ്യ വരുണസ്യ ച।

ശുശുഭേ രാജസിംഹസ്യ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ ॥ **4** ॥ 2232

അഥ രാമോഽബ്രവീത് തത്ര
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം ।
നിർഗച്ഛ ത്വം മഹാബാഹോ
സുമിത്രാനന്ദവർധന ॥ **5** ॥ 2233

കാർയാർഥിനശ്ച സൗമിത്രേ
വ്യാഹർതും ത്വമുപാക്രമ ।
രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ ശുഭലക്ഷണഃ ॥ **6** ॥ 2234

ദ്വാരദേശമുപാഗമ്യ
കാർയിണശ്ചാഹ്വയത് സ്വയം ।
ന കശ്ചിദബ്രവീത് തത്ര
മമ കാർയമിഹാദ്യ വൈ ॥ **7** ॥ 2235

നാധയോ വ്യാധയശ്ചൈവ
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ।
പക്വസസ്യാ വസുമതീ
സർവൗഷധിസമൻവിതാ ॥ **8** ॥ 2236

ന ബാലോ മ്രിയതേ തത്ര
ന യുവാ ന ച മധ്യമഃ ।
ധർമേണ ശാസിതം സർവം
ന ച ബാധാ വിധീയതേ ॥ **9** ॥ 2237

ദൃശ്യതേ ന ച കാർയാർഥീ
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ।

ലക്ഷ്മണഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
രാമായൈവം ൻയവേദയത് ॥ **10** ॥ 2238

അഥ രാമഃ പ്രസന്നാത്മാ
സൗമിത്രിമിദമബ്രവീത്।
ഭൂയ ഏവ തു ഗച്ഛ ത്വം
കാർയിണഃ പ്രവിചാരയ ॥ **11** ॥ 2239

സമ്യക്പ്രണീതയാ നീത്യാ
നാധർമോ വിദ്യതേ ക്വചിത്।
തസ്മാദ് രാജഭയാത് സർവേ
രക്ഷന്തീഹ പരസ്പരം ॥ **12** ॥ 2240

ബാണാ ഇവ മയാ മുക്തോ
ഇഹ രക്ഷന്തി മേ പ്രജാഃ।
തഥാപി ത്വം മഹാബാഹോ
പ്രജാ രക്ഷസ്വ തത്പരഃ ॥ **13** ॥ 2241

ഏവമുക്തസ്തു സൗമിത്രി -
ർനിർജഗാമ നൃപാലയാത്।
അപശ്യദ് ദ്വാരദേശേ വൈ
ശ്വാനം താവദവസ്ഥിതം ॥ **14** ॥ 2242

തമേവ വീക്ഷമാണം വൈ
വിക്രോശന്തം മുഹുർമുഹുഃ।
ദൃഷ്ട്വാഥ ലക്ഷ്മണസ്തം വൈ
സ പപ്രച്ഛാഥ വീർയവാൻ ॥ **15** ॥ 2243

കിം തേ കാർയം മഹാഭാഗ
ബ്രൂഹി വിസ്രബ്ധമാനസഃ।

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സാരമേയോഽഭ്യഭാഷത ॥ **16** ॥ 2244

സർവഭൂതശരണ്യായ
രാമായാക്ലിഷ്ടകർമണേ ।
ഭയേഷ്വഭയദാത്രേ ച
തസ്മൈ വക്തും സമുത്സഹേ ॥ **17** ॥ 2245

ഏതച്ഛ്രുത്വാ ച വചനം
സാരമേയസ്യ ലക്ഷ്മണഃ ।
രാഘവായ തദാഖ്യാതും
പ്രവിവേശാലയം ശുഭം ॥ **18** ॥ 2246

നിവേദ്യ രാമസ്യ പുന -
ർനിർജഗാമ നൃപാലയാത് ।
വക്തവ്യം യദി തേ കിഞ്ചിത്
തത്ത്വം ബ്രൂഹി നൃപായ വൈ ॥ **19** ॥ 2247

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
സാരമേയോഽഭ്യഭാഷത ।
ദേവാഗാരേ നൃപാഗാരേ
ദ്വിജവേശ്മസു വൈ തഥാ ॥ **20** ॥ 2248

വഹ്നിഃ ശതക്രതുശ്ചൈവ
സൂര്യോ വായുശ്ച തിഷ്ഠതി ।
നാത്ര യോഗ്യാസ്തു സൗമിത്രേ
യോനീനാമധമാ വയം ॥ **21** ॥ 2249

പ്രവേഷ്ടും നാത്ര ശക്ഷ്യാമി
ധർമോ വിഗ്രഹവാൻ നൃപഃ ।

സത്യവാദീ രണപടുഃ
സർവസത്ത്വഹിതേ രതഃ ॥ **22** ॥ 2250

ഷാഡ്ഗുണ്യസ്യ പദം വേത്തി
നീതികർതാ സ രാഘവഃ ।
സർവജ്ഞഃ സർവദർശീ ച
രാമോ രമയതാം വരഃ ॥ **23** ॥ 2251

സ സോമഃ സ ച മൃത്യുശ്ച
സ യമോ ധനദസ്തഥാ ।
വഹ്നിഃ ശതക്രതുശ്ചൈവ
സൂർയോ വൈ വരുണസ്തഥാ ॥ **24** ॥ 2252

തസ്യ ത്വം ബ്രൂഹി സൗമിത്രേ
പ്രജാപാലഃ സ രാഘവഃ ।
അനാജ്ഞപ്തസ്തു സൗമിത്രേ
പ്രവേഷ്ടും നേച്ഛയാമ്യഹം ॥ **25** ॥ 2253

ആനൃശംസ്യാൻമഹാഭാഗഃ
പ്രവിവേശ മഹാദ്യുതിഃ ।
നൃപാലയം പ്രവിശ്യാഥ
ലക്ഷ്മണോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **26** ॥ 2254

ശ്രൂയതാം മമ വിജ്ഞാപ്യം
കൗസൽയാനന്ദവർധന ।
യൻമയോക്തം മഹാബാഹോ
തവ ശാസനജം വിഭോ ॥ **27** ॥ 2255

ശ്വാ വൈ തേ തിഷ്ഠതേ ദ്വാരി
കാർയാർഥീ സമുപാഗതഃ ।

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാമോ വചനമബ്രവീത്।
സമ്പ്രവേശയ വൈ ക്ഷിപ്രം
കാർയാർഥീ യോഽത്ര തിഷ്ഠതി ॥ **28** ॥ 2256

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രക്ഷിപ്തേഷു പ്രഥമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പ്രക്ഷിപ്തേഷു ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്വാനം പ്രതി ശ്രീരാമസ്യ ൻയായസ്തദിച്ഛയാ തത്താഡകസ്യ ബ്രാഹ്മണസ്യ മഠാധീശപദേ പ്രതിഷ്ഠാപനം ശുനാ മഠാധീശത്വദോഷാണാം പ്രതിപാദനം

ശ്രുത്വാ രാമസ്യ വചനം
ലക്ഷ്മണസ്ത്വരിതസ്തദാ।
ശ്വാനമാഹൂയ മതിമാൻ
രാഘവായ ൻയവേദയത് ॥ **1** ॥ 2257

ദൃഷ്ട്വാ സമാഗതം ശ്വാനം
രാമോ വചനമബ്രവീത്।
വിവക്ഷിതാർഥം മേ ബ്രൂഹി
സാരമേയ ന തേ ഭയം ॥ **2** ॥ 2258

അഥാപശ്യത തത്രസ്ഥം
രാമം ശ്വാ ഭിന്നമസ്തകഃ।
തതോ ദൃഷ്ട്വാ സ രാജാനം
സാരമേയോഽബ്രവീദ് വചഃ ॥ **3** ॥ 2259

രാജൈവ കർതാ ഭൂതാനാം
രാജാ ചൈവ വിനായകഃ।

രാജാ സുപ്തേഷു ജാഗർതി
രാജാ പാലയതി പ്രജാഃ ॥ **4** ॥ 2260

നീത്യാ സുനീതയാ രാജാ
ധർമം രക്ഷതി രക്ഷിതാ ।
യദാ ന പാലയേദ് രാജാ
ക്ഷിപ്രം നശ്യന്തി വൈ പ്രജാഃ ॥ **5** ॥ 2261

രാജാ കർതാ ച ഗോപ്താ ച
സർവസ്യ ജഗതഃ പിതാ ।
രാജാ കാലോ യുഗം ചൈവ
രാജാ സർവമിദം ജഗത് ॥ **6** ॥ 2262

ധാരണാദ് ധർമമിത്യാഹു -
ർധർമേണ വിധൃതാഃ പ്രജാഃ ।
യസ്മാദ് ധാരയതേ സർവം
ത്രൈലോക്യം സചരാചരം ॥ **7** ॥ 2263

ധാരണാദ് വിദ്വിഷാം ചൈവ
ധർമേണാരഞ്ജയൻ പ്രജാഃ ।
തസ്മാദ് ധാരണമിത്യുക്തം
സ ധർമ ഇതി നിശ്ചയഃ ॥ **8** ॥ 2264

ഏഷ രാജൻ പരോ ധർമഃ
ഫലവാൻ പ്രേത്യ രാഘവ ।
നഹി ധർമാദ് ഭവേത് കിഞ്ചിദ്
ദുഷ്പ്രാപമിതി മേ മതിഃ ॥ **9** ॥ 2265

ദാനം ദയാ സതാം പൂജാ
വ്യവഹാരേഷു ചാർജവം ।

ഏഷ രാമ പരോ ധർമോ
രക്ഷണാത് പ്രേത്യ ചേഹ ച ॥ **10** ॥ 2266

ത്വം പ്രമാണം പ്രമാണാനാ -
മസി രാഘവ സുവ്രത ।
വിദിതശ്ചൈവ തേ ധർമഃ
സദ്ഭിരാചരിതസ്തു വൈ ॥ **11** ॥ 2267

ധർമാണാം ത്വം പരം ധാമ
ഗുണാനാം സാഗരോപമഃ ।
അജ്ഞാനാച്ച മയാ രാജ -
ന്നുക്തസ്ത്വം രാജസത്തമ ॥ **12** ॥ 2268

പ്രസാദയാമി ശിരസാ
ന ത്വം ക്രോദ്ധുമിഹാർഹസി ।
ശുനഃ സ വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **13** ॥ 2269

കിം തേ കാർയം കരോമ്യദ്യ
ബ്രൂഹി വിസ്രബ്ധ മാ ചിരം ।
രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
സാരമേയോഽബ്രവീദിദം ॥ **14** ॥ 2270

ധർമേണ രാഷ്ട്രം വിന്ദേത
ധർമേണൈവാനുപാലയേത് ।
ധർമാച്ഛരണ്യതാം യാതി
രാജാ സർവഭയാപഹഃ ॥ **15** ॥ 2271

ഇദം വിജ്ഞായ യത് കൃത്യം
ശ്രൂയതാം മമ രാഘവ ।

ഭിക്ഷുഃ സർവാർഥസിദ്ധശ്ച
ബ്രാഹ്മണാവസഥേ വസൻ ॥ **16** ॥ 2272

തേന ദത്തഃ പ്രഹാരോ മേ
നിഷ്കാരണമനാഗസഃ ।
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു രാമേണ
ദ്വാഃസ്ഥഃ സമ്പ്രേഷിതസ്തദാ ॥ **17** ॥ 2273

ആനീതശ്ച ദ്വിജസ്തേന
സർവസിദ്ധാർഥകോവിദഃ ।
അഥ ദ്വിജവരസ്തത്ര
രാമം ദൃഷ്ട്വാ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **18** ॥ 2274

കിം തേ കാർയം മയാ രാമ
തദ് ബ്രൂഹി ത്വം മമാനഘ ।
ഏവമുക്തസ്തു വിപ്രേണ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **19** ॥ 2275

ത്വയാ ദത്തഃ പ്രഹാരോഽയം
സാരമേയസ്യ വൈ ദ്വിജ ।
കിം തവാപകൃതം വിപ്ര
ദണ്ഡേനാഭിഹതോ യതഃ ॥ **20** ॥ 2276

ക്രോധഃ പ്രാണഹരഃ ശത്രുഃ
ക്രോധോ മിത്രമുഖോ രിപുഃ ।
ക്രോധോ ഹ്യസിർമഹാതീക്ഷ്ണഃ
സർവം ക്രോധോഽപകർഷതി ॥ **21** ॥ 2277

തപതേ യജതേ ചൈവ
യച്ച ദാനം പ്രയച്ഛതി ।

ക്രോധേന സർവം ഹരതി
തസ്മാത് ക്രോധം വിസർജയേത് ॥ **22** ॥ 2278

ഇന്ദ്രിയാണാം പ്രദുഷ്ടാനാം
ഹയാനാമിവ ധാവതാം ।
കുർവീത ധൃത്യാ സാരഥ്യം
സംഹൃത്യേന്ദ്രിയഗോചരം ॥ **23** ॥ 2279

മനസാ കർമണാ വാചാ
ചക്ഷുഷാ ച സമാചരേത് ।
ശ്രേയോ ലോകസ്യ ചരതോ
ന ദ്വേഷ്ടി ന ച ലിപ്യതേ ॥ **24** ॥ 2280

ന തത് കുർയാദസിസ്തീക്ഷ്ണഃ
സർപോ വാ വ്യാഹതഃ പദാ ।
അരിർവാ നിത്യസക്രുദ്ധോ
യഥാഽഽത്മാ ദുരനുഷ്ഠിതഃ ॥ **25** ॥ 2281

വിനീതവിനയസ്യാപി
പ്രകൃതിർന വിധീയതേ ।
പ്രകൃതിം ഗൂഹമാനസ്യ
നിശ്ചയേന കൃതിർധ്രുവാ ॥ **26** ॥ 2282

ഏവമുക്തഃ സ വിപ്രോ വൈ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ।
ദ്വിജഃ സർവാർഥസിദ്ധസ്തു
അബ്രവീദ് രാമസന്നിധൗ ॥ **27** ॥ 2283

മയാ ദത്തപ്രഹാരോഽയം
ക്രോധേനാവിഷ്ടചേതസാ ।

ഭിക്ഷാർഥമടമാനേന
കാലേ വിഗതഭൈക്ഷകേ ॥ **28** ॥ 2284

രഥ്യാസ്ഥിതസ്ത്വയം ശ്വാ വൈ
ഗച്ഛ ഗച്ഛേതി ഭാഷിതഃ ।
അഥ സ്വൈരേണ ഗച്ഛംസ്തു
രഥ്യാന്തേ വിഷമം സ്ഥിതഃ ॥ **29** ॥ 2285

ക്രോധേന ക്ഷുധയാവിഷ്ട -
സ്തതോ ദത്തോഽസ്യ രാഘവ ।
പ്രഹാരോ രാജരാജേന്ദ്ര
ശാധി മാമപരാധിനം ॥ **30** ॥ 2286

ത്വയാ ശസ്തസ്യ രാജേന്ദ്ര
നാസ്തി മേ നരകാദ്ഭയം ।
അഥ രാമേണ സമ്പൃഷ്ടാഃ
സർവ ഏവ സഭാസദഃ ॥ **31** ॥ 2287

കിം കാർയമസ്യ വൈ ബ്രൂത
ദണ്ഡോ വൈ കോഽസ്യ പാത്യതാം ।
സമ്യക്പ്രണിഹിതേ ദണ്ഡേ
പ്രജാ ഭവതി രക്ഷിതാ ॥ **32** ॥ 2288

ഭൃഗ്വാംഗിരസകുത്സാദ്യാ
വസിഷ്ഠശ്ച സകാശ്യപഃ ।
ധർമപാഠകമുഖ്യാശ്ച
സചിവാ നൈഗമാസ്തഥാ ॥ **33** ॥ 2289

ഏതേ ചാൻയേ ച ബഹവഃ
പണ്ഡിതാസ്തത്ര സംഗതാഃ ।

അവധ്യോ ബ്രാഹ്മണോ ദണ്ഡൈ -
രിതി ശാസ്ത്രവിദോ വിദുഃ ॥ **34** ॥ 2290

ബ്രുവതേ രാഘവം സർവേ
രാജധർമേഷു നിഷ്ഠിതാഃ ।
അഥ തേ മുനയഃ സർവേ
രാമമേവാബ്രുവംസ്തദാ ॥ **35** ॥ 2291

രാജാ ശാസ്താ ഹി സർവസ്യ
ത്വം വിശേഷേണ രാഘവ ।
ത്രൈലോക്യസ്യ ഭവാശാസ്താ
ദേവോ വിഷ്ണുഃ സനാതനഃ ॥ **36** ॥ 2292

ഏവമുക്തേ തു തൈഃ സർവൈഃ
ശ്വാ വൈ വചനമബ്രവീത് ।
യദി തുഷ്ടോഽസി മേ രാമ
യദി ദേയോ വരോ മമ ॥ **37** ॥ 2293

പ്രതിജ്ഞാതം ത്വയാ വീര
കിം കരോമീതി വിശ്രുതം ।
പ്രയച്ഛ ബ്രാഹ്മണസ്യാസ്യ
കൗലപത്യം നരാധിപ ॥ **38** ॥ 2294

കാലഞ്ജരേ മഹാരാജ
കൗലപത്യം പ്രദീയതാം ।
ഏതച്ഛ്രുത്വാ തു രാമേണ
കൗലപത്യേഽഭിഷേചിതഃ ॥ **39** ॥ 2295

പ്രയയൗ ബ്രാഹ്മണോ ഹൃഷ്ടോ
ഗജസ്കന്ധേന സോഽർചിതഃ ।

അഥ തേ രാമസചിവാഃ
സ്മയമാനാ വചോഽബ്രുവൻ ॥ **40** ॥ 2296

വരോഽയം ദത്ത ഏതസ്യ
നായം ശാപോ മഹാദ്യുതേ ।
ഏവമുക്തസ്തു സചിവൈ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **41** ॥ 2297

ന യൂയം ഗതിതത്ത്വജ്ഞാഃ
ശ്വാ വൈ ജാനാതി കാരണം ।
അഥ പൃഷ്ടസ്തു രാമേണ
സാരമേയോഽബ്രവീദിദം ॥ **42** ॥ 2298

അഹം കുലപതിസ്തത്ര
ആസം ശിഷ്ടാന്നഭോജനഃ ।
ദേവദ്വിജാതിപൂജായാം
ദാസീദാസേഷു രാഘവ ॥ **43** ॥ 2299

സംവിഭാഗീ ശുഭരതി -
ർദേവദ്രവ്യസ്യ രക്ഷിതാ ।
വിനീതഃ ശീലസമ്പന്നഃ
സർവസത്ത്വഹിതേ രതഃ ॥ **44** ॥ 2300

സോഽഹം പ്രാപ്ത ഇമാം ഘോരാ -
മവസ്ഥാമധമാം ഗതിം ।
ഏവം ക്രോധാൻവിതോ വിപ്ര -
സ്ത്യക്തധർമാഹിതേ രതഃ ॥ **45** ॥ 2301

ക്രുദ്ധോ നൃശംസഃ പരുഷ
അവിദ്വാംശ്ചാപ്യധാർമികഃ ।

കുലാനി പാതയത്യേവ
സപ്ത സപ്ത ച രാഘവ ॥ **46** ॥ 2302

തസ്മാത് സർവാസ്ഥവസ്ഥാസു
കൗലപത്യം ന കാരയേത് ।
യമിച്ഛേന്നരകം നേതും
സപുത്രപശുബാന്ധവം ॥ **47** ॥ 2303

ദേവേഷ്വധിഷ്ഠിതം കുർയാദ്
ഗോഷു ച ബ്രാഹ്മണേഷു ച ।
ബ്രഹ്മസ്വം ദേവതാദ്രവ്യം
സ്ത്രീണാം ബാലധനം ച യത് ॥ **48** ॥ 2304

ദത്തം ഹരതി യോ ഭൂയ
ഇഷ്ടൈഃ സഹ വിനശ്യതി ।
ബ്രാഹ്മണദ്രവ്യമാദത്തേ
ദേവാനാം ചൈവ രാഘവ ॥ **49** ॥ 2305

സദ്യഃ പതതി ഘോരേ വൈ
നരകേ ഽവീചിസംജ്ഞകേ ।
മനസാപി ഹി ദേവസ്വം
ബ്രഹ്മസ്വം ച ഹരേത്തു യഃ ॥ **50** ॥ 2306

നിരയാന്നിരയം ചൈവ
പതത്യേവ നരാധമഃ ।
തച്ഛ്രുത്വാ വചനം രാമോ
വിസ്മയോത്ഫുൽലലോചനഃ ॥ **51** ॥ 2307

ശ്വാപ്യഗച്ഛൻമഹാതേജാ
യത ഏവാഗതസ്തതഃ ।

മനസ്വീ പൂർവജാത്യാ സ
ജാതിമാത്രോഽപദൂഷിതഃ।
വാരാണസ്യാം മഹാഭാഗഃ
പ്രായം ചോപവിവേശ ഹ ॥ **52** ॥ 2308

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പ്രക്ഷിപ്തേഷു ദ്വിതീയഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ രാജസഭായാം യമുനാതീരവാസിനാമൃഷീണാം ശുഭാഗമനം ശ്രീരാമേണ താൻ സത്കൃത്യ തേഷാമഭീഷ്ടം പൂരയിതും പ്രതിജ്ഞാപനമൃഷിഭിസ്തസ്യ പ്രശംസനം ച

തയോഃ സംവദതോരേവം
രാമലക്ഷ്മണയോസ്തദാ ।
വാസന്തികീ നിശാ പ്രാപ്താ
ന ശീതാ ന ച ഘർമദാ ॥ **7.60.1** ॥ 2309

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ
കൃതപൂർവാഹ്നികക്രിയഃ ।
അഭിചക്രാമ കാകുത്സ്ഥോ
ദർശനം പൗരകാർയവിത് ॥ **7.60.2** ॥ 2310

തതഃ സുമന്ത്രസ്ത്വാഗമ്യ
രാഘവം വാക്യമബ്രവീത് ।
ഏതേ പ്രതിഹതാ രാജൻ
ദ്വാരി തിഷ്ഠന്തി താപസാഃ ॥ **7.60.3** ॥ 2311

ഭാർഗവം ച്യവനം ചൈവ
പുരസ്കൃത്യ മഹർഷയഃ ।

ദർശനം തേ മഹാരാജ
ചോദയന്തി കൃതത്വരാഃ ॥ **7.60.4** ॥ 2312

പ്രീയമാണാ നരവ്യാഘ്ര
യമുനാതീരവാസിനഃ।
തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാമഃ പ്രോവാച ധർമവിത് ॥ **7.60.5** ॥ 2313

പ്രവേശ്യന്താം മഹാഭാഗാ
ഭാർഗവപ്രമുഖാ ദ്വിജാഃ।
രാജ്ഞസ്ത്വാജ്ഞാം പുരസ്കൃത്യ
ദ്വാഃസ്ഥാ മൂർധ്നാ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.60.6** ॥ 2314

പ്രവേശയാമാസ തദാ
താപസാൻ സുദുരാസദാൻ।
ശതം സമധികം തത്ര
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ॥ **7.60.7** ॥ 2315

പ്രവിഷ്ടം രാജഭവനം
താപസാനാം മഹാത്മനാം।
തേ ദ്വിജാഃ പൂർണകലശൈഃ
സർവതീർഥാംബുസത്കൃതൈഃ ॥ **7.60.8** ॥ 2316

ഗൃഹീത്വാ ഫലമൂലം ച
രാമസ്യാഭ്യാഹരൻ ബഹു।
പ്രതിഗൃഹ്യ തു തത് സർവം
രാമഃ പ്രീതിപുരസ്കൃതഃ ॥ **7.60.9** ॥ 2317

തീർഥോദകാനി സർവാണി
ഫലാനി വിവിധാനി ച।

ഉവാച ച മഹാബാഹുഃ
സർവാനേവ മഹാമുനീൻ ॥ **7.60.10** ॥ 2318

ഇമാൻയാസനമുഖ്യാനി
യഥാർഹമുപവിശ്യതാം ।
രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
സർവ ഏവ മഹർഷയഃ ॥ **7.60.11** ॥ 2319

ബൃസീഷു രുചിരാഖ്യാസു
നിഷേദുഃ കാഞ്ചനീഷു തേ ।
ഉപവിഷ്ടാനൃഷീസ്തത്ര
ദൃഷ്ട്വാ പരപുരഞ്ജയഃ ।
പ്രയതഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
രാഘവോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.60.12** ॥ 2320

കിമാഗമനകാർയം വഃ
കിം കരോമി സമാഹിതഃ ।
ആജ്ഞാപ്യോഽഹം മഹർഷീണാം
സർവകാമകരഃ സുഖം ॥ **7.60.13** ॥ 2321

ഇദം രാജ്യം ച സകലം
ജീവിതം ച ഹൃദി സ്ഥിതം ।
സർവമേതദ് ദ്വിജാർഥം മേ
സത്യമേതദ് ബ്രവീമി വഃ ॥ **7.60.14** ॥ 2322

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
സാധുകാരോ മഹാനഭൂത് ।
ഋഷീണാമുഗ്രതപസാം
യമുനാതീരവാസിനാം ॥ **7.60.15** ॥ 2323

ഊചുശ്ചൈവ മഹാത്മാനോ
ഹർഷേണ മഹതാ വൃതാഃ।
ഉപപന്നം നരശ്രേഷ്ഠ
തവൈവ ഭുവി നാന്യതഃ ॥ **7.60.16** ॥ 2324

ബഹവഃ പാർഥിവാ രാജ -
ന്നതിക്രാന്താ മഹാബലാഃ।
കാർയസ്യ ഗൗരവം മത്വാ
പ്രതിജ്ഞാം നാഭ്യരോചയൻ ॥ **7.60.17** ॥ 2325

ത്വയാ പുനർബ്രാഹ്മണഗൗരവാദിയം
കൃതാ പ്രതിജ്ഞാ ഹ്യനവേക്ഷ്യ കാരണം।
തതശ്ച കർതാ ഹ്യസി നാത്ര സംശയോ
മഹാഭയാത് ത്രാതുമൃഷീംസ്ത്വമർഹസി ॥ **7.60.18** ॥ 2326

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

മധുനോപലബ്ധസ്യ വരസ്യ ലവണാസുരബലസ്യ തദത്യാചാരസ്യ ച വർണനം കൃത്വാ തതഃ പ്രാപ്തം ഭയം ദൂരീകർതും ശ്രീരാഘവം പ്രതി മുനിഭിഃ പ്രാർഥനാകരണം

ബ്രുവദ്ഭിരേവമൃഷിഭിഃ
കാകുത്സ്ഥോ വാക്യമബ്രവീത്।
കിം കാർയം ബ്രൂത മുനയോ
ഭയം താവദപൈതു വഃ ॥ **7.61.1** ॥ 2327

തഥാ ബ്രുവതി കാകുത്സ്ഥേ
ഭാർഗവോ വാക്യമബ്രവീത്।
ഭയാനാം ശൃണു യൻമൂലം
ദേശസ്യ ച നരേശ്വര ॥ **7.61.2** ॥ 2328

പൂർവം കൃതയുഗേ രാജൻ
ദൈതേയഃ സുമഹാമതിഃ।
ലോലാപുത്രോഽഭവജ്ജ്യേഷ്ഠോ
മധുർനാമ മഹാസുരഃ ॥ **7.61.3** ॥ 2329

ബ്രഹ്മണ്യശ്ച ശരണ്യശ്ച
ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ।

സുരൈശ്ച പരമോദാരൈഃ
പ്രീതിസ്തസ്യാതുലാഭവത് ॥ **7.61.4** ॥ 2330

സ മധുർവീർയസമ്പന്നോ
ധർമം ച സുസമാഹിതഃ ।
ബഹുമാനാച്ച രുദ്രേണ
ദത്തസ്തസ്യാദ്ഭുതോ വരഃ ॥ **7.61.5** ॥ 2331

ശൂലം ശൂലാദ് വിനിഷ്കൃഷ്യ
മഹാവീർയം മഹാപ്രഭം ।
ദദൗ മഹാത്മാ സുപ്രീതോ
വാക്യം ചൈതദുവാച ഹ ॥ **7.61.6** ॥ 2332

ത്വയായമതുലോ ധർമോ
മത്പ്രസാദകരഃ കൃതഃ ।
പ്രീത്യാ പരമയാ യുക്തോ
ദദാമ്യായുധമുത്തമം ॥ **7.61.7** ॥ 2333

യാവത് സുരൈശ്ച വിപ്രൈശ്ച
ന വിരുധ്യേർമഹാസുര ।
താവച്ഛൂലം തവേദം സ്യാ -
ദന്യഥാ നാശമേഷ്യതി ॥ **7.61.8** ॥ 2334

യശ്ച ത്വാമഭിയുഞ്ജീത
യുദ്ധായ വിഗതജ്വരഃ ।
തം ശൂലോ ഭസ്മസാത്കൃത്വാ
പുനരേഷ്യതി തേ കരം ॥ **7.61.9** ॥ 2335

ഏവം രുദ്രാദ് വരം ലബ്ധ്വാ
ഭൂയ ഏവ മഹാസുരഃ ।

പ്രണിപത്യ മഹാദേവം
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.61.10** ॥ 2336

ഭഗവൻ മമ വംശസ്യ
ശൂലമേതദനുത്തമം ।
ഭവേത് തു സതതം ദേവ
സുരാണാമീശ്വരോ ഹ്യസി ॥ **7.61.11** ॥ 2337

തം ബ്രുവാണം മധും ദേവഃ
സർവഭൂതപതിഃ ശിവഃ ।
പ്രത്യുവാച മഹാദേവോ
നൈതദേവം ഭവിഷ്യതി ॥ **7.61.12** ॥ 2338

മാ ഭൂത് തേ വിഫലാ വാണീ
മത്പ്രസാദകൃതാ ശുഭാ ।
ഭവതഃ പുത്രമേകം തു
ശൂലമേതദ് ഭവിഷ്യതി ॥ **7.61.13** ॥ 2339

യാവത് കരസ്ഥഃ ശൂലോഽയം
ഭവിഷ്യതി സുതസ്യ തേ ।
അവധ്യഃ സർവഭൂതാനാം
ശൂലഹസ്തോ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.61.14** ॥ 2340

ഏവം മധുർവരം ലബ്ധ്വാ
ദേവാത് സുമഹദദ്ഭുതം ।
ഭവനം സോഽസുരശ്രേഷ്ഠഃ
കാരയാമാസ സുപ്രഭം ॥ **7.61.15** ॥ 2341

തസ്യ പത്നീ മഹാഭാഗാ
പ്രിയാ കുംഭീനസീതി യാ ।

വിശ്രാവസോരപത്യം സാ -
പ്യനലായാം മഹാപ്രഭാ ॥ **7.61.16** ॥ 2342

തസ്യാഃ പുത്രോ മഹാവീർയോ
ലവണോ നാമ ദാരുണഃ।
ബാൽയാത്പ്രഭൃതി ദുഷ്ടാത്മാ
പാപാൻയേവ സമാചരത് ॥ **7.61.17** ॥ 2343

തം പുത്രം ദുർവിനീതം തു
ദൃഷ്ട്വാ ക്രോധസമൻവിതഃ।
മധുഃ സ ശോകമാപേദേ
ന ചൈനം കിഞ്ചിദബ്രവീത് ॥ **7.61.18** ॥ 2344

സ വിഹായ ഇമം ലോകം
പ്രവിഷ്ടോ വരുണാലയം।
ശൂലം നിവേശ്യ ലവണേ
വരം തസ്മൈ ൻയവേദയത് ॥ **7.61.19** ॥ 2345

സ പ്രഭാവേണ ശൂലസ്യ
ദൗരാത്മ്യേനാത്മനസ്തഥാ।
സന്താപയതി ലോകാംസ്ത്രീൻ
വിശേഷേണ ച താപസാൻ ॥ **7.61.20** ॥ 2346

ഏവമ്പ്രഭാവോ ലവണഃ
ശൂലം ചൈവ തഥാവിധം।
ശ്രുത്വാ പ്രമാണം കാകുത്സ്ഥ
ത്വം ഹി നഃ പരമാ ഗതിഃ ॥ **7.61.21** ॥ 2347

ബഹവഃ പാർഥിവാ രാമ
ഭയാർതൈരൃഷിഭിഃ പുരാ।

അഭയം യാചിതാ വീര
ത്രാതാരം ന ച വിദ്മഹേ ॥ **7.61.22** ॥ 2348

തേ വയം രാവണം ശ്രുത്വാ
ഹതം സബലവാഹനം।
ത്രാതാരം വിദ്മഹേ താത
നാൻയം ഭുവി നരാധിപം।
തത് പരിത്രാതുമിച്ഛാമോ
ലവണാദ് ഭയപീഡിതാൻ ॥ **7.61.23** ॥ 2349

ഇതി രാമ നിവേദിതം തു തേ
ഭയജം കാരണമുത്ഥിതം ച യത്।
വിനിവാരയിതും ഭവാൻ ക്ഷമഃ
കുരു തം കാമമഹീനവിക്രമ ॥ **7.61.24** ॥ 2350

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ മുനീൻ പ്രതി ലവണാസുരസ്യാഹാരവിഹാരവിഷയേ പ്രശ്നഃ ശത്രുഘ്നസ്യ രുചിം ജ്ഞാത്വാ തേന തസ്യ ലവണവധേ നിയോജനം ച

തഥോക്തേ താനൃഷീൻ രാമഃ
പ്രത്യുവാച കൃതാഞ്ജലിഃ।
കിമാഹാരഃ കിമാചാരോ
ലവണഃ ക്വ ച വർതതേ ॥ **7.62.1** ॥ 2351

രാഘവസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ഋഷയഃ സർവ ഏവ തേ।
തതോ നിവേദയാമാസു -
ർലവണോ വവൃധേ യഥാ ॥ **7.62.2** ॥ 2352

ആഹാരഃ സർവസത്ത്വാനി
വിശേഷേണ ച താപസാഃ।
ആചാരോ രൗദ്രതാ നിത്യം
വാസോ മധുവനേ തഥാ ॥ **7.62.3** ॥ 2353

ഹത്വാ ബഹുസഹസ്രാണി
സിംഹവ്യാഘ്രമൃഗാണ്ഡജാൻ।

മാനുഷാംശ്ചൈവ കുരുതേ
നിത്യമാഹാരമാഹ്നികം ॥ **7.62.4** ॥ 2354

തതോഽന്തരാണി സത്ത്വാനി
ഖാദതേ സ മഹാബലഃ।
സംഹാരേ സമനുപ്രാപ്തേ
വ്യാദിതാസ്യ ഇവാന്തകഃ ॥ **7.62.5** ॥ 2355

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവോ വാക്യ -
മുവാച സ മഹാമുനീൻ।
ഘാതയിഷ്യാമി തദ് രക്ഷോ
വ്യപഗച്ഛതു വോ ഭയം ॥ **7.62.6** ॥ 2356

പ്രതിജ്ഞായ തഥാ തേഷാം
മുനീനാമുഗ്രതേജസാം।
സ ഭ്രാതൄൻ സഹിതാൻ സർവാ -
നുവാച രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.62.7** ॥ 2357

കോ ഹന്താ ലവണം വീരഃ
കസ്യാംശഃ സ വിധീയതാം।
ഭരതസ്യ മഹാബാഹോഃ
ശത്രുഘ്നസ്യ ച ധീമതഃ ॥ **7.62.8** ॥ 2358

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു
ഭരതോ വാക്യമബ്രവീത്।
അഹമേനം വധിഷ്യാമി
മമാംശഃ സ വിധീയതാം ॥ **7.62.9** ॥ 2359

ഭരതസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
ധൈർയശൗർയസമൻവിതം।

ലക്ഷ്മണാവരജസ്തസ്ഥൗ
ഹിത്വാ സൗവർണമാസനം ॥ **7.62.10** ॥ 2360

ശത്രുഘ്നസ്ത്വബ്രവീദ് വാക്യം
പ്രണിപത്യ നരാധിപം ।
കൃതകർമാ മഹാബാഹു -
ർമധ്യമോ രഘുനന്ദന ॥ **7.62.11** ॥ 2361

ആർയേണ ഹി പുരാ ശൂൻയാ
ത്വയോധ്യാ പരിപാലിതാ ।
സന്താപം ഹൃദയേ കൃത്വാ
ആർയസ്യാഗമനം പ്രതി ॥ **7.62.12** ॥ 2362

ദുഃഖാനി ച ബഹൂനീഹ
അനുഭൂതാനി പാർഥിവ ।
ശയാനോ ദുഃഖശയ്യാസു
നന്ദിഗ്രാമേ മഹായശാഃ ॥ **7.62.13** ॥ 2363

ഫലമൂലാശനോ ഭൂത്വാ
ജടീ ചീരധരസ്തഥാ ।
അനുഭൂയേദൃശം ദുഃഖ -
മേഷ രാഘവനന്ദനഃ ॥ **7.62.14** ॥ 2364

പ്രേഷ്യേ മയി സ്ഥിതേ രാജൻ
ന ഭൂയഃ ക്ലേശമാപ്നുയാത് ।
തഥാ ബ്രുവതി ശത്രുഘ്നേ
രാഘവഃ പുനരബ്രവീത് ॥ **7.62.15** ॥ 2365

ഏവം ഭവതു കാകുത്സ്ഥ
ക്രിയതാം മമ ശാസനം ।

രാജ്യേ ത്വാമഭിഷേക്ഷ്യാമി
മധോസ്തു നഗരേ ശുഭേ ॥ **7.62.16** ॥ 2366

നിവേശയ മഹാബാഹോ
ഭരതം യദ്യവേക്ഷസേ ।
ശൂരസ്ത്വം കൃതവിദ്യശ്ച
സമർഥശ്ച നിവേശനേ ॥ **7.62.17** ॥ 2367

നഗരം യമുനാജുഷ്ടം
തഥാ ജനപദാഞ്ശുഭാൻ ।
യോ ഹി വംശം സമുത്പാട്യ
പാർഥിവസ്യ നിവേശനേ ॥ **7.62.18** ॥ 2368

ന വിധത്തേ നൃപം തത്ര
നരകം സ ഹി ഗച്ഛതി ।
സ ത്വം ഹത്വാ മധുസുതം
ലവണം പാപനിശ്ചയം ॥ **7.62.19** ॥ 2369

രാജ്യം പ്രശാധി ധർമേണ
വാക്യം മേ യദ്യവേക്ഷസേ ।
ഉത്തരം ച ന വക്തവ്യം
ശൂര വാക്യാന്തരേ മമ ॥ **7.62.20** ॥ 2370

ബാലേന പൂർവജസ്യാജ്ഞാ
കർതവ്യാ നാത്ര സംശയഃ ।
അഭിഷേകം ച കാകുത്സ്ഥ
പ്രതീച്ഛസ്വ മമോദ്യതം ।
വസിഷ്ഠപ്രമുഖൈർവിപ്രൈ -
ർവിധിമന്ത്രപുരസ്കൃതം ॥ **7.62.21** ॥ 2371

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ശത്രുഘ്നസ്യ മധുരാരാജ്യേഽഭിഷേചനം ലവണശൂലാദാത്മരക്ഷാം കർതുമുപായസ്യ തം പ്രതി കഥനം ച

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
പരാം വ്രീഡാമുപാഗമത് ।
ശത്രുഘ്നോ വീര്യസമ്പന്നോ
മന്ദം മന്ദമുവാച ഹ ॥ **7.63.1** ॥ 2372

അധർമം വിദ്മ കാകുത്സ്ഥ
അസ്മിന്നർഥേ നരേശ്വര ।
കഥം തിഷ്ഠത്സു ജ്യേഷ്ഠേഷു
കനീയാനഭിഷിച്യതേ ॥ **7.63.2** ॥ 2373

അവശ്യം കരണീയം ച
ശാസനം പുരുഷർഷഭ ।
തവ ചൈവ മഹാഭാഗ
ശാസനം ദുരതിക്രമം ॥ **7.63.3** ॥ 2374

ത്വത്തോ മയാ ശ്രുതം വീര
ശ്രുതിഭ്യശ്ച മയാ ശ്രുതം ।

നോത്തരം ഹി മയാ വാച്യം
മധ്യമേ പ്രതിജാനതി ॥ **7.63.4** ॥ 2375

വ്യാഹൃതം ദുർവചോ ഘോരം
ഹന്താസ്മി ലവണം മൃധേ ।
തസ്യൈവം മേ ദുരുക്തസ്യ
ദുർഗതിഃ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.63.5** ॥ 2376

ഉത്തരം നഹി വക്തവ്യം
ജ്യേഷ്ഠേനാഭിഹിതേ പുനഃ ।
അധർമസഹിതം ചൈവ
പരലോകവിവർജിതം ॥ **7.63.6** ॥ 2377

സോഽഹം ദ്വിതീയം കാകുത്സ്ഥ
ന വക്ഷ്യാമീതി ചോത്തരം ।
മാ ദ്വിതീയേന ദണ്ഡോ വൈ
നിപതേൻമയി മാനദ ॥ **7.63.7** ॥ 2378

കാമകാരോ ഹ്യഹം രാജം -
സ്തവാസ്മി പുരുഷർഷഭ ।
അധർമം ജഹി കാകുത്സ്ഥ
മത്കൃതേ രഘുനന്ദന ॥ **7.63.8** ॥ 2379

ഏവമുക്തേ തു ശൂരേണ
ശത്രുഘ്നേന മഹാത്മനാ ।
ഉവാച രാമഃ സംഹൃഷ്ടോ
ഭരതം ലക്ഷ്മണം തഥാ ॥ **7.63.9** ॥ 2380

സംഭാരാനഭിഷേകസ്യ
ആനയധ്വം സമാഹിതാഃ ।

അദ്യൈവ പുരുഷവ്യാഘ്ര -
മഭിഷേക്ഷ്യാമി രാഘവം ॥ **7.63.10** ॥ 2381

പുരോധസം ച കാകുത്സ്ഥ
നൈഗമാനൃത്വിജസ്തഥാ ।
മന്ത്രിണശ്ചൈവ താൻ സർവാ -
നാനയധ്വം മമാജ്ഞയാ ॥ **7.63.11** ॥ 2382

രാജ്ഞഃ ശാസനമാജ്ഞായ
തഥാകുർവൻമഹാരഥാഃ ।
അഭിഷേകസമാരംഭം
പുരസ്കൃത്യ പുരോധസം ॥ **7.63.12** ॥ 2383

പ്രവിഷ്ടാ രാജഭവനം
രാജാനോ ബ്രാഹ്മണാസ്തഥാ ।
തതോഽഭിഷേകോ വവൃധേ
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.63.13** ॥ 2384

സമ്പ്രഹർഷകരഃ ശ്രീമാൻ
രാഘവസ്യ പുരസ്യ ച ।
അഭിഷിക്തസ്തു കാകുത്സ്ഥോ
ബഭൗ ചാദിത്യസന്നിഭഃ ॥ **7.63.14** ॥ 2385

അഭിഷിക്തഃ പുരാ സ്കന്ദഃ
സേന്ദ്രൈരിവ ദിവൗകസൈഃ ।
അഭിഷിക്തേ തു ശത്രുഘ്നേ
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ॥ **7.63.15** ॥ 2386

പൗരാഃ പ്രമുദിതാശ്ചാസൻ
ബ്രാഹ്മണാശ്ച ബഹുശ്രുതാഃ ।

കൗസൽയാ ച സുമിത്രാ ച
മംഗലം കേകയീ തഥാ ॥ **7.63.16** ॥ 2387

ചക്രുസ്താ രാജഭവനേ
യാശ്ചാൻയാ രാജയോഷിതഃ ।
ഋഷയശ്ച മഹാത്മാനോ
യമുനാതീരവാസിനഃ ॥ **7.63.17** ॥ 2388

ഹതം ലവണമാശംസുഃ
ശത്രുഘ്നസ്യാഭിഷേചനാത് ।
തതോഽഭിഷിക്തം ശത്രുഘ്ന -
മങ്കമാരോപ്യ രാഘവഃ ।
ഉവാച മധുരാം വാണീം
തേജസ്തസ്യാഭിപൂരയൻ ॥ **7.63.18** ॥ 2389

അയം ശരസ്ത്വമോഘസ്തേ
ദിവ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ ।
അനേന ലവണം സൗമ്യ
ഹന്താസി രഘുനന്ദന ॥ **7.63.19** ॥ 2390

സൃഷ്ടഃ ശരോഽയം കാകുത്സ്ഥ
യദാ ശേതേ മഹാർണവേ ।
സ്വയംഭൂരജിതോ ദിവ്യോ
യം നാപശ്യൻ സുരാസുരാഃ ॥ **7.63.20** ॥ 2391

അദൃശ്യഃ സർവഭൂതാനാം
തേനായം ഹി ശരോത്തമഃ ।
സൃഷ്ടഃ ക്രോധാഭിഭൂതേന
വിനാശാർഥം ദുരാത്മനോഃ ॥ **7.63.21** ॥ 2392

മധുകൈടഭയോർവീര
വിഘാതേ സർവരക്ഷസാം।
സ്രഷ്ടകാമേന ലോകാംസ്ത്രീം -
സ്തൗ ചാനേന ഹതൗ യുധി ॥ **7.63.22** ॥ 2393

തൗ ഹത്വാ ജനഭോഗാർഥേ
കൈടഭം തു മധും തഥാ।
അനേന ശരമുഖ്യേന
തതോ ലോകാംശ്ചകാര സഃ ॥ **7.63.23** ॥ 2394

നായം മയാ ശരഃ പൂർവം
രാവണസ്യ വധാർഥിനാ।
മുക്തഃ ശത്രുഘ്ന ഭൂതാനാം
മഹാൻ ഹാസോ ഭവേദിതി ॥ **7.63.24** ॥ 2395

യച്ച തസ്യ മഹച്ഛൂലം
ത്ര്യംബകേണ മഹാത്മനാ।
ദത്തം ശത്രുവിനാശായ
മധോരായുധമുത്തമം ॥ **7.63.25** ॥ 2396

തത് സന്നിക്ഷിപ്യ ഭവനേ
പൂജ്യമാനം പുനഃ പുനഃ।
ദിശഃ സർവാഃ സമാസാദ്യ
പ്രാപ്നോത്യാഹാരമുത്തമം ॥ **7.63.26** ॥ 2397

യദാ തു യുദ്ധമാകാങ്ക്ഷൻ
കശ്ചിദേനം സമാഹ്വയേത്।
തദാ ശൂലം ഗൃഹീത്വാ തു
ഭസ്മ രക്ഷഃ കരോതി ഹി ॥ **7.63.27** ॥ 2398

സ ത്വം പുരുഷശാർദൂല
തമായുധവിനാകൃതം।
അപ്രവിഷ്ടം പുരം പൂർവം
ദ്വാരി തിഷ്ഠ ധൃതായുധഃ ॥ **7.63.28** ॥ 2399

അപ്രവിഷ്ടം ച ഭവനം
യുദ്ധായ പുരുഷർഷഭ।
ആഹ്വയേഥാ മഹാബാഹോ
തതോ ഹന്താസി രാക്ഷസം ॥ **7.63.29** ॥ 2400

അൻയഥാ ക്രിയമാണേ തു
ഹ്യവധ്യഃ സ ഭവിഷ്യതി।
യദി ത്വേവം കൃതം വീര
വിനാശമുപയാസ്യതി ॥ **7.63.30** ॥ 2401

ഏതത് തേ സർവമാഖ്യാതം
ശൂലസ്യ ച വിപർയയഃ।
ശ്രീമതഃ ശിതികംഠസ്യ
കൃത്യം ഹി ദുരതിക്രമം ॥ **7.63.31** ॥ 2402

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ സേനാമഗ്രേ പ്രേഷ്യ മാസമനു ശത്രുഘ്നസ്യ മധുരാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം

ഏവമുക്ത്വാ ച കാകുത്സ്ഥം
പ്രശസ്യ ച പുനഃ പുനഃ।
പുനരേവാപരം വാക്യ -
മുവാച രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.64.1** ॥ 2403

ഇമാൻയശ്വസഹസ്രാണി
ചത്വാരി പുരുഷർഷഭ।
രഥാനാം ദ്വേ സഹസ്രേ ച
ഗജാനാം ശതമുത്തമം ॥ **7.64.2** ॥ 2404

അന്തരാപണവീഥ്യശ്ച
നാനാപൺയോപശോഭിതാഃ।
അനുഗച്ഛന്തു കാകുത്സ്ഥം
തഥൈവ നടനർതകാഃ ॥ **7.64.3** ॥ 2405

ഹിരൺയസ്യ സുവർണസ്യ
നിയുതം പുരുഷർഷഭ।

ആദായ ഗച്ഛ ശത്രുഘ്ന
പർയാപ്തധനവാഹനഃ ॥ **7.64.4** ॥ 2406

ബലം ച സുഭൃതം വീര
ഹൃഷ്ടതുഷ്ടമനുദ്ധതം ।
സംഭാഷാസമ്പ്രദാനേന
രഞ്ജയസ്വ നരോത്തമ ॥ **7.64.5** ॥ 2407

നഹ്യർഥാസ്തത്ര തിഷ്ഠന്തി
ന ദാരാ ന ച ബാന്ധവാഃ ।
സുപ്രീതോ ഭൃത്യവർഗസ്തു
യത്ര തിഷ്ഠതി രാഘവ ॥ **7.64.6** ॥ 2408

അതോ ഹൃഷ്ടജനാകീർണാം
പ്രസ്ഥാപ്യ മഹതീം ചമൂം ।
ഏക ഏവ ധനുഷ്പാണി -
ർഗച്ഛ ത്വം മധുനോ വനം ॥ **7.64.7** ॥ 2409

യഥാ ത്വാം ന പ്രജാനാതി
ഗച്ഛന്തം യുദ്ധകാങ്ക്ഷിണം ।
ലവണസ്തു മധോഃ പുത്ര -
സ്തഥാ ഗച്ഛേരശങ്കിതം ॥ **7.64.8** ॥ 2410

ന തസ്യ മൃത്യുരൻയോഽസ്തി
കശ്ചിദ്ധി പുരുഷർഷഭ ।
ദർശനം യോഽഭിഗച്ഛേത
സ വധ്യോ ലവണേന ഹി ॥ **7.64.9** ॥ 2411

സ ഗ്രീഷ്മ അപയാതേ തു
വർഷാരാത്ര ഉപാഗതേ ।

ഹൻയാസ്ത്വം ലവണം സൗമ്യ
സ ഹി കാലോഽസ്യ ദുർമതേഃ ॥ **7.64.10** ॥ 2412

മഹർഷീംസ്തു പുരസ്കൃത്യ
പ്രയാന്തു തവ സൈനികാഃ।
യഥാ ഗ്രീഷ്മാവശേഷേണ
തരേയുർജാഹ്നവീജലം ॥ **7.64.11** ॥ 2413

തത്ര സ്ഥാപ്യ ബലം സർവം
നദീതീരേ സമാഹിതഃ।
അഗ്രതോ ധനുഷാ സാർധം
ഗച്ഛ ത്വം ലഘുവിക്രമ ॥ **7.64.12** ॥ 2414

ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
ശത്രുഘ്നസ്താൻ മഹാബലാൻ।
സേനാമുഖ്യാൻ സമാനീയ
തതോ വാക്യമുവാച ഹ ॥ **7.64.13** ॥ 2415

ഏതേ വോ ഗണിതാ വാസാ
യത്ര തത്ര നിവത്സ്യഥ।
സ്ഥാതവ്യം ചാവിരോധേന
യഥാ ബാധാ ന കസ്യചിത് ॥ **7.64.14** ॥ 2416

തഥാ താംസ്തു സമാജ്ഞാപ്യ
പ്രസ്ഥാപ്യ ച മഹദ്ബലം।
കൗസൽയാം ച സുമിത്രാം ച
കൈകേയീം ചാഭ്യവാദയത് ॥ **7.64.15** ॥ 2417

രാമം പ്രദക്ഷിണീകൃത്യ
ശിരസാഭിപ്രണമ്യ ച।

ലക്ഷ്മണം ഭരതം ചൈവ
പ്രണിപത്യ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.64.16** ॥ 2418

പുരോഹിതം വസിഷ്ഠം ച
ശത്രുഘ്നഃ പ്രയതാത്മവാൻ ।
രാമേണ ചാഭ്യനുജ്ഞാതഃ
ശത്രുഘ്നഃ ശത്രുതാപനഃ ।
പ്രദക്ഷിണമഥോ കൃത്വാ
നിർജഗാമ മഹാബലഃ ॥ **7.64.17** ॥ 2419

പ്രസ്ഥാപ്യ സേനാമഥ സോഽഗ്രതസ്തദാ
ഗജേന്ദ്രവാജിപ്രവരൗഘസങ്കുലാം ।
ഉവാസ മാസം തു നരേന്ദ്രപാർശ്വത -
സ്ത്വഥ പ്രയാതോ രഘുവംശവർധനഃ ॥ **7.64.18** ॥ 2420

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുഃഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

വാൽമീകിനാ ശത്രുഘ്നം പ്രതി സൗദാസസ്യ കൽമാഷപാദസ്യ കഥായാഃ ശ്രാവണം

പ്രസ്ഥാപ്യ ച ബലം സർവം
മാസമാത്രോഷിതഃ പഥി।
ഏക ഏവാശു ശത്രുഘ്നോ
ജഗാമ ത്വരിതം തദാ ॥ **7.65.1** ॥ 2421

ദ്വിരാത്രമന്തരേ ശൂര
ഉഷ്യ രാഘവനന്ദനഃ।
വാൽമീകേരാശ്രമം പുണ്യ -
മഗച്ഛദ് വാസമുത്തമം ॥ **7.65.2** ॥ 2422

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
വാൽമീകി മുനിസത്തമം।
കൃതാഞ്ജലിരഥോ ഭൂത്വാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.65.3** ॥ 2423

ഭഗവൻ വസ്തുമിച്ഛാമി
ഗുരോഃ കൃത്യാദിഹാഗതഃ।

ശ്വഃ പ്രഭാതേ ഗമിഷ്യാമി
പ്രതീചീ വാരുണീ ദിശം ॥ **7.65.4** ॥ 2424

ശത്രുഘ്നസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
പ്രഹസ്യ മുനിപുംഗവഃ।
പ്രത്യുവാച മഹാത്മാനം
സ്വാഗതം തേ മഹായശഃ ॥ **7.65.5** ॥ 2425

സ്വമാശ്രമമിദം സൗമ്യ
രാഘവാണാം കുലസ്യ വൈ।
ആസനം പാദ്യമർഘ്യം ച
നിർവിശങ്കഃ പ്രതീച്ഛ മേ ॥ **7.65.6** ॥ 2426

പ്രതിഗൃഹ്യ തദാ പൂജാം
ഫലമൂലം ച ഭോജനം।
ഭക്ഷയാമാസ കാകുത്സ്ഥ -
സ്തൃപ്തിം ച പരമാം ഗതഃ ॥ **7.65.7** ॥ 2427

സ ഭുക്ത്വാ ഫലമൂലം ച
മഹർഷി തമുവാച ഹ।
പൂർവാ യജ്ഞവിഭൂതീയം
കസ്യാശ്രമസമീപതഃ ॥ **7.65.8** ॥ 2428

തത് തസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
വാൽമീകിർവാക്യമബ്രവീത്।
ശത്രുഘ്ന ശൃണു യസ്യേദം
ബഭൂവായതനം പുരാ ॥ **7.65.9** ॥ 2429

യുഷ്മാകം പൂർവകോ രാജാ
സുദാസസ്തസ്യ ഭൂപതേഃ।

പുത്രോ വീരസഹോ നാമ
വീർയവാനതിധാർമികഃ ॥ **7.65.10** ॥ 2430

സ ബാല ഏവ സൗദാസോ
മൃഗയാമുപചക്രമേ ।
ചഞ്ചൂർയമാണം ദദൃശേ
സ ശൂരോ രാക്ഷസദ്വയം ॥ **7.65.11** ॥ 2431

ശാർദൂലരൂപിണൗ ഘോരൗ
മൃഗാൻ ബഹുസഹസ്രശഃ ।
ഭക്ഷമാണാവസന്തുഷ്ടൗ
പർയാപ്തിം നൈവ ജഗ്മതുഃ ॥ **7.65.12** ॥ 2432

സ തു തൗ രാക്ഷസൗ ദൃഷ്ട്വാ
നിർമൃഗം ച വനം കൃതം ।
ക്രോധേന മഹതാവിഷ്ടോ
ജഘാനൈകം മഹേഷുണാ ॥ **7.65.13** ॥ 2433

വിനിപാത്യ തമേകം തു
സൗദാസഃ പുരുഷർഷഭഃ ।
വിജ്വരോ വിഗതാമർഷോം
ഹതം രക്ഷോ ഹ്യുദൈക്ഷത ॥ **7.65.14** ॥ 2434

നിരീക്ഷമാണം തം ദൃഷ്ട്വാ
സഹായം തസ്യ രക്ഷസഃ ।
സന്താപമകരോദ് ഘോരം
സൗദാസം ചേദമബ്രവീത് ॥ **7.65.15** ॥ 2435

യസ്മാദനപരാധം തം
സഹായം മമ ജഘ്നിവാൻ ।

തസ്മാത് തവാപി പാപിഷ്ഠ
പ്രദാസ്യാമി പ്രതിക്രിയാം ॥ **7.65.16** ॥ 2436

ഏവമുക്ത്വാ തു തദ് രക്ഷ -
സ്തത്രൈവാന്തരധീയത ।
കാലപർയായയോഗേന
രാജാ മിത്രസഹോഽഭവത് ॥ **7.65.17** ॥ 2437

രാജാപി യജതേ യജ്ഞ -
മസ്യാശ്രമസമീപതഃ ।
അശ്വമേധം മഹായജ്ഞം
തം വസിഷ്ഠോഽപ്യപാലയത് ॥ **7.65.18** ॥ 2438

തത്ര യജ്ഞോ മഹാനാസീദ്
ബഹുവർഷഗണായുതഃ ।
സമൃദ്ധഃ പരയാ ലക്ഷ്യാ
ദേവയജ്ഞസമോഽഭവത് ॥ **7.65.19** ॥ 2439

അഥാവസാനേ യജ്ഞസ്യ
പൂർവവൈരമനുസ്മരൻ ।
വസിഷ്ഠരൂപീ രാജാന -
മിതി ഹോവാച രാക്ഷസഃ ॥ **7.65.20** ॥ 2440

അദ്യ യജ്ഞാവസാനാന്തേ
സാമിഷം ഭോജനം മമ ।
ദീയതാമതിശീഘ്രം വൈ
നാത്ര കാർയാ വിചാരണാ ॥ **7.65.21** ॥ 2441

തച്ഛ്രുത്വാ വ്യാഹൃതം വാക്യം
രക്ഷസാ ബ്രഹ്മരൂപിണാ ।

സൂദാൻ സംസ്കാരകുശലാ -
നുവാച പൃഥിവീപതിഃ ॥ **7.65.22** ॥ 2442

ഹവിഷ്യം സാമിഷം സ്വാദു
യഥാ ഭവതി ഭോജനം।
തഥാ കുരുത ശീഘ്രം വൈ
പരിതുഷ്യേദ് യഥാ ഗുരുഃ ॥ **7.65.23** ॥ 2443

ശാസനാത് പാർഥിവേന്ദ്രസ്യ
സൂദഃ സംഭ്രാന്തമാനസഃ।
തച്ച രക്ഷഃ പുനസ്തത്ര
സൂദവേഷമഥാകരോത് ॥ **7.65.24** ॥ 2444

സ മാനുഷമഥോ മാസം
പാർഥിവായ ന്യവേദയത്।
ഇദം സ്വാദു ഹവിഷ്യം ച
സാമിഷം ചാന്നമാഹൃതം ॥ **7.65.25** ॥ 2445

സ ഭോജനം വസിഷ്ഠായ
പത്ന്യാ സാർധമുപാഹരത്।
മദയന്ത്യാ നരശ്രേഷ്ഠ
സാമിഷം രക്ഷസാ ഹൃതം ॥ **7.65.26** ॥ 2446

ജ്ഞാത്വാ തദാമിഷം വിപ്രോ
മാനുഷം ഭാജനം ഗതം।
ക്രോധേന മഹതാവിഷ്ടോ
വ്യാഹർതുമുപചക്രമേ ॥ **7.65.27** ॥ 2447

യസ്മാത് ത്വം ഭോജനം രാജൻ
മമൈതദ് ദാതുമിച്ഛസി।

തസ്മാദ് ഭോജനമേതത് തേ
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.65.28** ॥ 2448

തതഃ ക്രുദ്ധസ്തു സൗദാസ -
സ്തോയം ജഗ്രാഹ പാണിനാ ।
വസിഷ്ഠം ശപ്തുമാരേഭേ
ഭാർയാ ചൈനമവാരയത് ॥ **7.65.29** ॥ 2449

രാജൻ പ്രഭുർയതോഽസ്മാകം
വസിഷ്ഠോ ഭഗവാനൃഷിഃ ।
പ്രതിശപ്തും ന ശക്തസ്ത്വം
ദേവതുൽയം പുരോധസം ॥ **7.65.30** ॥ 2450

തതഃ ക്രോധമയം തോയം
തേജോബലസമൻവിതം ।
വ്യസർജയത ധർമാത്മാ
തതഃ പാദൗ സിഷേച ച ॥ **7.65.31** ॥ 2451

തേനാസ്യ രാജ്ഞസ്തൗ പാദൗ
തദാ കൽമാഷതാം ഗതൗ ।
തദാപ്രഭൃതി രാജാസൗ
സൗദാസഃ സുമഹായശാഃ ॥ **7.65.32** ॥ 2452

കൽമാഷപാദഃ സംവൃത്തഃ
ഖ്യാതശ്ചൈവ തഥാ നൃപഃ ।
സ രാജാ സഹ പത്ന്യാ വൈ
പ്രണിപത്യ മുഹുർമുഹുഃ ।
പുനർവസിഷ്ഠം പ്രോവാച
യദുക്തം ബ്രഹ്മരൂപിണാ ॥ **7.65.33** ॥ 2453

തച്ഛ്രുത്വാ പാർഥിവേന്ദ്രസ്യ
രക്ഷസാ വികൃതം ച തത് ।
പുനഃ പ്രോവാച രാജാനം
വസിഷ്ഠഃ പുരുഷർഷഭം ॥ **7.65.34** ॥ 2454

മയാ രോഷപരീതേന
യദിദം വ്യാഹൃതം വചഃ ।
നൈതച്ഛക്യം വൃഥാ കർതും
പ്രദാസ്യാമി ച തേ വരം ॥ **7.65.35** ॥ 2455

കാലോ ദ്വാദശവർഷാണി
ശാപസ്യാന്തോ ഭവിഷ്യതി ।
മത് പ്രസാദാച്ച രാജേന്ദ്ര
അതീതം ന സ്മരിഷ്യസി ॥ **7.65.36** ॥ 2456

ഏവം സ രാജാ തം ശാപ -
മുപഭുജ്യാരിസൂദനഃ ।
പ്രതിലേഭേ പുനാ രാജ്യം
പ്രജാശ്ചൈവാൻവപാലയത് ॥ **7.65.37** ॥ 2457

തസ്യ കൽമാഷപാദസ്യ
യജ്ഞസ്യായതനം ശുഭം ।
ആശ്രമസ്യ സമീപേഽസ്യ
യൻമാം പൃച്ഛസി രാഘവ ॥ **7.65.38** ॥ 2458

തസ്യ താം പാർഥിവേന്ദ്രസ്യ
കഥാം ശ്രുത്വാ സുദാരുണാം ।
വിവേശ പർണശാലായാം
മഹർഷിമഭിവാദ്യ ച ॥ **7.65.39** ॥ 2459

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

സീതാഗർഭതഃ പുത്രദ്വയസ്യ ജൻമ വാൽമീകിനാ തയോ
രക്ഷാവ്യവസ്ഥാകരണമമുനാ വൃത്തേന പ്രസന്നസ്യ
ശത്രുഘ്നസ്യ തതഃ പ്രസ്ഥായ യമുനാതടേ ഗമനം ച

യാമേവ രാത്രിം ശത്രുഘ്നഃ
പർണശാലാം സമാവിശത് ।
താമേവ രാത്രിം സീതാപി
പ്രസൂതാ ദാരകദ്വയം ॥ **7.66.1** ॥ 2460

തതോഽർധരാത്രസമയേ
ബാലകാ മുനിദാരകാഃ ।
വാൽമീകേഃ പ്രിയമാചഖ്യുഃ
സീതായാഃ പ്രസവം ശുഭം ॥ **7.66.2** ॥ 2461

ഭഗവൻ രാമപത്നീ സാ
പ്രസൂതാ ദാരകദ്വയം ।
തതോ രക്ഷാം മഹാതേജഃ
കുരു ഭൂതവിനാശിനീം ॥ **7.66.3** ॥ 2462

തേഷാം തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
മഹർഷിഃ സമുപാഗമത് ।

ബാലചന്ദ്രപ്രതീകാശൗ
ദേവപുത്രൗ മഹൗജസൗ ॥ **7.66.4** ॥ 2463

ജഗാമ തത്ര ഹൃഷ്ടാത്മാ
ദദർശ ച കുമാരകൗ ।
ഭൂതഘ്നീം ചാകരോത് താഭ്യാം
രക്ഷാം രക്ഷോവിനാശിനീം ॥ **7.66.5** ॥ 2464

കുശമുഷ്ടിമുപാദായ
ലവം ചൈവ തു സ ദ്വിജഃ ।
വാൽമീകിഃ പ്രദദൗ താഭ്യാം
രക്ഷാം ഭൂതവിനാശിനീം ॥ **7.66.6** ॥ 2465

യസ്തയോഃ പൂർവജോ ജാതഃ
സ കുശൈർമന്ത്രസത്കൃതൈഃ ।
നിർമാർജനീയസ്തു തദാ
കുശ ഇത്യസ്യ നാമ തത് ॥ **7.66.7** ॥ 2466

യശ്ചാവരോ ഭവേത് താഭ്യാം
ലവേന സുസമാഹിതഃ ।
നിർമാർജനീയോ വൃദ്ധാഭി -
ർലവേതി ച സ നാമതഃ ॥ **7.66.8** ॥ 2467

ഏവം കുശലവൗ നാമ്നാ
താവുഭൗ യമജാതകൗ ।
മത്കൃതാഭ്യാം ച നാമഭ്യാം
ഖ്യാതിയുക്തൗ ഭവിഷ്യതഃ ॥ **7.66.9** ॥ 2468

താം രക്ഷാം ജഗൃഹുസ്താം ച
മുനിഹസ്താത് സമാഹിതാഃ ।

അകുർവംശ്ച തതോ രക്ഷാം
തയോർവിഗതകൽമഷാഃ ॥ **7.66.10** ॥ 2469

തഥാ താം ക്രിയമാണാം ച
വൃദ്ധാഭിർഗോത്രനാമ ച ।
സങ്കീർതനം ച രാമസ്യ
സീതായാഃ പ്രസവൗ ശുഭൗ ॥ **7.66.11** ॥ 2470

അർധരാത്രേ തു ശത്രുഘ്നഃ
ശുശ്രാവ സുമഹത് പ്രിയം ।
പർണശാലാം തതോ ഗത്വാ
മാതർദിഷ്ട്യേതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.66.12** ॥ 2471

തദാ തസ്യ പ്രഹൃഷ്ടസ്യ
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ।
വ്യതീതാ വാർഷികീ രാത്രിഃ
ശ്രാവണീ ലഘുവിക്രമാ ॥ **7.66.13** ॥ 2472

പ്രഭാതേ സുമഹാവീർയഃ
കൃത്വാ പൗർവാഹ്ണികീം ക്രിയാം ।
മുനിം പ്രാഞ്ജലിരാമന്തർയ
യയൗ പശ്ചാൻമുഖഃ പുനഃ ॥ **7.66.14** ॥ 2473

സ ഗത്വാ യമുനാതീരം
സപ്തരാത്രോഷിതഃ പഥി ।
ഋഷീണാം പുണ്യകീർതീനാ -
മാശ്രമേ വാസമഭ്യയാത് ॥ **7.66.15** ॥ 2474

സ തത്ര മുനിഭിഃ സാർധം
ഭാർഗവപ്രമുഖൈർനൃപഃ ।

കഥാഭിരഭിരൂപാഭി -
ർവാസം ചക്രേ മഹായശാഃ ॥ **7.66.16** ॥ 2475

സ കാഞ്ചനാദ്യൈർമുനിഭിഃ സമേതൈ
രഘുപ്രവീരോ രജനീം തദാനീം ।
കഥാപ്രകാരൈർബഹുഭിർമഹാത്മാ
വിരാമയാമാസ നരേന്ദ്രസൂനുഃ ॥ **7.66.17** ॥ 2476

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷട്ഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ച്യവനേന ശത്രുഘ്നം പ്രതി ലവണാസുരശൂലശക്തിം പരിചായയതാ പൂർവഘടിതസ്യ രാജ്ഞോ മാന്ധാതുർവധസ്യ ശ്രാവണം

അഥ രാത്ര്യാം പ്രവൃത്തായാം
ശത്രുഘ്നോ ഭൃഗുനന്ദനം।
പപ്രച്ഛ ച്യവനം വിപ്രം
ലവണസ്യ യഥാബലം ॥ **7.67.1** ॥ 2477

ശൂലസ്യ ച ബലം ബ്രഹ്മൻ
കേ ച പൂർവം വിനാശിതാഃ।
അനേന ശൂലമുഖ്യേന
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധമുപാഗതാഃ ॥ **7.67.2** ॥ 2478

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ।
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാ -
ശ്ച്യവനോ രഘുനന്ദനം ॥ **7.67.3** ॥ 2479

അസംഖ്യേയാനി കർമാണി
യാൻയസ്യ രഘുനന്ദന।

ഇക്ഷ്വാകുവംശപ്രഭവേ
യദ് വൃത്തം തച്ഛ്രുണുഷ്വ മേ ॥ **7.67.4** ॥ 2480

അയോധ്യായാം പുരാ രാജാ
യുവനാശ്വസുതോ ബലീ ।
മാന്ധാതാ ഇതി വിഖ്യാത -
സ്ത്രിഷു ലോകേഷു വീർയവാൻ ॥ **7.67.5** ॥ 2481

സ കൃത്വാ പൃഥിവീം കൃത്സ്നാം
ശാസനേ പൃഥിവീപതിഃ ।
സുരലോകമിതോ ജേതു -
മുദ്യോഗമകരോന്നൃപഃ ॥ **7.67.6** ॥ 2482

ഇന്ദ്രസ്യ ച ഭയം തീവ്രം
സുരാണാം ച മഹാത്മനാം ।
മാന്ധാതരി കൃതോദ്യോഗേ
ദേവലോകജിഗീഷയാ ॥ **7.67.7** ॥ 2483

അർധാസനേന ശക്രസ്യ
രാജ്യാർധേന ച പാർഥിവഃ ।
വന്ദ്യമാനഃ സുരഗണൈഃ
പ്രതിജ്ഞാമധ്യരോഹത ॥ **7.67.8** ॥ 2484

തസ്യ പാപമഭിപ്രായം
വിദിത്വാ പാകശാസനഃ ।
സാന്ത്വപൂർവമിദം വാക്യ -
മുവാച യുവനാശ്വജം ॥ **7.67.9** ॥ 2485

രാജാ ത്വം മാനുഷേ ലോകേ
ന താവത് പുരുഷർഷഭ ।

അകൃത്വാ പൃഥിവീം വശ്യാം
ദേവരാജ്യമിഹേച്ഛസി ॥ **7.67.10** ॥ 2486

യദി വീര സമഗ്രാ തേ
മേദിനീ നിഖിലാ വശേ।
ദേവരാജ്യം കുരുഷ്വേഹ
സഭൃത്യബലവാഹനഃ ॥ **7.67.11** ॥ 2487

ഇന്ദ്രമേവം ബ്രുവാണം തം
മാന്ധാതാ വാക്യമബ്രവീത്।
ക്വ മേ ശക്ര പ്രതിഹതം
ശാസനം പൃഥിവീതലേ ॥ **7.67.12** ॥ 2488

തമുവാച സഹസ്രാക്ഷോ
ലവണോ നാമ രാക്ഷസഃ।
മധുപുത്രോ മധുവനേ
ന ത്വേജ്ഞാം കുരുതേഽനഘ ॥ **7.67.13** ॥ 2489

തച്ഛ്രുത്വാ വിപ്രിയം ഘോരം
സഹസ്രാക്ഷേണ ഭാഷിതം।
വ്രീഡിതോഽവാങ്മുഖോ രാജാ
വ്യാഹർതും ന ശശാക ഹ ॥ **7.67.14** ॥ 2490

ആമന്തർയ തു സഹസ്രാക്ഷം
പ്രായാത് കിഞ്ചിദവാങ്മുഖഃ।
പുനരേവാഗമച്ഛ്രീമാ -
നിമം ലോകം നരേശ്വരഃ ॥ **7.67.15** ॥ 2491

സ കൃത്വാ ഹൃദയേഽമർഷം
സഭൃത്യബലവാഹനഃ।

ആജഗാമ മധോഃ പുത്രം
വശേ കർതുമരിന്ദമഃ ॥ **7.67.16** ॥ 2492

സ കാങ്ക്ഷമാണോ ലവണം
യുദ്ധായ പുരുഷർഷഭഃ ।
ദൂതം സമ്പ്രേഷയാമാസ
സകാശം ലവണസ്യ സഃ ॥ **7.67.17** ॥ 2493

സ ഗത്വാ വിപ്രിയാൺയാഹ
ബഹൂനി മധുനഃ സുതം ।
വദന്തമേവം തം ദൂതം
ഭക്ഷയാമാസ രാക്ഷസഃ ॥ **7.67.18** ॥ 2494

ചിരായമാണേ ദൂതേ തു
രാജാ ക്രോധസമൻവിതഃ ।
അർദയാമാസ തദ് രക്ഷഃ
ശരവൃഷ്ട്യാ സമന്തതഃ ॥ **7.67.19** ॥ 2495

തതഃ പ്രഹസ്യ തദ് രക്ഷഃ
ശൂലം ജഗ്രാഹ പാണിനാ ।
വധായ സാനുബന്ധസ്യ
മുമോചായുധമുത്തമം ॥ **7.67.20** ॥ 2496

തച്ഛൂലം ദീപ്യമാനം തു
സഭൃത്യബലവാഹനം ।
ഭസ്മീകൃത്വാ നൃപം ഭൂയോ
ലവണസ്യാഗമത് കരം ॥ **7.67.21** ॥ 2497

ഏവം സ രാജാ സുമഹാൻ
ഹതഃ സബലവാഹനഃ ।

ശൂലസ്യ തു ബലം സൗമ്യ
അപ്രമേയമനുത്തമം ॥ **7.67.22** ॥ 2498

ശ്വഃ പ്രഭാതേ തു ലവണം
വധിഷ്യസി ന സംശയഃ ।
അഗൃഹീതായുധം ക്ഷിപ്രം
ധ്രുവോ ഹി വിജയസ്തവ ॥ **7.67.23** ॥ 2499

ലോകാനാം സ്വസ്തി ചൈവം സ്യാത്
കൃതേ കർമണി ച ത്വയാ ।
ഏതത് തേ സർവമാഖ്യാതം
ലവണസ്യ ദുരാത്മനഃ ॥ **7.67.24** ॥ 2500

ശൂലസ്യ ച ബലം ഘോര -
മപ്രമേയം നരർഷഭ ।
വിനാശശ്ചൈവ മാന്ധാതു -
ർയത്നേനാഭൂച്ച പാർഥിവ ॥ **7.67.25** ॥ 2501

ത്വം ശ്വഃ പ്രഭാതേ ലവണം മഹാത്മൻ
വധിഷ്യസേ നാത്ര തു സംശയോ മേ ।
ശൂലം വിനാ നിർഗതമാമിഷാർഥേ
ധ്രുവോ ജയസ്തേ ഭവിതാ നരേന്ദ്ര ॥ **7.67.26** ॥ 2502

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ലവണാസുരസ്യാഹാരാർഥം നിർഗമനം ശത്രുഘ്നസ്യ മധുപുരീദ്വാരി സമവസ്ഥാനം നിവൃത്തേന ലവണേന സഹ തസ്യ സരോഷോ വാർതാലാപശ്ച

കഥാം കഥയതാം തേഷാം
ജയം ചാകാങ്ക്ഷതാം ശുഭം।
വ്യതീതാ രജനീ ശീഘ്രം
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.68.1** ॥ 2503

തതഃ പ്രഭാതേ വിമലേ
തസ്മിൻ കാലേ സ രാക്ഷസഃ।
നിർഗതസ്തു പുരാദ് വീരോ
ഭക്ഷ്യാഹാരപ്രചോദിതഃ ॥ **7.68.2** ॥ 2504

ഏതസ്മിന്നന്തരേ വീരഃ
ശത്രുഘ്നോ യമുനാം നദീം।
തീർത്വാ മധുപുരദ്വാരി
ധനുഷ്പാണിരതിഷ്ഠത ॥ **7.68.3** ॥ 2505

തതോഽർധദിവസേ പ്രാപ്തേ
ക്രൂരകർമാ സ രാക്ഷസഃ।

ആഗച്ഛദ് ബഹുസാഹസ്രം
പ്രാണിനാം ഭാരമുദ്വഹൻ ॥ **7.68.4** ॥ 2506

തതോ ദദർശ ശത്രുഘ്നം
സ്ഥിതം ദ്വാരി ധൃതായുധം।
തമുവാച തതോ രക്ഷഃ
കിമനേന കരിഷ്യസി ॥ **7.68.5** ॥ 2507

ഈദൃശാനാം സഹസ്രാണി
സായുധാനാം നരാധമ।
ഭക്ഷിതാനി മയാ രോഷാത്
കാലേനാനുഗതോ ഹ്യസി ॥ **7.68.6** ॥ 2508

ആഹാരശ്ചാപ്യസമ്പൂർണോ
മമായം പുരുഷാധമ।
സ്വയം പ്രവിഷ്ടോഽദ്യ മുഖം
കഥമാസാദ്യ ദുർമതേ ॥ **7.68.7** ॥ 2509

തസ്യൈവം ഭാഷമാണസ്യ
ഹസതശ്ച മുഹുർമുഹുഃ।
ശത്രുഘ്നോ വീർയസമ്പന്നോ
രോഷാദശ്രൂണ്യവാസൃജത് ॥ **7.68.8** ॥ 2510

തസ്യ രോഷാഭിഭൂതസ്യ
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ।
തേജോമയാ മരീച്യസ്തു
സർവഗാത്രൈർവിനിഷ്പതൻ ॥ **7.68.9** ॥ 2511

ഉവാച ച സുസങ്ക്രുദ്ധഃ
ശത്രുഘ്നഃ സ നിശാചരം।

യോദ്ധുമിച്ഛാമി ദുർബുദ്ധേ
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം ത്വയാ സഹ ॥ **7.68.10** ॥ 2512

പുത്രോ ദശരഥസ്യാഹം
ഭ്രാതാ രാമസ്യ ധീമതഃ।
ശത്രുഘ്നോ നാമ ശത്രുഘ്നോ
വധാകാങ്ക്ഷീ തവാഗതഃ ॥ **7.68.11** ॥ 2513

തസ്യ മേ യുദ്ധകാമസ്യ
ദ്വന്ദ്വയുദ്ധം പ്രദീയതാം।
ശത്രുസ്ത്വം സർവഭൂതാനാം
ന മേ ജീവൻ ഗമിഷ്യസി ॥ **7.68.12** ॥ 2514

തസ്മിംസ്തഥാ ബ്രുവാണേ തു
രാക്ഷസഃ പ്രഹസന്നിവ।
പ്രത്യുവാച നരശ്രേഷ്ഠം
ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോഽസി ദുർമതേ ॥ **7.68.13** ॥ 2515

മമ മാതൃഷ്വസുർഭ്രാതാ
രാവണോ നാമ രാക്ഷസഃ।
ഹതോ രാമേണ ദുർബുദ്ധേ
സ്ത്രീഹേതോഃ പുരുഷാധമ ॥ **7.68.14** ॥ 2516

തച്ച സർവം മയാ ക്ഷാന്തം
രാവണസ്യ കുലക്ഷയം।
അവജ്ഞാ പുരതഃ കൃത്വാ
മയാ യൂയം വിശേഷതഃ ॥ **7.68.15** ॥ 2517

നിഹതാശ്ച ഹി തേ സർവേ
പരിഭൂതാസ്തൃണം യഥാ।

ഭൂതാശ്ചൈവ ഭവിഷ്യാശ്ച
യൂയം ച പുരുഷാധമാഃ ॥ **7.68.16** ॥ 2518

തസ്യ തേ യുദ്ധകാമസ്യ
യുദ്ധം ദാസ്യാമി ദുർമതേ।
തിഷ്ഠ ത്വം ച മുഹൂർതം തു
യാവദായുധമാനയേ ॥ **7.68.17** ॥ 2519

ഈപ്സിതം യാദൃശം തുഭ്യം
സജ്ജയേ യാവദായുധം।
തമുവാചാശു ശത്രുഘ്നഃ
ക്വ മേ ജീവൻ ഗമിഷ്യസി ॥ **7.68.18** ॥ 2520

സ്വയമേവാഗതഃ ശത്രു -
ർന മോക്തവ്യഃ കൃതാത്മനാ।
യോ ഹി വിക്ലവയാ ബുദ്ധ്യാ
പ്രസരം ശത്രവേ ദിശേത്।
സ ഹതോ മന്ദബുദ്ധിഃ സ്യാദ്
യഥാ കാപുരുഷസ്തഥാ ॥ **7.68.19** ॥ 2521

തസ്മാത് സുദൃഷ്ടം കുരു ജീവലോകം
ശരൈഃ ശിതൈസ്ത്വാം വിവിധൈർനയാമി।
യമസ്യ ഗേഹാഭിമുഖം ഹി പാപം
രിപും ത്രിലോകസ്യ ച രാഘവസ്യ ॥ **7.68.20** ॥ 2522

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടഷഷ്ടിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശത്രുഘ്നലവണയോർയുദ്ധം ലവണസ്യ വധശ്ച

തച്ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ।
ക്രോധമാഹാരയത് തീവ്രം
തിഷ്ഠ തിഷ്ഠേതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.69.1** ॥ 2523

പാണീ പാണിം ച നിഷ്പിഷ്യ
ദന്താൻ കടകടായ്യ ച।
ലവണോ രഘുശാർദൂല -
മാഹ്വയാമാസ ചാസകൃത് ॥ **7.69.2** ॥ 2524

തം ബ്രുവാണം തഥാ വാക്യം
ലവണം ഘോരദർശനം।
ശത്രുഘ്നോ ദേവശത്രുഘ്ന
ഇദം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.69.3** ॥ 2525

ശത്രുഘ്നോ ന തദാ ജാതോ
യദാൻയേ നിർജിതാസ്ത്വയാ।
തദദ്യ ബാണാഭിഹതോ
വ്രജ ത്വം യമസാദനം ॥ **7.69.4** ॥ 2526

ഋഷയോഽപ്യദ്യ പാപാത്മൻ
മയാ ത്വാം നിഹതം രണേ।
പശ്യന്തു വിപ്രാ വിദ്വാംസ -
സ്ത്രിദശാ ഇവ രാവണം॥ **7.69.5**॥ 2527

ത്വയി മദ്ബാണനിർദഗ്ധേ
പതിതേഽദ്യ നിശാചര।
പുരേ ജനപദേ ചാപി
ക്ഷേമമേവ ഭവിഷ്യതി॥ **7.69.6**॥ 2528

അദ്യ മദ്ബാഹുനിഷ്ക്രാന്തഃ
ശരോ വജ്രനിഭാനനഃ।
പ്രവേക്ഷ്യതേ തേ ഹൃദയം
പദ്മമംശുരിവാർകജഃ॥ **7.69.7**॥ 2529

ഏവമുക്തോ മഹാവൃക്ഷം
ലവണഃ ക്രോധമൂർഛിതഃ।
ശത്രുഘ്നോരസി ചിക്ഷേപ
സ ച തം ശതധാച്ഛിനത്॥ **7.69.8**॥ 2530

തദ് ദൃഷ്ട്വാ വിഫലം കർമ
രാക്ഷസഃ പുനരേവ തു।
പാദപാൻ സുബഹൂൻ ഗൃഹ്യ
ശത്രുഘ്നായാസൃജദ് ബലീ॥ **7.69.9**॥ 2531

ശത്രുഘ്നശ്ചാപി തേജസ്വീ
വൃക്ഷാനാപതതോ ബഹൂൻ।
ത്രിഭിശ്ചതുർഭിരേകൈകം
ചിച്ഛേദ നതപർവഭിഃ॥ **7.69.10**॥ 2532

തതോ ബാണമയം വർഷം
വ്യസൃജദ് രാക്ഷസോപരി।
ശത്രുഘ്നോ വീർയസമ്പന്നോ
വിവ്യഥേ ന സ രാക്ഷസഃ॥ **7.69.11**॥ 2533

തതഃ പ്രഹസ്യ ലവണോ
വൃക്ഷമുദ്യമ്യ വീർയവാൻ।
ശിരസ്യഭ്യഹനച്ഛൂരം
സ്രസ്താംഗഃ സ മുമോഹ വൈ॥ **7.69.12**॥ 2534

തസ്മിൻ നിപതിതേ വീരേ
ഹാഹാകാരോ മഹാനഭൂത്।
ഋഷീണാം ദേവസംഘാനാം
ഗന്ധർവാപ്സരസാം തഥാ॥ **7.69.13**॥ 2535

തമവജ്ഞായ തു ഹതം
ശത്രുഘ്നം ഭുവി പാതിതം।
രക്ഷോ ലബ്ധാന്തരമപി
ന വിവേശ സ്വമാലയം॥ **7.69.14**॥ 2536

നാപി ശൂലം പ്രജഗ്രാഹ
തം ദൃഷ്ട്വാ ഭുവി പാതിതം।
തതോ ഹത ഇതി ജ്ഞാത്വാ
താൻ ഭക്ഷാൻ സമുദാവഹത്॥ **7.69.15**॥ 2537

മുഹൂർതാൽലബ്ധസംജ്ഞസ്തു
പുനസ്തസ്ഥൗ ധൃതായുധഃ।
ശത്രുഘ്നോ വൈ പുരദ്വാരി
ഋഷിഭിഃ സമ്പ്രപൂജിതഃ॥ **7.69.16**॥ 2538

തതോ ദിവ്യമമോഘം തം
ജഗ്രാഹ ശരമുത്തമം।
ജ്വലന്തം തേജസാ ഘോരം
പൂരയന്തം ദിശോ ദശ ॥ **7.69.17** ॥ 2539

വജ്രാനനം വജ്രവേഗം
മേരുമന്ദരസന്നിഭം।
നതം പർവസു സർവേഷു
സംയുഗേഷ്വപരാജിതം ॥ **7.69.18** ॥ 2540

അസൃക്ചന്ദനദിഗ്ധാംഗം
ചാരുപത്രം പതത്രിണം।
ദാനവേന്ദ്രാചലേന്ദ്രാണാ -
മസുരാണാം ച ദാരുണം ॥ **7.69.19** ॥ 2541

തം ദീപ്തമിവ കാലാഗ്നിം
യുഗാന്തേ സമുപസ്ഥിതേ।
ദൃഷ്ട്വാ സർവാണി ഭൂതാനി
പരിത്രാസമുപാഗമൻ ॥ **7.69.20** ॥ 2542

സദേവാസുരഗന്ധർവം
മുനിഭിഃ സാപ്സരോഗണം।
ജഗദ്ധി സർവമസ്വസ്ഥം
പിതാമഹമുപസ്ഥിതം ॥ **7.69.21** ॥ 2543

ഉവാച ദേവദേവേശം
വരദം പ്രപിതാമഹം।
ദേവാനാം ഭയസമ്മോഹോ
ലോകാനാം സങ്ക്ഷയം പ്രതി ॥ **7.69.22** ॥ 2544

കച്ചിൽലോകക്ഷയോ ദേവ
സമ്പ്രാപ്തോ വാ യുഗക്ഷയഃ।
നേദൃശം ദൃഷ്ടപൂർവം ച
ന ശ്രുതം പ്രപിതാമഹ ॥ **7.69.23** ॥ 2545

തേഷാം തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ।
ഭയകാരണമാചഷ്ട
ലോകാനാമഭയങ്കരഃ ॥ **7.69.24** ॥ 2546

ഉവാച മധുരാം വാണീം
ശൃണുധ്വം സർവദേവതാഃ।
വധായ ലവണസ്യാജൗ
ശരഃ ശത്രുഘ്നധാരിതഃ ॥ **7.69.25** ॥ 2547

തേജസാ തസ്യ സമ്മൂഢാഃ
സർവേ സ്മഃ സുരസത്തമാഃ।
ഏഷ പൂർവസ്യ ദേവസ്യ
ലോകകർതുഃ സനാതനഃ ॥ **7.69.26** ॥ 2548

ശരസ്തേജോമയോ വത്സാ
യേന വൈ ഭയമാഗതം।
ഏഷ വൈ കൈടഭസ്യാർഥേ
മധുനശ്ച മഹാശരഃ ॥ **7.69.27** ॥ 2549

സൃഷ്ടോ മഹാത്മനാ തേന
വധാർഥേ ദൈത്യയോസ്തയോഃ।
ഏക ഏവ പ്രജാനാതി
വിഷ്ണുസ്തേജോമയം ശരം ॥ **7.69.28** ॥ 2550

ഏഷാ ഏവ തനുഃ പൂർവാ
വിഷ്ണോസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ।
ഇതോ ഗച്ഛത പശ്യധ്വം
വധ്യമാനം മഹാത്മനാ ॥ **7.69.29** ॥ 2551

രാമാനുജേന വീരേണ
ലവണം രാക്ഷസോത്തമം।
തസ്യ തേ ദേവദേവസ്യ
നിശമ്യ വചനം സുരാഃ ॥ **7.69.30** ॥ 2552

ആജഗ്മുർയത്ര യുധ്യേതേ
ശത്രുഘ്നലവണാവുഭൗ।
തം ശരം ദിവ്യസങ്കാശം
ശത്രുഘ്നകരധാരിതം ॥ **7.69.31** ॥ 2553

ദദൃശുഃ സർവഭൂതാനി
യുഗാന്താഗ്നിമിവോത്ഥിതം।
ആകാശമാവൃതം ദൃഷ്ട്വാ
ദേവൈർഹി രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.69.32** ॥ 2554

സിംഹനാദം ഭൃശം കൃത്വാ
ദദർശ ലവണം പുനഃ।
ആഹൂതശ്ച പുനസ്തേന
ശത്രുഘ്നേന മഹാത്മനാ ॥ **7.69.33** ॥ 2555

ലവണഃ ക്രോധസംയുക്തോ
യുദ്ധായ സമുപസ്ഥിതഃ।
ആകർണാത് സ വികൃഷ്യാഥ
തദ് ധനുർധൻവിനാം വരഃ ॥ **7.69.34** ॥ 2556

സ മുമോച മഹാബാണം
ലവണസ്യ മഹോരസി।
ഉരസ്തസ്യ വിദാർയാശു
പ്രവിവേശ രസാതലം ॥ **7.69.35** ॥ 2557

ഗത്വാ രസാതലം ദിവ്യഃ
ശരോ വിബുധപൂജിതഃ।
പുനരേവാഗമത് തൂർണ -
മിക്ഷ്വാകുകുലനന്ദനം ॥ **7.69.36** ॥ 2558

ശത്രുഘ്നശരനിർഭിന്നോ
ലവണഃ സ നിശാചരഃ।
പപാത സഹസാ ഭൂമൗ
വജ്രാഹത ഇവാചലഃ ॥ **7.69.37** ॥ 2559

തച്ച ശൂലം മഹദ് ദിവ്യം
ഹതേ ലവണരാക്ഷസേ।
പശ്യതാം സർവദേവാനാം
രുദ്രസ്യ വശമൻവഗാത് ॥ **7.69.38** ॥ 2560

ഏകേഷുപാതേന ഭയം നിപാത്യ
ലോകത്രയസ്യാസ്യ രഘുപ്രവീരഃ।
വിനിർബഭാവുത്തമചാപബാണ -
സ്തമഃ പ്രണുദ്യേവ സഹസ്രരശ്മിഃ ॥ **7.69.39** ॥ 2561

തതോ ഹി ദേവാ ഋഷിപന്നഗാശ്ച
പ്രപൂജിരേ ഹ്യപ്സരസശ്ച സർവാഃ।
ദിഷ്ട്യാ ജയോ ദാശരഥേരവാപ്ത -
സ്ത്യക്ത്വാ ഭയം സർപ ഇവ പ്രശാന്തഃ ॥ **7.69.40** ॥ 2562

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ദേവേഭ്യോ ലബ്ധവരസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യ മധുപുരീം നിവേശ്യ തതഃ ശ്രീരാമപാർശ്വേ ഗന്തും വിചാരഃ

ഹതേ തു ലവണേ ദേവാഃ
സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ ।
ഊചുഃ സുമധുരാം വാണീം
ശത്രുഘ്നം ശത്രുതാപനം ॥ **7.70.1** ॥ 2563

ദിഷ്ട്യാ തേ വിജയോ വത്സ
ദിഷ്ട്യാ ലവണരാക്ഷസഃ ।
ഹതഃ പുരുഷശാർദൂല
വരം വരയ സുവ്രത ॥ **7.70.2** ॥ 2564

വരദാസ്തു മഹാബാഹോ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ।
വിജയാകാങ്ക്ഷിണസ്തുഭ്യ -
മമോഘം ദർശനം ഹി നഃ ॥ **7.70.3** ॥ 2565

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ശൂരോ മൂർധ്നി കൃതാഞ്ജലിഃ ।

പ്രത്യുവാച മഹാബാഹുഃ
ശത്രുഘ്നഃ പ്രയതാത്മവാൻ ॥ **7.70.4** ॥ 2566

ഇയം മധുപുരീ രമ്യാ
മധുരാ ദേവനിർമിതാ ।
നിവേശം പ്രാപ്നുയാച്ഛീഘ്ര -
മേഷ മേഽസ്തു വരഃ പരഃ ॥ **7.70.5** ॥ 2567

തം ദേവാഃ പ്രീതമനസോ
ബാഢമിത്യേവ രാഘവം ।
ഭവിഷ്യതി പുരീ രമ്യാ
ശൂരസേനാ ന സംശയഃ ॥ **7.70.6** ॥ 2568

തേ തഥോക്ത്വാ മഹാത്മാനോ
ദിവമാരുരുഹുസ്തദാ ।
ശത്രുഘ്നോഽപി മഹാതേജാ -
സ്താം സേനാം സമുപാനയത് ॥ **7.70.7** ॥ 2569

സാ സേനാ ശീഘ്രമാഗച്ഛ -
ച്ഛ്രുത്വാ ശത്രുഘ്നശാസനം ।
നിവേശനം ച ശത്രുഘ്നഃ
ശ്രാവണേന സമാരഭത് ॥ **7.70.8** ॥ 2570

സ പുരാ ദിവ്യസങ്കാശോ
വർഷേ ദ്വാദശമേ ശുഭേ ।
നിവിഷ്ടഃ ശൂരസേനാനാം
വിഷയശ്ചാകുതോഭയഃ ॥ **7.70.9** ॥ 2571

ക്ഷേത്രാണി സസ്യയുക്താനി
കാലേ വർഷതി വാസവഃ ।

അരോഗവീരപുരുഷാ
ശത്രുഘ്നഭുജപാലിതാ ॥ **7.70.10** ॥ 2572

അർധചന്ദ്രപ്രതീകാശാ
യമുനാതീരശോഭിതാ ।
ശോഭിതാ ഗൃഹമുഖ്യൈശ്ച
ചത്വരാപണവീഥികൈഃ ।
ചാതുർവർണ്യസമായുക്താ
നാനാവാണിജ്യശോഭിതാ ॥ **7.70.11** ॥ 2573

യച്ച തേന പുരാ ശുഭ്രം
ലവണേന കൃതം മഹത് ।
തച്ചോഭയതി ശത്രുഘ്നോ
നാനാവർണോപശോഭിതാം ॥ **7.70.12** ॥ 2574

ആരാമൈശ്ച വിഹാരൈശ്ച
ശോഭമാനാം സമന്തതഃ ।
ശോഭിതാം ശോഭനീയൈശ്ച
തഥാന്യൈർദൈവമാനുഷൈഃ ॥ **7.70.13** ॥ 2575

താം പുരീം ദിവ്യസങ്കാശാം
നാനാപണ്യോപശോഭിതാം ।
നാനാദേശഗതൈശ്ചാപി
വണിഗ്ഭിരുപശോഭിതാം ॥ **7.70.14** ॥ 2576

താം സമൃദ്ധാം സമൃദ്ധാർഥഃ
ശത്രുഘ്നോ ഭരതാനുജഃ ।
നിരീക്ഷ്യ പരമപ്രീതഃ
പരം ഹർഷമുപാഗമത് ॥ **7.70.15** ॥ 2577

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ
നിവേശ്യ മധുരാം പുരീം।
രാമപാദൗ നിരീക്ഷേഽഹം
വർഷേ ദ്വാദശ ആഗതേ ॥ **7.70.16** ॥ 2578

തതഃ സ താമമരപുരോപമാം പുരീം
നിവേശ്യ വൈ വിവിധജനാഭിസംവൃതാം।
നരാധിപോ രഘുപതിപാദദർശനേ
ദധേ മതിം രഘുകുലവംശവർധനഃ ॥ **7.70.17** ॥ 2579

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

അൽപൈഃ സൈനികൈഃ സഹ ശത്രുഘ്നസ്യായോധ്യാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം മാർഗേ വാൽമീക്യാശ്രമേ ശ്രീരാമചരിതസ്യ ഗാനം ശ്രുത്വാ തേഷാം വിസ്മയഃ

തതോ ദ്വാദശമേ വർഷേ
ശത്രുഘ്നോ രാമപാലിതാം ।
അയോധ്യാം ചകമേ ഗന്തു -
മൽപഭൃത്യബലാനുഗഃ ॥ **7.71.1** ॥ 2580

തതോ മന്ത്രിപുരോഗാംശ്ച
ബലമുഖ്യാൻ നിവർത്യ ച ।
ജഗാമ ഹയമുഖ്യേന
രഥാനാം ച ശതേന സഃ ॥ **7.71.2** ॥ 2581

സ ഗത്വാ ഗണിതാൻ വാസാൻ
സപ്താഷ്ടൗ രഘുനന്ദനഃ ।
വാൽമീക്യാശ്രമമാഗത്യ
വാസം ചക്രേ മഹായശാഃ ॥ **7.71.3** ॥ 2582

സോഽഭിവാദ്യ തതഃ പാദൗ
വാൽമീകേഃ പുരുഷർഷഭഃ ।

പാദ്യമർഘ്യം തഥാതിഥ്യം
ജഗ്രാഹ മുനിഹസ്തതഃ ॥ **7.71.4** ॥ 2583

ബഹുരൂപാഃ സുമധുരാഃ
കഥാസ്തത്ര സഹസ്രശഃ।
കഥയാമാസ സ മുനിഃ
ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ ॥ **7.71.5** ॥ 2584

ഉവാച ച മുനിർവാക്യം
ലവണസ്യ വധാശ്രിതം।
സുദുഷ്കരം കൃതം കർമ
ലവണം നിഘ്നതാ ത്വയാ ॥ **7.71.6** ॥ 2585

ബഹവഃ പാർഥിവാഃ സൗമ്യ
ഹതാഃ സബലവാഹനാഃ।
ലവണേന മഹാബാഹോ
യുധ്യമാനാ മഹാബലാഃ ॥ **7.71.7** ॥ 2586

സ ത്വയാ നിഹതഃ പാപോ
ലീലയാ പുരുഷർഷഭ।
ജഗതശ്ച ഭയം തത്ര
പ്രശാന്തം തവ തേജസാ ॥ **7.71.8** ॥ 2587

രാവണസ്യ വധോ ഘോരോ
യത്നേന മഹതാ കൃതഃ।
ഇദം ച സുമഹത്കർമ
ത്വയാ കൃതമയത്നതഃ ॥ **7.71.9** ॥ 2588

പ്രീതിശ്ചാസ്മിൻ പരാ ജാതാ
ദേവാനാം ലവണേ ഹതേ।

ഭൂതാനാം ചൈവ സർവേഷാം
ജഗതശ്ച പ്രിയം കൃതം ॥ **7.71.10** ॥ 2589

തച്ച യുദ്ധം മയാ ദൃഷ്ടം
യഥാവത് പുരുഷർഷഭ ।
സഭായാം വാസവസ്യാഥ
ഉപവിഷ്ടേന രാഘവ ॥ **7.71.11** ॥ 2590

മമാപി പരമാ പ്രീതി -
ർഹൃദി ശത്രുഘ്ന വർതതേ ।
ഉപാഘ്രാസ്യാമി തേ മൂർധ്നി
സ്നേഹസ്യൈഷാ പരാ ഗതിഃ ॥ **7.71.12** ॥ 2591

ഇത്യുക്ത്വാ മൂർധ്നി ശത്രുഘ്ന -
മുപാഘ്രായ മഹാമതിഃ ।
ആതിഥ്യമകരോത് തസ്യ
യേ ച തസ്യ പദാനുഗാഃ ॥ **7.71.13** ॥ 2592

സ ഭുക്തവാൻ നരശ്രേഷ്ഠോ
ഗീതമാധുർയമുത്തമം ।
ശുശ്രാവ രാമചരിതം
തസ്മിൻ കാലേ യഥാക്രമം ॥ **7.71.14** ॥ 2593

തന്ത്രീലയസമായുക്തം
ത്രിസ്ഥാനകരണാൻവിതം ।
സംസ്കൃതം ലക്ഷണോപേതം
സമതാലസമൻവിതം ॥ **7.71.15** ॥ 2594

ശുശ്രാവ രാമചരിതം
തസ്മിൻ കാലേ പുരാ കൃതം ।

താൻയക്ഷരാണി സത്യാനി
യഥാവൃത്താനി പൂർവശഃ ॥ **7.71.16** ॥ 2595

ശ്രുത്വാ പുരുഷശാർദൂലോ
വിസംജ്ഞോ ബാഷ്പലോചനഃ।
സ മുഹൂർതമിവാസംജ്ഞോ
വിനിഃശ്വസ്യ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **7.71.17** ॥ 2596

തസ്മിൻ ഗീതേ യഥാവൃത്തം
വർതമാനമിവാശൃണോത്।
പദാനുഗാശ്ച യേ രാജ്ഞ -
സ്താം ശ്രുത്വാ ഗീതിസമ്പദം ॥ **7.71.18** ॥ 2597

അവാങ്മുഖാശ്ച ദീനാശ്ച
ഹ്യാശ്ചർയമിതി ചാബ്രുവൻ।
പരസ്പരം ച യേ തത്ര
സൈനികാഃ സംബഭാഷിരേ ॥ **7.71.19** ॥ 2598

കിമിദം ക്വ ച വർതാമഃ
കിമേതത് സ്വപ്നദർശനം।
അർഥോ യോ നഃ പുരാ ദൃഷ്ട -
സ്തമാശ്രമപദേ പുനഃ ॥ **7.71.20** ॥ 2599

ശൃണുമഃ കിമിദം സ്വപ്നേ
ഗീതബന്ധനമുത്തമം।
വിസ്മയം തേ പരം ഗത്വാ
ശത്രുഘ്നമിദമബ്രുവൻ ॥ **7.71.21** ॥ 2600

സാധു പൃച്ഛ നരശ്രേഷ്ഠ
വാൽമീകിം മുനിപുംഗവം।

ശത്രുഘ്നസ്ത്വബ്രവീത് സർവാൻ
കൗതൂഹലസമൻവിതാൻ ॥ **7.71.22** ॥ 2601

സൈനികാനക്ഷമോഽസ്മാകം
പരിപ്രഷ്ടുമിഹേദൃശഃ ।
ആശ്ചർയാണി ബഹൂനീഹ
ഭവന്ത്യസ്യാശ്രമേ മുനേഃ ॥ **7.71.23** ॥ 2602

ന തു കൗതൂഹലാദ് യുക്ത -
മൻവേഷ്ടും തം മഹാമുനിം ।
ഏവം തദ് വാക്യമുക്ത്വാ തു
സൈനികാൻ രഘുനന്ദനഃ ।
അഭിവാദ്യ മഹർഷിം തം
സ്വം നിവേശം യയൗ തദാ ॥ **7.71.24** ॥ 2603

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

വാൽമീകിതോ ലബ്ധാനുജ്ഞസ്യ ശത്രുഘ്നസ്യായോധ്യാം
ഗത്വാ ശ്രീരാമാദിഭിഃ സഹ സമാഗമഃ സപ്ത ദിനാനി
തത്രോഷിത്വാ തതഃ പുനർമധുരാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം ച

തം ശയാനം നരവ്യാഘ്രം
നിദ്രാ നാഭ്യാഗമത് തദാ ।
ചിന്തയാനമനേകാർഥം
രാമഗീതമനുത്തമം ॥ **7.72.1** ॥ 2604

തസ്യ ശബ്ദം സുമധുരം
തന്ത്രീലയസമൻവിതം ।
ശ്രുത്വാ രാത്രിർജഗാമാശു
ശത്രുഘ്നസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.72.2** ॥ 2605

തസ്യാം രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം
കൃത്വാ പൗർവാഹ്ണികക്രമം ।
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
ശത്രുഘ്നോ മുനിപുംഗവം ॥ **7.72.3** ॥ 2606

ഭഗവൻ ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമി
രാഘവം രഘുനന്ദനം ।

ത്വയാനുജ്ഞാതുമിച്ഛാമി
സഹൈഭിഃ സംശിതവ്രതൈഃ ॥ **7.72.4** ॥ 2607

ഇത്യേവംവാദിനം തം തു
ശത്രുഘ്നം ശത്രുസൂദനം ।
വാൽമീകിഃ സമ്പരിഷ്വജ്യ
വിസസർജ സ രാഘവം ॥ **7.72.5** ॥ 2608

സോഽഭിവാദ്യ മുനിശ്രേഷ്ഠം
രഥമാരുഹ്യ സുപ്രഭം ।
അയോധ്യാമഗമത് തൂർണം
രാഘവോത്സുകദർശനഃ ॥ **7.72.6** ॥ 2609

സ പ്രവിഷ്ടഃ പുരീം രമ്യാം
ശ്രീമാനിക്ഷ്വാകുനന്ദനഃ ।
പ്രവിവേശ മഹാബാഹു -
ർയത്ര രാമോ മഹാദ്യുതിഃ ॥ **7.72.7** ॥ 2610

സ രാമം മന്ത്രിമധ്യസ്ഥം
പൂർണചന്ദ്രനിഭാനനം ।
പശ്യന്നമരമധ്യസ്ഥം
സഹസ്രനയനം യഥാ ॥ **7.72.8** ॥ 2611

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ।
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
രാമം സത്യപരാക്രമം ॥ **7.72.9** ॥ 2612

യദാജ്ഞപ്തം മഹാരാജ
സർവം തത് കൃതവാനഹം ।

ഹതഃ സ ലവണഃ പാപഃ
പുരീ ചാസ്യ നിവേശിതാ ॥ **7.72.10** ॥ 2613

ദ്വാദശൈതാനി വർഷാണി
ത്വാം വിനാ രഘുനന്ദന ।
നോത്സഹേയമഹം വസ്തും
ത്വയാ വിരഹിതോ നൃപ ॥ **7.72.11** ॥ 2614

സ മേ പ്രസാദം കാകുത്സ്ഥ
കുരുഷ്വാമിതവിക്രമ ।
മാതൃഹീനോ യഥാ വത്സോ
ന ചിരം പ്രവസാമ്യഹം ॥ **7.72.12** ॥ 2615

ഏവം ബ്രുവാണം ശത്രുഘ്നം
പരിഷ്വജ്യേദമബ്രവീത് ।
മാ വിഷാദം കൃഥാഃ ശൂര
നൈതത് ക്ഷത്രിയചേഷ്ടിതം ॥ **7.72.13** ॥ 2616

നാവസീദന്തി രാജാനോ
വിപ്രവാസേഷു രാഘവ ।
പ്രജാ ച പരിപാൽയാ ഹി
ക്ഷാത്രധർമേണ രാഘവ ॥ **7.72.14** ॥ 2617

കാലേ കാലേ തു മാം വീര
അയോധ്യാമവലോകിതും ।
ആഗച്ഛ ത്വം നരശ്രേഷ്ഠ
ഗന്താസി ച പുരം തവ ॥ **7.72.15** ॥ 2618

മമാപി ത്വം സുദയിതഃ
പ്രാണൈരപി ന സംശയഃ ।

അവശ്യം കരണീയം ച
രാജ്യസ്യ പരിപാലനം ॥ **7.72.16** ॥ 2619

തസ്മാത് ത്വം വസ കാകുത്സ്ഥ
സപ്തരാത്രം മയാ സഹ ।
ഊർധ്വം ഗന്താസി മധുരാം
സഭൃത്യബലവാഹനഃ ॥ **7.72.17** ॥ 2620

രാമസ്യൈതദ് വചഃ ശ്രുത്വാ
ധർമയുക്തം മനോഽനുഗം ।
ശത്രുഘ്നോ ദീനയാ വാചാ
ബാഢമിത്യേവ ചാബ്രവീത് ॥ **7.72.18** ॥ 2621

സപ്തരാത്രം ച കാകുത്സ്ഥോ
രാഘവസ്യ യഥാജ്ഞയാ ।
ഉഷ്യ തത്ര മഹേഷ്വാസോ
ഗമനായോപചക്രമേ ॥ **7.72.19** ॥ 2622

ആമന്തര്യ തു മഹാത്മാനം
രാമം സത്യപരാക്രമം ।
ഭരതം ലക്ഷ്മണം ചൈവ
മഹാരഥമുപാരുഹത് ॥ **7.72.20** ॥ 2623

ദൂരം പദ്ഭ്യാമനുഗതോ
ലക്ഷ്മണേന മഹാത്മനാ ।
ഭരതേന ച ശത്രുഘ്നോ
ജഗാമാശു പുരീം തദാ ॥ **7.72.21** ॥ 2624

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

സ്വീയം മൃതം ബാലകമുപാദായ രാജദ്വാരി സമാഗത്യ കസ്യചിദ് ബ്രാഹ്മണസ്യ വിലാപഃ

പ്രസ്ഥാപ്യ തു സ ശത്രുഘ്നം
ഭ്രാതൃഭ്യാം സഹ രാഘവഃ ।
പ്രമുമോദ സുഖീ രാജ്യം
ധർമേണ പരിപാലയൻ ॥ **7.73.1** ॥ 2625

തതഃ കതിപയാഹഃസു
വൃദ്ധോ ജാനപദോ ദ്വിജഃ ।
മൃതം ബാലമുപാദായ
രാജദ്വാരമുപാഗമത് ॥ **7.73.2** ॥ 2626

രുദൻ ബഹുവിധാ വാചഃ
സ്നേഹദുഃഖസമൻവിതഃ ।
അസകൃത് പുത്രപുത്രേതി
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.73.3** ॥ 2627

കിം നു മേ ദുഷ്കൃതം കർമ
പുരാ ദേഹാന്തരേ കൃതം ।

യദഹം പുത്രമേകം തു
പശ്യാമി നിധനം ഗതം ॥ **7.73.4** ॥ 2628

അപ്രാപ്തയൗവനം ബാലം
പഞ്ചവർഷസഹസ്രകം ।
അകാലേ കാലമാപന്നം
മമ ദുഃഖായ പുത്രക ॥ **7.73.5** ॥ 2629

അൽപൈരഹോഭിർനിധനം
ഗമിഷ്യാമി ന സംശയഃ ।
അഹം ച ജനനീ ചൈവ
തവ ശോകേന പുത്രക ॥ **7.73.6** ॥ 2630

ന സ്മരാമ്യനൃതം ഹ്യുക്തം
ന ച ഹിംസാം സ്മരാമ്യഹം ।
സർവേഷാം പ്രാണിനാം പാപം
ന സ്മരാമി കദാചന ॥ **7.73.7** ॥ 2631

കേനാദ്യ ദുഷ്കൃതേനായം
ബാല ഏവ മമാത്മജഃ ।
അകൃത്വാ പിതൃകാർയാണി
ഗതോ വൈവസ്വതക്ഷയം ॥ **7.73.8** ॥ 2632

നേദൃശം ദൃഷ്ടപൂർവം മേ
ശ്രുതം വാ ഘോരദർശനം ।
മൃത്യുരപ്രാപ്തകാലാനാം
രാമസ്യ വിഷയേ ഹ്യയം ॥ **7.73.9** ॥ 2633

രാമസ്യ ദുഷ്കൃതം കിഞ്ചി -
ൻമഹദസ്തി ന സംശയഃ ।

യഥാ ഹി വിഷയസ്ഥാനാം
ബാലാനാം മൃത്യുരാഗതഃ ॥ **7.73.10** ॥ 2634

നഹ്യന്യവിഷയസ്ഥാനാം
ബാലാനാം മൃത്യുതോ ഭയം।
സ രാജഞ്ജീവയസ്വൈനം
ബാലം മൃത്യുവശം ഗതം ॥ **7.73.11** ॥ 2635

രാജദ്വാരി മരിഷ്യാമി
പത്ന്യാ സാർധമനാഥവത്।
ബ്രഹ്മഹത്യാം തതോ രാമ
സമുപേത്യ സുഖീ ഭവ ॥ **7.73.12** ॥ 2636

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതോ രാജൻ
ദീർഘമായുരവാപ്സ്യസി।
ഉഷിതാഃ സ്മ സുഖം രാജ്യേ
തവാസ്മിൻ സുമഹാബല ॥ **7.73.13** ॥ 2637

ഇദം തു പതിതം തസ്മാത്
തവ രാമ വശേ സ്ഥിതാൻ।
കാലസ്യ വശമാപന്നാഃ
സ്വൽപം ഹി നഹി നഃ സുഖം ॥ **7.73.14** ॥ 2638

സമ്പ്രത്യനാഥോ വിഷയ
ഇക്ഷ്വാകൂണാം മഹാത്മനാം।
രാമം നാഥമിഹാസാദ്യ
ബാലാന്തകരണം ധ്രുവം ॥ **7.73.15** ॥ 2639

രാജദോഷൈർവിപദ്യന്തേ
പ്രജാ ഹ്യവിധിപാലിതാഃ।

അസദ്ധ്യത്തേ ഹി നൃപതാ -
വകാലേ മ്രിയതേ ജനഃ ॥ **7.73.16** ॥ 2640

യദ് വാ പുരേഷ്വയുക്തതാനി
ജനാ ജനപദേഷു ച ।
കുർവതേ ന ച രക്ഷാസ്തി
തദാ കാലകൃതം ഭയം ॥ **7.73.17** ॥ 2641

സുവ്യക്തം രാജദോഷോ ഹി
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ।
പുരേ ജനപദേ ചാപി
തഥാ ബാലവധോ ഹ്യയം ॥ **7.73.18** ॥ 2642

ഏവം ബഹുവിധൈർവാക്യൈ -
രുപരുധ്യ മുഹുർമുഹുഃ ।
രാജാനം ദുഃഖസന്തപ്തഃ
സുതം തമുപഗൂഹതി ॥ **7.73.19** ॥ 2643

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

നാരദേന ശ്രീരാമം പ്രതി തപസ്വിനഃ ശൂദ്രസ്യാധർമാചരണമേവ വിപ്രബാലകമരണേ കാരണമിതി കഥനം

തഥാ തു കരുണം തസ്യ
ദ്വിജസ്യ പരിദേവനം।
ശുശ്രാവ രാഘവഃ സർവം
ദുഃഖശോകസമൻവിതം ॥ **7.74.1** ॥ 2644

സ ദുഃഖേന ച സന്തപ്തോ
മന്ത്രിണസ്താനുപാഹ്വയത്।
വസിഷ്ഠം വാമദേവം ച
ഭ്രാത്രൂംശ്ച സഹ നൈഗമാൻ ॥ **7.74.2** ॥ 2645

തതോ ദ്വിജാ വസിഷ്ഠേന
സാർധമഷ്ടൗ പ്രവേശിതാഃ।
രാജാനം ദേവസങ്കാശം
വർധസ്വേതി തതോഽബ്രുവൻ ॥ **7.74.3** ॥ 2646

മാർകണ്ഡേയോഽഥ മൗദ്ഗല്യോ
വാമദേവശ്ച കാശ്യപഃ।

കാത്യായനോഽഥ ജാബാലി -
ർഗൗതമോ നാരദസ്തഥാ ॥ **7.74.4** ॥ 2647

ഏതേ ദ്വിജർഷഭാഃ സർവേ
ആസനേഷ്വൂപവേശിതാഃ।
മഹർഷീൻ സമനുപ്രാപ്താ -
നഭിവാദ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ ॥ **7.74.5** ॥ 2648

മന്ത്രിണോ നൈഗമാശ്ചൈവ
യഥാർഹമനുകൂലതഃ।
തേഷാം സമുപവിഷ്ടാനാം
സർവേഷാം ദീപ്തതേജസാം ॥ **7.74.6** ॥ 2649

രാഘവഃ സർവമാചഷ്ടേ
ദ്വിജോഽയമുപരോധതേ।
തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാജ്ഞോ ദീനസ്യ നാരദഃ ॥ **7.74.7** ॥ 2650

പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യ -
മൃഷീണാം സന്നിധൗ സ്വയം।
ശൃണു രാജൻ യഥാകാലേ
പ്രാപ്തോ ബാലസ്യ സങ്ക്ഷയഃ ॥ **7.74.8** ॥ 2651

ശ്രുത്വാ കർതവ്യതാം രാജൻ
കുരുഷ്വ രഘുനന്ദന।
പുരാ കൃതയുഗേ രാജൻ
ബ്രാഹ്മണാ വൈ തപസ്വിനഃ ॥ **7.74.9** ॥ 2652

അബ്രാഹ്മണസ്തദാ രാജൻ
ന തപസ്വീ കഥഞ്ചന।

തസ്മിൻ യുഗേ പ്രജ്വലിതേ
ബ്രഹ്മഭൂതേ ത്വനാവൃതേ ॥ **7.74.10** ॥ 2653

അമൃത്യവസ്തദാ സർവേ
ജജ്ഞിരേ ദീർഘദർശിനഃ ।
തതസ്ത്രേതായുഗം നാമ
മാനവാനാം വപുഷ്മതാം ॥ **7.74.11** ॥ 2654

ക്ഷത്രിയാ യത്ര ജായന്തേ
പൂർവേണ തപസാന്വിതാഃ ।
വീർയേണ തപസാ ചൈവ
തേഽധികാഃ പൂർവജൻമനി ॥ **7.74.12** ॥ 2655

മാനവാ യേ മഹാത്മാന -
സ്തത്ര ത്രേതായുഗേ യുഗേ ।
ബ്രഹ്മ ക്ഷത്രം ച തത് സർവം
യത് പൂർവമവരം ച യത് ॥ **7.74.13** ॥ 2656

യുഗയോരുഭയോരാസീത്
സമവീർയസമൻവിതം ।
അപശ്യന്തസ്തു തേ സർവേ
വിശേഷമധികം തതഃ ॥ **7.74.14** ॥ 2657

സ്ഥാപനം ചക്രിരേ തത്ര
ചാതുർവർണ്യസ്യ സമ്മതം ।
തസ്മിൻ യുഗേ പ്രജ്വലിതേ
ധർമഭൂതേ ഹ്യനാവൃതേ ॥ **7.74.15** ॥ 2658

അധർമഃ പാദമേകം തു
പാതയത് പൃഥിവീതലേ ।

അധർമേണ ഹി സംയുക്ത -
സ്തേജോ മന്ദം ഭവിഷ്യതി ॥ **7.74.16** ॥ 2659

ആമിഷം യച്ച പൂർവേഷാം
രാജസം ച മലം ഭൃശം।
അനൃതം നാമ തദ് ഭൂതം
പാദേന പൃഥിവീതലേ ॥ **7.74.17** ॥ 2660

അനൃതം പാതയിത്വാ തു
പാദമേകമധർമതഃ।
തതഃ പ്രാദുഷ്കൃതം പൂർവ -
മായുഷഃ പരിനിഷ്ഠിതം ॥ **7.74.18** ॥ 2661

പാതിതേ ത്വനൃതേ തസ്മി -
ന്നധർമേണ മഹീതലേ।
ശുഭാൻയേവാചരൻ ലോകഃ
സത്യധർമപരായണഃ ॥ **7.74.19** ॥ 2662

ത്രേതായുഗേ ച വർതന്തേ
ബ്രാഹ്മണാഃ ക്ഷത്രിയാശ്ച യേ।
തപോഽതപ്യന്ത തേ സർവേ
ശുശ്രൂഷാമപരേ ജനാഃ ॥ **7.74.20** ॥ 2663

സ്വധർമഃ പരമസ്തേഷാം
വൈശ്യശൂദ്രം തദാഗമത്।
പൂജാം ച സർവവർണാനാം
ശൂദ്രാശ്ചക്രുർവിശേഷതഃ ॥ **7.74.21** ॥ 2664

ഏതസ്മിന്നന്തരേ തേഷാ -
മധർമേ ചാനൃതേ ച ഹ।

തതഃ പൂർവേ പുനർവാസ -
മഗമന്നൃപസത്തമ ॥ **7.74.22** ॥ 2665

തതഃ പാദമധർമസ്യ
ദ്വിതീയമവതാരയത് ।
തതോ ദ്വാപരസംഖ്യാ സാ
യുഗസ്യ സമജായത ॥ **7.74.23** ॥ 2666

തസ്മിൻ ദ്വാപരസംഖ്യേ തു
വർതമാനേ യുഗക്ഷയേ ।
അധർമശ്ചാനൃതം ചൈവ
വവൃധേ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.74.24** ॥ 2667

അസ്മിൻ ദ്വാപരസംഖ്യാനേ
തപോ വൈശ്യാൻ സമാവിശത് ।
ത്രിഭ്യോ യുഗേഭ്യസ്ത്രീൻ വർണാൻ
ക്രമാദ് വൈ തപ ആവിശത് ॥ **7.74.25** ॥ 2668

ത്രിഭ്യോ യുഗേഭ്യസ്ത്രീൻ വർണാൻ
ധർമശ്ച പരിനിഷ്ഠിതഃ ।
ന ശൂദ്രോ ലഭതേ ധർമം
യുഗതസ്തു നരർഷഭ ॥ **7.74.26** ॥ 2669

ഹീനവർണോ നൃപശ്രേഷ്ഠ
തപ്യതേ സുമഹത്തപഃ ।
ഭവിഷ്യച്ഛൂദ്രയോൻയാം ഹി
തപശ്ചർയാ കലൗ യുഗേ ॥ **7.74.27** ॥ 2670

അധർമഃ പരമോ രാജൻ
ദ്വാപരേ ശൂദ്രജൻമനഃ ।

സ വൈ വിഷയപർയന്തേ
തവ രാജൻ മഹാതപാഃ ॥ **7.74.28** ॥ 2671

അദ്യ തപ്യതി ദുർബുദ്ധി -
സ്തേന ബാലവധോ ഹ്യയം ।
യോ ഹ്യധർമമകാർയം വാ
വിഷയേ പാർഥിവസ്യ തു ॥ **7.74.29** ॥ 2672

കരോതി ചാശ്രീമൂലം ത -
ത്പുരേ വാ ദുർമതിർനരഃ ।
ക്ഷിപ്രം ച നരകം യാതി
സ ച രാജാ ന സംശയഃ ॥ **7.74.30** ॥ 2673

അധീതസ്യ ച തപ്തസ്യ
കർമണഃ സുകൃതസ്യ ച ।
ഷഷ്ഠം ഭജതി ഭാഗം തു
പ്രജാ ധർമേണ പാലയൻ ॥ **7.74.31** ॥ 2674

ഷഡ്ഭാഗസ്യ ച ഭോക്തൃതാസൗ
രക്ഷതേ ന പ്രജാഃ കഥം ।
സ ത്വം പുരുഷശാർദൂല
മാർഗസ്വ വിഷയം സ്വകം ॥ **7.74.32** ॥ 2675

ദുഷ്കൃതം യത്ര പശ്യേഥാ -
സ്തത്ര യത്നം സമാചര ।
ഏവം ചേദ് ധർമവൃദ്ധിശ്ച
നൃണാം ചായുർവിവർധനം ।
ഭവിഷ്യതി നരശ്രേഷ്ഠ
ബാലസ്യാസ്യ ച ജീവിതം ॥ **7.74.33** ॥ 2676

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുഃസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

പുഷ്പകമാരൂഢേന ശ്രീരാമേണ സ്വരാജ്യസ്യ സർവദിക്ഷു ഭ്രാന്ത്വാ ദുഷ്കർമണോഽനുസന്ധാനം സർവത്ര സത്കർമൈവ ദൃഷ്ട്വാ ദക്ഷിണസ്യാം ദിശി തപസ്വിനഃ ശൂദ്രസ്യ പാർശ്വേ ഗമനം

നാരദസ്യ തു തദ് വാക്യം
ശ്രുത്വാമൃതമയം യഥാ।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
ലക്ഷ്മണം ചേദമബ്രവീത് ॥ **7.75.1** ॥ 2677

ഗച്ഛ സൗമ്യ ദ്വിജശ്രേഷ്ഠം
സമാശ്വാസയ സുവ്രത।
ബാലസ്യ ച ശരീരം തത്
തൈലദ്രോണ്യാം നിധാപയ ॥ **7.75.2** ॥ 2678

ഗന്ധൈശ്ച പരമോദാരൈ -
സ്തൈലൈശ്ച സുസുഗന്ധിഭിഃ।
യഥാ ന ക്ഷീയതേ ബാല -
സ്തഥാ സൗമ്യ വിധീയതാം ॥ **7.75.3** ॥ 2679

യഥാ ശരീരോ ബാലസ്യ
ഗുപ്തഃ സൻ ക്ലിഷ്ടകർമണഃ।

വിപത്തിഃ പരിഭേദോ വാ
ന ഭവേച്ച തഥാ കുരു ॥ **7.75.4** ॥ 2680

ഏവം സന്ദിശ്യ കാകുത്സ്ഥോ
ലക്ഷ്മണം ശുഭലക്ഷണം ।
മനസാ പുഷ്പകം ദധ്യാ -
വാഗച്ഛേതി മഹായശാഃ ॥ **7.75.5** ॥ 2681

ഇംഗിതം സ തു വിജ്ഞായ
പുഷ്പകോ ഹേമഭൂഷിതഃ ।
ആജഗാമ മുഹൂർതേന
സമീപേ രാഘവസ്യ വൈ ॥ **7.75.6** ॥ 2682

സോഽബ്രവീത് പ്രണതോ ഭൂത്വാ
അയമസ്മി നരാധിപ ।
വശ്യസ്തവ മഹാബാഹോ
കിങ്കരഃ സമുപസ്ഥിതഃ ॥ **7.75.7** ॥ 2683

ഭാഷിതം രുചിരം ശ്രുത്വാ
പുഷ്പകസ്യ നരാധിപഃ ।
അഭിവാദ്യ മഹർഷീൻ സ
വിമാനം സോഽധ്യരോഹത ॥ **7.75.8** ॥ 2684

ധനുർഗൃഹീത്വാ തൂണീം ച
ഖഡ്ഗം ച രുചിരപ്രഭം ।
നിക്ഷിപ്യ നഗരേ ചൈതൗ
സൗമിത്രിഭരതാവുഭൗ ॥ **7.75.9** ॥ 2685

പ്രായാത് പ്രതീചീം ഹരിതം
വിചിൻവംശ്ച തതസ്തതഃ ।

ഉത്തരാമഗമച്ഛ്രീമാൻ
ദിശം ഹിമവതാവൃതാം ॥ **7.75.10** ॥ 2686

അപശ്യമാനസ്തത്രാപി
സ്വൽപമപ്യഥ ദുഷ്കൃതം ।
പൂർവാമപി ദിശം സർവാ -
മഥാപശ്യന്നരാധിപഃ ॥ **7.75.11** ॥ 2687

പ്രവിശുദ്ധസമാചാരാ -
മാദർശതലനിർമലാം ।
പുഷ്പകസ്ഥാ മഹാബാഹു -
സ്തദാപശ്യന്നരാധിപഃ ॥ **7.75.12** ॥ 2688

ദക്ഷിണാം ദിശമാക്രാമത്
തതോ രാജർഷിനന്ദനഃ ।
ശൈവലസ്യോത്തരേ പാർശ്വേ
ദദർശ സുമഹത്സരഃ ॥ **7.75.13** ॥ 2689

തസ്മിൻ സരസി തപ്യന്തം
താപസം സുമഹത്തപഃ ।
ദദർശ രാഘവഃ ശ്രീമാ -
ൽലംബമാനമധോമുഖം ॥ **7.75.14** ॥ 2690

രാഘവസ്തമുപാഗമ്യ
തപ്യന്തം തപ ഉത്തമം ।
ഉവാച ച നൃപോ വാക്യം
ധന്യസ്ത്വമസി സുവ്രത ॥ **7.75.15** ॥ 2691

കസ്യാം യോന്യാം തപോവൃദ്ധ
വർതസേ ദൃഢവിക്രമ ।

കൗതൂഹലാത് ത്വാം പൃച്ഛാമി
രാമോ ദാശരഥിർഹ്യഹം ॥ **7.75.16** ॥ 2692

കോഽർഥോ മനീഷിതസ്തുഭ്യം
സ്വർഗലാഭോഽപരോഽഥവാ ।
വരാശ്രയോ യദർഥം ത്വം
തപസ്യൻയൈഃ സുദുശ്ചരം ॥ **7.75.17** ॥ 2693

യമാശ്രിത്യ തപസ്തപ്തം
ശ്രോതുമിച്ഛാമി താപസ ।
ബ്രാഹ്മണോ വാസി ഭദ്രം തേ
ക്ഷത്രിയോ വാസി ദുർജയഃ ।
വൈശ്യസ്ത്യതീയോ വർണോ വാ
ശൂദ്രോ വാ സത്യവാഗ് ഭവ ॥ **7.75.18** ॥ 2694

ഇത്യേവമുക്തഃ സ നരാധിപേന
അവാക്ശിരാ ദാശരഥായ തസ്മൈ ।
ഉവാച ജാതിം നൃപപുംഗവായ
യത്കാരണം ചൈവ തപഃപ്രയത്നഃ ॥ **7.75.19** ॥ 2695

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ശംബൂകസ്യ വധസ്തസ്യ ദേവൈഃ പ്രശംസനം അഗസ്ത്യാശ്രമേ മഹർഷിണാഗസ്ത്യേന തസ്യ സത്കാരസ്തദർഥമാഭൂഷണദാനം ച

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
അവാക്ശിരാസ്തഥാഭൂതോ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.76.1** ॥ 2696

ശൂദ്രയോൻയാം പ്രജാതോഽസ്മി
തപ ഉഗ്രം സമാസ്ഥിതഃ।
ദേവത്വം പ്രാർഥയേ രാമ
സശരീരോ മഹായശഃ ॥ **7.76.2** ॥ 2697

ന മിഥ്യാഹം വദേ രാമ
ദേവലോകജിഗീഷയാ।
ശൂദ്രം മാം വിദ്ധി കാകുത്സ്ഥ
ശംബൂകം നാമ നാമതഃ ॥ **7.76.3** ॥ 2698

ഭാഷതസ്തസ്യ ശൂദ്രസ്യ
ഖഡ്ഗം സുരുചിരപ്രഭം।

നിഷ്കൃഷ്യ കോശാദ് വിമലം
ശിരശ്ഛിച്ഛേദ രാഘവഃ ॥ **7.76.4** ॥ 2699

തസ്മിഞ്ശൂദ്രേ ഹതേ ദേവാഃ
സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ।
സാധുസാധ്വിതി കാകുത്സ്ഥം
തേ ശശംസുർമുഹുർമുഹുഃ ॥ **7.76.5** ॥ 2700

പുഷ്പവൃഷ്ടിർമഹത്യാസീദ്
ദിവ്യാനാം സുസുഗന്ധിനാം।
പുഷ്പാണാം വായുമുക്തനാം
സർവതഃ പ്രപപാത ഹ ॥ **7.76.6** ॥ 2701

സുപ്രീതാശ്ചാബ്രുവൻ രാമം
ദേവാഃ സത്യപരാക്രമം।
സുരകാർയമിദം ദേവ
സുകൃതം തേ മഹാമതേ ॥ **7.76.7** ॥ 2702

ഗൃഹാണ ച വരം സൗമ്യ
യം ത്വമിച്ഛസ്യരിന്ദമ।
സ്വർഗഭാങ് നഹി ശൂദ്രോ(ഽ)യം
ത്വത്കൃതേ രഘുനന്ദന ॥ **7.76.8** ॥ 2703

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ।
ഉവാച പ്രാഞ്ജലിർവാക്യം
സഹസ്രാക്ഷം പുരന്ദരം ॥ **7.76.9** ॥ 2704

യദി ദേവാഃ പ്രസന്നാ മേ
ദ്വിജപുത്രഃ സ ജീവതു।

ദിശന്തു വരമേതം മേ
ഈപ്സിതം പരമം മമ ॥ **7.76.10** ॥ 2705

മമാപചാരാദ് ബാലോഽസൗ
ബ്രാഹ്മണസ്യൈകപുത്രകഃ ।
അപ്രാപ്തകാലഃ കാലേന
നീതോ വൈവസ്വതക്ഷയം ॥ **7.76.11** ॥ 2706

തം ജീവയത ഭദ്രം വോ
നാന്യഥാ കർതുമർഹഥ ।
ദ്വിജസ്യ സംശ്രുതോഽർഥോ മേ
ജീവയിഷ്യാമി തേ സുതം ॥ **7.76.12** ॥ 2707

രാഘവസ്യ തു തദ് വാക്യം
ശ്രുത്വാ വിബുധസത്തമാഃ ।
പ്രത്യൂചൂ രാഘവം പ്രീതാ
ദേവാഃ പ്രീതിസമന്വിതം ॥ **7.76.13** ॥ 2708

നിർവൃതോ ഭവ കാകുത്സ്ഥ
സോഽസ്മിന്നഹനി ബാലകഃ ।
ജീവിതം പ്രാപ്തവാൻ ഭൂയഃ
സമേതശ്ചാപി ബന്ധുഭിഃ ॥ **7.76.14** ॥ 2709

യസ്മിൻ മുഹൂർതേ കാകുത്സ്ഥ
ശൂദ്രോഽയം വിനിപാതിതഃ ।
തസ്മിൻ മുഹൂർതേ ബാലോഽസൗ
ജീവേന സമയുജ്യത ॥ **7.76.15** ॥ 2710

സ്വസ്തി പ്രാപ്നുഹി ഭദ്രം തേ
സാധു യാമ നരർഷഭ ।

അഗസ്ത്യസ്യാശ്രമപദം
ദ്രഷ്ടുമിച്ഛാമ രാഘവ ॥ **7.76.16** ॥ 2711

തസ്യ ദീക്ഷാ സമാപ്താ ഹി
ബ്രഹ്മർഷേഃ സുമഹാദ്യുതേഃ ।
ദ്വാദശം ഹി ഗതം വർഷം
ജലശയ്യാം സമാസതഃ ॥ **7.76.17** ॥ 2712

കാകുത്സ്ഥ തദ് ഗമിഷ്യാമോ
മുനിം സമഭിനന്ദിതും ।
ത്വം ചാപി ഗച്ഛ ഭദ്രം തേ
ദ്രഷ്ടും തമൃഷിസത്തമം ॥ **7.76.18** ॥ 2713

സ തഥേതി പ്രതിജ്ഞായ
ദേവാനാം രഘുനന്ദനഃ ।
ആരുരോഹ വിമാനം തം
പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം ॥ **7.76.19** ॥ 2714

തതോ ദേവാഃ പ്രയാതാസ്തേ
വിമാനൈർബഹുവിസ്തരൈഃ ।
രാമോഽപ്യനുജഗാമാശു
കുംഭയോനേസ്തപോവനം ॥ **7.76.20** ॥ 2715

ദൃഷ്ട്വാ തു ദേവാൻ സമ്പ്രാപ്താ -
നഗസ്ത്യസ്തപസാം നിധിഃ ।
അർചയാമാസ ധർമാത്മാ
സർവാംസ്താനവിശേഷതഃ ॥ **7.76.21** ॥ 2716

പ്രതിഗൃഹ്യ തതഃ പൂജാം
സമ്പൂജ്യ ച മഹാമുനിം ।

ജഗ്മുസ്തേ ത്രിദശാ ഹൃഷ്ടാ
നാകപൃഷ്ഠം സഹാനുഗാഃ ॥ **7.76.22** ॥ 2717

ഗതേഷു തേഷു കാകുത്സ്ഥഃ
പുഷ്പകാദവരുഹ്യ ച ।
തതോഽഭിവാദയാമാസ
അഗസ്ത്യമൃഷിസത്തമം ॥ **7.76.23** ॥ 2718

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ।
ആതിഥ്യം പരമം പ്രാപ്യ
നിഷസാദ നരാധിപഃ ॥ **7.76.24** ॥ 2719

തമുവാച മഹാതേജാഃ
കുംഭയോനിർമഹാതപാഃ ।
സ്വാഗതം തേ നരശ്രേഷ്ഠ
ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോഽസി രാഘവ ॥ **7.76.25** ॥ 2720

ത്വം മേ ബഹുമതോ രാമ
ഗുണൈർബഹുഭിരുത്തമൈഃ ।
അതിഥിഃ പൂജനീയശ്ച
മമ രാജൻ ഹൃദി സ്ഥിതഃ ॥ **7.76.26** ॥ 2721

സുരാ ഹി കഥയന്തി ത്വാ -
മാഗതം ശൂദ്രഘാതിനം ।
ബ്രാഹ്മണസ്യ തു ധർമേണ
ത്വയാ ജീവാപിതഃ സുതഃ ॥ **7.76.27** ॥ 2722

ഉഷ്യതാം ചേഹ രജനീം
സകാശേ മമ രാഘവ ।

പ്രഭാതേ പുഷ്പകേണ ത്വം
ഗന്താസി പുരമേവ ഹി ॥ **7.76.28** ॥ 2723

ത്വം ഹി നാരായണഃ ശ്രീമാം -
സ്ത്വയി സർവം പ്രതിഷ്ഠിതം ।
ത്വം പ്രഭുഃ സർവദേവാനാം
പുരുഷസ്ത്വം സനാതനഃ ॥ **7.76.29** ॥ 2724

ഇദം ചാഭരണം സൗമ്യ
നിർമിതം വിശ്വകർമണാ ।
ദിവ്യം ദിവ്യേന വപുഷാ
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ॥ **7.76.30** ॥ 2725

പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ കാകുത്സ്ഥ
മത്പ്രിയം കുരു രാഘവ ।
ദത്തസ്യ ഹി പുനർദാനേ
സുമഹത് ഫലമുച്യതേ ॥ **7.76.31** ॥ 2726

ഭരണേ ഹി ഭവാഞ്ശക്തഃ
ഫലാനാം മഹതാമപി ।
ത്വം ഹി ശക്തസ്താരയിതും
സേന്ദ്രാനപി ദിവൗകസഃ ॥ **7.76.32** ॥ 2727

തസ്മാത് പ്രദാസ്യേ വിധിവത്
തത് പ്രതീച്ഛ നരാധിപ ।
അഥോവാച മഹാത്മാന -
മിക്ഷ്വാകൂണാം മഹാരഥഃ ॥ **7.76.33** ॥ 2728

രാമോ മതിമതാം ശ്രേഷ്ഠഃ
ക്ഷത്രധർമമനുസ്മരൻ ।

പ്രതിഗ്രഹോഽയം ഭഗവൻ
ബ്രാഹ്മണസ്യാവിഗർഹിതഃ ॥ **7.76.34** ॥ 2729

ക്ഷത്രിയേണ കഥം വിപ്ര
പ്രതിഗ്രാഹ്യം ഭവേത് തതഃ ।
പ്രതിഗ്രഹോ ഹി വിപ്രേന്ദ്ര
ക്ഷത്രിയാണാം സുഗർഹിതഃ ॥ **7.76.35** ॥ 2730

ബ്രാഹ്മണേന വിശേഷേണ
ദത്തം തദ് വക്തുമർഹസി ।
ഏവമുക്തസ്തു രാമേണ
പ്രത്യുവാച മഹാനൃഷിഃ ॥ **7.76.36** ॥ 2731

ആസൻ കൃതയുഗേ രാമ
ബ്രഹ്മഭൂതേ പുരായുഗേ ।
അപാർഥിവാഃ പ്രജാഃ സർവാഃ
സുരാണാം തു ശതക്രതുഃ ॥ **7.76.37** ॥ 2732

താഃ പ്രജാ ദേവദേവേശം
രാജാർഥം സമുപാദ്രവൻ ।
സുരാണാം സ്ഥാപിതോ രാജാ
ത്വയാ ദേവ ശതക്രതുഃ ॥ **7.76.38** ॥ 2733

പ്രയച്ഛാസ്മാസു ലോകേശ
പാർഥിവം നരപുംഗവം ।
യസ്മൈ പൂജാം പ്രയുഞ്ജാനാ
ധൂതപാപാശ്ചരേമഹി ॥ **7.76.39** ॥ 2734

ന വസാമോ വിനാ രാജ്ഞാ
ഏഷ നോ നിശ്ചയഃ പരഃ ।

തതോ ബ്രഹ്മാ സുരശ്രേഷ്ഠോ
ലോകപാലാൻ സവാസവാൻ ॥ **7.76.40** ॥ 2735

സമാഹൂയാബ്രവീത് സർവാം -
സ്തേജോഭാഗാൻ പ്രയച്ഛത ।
തതോ ദദുർലോകപാലാഃ
സർവേ ഭാഗാൻ സ്വതേജസഃ ॥ **7.76.41** ॥ 2736

അക്ഷുപച്ച തതോ ബ്രഹ്മാ
യതോ ജാതഃ ക്ഷുപോ നൃപഃ ।
തം ബ്രഹ്മാ ലോകപാലാനാം
സമാംശൈഃ സമയോജയത് ॥ **7.76.42** ॥ 2737

തതോ ദദൗ നൃപം താസാം
പ്രജാനാമീശ്വരം ക്ഷുപം ।
തത്രൈന്ദ്രേണ ച ഭാഗേന
മഹീമാജ്ഞാപയന്നൃപഃ ॥ **7.76.43** ॥ 2738

വാരുണേന തു ഭാഗേന
വപുഃ പുഷ്യതി പാർഥിവഃ ।
കൗബേരേണ തു ഭാഗേന
വിത്തപാഭാം ദദൗ തദാ ॥ **7.76.44** ॥ 2739

യസ്തു യാമ്യോഽഭവദ് ഭാഗ -
സ്തേന ശാസ്തി സ്മ സ പ്രജാഃ ।
തത്രൈന്ദ്രേണ നരശ്രേഷ്ഠ
ഭാഗേന രഘുനന്ദന ॥ **7.76.45** ॥ 2740

പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ ഭദ്രം തേ
താരണാർഥം മമ പ്രഭോ ।

തദ് രാമഃ പ്രതിജഗ്രാഹ
മുനേസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.76.46** ॥ 2741

ദിവ്യമാഭരണം ചിത്രം
പ്രദീപ്തമിവ ഭാസ്കരം ।
പ്രതിഗൃഹ്യ തതോ രാമ -
സ്തദാഭരണമുത്തമം ॥ **7.76.47** ॥ 2742

ആഗമം തസ്യ ദീപ്തസ്യ
പ്രഷ്ടുമേവോപചക്രമേ ।
അത്യദ്ഭുതമിദം ദിവ്യം
വപുഷാ യുക്തമദ്ഭുതം ॥ **7.76.48** ॥ 2743

കഥം വാ ഭവതാ പ്രാപ്തം
കുതോ വാ കേന വാഽഽഹതം ।
കൗതൂഹലതയാ ബ്രഹ്മൻ
പൃച്ഛാമി ത്വാം മഹായശഃ ॥ **7.76.49** ॥ 2744

ആശ്ചർയാണാം ബഹൂനാം ഹി
നിധിഃ പരമകോ ഭവാൻ ।
ഏവം ബ്രുവതി കാകുത്സ്ഥേ
മുനിർവാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **7.76.50** ॥ 2745

ശൃണു രാമ യഥാവൃത്തം പുരാ ത്രേതായുഗേ യുഗേ ॥ **7.76.51** ॥ 2746

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷട്സപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

മഹർഷിണാഗസ്ത്യേന ശ്രീരാമം പ്രതി സ്വർഗിപുരുഷകർതൃകശവഭക്ഷണപ്രസംഗസ്യ ശ്രാവണം

പുരാ ത്രേതായുഗേ രാമ
ബഭൂവ ബഹുവിസ്തരം।
സമന്താദ് യോജനശതം
വിമൃഗം പക്ഷിവർജിതം ॥ **7.77.1** ॥ 2747

തസ്മിൻ നിർമാനുഷേ ഽരണ്യേ
കുർവാണസ്തപ ഉത്തമം।
അഹമാക്രമിതും സൗമ്യ
തദരണ്യമുപാഗമം ॥ **7.77.2** ॥ 2748

തസ്യ രൂപമരണ്യസ്യ
നിർദേഷ്ടും ന ശശാക ഹ।
ഫലമൂലൈഃ സുഖാസ്വാദൈ -
ർബഹുരൂപൈശ്ച പാദപൈഃ ॥ **7.77.3** ॥ 2749

തസ്യാരണ്യസ്യ മധ്യേ തു
സരോ യോജനമായതം।

ഹംസകാരണ്ഡവാകീർണം
ചക്രവാകോപശോഭിതം ॥ **7.77.4** ॥ 2750

പദ്മോത്പലസമാകീർണം
സമതിക്രാന്തശൈവലം ।
തദാശ്ചര്യമിവാത്യർഥം
സുഖാസ്വാദമനുത്തമം ॥ **7.77.5** ॥ 2751

അരജസ്കം തദക്ഷോഭ്യം
ശ്രീമത്പക്ഷിഗണായുതം ।
തസ്മിൻ സരഃസമീപേ തു
മഹദദ്ഭുതമാശ്രമം ॥ **7.77.6** ॥ 2752

പുരാണം പുൺയമത്യർഥം
തപസ്വിജനവർജിതം ।
തത്രാഹമവസം രാത്രിം
നൈദാഘീം പുരുഷർഷഭ ॥ **7.77.7** ॥ 2753

പ്രഭാതേ കൽയമുത്ഥായ
സരസ്തദുപചക്രമേ ।
അഥാപശ്യം ശവം തത്ര
സുപുഷ്ടമരജഃ ക്വചിത് ॥ **7.77.8** ॥ 2754

തിഷ്ഠന്തം പരയാ ലക്ഷ്മ്യാ
തസ്മിംസ്തോയാശയേ നൃപ ।
തമർഥം ചിന്തയാനോഽഹം
മുഹൂർതം തത്ര രാഘവ ॥ **7.77.9** ॥ 2755

വിഷ്ഠിതോഽസ്മി സരസ്തീരേ
കിം ൻവിദം സ്യാദിതി പ്രഭോ ।

അഥാപശ്യം മുഹൂർതാത് തു
ദിവ്യമദ്ഭുതദർശനം ॥ **7.77.10** ॥ 2756

വിമാനം പരമോദാരം
ഹംസയുക്തം മനോജവം।
അത്യർഥം സ്വർഗിണം തത്ര
വിമാനേ രഘുനന്ദന ॥ **7.77.11** ॥ 2757

ഉപാസ്തേഽപ്സരസാം വീര
സഹസ്രം ദിവ്യഭൂഷണം।
ഗായന്തി കാശ്ചിദ് രമ്യാണി
വാദയന്തി തഥാപരാഃ ॥ **7.77.12** ॥ 2758

മൃദംഗവീണാപണവാൻ
നൃത്യന്തി ച തഥാപരാഃ।
അപരാശ്ചന്ദ്രരശ്മ്യാഭൈ -
ർഹേമദണ്ഡൈർമഹാധനൈഃ ॥ **7.77.13** ॥ 2759

ദോധൂയുർവദനം തസ്യ
പുണ്ഡരീകനിഭേക്ഷണാഃ।
തതഃ സിംഹാസനം ഹിത്വാ
മേരുകൂടമിവാംശുമാൻ ॥ **7.77.14** ॥ 2760

പശ്യതോ മേ തദാ രാമ
വിമാനാദവരുഹ്യ ച।
തം ശവം ഭക്ഷയാമാസ
സ സ്വർഗീ രഘുനന്ദന ॥ **7.77.15** ॥ 2761

തതോ ഭുക്ത്വാ യഥാകാമം
മാംസം ബഹു സുപീവരം।

അവതീർയ സരഃ സ്വർഗീ
സംസ്പ്രഷ്ടുമുപചക്രമേ ॥ **7.77.16** ॥ 2762

ഉപസ്പൃശ്യ യഥാന്യായം
സ സ്വർഗീ രഘുനന്ദന ।
ആരോഢുമുപചക്രാമ
വിമാനവരമുത്തമം ॥ **7.77.17** ॥ 2763

തമഹം ദേവസങ്കാശ -
മാരോഹന്തമുദീക്ഷ്യ വൈ ।
അഥാഹമബ്രുവം വാക്യം
തമേവ പുരുഷർഷഭ ॥ **7.77.18** ॥ 2764

കോ ഭവാൻ ദേവസങ്കാശ
ആഹാരശ്ച വിഗർഹിതഃ ।
ത്വയേദം ഭുജ്യതേ സൗമ്യ
കിമർഥം വക്തുമർഹസി ॥ **7.77.19** ॥ 2765

കസ്യ സ്യാദീദൃശോ ഭാവ
ആഹാരോ ദേവസമ്മതഃ ।
ആശ്ചർയം വർതതേ സൗമ്യ
ശ്രോതുമിച്ഛാമി തത്ത്വതഃ ।
നാഹമൗപയികം മന്യേ
തവ ഭക്ഷ്യമിമം ശവം ॥ **7.77.20** ॥ 2766

ഇത്യേവമുക്തഃ സ നരേന്ദ്ര നാകീ
കൗതൂഹലാത് സൂനൃതയാ ഗിരാ ച ।
ശ്രുത്വാ ച വാക്യം മമ സർവമേതത്
സർവം തഥാ ചാകഥയൻമമേതി ॥ **7.77.21** ॥ 2767

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

അഗസ്ത്യം പ്രതി സ്വകീയകുത്സിതാഹാരപ്രാപ്തികാരണം വർണയതാ ശ്വേതേന ബ്രഹ്മണാ സഹ സഞ്ജാതായാ വാർതായാ ഉപസ്ഥാപനമഗസ്ത്യായ ദിവ്യാഭൂഷണസ്യ ദാനേന തസ്യ ക്ഷുത്തൃഷാകഷ്ടതോ മുക്തിശ്ച

ശ്രുത്വാ തു ഭാഷിതം വാക്യം
മമ രാമ ശുഭാക്ഷരം ।
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രത്യുവാചേദം
സ സ്വർഗീ രഘുനന്ദന ॥ **7.78.1** ॥ 2768

ശൃണു ബ്രഹ്മൻ പുരാ വൃത്തം
മമൈതത് സുഖദുഃഖയോഃ ।
അനതിക്രമണീയം ച
യഥാ പൃച്ഛസി മാം ദ്വിജ ॥ **7.78.2** ॥ 2769

പുരാ വൈദർഭകോ രാജാ
പിതാ മമ മഹായശാഃ ।
സുദേവ ഇതി വിഖ്യാത -
സ്ത്രിഷു ലോകേഷു വീർയവാൻ ॥ **7.78.3** ॥ 2770

തസ്യ പുത്രദ്വയം ബ്രഹ്മൻ
ദ്വാഭ്യാം സ്ത്രീഭ്യാമജായത।
അഹം ശ്വേത ഇതി ഖ്യാതോ
യവീയാൻ സുരഥോഽഭവത് ॥ **7.78.4** ॥ 2771

തതഃ പിതരി സ്വർയാതേ
പൗരാ മാമഭ്യഷേചയൻ।
തത്രാഹം കൃതവാൻ രാജ്യം
ധർമ്യം ച സുസമാഹിതഃ ॥ **7.78.5** ॥ 2772

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
സമതീതാനി സുവ്രത।
രാജ്യം കാരയതോ ബ്രഹ്മൻ
പ്രജാ ധർമേണ രക്ഷതഃ ॥ **7.78.6** ॥ 2773

സോഽഹം നിമിത്തേ കസ്മിംശ്ചിദ്
വിജ്ഞാതായുർദ്വിജോത്തമ।
കാലധർമം ഹൃദി ൻയസ്യ
തതോ വനമുപാഗമം ॥ **7.78.7** ॥ 2774

സോഽഹം വനമിദം ദുർഗം
മൃഗപക്ഷിവിവർജിതം।
തപശ്ചർതും പ്രവിഷ്ടോഽസ്മി
സമീപേ സരസഃ ശുഭേ ॥ **7.78.8** ॥ 2775

ഭ്രാതരം സുരഥം രാജ്യേ
അഭിഷിച്യ മഹീപതിം।
ഇദം സരഃ സമാസാദ്യ
തപസ്തപ്തം മയാ ചിരം ॥ **7.78.9** ॥ 2776

സോഽഹം വർഷസഹസ്രാണി
തപസ്ത്രീണി മഹാവനേ।
തപ്ത്വാ സുദുഷ്കരം പ്രാപ്തോ
ബ്രഹ്മലോകമനുത്തമം ॥ **7.78.10** ॥ 2777

തസ്യേമേ സ്വർഗഭൂതസ്യ
ക്ഷുത്പിപാസേ ദ്വിജോത്തമ।
ബാധേതേ പരമോദാര
തതോഽഹം വ്യഥിതേന്ദ്രിയഃ ॥ **7.78.11** ॥ 2778

ഗത്വാ ത്രിഭുവനശ്രേഷ്ഠം
പിതാമഹമുവാച ഹ।
ഭഗവൻ ബ്രഹ്മലോകോഽയം
ക്ഷുത്പിപാസാവിവർജിതഃ ॥ **7.78.12** ॥ 2779

കസ്യായം കർമണഃ പാകഃ
ക്ഷുത്പിപാസാനുഗോ ഹ്യഹം।
ആഹാരഃ കശ്ച മേ ദേവ
തൻമേ ബ്രൂഹി പിതാമഹ ॥ **7.78.13** ॥ 2780

പിതാമഹസ്തു മാമാഹ
തവാഹാരഃ സുദേവജ।
സ്വാദൂനി സ്വാനി മാംസാനി
താനി ഭക്ഷയ നിത്യശഃ ॥ **7.78.14** ॥ 2781

സ്വശരീരം ത്വയാ പുഷ്ടം
കുർവതാ തപ ഉത്തമം।
അനുപ്തം രോഹതേ ശ്വേത
ന കദാചിൻമഹാമതേ ॥ **7.78.15** ॥ 2782

ദത്തം ന തേഽസ്തി സൂക്ഷ്മോഽപി
തപ ഏവ നിഷേവസേ।
തേന സ്വർഗഗതോ വത്സ
ബാധ്യസേ ക്ഷുത്പിപാസയാ ॥ **7.78.16** ॥ 2783

സ ത്വം സുപുഷ്ടമാഹാരൈഃ
സ്വശരീരമനുത്തമം।
ഭക്ഷയിത്വാമൃതരസം
തേന വൃത്തിർഭവിഷ്യതി ॥ **7.78.17** ॥ 2784

യദാ തു തദ്വനം ശ്വേത
അഗസ്ത്യഃ സ മഹാനൃഷിഃ।
ആഗമിഷ്യതി ദുർധർഷ -
സ്തദാ കൃച്ഛ്രാദ് വിമോക്ഷ്യസേ ॥ **7.78.18** ॥ 2785

സ ഹി താരയിതും സൗമ്യ
ശക്തഃ സുരഗണാനപി।
കിം പുനസ്ത്വാം മഹാബാഹോ
ക്ഷുത്പിപാസാവശം ഗതം ॥ **7.78.19** ॥ 2786

സോഽഹം ഭഗവതഃ ശ്രുത്വാ
ദേവദേവസ്യ നിശ്ചയം।
ആഹാരം ഗർഹിതം കുർമി
സ്വശരീരം ദ്വിജോത്തമ ॥ **7.78.20** ॥ 2787

ബഹൂൻ വർഷഗണാൻ ബ്രഹ്മൻ
ഭുജ്യമാനമിദം മയാ।
ക്ഷയം നാഭ്യേതി ബ്രഹ്മർഷേ
തൃപ്തിശ്ചാപി മമോത്തമാ ॥ **7.78.21** ॥ 2788

തസ്യ മേ കൃച്ഛ്രഭൂതസ്യ
കൃച്ഛ്രാദസ്മാദ് വിമോക്ഷയ।
അൻയേഷാം ന ഗതിർഹ്യത്ര
കുംഭയോനിമൃതേ ദ്വിജം ॥ **7.78.22** ॥ 2789

ഇദമാഭരണം സൗമ്യ
താരണാർഥം ദ്വിജോത്തമ।
പ്രതിഗൃഹ്ണീഷ്വ ഭദ്രം തേ
പ്രസാദം കർതുമർഹസി ॥ **7.78.23** ॥ 2790

ഇദം താവത് സുവർണം ച
ധനം വസ്ത്രാണി ച ദ്വിജ।
ഭക്ഷ്യം ഭോജ്യം ച ബ്രഹ്മർഷേ
ദദാത്യാഭരണാനി ച ॥ **7.78.24** ॥ 2791

സർവാൻ കാമാൻ പ്രയച്ഛാമി
ഭോഗാംശ്ച മുനിപുംഗവ।
താരണേ ഭഗവൻ മഹ്യം
പ്രസാദം കർതുമർഹസി ॥ **7.78.25** ॥ 2792

തസ്യാഹം സ്വർഗിണോ വാക്യം
ശ്രുത്വാ ദുഃഖസമൻവിതം।
താരണായോപജഗ്രാഹ
തദാഭരണമുത്തമം ॥ **7.78.26** ॥ 2793

മയാ പ്രതിഗൃഹീതേ തു
തസ്മിന്നാഭരണേ ശുഭേ।
മാനുഷഃ പൂർവകോ ദേഹോ
രാജർഷേർവിനനാശ ഹ ॥ **7.78.27** ॥ 2794

പ്രണഷ്ടേ തു ശരീരേഽസൗ
രാജർഷിഃ പരയാ മുദാ।
തൃപ്തഃ പ്രമുദിതോ രാജാ
ജഗാമ ത്രിദിവം സുഖം ॥ **7.78.28** ॥ 2795

തേനേദം ശക്രതുൽയേന
ദിവ്യമാഭരണം മമ।
തസ്മിന്നിമിത്തേ കാകുത്സ്ഥ
ദത്തമദ്ഭുതദർശനം ॥ **7.78.29** ॥ 2796

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടസപ്തതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇക്ഷ്വാകുസുതസ്യ ദണ്ഡസ്യ രാജ്യം

തദദ്ഭുതതമം വാക്യം
    ശ്രുത്വാഗസ്ത്യസ്യ രാഘവഃ।
ഗൗരവാദ് വിസ്മയാച്ചൈവ
    ഭൂയഃ പ്രഷ്ടും പ്രചക്രമേ ॥ **7.79.1** ॥ 2797

ഭഗവംസ്തദ് വനം ഘോരം
    തപസ്തപ്യതി യത്ര സഃ।
ശ്വേതോ വൈദർഭകോ രാജാ
    കഥം തദമൃഗദ്വിജം ॥ **7.79.2** ॥ 2798

തദ് വനം സ കഥം രാജാ
    ശൂൻയം മനുജവർജിതം।
തപശ്ചർതും പ്രവിഷ്ടഃ സ
    ശ്രോതുമിച്ഛാമി തത്ത്വതഃ ॥ **7.79.3** ॥ 2799

രാമസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ
    കൗതൂഹലസമൻവിതം।
വാക്യം പരമതേജസ്വീ
    വക്തുമേവോപചക്രമേ ॥ **7.79.4** ॥ 2800

പുരാ കൃതയുഗേ രാമ
മനുർദണ്ഡധരഃ പ്രഭുഃ।
തസ്യ പുത്രോ മഹാനാസീ -
ദിക്ഷ്വാകുഃ കുലനന്ദനഃ ॥ **7.79.5** ॥ 2801

തം പുത്രം പൂർവകം രാജ്യേ
നിക്ഷിപ്യ ഭുവി ദുർജയം।
പൃഥിവ്യാം രാജവംശാനാം
ഭവ കർതേത്യുവാച തം ॥ **7.79.6** ॥ 2802

തഥൈവ ച പ്രതിജ്ഞാതം
പിതുഃ പുത്രേണ രാഘവ।
തതഃ പരമസന്തുഷ്ടോ
മനുഃ പുത്രമുവാച ഹ ॥ **7.79.7** ॥ 2803

പ്രീതോഽസ്മി പരമോദാര
കർതാ ചാസി ന സംശയഃ।
ദണ്ഡേന ച പ്രജാ രക്ഷ
മാ ച ദണ്ഡമകാരണേ ॥ **7.79.8** ॥ 2804

അപരാധിഷു യോ ദണ്ഡഃ
പാത്യതേ മാനവേഷു വൈ।
സ ദണ്ഡോ വിധിവൻമുക്തഃ
സ്വർഗം നയതി പാർഥിവം ॥ **7.79.9** ॥ 2805

തസ്മാദ് ദണ്ഡേ മഹാബാഹോ
യത്നവാൻ ഭവ പുത്രക।
ധർമോ ഹി പരമോ ലോകേ
കുർവതസ്തേ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.79.10** ॥ 2806

ഇതി തം ബഹു സന്ദിശ്യ
മനുഃ പുത്രം സമാധിനാ।
ജഗാമ ത്രിദിവം ഹൃഷ്ടോ
ബ്രഹ്മലോകം സനാതനം ॥ **7.79.11** ॥ 2807

പ്രയാതേ ത്രിദിവം തസ്മി -
ന്നിക്ഷ്വാകുരമിതപ്രഭഃ।
ജനയിഷ്യേ കഥം പുത്രാ -
നിതി ചിന്താപരോഽഭവത് ॥ **7.79.12** ॥ 2808

കർമഭിർബഹുരൂപൈശ്ച
തൈസ്തൈർമനുസുതസ്തദാ।
ജനയാമാസ ധർമാത്മാ
ശതം ദേവസുതോപമാൻ ॥ **7.79.13** ॥ 2809

തേഷാമവരജസ്താത
സർവേഷാം രഘുനന്ദന।
മൂഢശ്ചാകൃതവിദ്യശ്ച
ന ശുശ്രൂഷതി പൂർവജാൻ ॥ **7.79.14** ॥ 2810

നാമ തസ്യ ച ദണ്ഡേതി
പിതാ ചക്രേഽൽപമേധസഃ।
അവശ്യം ദണ്ഡപതനം
ശരീരേഽസ്യ ഭവിഷ്യതി ॥ **7.79.15** ॥ 2811

അപശ്യമാനസ്തം ദേശം
ഘോരം പുത്രസ്യ രാഘവ।
വിന്ധ്യശൈവലയോർമധ്യേ
രാജ്യം പ്രാദാദരിന്ദമ ॥ **7.79.16** ॥ 2812

സ ദണ്ഡസ്തത്ര രാജാഭൂദ്
രമ്യേ പർവതരോധസി।
പുരം ചാപ്രതിമം രാമ
ൻയവേശയദനുത്തമം ॥ **7.79.17** ॥ 2813

പുരസ്യ ചാകരോന്നാമ
മധുമന്തമിതി പ്രഭോ।
പുരോഹിതം തൂശനസം
വരയാമാസ സുവ്രതം ॥ **7.79.18** ॥ 2814

ഏവം സ രാജാ തദ് രാജ്യ -
മകരോത് സപുരോഹിതഃ।
പ്രഹൃഷ്ടമനുജാകീർണം
ദേവരാജോ യഥാ ദിവി ॥ **7.79.19** ॥ 2815

തതഃ സ രാജാ മനുജേന്ദ്രപുത്രഃ
സാർധം ച തേനോശനസാ തദാനീം।
ചകാര രാജ്യം സുമഹാൻമഹാത്മാ
ശക്രോ ദിവീവോശനസാ സമേതഃ ॥ **7.79.20** ॥ 2816

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ദണ്ഡസ്യ ഭാർഗവകന്യയാ സഹ ബലാത്കാരഃ

ഏതദാഖ്യായ രാമായ
മഹർഷിഃ കുംഭസംഭവഃ।
അസ്യാമേവാപരം വാക്യം
കഥായാമുപചക്രമേ ॥ **7.80.1** ॥ 2817

തതഃ സ ദണ്ഡഃ കാകുത്സ്ഥ
ബഹുവർഷഗണായുതം।
അകരോത് തത്ര ദാന്താത്മാ
രാജ്യം നിഹതകണ്ടകം ॥ **7.80.2** ॥ 2818

അഥ കാലേ തു കസ്മിംശ്ചിദ്
രാജാ ഭാർഗവമാശ്രമം।
രമണീയമുപാക്രാമ -
ച്ചൈത്രേ മാസി മനോരമേ ॥ **7.80.3** ॥ 2819

തത്ര ഭാർഗവകന്യാം സ
രൂപേണാപ്രതിമാം ഭുവി।
വിചരന്തീം വനോദ്ദേശേ
ദണ്ഡോഽപശ്യദനുത്തമാം ॥ **7.80.4** ॥ 2820

സ ദൃഷ്ട്വാ താം സുദുർമേധാ
അനംഗശരപീഡിതഃ।
അഭിഗമ്യ സുസംവിഗ്നാം
കൻയാം വചനമബ്രവീത് ॥ **7.80.5** ॥ 2821

കുതസ്ത്വമസി സുശ്രോണി
കസ്യ വാസി സുതാ ശുഭേ।
പീഡിതോഽഹമനംഗേന
പൃച്ഛാമി ത്വാം ശുഭാനനേ ॥ **7.80.6** ॥ 2822

തസ്യ ത്വേവം ബ്രുവാണസ്യ
മോഹോൻമത്തസ്യ കാമിനഃ।
ഭാർഗവീ പ്രത്യുവാചേദം
വചഃ സാനുനയം ത്വിദം ॥ **7.80.7** ॥ 2823

ഭാർഗവസ്യ സുതാം വിദ്ധി
ദേവസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
അരജാം നാമ രാജേന്ദ്ര
ജ്യേഷ്ഠാമാശ്രമവാസിനീം ॥ **7.80.8** ॥ 2824

മാ മാം സ്പൃശ ബലാദ് രാജൻ
കൻയാ പിതൃവശാ ഹ്യഹം।
ഗുരുഃ പിതാ മേ രാജേന്ദ്ര
ത്വം ച ശിഷ്യോ മഹാത്മനഃ ॥ **7.80.9** ॥ 2825

വ്യസനം സുമഹത് ക്രുദ്ധഃ
സ തേ ദദ്യാൻമഹാതപാഃ।
യദി വാൻയൻമയാ കാർയം
ധർമദൃഷ്ടേന സത്പഥാ ॥ **7.80.10** ॥ 2826

വരയസ്വ നരശ്രേഷ്ഠ
പിതരം മേ മഹാദ്യുതിം।
അൻയഥാ തു ഫലം തുഭ്യം
ഭവേദ് ഘോരാഭിസംഹിതം ॥ **7.80.11** ॥ 2827

ക്രോധേന ഹി പിതാ മേഽസൗ
ത്രൈലോക്യമപി നിർദഹേത്।
ദാസ്യതേ ചാനവദ്യാംഗ
തവ മാം യാചിതഃ പിതാ ॥ **7.80.12** ॥ 2828

ഏവം ബ്രുവാണാമരജാം
ദണ്ഡഃ കാമവശം ഗതഃ।
പ്രത്യുവാച മദോൻമത്തഃ
ശിരസ്യാധായ ചാഞ്ജലിം ॥ **7.80.13** ॥ 2829

പ്രസാദം കുരു സുശ്രോണി
ന കാലം ക്ഷേപ്തുമർഹസി।
ത്വത്കൃതേ ഹി മമ പ്രാണാ
വിദീർയന്തേ വരാനനേ ॥ **7.80.14** ॥ 2830

ത്വാം പ്രാപ്യ തു വധോ വാപി
പാപം വാപി സുദാരുണം।
ഭക്തം ഭജസ്വ മാം ഭീരു
ഭജമാനം സുവിഹ്വലം ॥ **7.80.15** ॥ 2831

ഏവമുക്ത്വാ തു താം കൻയാം
ദോർഭ്യാം പ്രാപ്യ ബലാദ് ബലീ।
വിസ്ഫുരന്തീം യഥാകാമം
മൈഥുനായോപചക്രമേ ॥ **7.80.16** ॥ 2832

തമനർഥം മഹാഘോരം
ദണ്ഡഃ കൃത്വാ സുദാരുണം।
നഗരം പ്രയയാവാശു
മധുമന്തമനുത്തമം ॥ **7.80.17** ॥ 2833

അരജാപി രുദന്തീ സാ
ആശ്രമസ്യാവിദൂരതഃ।
പ്രതീക്ഷതേ സുസന്ത്രസ്താ
പിതരം ദേവസന്നിഭം ॥ **7.80.18** ॥ 2834

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശുക്രസ്യ ശാപേന സപരിവാരസ്യ ദണ്ഡസ്യ തദീയരാജ്യസ്യ ച വിനാശഃ

സ മുഹൂർതാദുപശ്രുത്യ
ദേവർഷിരമിതപ്രഭഃ।
സ്വമാശ്രമം ശിഷ്യവൃതഃ
ക്ഷുധാർതഃ സന്ന്യവർതത ॥ **7.81.1** ॥ 2835

സോഽപശ്യദരജാം ദീനാം
രജസാ സമഭിപ്ലുതാം।
ജ്യോത്സ്നാമിവ ഗ്രഹഗ്രസ്താം
പ്രത്യൂഷേ ന വിരാജതീം ॥ **7.81.2** ॥ 2836

തസ്യ രോഷഃ സമഭവത്
ക്ഷുധാർതസ്യ വിശേഷതഃ।
നിർദഹന്നിവ ലോകാംസ്ത്രീ -
ശിഷ്യാംശ്ചൈതദുവാച ഹ ॥ **7.81.3** ॥ 2837

പശ്യധ്വം വിപരീതസ്യ
ദണ്ഡസ്യാവിദിതാത്മനഃ।

വിപത്തിം ഘോരസങ്കാശാം
ക്രുദ്ധാദഗ്നിശിഖാമിവ ॥ **7.81.4** ॥ 2838

ക്ഷയോഽസ്യ ദുർമതേഃ പ്രാപ്തഃ
സാനുഗസ്യ ദുരാത്മനഃ।
യഃ പ്രദീപ്താം ഹുതാശസ്യ
ശിഖാം വൈ സ്പ്രഷ്ടുമർഹതി ॥ **7.81.5** ॥ 2839

യസ്മാത് സ കൃതവാൻ പാപ -
മീദൃശം ഘോരസംഹിതം।
തസ്മാത് പ്രാപ്സ്യതി ദുർമേധാഃ
ഫലം പാപസ്യ കർമണഃ ॥ **7.81.6** ॥ 2840

സപ്തരാത്രേണ രാജാസൗ
സപുത്രബലവാഹനഃ।
പാപകർമസമാചാരോ
വധം പ്രാപ്സ്യതി ദുർമതിഃ ॥ **7.81.7** ॥ 2841

സമന്താദ് യോജനശതം
വിഷയം ചാസ്യ ദുർമതേഃ।
ധക്ഷ്യതേ പാംസുവർഷേണ
മഹതാ പാകശാസനഃ ॥ **7.81.8** ॥ 2842

സർവസത്ത്വാനി യാനീഹ
സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച।
മഹതാ പാംസുവർഷേണ
വിലയം സർവതോഽഗമൻ ॥ **7.81.9** ॥ 2843

ദണ്ഡസ്യ വിഷയോ യാവത്
താവത് സർവം സമുച്ഛ്രയം।

പാംസുവർഷമിവാലക്ഷ്യം
സപ്തരാത്രം ഭവിഷ്യതി ॥ **7.81.10** ॥ 2844

ഇത്യുക്ത്വാ ക്രോധതാമ്രാക്ഷ -
സ്തമാശ്രമനിവാസിനം ।
ജനം ജനപദാന്തേഷു
സ്ഥീയതാമിതി ചാബ്രവീത് ॥ **7.81.11** ॥ 2845

ശ്രുത്വാ തൂശനസോ വാക്യം
സോഽശ്രമാവസഥോ ജനഃ ।
നിഷ്ക്രാന്തോ വിഷയാത് തസ്മാത്
സ്ഥാനം ചക്രേഽഥ ബാഹ്യതഃ ॥ **7.81.12** ॥ 2846

സ തഥോക്ത്വാ മുനിജന -
മരജാമിദമബ്രവീത് ।
ഇഹൈവ വസ ദുർമേധേ
ആശ്രമേ സുസമാഹിതാ ॥ **7.81.13** ॥ 2847

ഇദം യോജനപർയന്തം
സരഃ സുരുചിരപ്രഭം ।
അരജേ വിജ്വരാ ഭുങ്ക്ഷ്വ
കാലശ്ചാത്ര പ്രതീക്ഷ്യതാം ॥ **7.81.14** ॥ 2848

ത്വത്സമീപേ ച യേ സത്ത്വാ
വാസമേഷ്യന്തി താം നിശാം ।
അവധ്യാഃ പാംസുവർഷേണ
തേ ഭവിഷ്യന്തി നിത്യദാ ॥ **7.81.15** ॥ 2849

ശ്രുത്വാ നിയോഗം ബ്രഹ്മർഷേഃ
സാരജാ ഭാർഗവീ തദാ ।

തഥേതി പിതരം പ്രാഹ
ഭാർഗവം ഭൃശദുഃഖിതാ ॥ **7.81.16** ॥ 2850

ഇത്യുക്ത്വാ ഭാർഗവോ വാസ -
മന്യത്ര സമകാരയത് ।
തച്ച രാജ്യം നരേന്ദ്രസ്യ
സഭൃത്യബലവാഹനം ॥ **7.81.17** ॥ 2851

സപ്താഹാദ് ഭസ്മസാദ് ഭൂതം
യഥോക്തം ബ്രഹ്മവാദിനാ ।
തസ്യാസൗ ദണ്ഡവിഷയോ
വിന്ധ്യശൈവലയോർനൃപ ॥ **7.81.18** ॥ 2852

ശപ്തോ ബ്രഹ്മർഷിണാ തേന
വൈധർമ്യേ സഹിതേ കൃതേ ।
തതഃ പ്രഭൃതി കാകുത്സ്ഥ
ദണ്ഡകാരണ്യമുച്യതേ ॥ **7.81.19** ॥ 2853

തപസ്വിനഃ സ്ഥിതാ ഹ്യത്ര
ജനസ്ഥാനമതോഽഭവത് ।
ഏതത് തേ സർവമാഖ്യാതം
യന്മാം പൃച്ഛസി രാഘവ ॥ **7.81.20** ॥ 2854

സന്ധ്യാമുപാസിതും വീര
സമയോ ഹ്യതിവർതതേ ।
ഏതേ മഹർഷയഃ സർവേ
പൂർണകുംഭാഃ സമന്തതഃ ॥ **7.81.21** ॥ 2855

കൃതോദകാ നരവ്യാഘ്ര
ആദിത്യം പർയുപാസതേ ।

സ തൈർബ്രാഹ്മണമഭ്യസ്തം
സഹിതൈർബ്രഹ്മവിത്തമൈഃ।
രവിരസ്തംഗതോ രാമ
ഗച്ഛോദകമുപസ്പൃശ ॥ **7.81.22** ॥ 2856

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

അഗസ്ത്യാശ്രമാച്ഛ്രീരാമസ്യായോധ്യാം പ്രതി പ്രസ്ഥാനം

ഋഷേർവചനമാജ്ഞായ
രാമഃ സന്ധ്യാമുപാസിതും।
അപാക്രാമത് സരഃ പുണ്യ -
മപ്സരോഗണസേവിതം ॥ **7.82.1** ॥ 2857

തത്രോദകമുപസ്പൃശ്യ
സന്ധ്യാമൻവാസ്യ പശ്ചിമാം।
ആശ്രമം പ്രാവിശദ് രാമഃ
കുംഭയോനേർമഹാത്മനഃ ॥ **7.82.2** ॥ 2858

തസ്യാഗസ്ത്യോ ബഹുഗുണം
കന്ദമൂലം തഥൗഷധം।
ശാൽയാദീനി പവിത്രാണി
ഭോജനാർഥമകൽപയത് ॥ **7.82.3** ॥ 2859

സ ഭുക്തവാൻ നരശ്രേഷ്ഠ -
സ്തദന്നമമൃതോപമം।
പ്രീതശ്ച പരിതുഷ്ടശ്ച
താം രാത്രിം സമുപാവിശത് ॥ **7.82.4** ॥ 2860

പ്രഭാതേ കാൽയമുത്ഥായ
കൃത്വാഽഽഹ്നികമരിന്ദമഃ।
ഋഷിം സമുപചക്രാമ
ഗമനായ രഘൂത്തമഃ ॥ **7.82.5** ॥ 2861

അഭിവാദ്യാബ്രവീദ് രാമോ
മഹർഷിം കുംഭസംഭവം।
ആപൃച്ഛേ സ്വാം പുരീം ഗന്തും
മാമനുജ്ഞാതുമർഹസി ॥ **7.82.6** ॥ 2862

ധൻയോഽസ്മ്യനുഗൃഹീതോഽസ്മി
ദർശനേന മഹാത്മനഃ।
ദ്രഷ്ടും ചൈവാഗമിഷ്യാമി
പാവനാർഥമിഹാത്മനഃ ॥ **7.82.7** ॥ 2863

തഥാ വദതി കാകുത്സ്ഥേ
വാക്യമദ്ഭുതദർശനം।
ഉവാച പരമപ്രീതോ
ധർമനേത്രസ്തപോധനഃ ॥ **7.82.8** ॥ 2864

അത്യദ്ഭുതമിദം വാക്യം
തവ രാമ ശുഭാക്ഷരം।
പാവനഃ സർവഭൂതാനാം
ത്വമേവ രഘുനന്ദന ॥ **7.82.9** ॥ 2865

മുഹൂർതമപി രാമ ത്വാം
യേഽനുപശ്യന്തി കേചന।
പാവിതാഃ സ്വർഗഭൂതാശ്ച
പൂജ്യാസ്തേ ത്രിദിവേശ്വരൈഃ ॥ **7.82.10** ॥ 2866

യേ ച ത്വാം ഘോരചക്ഷുർഭിഃ
പശ്യന്തി പ്രാണിനോ ഭുവി ।
ഹതാസ്തേ യമദണ്ഡേന
സദ്യോ നിരയഗാമിനഃ ॥ **7.82.11** ॥ 2867

ഈദൃശസ്ത്വം രഘുശ്രേഷ്ഠ
പാവനഃ സർവദേഹിനാം ।
ഭുവി ത്വാം കഥയന്തോ ഹി
സിദ്ധിമേഷ്യന്തി രാഘവ ॥ **7.82.12** ॥ 2868

ത്വം ഗച്ഛാരിഷ്ടമവ്യഗ്രഃ
പന്ഥാനമകുതോഭയം ।
പ്രശാധി രാജ്യം ധർമേണ
ഗതിർഹി ജഗതോ ഭവാൻ ॥ **7.82.13** ॥ 2869

ഏവമുക്തസ്തു മുനിനാ
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രഗ്രഹോ നൃപഃ ।
അഭ്യവാദയത പ്രാജ്ഞ -
സ്തമൃഷിം സത്യശീലിനം ॥ **7.82.14** ॥ 2870

അഭിവാദ്യ ഋഷിശ്രേഷ്ഠം
താംശ്ച സർവാംസ്തപോധനാൻ ।
അധ്യാരോഹത് തദവ്യഗ്രഃ
പുഷ്പകം ഹേമഭൂഷിതം ॥ **7.82.15** ॥ 2871

തം പ്രയാന്തം മുനിഗണാ
ആശീർവാദൈഃ സമന്തതഃ ।
അപൂജയൻ മഹേന്ദ്രാഭം
സഹസ്രാക്ഷമിവാമരാഃ ॥ **7.82.16** ॥ 2872

ഖസ്ഥഃ സ ദദൃശേ രാമഃ
പുഷ്പകേ ഹേമഭൂഷിതേ।
ശശീ മേഘസമീപസ്ഥോ
യഥാ ജലധരാഗമേ ॥ **7.82.17** ॥ 2873

തതോഽർധദിവസേ പ്രാപ്തേ
പൂജ്യമാനസ്തതസ്തതഃ।
അയോധ്യാം പ്രാപ്യ കാകുത്സ്ഥോ
മധ്യകക്ഷാമവാതരത് ॥ **7.82.18** ॥ 2874

തതോ വിസൃജ്യ രുചിരം
പുഷ്പകം കാമഗാമിനം।
വിസർജയിത്വാ ഗച്ഛേതി
സ്വസ്തി തേഽസ്ത്വിതി ച പ്രഭുഃ ॥ **7.82.19** ॥ 2875

കക്ഷാന്തരസ്ഥിതം ക്ഷിപ്രം
ദ്വാഃസ്ഥം രാമോഽബ്രവീദ് വചഃ।
ലക്ഷ്മണം ഭരതം ചൈവ
ഗത്വാ തൗ ലഘുവിക്രമൗ।
മമാഗമനമാഖ്യായ
ശബ്ദാപയത മാ ചിരം ॥ **7.82.20** ॥ 2876

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വ്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഭരതസ്യ സമ്മത്യാ ശ്രീരാമസ്യ രാജസൂയയജ്ഞകരണവിഷയകവിചാരതോ വിനിവൃത്തിഃ

തച്ഛ്രുത്വാ ഭാഷിതം തസ്യ
രാമസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
ദ്വാഃസ്ഥഃ കുമാരാവാഹൂയ
രാഘവായ ന്യവേദയത് ॥ **7.83.1** ॥ 2877

ദൃഷ്ട്വാ തു രാഘവഃ പ്രാപ്താ -
വുഭൗ ഭരതലക്ഷ്മണൗ।
പരിഷ്വജ്യ തതോ രാമോ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.83.2** ॥ 2878

കൃതം മയാ യഥാ തഥ്യം
ദ്വിജകാർയമനുത്തമം।
ധർമസേതുമഥോ ഭൂയഃ
കർതുമിച്ഛാമി രാഘവൗ ॥ **7.83.3** ॥ 2879

അക്ഷയശ്ചാവ്യയശ്ചൈവ
ധർമസേതുർമതോ മമ।

ധർമപ്രവചനം ചൈവ
സർവപാപപ്രണാശനം ॥ **7.83.4** ॥ 2880

യുവാഭ്യാമാത്മഭൂതാഭ്യാം
രാജസൂയമനുത്തമം ।
സഹിതോ യഷ്ടുമിച്ഛാമി
തത്ര ധർമസ്തു ശാശ്വതഃ ॥ **7.83.5** ॥ 2881

ഇഷ്ട്വാ തു രാജസൂയേന
മിത്രഃ ശത്രുനിബർഹണഃ ।
സുഹൃതേന സുയജ്ഞേന
വരുണത്വമുപാഗമത് ॥ **7.83.6** ॥ 2882

സോമശ്ച രാജസൂയേന
ഇഷ്ട്വാ ധർമേണ ധർമവിത് ।
പ്രാപ്തശ്ച സർവലോകേഷു
കീർതിം സ്ഥാനം ച ശാശ്വതം ॥ **7.83.7** ॥ 2883

അസ്മിന്നഹനി യച്ഛ്രേയ -
ശ്ചിന്ത്യതാം തൻമയാ സഹ ।
ഹിതം ചായതിയുക്തം ച
പ്രയതൗ വക്തുമർഹഥഃ ॥ **7.83.8** ॥ 2884

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈതദ്
വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ ।
ഭരതഃ പ്രാഞ്ജലിർഭൂത്വാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.83.9** ॥ 2885

ത്വയി ധർമഃ പരഃ സാധോ
ത്വയി സർവാ വസുന്ധരാ ।

പ്രതിഷ്ഠിതാ മഹാബാഹോ
യശശ്ചാമിതവിക്രമ ॥ **7.83.10** ॥ 2886

മഹീപാലാശ്ച സർവേ ത്വാം
പ്രജാപതിമിവാമരാഃ ।
നിരീക്ഷന്തേ മഹാത്മാനം
ലോകനാഥം യഥാ വയം ॥ **7.83.11** ॥ 2887

പുത്രാശ്ച പിതൃവദ് രാജൻ
പശ്യന്തി ത്വാം മഹാബല ।
പൃഥിവ്യാ ഗതിഭൂതോഽസി
പ്രാണിനാമപി രാഘവ ॥ **7.83.12** ॥ 2888

സ ത്വമേവംവിധം യജ്ഞ -
മാഹർതാസി കഥം നൃപ ।
പൃഥിവ്യാം രാജവംശാനാം
വിനാശോ യത്ര ദൃശ്യതേ ॥ **7.83.13** ॥ 2889

പൃഥിവ്യാം യേ ച പുരുഷാ
രാജൻ പൗരുഷമാഗതാഃ ।
സർവേഷാം ഭവിതാ തത്ര
സങ്ക്ഷയഃ സർവകോപജഃ ॥ **7.83.14** ॥ 2890

സർവം പുരുഷശാർദൂല
ഗുണൈരതുലവിക്രമ ।
പൃഥിവീം നാർഹസേ ഹന്തും
വശേ ഹി തവ വർതതേ ॥ **7.83.15** ॥ 2891

ഭരതസ്യ തു തദ് വാക്യം
ശ്രുത്വാമൃതമയം യഥാ ।

പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
രാമഃ സത്യപരാക്രമഃ ॥ **7.83.16** ॥ 2892

ഉവാച ച ശുഭം വാക്യം
കൈകേയ്യാനന്ദവർധനം ।
പ്രീതോഽസ്മി പരിതുഷ്ടോഽസ്മി
തവാദ്യ വചനേഽനഘ ॥ **7.83.17** ॥ 2893

ഇദം വചനമക്ലീബം
ത്വയാ ധർമസമാഗതം ।
വ്യാഹൃതം പുരുഷവ്യാഘ്ര
പൃഥിവ്യാഃ പരിപാലനം ॥ **7.83.18** ॥ 2894

ഏഷ്യദസ്മദഭിപ്രായാദ്
രാജസൂയാത് ക്രതൂത്തമാത് ।
നിവർതയാമി ധർമജ്ഞ
തവ സുവ്യാഹൃതേന ച ॥ **7.83.19** ॥ 2895

ലോകപീഡാകരം കർമ
ന കർതവ്യം വിചക്ഷണൈഃ ।
ബാലാനാം തു ശുഭം വാക്യം
ഗ്രാഹ്യം ലക്ഷ്മണപൂർവജ ।
തസ്മാച്ഛൃണോമി തേ വാക്യം
സാധു യുക്തം മഹാബല ॥ **7.83.20** ॥ 2896

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്ര്യശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

**അശ്വമേധം പ്രസ്തുവതാ ലക്ഷ്മണേനേന്ദ്രവൃത്രയോഃ കഥായാ
ഉപസ്ഥാപനം വൃത്രസ്യ തപ ഇന്ദ്രസ്യ വിഷ്ണും പ്രതി
തദ്വധാർഥമനുരോധഃ**

തഥോക്തവതി രാമേ തു
ഭരതേ ച മഹാത്മനി ।
ലക്ഷ്മണോഽഥ ശുഭം വാക്യ -
മുവാച രഘുനന്ദനം ॥ **7.84.1** ॥ 2897

അശ്വമേധോ മഹായജ്ഞഃ
പാവനഃ സർവപാപ്മനാം ।
പാവനസ്തവ ദുർധർഷോ
രോചതാം രഘുനന്ദന ॥ **7.84.2** ॥ 2898

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാവൃത്തം
വാസവേ സുമഹാത്മനി ।
ബ്രഹ്മഹത്യാവൃതഃ ശക്രോ
ഹയമേധേന പാവിതഃ ॥ **7.84.3** ॥ 2899

പുരാ കില മഹാബാഹോ
ദേവാസുരസമാഗമേ ।

വൃത്രോ നാമ മഹാനാസീദ്
ദൈതേയോ ലോകസമ്മതഃ ॥ **7.84.4** ॥ 2900

വിസ്തീർണോ യോജനശത -
മുച്ഛ്രിതസ്ത്രിഗുണം തതഃ।
അനുരാഗേണ ലോകാംസ്ത്രീൻ
സ്നേഹാത് പശ്യതി സർവതഃ ॥ **7.84.5** ॥ 2901

ധർമജ്ഞശ്ച കൃതജ്ഞശ്ച
ബുദ്ധ്യാ ച പരിനിഷ്ഠിതഃ।
ശശാസ പൃഥിവീം സ്ഫീതാം
ധർമേണ സുസമാഹിതഃ ॥ **7.84.6** ॥ 2902

തസ്മിൻ പ്രശാസതി തദാ
സർവകാമദുധാ മഹീ।
രസവന്തി പ്രസൂനാനി
മൂലാനി ച ഫലാനി ച ॥ **7.84.7** ॥ 2903

അകൃഷ്ടപച്യാ പൃഥിവീ
സുസമ്പന്നാ മഹാത്മനഃ।
സ രാജ്യം താദൃശം ഭുങ്ക്തേ
സ്ഫീതമദ്ഭുതദർശനം ॥ **7.84.8** ॥ 2904

തസ്യ ബുദ്ധിഃ സമുത്പന്നാ
തപഃ കുർയാമനുത്തമം।
തപോ ഹി പരമം ശ്രേയഃ
സമ്മോഹമിതരത് സുഖം ॥ **7.84.9** ॥ 2905

സ നിക്ഷിപ്യ സുതം ജ്യേഷ്ഠം
പൗരേഷു മധുരേശ്വരം।

തപ ഉഗ്രം സമാതിഷ്ഠത്
താപയൻ സർവദേവതാഃ ॥ **7.84.10** ॥ 2906

തപസ്തപ്യതി വൃത്രേ തു
വാസവഃ പരമാർതവത് ।
വിഷ്ണും സമുപസങ്ക്രമ്യ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.84.11** ॥ 2907

തപസ്യതാ മഹാബാഹോ
ലോകാഃ സർവേ വിനിർജിതാഃ ।
ബലവാൻ സ ഹി ധർമാത്മാ
നൈനം ശക്ഷ്യാമി ശാസിതും ॥ **7.84.12** ॥ 2908

യദ്യസൗ തപ ആതിഷ്ഠേദ്
ഭൂയ ഏവ സുരേശ്വര ।
യാവൽലോകാ ധരിഷ്യന്തി
താവദസ്യ വശാനുഗാഃ ॥ **7.84.13** ॥ 2909

തം ചൈനം പരമോദാര -
മുപേക്ഷസി മഹാബല ।
ക്ഷണം ഹി ന ഭവേദ് വൃത്രഃ
ക്രുദ്ധേ ത്വയി സുരേശ്വര ॥ **7.84.14** ॥ 2910

യദാ ഹി പ്രീതിസംയോഗം
ത്വയാ വിഷ്ണോ സമാഗതഃ ।
തദാപ്രഭൃതി ലോകാനാം
നാഥത്വമുപലബ്ധവാൻ ॥ **7.84.15** ॥ 2911

സ ത്വം പ്രസാദം ലോകാനാം
കുരുഷ്വ സുസമാഹിതഃ ।

ത്വത്കൃതേന ഹി സർവം സ്യാത്
പ്രശാന്തമരുജം ജഗത് ॥ **7.84.16** ॥ 2912

ഇമേ ഹി സർവേ വിഷ്ണോ ത്വാം
നിരീക്ഷന്തേ ദിവൗകസഃ ।
വൃത്രഘ്നാതേന മഹതാ
തേഷാം സാഹ്യം കുരുഷ്വ ഹ ॥ **7.84.17** ॥ 2913

ത്വയാ ഹി നിത്യശഃ സാഹ്യം
കൃതമേഷാം മഹാത്മനാം ।
അസഹ്യമിദമന്യേഷാ -
മഗതീനാം ഗതിർഭവാൻ ॥ **7.84.18** ॥ 2914

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുരശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രേ തദീയേ വജ്രാദൗ ച വൈഷ്ണവതേജസഃ പ്രവേശ ഇന്ദ്രവജ്രേണ വൃത്രസ്യ വധോ ബ്രഹ്മഹത്യയാഽഽക്രാന്തസ്യേന്ദ്രസ്യ തമോമയപ്രദേശേ ഗമനം

ലക്ഷ്മണസ്യ തു തദ് വാക്യം
    ശ്രുത്വാ ശത്രുനിബർഹണഃ।
വൃത്രഘാതമശേഷേണ
    കഥയേത്യാഹ സുവ്രത ॥ **7.85.1** ॥ 2915

രാഘവേണൈവമുക്തസ്തു
    സുമിത്രാനന്ദവർധനഃ।
ഭൂയ ഏവ കഥാം ദിവ്യാം
    കഥയാമാസ സുവ്രതഃ ॥ **7.85.2** ॥ 2916

സഹസ്രാക്ഷവചഃ ശ്രുത്വാ
    സർവേഷാം ച ദിവൗകസാം।
വിഷ്ണുർദേവാനുവാചേദം
    സർവാനിന്ദ്രപുരോഗമാൻ ॥ **7.85.3** ॥ 2917

പൂർവം സൗഹൃദബദ്ധോഽസ്മി
    വൃത്രസ്യേഹ മഹാത്മനഃ।

തേന യുഷ്മത്പ്രിയാർഥം ഹി
നാഹം ഹൻമി മഹാസുരം ॥ **7.85.4** ॥ 2918

അവശ്യം കരണീയം ച
ഭവതാം സുഖമുത്തമം ।
തസ്മാദുപായമാഖ്യാസ്യേ
സഹസ്രാക്ഷോ വധിഷ്യതി ॥ **7.85.5** ॥ 2919

ത്രേധാഭൂതം കരിഷ്യാമി
ആത്മാനം സുരസത്തമാഃ ।
തേന വൃത്രം സഹസ്രാക്ഷോ
വധിഷ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.85.6** ॥ 2920

ഏകാംശോ വാസവം യാതു
ദ്വിതീയോ വജ്രമേവ തു ।
തൃതീയോ ഭൂതലം യാതു
തദാ വൃത്രം ഹനിഷ്യതി ॥ **7.85.7** ॥ 2921

തഥാ ബ്രുവതി ദേവേശേ
ദേവാ വാക്യമഥാബ്രുവൻ ।
ഏവമേതന്ന സന്ദേഹോ
യഥാ വദസി ദൈത്യഹൻ ॥ **7.85.8** ॥ 2922

ഭദ്രം തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമോ
വൃത്രാസുരവധൈഷിണഃ ।
ഭജസ്വ പരമോദാര
വാസവം സ്വേന തേജസാ ॥ **7.85.9** ॥ 2923

തതഃ സർവേ മഹാത്മാനഃ
സഹസ്രാക്ഷപുരോഗമാഃ ।

തദരണ്യമുപാക്രാമൻ
യത്ര വൃത്രോ മഹാസുരഃ ॥ **7.85.10** ॥ 2924

തേഽപശ്യംസ്തേജസാ ഭൂതം
തപ്യന്തമസുരോത്തമം ।
പിബന്തമിവ ലോകാംസ്ത്രീൻ
നിർദഹന്തമിവാംബരം ॥ **7.85.11** ॥ 2925

ദൃഷ്ട്വൈവ ചാസുരശ്രേഷ്ഠം
ദേവാസ്ത്രാസമുപാഗമൻ ।
കഥമേനം വധിഷ്യാമഃ
കഥം ന സ്യാത് പരാജയഃ ॥ **7.85.12** ॥ 2926

തേഷാം ചിന്തയതാം തത്ര
സഹസ്രാക്ഷഃ പുരന്ദരഃ ।
വജ്രം പ്രഗൃഹ്യ പാണിഭ്യാം
പ്രാഹിണോദ് വൃത്രമൂർധനി ॥ **7.85.13** ॥ 2927

കാലാഗ്നിനേവ ഘോരേണ
ദീപ്തേനേവ മഹാർചിഷാ ।
പതതാ വൃത്രശിരസാ
ജഗത് ത്രാസമുപാഗമത് ॥ **7.85.14** ॥ 2928

അസംഭാവ്യം വധം തസ്യ
വൃത്രസ്യ വിബുധാധിപഃ ।
ചിന്തയാനോ ജഗാമാശു
ലോകസ്യാന്തം മഹായശാഃ ॥ **7.85.15** ॥ 2929

തമിന്ദ്രം ബ്രഹ്മഹത്യാഽഽശു
ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛതി ।

അപതച്ചാസ്യ ഗാത്രേഷു
തമിന്ദ്രം ദുഃഖമാവിശത് ॥ **7.85.16** ॥ 2930

ഹതാരയഃ പ്രണഷ്ടേന്ദ്രാ
ദേവാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ ।
വിഷ്ണും ത്രിഭുവനേശാനം
മുഹുർമുഹുരപൂജയൻ ॥ **7.85.17** ॥ 2931

ത്വം ഗതിഃ പരമേശാന
പൂർവജോ ജഗതഃ പിതാ ।
രക്ഷാർഥം സർവഭൂതാനാം
വിഷ്ണുത്വമുപജഗ്മിവാൻ ॥ **7.85.18** ॥ 2932

ഹതശ്ചായം ത്വയാ വൃത്രോ
ബ്രഹ്മഹത്യാ ച വാസവം ।
ബാധതേ സുരശാർദൂല
മോക്ഷം തസ്യ വിനിർദിശ ॥ **7.85.19** ॥ 2933

തേഷാം തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ദേവാനാം വിഷ്ണുരബ്രവീത് ।
മാമേവ യജതാം ശക്രഃ
പാവയിഷ്യാമി വജ്രിണം ॥ **7.85.20** ॥ 2934

പുണ്യേന ഹയമേധേന
മാമിഷ്ട്വാ പാകശാസനഃ ।
പുനരേഷ്യതി ദേവാനാ -
മിന്ദ്രത്വമകുതോഭയഃ ॥ **7.85.21** ॥ 2935

ഏവം സന്ദിശ്യ താം വാണീം
ദേവാനാം ചാമൃതോപമാം ।

ജഗാമ വിഷ്ണുർദേവേശഃ
സ്തൂയമാനസ്ത്രിവിഷ്ടപം ॥ **7.85.22** ॥ 2936

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇന്ദ്രം വിനാ ജഗത്യശാന്തിരശ്വമേധാനുഷ്ഠാനേനേന്ദ്രസ്യ ബ്രഹ്മഹത്യാതോ മുക്തിശ്ച

തദാ വൃത്രവധം സർവ -
മഖിലേന സ ലക്ഷ്മണഃ।
കഥയിത്വാ നരശ്രേഷ്ഠഃ
കഥാശേഷം പ്രചക്രമേ ॥ **7.86.1** ॥ 2937

തതോ ഹതേ മഹാവീർയേ
വൃത്രേ ദേവഭയങ്കരേ।
ബ്രഹ്മഹത്യാവൃതഃ ശക്രഃ
സംജ്ഞാം ലേഭേ ന വൃത്രഹാ ॥ **7.86.2** ॥ 2938

സോഽന്തമാശ്രിത്യ ലോകാനാം
നഷ്ടസംജ്ഞോ വിചേതനഃ।
കാലം തത്രാവസത് കഞ്ചിദ്
വേഷ്ടമാന ഇവോരഗഃ ॥ **7.86.3** ॥ 2939

അഥ നഷ്ടേ സഹസ്രാക്ഷേ
ഉദ്വിഗ്നമഭവജ്ജഗത്।

ഭൂമിശ്ച ധ്വസ്തസങ്കാശാ
നിഃസ്നേഹാ ശുഷ്കകാനനാ ॥ **7.86.4** ॥ 2940

നിഃസ്രോതസസ്തേ സർവേ തു
ഹ്രദാശ്ച സരിതസ്തഥാ ।
സങ്ക്ഷോഭശ്ചൈവ സത്ത്വാനാ -
മനാവൃഷ്ടികൃതോഽഭവത് ॥ **7.86.5** ॥ 2941

ക്ഷീയമാണേ തു ലോകേഽസ്മിൻ
സംഭ്രാന്തമനസഃ സുരാഃ ।
യദുക്തം വിഷ്ണുനാ പൂർവം
തം യജ്ഞം സമുപാനയൻ ॥ **7.86.6** ॥ 2942

തതഃ സർവേ സുരഗണാഃ
സോപാധ്യായാഃ സഹർഷിഭിഃ ।
തം ദേശം സമുപാജഗ്മു -
ർയത്രേന്ദ്രോ ഭയമോഹിതഃ ॥ **7.86.7** ॥ 2943

തേ തു ദൃഷ്ട്വാ സഹസ്രാക്ഷ -
മാവൃതം ബ്രഹ്മഹത്യയാ ।
തം പുരസ്കൃത്യ ദേവേശ -
മശ്വമേധം പ്രചക്രിരേ ॥ **7.86.8** ॥ 2944

തതോഽശ്വമേധഃ സുമഹാൻ
മഹേന്ദ്രസ്യ മഹാത്മനഃ ।
വവൃതേ ബ്രഹ്മഹത്യായാഃ
പാവനാർഥം നരേശ്വര ॥ **7.86.9** ॥ 2945

തതോ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു
ബ്രഹ്മഹത്യാ മഹാത്മനഃ ।

അഭിഗമ്യാബ്രവീദ് വാക്യം
ക്വ മേ സ്ഥാനം വിധാസ്യഥ ॥ **7.86.10** ॥ 2946

തേ താമൂചുസ്തതോ ദേവാ -
സ്തുഷ്ടാഃ പ്രീതിസമൻവിതാഃ ।
ചതുർധാ വിഭജാത്മാന -
മാത്മനൈവ ദുരാസദേ ॥ **7.86.11** ॥ 2947

ദേവാനാം ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ബ്രഹ്മഹത്യാ മഹാത്മനാം ।
സന്ദധൗ സ്ഥാനമൻയത്ര
വരയാമാസ ദുർവസാ ॥ **7.86.12** ॥ 2948

ഏകേനാംശേന വത്സ്യാമി
പൂർണോദാസു നദീഷു വൈ ।
ചതുരോ വാർഷികാൻ മാസാൻ
ദർപഘ്നീ കാമചാരിണീ ॥ **7.86.13** ॥ 2949

ഭൂമ്യാമഹം സർവകാല -
മേകേനാംശേന സർവദാ ।
വസിഷ്യാമി ന സന്ദേഹഃ
സത്യേനൈതദ് ബ്രവീമി വഃ ॥ **7.86.14** ॥ 2950

യോഽയമംശസ്തൃതീയോ മേ
സ്ത്രീഷു യൗവനശാലിഷു ।
ത്രിരാത്രം ദർപപൂർണാസു
വസിഷ്യേ ദർപഘാതിനീ ॥ **7.86.15** ॥ 2951

ഹന്താരോ ബ്രാഹ്മണാൻ യേ തു
മൃഷാപൂർവമദൂഷകാൻ ।

താംശ്ചതുർഥേന ഭാഗേന
സംശ്രയിഷ്യേ സുരർഷഭാഃ ॥ **7.86.16** ॥ 2952

പ്രത്യൂചുസ്താം തതോ ദേവാ
യഥാ വദസി ദുർവസേ ।
തഥാ ഭവതു തത് സർവം
സാധയസ്വ യദീപ്സിതം ॥ **7.86.17** ॥ 2953

തതഃ പ്രീത്യാൻവിതാ ദേവാഃ
സഹസ്രാക്ഷം വവന്ദിരേ ।
വിജ്വരഃ പൂതപാപ്മാ ച
വാസവഃ സമപദ്യത ॥ **7.86.18** ॥ 2954

പ്രശാന്തം ച ജഗത് സർവം
സഹസ്രാക്ഷേ പ്രതിഷ്ഠിതേ ।
യജ്ഞം ചാദ്ഭുതസങ്കാശം
തദാ ശക്രോഽഭ്യപൂജയത് ॥ **7.86.19** ॥ 2955

ഈദൃശോ ഹ്യശ്വമേധസ്യ
പ്രഭാവോ രഘുനന്ദന ।
യജസ്വ സുമഹാഭാഗ
ഹയമേധേന പാർഥിവ ॥ **7.86.20** ॥ 2956

ഇതി ലക്ഷ്മണവാക്യമുത്തമം
നൃപതിരതീവ മനോഹരം മഹാത്മാ ।
പരിതോഷമവാപ ഹൃഷ്ടചേതാ
നിശമയ്യേന്ദ്രസമാനവിക്രമൗജാഃ ॥ **7.86.21** ॥ 2957

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഡശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ ലക്ഷ്മണം പ്രതീലോപാഖ്യാനസ്യ കഥനം - ഇലസ്യ മാസാവധികസ്ത്രീത്വസ്യ മാസാവധികപുരുഷത്വസ്യ ച പ്രാപ്തിഃ

തച്ഛ്രുത്വാ ലക്ഷ്മണേനോക്തം
വാക്യം വാക്യവിശാരദഃ।
പ്രത്യുവാച മഹാതേജാഃ
പ്രഹസൻ രാഘവോ വചഃ ॥ **7.87.1** ॥ 2958

ഏവമേവ നരശ്രേഷ്ഠ
യഥാ വദസി ലക്ഷ്മണ।
വൃത്രഘാതമശേഷേണ
വാജിമേധഫലം ച യത് ॥ **7.87.2** ॥ 2959

ശ്രൂയതേ ഹി പുരാ സൗമ്യ
കർദമസ്യ പ്രജാപതേഃ।
പുത്രോ ബാഹ്ലീശ്വരഃ ശ്രീമാ -
നിലോ നാമ സുധാർമികഃ ॥ **7.87.3** ॥ 2960

സ രാജാ പൃഥിവീം സർവാം
വശേ കൃത്വാ മഹായശാഃ।

രാജ്യം ചൈവ നരവ്യാഘ്ര
പുത്രവത് പര്യപാലയത് ॥ **7.87.4** ॥ 2961

സുരൈശ്ച പരമോദാരൈ -
ർദൈതേയൈശ്ച മഹാധനൈഃ।
നാഗരാക്ഷസഗന്ധർവൈ -
ർയക്ഷൈശ്ച സുമഹാത്മഭിഃ ॥ **7.87.5** ॥ 2962

പൂജ്യതേ നിത്യശഃ സൗമ്യ
ഭയാർതൈ രഘുനന്ദന।
അബിഭ്യംശ്ച ത്രയോ ലോകാഃ
സരോഷസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.87.6** ॥ 2963

സ രാജാ താദൃശോഽപ്യാസീദ്
ധർമേ വീർയേ ച നിഷ്ഠിതഃ।
ബുദ്ധ്യാ ച പരമോദാരോ
ബാഹ്ലീകേശോ മഹായശാഃ ॥ **7.87.7** ॥ 2964

സ പ്രചക്രേ മഹാബാഹു -
ർമൃഗയാം രുചിരേ വനേ।
ചൈത്രേ മനോരമേ മാസേ
സഭൃത്യബലവാഹനഃ ॥ **7.87.8** ॥ 2965

പ്രജഘ്നേ സ നൃപോഽരണ്യേ
മൃഗാഞ്ശതസഹസ്രശഃ।
ഹത്വൈവ തൃപ്തിർനാഭൂച്ച
രാജ്ഞസ്തസ്യ മഹാത്മനഃ ॥ **7.87.9** ॥ 2966

നാനാമൃഗാണാമയുതം
വധ്യമാനം മഹാത്മനാ।

യത്ര ജാതോ മഹാസേന -
സ്തം ദേശമുപചക്രമേ ॥ **7.87.10** ॥ 2967

തസ്മിൻ പ്രദേശേ ദേവേശഃ
ശൈലരാജസുതാം ഹരഃ ।
രമയാമാസ ദുർധർഷഃ
സർവൈരനുചരൈഃ സഹ ॥ **7.87.11** ॥ 2968

കൃത്വാ സ്ത്രീരൂപമാത്മാന -
മുമേശോ ഗോപതിധ്വജഃ ।
ദേവ്യാഃ പ്രിയചികീർഷുഃ സം -
സ്തസ്മിൻ പർവതനിർഝരേ ॥ **7.87.12** ॥ 2969

യത്ര യത്ര വനോദ്ദേശേ
സത്ത്വാഃ പുരുഷവാദിനഃ ।
വൃക്ഷാഃ പുരുഷനാമാന -
സ്തേ സർവേ സ്ത്രീജനാ ഭവൻ ॥ **7.87.13** ॥ 2970

യച്ച കിഞ്ചന തത് സർവം
നാരീസംജ്ഞം ബഭൂവ ഹ ।
ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാജാ
സ ഇലഃ കർദമാത്മജഃ ॥ **7.87.14** ॥ 2971

നിഘ്നൻ മൃഗസഹസ്രാണി
തം ദേശമുപചക്രമേ ।
സ ദൃഷ്ട്വാ സ്ത്രീകൃതം സർവം
സവ്യാലമൃഗപക്ഷിണം ॥ **7.87.15** ॥ 2972

ആത്മാനം സ്ത്രീകൃതം ചൈവ
സാനുഗം രഘുനന്ദന ।

തസ്യ ദുഃഖം മഹച്ചാസീദ്
ദൃഷ്ട്വാഽഽത്മാനം തഥാഗതം ॥ **7.87.16** ॥ 2973

ഉമാപതേശ്ച തത് കർമ
ജ്ഞാത്വാ ത്രാസമുപാഗമത്।
തതോ ദേവം മഹാത്മാനം
ശിതികംഠം കപർദിനം ॥ **7.87.17** ॥ 2974

ജഗാമ ശരണം രാജാ
സഭൃത്യബലവാഹനഃ।
തതഃ പ്രഹസ്യ വരദഃ
സഹ ദേവ്യാ മഹേശ്വരഃ ॥ **7.87.18** ॥ 2975

പ്രജാപതിസുതം വാക്യ -
മുവാച വരദഃ സ്വയം।
ഉത്തിഷ്ഠോത്തിഷ്ഠ രാജർഷേ
കാർദമേയ മഹാബല ॥ **7.87.19** ॥ 2976

പുരുഷത്വമൃതേ സൗമ്യ
വരം വരയ സുവ്രത।
തതഃ സ രാജാ ശോകാർതഃ
പ്രത്യാഖ്യാതോ മഹാത്മനാ ॥ **7.87.20** ॥ 2977

സ്ത്രീഭൂതോഽസൗ ന ജഗ്രാഹ
വരമന്യം സുരോത്തമാത്।
തതഃ ശോകേന മഹതാ
ശൈലരാജസുതാം നൃപഃ ॥ **7.87.21** ॥ 2978

പ്രണിപത്യ ഉമാം ദേവീം
സർവേണൈവാന്തരാത്മനാ।

ഈശേ വരാണാം വരദേ
ലോകാനാമസി ഭാമിനീ ॥ **7.87.22** ॥ 2979

അമോഘദർശനേ ദേവി
ഭജ സൗമ്യേന ചക്ഷുഷാ ।
ഹൃദ്ഗതം തസ്യ രാജർഷേ -
ർവിജ്ഞായ ഹരസന്നിധൗ ॥ **7.87.23** ॥ 2980

പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യം
ദേവീ രുദ്രസ്യ സമ്മതാ ।
അർധസ്യ ദേവോ വരദോ
വരാർധസ്യ തവ ഹ്യഹം ॥ **7.87.24** ॥ 2981

തസ്മാദർധം ഗൃഹാണ ത്വം
സ്ത്രീപുംസോർയാവദിച്ഛസി ।
തദദ്ഭുതതരം ശ്രുത്വാ
ദേവ്യാ വരമനുത്തമം ॥ **7.87.25** ॥ 2982

സമ്പ്രഹൃഷ്ടമനാ ഭൂത്വാ
രാജാ വാക്യമഥാബ്രവീത് ।
യദി ദേവി പ്രസന്നാ മേ
രൂപേണാപ്രതിമാ ഭുവി ॥ **7.87.26** ॥ 2983

മാസം സ്ത്രീത്വമുപാസിത്വാ
മാസം സ്യാം പുരുഷഃ പുനഃ ।
ഈപ്സിതം തസ്യ വിജ്ഞായ
ദേവീ സുരുചിരാനനാ ॥ **7.87.27** ॥ 2984

പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യ -
മേവമേവ ഭവിഷ്യതി ।

രാജൻ പുരുഷഭൂതസ്ത്വം
സ്ത്രീഭാവം ന സ്മരിഷ്യസി ॥ **7.87.28** ॥ 2985

സ്ത്രീഭൂതശ്ച പരം മാസം
ന സ്മരിഷ്യസി പൗരുഷം ।
ഏവം സ രാജാ പുരുഷോ
മാസം ഭൂത്വാഥ കാർദമിഃ ।
ത്രൈലോക്യസുന്ദരീ നാരീ
മാസമേകമിലാഭവത് ॥ **7.87.29** ॥ 2986

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്താശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇലാബുധയോർമിഥോ ദർശനം ബുധേനേലാസഹചരീണാം
കിമ്പുരുഷീതി നാമ വിധായ പർവതേഽവസ്ഥാനായ പ്രേഷണം

താം കഥാമൈലസംബദ്ധാം
രാമേണ സമുദീരിതാം।
ലക്ഷ്മണോ ഭരതശ്ചൈവ
ശ്രുത്വാ പരമവിസ്മിതൗ ॥ **7.88.1** ॥ 2987

തൗ രാമം പ്രാഞ്ജലീ ഭൂത്വാ
തസ്യ രാജ്ഞോ മഹാത്മനഃ।
വിസ്തരം തസ്യ ഭാവസ്യ
തദാ പപ്രച്ഛതുഃ പുനഃ ॥ **7.88.2** ॥ 2988

കഥം സ രാജാ സ്ത്രീഭൂതോ
വർതയാമാസ ദുർഗതിഃ।
പുരുഷഃ സ യദാ ഭൂതഃ
കാം വൃത്തിം വർതയത്യസൗ ॥ **7.88.3** ॥ 2989

തയോസ്തദ് ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
കൗതൂഹലസമൻവിതം।

കഥയാമാസ കാകുത്സ്ഥ -
സ്തസ്യ രാജ്ഞോ യഥാഗമം ॥ **7.88.4** ॥ 2990

തമേവ പ്രഥമം മാസം
സ്ത്രീ ഭൂത്വാ ലോകസുന്ദരീ ।
താഭിഃ പരിവൃതാ സ്ത്രീഭി -
ർയ്യേഽസ്യ പൂർവം പദാനുഗാഃ ॥ **7.88.5** ॥ 2991

തത്കാനനം വിഗാഹ്യാശു
വിജഹ്രേ ലോകസുന്ദരീ ।
ദ്രുമഗുൽമലതാകീർണം
പദ്ഭ്യാം പദ്മദലേക്ഷണാ ॥ **7.88.6** ॥ 2992

വാഹനാനി ച സർവാണി
സന്ത്യക്ത്വാ വൈ സമന്തതഃ ।
പർവതാഭോഗവിവരേ
തസ്മിൻ രേമേ ഇലാ തദാ ॥ **7.88.7** ॥ 2993

അഥ തസ്മിൻ വനോദ്ദേശേ
പർവതസ്യാവിദൂരതഃ ।
സരഃ സുരുചിരപ്രഖ്യം
നാനാപക്ഷിഗണായുതം ॥ **7.88.8** ॥ 2994

ദദർശ സാ ഇലാ തസ്മിൻ
ബുധം സോമസുതം തദാ ।
ജ്വലന്തം സ്വേന വപുഷാ
പൂർണം സോമമിവോദിതം ॥ **7.88.9** ॥ 2995

തപന്തം ച തപസ്തീവ്ര -
മംഭോമധ്യേ ദുരാസദം ।

യശസ്കരം കാമകരം
താരുൺയേ പർയവസ്ഥിതം ॥ **7.88.10** ॥ 2996

സാ തം ജലാശയം സർവം
ക്ഷോഭയാമാസ വിസ്മിതാ ।
സഹ തൈഃ പൂർവപുരുഷൈഃ
സ്ത്രീഭൂതൈ രഘുനന്ദന ॥ **7.88.11** ॥ 2997

ബുധസ്തു താം സമീക്ഷ്യവ
കാമബാണവശം ഗതഃ ।
നോപലേഭേ തദാത്മാനം
സ ചചാല തദാംഭസി ॥ **7.88.12** ॥ 2998

ഇലാം നിരീക്ഷമാണസ്തു
ത്രൈലോക്യാദധികാം ശുഭാം ।
ചിത്തം സമഭ്യതിക്രാമത്
കാ ൻവിയം ദേവതാധികാ ॥ **7.88.13** ॥ 2999

ന ദേവീഷു ന നാഗീഷു
നാസുരീഷ്വപ്സരഃസു ച ।
ദൃഷ്ടപൂർവാ മയാ കാചിദ്
രൂപേണാനേന ശോഭിതാ ॥ **7.88.14** ॥ 3000

സദൃശീയം മമ ഭവേദ്
യദി നാൻയപരിഗ്രഹഃ ।
ഇതി ബുദ്ധിം സമാസ്ഥായ
ജലാത് കൂലമുപാഗമത് ॥ **7.88.15** ॥ 3001

ആശ്രമം സമുപാഗമ്യ
തതസ്താഃ പ്രമദോത്തമാഃ ।

ശബ്ദാപയത ധർമാത്മാ
താശ്ചൈനം ച വവന്ദിരേ ॥ **7.88.16** ॥ 3002

സ താഃ പപ്രച്ഛ ധർമാത്മാ
കസ്യൈഷാ ലോകസുന്ദരീ ।
കിമർഥമാഗതാ ചൈവ
സർവമാഖ്യാത മാ ചിരം ॥ **7.88.17** ॥ 3003

ശുഭം തു തസ്യ തദ് വാക്യം
മധുരം മധുരാക്ഷരം ।
ശ്രുത്വാ സ്ത്രിയശ്ച താഃ സർവാ
ഊചുർമധുരയാ ഗിരാ ॥ **7.88.18** ॥ 3004

അസ്മാകമേഷാ സുശ്രോണീ
പ്രഭുത്വേ വർതതേ സദാ ।
അപതിഃ കാനനാന്തേഷു
സഹാസ്മാഭിശ്ചരത്യസൗ ॥ **7.88.19** ॥ 3005

തദ് വാക്യമവ്യക്തപദം
താസാം സ്ത്രീണാം നിശമ്യ ച ।
വിദ്യാമാവർതനീം പുണ്യാ -
മാവർതയത സ ദ്വിജഃ ॥ **7.88.20** ॥ 3006

സോഽർഥം വിദിത്വാ സകലം
തസ്യ രാജ്ഞോ യഥാ തഥാ ।
സർവാ ഏവ സ്ത്രിയസ്താശ്ച
ബഭാഷേ മുനിപുംഗവഃ ॥ **7.88.21** ॥ 3007

അത്ര കിമ്പുരുഷീഭൂത്വാ
ശൈലരോധസി വത്സ്യഥ ।

ആവാസസ്തു ഗിരാവസ്മി -
ഞ്ശീഘ്രമേവ വിധീയതാം ॥ **7.88.22** ॥ 3008

മൂലപത്രഫലൈഃ സർവാ
വർതയിഷ്യഥ നിത്യദാ ।
സ്ത്രിയഃ കിമ്പുരുഷാന്നാമ
ഭർത്തൄൻ സമുപലപ്സ്യഥ ॥ **7.88.23** ॥ 3009

താഃ ശ്രുത്വാ സോമപുത്രസ്യ
സ്ത്രിയഃ കിമ്പുരുഷീകൃതാഃ ।
ഉപാസാഞ്ചക്രിരേ ശൈലം
വധ്വസ്താ ബഹുലാസ്തദാ ॥ **7.88.24** ॥ 3010

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടാശീതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ഇലാബുധയോഃ സമാഗമഃ പുരൂരവസ ഉത്പത്തിശ്ച

ശ്രുത്വാ കിമ്പുരുഷോത്പത്തിം
ലക്ഷ്മണോ ഭരതസ്തഥാ ।
ആശ്ചർയമിതി ചാബ്രൂതാ -
മുഭൗ രാമം ജനേശ്വരം ॥ **7.89.1** ॥ 3011

അഥ രാമഃ കഥാമേതാം
ഭൂയ ഏവ മഹായശാഃ ।
കഥയാമാസ ധർമാത്മാ
പ്രജാപതിസുതസ്യ വൈ ॥ **7.89.2** ॥ 3012

സർവാസ്താ വിഹൃതാ ദൃഷ്ട്വാ
കിന്നരീരൃഷിസത്തമഃ ।
ഉവാച രൂപസമ്പന്നാം
താം സ്ത്രിയം പ്രഹസന്നിവ ॥ **7.89.3** ॥ 3013

സോമസ്യാഹം സുദയിതഃ
സുതഃ സുരുചിരാനനേ ।
ഭജസ്വ മാം വരാരോഹേ
ഭക്ത്യാ സ്നിഗ്ധേന ചക്ഷുഷാ ॥ **7.89.4** ॥ 3014

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ശൂൻയേ സ്വജനവർജിതേ।
ഇലാ സുരുചിരപ്രഖ്യം
പ്രത്യുവാച മഹാപ്രഭം ॥ **7.89.5** ॥ 3015

അഹം കാമചരീ സൗമ്യ
തവാസ്മി വശവർതിനീ।
പ്രശാധി മാം സോമസുത
യഥേച്ഛസി തഥാ കുരു ॥ **7.89.6** ॥ 3016

തസ്യാസ്തദദ്ഭുതപ്രഖ്യം
ശ്രുത്വാ ഹർഷമുപാഗതഃ।
സ വൈ കാമീ സഹ തയാ
രേമേ ചന്ദ്രമസഃ സുതഃ ॥ **7.89.7** ॥ 3017

ബുധസ്യ മാധവോ മാസ -
സ്താമിലാം രുചിരാനനാം।
ഗതോ രമയതോഽത്യർഥം
ക്ഷണവത് തസ്യ കാമിനഃ ॥ **7.89.8** ॥ 3018

അഥ മാസേ തു സമ്പൂർണേ
പൂർണേന്ദുസദൃശാനനഃ।
പ്രജാപതിസുതഃ ശ്രീമാ -
ഞ്ശയനേ പ്രത്യബുധ്യത ॥ **7.89.9** ॥ 3019

സോഽപശ്യത് സോമജം തത്ര
തപന്തം സലിലാശയേ।
ഊർധ്വബാഹും നിരാലംബം
തം രാജാ പ്രത്യഭാഷത ॥ **7.89.10** ॥ 3020

ഭഗവൻ പർവതം ദുർഗം
പ്രവിഷ്ടോഽസ്മി സഹാനുഗഃ।
ന ച പശ്യാമി തത് സൈന്യം
ക്വ നു തേ മാമകാ ഗതാഃ ॥ **7.89.11** ॥ 3021

തച്ഛ്രുത്വാ തസ്യ രാജർഷേ -
ർനഷ്ടസംജ്ഞസ്യ ഭാഷിതം।
പ്രത്യുവാച ശുഭം വാക്യം
സാന്ത്വയൻ പരയാ ഗിരാ ॥ **7.89.12** ॥ 3022

അശ്മവർഷേണ മഹതാ
ഭൃത്യാസ്തേ വിനിപാതിതാഃ।
ത്വം ചാശ്രമപദേ സുപ്തോ
വാതവർഷഭയാർദിതഃ ॥ **7.89.13** ॥ 3023

സമാശ്വസിഹി ഭദ്രം തേ
നിർഭയോ വിഗതജ്വരഃ।
ഫലമൂലാശനോ വീര
നിവസേഹ യഥാസുഖം ॥ **7.89.14** ॥ 3024

സ രാജാ തേന വാക്യേന
പ്രത്യാശ്വസ്തോ മഹാമതിഃ।
പ്രത്യുവാച തതോ വാക്യം
ദീനോ ഭൃത്യജനക്ഷയാത് ॥ **7.89.15** ॥ 3025

ത്യക്ഷ്യാമ്യഹം സ്വകം രാജ്യം
നാഹം ഭൃത്യൈർവിനാകൃതഃ।
വർതയേയം ക്ഷണം ബ്രഹ്മൻ
സമനുജ്ഞാതുമർഹസി ॥ **7.89.16** ॥ 3026

സുതോ ധർമപരോ ബ്രഹ്മൻ
ജ്യേഷ്ഠോ മമ മഹായശാഃ।
ശശബിന്ദുരിതി ഖ്യാതഃ
സ മേ രാജ്യം പ്രപത്സ്യതേ ॥ **7.89.17** ॥ 3027

നഹി ശക്ഷ്യാമ്യഹം ഹിത്വാ
ഭൃത്യദാരാൻ സുഖാൻവിതാൻ।
പ്രതിവക്തും മഹാതേജഃ
കിഞ്ചിദപ്യശുഭം വചഃ ॥ **7.89.18** ॥ 3028

തഥാ ബ്രുവതി രാജേന്ദ്രേ
ബുധഃ പരമമദ്ഭുതം।
സാന്ത്വപൂർവമഥോവാച
വാസസ്ത ഇഹ രോചതാം ॥ **7.89.19** ॥ 3029

ന സന്താപസ്ത്വയാ കാർയഃ
കാർദമേയ മഹാബല।
സംവത്സരോഷിതസ്യേഹ
കാരയിഷ്യാമി തേ ഹിതം ॥ **7.89.20** ॥ 3030

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
ബുധസ്യാക്ലിഷ്ടകർമണഃ।
വാസായ വിദധേ ബുദ്ധിം
യദുക്തം ബ്രഹ്മവാദിനാ ॥ **7.89.21** ॥ 3031

മാസം സ സ്ത്രീ തദാ ഭൂത്വാ
രമയത്യനിശം സദാ।
മാസം പുരുഷഭാവേന
ധർമബുദ്ധിം ചകാര സഃ ॥ **7.89.22** ॥ 3032

തതഃ സാ നവമേ മാസി
ഇലാ സോമസുതാത് സുതം।
ജനയാമാസ സുശ്രോണീ
പുരൂരവസമൂർജിതം ॥ **7.89.23** ॥ 3033

ജാതമാത്രേ തു സുശ്രോണീ
പിതുർഹസ്തേ ന്യവേശയത്।
ബുധസ്യ സമവർണം ച
ഇലാ പുത്രം മഹാബലം ॥ **7.89.24** ॥ 3034

ബുധസ്തു പുരുഷീഭൂതം
സ വൈ സംവത്സരാന്തരം।
കഥാഭീ രമയാമാസ
ധർമയുക്താഭിരാത്മവാൻ ॥ **7.89.25** ॥ 3035

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകോനനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവതിതമഃ സർഗഃ ॥

അശ്വമേധാനുഷ്ഠാനേനേലായാഃ പുരുഷത്വസ്യ പ്രാപ്തിഃ

തഥോക്തവതി രാമേ തു
തസ്യ ജൻമ തദദ്ഭുതം।
ഉവാച ലക്ഷ്മണോ ഭൂയോ
ഭരതശ്ച മഹായശാഃ ॥ **7.90.1** ॥ 3036

ഇലാ സാ സോമപുത്രസ്യ
സംവത്സരമഥോഷിതാ।
അകരോത് കിം നരശ്രേഷ്ഠ
തത്ത്വം ശംസിതുമർഹസി ॥ **7.90.2** ॥ 3037

തയോസ്തദ് വാക്യമാധുർയം
നിശമ്യ പരിപൃച്ഛതോഃ।
രാമഃ പുനരുവാചേമാം
പ്രജാപതിസുതേ കഥാം ॥ **7.90.3** ॥ 3038

പുരുഷത്വം ഗതേ ശൂരേ
ബുധഃ പരമബുദ്ധിമാൻ।
സംവർതം പരമോദാര -
മാജുഹാവ മഹായശാഃ ॥ **7.90.4** ॥ 3039

ച്യവനം ഭൃഗുപുത്രം ച
മുനിം ചാരിഷ്ടനേമിനം।
പ്രമോദനം മോദകരം
തതോ ദുർവാസസം മുനിം ॥ **7.90.5** ॥ 3040

ഏതാൻ സർവാൻ സമാനീയ
വാക്യജ്ഞസ്തത്ത്വദർശനഃ।
ഉവാച സർവാൻ സുഹൃദോ
ധൈർയേണ സുസമാഹിതാൻ ॥ **7.90.6** ॥ 3041

അയം രാജാ മഹാബാഹുഃ
കർദമസ്യ ഇലഃ സുതഃ।
ജാനീതൈനം യഥാഭൂതം
ശ്രേയോ ഹ്യത്ര വിധീയതാം ॥ **7.90.7** ॥ 3042

തേഷാം സംവദതാമേവ
ദ്വിജൈഃ സഹ മഹാത്മഭിഃ।
കർദമസ്തു മഹാതേജാ -
സ്തദാശ്രമമുപാഗമത് ॥ **7.90.8** ॥ 3043

പുലസ്ത്യശ്ച ക്രതുശ്ചൈവ
വഷട്കാരസ്തഥൈവ ച।
ഓങ്കാരശ്ച മഹാതേജാ -
സ്തമാശ്രമമുപാഗമൻ ॥ **7.90.9** ॥ 3044

തേ സർവേ ഹൃഷ്ടമനസഃ
പരസ്പരസമാഗമേ।
ഹിതൈഷിണോ ബാഹ്ലിപതേഃ
പൃഥഗ്വാക്യാൻയഥാബ്രുവൻ ॥ **7.90.10** ॥ 3045

കർദമസ്ത്വബ്രവീദ് വാക്യം
സുതാർഥം പരമം ഹിതം।
ദ്വിജാഃ ശൃണുത മദ്വാക്യം
യച്ഛ്രേയഃ പാർഥിവസ്യ ഹി ॥ **7.90.11** ॥ 3046

നാൻയം പശ്യാമി ഭൈഷജ്യ -
മന്തരാ വൃഷഭധ്വജം।
നാശ്വമേധാത് പരോ യജ്ഞഃ
പ്രിയശ്ചൈവ മഹാത്മനഃ ॥ **7.90.12** ॥ 3047

തസ്മാദ് യജാമഹേ സർവേ
പാർഥിവാർഥേ ദുരാസദം।
കർദമേനൈവമുക്താസ്തു
സർവ ഏവ ദ്വിജർഷഭാഃ ॥ **7.90.13** ॥ 3048

രോചയന്തി സ്മ തം യജ്ഞം
രുദ്രസ്യാരാധനം പ്രതി।
സംവർതസ്യ തു രാജർഷിഃ
ശിഷ്യഃ പരപുരഞ്ജയഃ ॥ **7.90.14** ॥ 3049

മരുത്ത ഇതി വിഖ്യാത -
സ്തം യജ്ഞം സമുപാഹരത്।
തതോ യജ്ഞോ മഹാനാസീദ്
ബുധാശ്രമസമീപതഃ ॥ **7.90.15** ॥ 3050

രുദ്രശ്ച പരമം തോഷ -
മാജഗാമ മഹായശാഃ।
അഥ യജ്ഞേ സമാപ്തേ തു
പ്രീതഃ പരമയാ മുദാ ॥ **7.90.16** ॥ 3051

ഉമാപതിർദ്വിജാൻ സർവാ -
നുവാച ഇലസന്നിധൗ।
പ്രീതോഽസ്മി ഹയമേധേന
ഭക്ത്യാ ച ദ്വിജസത്തമാഃ ॥ **7.90.17** ॥ 3052

അസ്യ ബാഹ്ലിപതേശ്ചൈവ
കിം കരോമി പ്രിയം ശുഭം।
തഥാ വദതി ദേവേശേ
ദ്വിജാസ്തേ സുസമാഹിതാഃ ॥ **7.90.18** ॥ 3053

പ്രസാദയന്തി ദേവേശം
യഥാ സ്യാത് പുരുഷസ്ത്വിലാ।
തതഃ പ്രീതോ മഹാദേവഃ
പുരുഷത്വം ദദൗ പുനഃ ॥ **7.90.19** ॥ 3054

ഇലായൈ സുമഹാതേജാ
ദത്ത്വാ ചാന്തരധീയത।
നിവൃത്തേ ഹയമേധേ ച
ഗതേ ചാദർശനം ഹരേ ॥ **7.90.20** ॥ 3055

യഥാഗതം ദ്വിജാഃ സർവേ
തേഽഗച്ഛൻ ദീർഘദർശിനഃ।
രാജാ തു ബാഹ്ലിമുത്സൃജ്യ
മധ്യദേശേ ഹ്യനുത്തമം ॥ **7.90.21** ॥ 3056

നിവേശയാമാസ പുരം
പ്രതിഷ്ഠാനം യശസ്കരം।
ശശബിന്ദുശ്ച രാജർഷി -
ർബാഹ്ലിം പരപുരഞ്ജയഃ ॥ **7.90.22** ॥ 3057

പ്രതിഷ്ഠാനേ ഇലോ രാജാ
പ്രജാപതിസുതോ ബലീ।
സ കാലേ പ്രാപ്തവാൻ ലോക -
മിലോ ബ്രാഹ്മമനുത്തമം ॥ **7.90.23** ॥ 3058

ഐലഃ പുരൂരവാ രാജാ
പ്രതിഷ്ഠാനമവാപ്തവാൻ।
ഈദൃശോ ഹ്യശ്വമേധസ്യ
പ്രഭാവഃ പുരുഷർഷഭൗ।
സ്ത്രീഭൂതഃ പൗരുഷം ലേഭേ
യച്ചാൻയദപി ദുർലഭം ॥ **7.90.24** ॥ 3059

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ നവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാദേശേനാശ്വമേധയജ്ഞസ്യായോജനം

ഏതദാഖ്യായ കാകുത്സ്ഥോ
ഭ്രാതൃഭ്യാമമിതപ്രഭഃ।
ലക്ഷ്മണം പുനരേവാഹ
ധർമയുക്തമിദം വചഃ ॥ **7.91.1** ॥ 3060

വസിഷ്ഠം വാമദേവം ച
ജാബാലിമഥ കാശ്യപം।
ദ്വിജാംശ്ച സർവപ്രവരാ -
നശ്വമേധപുരസ്കൃതാൻ ॥ **7.91.2** ॥ 3061

ഏതാൻ സർവാൻ സമാനീയ
മന്ത്രയിത്വാ ച ലക്ഷ്മണ।
ഹയം ലക്ഷണസമ്പന്നം
വിമോക്ഷ്യാമി സമാധിനാ ॥ **7.91.3** ॥ 3062

തദ് വാക്യം രാഘവേണോക്തം
ശ്രുത്വാ ത്വരിതവിക്രമഃ।
ദ്വിജാൻ സർവാൻ സമാഹൂയ
ദർശയാമാസ രാഘവം ॥ **7.91.4** ॥ 3063

തേ ദൃഷ്ട്വാ ദേവസങ്കാശം
കൃതപാദാഭിവന്ദനം।
രാഘവം സുദുരാധർഷ -
മാശീഭിഃ സമപൂജയൻ ॥ **7.91.5** ॥ 3064

പ്രാഞ്ജലിഃ സ തദാ ഭൂത്വാ
രാഘവോ ദ്വിജസത്തമാൻ।
ഉവാച ധർമസംയുക്ത -
മശ്വമേധാശ്രിതം വചഃ ॥ **7.91.6** ॥ 3065

ത്യേപി രാമസ്യ തച്ഛ്രുത്വാ
നമസ്കൃത്വാ വൃഷധ്വജം।
അശ്വമേധം ദ്വിജാഃ സർവേ
പൂജയന്തി സ്മ സർവശഃ ॥ **7.91.7** ॥ 3066

സ തേഷാം ദ്വിജമുഖ്യാനാം
വാക്യമദ്ഭുതദർശനം।
അശ്വമേധാശ്രിതം ശ്രുത്വാ
ഭൃശം പ്രീതോഽഭവത് തദാ ॥ **7.91.8** ॥ 3067

വിജ്ഞായ കർമ തത് തേഷാം
രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത്।
പ്രേഷയസ്വ മഹാബാഹോ
സുഗ്രീവായ മഹാത്മനേ ॥ **7.91.9** ॥ 3068

യഥാ മഹദ്ഭിർഹരിഭി -
ർബഹുഭിശ്ച വനൗകസാം।
സാർധമാഗച്ഛ ഭദ്രം തേ
അനുഭോക്തും മഹോത്സവം ॥ **7.91.10** ॥ 3069

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭിഃ
കാമഗൈർബഹുഭിർവൃതഃ।
അശ്വമേധം മഹായജ്ഞ -
മായാത്വതുലവിക്രമഃ ॥ **7.91.11** ॥ 3070

രാജാനശ്ച മഹാഭാഗാ
യേ മേ പ്രിയചികീർഷവഃ।
സാനുഗാഃ ക്ഷിപ്രമായാന്തു
യജ്ഞം ഭൂമിനിരീക്ഷകാഃ ॥ **7.91.12** ॥ 3071

ദേശാന്തരഗതാ യേ ച
ദ്വിജാ ധർമസമാഹിതാഃ।
ആമന്ത്രയസ്വ താൻ സർവാ -
നശ്വമേധായ ലക്ഷ്മണ ॥ **7.91.13** ॥ 3072

ഋഷയശ്ച മഹാബാഹോ
ആഹൂയന്താം തപോധനാഃ।
ദേശാന്തരഗതാഃ സർവേ
സദാരാശ്ച ദ്വിജാതയഃ ॥ **7.91.14** ॥ 3073

തഥൈവ താലാവചരാ -
സ്തഥൈവ നടനർതകാഃ।
യജ്ഞവാടശ്ച സുമഹാൻ
ഗോമത്യാ നൈമിഷേ വനേ ॥ **7.91.15** ॥ 3074

ആജ്ഞാപ്യതാം മഹാബാഹോ
തദ്ധി പുണ്യമനുത്തമം।
ശാന്തയശ്ച മഹാബാഹോ
പ്രവർതന്താം സമന്തതഃ ॥ **7.91.16** ॥ 3075

ശതശശ്ചാപി ധർമജ്ഞാഃ
ക്രതുമുഖ്യമനുത്തമം।
അനുഭൂയ മഹായജ്ഞം
നൈമിഷേ രഘുനന്ദന ॥ **7.91.17** ॥ 3076

തുഷ്ടഃ പുഷ്ടശ്ച സർവോഽസൗ
മാനിതശ്ച യഥാവിധി।
പ്രതിയാസ്യതി ധർമജ്ഞ
ശീഘ്രമാമന്തർയതാം ജനഃ ॥ **7.91.18** ॥ 3077

ശതം വാഹസഹസ്രാണാം
തണ്ഡുലാനാം വപുഷ്മതാം।
അയുതം തിലമുദ്ഗസ്യ
പ്രയാത്വഗ്രേ മഹാബല ॥ **7.91.19** ॥ 3078

ചണകാനാം കുലിത്ഥാനാം
മാഷാണാം ലവണസ്യ ച।
അതോഽനുരൂപം സ്നേഹം ച
ഗന്ധം സങ്ക്ഷിപ്തമേവ ച ॥ **7.91.20** ॥ 3079

സുവർണകോട്യോ ബഹുലാ
ഹിരണ്യസ്യ ശതോത്തരാഃ।
അഗ്രതോ ഭരതഃ കൃത്വാ
ഗച്ഛത്വഗ്രേ സമാധിനാ ॥ **7.91.21** ॥ 3080

അന്തരാപണവീഥ്യശ്ച
സർവേ ച നടനർതകാഃ।
സൂദാ നാർയശ്ച ബഹവോ
നിത്യം യൗവനശാലിനഃ ॥ **7.91.22** ॥ 3081

ഭരതേന തു സാർധം തേ
യാന്തു സൈന്യാനി ചാഗ്രതഃ।
നൈഗമാൻ ബാലവൃദ്ധാംശ്ച
ദ്വിജാംശ്ച സുസമാഹിതാൻ ॥ **7.91.23** ॥ 3082

കർമാന്തികാൻ വർധകിനഃ
കോശാധ്യക്ഷാംശ്ച നൈഗമാൻ।
മമ മാതൃസ്തഥാ സർവാഃ
കുമാരാന്തഃപുരാണി ച ॥ **7.91.24** ॥ 3083

കാഞ്ചനീം മമ പത്നീം ച
ദീക്ഷായാം ജ്ഞാംശ്ച കർമണി।
അഗ്രതോ ഭരതഃ കൃത്വാ
ഗച്ഛത്വഗ്രേ മഹായശാഃ ॥ **7.91.25** ॥ 3084

ഉപകാര്യാ മഹാർഹാശ്ച
പാർഥിവാനാം മഹൗജസാം।
സാനുഗാനാം നരശ്രേഷ്ഠോ
വ്യാദിദേശ മഹാബലഃ ॥ **7.91.26** ॥ 3085

അന്നപാനാനി വസ്ത്രാണി
അനുഗാനാം മഹാത്മനാം।
ഭരതഃ സ തദാ യാതഃ
ശത്രുഘ്നസഹിതസ്തദാ ॥ **7.91.27** ॥ 3086

വാനരാശ്ച മഹാത്മാനഃ
സുഗ്രീവസഹിതാസ്തദാ।
വിപ്രാണാം പ്രവരാഃ സർവേ
ചക്രുശ്ച പരിവേഷണം ॥ **7.91.28** ॥ 3087

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭിഃ
സ്ത്രീഭിശ്ച ബഹുഭിർവൃതഃ।
ഋഷീണാമുഗ്രതപസാം
പൂജാം ചക്രേ മഹാത്മനാം ॥ **7.91.29** ॥ 3088

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമാശ്വമേധേ ദാനമാനയോരുത്കർഷഃ

തത് സർവമഖിലേനാശു
പ്രസ്ഥാപ്യ ഭരതാഗ്രജഃ।
ഹയം ലക്ഷണസമ്പന്നം
കൃഷ്ണസാരം മുമോച ഹ ॥ **7.92.1** ॥ 3089

ഋത്വിഗ്ഭിർലക്ഷ്മണം സാർധ -
മശ്വേ ച വിനിയുജ്യ ച।
തതോഽഭ്യഗച്ഛത് കാകുത്സ്ഥഃ
സഹ സൈന്യേന നൈമിഷം ॥ **7.92.2** ॥ 3090

യജ്ഞവാടം മഹാബാഹു -
ർദൃഷ്ട്വാ പരമമദ്ഭുതം।
പ്രഹർഷമതുലം ലേഭേ
ശ്രീമാനിതി ച സോഽബ്രവീത് ॥ **7.92.3** ॥ 3091

നൈമിഷേ വസതസ്തസ്യ
സർവ ഏവ നരാധിപാഃ।
ആനിൻയുരുപഹാരാംശ്ച
താൻ രാമഃ പ്രത്യപൂജയത് ॥ **7.92.4** ॥ 3092

അന്നപാനാദിവസ്ത്രാണി
സർവോപകരണാനി ച ।
ഭരതഃ സഹശത്രുഘ്നോ
നിയുക്തോ രാജപൂജനേ ॥ **7.92.5** ॥ 3093

വാനരാശ്ച മഹാത്മാനഃ
സുഗ്രീവസഹിതാസ്തദാ ।
വിപ്രാണാം പ്രണതാഃ സർവേ
ചക്രിരേ പരിവേഷണം ॥ **7.92.6** ॥ 3094

വിഭീഷണശ്ച രക്ഷോഭി -
ർബഹുഭിഃ സുസമാഹിതഃ ।
ഋഷീണാമുഗ്രതപസാം
കിങ്കരഃ സമപദ്യത ॥ **7.92.7** ॥ 3095

ഉപകാര്യാ മഹാർഹാശ്ച
പാർഥിവാനാം മഹാത്മനാം ।
സാനുഗാനാം നരശ്രേഷ്ഠോ
വ്യാദിദേശ മഹാബലഃ ॥ **7.92.8** ॥ 3096

ഏവം സുവിഹിതോ യജ്ഞോ
ഹ്യശ്വമേധോ ഹ്യവർതത ।
ലക്ഷ്മണേന സുഗുപ്താ സാ
ഹയചര്യാ പ്രവർതത ॥ **7.92.9** ॥ 3097

ഈദൃശം രാജസിംഹസ്യ
യജ്ഞപ്രവരമുത്തമം ।
നാൻയഃ ശബ്ദോഽഭവത് തത്ര
ഹയമേധേ മഹാത്മനഃ ॥ **7.92.10** ॥ 3098

ഛന്ദതോ ദേഹി ദേഹീതി
യാവത് തുഷ്യന്തി യാചകാഃ।
താവത് സർവാണി ദത്താനി
ക്രതുമുഖ്യേ മഹാത്മനഃ ॥ **7.92.11** ॥ 3099

വിവിധാനി ച ഗൗഡാനി
ഖാണ്ഡവാനി തഥൈവ ച।
ന നിഃസൃതം ഭവത്യോഷ്ഠാദ്
വചനം യാവദർഥിനാം ॥ **7.92.12** ॥ 3100

താവദ് വാനരരക്ഷോഭി -
ർദത്തമേവാഭ്യദൃശ്യത।
ന കശ്ചിൻമലിനോ വാപി
ദീനോ വാപ്യഥവാ കൃശഃ ॥ **7.92.13** ॥ 3101

തസ്മിൻ യജ്ഞവരേ രാജ്ഞോ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതേ।
യേ ച തത്ര മഹാത്മാനോ
മുനയശ്ചിരജീവിനഃ ॥ **7.92.14** ॥ 3102

നാസ്മരംസ്താദൃശം യജ്ഞം
ദാനൗഘസമലങ്കൃതം।
യഃ കൃത്യവാൻ സുവർണേന
സുവർണം ലഭതേ സ്മ സഃ ॥ **7.92.15** ॥ 3103

വിത്താർഥീ ലഭതേ വിത്തം
രത്നാർഥീ രത്നമേവ ച।
ഹിരൺയാനാം സുവർണാനാം
രത്നാനാമഥ വാസസാം ॥ **7.92.16** ॥ 3104

അനിശം ദീയമാനാനാം
രാശിഃ സമുപദൃശ്യതേ।
ന ശക്രസ്യ ന സോമസ്യ
യമസ്യ വരുണസ്യ ച ॥ **7.92.17** ॥ 3105

ഈദൃശോ ദൃഷ്ടപൂർവോ ന
ഏവമൂചുസ്തപോധനാഃ।
സർവത്ര വാനരാസ്തസ്ഥുഃ
സർവത്രൈവ ച രാക്ഷസാഃ ॥ **7.92.18** ॥ 3106

വാസോധനാന്നകാമേഭ്യഃ
പൂർണഹസ്താ ദദുർഭൃശം।
ഈദൃശോ രാജസിംഹസ്യ
യജ്ഞഃ സർവഗുണാൻവിതഃ।
സംവത്സരമഥോ സാഗ്രം
വർതതേ ന ച ഹീയതേ ॥ **7.92.19** ॥ 3107

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്വിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യ യജ്ഞേ വാൽമീകേരാഗമനം രാമായണഗാനാർഥം തസ്യ കുശീലവൗ പ്രത്യാദേശഃ

വർതമാനേ തഥാഭൂതേ
യജ്ഞേ ച പരമാദ്ഭുതേ ।
സശിഷ്യ ആജഗാമാശു
വാൽമീകിർഭഗവാനൃഷിഃ ॥ **7.93.1** ॥ 3108

സ ദൃഷ്ട്വാ ദിവ്യസങ്കാശം
യജ്ഞമദ്ഭുതദർശനം ।
ഏകാന്ത ഋഷിവാടാനാം
ചകാര ഉടജാഞ്ശുഭാൻ ॥ **7.93.2** ॥ 3109

ശകടാംശ്ച ബഹൂൻ പൂർണാൻ
ഫലമൂലാംശ്ച ശോഭനാൻ ।
വാൽമീകിവാടേ രുചിരേ
സ്ഥാപയന്നവിദൂരതഃ ॥ **7.93.3** ॥ 3110

ആസീത് സുപൂജിതോ രാജ്ഞാ
മുനിഭിശ്ച മഹാത്മഭിഃ ।

വാൽമീകിഃ സുമഹാതേജാ
ൻയവസത് പരമാത്മവാൻ ॥ **7.93.4** ॥ 3111

സ ശിഷ്യാവബ്രവീദ്ധൃഷ്ടൗ
യുവാം ഗത്വാ സമാഹിതൗ ।
കൃത്സ്നം രാമായണം കാവ്യം
ഗായേഥാം പരയാ മുദാ ॥ **7.93.5** ॥ 3112

ഋഷിവാടേഷു പുൺയേഷു
ബ്രാഹ്മണാവസഥേഷു ച ।
രഥ്യാസു രാജമാർഗേഷു
പാർഥിവാനാം ഗൃഹേഷു ച ॥ **7.93.6** ॥ 3113

രാമസ്യ ഭവനദ്വാരി
യത്ര കർമ ച കുർവതേ ।
ഋത്വിജാമഗ്രതശ്ചൈവ
തത്ര ഗേയം വിശേഷതഃ ॥ **7.93.7** ॥ 3114

ഇമാനി ച ഫലാൻയത്ര
സ്വാദൂനി വിവിധാനി ച ।
ജാതാനി പർവതാഗ്രേഷു
ചാസ്വാദ്യാസ്വാദ്യ ഗായതാം ॥ **7.93.8** ॥ 3115

ന യാസ്യഥഃ ശ്രമം വത്സൗ
ഭക്ഷയിത്വാ ഫലാൻയഥ ।
മൂലാനി ച സുമൃഷ്ടാനി
ന രാഗാത് പരിഹാസ്യഥഃ ॥ **7.93.9** ॥ 3116

യദി ശബ്ദാപയേദ് രാമഃ
ശ്രവണായ മഹീപതിഃ ।

ഋഷീണാമുപവിഷ്ടാനാം
യഥായോഗം പ്രവർതതാം ॥ **7.93.10** ॥ 3117

ദിവസേ വിംശതിഃ സർഗാ
ഗേയാ മധുരയാ ഗിരാ ।
പ്രമാണൈർബഹുഭിസ്തത്ര
യഥോദ്ദിഷ്ടം മയാ പുരാ ॥ **7.93.11** ॥ 3118

ലോഭശ്ചാപി ന കർതവ്യഃ
സ്വൽപോഽപി ധനവാംഛയാ ।
കിം ധനേനാശ്രമസ്ഥാനാം
ഫലമൂലാശിനാം സദാ ॥ **7.93.12** ॥ 3119

യദി പൃച്ഛേത് സ കാകുത്സ്ഥോ
യുവാം കസ്യേതി ദാരകൗ ।
വാൽമീകേരഥ ശിഷ്യൗ ദ്വൗ
ബ്രൂതമേവം നരാധിപം ॥ **7.93.13** ॥ 3120

ഇമാസ്തന്ത്രീഃ സുമധുരാഃ
സ്ഥാനം വാപൂർവദർശനം ।
മൂർച്ഛയിത്വാ സുമധുരം
ഗായേഥാം വിഗതജ്വരൗ ॥ **7.93.14** ॥ 3121

ആദിപ്രഭൃതി ഗേയം സ്യാ -
ന്ന ചാവജ്ഞായ പാർഥിവം ।
പിതാ ഹി സർവഭൂതാനാം
രാജാ ഭവതി ധർമതഃ ॥ **7.93.15** ॥ 3122

തദ് യുവാം ഹൃഷ്ടമനസൗ
ശ്വഃ പ്രഭാതേ സമാഹിതൗ ।

ഗായേഥാം മധുരം ഗേയം
തന്ത്രീലയസമൻവിതം ॥ **7.93.16** ॥ 3123

ഇതി സന്ദിശ്യ ബഹുശോ
മുനിഃ പ്രാചേതസസ്തദാ ।
വാൽമീകിഃ പരമോദാര -
സ്തൂഷ്ണീമാസീൻമഹാമുനിഃ ॥ **7.93.17** ॥ 3124

സന്ദിഷ്ടൗ മുനിനാ തേന
താവുഭൗ മൈഥിലീസുതൗ ।
തഥൈവ കരവാവേതി
നിർജഗ്മതുരരിന്ദമൗ ॥ **7.93.18** ॥ 3125

താമദ്ഭുതാം തൗ ഹൃദയേ കുമാരൗ
നിവേശ്യ വാണീമൃഷിഭാഷിതാം തദാ ।
സമുത്സുകൗ തൗ സുഖമൂഷതുർനിശാം
യഥാഽശ്വിനൗ ഭാർഗവനീതിസംഹിതാം ॥ **7.93.19** ॥ 3126

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്രിനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

കുശലവകർതൃകം രാമായണകാവ്യഗാനം ശ്രീരാമേണ തസ്യ സഭായാം ശ്രവണം

തൗ രജന്യാം പ്രഭാതായാം
സ്നാതൗ ഹുതഹുതാശനൗ ।
യഥോക്തമൃഷിണാ പൂർവം
സർവം തത്രോപഗായതാം ॥ **7.94.1** ॥ 3127

താം സ ശുശ്രാവ കാകുത്സ്ഥഃ
പൂർവാചാർയവിനിർമിതാം ।
അപൂർവാം പാഠ്യജാതിം ച
ഗേയേന സമലങ്കൃതാം ॥ **7.94.2** ॥ 3128

പ്രമാണൈർബഹുഭിർബദ്ധാം
തന്ത്രീലയസമൻവിതാം ।
ബാലാഭ്യാം രാഘവഃ ശ്രുത്വാ
കൗതൂഹലപരോഽഭവത് ॥ **7.94.3** ॥ 3129

അഥ കർമാന്തരേ രാജാ
സമാഹൂയ മഹാമുനീൻ ।

പാർഥിവാംശ്ച നരവ്യാഘ്രഃ
പണ്ഡിതാൻ നൈഗമാംസ്തഥാ ॥ **7.94.4** ॥ 3130

പൗരാണികാഞ്ശബ്ദവിദോ
യേ വൃദ്ധാശ്ച ദ്വിജാതയഃ।
സ്വരാണാം ലക്ഷണജ്ഞാംശ്ച
ഉത്സുകാൻ ദ്വിജസത്തമാൻ ॥ **7.94.5** ॥ 3131

ലക്ഷണജ്ഞാംശ്ച ഗാന്ധർവാൻ
നൈഗമാംശ്ച വിശേഷതഃ।
പാദാക്ഷരസമാസജ്ഞാം -
ശ്ഛന്ദഃസു പരിനിഷ്ഠിതാൻ ॥ **7.94.6** ॥ 3132

കലാമാത്രാവിശേഷജ്ഞാ -
ഞ്ജ്യൗതിഷേ ച പരം ഗതാൻ।
ക്രിയാകൽപവിദശ്ചൈവ
തഥാ കാർയവിശാരദാൻ ॥ **7.94.7** ॥ 3133

ഭാഷാജ്ഞാനിംഗിതജ്ഞാംശ്ച
നൈഗമാംശ്ചാപ്യശേഷതഃ।
ഹേതൂപചാരകുശലാൻ
ഹൈതുകാംശ്ച ബഹുശ്രുതാൻ ॥ **7.94.8** ॥ 3134

ഛന്ദോവിദഃ പുരാണജ്ഞാൻ
വൈദികാൻ ദ്വിജസത്തമാൻ।
ചിത്രജ്ഞാൻ വൃത്തസൂത്രജ്ഞാൻ
ഗീതനൃത്യവിശാരദാൻ ॥ **7.94.9** ॥ 3135

ശാസ്ത്രജ്ഞാൻ നീതിനിപുണാൻ
വേദാന്താർഥപ്രബോധകാൻ।

ഏതാൻ സർവാൻ സമാനീയ
ഗാതാരൗ സമവേശയത് ॥ **7.94.10** ॥ 3136

തേഷാം സംവദതാം തത്ര
ശ്രോതൃണാം ഹർഷവർധനം ।
ഗേയം പ്രചക്രതുസ്തത്ര
താവുഭൗ മുനിദാരകൗ ॥ **7.94.11** ॥ 3137

തതഃ പ്രവൃത്തം മധുരം
ഗാന്ധർവമതിമാനുഷം ।
ന ച തൃപ്തിം യയുഃ സർവേ
ശ്രോതാരോ ഗേയസമ്പദാ ॥ **7.94.12** ॥ 3138

ഹൃഷ്ടാ മുനിഗണാഃ സർവേ
പാർഥിവാശ്ച മഹൗജസഃ ।
പിബന്ത ഇവ ചക്ഷുർഭിഃ
പശ്യന്തി സ്മ മുഹുർമുഹുഃ ॥ **7.94.13** ॥ 3139

ഊചുഃ പരസ്പരം ചേദം
സർവ ഏവ സമാഹിതാഃ ।
ഉഭൗ രാമസ്യ സദൃശൗ
ബിംബാദ് ബിംബമിവോത്ഥിതൗ ॥ **7.94.14** ॥ 3140

ജടിലൗ യദി ന സ്യാതാം
ന വൽകലധരൗ യദി ।
വിശേഷം നാധിഗച്ഛാമോ
ഗായതോ രാഘവസ്യ ച ॥ **7.94.15** ॥ 3141

ഏവം പ്രഭാഷമാണേഷു
പൗരജാനപദേഷു ച ।

പ്രവൃത്തമാദിതഃ പൂർവ -
സർഗം നാരദദർശിതം ॥ **7.94.16** ॥ 3142

തതഃ പ്രഭൃതി സർഗാശ്ച
യാവദ് വിംശത്യഗായതാം ।
തതോഽപരാഹ്നസമയേ
രാഘവഃ സമഭാഷത ॥ **7.94.17** ॥ 3143

ശ്രുത്വാ വിംശതിസർഗാംസ്താൻ
ഭ്രാതരം ഭ്രാതൃവത്സലഃ ।
അഷ്ടാദശ സഹസ്രാണി
സുവർണസ്യ മഹാത്മനോഃ ॥ **7.94.18** ॥ 3144

പ്രയച്ഛ ശീഘ്രം കാകുത്സ്ഥ
യദന്യദഭികാങ്ക്ഷിതം ।
ദദൗ സ ശീഘ്രം കാകുത്സ്ഥോ
ബാലയോർവൈ പൃഥക് പൃഥക് ॥ **7.94.19** ॥ 3145

ദീയമാനം സുവർണം തു
നാഗൃഹ്ണീതാം കുശീലവൗ ।
ഊചതുശ്ച മഹാത്മാനൗ
കിമനേനേതി വിസ്മിതൗ ॥ **7.94.20** ॥ 3146

വന്യേന ഫലമൂലേന
നിരതൗ വനവാസിനൗ ।
സുവർണേന ഹിരണ്യേന
കിം കരിഷ്യാവഹേ വനേ ॥ **7.94.21** ॥ 3147

തഥാ തയോഃ പ്രബ്രുവതോഃ
കൗതൂഹലസമന്വിതാഃ ।

ശ്രോതാരശ്ചൈവ രാമശ്ച
സർവ ഏവ സുവിസ്മിതാഃ ॥ **7.94.22** ॥ 3148

തസ്യ ചൈവാഗമം രാമഃ
കാവ്യസ്യ ശ്രോതുമുത്സുകഃ ।
പപ്രച്ഛ തൗ മഹാതേജാ -
സ്താവുഭൗ മുനിദാരകൗ ॥ **7.94.23** ॥ 3149

കിമ്പ്രമാണമിദം കാവ്യം
കാ പ്രതിഷ്ഠാ മഹാത്മനഃ ।
കർതാ കാവ്യസ്യ മഹതഃ
ക്വ ചാസൗ മുനിപുംഗവഃ ॥ **7.94.24** ॥ 3150

പൃച്ഛന്തം രാഘവം വാക്യ -
മൂചതുർമുനിദാരകൗ ।
വാൽമീകിർഭഗവാൻ കർതാ
സമ്പ്രാപ്തോ യജ്ഞസംവിധം ।
യേനേദം ചരിതം തുഭ്യ -
മശേഷം സമ്പ്രദർശിതം ॥ **7.94.25** ॥ 3151

സന്നിബദ്ധം ഹി ശ്ലോകാനാം
ചതുർവിംശത്സഹസ്രകം ।
ഉപാഖ്യാനശതം ചൈവ
ഭാർഗവേണ തപസ്വിനാ ॥ **7.94.26** ॥ 3152

ആദിപ്രഭൃതി വൈ രാജൻ
പഞ്ചസർഗശതാനി ച ।
കാണ്ഡാനി ഷട്കൃതാനീഹ
സോത്തരാണി മഹാത്മനാ ॥ **7.94.27** ॥ 3153

കൃതാനി ഗുരുണാസ്മാക -
മൃഷിണാ ചരിതം തവ।
പ്രതിഷ്ഠാ ജീവിതം യാവത്
താവത് സർവസ്യ വർതതേ ॥ **7.94.28** ॥ 3154

യദി ബുദ്ധിഃ കൃതാ രാജ -
ംഹ്രവണായ മഹാരഥ।
കർമാന്തരേ ക്ഷണീഭൂത -
സ്തച്ഛ്രുണുഷ്വ സഹാനുജഃ ॥ **7.94.29** ॥ 3155

ബാഢമിത്യബ്രവീദ് രാമ -
സ്തൗ ചാനുജ്ഞാപ്യ രാഘവം।
പ്രഹൃഷ്ടൗ ജഗ്മതുഃ സ്ഥാനം
യത്രാസ്തേ മുനിപുംഗവഃ ॥ **7.94.30** ॥ 3156

രാമോഽപി മുനിഭിഃ സാർധം
പാർഥിവൈശ്ച മഹാത്മഭിഃ।
ശ്രുത്വാ തദ് ഗീതിമാധുർയം
കർമശാലാമുപാഗമത് ॥ **7.94.31** ॥ 3157

ശുശ്രാവ തത്താലലയോപപന്നം
സർഗാൻവിതം സുസ്വരശബ്ദയുക്തം।
തന്ത്രീലയവ്യഞ്ജനയോഗയുക്തം
കുശീലവാഭ്യാം പരിഗീയമാനം ॥ **7.94.32** ॥ 3158

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുർനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സ്വീയാം ശുദ്ധിം സമർഥയിതും സീതാ ശപഥം കരോത്വിതി ശ്രീരാമസ്യ വിചാരഃ

രാമോ ബഹൂൻയഹാൻയേവ
തദ് ഗീതം പരമം ശുഭം ।
ശുശ്രാവ മുനിഭിഃ സാർധം
പാർഥിവൈഃ സഹ വാനരൈഃ ॥ **7.95.1** ॥ 3159

തസ്മിൻ ഗീതേ തു വിജ്ഞായ
സീതാപുത്രൗ കുശീലവൗ ।
തസ്യാഃ പരിഷദോ മധ്യേ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **7.95.2** ॥ 3160

ദൂതാഞ്ശുദ്ധസമാചാരാ -
നാഹൂയാത്മമനീഷയാ ।
മദ് വചോ ബ്രൂത ഗച്ഛധ്വ -
മിതോ ഭഗവതോഽന്തികേ ॥ **7.95.3** ॥ 3161

യദി ശുദ്ധസമാചാരാ
യദി വാ വീതകൽമഷാ ।

കരോത്വിഹാത്മനഃ ശുദ്ധി -
മനുമാൻയ മഹാമുനിം ॥ **7.95.4** ॥ 3162

ഛന്ദം മുനേശ്ച വിജ്ഞായ
സീതായാശ്ച മനോഗതം ।
പ്രത്യയം ദാതുകാമായാ -
സ്തതഃ ശംസത മേ ലഘു ॥ **7.95.5** ॥ 3163

ശ്വഃ പ്രഭാതേ തു ശപഥം
മൈഥിലീ ജനകാത്മജാ ।
കരോതു പരിഷൻമധ്യേ
ശോധനാർഥം മമൈവ ച ॥ **7.95.6** ॥ 3164

ശ്രുത്വാ തു രാഘവസ്യൈതദ്
വചഃ പരമമദ്ഭുതം ।
ദൂതാഃ സമ്പ്രയയുർബാഢം
യത്ര വൈ മുനിപുംഗവഃ ॥ **7.95.7** ॥ 3165

തേ പ്രണമ്യ മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമമിതപ്രഭം ।
ഊചുസ്തേ രാമവാക്യാനി
മൃദൂനി മധുരാണി ച ॥ **7.95.8** ॥ 3166

തേഷാം തദ് ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
രാമസ്യ ച മനോഗതം ।
വിജ്ഞായ സുമഹാതേജാ
മുനിർവാക്യമഥാബ്രവീത് ॥ **7.95.9** ॥ 3167

ഏവം ഭവതു ഭദ്രം വോ
യഥാ വദതി രാഘവഃ ।

തഥാ കരിഷ്യതേ സീതാ
ദൈവതം ഹി പതിഃ സ്ത്രിയാഃ ॥ **7.95.10** ॥ 3168

തഥോക്താ മുനിനാ സർവേ
രാജദൂതാ മഹൗജസം।
പ്രത്യേത്യ രാഘവം സർവം
മുനിവാക്യം ബഭാഷിരേ ॥ **7.95.11** ॥ 3169

തതഃ പ്രഹൃഷ്ടഃ കാകുത്സ്ഥഃ
ശ്രുത്വാ വാക്യം മഹാത്മനഃ।
ഋഷീംസ്തത്ര സമേതാംശ്ച
രാജ്ഞശ്ചൈവാഭ്യഭാഷത ॥ **7.95.12** ॥ 3170

ഭഗവന്തഃ സശിഷ്യാ വൈ
സാനുഗാശ്ച നരാധിപാഃ।
പശ്യന്തു സീതാശപഥം
യശ്ചൈവാൻയോഽപി കാങ്ക്ഷതേ ॥ **7.95.13** ॥ 3171

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാഘവസ്യ മഹാത്മനഃ।
സർവേഷാമൃഷിമുഖ്യാനാം
സാധുവാദോ മഹാനഭൂത് ॥ **7.95.14** ॥ 3172

രാജാനശ്ച മഹാത്മാനം
പ്രശംസന്തി സ്മ രാഘവം।
ഉപപന്നം നരശ്രേഷ്ഠ
ത്വയ്യേവ ഭുവി നാൻയതഃ ॥ **7.95.15** ॥ 3173

ഏവം വിനിശ്ചയം കൃത്വാ
ശ്വോഭൂത ഇതി രാഘവഃ।

വിസർജയാമാസ തദാ
സർവാംസ്താംഛത്രുസൂദനഃ ॥ **7.95.16** ॥ 3174

ഇതി സമ്പ്രവിചാര്യ രാജസിംഹഃ
ശ്വോഭൂതേ ശപഥസ്യ നിശ്ചയം വൈ ।
വിസസർജ മുനീൻ നൃപാംശ്ച സർവാൻ
സ മഹാത്മാ മഹതോ മഹാനുഭാവഃ ॥ **7.95.17** ॥ 3175

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗഃ ॥

വാൽമീകിനാ സീതായാഃ ശുദ്ധേഃ സമർഥനം

തസ്യാം രജന്യാം വ്യുഷ്ടായാം
യജ്ഞവാടം ഗതോ നൃപഃ।
ഋഷീൻ സർവാൻ മഹാതേജാഃ
ശബ്ദാപയതി രാഘവഃ ॥ **7.96.1** ॥ 3176

വസിഷ്ഠോ വാമദേവശ്ച
ജാബാലിരഥ കാശ്യപഃ।
വിശ്വാമിത്രോ ദീർഘതമാ
ദുർവാസാശ്ച മഹാതപാഃ ॥ **7.96.2** ॥ 3177

പുലസ്ത്യോഽപി തഥാ ശക്തി -
ർഭാർഗവശ്ചൈവ വാമനഃ।
മാർകണ്ഡേയശ്ച ദീർഘായു -
ർമൗദ്ഗല്യശ്ച മഹായശാഃ ॥ **7.96.3** ॥ 3178

ഗർഗശ്ച ച്യവനശ്ചൈവ
ശതാനന്ദശ്ച ധർമവിത്।
ഭരദ്വാജശ്ച തേജസ്വീ
അഗ്നിപുത്രശ്ച സുപ്രഭഃ ॥ **7.96.4** ॥ 3179

നാരദഃ പർവതശ്ചൈവ
ഗൗതമശ്ച മഹായശാഃ।
കാത്യായനഃ സുയജ്ഞശ്ച
ഹ്യഗസ്ത്യസ്തപസാം നിധിഃ ॥ **7.96.5** ॥ 3180

ഏതേ ചാൻയേ ച ബഹവോ
മുനയഃ സംശിതവ്രതാഃ।
കൗതൂഹലസമാവിഷ്ടാഃ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ॥ **7.96.6** ॥ 3181

രാക്ഷസാശ്ച മഹാവീർയാ
വാനരാശ്ച മഹാബലാഃ।
സർവ ഏവ സമാജഗ്മു -
ർമഹാത്മാനഃ കുതൂഹലാത് ॥ **7.96.7** ॥ 3182

ക്ഷത്രിയാ യേ ച ശൂദ്രാശ്ച
വൈശ്യാശ്ചൈവ സഹസ്രശഃ।
നാനാദേശഗതാശ്ചൈവ
ബ്രാഹ്മണാഃ സംശിതവ്രതാഃ ॥ **7.96.8** ॥ 3183

ജ്ഞാനനിഷ്ഠാഃ കർമനിഷ്ഠാ
യോഗനിഷ്ഠാസ്തഥാപരേ।
സീതാശപഥവീക്ഷാർഥം
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ॥ **7.96.9** ॥ 3184

തദാ സമാഗതം സർവ -
മശ്മഭൂതമിവാചലം।
ശ്രുത്വാ മുനിവരസ്തൂർണം
സസീതഃ സമുപാഗമത് ॥ **7.96.10** ॥ 3185

തമൃഷിം പൃഷ്ഠതഃ സീതാ
അൻവഗച്ഛദവാങ്മുഖീ ।
കൃതാഞ്ജലിർബാഷ്പകലാ
കൃത്വാ രാമം മനോഗതം ॥ **7.96.11** ॥ 3186

താം ദൃഷ്ട്വാ ശ്രുതിമായാന്തീം
ബ്രഹ്മാണമനുഗാമിനീം ।
വാൽമീകേഃ പൃഷ്ഠതഃ സീതാം
സാധുവാദോ മഹാനഭൂത് ॥ **7.96.12** ॥ 3187

തതോ ഹലഹലാശബ്ദഃ
സർവേഷാമേവമാബഭൗ ।
ദുഃഖജൻമവിശാലേന
ശോകേനാകുലിതാത്മനാം ॥ **7.96.13** ॥ 3188

സാധു രാമേതി കേചിത് തു
സാധു സീതേതി ചാപരേ ।
ഉഭാവേവ ച തത്രാൻയേ
പ്രേക്ഷകാഃ സമ്പ്രചുക്രുശുഃ ॥ **7.96.14** ॥ 3189

തതോ മധ്യേ ജനൗഘസ്യ
പ്രവിശ്യ മുനിപുംഗവഃ ।
സീതാസഹായോ വാൽമീകി -
രിതി ഹോവാച രാഘവം ॥ **7.96.15** ॥ 3190

ഇയം ദാശരഥേ സീതാ
സുവ്രതാ ധർമചാരിണീ ।
അപവാദാത് പരിത്യക്താ
മമാശ്രമസമീപതഃ ॥ **7.96.16** ॥ 3191

ലോകാപവാദഭീതസ്യ
തവ രാമ മഹാവ്രത।
പ്രത്യയം ദാസ്യതേ സീതാ
താമനുജ്ഞാതുമർഹസി ॥ **7.96.17** ॥ 3192

ഇമൗ തു ജാനകീപുത്രൗ -
വുഭൗ ച യമജാതകൗ।
സുതൗ തവൈവ ദുർധർഷൗ
സത്യമേതദ് ബ്രവീമി തേ ॥ **7.96.18** ॥ 3193

പ്രചേതസോഽഹം ദശമഃ
പുത്രോ രാഘവനന്ദന।
ന സ്മരാമ്യനൃതം വാക്യ -
മിമൗ തു തവ പുത്രകൗ ॥ **7.96.19** ॥ 3194

ബഹുവർഷസഹസ്രാണി
തപശ്ചര്യാ മയാ കൃതാ।
നോപാശ്നീയാം ഫലം തസ്യാ
ദുഷ്ടേയം യദി മൈഥിലീ ॥ **7.96.20** ॥ 3195

മനസാ കർമണാ വാചാ
ഭൂതപൂർവം ന കിൽബിഷം।
തസ്യാഹം ഫലമശ്നാമി
അപാപാ മൈഥിലീ യദി ॥ **7.96.21** ॥ 3196

അഹം പഞ്ചസു ഭൂതേഷു
മനഃഷഷ്ഠേഷു രാഘവ।
വിചിന്ത്യ സീതാ ശുദ്ധേതി
ജഗ്രാഹ വനനിർദ്ധരേ ॥ **7.96.22** ॥ 3197

ഇയം ശുദ്ധസമാചാരാ
അപാപാ പതിദേവതാ।
ലോകാപവാദഭീതസ്യ
പ്രത്യയം തവ ദാസ്യതി ॥ **7.96.23** ॥ 3198

തസ്മാദിയം നരവരാത്മജ ശുദ്ധഭാവാ
ദിവ്യേന ദൃഷ്ടിവിഷയേണ മയാ പ്രവിഷ്ടാ।
ലോകാപവാദകലുഷീകൃതചേതസാ യാ
ത്യക്താ ത്വയാ പ്രിയതമാ വിദിതാപി ശുദ്ധാ ॥ **7.96.24** ॥ 3199

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷണ്ണവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സീതാകർതൃകം ശപഥഗ്രഹണം രസാതലേ പ്രവേശനം ച

വാൽമീകിനൈവമുക്തസ്തു
രാഘവഃ പ്രത്യഭാഷത ।
പ്രാഞ്ജലിർജഗതോ മധ്യേ
ദൃഷ്ട്വാ താം വരവർണിനീം ॥ **7.97.1** ॥ 3200

ഏവമേതൻമഹാഭാഗ
യഥാ വദസി ധർമവിത് ।
പ്രത്യയസ്തു മമ ബ്രഹ്മം -
സ്തവ വാക്യൈരകൽമഷൈഃ ॥ **7.97.2** ॥ 3201

പ്രത്യയശ്ച പുരാ വൃത്തോ
വൈദേഹ്യാഃ സുരസന്നിധൗ ।
ശപഥശ്ച കൃതസ്തത്ര
തേന വേശ്മ പ്രവേശിതാ ॥ **7.97.3** ॥ 3202

ലോകാപവാദോ ബലവാൻ
യേന ത്യക്താ ഹി മൈഥിലീ ।
സേയം ലോകഭയാദ് ബ്രഹ്മ -
ന്നപാപേത്യഭിജാനതാ ।

പരിത്യക്തോ മയാ സീതാ
തദ് ഭവാൻ ക്ഷന്തുമർഹതി ॥ **7.97.4** ॥ 3203

ജാനാമി ചേമൗ പുത്രൗ മേ
യമജാതൗ കുശീലവൗ ।
ശുദ്ധായാം ജഗതോ മധ്യേ
മൈഥിൽയാം പ്രീതിരസ്തു മേ ॥ **7.97.5** ॥ 3204

അഭിപ്രായം തു വിജ്ഞായ
രാമസ്യ സുരസത്തമാഃ ।
സീതായാഃ ശപഥേ തസ്മിൻ
മഹേന്ദ്രാദ്യാ മഹൗജസഃ ॥ **7.97.6** ॥ 3205

പിതാമഹം പുരസ്കൃത്യ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ।
ആദിത്യാ വസവോ രുദ്രാ
വിശ്വേദേവാ മരുദ്ഗണാഃ ॥ **7.97.7** ॥ 3206

സാധ്യാശ്ച ദേവാഃ സർവേ തേ
സർവേ ച പരമർഷയഃ ।
നാഗാഃ സുപർണാഃ സിദ്ധാശ്ച
തേ സർവേ ഹൃഷ്ടമാനസാഃ ॥ **7.97.8** ॥ 3207

സീതാശപഥസംഭ്രാന്താഃ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ।
ദൃഷ്ട്വാ ദേവാനൃഷീംശ്ചൈവ
രാഘവഃ പുനരബ്രവീത് ॥ **7.97.9** ॥ 3208

പ്രത്യയോ മേ സുരശ്രേഷ്ഠ
ഋഷിവാക്യൈരകൽമഷൈഃ ।

ശുദ്ധായാം ജഗതോ മധ്യേ
വൈദേഹ്യാം പ്രീതിരസ്തു മേ ॥ **7.97.10** ॥ 3209

തതോ വായുഃ ശുഭഃ പുണ്യോ
ദിവ്യഗന്ധോ മനോരമഃ ।
തം ജനൗഘം സുരശ്രേഷ്ഠോ
ഹ്ലാദയാമാസ സർവതഃ ॥ **7.97.11** ॥ 3210

തദദ്ഭുതമിവാചിന്ത്യം
നിരൈക്ഷന്ത സമാഹിതാഃ ।
മാനവാഃ സർവരാഷ്ട്രേഭ്യഃ
പൂർവം കൃതയുഗേ യഥാ ॥ **7.97.12** ॥ 3211

സർവാൻ സമാഗതാൻ ദൃഷ്ട്വാ
സീതാ കാഷായവാസിനീ ।
അബ്രവീത് പ്രാഞ്ജലിർവാക്യ -
മധോദൃഷ്ടിരവാങ്മുഖീ ॥ **7.97.13** ॥ 3212

യഥാഹം രാഘവാദന്യം
മനസാപി ന ചിന്തയേ ।
തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ
വിവരം ദാതുമർഹതി ॥ **7.97.14** ॥ 3213

മനസാ കർമണാ വാചാ
യഥാ രാമം സമർചയേ ।
തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ
വിവരം ദാതുമർഹതി ॥ **7.97.15** ॥ 3214

യഥൈതത് സത്യമുക്തം മേ
വേദ്മി രാമാത് പരം ന ച ।

തഥാ മേ മാധവീ ദേവീ
വിവരം ദാതുമർഹതി ॥ **7.97.16** ॥ 3215

തഥാ ശപന്ത്യാം വൈദേഹ്യാം
പ്രാദുരാസീത് തദദ്ഭുതം ।
ഭൂതലാദുത്ഥിതം ദിവ്യം
സിംഹാസനമനുത്തമം ॥ **7.97.17** ॥ 3216

ധ്രിയമാണം ശിരോഭിസ്തു
നാഗൈരമിതവിക്രമൈഃ ।
ദിവ്യം ദിവ്യേന വപുഷാ
ദിവ്യരത്നവിഭൂഷിതൈഃ ॥ **7.97.18** ॥ 3217

തസ്മിംസ്തു ധരണീ ദേവീ
ബാഹുഭ്യാം ഗൃഹ്യ മൈഥിലീം ।
സ്വാഗതേനാഭിനന്ദ്യൈനാ -
മാസനേ ചോപവേശയത് ॥ **7.97.19** ॥ 3218

താമാസനഗതാം ദൃഷ്ട്വാ
പ്രവിശന്തീം രസാതലം ।
പുഷ്പവൃഷ്ടിരവിച്ഛിന്നാ
ദിവ്യാ സീതാമവാകിരത് ॥ **7.97.20** ॥ 3219

സാധുകാരശ്ച സുമഹാൻ
ദേവാനാം സഹസോത്ഥിതഃ ।
സാധുസാധ്വിതി വൈ സീതേ
യസ്യാസ്തേ ശീലമീദൃശം ॥ **7.97.21** ॥ 3220

ഏവം ബഹുവിധാ വാചോ
ഹ്യന്തരിക്ഷഗതാഃ സുരാഃ ।

വ്യാജഹുർഹൃഷ്ടമനസോ
ദൃഷ്ട്വാ സീതാപ്രവേശനം ॥ **7.97.22** ॥ 3221

യജ്ഞവാടഗതാശ്ചാപി
മുനയഃ സർവ ഏവ തേ ।
രാജാനശ്ച നരവ്യാഘ്രാ
വിസ്മയാന്നോപരേമിരേ ॥ **7.97.23** ॥ 3222

അന്തരിക്ഷേ ച ഭൂമൗ ച
സർവേ സ്ഥാവരജംഗമാഃ ।
ദാനവാശ്ച മഹാകായാഃ
പാതാലേ പന്നഗാധിപാഃ ॥ **7.97.24** ॥ 3223

കേചിദ് വിനേദുഃ സംഹൃഷ്ടാഃ
കേചിദ് ധ്യാനപരായണാഃ ।
കേചിദ് രാമം നിരീക്ഷന്തേ
കേചിത് സീതാമചേതസഃ ॥ **7.97.25** ॥ 3224

സീതാപ്രവേശനം ദൃഷ്ട്വാ
തേഷാമാസീത് സമാഗമഃ ।
തൻമുഹൂർതമിവാത്യർഥം
സമം സമ്മോഹിതം ജഗത് ॥ **7.97.26** ॥ 3225

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്തനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സീതായാഃ കൃതേ ശ്രീരാമസ്യ ശോകഃ, ബ്രഹ്മണാ തസ്യ സാന്ത്വനമുത്തരകാണ്ഡശേഷാംശം ശ്രോതും പ്രേരണം ച

രസാതലം പ്രവിഷ്ടായാം
വൈദേഹ്യാം സർവവാനരാഃ ।
ചുക്രുശുഃ സാധുസാധ്വീതി
മുനയോ രാമസന്നിധൗ ॥ **7.98.1** ॥ 3226

ദണ്ഡകാഷ്ഠമവഷ്ടഭ്യ
ബാഷ്പവ്യാകുലിതേക്ഷണഃ ।
അവാക്ശിരാ ദീനമനാ
രാമോ ഹ്യാസീത് സുദുഃഖിതഃ ॥ **7.98.2** ॥ 3227

സ രുദിത്വാ ചിരം കാലം
ബഹുശോ ബാഷ്പമുത്സൃജൻ ।
ക്രോധശോകസമാവിഷ്ടോ
രാമോ വചനമബ്രവീത് ॥ **7.98.3** ॥ 3228

അഭൂതപൂർവം ശോകം മേ
മനഃ സ്പ്രഷ്ടുമിവേച്ഛതി ।

പശ്യതോ മേ യഥാ നഷ്ടാ
സീതാ ശ്രീരിവ രൂപിണീ ॥ **7.98.4** ॥ 3229

സാദർശനം പുരാ സീതാ
ലങ്കാം പാരേ മഹോദധേഃ।
തതശ്ചാപി മയാഽഽനീതാ
കിം പുനർവസുധാതലാത് ॥ **7.98.5** ॥ 3230

വസുധേ ദേവി ഭവതി
സീതാ നിർയാത്യതാം മമ।
ദർശയിഷ്യാമി വാ രോഷം
യഥാ മാമവഗച്ഛസി ॥ **7.98.6** ॥ 3231

കാമം ശ്വശ്രൂർമമൈവ ത്വം
ത്വത്സകാശാത് തു മൈഥിലീ।
കർഷതാ ഫാലഹസ്തേന
ജനകേനോദ്ധൃതാ പുരാ ॥ **7.98.7** ॥ 3232

തസ്മാന്നിർയാത്യതാം സീതാ
വിവരം വാ പ്രയച്ഛ മേ।
പാതാലേ നാകപൃഷ്ഠേ വാ
വസേയം സഹിതസ്തയാ ॥ **7.98.8** ॥ 3233

ആനയ ത്വം ഹി താം സീതാം
മത്തോഽഹം മൈഥിലീകൃതേ।
ന മേ ദാസ്യസി ചേത് സീതാം
യഥാരൂപാം മഹീതലേ ॥ **7.98.9** ॥ 3234

സപർവതവനാം കൃത്സ്നാം
വിധമിഷ്യാമി തേ സ്ഥിതിം।

നാശയിഷ്യാമ്യഹം ഭൂമിം
സർവമാപോ ഭവന്ത്വിഹ ॥ **7.98.10** ॥ 3235

ഏവം ബ്രുവാണേ കാകുത്സ്ഥേ
ക്രോധശോകസമൻവിതേ ।
ബ്രഹ്മാ സുരഗണൈഃ സാർധ -
മുവാച രഘുനന്ദനം ॥ **7.98.11** ॥ 3236

രാമ രാമ ന സന്താപം
കർതുമർഹസി സുവ്രത ।
സ്മര ത്വം പൂർവകം ഭാവം
മന്ത്രം ചാമിത്രകർശന ॥ **7.98.12** ॥ 3237

ന ഖലു ത്വാം മഹാബാഹോ
സ്മാരയേയമനുത്തമം ।
ഇമം മുഹൂർതം ദുർധർഷ
സ്മര ത്വം ജൻമ വൈഷ്ണവം ॥ **7.98.13** ॥ 3238

സീതാ ഹി വിമലാ സാധ്വീ
തവ പൂർവപരായണാ ।
നാഗലോകം സുഖം പ്രായാത്
ത്വദാശ്രയതപോബലാത് ॥ **7.98.14** ॥ 3239

സ്വർഗേ തേ സംഗമോ ഭൂയോ
ഭവിഷ്യതി ന സംശയഃ ।
അസ്യാസ്തു പരിഷൻമധ്യേ
യദ് ബ്രവീമി നിബോധ തത് ॥ **7.98.15** ॥ 3240

ഏതദേവ ഹി കാവ്യം തേ
കാവ്യാനാമുത്തമം ശ്രുതം ।

സർവം വിസ്തരതോ രാമ
വ്യാഖ്യാസ്യതി ന സംശയഃ ॥ **7.98.16** ॥ 3241

ജൻമപ്രഭൃതി തേ വീര
സുഖദുഃഖോപസേവനം ।
ഭവിഷ്യദുത്തരം ചേഹ
സർവം വാൽമീകിനാ കൃതം ॥ **7.98.17** ॥ 3242

ആദികാവ്യമിദം രാമ
ത്വയി സർവം പ്രതിഷ്ഠിതം ।
നഹ്യൻയോഽർഹതി കാവ്യാനാം
യശോഭാഗ് രാഘവാദൃതേ ॥ **7.98.18** ॥ 3243

ശ്രുതം തേ പൂർവമേതദ്ധി
മയാ സർവം സുരൈഃ സഹ ।
ദിവ്യമദ്ഭുതരൂപം ച
സത്യവാക്യമനാവൃതം ॥ **7.98.19** ॥ 3244

സ ത്വം പുരുഷശാർദൂല
ധർമേണ സുസമാഹിതഃ ।
ശേഷം ഭവിഷ്യം കാകുത്സ്ഥ
കാവ്യം രാമായണം ശൃണു ॥ **7.98.20** ॥ 3245

ഉത്തരം നാമ കാവ്യസ്യ
ശേഷമത്ര മഹായശഃ ।
തച്ഛൃണുഷ്വ മഹാതേജ
ഋഷിഭിഃ സാർധമുത്തമം ॥ **7.98.21** ॥ 3246

ന ഖൽവൻയേന കാകുത്സ്ഥ
ശ്രോതവ്യമിദമുത്തമം ।

പരമം ഋഷിണാ വീര
ത്വയൈവ രഘുനന്ദന ॥ **7.98.22** ॥ 3247

ഏതാവദുക്ത്വാ വചനം
ബ്രഹ്മാ ത്രിഭുവനേശ്വരഃ।
ജഗാമ ത്രിദിവം ദേവോ
ദേവൈഃ സഹ സബാന്ധവൈഃ ॥ **7.98.23** ॥ 3248

യേ ച തത്ര മഹാത്മാന
ഋഷയോ ബ്രാഹ്മലൗകികാഃ।
ബ്രഹ്മണാ സമനുജ്ഞാതാ
ൻയവർതന്ത മഹൗജസഃ ॥ **7.98.24** ॥ 3249

ഉത്തരം ശ്രോതുമനസോ
ഭവിഷ്യം യച്ച രാഘവേ।
തതോ രാമഃ ശുഭാം വാണീ
ദേവദേവസ്യ ഭാഷിതാം ॥ **7.98.25** ॥ 3250

ശ്രുത്വാ പരമതേജസ്വീ
വാൽമീകിമിദമബ്രവീത്।
ഭഗവഞ്ശ്രോതുമനസ
ഋഷയോ ബ്രാഹ്മലൗകികാഃ ॥ **7.98.26** ॥ 3251

ഭവിഷ്യദുത്തരം യൻമേ
ശ്വോഭൂതേ സമ്പ്രവർതതാം।
ഏവം വിനിശ്ചയം കൃത്വാ
സമ്പ്രഗൃഹ്യ കുശീലവൗ ॥ **7.98.27** ॥ 3252

തം ജനൗഘം വിസൃജ്യാഥ
പർണശാലാമുപാഗമത്।

താമേവ ശോചതഃ സീതാം
സാ വ്യതീതാ ച ശർവരീ ॥ **7.98.28** ॥ 3253

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

സീതായാ രസാതലപ്രവേശമനു ശ്രീരാമസ്യ ജീവനചർയാ ശ്രീരാമരാജ്യസ്യ സ്ഥിതിഃ ശ്രീരാമമാത്യാണാം പരലോകഗമനാദേർവർണനം ച

രജൻയാം തു പ്രഭാതായാം
സമാനീയ മഹാമുനീൻ।
ഗീയതാമവിശങ്കാഭ്യാം
രാമഃ പുത്രാവുവാച ഹ ॥ **7.99.1** ॥ 3254

തതഃ സമുപവിഷ്ടേഷു
മഹർഷിഷു മഹാത്മസു।
ഭവിഷ്യദുത്തരം കാവ്യം
ജഗതുസ്തൗ കുശീലവൗ ॥ **7.99.2** ॥ 3255

പ്രവിഷ്ടായാം തു സീതായാം
ഭൂതലം സത്യസമ്പദാ।
തസ്യാവസാനേ യജ്ഞസ്യ
രാമഃ പരമദുർമനാഃ ॥ **7.99.3** ॥ 3256

അപശ്യമാനോ വൈദേഹീം
മേനേ ശൂൻയമിദം ജഗത്।

ശോകേന പരമായസ്തോ
ന ശാന്തിം മനസാഗമത് ॥ **7.99.4** ॥ 3257

വിസൃജ്യ പാർഥിവാൻ സർവാ -
നൃക്ഷവാനരരാക്ഷസാൻ।
ജനൗഘം വിപ്രമുഖ്യാനാം
വിത്തപൂർവം വിസൃജ്യ ച ॥ **7.99.5** ॥ 3258

ഏവം സമാപ്യ യജ്ഞം തു
വിധിവത് സ തു രാഘവഃ।
തതോ വിസൃജ്യ താൻ സർവാൻ
രാമോ രാജീവലോചനഃ ॥ **7.99.6** ॥ 3259

ഹൃദി കൃത്വാ തദാ സീതാ -
മയോധ്യാം പ്രവിവേശ ഹ।
ഇഷ്ടയജ്ഞോ നരപതിഃ
പുത്രദ്വയസമൻവിതഃ ॥ **7.99.7** ॥ 3260

ന സീതായാഃ പരാം ഭാർയാം
വവ്രേ സ രഘുനന്ദനഃ।
യജ്ഞേ യജ്ഞേ ച പത്ന്യർഥം
ജാനകീ കാഞ്ചനീഭവത് ॥ **7.99.8** ॥ 3261

ദശവർഷസഹസ്രാണി
വാജിമേധാനഥാകരോത്।
വാജപേയാൻ ദശഗുണാം -
സ്തഥാ ബഹുസുവർണകാൻ ॥ **7.99.9** ॥ 3262

അഗ്നിഷ്ടോമാതിരാത്രാഭ്യാം
ഗോസവൈശ്ച മഹാധനൈഃ।

ഈജേ ക്രതുഭിരൻയൈശ്ച
സ ശ്രീമാനാപ്തദക്ഷിണൈഃ ॥ **7.99.10** ॥ 3263

ഏവം സ കാലഃ സുമഹാൻ
രാജ്യസ്ഥസ്യ മഹാത്മനഃ।
ധർമേ പ്രയതമാനസ്യ
വ്യതീയാദ് രാഘവസ്യ ച ॥ **7.99.11** ॥ 3264

ഋക്ഷവാനരരക്ഷാംസി
സ്ഥിതാ രാമസ്യ ശാസനേ।
അനുരഞ്ജന്തി രാജാനോ
ഹ്യഹൻയഹനി രാഘവം ॥ **7.99.12** ॥ 3265

കാലേ വർഷതി പർജന്യഃ
സുഭിക്ഷം വിമലാ ദിശഃ।
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണം
പുരം ജനപദാസ്തഥാ ॥ **7.99.13** ॥ 3266

നാകാലേ മ്രിയതേ കശ്ചി -
ന്ന വ്യാധിഃ പ്രാണിനാം തഥാ।
നാനർഥോ വിദ്യതേ കശ്ചിദ്
രാമേ രാജ്യം പ്രശാസതി ॥ **7.99.14** ॥ 3267

അഥ ദീർഘസ്യ കാലസ്യ
രാമമാതാ യശസ്വിനീ।
പുത്രപൗത്രൈഃ പരിവൃതാ
കാലധർമമുപാഗമത് ॥ **7.99.15** ॥ 3268

അൻവിയായ സുമിത്രാ ച
കൈകേയീ ച യശസ്വിനീ।

ധർമം കൃത്വാ ബഹുവിധം
ത്രിദിവേ പർയവസ്ഥിതാ ॥ **7.99.16** ॥ 3269

സർവാഃ പ്രമുദിതാഃ സ്വർഗേ
രാജ്ഞാ ദശരഥേന ച ।
സമാഗതാ മഹാഭാഗാഃ
സർവധർമം ച ലേഭിരേ ॥ **7.99.17** ॥ 3270

താസാം രാമോ മഹാദാനം
കാലേ കാലേ പ്രയച്ഛതി ।
മാതൃണാമവിശേഷേണ
ബ്രാഹ്മണേഷു തപസ്വിഷു ॥ **7.99.18** ॥ 3271

പിത്ര്യാണി ബ്രഹ്മരത്നാനി
യജ്ഞാൻ പരമദുസ്തരാൻ ।
ചകാര രാമോ ധർമാത്മാ
പിതൄൻ ദേവാൻ വിവർധയൻ ॥ **7.99.19** ॥ 3272

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
ബഹൂൻയഥ യയുഃ സുഖം ।
യജ്ഞൈർബഹുവിധം ധർമം
വർധയാനസ്യ സർവദാ ॥ **7.99.20** ॥ 3273

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ നവനവതിതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

കേകയദേശാദുപായനമാദായ ഗാർഗ്യസ്യ ഗമനം തത്പ്രത്തം സന്ദേശമനുസൃത്യ ശ്രീരാമസ്യാദേശേന കുമാരദ്വയസഹിതസ്യ ഭരതസ്യ ഗന്ധർവദേശോപർയാക്രമണം കർതും പ്രസ്ഥാനം ച

കസ്യചിത് ത്വഥ കാലസ്യ
യുധാജിത് കേകയോ നൃപഃ ।
സ്വഗുരും പ്രേഷയാമാസ
രാഘവായ മഹാത്മനേ ॥ **7.100.1** ॥ 3274

ഗാർഗ്യമംഗിരസഃ പുത്രം
ബ്രഹ്മർഷിമമിതപ്രഭം ।
ദശ ചാശ്വസഹസ്രാണി
പ്രീതിദാനമനുത്തമം ॥ **7.100.2** ॥ 3275

കംബലാനി ച രത്നാനി
ചിത്രവസ്ത്രമഥോത്തമം ।
രാമായ പ്രദദൗ രാജാ
ശുഭാൻയാഭരണാനി ച ॥ **7.100.3** ॥ 3276

ശ്രുത്വാ തു രാഘവോ ധീമാൻ
മഹർഷിം ഗാർഗ്യമാഗതം ।

മാതുലസ്യാശ്വപതിനഃ
പ്രഹിതം തൻമഹാധനം ॥ **7.100.4** ॥ 3277

പ്രത്യുദ്ഗമ്യ ച കാകുത്സ്ഥഃ
ക്രോശമാത്രം സഹാനുജഃ।
ഗാർഗ്യം സമ്പൂജയാമാസ
യഥാ ശക്രോ ബൃഹസ്പതിം ॥ **7.100.5** ॥ 3278

തഥാ സമ്പൂജ്യ തമൃഷിം
തദ് ധനം പ്രതിഗൃഹ്യ ച।
പൃഷ്ട്വാ പ്രതിപദം സർവം
കുശലം മാതുലസ്യ ച ॥ **7.100.6** ॥ 3279

ഉപവിഷ്ടം മഹാഭാഗം
രാമഃ പ്രഷ്ടും പ്രചക്രമേ।
കിമാഹ മാതുലോ വാക്യം
യദർഥം ഭഗവാനിഹ ॥ **7.100.7** ॥ 3280

പ്രാപ്തോ വാക്യവിദാം ശ്രേഷ്ഠഃ
സാക്ഷാദിവ ബൃഹസ്പതിഃ।
രാമസ്യ ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
മഹർഷിഃ കാർയവിസ്തരം ॥ **7.100.8** ॥ 3281

വക്തുമദ്ഭുതസങ്കാശം
രാഘവായോപചക്രമേ।
മാതുലസ്തേ മഹാബാഹോ
വാക്യമാഹ നരർഷഭഃ ॥ **7.100.9** ॥ 3282

യുധാജിത് പ്രീതിസംയുക്തം
ശ്രൂയതാം യദി രോചതേ।

അയം ഗന്ധർവവിഷയഃ
ഫലമൂലോപശോഭിതഃ ॥ **7.100.10** ॥ 3283

സിന്ധോരുഭയതഃ പാർശ്വേ
ദേശഃ പരമശോഭനഃ ।
തം ച രക്ഷന്തി ഗന്ധർവാഃ
സായുധാ യുദ്ധകോവിദാഃ ॥ **7.100.11** ॥ 3284

ശൈലൂഷസ്യ സുതാ വീര
തിസ്രഃ കോട്യോ മഹാബലാഃ ।
താൻ വിനിർജിത്യ കാകുത്സ്ഥ
ഗന്ധർവനഗരം ശുഭം ॥ **7.100.12** ॥ 3285

നിവേശയ മഹാബാഹോ
സ്വേ പുരേ സുസമാഹിതേ ।
അൻയസ്യ ന ഗതിസ്തത്ര
ദേശഃ പരമശോഭനഃ ।
രോചതാം തേ മഹാബാഹോ
നാഹം ത്വാമഹിതം വദേ ॥ **7.100.13** ॥ 3286

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവഃ പ്രീതോ
മഹർഷേർമാതുലസ്യ ച ।
ഉവാച ബാഢമിത്യേവ
ഭരതം ചാൻവവൈക്ഷത ॥ **7.100.14** ॥ 3287

സോഽബ്രവീദ് രാഘവഃ പ്രീതഃ
സാഞ്ജലിപ്രഗ്രഹോ ദ്വിജം ।
ഇമൗ കുമാരൗ തം ദേശം
ബ്രഹ്മർഷേ വിചരിഷ്യതഃ ॥ **7.100.15** ॥ 3288

ഭരതസ്യാത്മജൗ വീരൗ
തക്ഷഃ പുഷ്കല ഏവ ച ।
മാതുലേന സുഗുപ്തൗ തു
ധർമേണ സുസമാഹിതൗ ॥ **7.100.16** ॥ 3289

ഭരതം ചാഗ്രതഃ കൃത്വാ
കുമാരൗ സബലാനുഗൗ ।
നിഹത്യ ഗന്ധർവസുതാൻ
ദ്വേ പുരേ വിഭജിഷ്യതഃ ॥ **7.100.17** ॥ 3290

നിവേശ്യ തേ പുരവരേ
ആത്മജൗ സന്നിവേശ്യ ച ।
ആഗമിഷ്യതി മേ ഭൂയഃ
സകാശമതിധാർമികഃ ॥ **7.100.18** ॥ 3291

ബ്രഹ്മർഷിമേവമുക്ത്വാ തു
ഭരതം സബലാനുഗം ।
ആജ്ഞാപയാമാസ തദാ
കുമാരൗ ചാഭ്യഷേചയത് ॥ **7.100.19** ॥ 3292

നക്ഷത്രേണ ച സൗമ്യേന
പുരസ്കൃത്യാംഗിരഃസുതം ।
ഭരതഃ സഹ സൈന്യേന
കുമാരാഭ്യാം വിനിർയയൗ ॥ **7.100.20** ॥ 3293

സാ സേനാ ശക്രയുക്തേവ
നഗരാന്നിർയയാവഥ ।
രാഘവാനുഗതാ ദൂരം
ദുരാധർഷാ സുരൈരപി ॥ **7.100.21** ॥ 3294

മാംസാശിനശ്ച യേ സത്ത്വാ
രക്ഷാംസി സുമഹാന്തി ച ।
അനുജഗ്മുർഹി ഭരതം
രുധിരസ്യ പിപാസയാ ॥ **7.100.22** ॥ 3295

ഭൂതഗ്രാമാശ്ച ബഹവോ
മാംസഭക്ഷാഃ സുദാരുണാഃ ।
ഗന്ധർവപുത്രമാംസാനി
ഭോക്തുകാമാഃ സഹസ്രശഃ ॥ **7.100.23** ॥ 3296

സിംഹവ്യാഘ്രവരാഹാണാം
ഖേചരാണാം ച പക്ഷിണാം ।
ബഹൂനി വൈ സഹസ്രാണി
സേനായാ യയുരഗ്രതഃ ॥ **7.100.24** ॥ 3297

അധ്യർധമാസമുഷിതാ
പഥി സേനാ നിരാമയാ ।
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാകീർണാ
കേകയം സമുപാഗമത് ॥ **7.100.25** ॥ 3298

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഗന്ധർവാനാക്രമ്യ സംഹൃത്യ ച തത്ര ദ്വേ നഗരേ നിവേശ്യ ദ്വാഭ്യാം പുത്രാഭ്യാം സമർപ്യ ഭരതസ്യ പുനരയോധ്യായാം നിവൃത്തിഃ

ശ്രുത്വാ സേനാപതിം പ്രാപ്തം
ഭരതം കേകയാധിപഃ।
യുധാജിദ് ഗാർഗ്യസഹിതം
പരാം പ്രീതിമുപാഗമത് ॥ **7.101.1** ॥ 3299

സ നിർയയൗ ജനൗഘേന
മഹതാ കേകയാധിപഃ।
ത്വരമാണോഽഭിചക്രാമ
ഗന്ധർവാൻ കാമരൂപിണഃ ॥ **7.101.2** ॥ 3300

ഭരതശ്ച യുധാജിച്ച
സമേതൗ ലഘുവിക്രമൈഃ।
ഗന്ധർവനഗരം പ്രാപ്തൗ
സബലൗ സപദാനുഗൗ ॥ **7.101.3** ॥ 3301

ശ്രുത്വാ തു ഭരതം പ്രാപ്തം
ഗന്ധർവാസ്തേ സമാഗതാഃ।

യോദ്ധുകാമാ മഹാവീർയാ
വ്യനദംസ്തേ സമന്തതഃ ॥ **7.101.4** ॥ 3302

തതഃ സമഭവദ്യുദ്ധം
തുമുലം ലോമഹർഷണം।
സപ്തരാത്രം മഹാഭീമം
ന ചാന്യതരയോർജയഃ ॥ **7.101.5** ॥ 3303

ഖഡ്ഗശക്തിധനുർഗാഹാ
നദ്യഃ ശോണിതസംസ്രവാഃ।
നൃകലേവരവാഹിന്യഃ
പ്രവൃത്താഃ സർവതോദിശം ॥ **7.101.6** ॥ 3304

തതോ രാമാനുജഃ ക്രുദ്ധഃ
കാലസ്യാസ്ത്രം സുദാരുണം।
സംവർതം നാമ ഭരതോ
ഗന്ധർവേഷ്വഭ്യചോദയത് ॥ **7.101.7** ॥ 3305

തേ ബദ്ധാഃ കാലപാശേന
സംവർതേന വിദാരിതാഃ।
ക്ഷണേനാഭിഹതാസ്തേന
തിസ്രഃ കോട്യോ മഹാത്മനാ ॥ **7.101.8** ॥ 3306

തദ് യുദ്ധം താദൃശം ഘോരം
ന സ്മരന്തി ദിവൗകസഃ।
നിമേഷാന്തരമാത്രേണ
താദൃശാനാം മഹാത്മനാം ॥ **7.101.9** ॥ 3307

ഹതേഷു തേഷു സർവേഷു
ഭരതഃ കേകയീസുതഃ।

നിവേശയാമാസ തദാ
സമൃദ്ധേ ദ്വേ പുരോത്തമേ ॥ **7.101.10** ॥ 3308

തക്ഷം തക്ഷശിലായാം തു
പുഷ്കലം പുഷ്കലാവതേ।
ഗന്ധർവദേശേ രുചിരേ
ഗാന്ധാരവിഷയേ ച സഃ ॥ **7.101.11** ॥ 3309

ധനരത്നൗഘസങ്കീർണേ
കാനനൈരുപശോഭിതേ।
അന്യോന്യസംഘർഷകൃതേ
സ്പർധയാ ഗുണവിസ്തരൈഃ ॥ **7.101.12** ॥ 3310

ഉഭേ സുരുചിരപ്രഖ്യേ
വ്യവഹാരൈരകിൽബിഷൈഃ।
ഉദ്യാനയാനസമ്പൂർണേ
സുവിഭക്തന്തരാപണേ ॥ **7.101.13** ॥ 3311

ഉഭേ പുരവരേ രമ്യേ
വിസ്തരൈരുപശോഭിതേ।
ഗൃഹമുഖ്യൈഃ സുരുചിരൈ -
ർവിമാനൈർബഹുഭിർവൃതേ ॥ **7.101.14** ॥ 3312

ശോഭിതേ ശോഭനീയൈശ്ച
ദേവായതനവിസ്തരൈഃ।
താലൈസ്തമാലൈസ്തിലകൈ -
ർബകുലൈരുപശോഭിതേ ॥ **7.101.15** ॥ 3313

നിവേശ്യ പഞ്ചഭിർവർഷൈ -
ർഭരതോ രാഘവാനുജഃ।

പുനരായാൻമഹാബാഹു -
രയോധ്യാം കേകയീസുതഃ ॥ **7.101.16** ॥ 3314

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
സാക്ഷാദ്ധർമമിവാപരം ।
രാഘവം ഭരതഃ ശ്രീമാൻ
ബ്രഹ്മാണമിവ വാസവഃ ॥ **7.101.17** ॥ 3315

ശശംസ ച യഥാവൃത്തം
ഗന്ധർവവധമുത്തമം ।
നിവേശനം ച ദേശസ്യ
ശ്രുത്വാ പ്രീതോഽസ്യ രാഘവഃ ॥ **7.101.18** ॥ 3316

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദ്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമസ്യാജ്ഞയാ ഭരതലക്ഷ്മണാഭ്യാം കാരുപഥദേശേ പൃഥക് പൃഥഗ്രാജ്യേഽംഗദചന്ദ്രകേത്വോർനിയോജനം

തച്ഛ്രുത്വാ ഹർഷമാപേദേ
രാഘവോ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ ।
വാക്യം ചാദ്ഭുതസങ്കാശം
ഭ്രാതൄൻ പ്രോവാച രാഘവഃ ॥ **7.102.1** ॥ 3317

ഇമൗ കുമാരൗ സൗമിത്രേ
തവ ധർമവിശാരദൗ ।
അംഗദശ്ചന്ദ്രകേതുശ്ച
രാജ്യാർഥേ ദൃഢവിക്രമൗ ॥ **7.102.2** ॥ 3318

ഇമൗ രാജ്യേഽഭിഷേക്ഷ്യാമി
ദേശഃ സാധു വിധീയതാം ।
രമണീയോ ഹ്യസംബാധോ
രമേതാം യത്ര ധൻവിനൗ ॥ **7.102.3** ॥ 3319

ന രാജ്ഞാം യത്ര പീഡാ സ്യാ -
ന്നാശ്രമാണാം വിനാശനം ।

സ ദേശോ ദൃശ്യതാം സൗമ്യ
നാപരാധ്യാമഹേ യഥാ ॥ **7.102.4** ॥ 3320

തഥോക്തവതി രാമേ തു
ഭരതഃ പ്രത്യുവാച ഹ ।
അയം കാരുപഥോ ദേശോ
രമണീയോ നിരാമയഃ ॥ **7.102.5** ॥ 3321

നിവേശ്യതാം തത്ര പുര -
മംഗദസ്യ മഹാത്മനഃ ।
ചന്ദ്രകേതോഃ സുരുചിരം
ചന്ദ്രകാന്തം നിരാമയം ॥ **7.102.6** ॥ 3322

തദ് വാക്യം ഭരതേനോക്തം
പ്രതിജഗ്രാഹ രാഘവഃ ।
തം ച കൃത്വാ വശേ ദേശ -
മംഗദസ്യ ൻയവേശയത് ॥ **7.102.7** ॥ 3323

അംഗദീയാ പുരീ രമ്യാ -
പ്യംഗദസ്യ നിവേശിതാ ।
രമണീയാ സുഗുപ്താ ച
രാമേണാക്ലിഷ്ടകർമണാ ॥ **7.102.8** ॥ 3324

ചന്ദ്രകേതോശ്ച മൽലസ്യ
മൽലഭൂമ്യാം നിവേശിതാ ।
ചന്ദ്രകാന്തേതി വിഖ്യാതാ
ദിവ്യാ സ്വർഗപുരീ യഥാ ॥ **7.102.9** ॥ 3325

തതോ രാമഃ പരാം പ്രീതിം
ലക്ഷ്മണോ ഭരതസ്തഥാ ।

യയുർയുദ്ധേ ദുരാധർഷാ
അഭിഷേകം ച ചക്രിരേ ॥ **7.102.10** ॥ 3326

അഭിഷിച്യ കുമാരൗ ദ്വൗ
പ്രസ്ഥാപ്യ സുസമാഹിതൗ ।
അംഗദം പശ്ചിമാം ഭൂമിം
ചന്ദ്രകേതുമുദങ്മുഖം ॥ **7.102.11** ॥ 3327

അംഗദം ചാപി സൗമിത്രി -
ർലക്ഷ്മണോഽനുജഗാമ ഹ ।
ചന്ദ്രകേതോസ്തു ഭരതഃ
പാർഷിഗ്രാഹോ ബഭൂവ ഹ ॥ **7.102.12** ॥ 3328

ലക്ഷ്മണസ്ത്വംഗദീയായാം
സംവത്സരമഥോഷിതഃ ।
പുത്രേ സ്ഥിതേ ദുരാധർഷേ
അയോധ്യാം പുനരാഗമത് ॥ **7.102.13** ॥ 3329

ഭരതോഽപി തഥൈവോഷ്യ
സംവത്സരമതോഽധികം ।
അയോധ്യാം പുനരാഗമ്യ
രാമപാദാവുപാസ്ത സഃ ॥ **7.102.14** ॥ 3330

ഉഭൗ സൗമിത്രിഭരതൗ
രാമപാദാവനുവ്രതൗ ।
കാലം ഗതമപി സ്നേഹാ -
ന്ന ജജ്ഞാതേഽതിധാർമികൗ ॥ **7.102.15** ॥ 3331

ഏവം വർഷസഹസ്രാണി
ദശ തേഷാം യയുസ്തദാ ।

ധർമേ പ്രയതമാനാനാം
പൗരകാർയേഷു നിത്യദാ ॥ **7.102.16** ॥ 3332

വിഹൃത്യ കാലം പരിപൂർണമാനസാഃ
ശ്രിയാ വൃതാ ധർമപുരേ ച സംസ്ഥിതാഃ।
ത്രയഃ സമിദ്ധാഹുതിദീപ്തതേജസോ
ഹുതാഗ്നയഃ സാധുമഹാധ്വരേ ത്രയഃ ॥ **7.102.17** ॥ 3333

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദ്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമപാർശ്വേ കാലസ്യാഗമനം സമയം കൃത്വാ തേന സഹ തസ്യ വാർതാലാപായോദ്യമഃ

കസ്യചിത് ത്വഥ കാലസ്യ
രാമേ ധർമപരേ സ്ഥിതേ।
കാലസ്താപസരൂപേണ
രാജദ്വാരമുപാഗമത് ॥ **7.103.1** ॥ 3334

സോഽബ്രവീൽലക്ഷ്മണം വാക്യം
ധൃതിമന്തം യശസ്വിനം।
മാം നിവേദയ രാമായ
സമ്പ്രാപ്തം കാർയഗൗരവാത് ॥ **7.103.2** ॥ 3335

ദൂതോ ഹ്യതിബലസ്യാഹം
മഹർഷേരമിതൗജസഃ।
രാമം ദിദൃക്ഷുരായാതഃ
കാർയേണ ഹി മഹാബല ॥ **7.103.3** ॥ 3336

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
സൗമിത്രിസ്ത്വരയാൻവിതഃ।

ൻയവേദയത രാമായ
താപസം തം സമാഗതം ॥ **7.103.4** ॥ 3337

ജയസ്വ രാജധർമേണ
ഉഭൗ ലോകൗ മഹാദ്യുതേ ।
ദൂതസ്ത്വാം ദ്രഷ്ടുമായാത -
സ്തപസാ ഭാസ്കരപ്രഭഃ ॥ **7.103.5** ॥ 3338

തദ് വാക്യം ലക്ഷ്മണോക്തം വൈ
ശ്രുത്വാ രാമ ഉവാച ഹ ।
പ്രവേശ്യതാം മുനിസ്താത
മഹൗജാസ്തസ്യ വാക്യധൃക് ॥ **7.103.6** ॥ 3339

സൗമിത്രിസ്തു തഥേത്യുക്ത്വാ
പ്രാവേശയത തം മുനിം ।
ജ്വലന്തമേവ തേജോഭിഃ
പ്രദഹന്തമിവാംശുഭിഃ ॥ **7.103.7** ॥ 3340

സോഽഭിഗമ്യ രഘുശ്രേഷ്ഠം
ദീപ്യമാനം സ്വതേജസാ ।
ഋഷിർമധുരയാ വാചാ
വർധസ്വേത്യാഹ രാഘവം ॥ **7.103.8** ॥ 3341

തസ്മൈ രാമോ മഹാതേജാഃ
പൂജാമർഘ്യപുരോഗമാം ।
ദദൗ കുശലമവ്യഗ്രം
പ്രഷ്ടും ചൈവോപചക്രമേ ॥ **7.103.9** ॥ 3342

പൃഷ്ടശ്ച കുശലം തേന
രാമേണ വദതാം വരഃ ।

ആസനേ കാഞ്ചനേ ദിവ്യേ
നിഷസാദ മഹായശാഃ ॥ **7.103.10** ॥ 3343

തമുവാച തതോ രാമഃ
സ്വാഗതം തേ മഹാമതേ।
പ്രാപയാസ്യ ച വാക്യാനി
യതോ ദൂതസ്ത്വമാഗതഃ ॥ **7.103.11** ॥ 3344

ചോദിതോ രാജസിംഹേന
മുനിർവാക്യമഭാഷത।
ദ്വന്ദ്വേ ഹ്യേതത് പ്രവക്തവ്യം
ഹിതം വൈ യദ്യവേക്ഷസേ ॥ **7.103.12** ॥ 3345

യഃ ശൃണോതി നിരീക്ഷേദ് വാ
സ വധ്യോ ഭവിതാ തവ।
ഭവേദ് വൈ മുനിമുഖ്യസ്യ
വചനം യദ്യവേക്ഷസേ ॥ **7.103.13** ॥ 3346

തഥേതി ച പ്രതിജ്ഞായ
രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത്।
ദ്വാരി തിഷ്ഠ മഹാബാഹോ
പ്രതിഹാരം വിസർജയ ॥ **7.103.14** ॥ 3347

സ മേ വധ്യഃ ഖലു ഭവേദ്
വാചം ദ്വന്ദ്വസമീരിതാം।
ഋഷേർമമ ച സൗമിത്രേ
പശ്യേദ് വാ ശൃണുയാച്ച യഃ ॥ **7.103.15** ॥ 3348

തതോ നിക്ഷിപ്യ കാകുത്സ്ഥോ
ലക്ഷ്മണം ദ്വാരി സംഗ്രഹം।

തമുവാച മുനേ വാക്യം
കഥയസ്വേതി രാഘവഃ ॥ **7.103.16** ॥ 3349

തത് തേ മനീഷിതം വാക്യം
യേന വാസി സമാഹിതഃ ।
കഥയസ്വാവിശങ്കസ്ത്വം
മമാപി ഹൃദി വർതതേ ॥ **7.103.17** ॥ 3350

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ത്ര്യധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമം പ്രതി കാലേന ബ്രഹ്മണഃ സന്ദേശസ്യ കഥനം ശ്രീരാമേണ തസ്യാംഗീകരണം ച

ശൃണു രാജൻ മഹാസത്ത്വ
യദർഥമഹമാഗതഃ ।
പിതാമഹേന ദേവേന
പ്രേഷിതോഽസ്മി മഹാബല ॥ **7.104.1** ॥ 3351

തവാഹം പൂർവകേ ഭാവേ
പുത്രഃ പരപുരഞ്ജയ ।
മായാസംഭാവിതോ വീര
കാലഃ സർവസമാഹരഃ ॥ **7.104.2** ॥ 3352

പിതാമഹശ്ച ഭഗവാ -
നാഹ ലോകപതിഃ പ്രഭുഃ ।
സമയസ്തേ കൃതഃ സൗമ്യ
ലോകാൻ സമ്പരിരക്ഷിതും ॥ **7.104.3** ॥ 3353

സങ്ക്ഷിപ്യ ഹി പുരാ ലോകാൻ
മായയാ സ്വയമേവ ഹി ।

മഹാർണവേ ശയാനോഽപ്സു
മാം ത്വം പൂർവമജീജനഃ ॥ **7.104.4** ॥ 3354

ഭോഗവന്തം തതോ നാഗ -
മനന്തമുദകേശയം ।
മായയാ ജനയിത്വാ ത്വം
ദ്വൗ ച സത്ത്വൗ മഹാബലൗ ॥ **7.104.5** ॥ 3355

മധും ച കൈടഭം ചൈവ
യയോരസ്ഥിചയൈർവൃതാ ।
ഇയം പർവതസംബാധാ
മേദിനീ ചാഭവത് തദാ ॥ **7.104.6** ॥ 3356

പദ്മേ ദിവ്യർകസങ്കാശേ
നാഭ്യാമുത്പാദ്യ മാമപി ।
പ്രാജാപത്യം ത്വയാ കർമ
മയി സർവം നിവേശിതം ॥ **7.104.7** ॥ 3357

സോഽഹം സന്ന്യസ്തഭാരോ ഹി
ത്വാമുപാസേ ജഗത്പതിം ।
രക്ഷാം വിധത്സ്വ ഭൂതേഷു
മമ തേജസ്കരോ ഭവാൻ ॥ **7.104.8** ॥ 3358

തതസ്ത്വമസി ദുർധർഷാത്
തസ്മാദ് ഭാവാത് സനാതനാത് ।
രക്ഷാം വിധാസ്യൻ ഭൂതാനാം
വിഷ്ണുത്വമുപജഗ്മിവാൻ ॥ **7.104.9** ॥ 3359

അദിത്യാം വീർയവാൻ പുത്രോ
ഭ്രാതൄണാം വീർയവർധനഃ ।

സമുത്പന്നേഷു കൃത്യേഷു
തേഷാം സാഹ്യായ കൽപസേ ॥ **7.104.10** ॥ 3360

സ ത്വമുജ്ജാസ്യമാനാസു
പ്രജാസു ജഗതാം വര ।
രാവണസ്യ വധാകാങ്ക്ഷീ
മാനുഷേഷു മനോഽദധാഃ ॥ **7.104.11** ॥ 3361

ദശവർഷസഹസ്രാണി
ദശവർഷശതാനി ച ।
കൃത്വാ വാസസ്യ നിയമം
സ്വയമേവാത്മനാ പുരാ ॥ **7.104.12** ॥ 3362

സ ത്വം മനോമയഃ പുത്രഃ
പൂർണായുർമാനുഷേഷ്വിഹ ।
കാലോഽയം തേ നരശ്രേഷ്ഠ
സമീപമുപവർതിതും ॥ **7.104.13** ॥ 3363

യദി ഭൂയോ മഹാരാജ
പ്രജാ ഇച്ഛസ്യുപാസിതും ।
വസ വാ വീര ഭദ്രം തേ
ഏവമാഹ പിതാമഹഃ ॥ **7.104.14** ॥ 3364

അഥ വാ വിജിഗീഷാ തേ
സുരലോകായ രാഘവ ।
സനാഥാ വിഷ്ണുനാ ദേവാ
ഭവന്തു വിഗതജ്വരാഃ ॥ **7.104.15** ॥ 3365

ശ്രുത്വാ പിതാമഹേനോക്തം
വാക്യം കാലസമീരിതം ।

രാഘവഃ പ്രഹസൻ വാക്യം
സർവസംഹാരമബ്രവീത് ॥ **7.104.16** ॥ 3366

ശ്രുത്വാ മേ ദേവദേവസ്യ
വാക്യം പരമമദ്ഭുതം ।
പ്രീതിർഹി മഹതീ ജാതാ
തവാഗമനസംഭവാ ॥ **7.104.17** ॥ 3367

ത്രയാണാമപി ലോകാനാം
കാർയാർഥം മമ സംഭവഃ ।
ഭദ്രം തേഽസ്തു ഗമിഷ്യാമി
യത ഏവാഹമാഗതഃ ॥ **7.104.18** ॥ 3368

ഹൃദ്ഗതോ ഹ്യസി സമ്പ്രാപ്തോ
ന മേ തത്ര വിചാരണാ ।
മയാ ഹി സർവകൃത്യേഷു
ദേവാനാം വശവർതിനാ ।
സ്ഥാതവ്യം സർവസംഹാര
യഥാ ഹ്യാഹ പിതാമഹഃ ॥ **7.104.19** ॥ 3369

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ചതുരധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ദുർവാസസഃ ശാപഭയാൽലക്ഷ്മണസ്യ നിയമഭംഗപൂർവകം ശ്രീരാമപാർശ്വേ തദാഗമനം സൂചയിതും ഗമനം ശ്രീരാമേണ ദുർവാസസേ ഭോജനദാനം തസ്മിൻ ഗതേ തസ്യ മനസി ലക്ഷ്മണവിഷയിണീ ചിന്താ

തഥാ തയോഃ സംവദതോ -
ർദുർവാസാ ഭഗവാനൃഷിഃ।
രാമസ്യ ദർശനാകാങ്ക്ഷീ
രാജദ്വാരമുപാഗമത് ॥ **7.105.1** ॥ 3370

സോഽഭിഗമ്യ തു സൗമിത്രി -
മുവാച ഋഷിസത്തമഃ।
രാമം ദർശയ മേ ശീഘ്രം
പുരാ മേഽർഥോഽതിവർതതേ ॥ **7.105.2** ॥ 3371

മുനേസ്തു ഭാഷിതം ശ്രുത്വാ
ലക്ഷ്മണഃ പരവീരഹാ।
അഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.105.3** ॥ 3372

കിം കാർയം ബ്രൂഹി ഭഗവൻ
കോ ഹ്യർഥഃ കിം കരോമ്യഹം।
വ്യഗ്രോ ഹി രാഘവോ ബ്രഹ്മൻ
മുഹൂർതം പരിപാൽയതാം ॥ **7.105.4** ॥ 3373

തച്ഛ്രുത്വാ ഋഷിശാർദൂലഃ
ക്രോധേന കലുഷീകൃതഃ।
ഉവാച ലക്ഷ്മണം വാക്യം
നിർദഹന്നിവ ചക്ഷുഷാ ॥ **7.105.5** ॥ 3374

അസ്മിൻ ക്ഷണേ മാം സൗമിത്രേ
രാമായ പ്രതിവേദയ।
അസ്മിൻ ക്ഷണേ മാം സൗമിത്രേ
ന നിവേദയസേ യദി।
വിഷയം ത്വാം പുരം ചൈവ
ശപിഷ്യേ രാഘവം തഥാ ॥ **7.105.6** ॥ 3375

ഭരതം ചൈവ സൗമിത്രേ
യുഷ്മാകം യാ ച സന്തതിഃ।
ന ഹി ശക്ഷ്യാമ്യഹം ഭൂയോ
മൻയും ധാരയിതും ഹൃദി ॥ **7.105.7** ॥ 3376

തച്ഛ്രുത്വാ ഘോരസങ്കാശം
വാക്യം തസ്യ മഹാത്മനഃ।
ചിന്തയാമാസ മനസാ
തസ്യ വാക്യസ്യ നിശ്ചയം ॥ **7.105.8** ॥ 3377

ഏകസ്യ മരണം മേഽസ്തു
മാ ഭൂത് സർവവിനാശനം।

ഇതി ബുദ്ധ്യാ വിനിശ്ചിത്യ
രാഘവായ ന്യവേദയത് ॥ **7.105.9** ॥ 3378

ലക്ഷ്മണസ്യ വചഃ ശ്രുത്വാ
രാമഃ കാലം വിസൃജ്യ ച ।
നിഃസൃത്യ ത്വരിതോ രാജാ
അത്രേഃ പുത്രം ദദർശ ഹ ॥ **7.105.10** ॥ 3379

സോഽഭിവാദ്യ മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമിവ തേജസാ ।
കിം കാര്യമിതി കാകുത്സ്ഥഃ
കൃതാഞ്ജലിരഭാഷത ॥ **7.105.11** ॥ 3380

തദ് വാക്യം രാഘവേണോക്തം
ശ്രുത്വാ മുനിവരഃ പ്രഭുഃ ।
പ്രത്യാഹ രാമം ദുർവാസാഃ
ശ്രൂയതാം ധർമവത്സല ॥ **7.105.12** ॥ 3381

അദ്യ വർഷസഹസ്രസ്യ
സമാപ്തിർമമ രാഘവ ।
സോഽഹം ഭോജനമിച്ഛാമി
യഥാസിദ്ധം തവാനഘ ॥ **7.105.13** ॥ 3382

തച്ഛ്രുത്വാ വചനം രാജാ
രാഘവഃ പ്രീതമാനസഃ ।
ഭോജനം മുനിമുഖ്യായ
യഥാസിദ്ധമുപാഹരത് ॥ **7.105.14** ॥ 3383

സ തു ഭുക്ത്വാ മുനിശ്രേഷ്ഠ -
സ്തദന്നമമൃതോപമം ।

സാധു രാമേതി സംഭാഷ്യ
സ്വമാശ്രമമുപാഗമത് ॥ **7.105.15** ॥ 3384

തസ്മിൻ ഗതേ മുനിവരേ
സ്വാശ്രമം ലക്ഷ്മണാഗ്രജഃ ।
സംസ്മൃത്യ കാലവാക്യാനി
തതോ ദുഃഖമുപാഗമത് ॥ **7.105.16** ॥ 3385

ദുഃഖേന ച സുസന്തപ്തഃ
സ്മൃത്വാ തദ്ഘോരദർശനം ।
അവാങ്മുഖോ ദീനമനാ
വ്യാഹർതും ന ശശാക ഹ ॥ **7.105.17** ॥ 3386

തതോ ബുദ്ധ്യാ വിനിശ്ചിത്യ
കാലവാക്യാനി രാഘവഃ ।
നൈതദസ്തീതി നിശ്ചിത്യ
തൂഷ്ണീമാസീൻമഹായശാഃ ॥ **7.105.18** ॥ 3387

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ പഞ്ചാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമേണ പരിത്യക്തസ്യ ലക്ഷ്മണസ്യ സശരീരം സ്വർഗേ ഗമനം

അവാങ്മുഖമഥോ ദീനം
ദൃഷ്ട്വാ സോമമിവാപ്ലുതം।
രാഘവം ലക്ഷ്മണോ വാക്യം
ഹൃഷ്ടോ മധുരമബ്രവീത് ॥ **7.106.1** ॥ 3388

ന സന്താപം മഹാബാഹോ
മദർഥം കർതുമർഹസി।
പൂർവനിർമാണബദ്ധാ ഹി
കാലസ്യ ഗതിരീദൃശീ ॥ **7.106.2** ॥ 3389

ജഹി മാം സൗമ്യ വിസ്രബ്ധം
പ്രതിജ്ഞാം പരിപാലയ।
ഹീനപ്രതിജ്ഞാഃ കാകുത്സ്ഥ
പ്രയാന്തി നരകം നരാഃ ॥ **7.106.3** ॥ 3390

യദി പ്രീതിർമഹാരാജ
യദ്യനുഗ്രാഹ്യതാ മയി।

ജഹി മാം നിർവിശങ്കസ്ത്വം
ധർമം വർധയ രാഘവ ॥ **7.106.4** ॥ 3391

ലക്ഷ്മണേന തഥോക്തസ്തു
രാമഃ പ്രചലിതേന്ദ്രിയഃ।
മന്ത്രിണഃ സമുപാനീയ
തഥൈവ ച പുരോധസം ॥ **7.106.5** ॥ 3392

അബ്രവീച്ച തദാ വൃത്തം
തേഷാം മധ്യേ സ രാഘവഃ।
ദുർവാസോഽഭിഗമം ചൈവ
പ്രതിജ്ഞാം താപസസ്യ ച ॥ **7.106.6** ॥ 3393

തച്ഛ്രുത്വാ മന്ത്രിണഃ സർവേ
സോപാധ്യായാഃ സമാസത।
വസിഷ്ഠസ്തു മഹാതേജാ
വാക്യമേതദുവാച ഹ ॥ **7.106.7** ॥ 3394

ദൃഷ്ടമേതൻമഹാബാഹോ
ക്ഷയം തേ രോമഹർഷണം।
ലക്ഷ്മണേന വിയോഗശ്ച
തവ രാമ മഹായശഃ ॥ **7.106.8** ॥ 3395

ത്യജൈനം ബലവാൻ കാലോ
മാ പ്രതിജ്ഞാം വൃഥാ കൃഥാഃ।
പ്രതിജ്ഞായാം ഹി നഷ്ടായാം
ധർമോ ഹി വിലയം വ്രജേത് ॥ **7.106.9** ॥ 3396

തതോ ധർമേ വിനഷ്ടേ തു
ത്രൈലോക്യം സചരാചരം।

സദേവർഷിഗണം സർവം
വിനശ്യേത് തു ന സംശയഃ ॥ **7.106.10** ॥ 3397

സ ത്വം പുരുഷശാർദൂല
ത്രൈലോക്യസ്യാഭിപാലനാത്।
ലക്ഷ്മണേന വിനാ ചാദ്യ
ജഗത് സ്വസ്ഥം കുരുഷ്വ ഹ ॥ **7.106.11** ॥ 3398

തേഷാം തത് സമവേതാനാം
വാക്യം ധർമാർഥസംഹിതം।
ശ്രുത്വാ പരിഷദോ മധ്യേ
രാമോ ലക്ഷ്മണമബ്രവീത് ॥ **7.106.12** ॥ 3399

വിസർജയേ ത്വാം സൗമിത്രേ
മാ ഭൂദ് ധർമവിപർയയഃ।
ത്യാഗോ വധോ വാ വിഹിതഃ
സാധൂനാം ഹ്യുഭയം സമം ॥ **7.106.13** ॥ 3400

രാമേണ ഭാഷിതേ വാക്യേ
ബാഷ്പവ്യാകുലിതേന്ദ്രിയഃ।
ലക്ഷ്മണസ്ത്വരിതം പ്രായാത്
സ്വഗൃഹം ന വിവേശ ഹ ॥ **7.106.14** ॥ 3401

സ ഗത്വാ സരയൂതീര -
മുപസ്പൃശ്യ കൃതാഞ്ജലിഃ।
നിഗൃഹ്യ സർവസ്രോതാംസി
നിഃശ്വാസം ന മുമോച ഹ ॥ **7.106.15** ॥ 3402

അനിഃശ്വസന്തം യുക്തം തം
സശക്രാഃ സാപ്സരോഗണാഃ।

ദേവാഃ സർഷിഗണാഃ സർവേ
പുഷ്പൈരഭ്യകിരംസ്തദാ ॥ **7.106.16** ॥ 3403

അദൃശ്യം സർവമനുജൈഃ
സശരീരം മഹാബലം ।
പ്രഗൃഹ്യ ലക്ഷ്മണം ശക്ര -
സ്ത്രിദിവം സംവിവേശ ഹ ॥ **7.106.17** ॥ 3404

തതോ വിഷ്ണോശ്ചതുർഭാഗ -
മാഗതം സുരസത്തമാഃ ।
ഹൃഷ്ടാഃ പ്രമുദിതാഃ സർവേ
പൂജയന്തി സ്മ രാഘവം ॥ **7.106.18** ॥ 3405

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഷഡധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

വസിഷ്ഠസ്യാജ്ഞയാ പൗരാനാത്മനാ സഹ പരമധാമ നേതും ശ്രീരാമസ്യ വിചാരഃ കുശസ്യ ലവസ്യ ച തേന രാജ്യേഭിഷേചനം

വിസൃജ്യ ലക്ഷ്മണം രാമോ
ദുഃഖശോകസമൻവിതഃ।
പുരോധസം മന്ത്രിണശ്ച
നൈഗമാംശ്ചേദമബ്രവീത് ॥ **7.107.1** ॥ 3406

അദ്യ രാജ്യേഭിഷേക്ഷ്യാമി
ഭരതം ധർമവത്സലം।
അയോധ്യായാഃ പതിം വീരം
തതോ യാസ്യാമ്യഹം വനം ॥ **7.107.2** ॥ 3407

പ്രവേശയത സംഭാരാൻ
മാ ഭൂത് കാലാത്യയോ യഥാ।
അദ്യൈവാഹം ഗമിഷ്യാമി
ലക്ഷ്മണേന ഗതാം ഗതിം ॥ **7.107.3** ॥ 3408

തച്ഛ്രുത്വാ രാഘവേണോക്തം
സർവാഃ പ്രകൃതയോ ഭൃശം।

മൂർധഭിഃ പ്രണതാ ഭൂമൗ
ഗതസത്ത്വാ ഇവാഭവൻ ॥ **7.107.4** ॥ 3409

ഭരതശ്ച വിസംജ്ഞോഽഭൂ -
ച്ഛ്രുത്വാ രാഘവഭാഷിതം ।
രാജ്യം വിഗർഹയാമാസ
വചനം ചേദമബ്രവീത് ॥ **7.107.5** ॥ 3410

സത്യേനാഹം ശപേ രാജൻ
സ്വർഗഭോഗേന ചൈവ ഹി ।
ന കാമയേ യഥാ രാജ്യം
ത്വാം വിനാ രഘുനന്ദന ॥ **7.107.6** ॥ 3411

ഇമൗ കുശീലവൗ രാജ -
ന്നഭിഷിച്യ നരാധിപ ।
കോശലേഷു കുശം വീര -
മുത്തരേഷു തഥാ ലവം ॥ **7.107.7** ॥ 3412

ശത്രുഘ്നസ്യ ച ഗച്ഛന്തു
ദൂതാസ്ത്വരിതവിക്രമാഃ ।
ഇദം ഗമനമസ്മാകം
ശീഘ്രമാഖ്യാതു മാ ചിരം ॥ **7.107.8** ॥ 3413

തച്ഛ്രുത്വാ ഭരതേനോക്തം
ദൃഷ്ട്വാ ചാപി ഹ്യധോമുഖാൻ ।
പൗരാൻ ദുഃഖേന സന്തപ്താൻ
വസിഷ്ഠോ വാക്യമബ്രവീത് ॥ **7.107.9** ॥ 3414

വത്സ രാമ ഇമാഃ പശ്യ
ധരണിം പ്രകൃതീർഗതാഃ ।

ജ്ഞാത്വൈഷാമീപ്സിതം കാർയം
മാ ചൈഷാം വിപ്രിയം കൃഥാഃ ॥ **7.107.10** ॥ 3415

വസിഷ്ഠസ്യ തു വാക്യേന
ഉത്ഥാപ്യ പ്രകൃതീർജനം ।
കിം കരോമീതി കാകുത്സ്ഥഃ
സർവാൻ വചനമബ്രവീത് ॥ **7.107.11** ॥ 3416

തതഃ സർവാഃ പ്രകൃതയോ
രാമം വചനമബ്രുവൻ ।
ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛാമോ
യത്ര രാമ ഗമിഷ്യസി ॥ **7.107.12** ॥ 3417

പൗരേഷു യദി തേ പ്രീതി -
ർയദി സ്നേഹോ ഹ്യനുത്തമഃ ।
സപുത്രദാരാഃ കാകുത്സ്ഥ
സമം ഗച്ഛാമ സത്പഥം ॥ **7.107.13** ॥ 3418

തപോവനം വാ ദുർഗം വാ
നദീമംഭോനിധിം തഥാ ।
വയം തേ യദി ന ത്യാജ്യാഃ
സർവാന്നോ നയ ഈശ്വര ॥ **7.107.14** ॥ 3419

ഏഷാ നഃ പരമാ പ്രീതി -
രേഷ നഃ പരമോ വരഃ ।
ഹൃദ്ഗതാ നഃ സദാ പ്രീതി -
സ്തവാനുഗമനേ നൃപ ॥ **7.107.15** ॥ 3420

പൗരാണാം ദൃഢഭക്തിം ച
ബാഢമിത്യേവ സോഽബ്രവീത് ।

സ്വകൃതാന്തം ചാൻവവേക്ഷ്യ
തസ്മിന്നഹനി രാഘവഃ ॥ **7.107.16** ॥ 3421

കോശലേഷു കുശം വീര -
മുത്തരേഷു തഥാ ലവം ।
അഭിഷിച്യ മഹാത്മാനാ -
വുഭൗ രാമഃ കുശീലവൗ ॥ **7.107.17** ॥ 3422

അഭിഷിക്തൗ സുതാവങ്കേ
പ്രതിഷ്ഠാപ്യ പുരേ തതഃ ।
പരിഷ്വജ്യ മഹാബാഹു -
ർമൂർധൻയുപാഘ്രായ ചാസകൃത് ॥ **7.107.18** ॥ 3423

രഥാനാം തു സഹസ്രാണി
നാഗാനാമയുതാനി ച ।
ദശായുതാനി ചാശ്വാനാ -
മേകൈകസ്യ ധനം ദദൗ ॥ **7.107.19** ॥ 3424

ബഹുരത്നൗ ബഹുധനൗ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതൗ ।
സ്വേ പുരേ പ്രേഷയാമാസ
ഭ്രാതരൗ തൗ കുശീലവൗ ॥ **7.107.20** ॥ 3425

അഭിഷിച്യ തതോ വീരൗ
പ്രസ്ഥാപ്യ സ്വപുരേ തദാ ।
ദൂതാൻ സമ്പ്രേഷയാമാസ
ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ ॥ **7.107.21** ॥ 3426

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ സപ്താധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഭ്രാതൃഭിഃ കപിഭിരൃക്ഷൈശ്ച സഹ പരമധാമ ഗന്തും ശ്രീരാമസ്യ നിശ്ചയോ വിഭീഷണം ഹനുമന്തം ജാംബവന്തം മൈന്ദം ദ്വിവിദം ച പ്രതി ഭൂതല ഏവ സ്ഥാതും തസ്യാദേശഃ

തേ ദൂതാ രാമവാക്യേന
ചോദിതാ ലഘുവിക്രമാഃ।
പ്രജഗ്മുർമധുരാം ശീഘ്രം
ചക്രുർവാസം ന ചാധ്വനി ॥ **7.108.1** ॥ 3427

തതസ്ത്രിഭിരഹോരാത്രൈഃ
സമ്പ്രാപ്യ മധുരാമഥ।
ശത്രുഘ്നായ യഥാതത്ത്വ -
മാചഖ്യുഃ സർവമേവ തത് ॥ **7.108.2** ॥ 3428

ലക്ഷ്മണസ്യ പരിത്യാഗം
പ്രതിജ്ഞാം രാഘവസ്യ ച।
പുത്രയോരഭിഷേകം ച
പൗരാനുഗമനം തഥാ ॥ **7.108.3** ॥ 3429

കുശസ്യ നഗരീ രമ്യാ
വിന്ധ്യപർവതരോധസി।

കുശാവതീതി നാമ്നാ സാ
കൃതാ രാമേണ ധീമതാ ॥ **7.108.4** ॥ 3430

ശ്രാവസ്തീതി പുരീ രമ്യാ
ശ്രാവിതാ ച ലവസ്യ ഹ।
അയോധ്യാം വിജനാം കൃത്വാ
രാഘവോ ഭരതസ്തഥാ ॥ **7.108.5** ॥ 3431

സ്വർഗസ്യ ഗമനോദ്യോഗം
കൃതവന്തൗ മഹാരഥൗ।
ഏവം സർവം നിവേദ്യാശു
ശത്രുഘ്നായ മഹാത്മനേ ॥ **7.108.6** ॥ 3432

വിരേമുസ്തേ തതോ ദൂതാ -
സ്ത്വര രാജേതി ചാബ്രുവൻ।
തച്ഛ്രുത്വാ ഘോരസങ്കാശം
കുലക്ഷയമുപസ്ഥിതം ॥ **7.108.7** ॥ 3433

പ്രകൃതീസ്തു സമാനീയ
കാഞ്ചനം ച പുരോധസം।
തേഷാം സർവം യഥാവൃത്ത -
മബ്രവീദ് രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.108.8** ॥ 3434

ആത്മനശ്ച വിപർയാസം
ഭവിഷ്യം ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ।
തതഃ പുത്രദ്വയം വീരഃ
സോഽഭ്യഷിഞ്ചന്നരാധിപഃ ॥ **7.108.9** ॥ 3435

സുബാഹുർമധുരാം ലേഭേ
ശത്രുഘാതീ ച വൈദിശം।

ദ്വിധാ കൃത്വാ തു താം സേനാം
മാധുരീം പുത്രയോർദ്വയോഃ।
ധനം ച യുക്തം കൃത്വാ വൈ
സ്ഥാപയാമാസ പാർഥിവഃ ॥ **7.108.10** ॥ 3436

സുബാഹും മധുരായാം ച
വൈദിശേ ശത്രുഘാതിനം।
യയൗ സ്ഥാപ്യ തദായോധ്യാം
രഥേനൈകേന രാഘവഃ ॥ **7.108.11** ॥ 3437

സ ദദർശ മഹാത്മാനം
ജ്വലന്തമിവ പാവകം।
സൂക്ഷ്മക്ഷൗമാംബരധരം
മുനിഭിഃ സാർധമക്ഷയൈഃ ॥ **7.108.12** ॥ 3438

സോഽഭിവാദ്യ തതോ രാമം
പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രയതേന്ദ്രിയഃ।
ഉവാച വാക്യം ധർമജ്ഞം
ധർമമേവാനുചിന്തയൻ ॥ **7.108.13** ॥ 3439

കൃത്വാഭിഷേകം സുതയോ -
ർദ്വയോ രാഘവനന്ദന।
തവാനുഗമനേ രാജൻ
വിദ്ധി മാം കൃതനിശ്ചയം ॥ **7.108.14** ॥ 3440

ന ചാൻയദദ്യ വക്തവ്യ -
മതോ വീര ന ശാസനം।
വിഹൻയമാനമിച്ഛാമി
മദ്വിധേന വിശേഷതഃ ॥ **7.108.15** ॥ 3441

തസ്യ താം ബുദ്ധിമക്ലീബാം
വിജ്ഞായ രഘുനന്ദനഃ।
ബാഢമിത്യേവ ശത്രുഘ്നം
രാമോ വാക്യമുവാച ഹ ॥ **7.108.16** ॥ 3442

തസ്യ വാക്യസ്യ വാക്യാന്തേ
വാനരാഃ കാമരൂപിണഃ।
ഋക്ഷരാക്ഷസസംഘാശ്ച
സമാപേതുരനേകശഃ ॥ **7.108.17** ॥ 3443

സുഗ്രീവം തേ പുരസ്കൃത്യ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ।
തം രാമം ദ്രഷ്ടുമനസഃ
സ്വർഗായാഭിമുഖം സ്ഥിതം ॥ **7.108.18** ॥ 3444

ദേവപുത്രാ ഋഷിസുതാ
ഗന്ധർവാണാം സുതാസ്തഥാ।
രാമക്ഷയം വിദിത്വാ തേ
സർവ ഏവ സമാഗതാഃ ॥ **7.108.19** ॥ 3445

തേ രാമമഭിവാദ്യോചുഃ
സർവേ വാനരരാക്ഷസാഃ।
തവാനുഗമനേ രാജൻ
സമ്പ്രാപ്താഃ സ്മ സമാഗതാഃ ॥ **7.108.20** ॥ 3446

യദി രാമ വിനാസ്മാഭി -
ർഗച്ഛേസ്ത്വം പുരുഷോത്തമ।
യമദണ്ഡമിവോദ്യമ്യ
ത്വയാ സ്മ വിനിപാതിതാഃ ॥ **7.108.21** ॥ 3447

ഏതസ്മിന്നന്തരേ രാമം
സുഗ്രീവോഽപി മഹാബലഃ।
പ്രണമ്യ വിധിവദ് വീരം
വിജ്ഞാപയിതുമുദ്യതഃ ॥ **7.108.22** ॥ 3448

അഭിഷിച്യാംഗദം വീര -
മാഗതോഽസ്മി നരേശ്വര।
തവാനുഗമനേ രാജൻ
വിദ്ധി മാം കൃതനിശ്ചയം ॥ **7.108.23** ॥ 3449

തസ്യ തദ് വചനം ശ്രുത്വാ
രാമോ രമയതാം വരഃ।
വാനരേന്ദ്രമഥോവാച
മൈത്രം തസ്യാനുചിന്തയൻ ॥ **7.108.24** ॥ 3450

സഖേ ശൃണുഷ്വ സുഗ്രീവ
ന ത്വയാഹം വിനാകൃതഃ।
ഗച്ഛേയം ദേവലോകം വാ
പരമം വാ പദം മഹത് ॥ **7.108.25** ॥ 3451

തൈരേവമുക്തഃ കാകുത്സ്ഥോ
ബാഢമിത്യബ്രവീത് സ്മയൻ।
വിഭീഷണമഥോവാച
രാക്ഷസേന്ദ്രം മഹായശാഃ ॥ **7.108.26** ॥ 3452

യാവത് പ്രജാ ധരിഷ്യന്തി
താവത് ത്വം വൈ വിഭീഷണ।
രാക്ഷസേന്ദ്ര മഹാവീർയ
ലങ്കാസ്ഥഃ സ്വം ധരിഷ്യസി ॥ **7.108.27** ॥ 3453

യാവച്ചന്ദ്രശ്ച സൂര്യശ്ച
യാവത് തിഷ്ഠതി മേദിനീ।
യാവച്ച മത്കഥാ ലോകേ
താവദ് രാജ്യം തവാസ്ത്വിഹ ॥ **7.108.28** ॥ 3454

ശാസിതശ്ച സഖിത്വേന
കാർയം തേ മമ ശാസനം।
പ്രജാഃ സംരക്ഷ ധർമേണ
നോത്തരം വക്തുമർഹസി ॥ **7.108.29** ॥ 3455

കിഞ്ചാൻയദ് വക്തുമിച്ഛാമി
രാക്ഷസേന്ദ്ര മഹാബല।
ആരാധയ ജഗന്നാഥ -
മിക്ഷ്വാകുകുലദൈവതം ॥ **7.108.30** ॥ 3456

ആരാധനീയമനിശം
ദേവൈരപി സവാസവൈഃ।
തഥേതി പ്രതിജഗ്രാഹ
രാമവാക്യം വിഭീഷണഃ ॥ **7.108.31** ॥ 3457

രാജാ രാക്ഷസമുഖ്യാനാം
രാഘവാജ്ഞാമനുസ്മരൻ।
തമേവമുക്ത്വാ കാകുത്സ്ഥോ
ഹനൂമന്തമഥാബ്രവീത് ॥ **7.108.32** ॥ 3458

ജീവിതേ കൃതബുദ്ധിസ്ത്വം
മാ പ്രതിജ്ഞാം വൃഥാ കൃഥാഃ।
മത്കഥാഃ പ്രചരിഷ്യന്തി
യാവൽലോകേ ഹരീശ്വര ॥ **7.108.33** ॥ 3459

താവദ് രമസ്വ സുപ്രീതോ
മദ്വാക്യമനുപാലയൻ।
ഏവമുക്തസ്തു ഹനുമാൻ
രാഘവേണ മഹാത്മനാ ॥ **7.108.34** ॥ 3460

വാക്യം വിജ്ഞാപയാമാസ
പരം ഹർഷമവാപ ച।
യാവത് തവ കഥാ ലോകേ
വിചരിഷ്യതി പാവനീ ॥ **7.108.35** ॥ 3461

താവത് സ്ഥാസ്യാമി മേദിൻയാം
തവാജ്ഞാമനുപാലയൻ।
ജാംബവന്തം തഥോക്ത്വാ തു
വൃദ്ധം ബ്രഹ്മസുതം തദാ ॥ **7.108.36** ॥ 3462

മൈന്ദം ച ദ്വിവിദം ചൈവ
പഞ്ച ജാംബവതാ സഹ।
യാവത് കലിശ്ച സമ്പ്രാപ്ത -
സ്താവജ്ജീവത സർവദാ ॥ **7.108.37** ॥ 3463

താനേവമുക്ത്വാ കാകുത്സ്ഥഃ
സർവാംസ്താനൃക്ഷവാനരാൻ।
ഉവാച ബാഢം ഗച്ഛധ്വം
മയാ സാർധം യഥോദിതം ॥ **7.108.38** ॥ 3464

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ അഷ്ടാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ നവാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

പരം ധാമ ഗന്തും നിർഗതേന ശ്രീരാമേണ സഹ സമേഷാമയോധ്യാവാസിനാമപി പ്രസ്ഥാനം

പ്രഭാതായാം തു ശർവര്യാം
പൃഥുവക്ഷാ മഹായശാഃ।
രാമഃ കമലപത്രാക്ഷഃ
പുരോധസമഥാബ്രവീത് ॥ **7.109.1** ॥ 3465

അഗ്നിഹോത്രം വ്രജത്വഗ്രേ
ദീപ്യമാനം സഹ ദ്വിജൈഃ।
വാജപേയാതപത്രം ച
ശോഭമാനം മഹാപഥേ ॥ **7.109.2** ॥ 3466

തതോ വസിഷ്ഠസ്തേജസ്വീ
സർവം നിരവശേഷതഃ।
ചകാര വിധിവദ് ധർമം
മാഹാപ്രസ്ഥാനികം വിധിം ॥ **7.109.3** ॥ 3467

തതഃ സൂക്ഷ്മാംബരധരോ
ബ്രഹ്മമാവർതയൻ പരം।

കുശാൻ ഗൃഹീത്വാ പാണിഭ്യാം
സരയൂം പ്രയയാവഥ ॥ **7.109.4** ॥ 3468

അവ്യാഹരൻ ക്വചിത് കിഞ്ചി -
ന്നിശ്ചേഷ്ടോ നിഃസുഖഃ പഥി ।
നിർജഗാമ ഗൃഹാത് തസ്മാദ്
ദീപ്യമാനോ യഥാംശുമാൻ ॥ **7.109.5** ॥ 3469

രാമസ്യ ദക്ഷിണേ പാർശ്വേ
സപദ്മാ ശ്രീരുപാശ്രിതാ ।
സവ്യേഽപി ച മഹീ ദേവീ
വ്യവസായസ്തഥാഗ്രതഃ ॥ **7.109.6** ॥ 3470

ശരാ നാനാവിധാശ്ചാപി
ധനുരായത്തമുത്തമം ।
തഥായുധാശ്ച തേ സർവേ
യയുഃ പുരുഷവിഗ്രഹാഃ ॥ **7.109.7** ॥ 3471

വേദാ ബ്രാഹ്മണരൂപേണ
ഗായത്രീ സർവരക്ഷിണീ ।
ഓങ്കാരോഽഥ വഷട്കാരഃ
സർവേ രാമമനുവ്രതാഃ ॥ **7.109.8** ॥ 3472

ഋഷയശ്ച മഹാത്മാനഃ
സർവ ഏവ മഹീസുരാഃ ।
അൻവഗച്ഛൻ മഹാത്മാനം
സ്വർഗദ്വാരമപാവൃതം ॥ **7.109.9** ॥ 3473

തം യാന്തമനുഗച്ഛന്തി
ഹ്യന്തഃപുരചരാഃ സ്ത്രിയഃ ।

സവൃദ്ധബാലദാസീകാഃ
സവർഷവരകിങ്കരാഃ ॥ **7.109.10** ॥ 3474

സാന്തഃപുരശ്ച ഭരതഃ
ശത്രുഘ്നസഹിതോ യയൗ ।
രാമം ഗതിമുപാഗമ്യ
സാഗ്നിഹോത്രമനുവ്രതാഃ ॥ **7.109.11** ॥ 3475

തേ ച സർവേ മഹാത്മാനഃ
സാഗ്നിഹോത്രാഃ സമാഗതാഃ ।
സപുത്രദാരാഃ കാകുത്സ്ഥ -
മനുജഗ്മുർമഹാമതിം ॥ **7.109.12** ॥ 3476

മന്ത്രിണോ ഭൃത്യവർഗാശ്ച
സപുത്രപശുബാന്ധവാഃ ।
സർവേ സഹാനുഗാ രാമ -
മൻവഗച്ഛൻ പ്രഹൃഷ്ടവത് ॥ **7.109.13** ॥ 3477

തതഃ സർവാഃ പ്രകൃതയോ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടജനാവൃതാഃ ।
ഗച്ഛന്തമനുഗച്ഛന്തി
രാഘവം ഗുണരഞ്ജിതാഃ ॥ **7.109.14** ॥ 3478

തതഃ സസ്ത്രീപുമാംസസ്തേ
സപക്ഷിപശുബാന്ധവാഃ ।
രാഘവസ്യാനുഗാഃ സർവേ
ഹൃഷ്ടാ വിഗതകൽമഷാഃ ॥ **7.109.15** ॥ 3479

സ്നാതാഃ പ്രമുദിതാഃ സർവേ
ഹൃഷ്ടപുഷ്ടാശ്ച വാനരാഃ ।

ദൃഢം കിലകിലാശബ്ദൈഃ
സർവം രാമമനുവ്രതം ॥ **7.109.16** ॥ 3480

ന തത്ര കശ്ചിദ് ദീനോ വാ
വ്രീഡിതോ വാപി ദുഃഖിതഃ।
ഹൃഷ്ടം സമുദിതം സർവം
ബഭൂവ പരമാദ്ഭുതം ॥ **7.109.17** ॥ 3481

ദ്രഷ്ടുകാമോഽഥ നിർയാന്തം
രാമം ജാനപദോ ജനഃ।
യഃ പ്രാപ്തഃ സോഽപി ദൃഷ്ട്വൈവ
സ്വർഗായാനുഗതോ ജനഃ ॥ **7.109.18** ॥ 3482

ഋക്ഷവാനരരക്ഷാംസി
ജനാശ്ച പുരവാസിനഃ।
ആഗച്ഛൻ പരയാ ഭക്ത്യാ
പൃഷ്ഠതഃ സുസമാഹിതാഃ ॥ **7.109.19** ॥ 3483

യാനി ഭൂതാനി നഗരേ -
ഽപ്യന്തർധാനഗതാനി ച।
രാഘവം താൻയനുയയുഃ
സ്വർഗായ സമുപസ്ഥിതം ॥ **7.109.20** ॥ 3484

യാനി പശ്യന്തി കാകുത്സ്ഥം
സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച।
സർവാണി രാമഗമനേ
അനുജഗ്മുർഹി താൻയപി ॥ **7.109.21** ॥ 3485

നോച്ഛ്വസത് തദയോധ്യായാം
സുസൂക്ഷ്മമപി ദൃശ്യതേ।

തിർയഗ്യോനിഗതാശ്ചൈവ
സർവേ രാമമനുവ്രതാഃ ॥ **7.109.22** ॥ 3486

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ നവാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹിതസ്യ സദേഹസ്യ ശ്രീരാമസ്യ സ്വീയേ വൈഷ്ണവേ തേജസി പ്രവേശസ്തേന സഹാഗതാനാം ലോകാനാം സന്താനകാഖ്യസ്യ ലോകസ്യ പ്രാപ്തിഃ

അധ്യർധയോജനം ഗത്വാ
നദീം പശ്ചാൻമുഖാശ്രിതാം ।
സരയൂം പുണ്യസലിലാം
ദദർശ രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.110.1** ॥ 3487

താം നദീമാകുലാവർതാം
സർവത്രാനുസരൻ നൃപഃ ।
ആഗതഃ സപ്രജോ രാമ -
സ്തം ദേശം രഘുനന്ദനഃ ॥ **7.110.2** ॥ 3488

അഥ തസ്മിൻ മുഹൂർതേ തു
ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ ।
സർവൈഃ പരിവൃതോ ദേവൈ -
ർഋഷിഭിശ്ച മഹാത്മഭിഃ ॥ **7.110.3** ॥ 3489

ആയയൗ യത്ര കാകുത്സ്ഥഃ
സ്വർഗായ സമുപസ്ഥിതഃ ।

വിമാനശതകോടീഭി -
ർദിവ്യാഭിരഭിസംവൃതഃ ॥ **7.110.4** ॥ 3490

ദിവ്യതേജോവൃതം വ്യോമ
ജ്യോതിർഭൂതമനുത്തമം ।
സ്വയമ്പ്രഭൈഃ സ്വതേജോഭിഃ
സ്വർഗിഭിഃ പുണ്യകർമഭിഃ ॥ **7.110.5** ॥ 3491

പുണ്യാ വാതാ വവുശ്ചൈവ
ഗന്ധവന്തഃ സുഖപ്രദാഃ ।
പപാത പുഷ്പവൃഷ്ടിശ്ച
ദേവൈർമുക്താ മഹൗഘവത് ॥ **7.110.6** ॥ 3492

തസ്മിംസ്തൂര്യശതൈഃ കീർണേ
ഗന്ധർവാപ്സരസങ്കുലേ ।
സരയൂസലിലം രാമഃ
പദ്ഭ്യാം സമുപചക്രമേ ॥ **7.110.7** ॥ 3493

തതഃ പിതാമഹോ വാണീം
ത്വന്തരിക്ഷാദഭാഷത ।
ആഗച്ഛ വിഷ്ണോ ഭദ്രം തേ
ദിഷ്ട്യാ പ്രാപ്തോഽസി രാഘവ ॥ **7.110.8** ॥ 3494

ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ ദേവാഭൈഃ
പ്രവിശസ്വ സ്വികാം തനും ।
യാമിച്ഛസി മഹാബാഹോ
താം തനും പ്രവിശ സ്വികാം ॥ **7.110.9** ॥ 3495

വൈഷ്ണവീം താം മഹാതേജോ
യദ്വാഽഽകാശം സനാതനം ।

ത്വം ഹി ലോകഗതിർദേവ
നാ ത്വാം കേചിത് പ്രജാനതേ ॥ **7.110.10** ॥ 3496

ഋതേ മായാം വിശാലാക്ഷീം
തവ പൂർവപരിഗ്രഹാം ।
ത്വാമചിന്ത്യം മഹദ് ഭൂത -
മക്ഷയം ചാജരം തഥാ ।
യാമിച്ഛസി മഹാതേജ -
സ്താം തനും പ്രവിശ സ്വയം ॥ **7.110.11** ॥ 3497

പിതാമഹവചഃ ശ്രുത്വാ
വിനിശ്ചിത്യ മഹാമതിഃ ।
വിവേശ വൈഷ്ണവം തേജഃ
സശരീരഃ സഹാനുജഃ ॥ **7.110.12** ॥ 3498

തതോ വിഷ്ണുമയം ദേവം
പൂജയന്തി സ്മ ദേവതാഃ ।
സാധ്യാ മരുദ്ഗണാശ്ചൈവ
സേന്ദ്രാഃ സാഗ്നിപുരോഗമാഃ ॥ **7.110.13** ॥ 3499

യേ ച ദിവ്യാ ഋഷിഗണാ
ഗന്ധർവാപ്സരസശ്ച യാഃ ।
സുപർണനാഗയക്ഷാശ്ച
ദൈത്യദാനവരാക്ഷസാഃ ॥ **7.110.14** ॥ 3500

സർവം പുഷ്ടം പ്രമുദിതം
സുസമ്പൂർണമനോരഥം ।
സാധുസാധ്വിതി തൈർദേവൈ -
സ്ത്രിദിവം ഗതകൽമഷം ॥ **7.110.15** ॥ 3501

അഥ വിഷ്ണുർമഹാതേജാഃ
പിതാമഹമുവാച ഹ।
ഏഷാം ലോകം ജനൗഘാനാം
ദാതുമർഹസി സുവ്രത ॥ **7.110.16** ॥ 3502

ഇമേ ഹി സർവേ സ്നേഹാൻമാ -
മനുയാതാ യശസ്വിനഃ।
ഭക്തൃതാ ഹി ഭജിതവ്യാശ്ച
ത്യക്തൃതാത്മാനശ്ച മത്കൃതേ ॥ **7.110.17** ॥ 3503

തച്ഛ്രുത്വാ വിഷ്ണുവചനം
ബ്രഹ്മാ ലോകഗുരുഃ പ്രഭുഃ।
ലോകാൻ സന്താനകാൻ നാമ
യാസ്യന്തീമേ സമാഗതാഃ ॥ **7.110.18** ॥ 3504

യച്ച തിർയഗ്ഗതം കിഞ്ചിത്
ത്വാമേവമനുചിന്തയത്।
പ്രാണാംസ്ത്യക്ഷ്യതി ഭക്തൃത്വാ തത്
സന്താനേഷു നിവത്സ്യതി ॥ **7.110.19** ॥ 3505

സർവൈർബ്രഹ്മഗുണൈർയുക്തേ
ബ്രഹ്മലോകാദനന്തരേ।
വാനരാശ്ച സ്വികാം യോനി -
മൃക്ഷാശ്ചൈവ തഥാ യയുഃ ॥ **7.110.20** ॥ 3506

യേഭ്യോ വിനിഃസൃതാഃ സർവേ
സുരേഭ്യഃ സുരസംഭവാഃ।
തേഷു പ്രവിവിശേ ചൈവ
സുഗ്രീവഃ സൂർയമണ്ഡലം ॥ **7.110.21** ॥ 3507

പശ്യതാം സർവദേവാനാം
സ്വാൻ പിതൄൻ പ്രതിപേദിരേ ।
തഥാ ബ്രുവതി ദേവേശേ
ഗോപ്രതാരമുപാഗതാഃ ॥ **7.110.22** ॥ 3508

ഭേജിരേ സരയൂം സർവേ
ഹർഷപൂർണാശ്രുവിക്ലവാഃ ।
അവഗാഹ്യാപ്സു യോ യോ വൈ
പ്രാണാംസ്ത്യക്ത്വാ പ്രഹൃഷ്ടവത് ॥ **7.110.23** ॥ 3509

മാനുഷം ദേഹമുത്സൃജ്യ
വിമാനം സോഽധ്യരോഹത ।
തിർയഗ്യോനിഗതാനാം ച
ശതാനി സരയൂജലം ॥ **7.110.24** ॥ 3510

സമ്പ്രാപ്യ ത്രിദിവം ജഗ്മുഃ
പ്രഭാസുരവപൂംഷി തു ।
ദിവ്യാ ദിവ്യേന വപുഷാ
ദേവാ ദീപ്താ ഇവാഭവൻ ॥ **7.110.25** ॥ 3511

ഗത്വാ തു സരയൂതോയം
സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച ।
പ്രാപ്യ തത്തോയവിക്ലേദം
ദേവലോകമുപാഗമൻ ॥ **7.110.26** ॥ 3512

തസ്മിൻ യേഽപി സമാപന്നാ
ഋക്ഷവാനരരാക്ഷസാഃ ।
തേഽപി സ്വർഗം പ്രവിവിശു -
ർദേഹാൻ നിക്ഷിപ്യ ചാംഭസി ॥ **7.110.27** ॥ 3513

തതഃ സമാഗതാൻ സർവാൻ
സ്ഥാപ്യ ലോകഗുരുർദിവി।
ഹൃഷ്ടൈഃ പ്രമുദിതൈർദേവൈ -
ർജഗാമ ത്രിദിവം മഹത് ॥ **7.110.28** ॥ 3514

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ശ്രീസീതാലക്ഷ്മണഭരതശത്രുഘ്നഹനുമത്സമേത ശ്രീരാമചന്ദ്ര

പരബ്രഹ്മണേ നമഃ

॥ ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥

ശ്രീരാമായണകാവ്യസ്യോപസംഹാരസ്തസ്യ മഹിമാ ച

ഏതാവദേതദാഖ്യാനം
സോത്തരം ബ്രഹ്മപൂജിതം ।
രാമായണമിതി ഖ്യാതം
മുഖ്യം വാൽമീകിനാ കൃതം ॥ **7.111.1** ॥ 3515

തതഃ പ്രതിഷ്ഠിതോ വിഷ്ണുഃ
സ്വർഗലോകേ യഥാ പുരാ ।
യേന വ്യാപ്തമിദം സർവം
ത്രൈലോക്യം സചരാചരം ॥ **7.111.2** ॥ 3516

തതോ ദേവാഃ സഗന്ധർവാഃ
സിദ്ധാശ്ച പരമർഷയഃ ।
നിത്യം ശൃണ്വന്തി സംഹൃഷ്ടാഃ
കാവ്യം രാമായണം ദിവി ॥ **7.111.3** ॥ 3517

ഇദമാഖ്യാനമായുഷ്യം
സൗഭാഗ്യം പാപനാശനം ।
രാമായണം വേദസമം
ശ്രാദ്ധേഷു ശ്രാവയേദ് ബുധഃ ॥ **7.111.4** ॥ 3518

അപുത്രോ ലഭതേ പുത്ര -
മധനോ ലഭതേ ധനം।
സർവപാപൈഃ പ്രമുച്യേത
പാദമപ്യസ്യ യഃ പഠേത് ॥ **7.111.5** ॥ 3519

പാപാൻയപി ച യഃ കുർയാ -
ദഹൻയഹനി മാനവഃ।
പഠത്യേകമപി ശ്ലോകം
പാപാത് സ പരിമുച്യതേ ॥ **7.111.6** ॥ 3520

വാചകായ ച ദാതവ്യം
വസ്ത്രം ധേനുഹിരൺയകം।
വാചകേ പരിതുഷ്ടേ തു
തുഷ്ടാഃ സ്യുഃ സർവദേവതാഃ ॥ **7.111.7** ॥ 3521

ഏതദാഖ്യാനമായുഷ്യം
പഠൻ രാമായണം നരഃ।
സപുത്രപൗത്രോ ലോകേഽസ്മിൻ
പ്രേത്യ ചേഹ മഹീയതേ ॥ **7.111.8** ॥ 3522

രാമായണം ഗോവിസർഗേ
മധ്യാഹ്നേ വാ സമാഹിതഃ।
സായാഹ്നേ വാപരാഹ്ണേ ച
വാചയൻ നാവസീദതി ॥ **7.111.9** ॥ 3523

അയോധ്യാപി പുരീ രമ്യാ
ശൂൻയാ വർഷഗണാൻ ബഹൂൻ।
ഋഷഭം പ്രാപ്യ രാജാനം
നിവാസമുപയാസ്യതി ॥ **7.111.10** ॥ 3524

ഏതദാഖ്യാനമായുഷ്യം
സഭവിഷ്യം സഹോത്തരം।
കൃതവാൻ പ്രചേതസഃ പുത്രസ്തദ്
ബ്രഹ്മാപ്യൻവമൻയത ॥ **7.111.11** ॥ 3525

അശ്വമേധസഹസ്രസ്യ
വാജപേയായുതസ്യ ച।
ലഭതേ ശ്രവണാദേവ
സർഗസ്യൈകസ്യ മാനവഃ ॥ **7.111.12** ॥ 3526

പ്രയാഗാദീനി തീർഥാനി
ഗംഗാദ്യാഃ സരിതസ്തഥാ।
നൈമിഷാദീൻയരണ്യാനി
കുരുക്ഷേത്രാദികാൻയപി ॥ **7.111.13** ॥ 3527

ഗതാനി തേന ലോകേഽസ്മിൻ
യേന രാമായണം ശ്രുതം।
ഹേമഭാരം കുരുക്ഷേത്രേ
ഗ്രസ്തേ ഭാനൗ പ്രയച്ഛതി ॥ **7.111.14** ॥ 3528

യശ്ച രാമായണം ലോകേ
ശൃണോതി സദൃശാവുഭൗ।
സമ്യക്ശ്രദ്ധാസമായുക്തഃ
ശൃണുതേ രാഘവീം കഥാം ॥ **7.111.15** ॥ 3529

സർവപാപാത് പ്രമുച്യേത
വിഷ്ണുലോകം സ ഗച്ഛതി।
ആദികാവ്യമിദം ത്വാർഷം
പുരാ വാൽമീകിനാ കൃതം ॥ **7.111.16** ॥ 3530

യഃ ശൃണോതി സദാ ഭക്ത്യാ
സ ഗച്ഛേദ് വൈഷ്ണവീം തനും।
പുത്രദാരാശ്ച വർധന്തേ
സമ്പദഃ സന്തതിസ്തഥാ ॥ **7.111.17** ॥ 3531

സത്യമേതദ് വിദിത്വാ തു
ശ്രോതവ്യം നിയതാത്മഭിഃ।
ഗായത്ര്യാശ്ച സ്വരൂപം തദ്
രാമായണമനുത്തമം ॥ **7.111.18** ॥ 3532

യഃ പഠേച്ഛൃണുയാന്നിത്യം
ചരിതം രാഘവസ്യ ഹ।
ഭക്ത്യാ നിഷ്കൽമഷോ ഭൂത്വാ
ദീർഘമായുരവാപ്നുയാത് ॥ **7.111.19** ॥ 3533

ചിന്തയേദ് രാഘവം നിത്യം
ശ്രേയഃ പ്രാപ്തും യ ഇച്ഛതി।
ശ്രാവയേദിദമാഖ്യാനം
ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ ദിനേ ദിനേ ॥ **7.111.20** ॥ 3534

യസ്ത്വിദം രഘുനാഥസ്യ
ചരിതം സകലം പഠേത്।
സോഽസുക്ഷയേ വിഷ്ണുലോകം
ഗച്ഛത്യേവ ന സംശയഃ ॥ **7.111.21** ॥ 3535

പിതാ പിതാമഹസ്തസ്യ
തഥൈവ പ്രപിതാമഹഃ।
തത്പിതാ തത്പിതാ ചൈവ
വിഷ്ണും യാന്തി ന സംശയഃ ॥ **7.111.22** ॥ 3536

ചതുർവർഗപ്രദം നിത്യം
ചരിതം രാഘവസ്യ തു।
തസ്മാദ് യത്നവതാ നിത്യം
ശ്രോതവ്യം പരമം സദാ ॥ **7.111.23** ॥ 3537

ശൃൺവൻ രാമായണം ഭക്ത്യാ
യഃ പാദം പദമേവ വാ।
സ യാതി ബ്രഹ്മണഃ സ്ഥാനം
ബ്രഹ്മണാ പൂജ്യതേ സദാ ॥ **7.111.24** ॥ 3538

ഏവമേതത് പുരാവൃത്ത -
മാഖ്യാനം ഭദ്രമസ്തു വഃ।
പ്രവ്യാഹരത വിസ്രബ്ധം
ബലം വിഷ്ണോഃ പ്രവർധതാം ॥ **7.111.25** ॥ 3539

॥ ഇത്യാർഷേ ശ്രീമദ്രാമായണേ വാൽമീകീയേ ആദികാവ്യേ
ഉത്തരകാണ്ഡേ ഏകാദശാധികശതതമഃ സർഗഃ ॥